321

Lei 15

GLOBUS

EDITURA UNIVERS

Vasili Şukşin

UN ŞOFER DE ELITĂ

Fenomen al vieţii culturale sovietice, Vasili Şukşin se naşte în 1929, în satul Srostki din Munţii Altai, într-o familie de ţărani. De la 14 ani peregrinează prin ţară, îmbrăţişînd diverse meserii. Întors acasă, termină şcoala medie, cursul seral; este apoi profesor şi director la aceeaşi şcoală. În 1954 — student al Institutului de teatru şi cinematografie din Moscova, clasa celebrului cineast Mihail Romm. Debutează ca actor în 1957, iar ca prozator, în 1959. De numele său sînt legate filmele: Trăieşte undeva un flăcău (1964), Fiul şi fratele vostru (1966), Pe malul lacului şi Oameni ciudaţi (1971), Sfîrşitul Liubavinilor (1972), De-ale vieţii (1973), Călina roşie (1974) ş.a., majoritatea distinse cu premii naţionale şi internaţionale; volumele de proză scurtă: Oameni de la ţară (1963), Acolo departe (1968), Consătenii (1970), Caractere (1973); romanele: Liubavinii (1965) şi Am venit să vă dau libertate (1971); piesa Oameni energici (1974). În toamna anului 1974, în timpul interpretării unui rol din filmul Ei au luptat pentru patrie, moare subit în apogeul carierei sale de excepţie.

6

VASILI ŞUKŞIN

UN ŞOFER DE ELITĂ

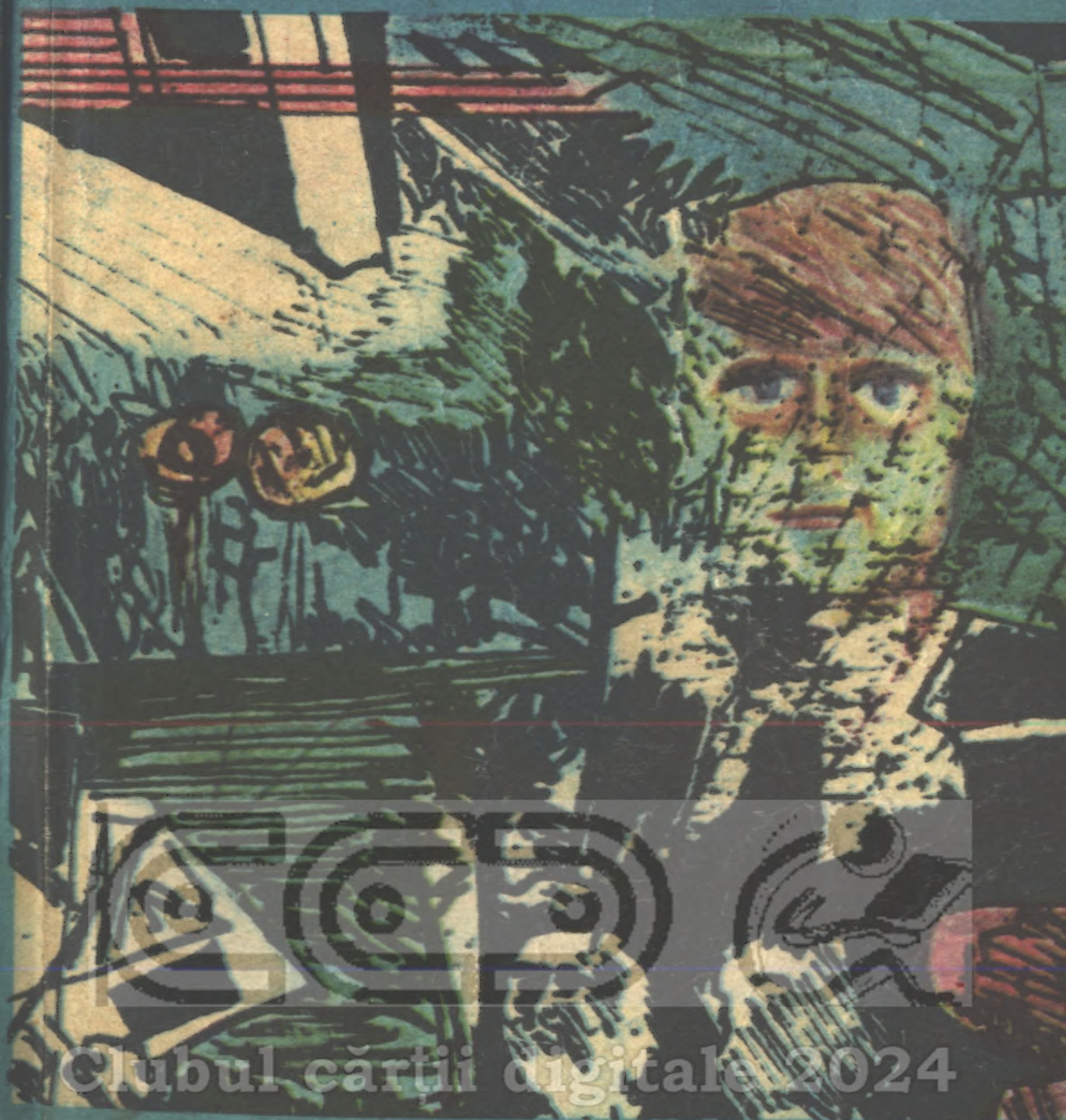
1979

VASILI ŞUKŞIN

Un şofer de elită

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE
Grafica de Viorel Popescu; Ilustraţia de George Leolea

Culegere din:
ВАСИЛИЙ ШУКШИН
„Там, вдали"
Советский писатель, Москва, 1 961
„Характеры"
Современник, Москва, 1973
„Беседы при ясной луне"
Советская Россия, Москва, 1974
„Рассказы"
Роман-газета, № 17 (783), 1975
„Наш современник", № 4/1973, № 1/1975

GLOBUS

Vasili Şukşin

UN ŞOFER DE ELITĂ

Traducere
şi cuvînt înainte de
ALEXANDRU CALAÏS

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1979

CUVÎNT ÎNAINTE

...iar replica „...a trăit atît cît ține un cîntec", pe care o rostește un personaj al lui Vasili Șukșin [1], stăpînit de amintirea lui Esenin, capătă astăzi tonalitatea unui pretimpuriu epitaf pe mormîntul prozatorului însuși, stins în floarea vîrstei ca o făclie mistuită de propria ei incandescență...

Prozator, regizor, scenarist, dramaturg, actor — a fost considerat la scurtă vreme după debut drept un veritabil fenomen al vieții culturale sovietice. Talentul, uimitoarea lui forță de creație au făcut ca numeroase realizări ale sale — fie că era vorba de un film, de un roman sau de interpretarea unui rol — să fie distinse cu prestigioase premii, atît în țară, cît și peste hotare.

I s-a decernat, post-mortem, Premiul Lenin.

---

[1] S-a născut în anul 1929 în satul Srostki din munții Altai, într-o familie de țărani. Rămas de mic fără tată, pleacă la vîrsta de 14 ani din sat și peregrinează prin țară, lucrînd succesiv ca zugrav, lăcătuș, hamal, marinar, radiofonist, apoi se întoarce în ținutul Altai, absolvind acolo, la cursul seral, școala medie. Rămîne la aceeași școală, mai întîi ca profesor, după aceea ca director, iar în anul 1954 pleacă la Moscova și devine student al Institutului de teatru și cinematografie, sub îndrumarea celebrului cineast Mihail Romm. Debutează ca actor în filmul *Cei doi Feodori* (1957), interpretează și alte roluri și își începe activitatea de scenarist și regizor, scriind scenariul filmului *Trăiește undeva un flăcău*, pe care îl montează și în care joacă (1964). Filmul este distins cu Marele premiu „Leul de aur" la cel

Cît despre faima de care se bucură, la rîndul ei, proza sa scurtă — explicarea fenomenului necesită, fireşte, timp şi studiu îndelungat; în nici un caz nu se pretează la o abordare unilaterală. Şi atunci ce s-ar putea oferi, într-un cadru restrîns, cititorului care — avînd prilejul să cunoască în decursul anilor unele aspecte ale prodigioasei cariere artistice a lui Vasili Şukşin — şi-ar dori o călăuză, înainte de a pătrunde în universul învolburat, divers, policrom, al prozei sale scurte ?

Poate doar cîteva scurte popasuri...

Aparţinînd, ca şi unii confraţi ce s-au afirmat la începutul deceniului al şaptelea — V. Rasputin, V. Lipatov, E. Nosov, F. Abramov, V. Belov ş.a. — grupului „ruralilor noului val" şi supunînd, ca şi aceştia, unei scrupuloase analize realităţile satului contemporan, Şukşin se deosebeşte de ei, în afara atîtor valenţe ale operei sale, şi printr-un farmec

de-al XVI-lea Festival cinematografic de la Veneţia. Următorului său film, *Fiul şi fratele vostru* (1966), în realizarea căruia apare în aceeaşi triplă calitate, i se decernează Premiul de Stat al R.S.F.S.R. Pentru rolul interpretat în filmul *Pe malul lacului* (1971), este distins cu Premiul de Stat al U.R.S.S. Semnează şi filmele *Oameni ciudaţi* (1971) şi *Sfîrşitul Liubavinilor* (1972). Ca autor de proză scurtă debutează în 1959, colaborînd la diverse reviste literare. De-a lungul anilor văd lumina tiparului o serie de culegeri ale povestirilor sale: *Oameni de la ţară* (1963), *Acolo, departe (1968)*, *Consătenii* (1970), *Caractere* (1973), *La taifas sub clar de lună* (1974), precum şi două romane: *Liubavinii* (1965) şi *Am venit să vă dau libertate* (1971), acesta din urmă evocînd figura lui Stepan Razin. Scrie, de asemenea, piesa de teatru *Oameni energici*, premiera căreia are loc în anul 1974, cîteva eseuri, şi realizează, tot ca

de o factură aparte, ce a condus la apariţia conceptului de „lume şukşiniană" şi care îi colorează constant naraţiunea

...naraţiune — la prima vedere — de o simplitate dezarmantă...

„Era într-o zi de duminică. Maxim îşi puse costumul cel bun şi porni spre cea mai apropiată farmacie.

...La farmacie era lume puţină. Maxim zări la tejghea o fată drăguţă şi se duse într-acolo.

— Venin de şarpe aveţi ?

Fata număra nişte pacheţele cu prafuri. Se opri o clipă, mai rosti o dată, în şoaptă, ultima cifră, ca să nu greşească, îi aruncă lui Maxim o privire, spuse «n-avem» şi continuă să numere.

...Trecu astfel din farmacie în farmacie, dar cei de acolo, deşi diferiţi unul de celălalt, n-aveau pentru el decît un mereu acelaşi răspuns: «nu», «n-avem»."

Fraze scurte, aproape telegrafice, lipsite de orice podoabă stilistică. O acţiune, nişte personaje şi un schimb de cuvinte din cele mai comune. Un crîmpei smuls parcă la întîmplare din realitatea cotidiană. Şi totuşi, cele cîteva pagini ale povestirii *Venin de şarpe*, pe care sînt înşirate aceste „bana-

scenarist, regizor şi actor, filmele *De-ale vieţii* (1973) şi *Călina roşie* (1974); ultimului — avînd la bază nuvela cinematografică omonimă, apărută în 1973 — i se conferă Marele premiu la cel de-al VII-lea Festival al filmului de la Baku. În toamna anului 1974, în timpul interpretării unui rol din filmul *Ei au luptat pentru patrie*, moare subit.

lităţi", se parcurg cu un interes crescînd, iar pe măsură ce lectura înaintează, începe să răsune, ca un glas ce se tînguie molcom, ca un ecou venit din depărtări, o melopee tristă despre nepăsarea omenească de care se izbeşte sufletul candid al unui tînăr de la ţară stabilit de curînd la oraş. E tocmai acel inefabil, acel cîntec în surdină ce însoţeşte lectura oricăreia din povestirile lui Şukşin

...şi pe care mulţi au fost înclinaţi să-l asemene cu o vrajă...

Temele lui preferate ?

...viaţa, moartea, dragostea, lupta dintre bine şi rău: temele majore ale literaturii tuturor timpurilor...

...şi gîndul niciodată uitat, cuprins şi în această mărturisire: „Satul nu este numai locul unde eu m-am născut. Dragostea pentru sat e dorul după natura Rusiei, după simţirea ei adîncă şi cuprinzătoare..."

Una din modalităţile prin care Şukşin îşi invită cititorul să participe la meditaţia sa gravă asupra marilor teme amintite o constituie abordarea motivului — frecvent întîlnit în opera sa — al înstrăinării omului de la ţară, mai ales a tineretului, ca urmare a acelui exod de la sat la oraş, pe care îl înregistrează societatea modernă. Noua ambianţă — constată scriitorul — nu-l întîmpină totdeauna pe proaspătul orăşean în modul cel mai favorabil, şi nici el nu-i asimilează de fiecare dată spiritul cu

prea multă uşurinţă. O situaţie-limită rezultată din această, uneori derutantă, schimbare de mediu, alcătuieşte subiectul celebrei nuvele *Călina roşie*...

... sau, legat de cel dintîi, — motivele la Şukşin se întrepătrund adeseori — motivul indiferenţei faţă de semeni, amplificat cîteodată de accente de-a dreptul dramatice. Conturîndu-se mai clar în povestirea *Venin de şarpe*, ecourile lui se fac simţite şi în *Ofensa*, *Vanka Tepleaşin*, *Cizmuliţele*...

...sau motivul agresivităţii „omului tare", personaj insolit, înzestrat cu o seamă de calităţi, dar a cărui mentalitate, în ultimă instanţă obtuză, a cărui rapacitate, aroganţă sau simplă răutate nu numai că anulează aceste calităţi, dar au şi un efect nociv asupra celor din jur. *Ginerele meu a furat un camion de lemne*, *Un om tare* şi chiar *Artificiu oratoric* vizează tocmai asemenea manifestări...

...sau motivul aspiraţiei spre cunoaştere a fiinţei umane. Ceea ce impresionează îndeosebi aici sînt figurile unor oameni simpli care abordează cu o admirabilă stăruinţă probleme ce par să le depăşească cu mult zestrea de cunoştinţe (*Microscopul*, *S-a împotmolit*, *Cred !* etc.)...

...sau motivul purităţii sufleteşti, generatoare de impulsuri nobile, străbătînd întreaga operă a lui Şukşin şi alcătuind prin ipostazele lui variate tot atîtea pledoarii în favoarea menţinerii şi ocrotirii acestei purităţi. Acordurile motivului amintit vor însoţi, aşadar, nu numai istorisiri pătrunse de un cald lirism, cum sînt *Suflete neîntinate*, *Un şofer*

de elită sau *Dragostea lui Stiopka,* ci şi povestiri consacrate altor teme — chiar istoria lui Egor Prokudin din *Călina roşie!* — fapt care nu vine decît să confirme constanţa motivului în proza lui Şukşin.

Alinierea fie şi a celor cîteva motive enunţate relevă cu pregnanţă o nouă şi dublă însuşire a acestei proze: pe de o parte, o luciditate nealterată de prejudecăţi (ideile, deşi cantonate în neostentativ, denotă o remarcabilă perspicacitate, scriitorul sondînd zonele cele mai absconse ale psihologiei umane), iar pe de altă parte — orientarea spre realitatea imediată, spre actualitate. Pe prozator îl atrage, într-adevăr, întîmplarea cotidiană cu aspectele ei grave şi, adeseori, cu o aură umoristică, faptul în aparenţă lipsit de însemnătate, dar sub această aparenţă comună ni se dezvăluie imprevizibile profunzimi şi astfel — într-un mod aproape paradoxal — faptul „minor" adus în prim plan capătă la Şukşin valori etice nebănuite şi atributul unei frapante autenticităţi...

...şi tot aici ar putea fi căutate izvoarele acelei unde satirice, care străbate multe din naraţiunile scriitorului. Umanismul lui Şukşin nu înseamnă o bunătate atotiertătoare. Conul de lumină al satirei sale scoate la iveală din umbra „nesemnificativului" mostre de cupiditate, grosolănie, parvenitism, prostie, tare ce-şi găsesc deseori adăpost sub un asemenea acoperămînt protector.

O scriere de o factură neobişnuită, modernă, în care satira şukşiniană atinge registrele cele mai înalte, este *Pînă la al treilea cîntat al cocoşilor,* operă cu o rezonanţă stranie, unde „se împletesc atît de

strîns basmul şi faptul real, ziua de azi şi cea demult apusă, literatura, folclorul şi viaţa" („*Naş sovremennik*", nr. 1/1975, p. 62) şi unde elementul folcloric contribuie, pe de o parte, la evidenţierea unor nepieritoare valori morale, iar pe de altă parte la accentuarea virulenţei satirice cu care sînt demascate vicii de caracter şi de comportare şi, în primul rînd, filistinismul agresiv „ce-şi ascunde «mutra» sub cele mai diverse măşti şi care se manifestă, printre altele, şi pe tărîmul literaturii şi artei" (ibidem).

Un critic de prestigiu, impresionat de arta lui Şukşin-prozatorul, nota într-un eseu că, spre deosebire de operele unor confraţi ai acestuia, care ar putea fi asemuite unor vitralii măiestrit colorate, prin geamul străveziu, lipsit de podoabe, al naraţiunii şukşiniene se vede... viaţa însăşi...

...cu umbre şi lumini, cu bucurii şi necazuri, cu împliniri şi eşecuri şi, în acelaşi timp, cu o nespus de nuanţată galerie tipologică.

Una din culegerile de proză scurtă Şukşin şi-a intitulat-o *Caractere.*

„Viaţa, după cum se ştie, ţi-o poţi trăi o singură dată şi ea zboară cu o iuţeală teribilă: cît ai clipi din ochi ai şi împlinit patruzeci... Ce bine ar fi să ţi-o iei de la capăt! Dar... Vorba ceea: a vrea e una şi a putea e alta. Să ţi-o reiei nu e cu putinţă. E cu putinţă însă să n-o laşi să-ţi treacă pe alături..."

E o cugetare şi, deopotrivă, un crez al prozatorului însuşi, care, însoţindu-i existenţa, şi-a găsit ex-

presia şi în întreaga sa operă. Într-adevăr, nu numai temele, dar şi eroii scrierilor lui Şukşin, *caracterele* zugrăvite de el, reprezintă tot atîtea esenţe ale realităţii, cunoscută îndeaproape de scriitor în anii peregrinărilor prin ţară, în anii „universităţilor" sale, — întruchipări ale vieţii, pe care, pe drept cuvînt, el n-a lăsat-o să-i treacă pe alături.

...aceşti eroi sînt tractorişti, tineri şoferi de la ţară şi iubitele sau nevestele lor, bătrîni săteni trecuţi prin vîrtejul primului război mondial şi al revoluţiei, adolescenţi şi vîrstnici care au simţit din plin vitregiile celui de-al doilea. Deşi marea lor majoritate îşi au originea în mediul rural, totuşi nu sînt ignorate nici figurile citadine : medici, vînzători, portari, muncitori, farmacişti, ospătari etc. Într-adevăr, un şir nesfîrşit de personaje, doar enumerarea cărora ar putea ocupa cîteva pagini. Făcînd parte şi ele, ca şi protagoniştii povestirilor susmenţionate, dintr-o aceeaşi lume, a cotidianului...

...dar avînd fiecare o individualitate proprie, bine conturată, reprezentînd cu adevărat un *caracter.*

Cît despre farmecul amintit al prozei lui Şukşin, la zămislirea lui participă, fără îndoială, şi procedeele stilistice ale autorului, care fac parte în mod evident din arsenalul prozei moderne :

o maximă concizie în relatarea faptelor, fraza scurtă, sacadată, plină de nerv. O succesiune rapidă a episoadelor şi sugerarea prin gest sau detaliu de comportament — neînsoţite de comentariul autorului — a gîndului tainic sau a trăirii lăuntrice a personajului, procedeu ce ilustrează pregnant şi experienţa de cineast a lui Şukşin. Portretul şi peisajul schiţate cu parcimonie, dar avînd o uimitoare forţă de sugestie. Replicile — laconice şi ele, o vorbire pitorească, trăgîndu-şi sevele din graiul popular (uneori cu durităţi de limbaj, cu expresii dialecticale sau argotice). Toate acestea conferind naraţiunii o rară expresivitate.

Poate nu vom greşi afirmînd că acest farmec al prozei şukşiniene, creat de raportul dintre fondul ei ideatic şi ansamblul procedeelor stilistice angajate într-o permanentă alternare de conexiuni şi întrepătrunderi, nu este altceva decît un nou şi inedit aspect al binecunoscutului subtext al operei literare, căruia prozatorul îi acordă o importanţă majoră.

Pornind de la modalităţile de expresie folosite de Şukşin, unii exegeţi — de pildă, V. Saharov — le-au găsit corespondenţe cu cele aparţinînd prozei cehoviene.

Dacă s-ar admite punctul de vedere susţinut de alţi critici — I. Kaşkin sau D. Zatonski — care, pe plan formal, îl consideră pe Cehov un precursor al lui Hemingway sau Saroyan — referindu-se cu precădere la atenţia specială acordată şi de către aceşti scriitori subtextului — logica unor asemenea înrudiri stilistice ar putea găsi puncte de contact şi între stilul lui Şukşin şi cel al prozatorilor menţionaţi.

Şi totuşi, făcînd lectura povestirilor şukşiniene, în care prind viaţă plaiurile „cu o înfăţişare frumoasă şi aspră" ale Siberiei, în care se frămîntă, suferă, iubesc şi se bucură oamenii ei înzestraţi cu

virtuţi şi cu păcate — oameni obişnuiţi, contemporanii noştri — şi în care palpită o întreagă epocă străbătută de suflul unor necontenite prefaceri, cititorul înţelege limpede că Şukşin este şi va rămîne totdeauna el însuşi : un artist înzestrat cu un talent puţin obişnuit şi cu o fizionomie inconfundabilă. Că marea majoritate a istorisirilor sale, a căror problematică o subliniază ansamblul unor mijloace de expresie de factură modernă, pot sta alături de cele mai bune creaţii de acest gen din literatura contemporană. Şi că prozatorul a izbutit, într-adevăr, să creeze o lume. O lume vie, cu totul aparte — „lumea şukşiniană".

Definitivînd versiunea românească a unor reprezentative scrieri ale lui Vasili Şukşin, ne-am străduit să oferim cititorilor tentaţi să pătrundă în această lume învolburată, diversă, policromă...

...cîteva scurte popasuri.

ALEXANDRU CALAÏS

Ciuntul

Toată lumea zicea că Serioga Bezmenov are o nevastă rea. Rea, mofturoasă şi proastă. Toţi îşi dădeau seama de asta. Toţi, în afară de Serioga. Lui îi era ciudă pe toată lumea şi se mira în sinea lui cum de n-o vede nimeni cît e de îndemînatică, de citită, cît e de... Dracu să-i înţeleagă pe oamenii ăştia : cînd se apucă să clevetească, nu-i mai poate astîmpăra nimeni. Dacă ar şti cum îi merge ei mintea cînd e vorba de glume şi de ştrengării ! Pînă şi felul în care păşeşte !... Păi ăsta-i mers de crăiasă, fir-ar el să fie, e avînt înainte : îi joacă atunci fiecare fibră a trupului cel plin de viaţă. Uitîndu-se la ea cum merge, Serioga rămînea mut de încîntare, i se încleştau fălcile de atîta dragoste. Cînd venea acasă, rămînea cu ochii la ea, ca şi cînd abia atunci ar fi văzut-o pentru prima oară. Strîngea din dinţi şi transpira de emoţie.

— Ce-i ? îl întreba Klara. Îm-m ? Şi, alintîndu-se, îi arăta limba. Apoi se ducea în odaia de-alături, parcă să-i arate anume ce frumos îi este mersul. Serioga se repezea în urma ei.

...Şi mai îndrăzneau ăia să şuşotească cum că ea ar fi... Nişte ţărani scurţi la minte ! Serioga se ruga de toţi sfinţii să nu-l lipsească vreodată de-acel dar nepreţuit pe care i-l hărăzise soarta. Cîteodată chiar se întreba cu teamă : cît o fi el de îndreptăţit să aibă parte de-atîta fericire, o fi meritat-o, oare, n-o fi la mijloc vreo neînţelegere, ca la un moment dat lucrurile să se limpezească şi lumea să-i

zică: „Ehei, drăguțule, nu prea-ți vezi tu lungul nasului! Te-ai cam întins la cașcaval!"

Pe Klara o văzuse întîia oară în incinta spitalului (venise acolo de curînd, din alt oraș, să lucreze ca soră medicală). De cum dădu cu ochii de ea, simți că nu mai e într-ale lui. Întîi și întîi, nu văzu decît niște ochelari și-un năsuc turtit. Și pe loc își pierdu capul. Abia mai tîrziu avu bucuria să-i descopere mereu alte și alte calități. Atunci însă n-a fost decît sclipătul ochelarilor, năsucul acela turtit, iar în rest — doar o coafură de culoarea aramei. Halatul alb i se desfăcuse și-i flutura de-o parte și de alta: trecînd cu pas grăbit pe culoar, ea se adresase scurt, din mers, celor ce ședeau, mohorîți, la rînd: „Cine-i pentru pansament, să intre". Și dispăruse pe ușa cabinetului. Serioga s-a tulburat atunci atît de tare, că l-a apucat durerea de inimă. Pe urmă s-a pomenit cu ea atingîndu-l cu degetele ei calde, gingașe. Și-l tot întreba: „Nu te doare?" Parfumul ei îl amețise și, drept răspuns, doar scutura din cap: că, adică, nu-l doare. Și-o spaimă atît de mare îi încleștase mădularele, că i-a fost teamă să se și miște.

— Ce-i cu dumneata? l-a întrebat Klara.

Zăpăcit, Serioga a dat iar din cap, cum că nu-l doare. Klara a izbucnit în rîs chiar la urechea lui... Serioga a simțit atunci o arsură pe dinăuntru: undeva, mai sus de buric. Și-a strîmbat obrazul și... a început să plîngă. A plîns cu adevărat! Nu înțelegea ce se petrece cu el și nici nu se putea stăpîni. Și-a strîmbat obrazul, și-a aplecat capul pe-o parte și-a scrîșnit din dinți. Și lacrimile au pornit să-i picure pe brațul bolnav și pe degetele ei mici și albe. Klara s-a înfricoșat: „Te doare rău?!"

— Da' mai lasă-mă-n pace! a mîrîit anevoie Serioga. Fă-ți treaba acolo. Și-ar fi lipit chiar atunci obrazul de acele degete micuțe și nimeni nu l-ar mai fi putut da la o parte. Spaima însă îl paralizase, iar acum îi era și rușine pentru plînsul lui nesăbuit.

— Poate că, totuși, te doare? l-a mai întrebat o dată Klara.

— Și nici nu e cazul... să se fandosească cineva cum că noi, ăștialalți, am fi cu capu-n traistă, o trînti, hodoronc-tronc, Serghei. La urma urmei, trăim cu toții în același stat...

— Cum, cum?

Ei, și-așa mai departe.

Optsprezece zile mai tîrziu, erau căsătoriți.

Klara a început să-i zică „Tămîiosul". Rostea porecla cu drăgălășenie. Serioga află apoi că ea a mai fost măritată, dar că nimerise un bărbat „cam bleg" și divorțase curînd. Numai faptul că celălalt se dovedise a fi un „bleg" și a fost de ajuns ca Serioga să se umfle în pene și să simtă în el o forță nebănuită. Klara îl lăuda la toată lumea.

Și, poftim, în timp ce el nu mai știa nici pe unde calcă de-atîta fericire, ăia se apucaseră să-i zică de ea că-i rea și mofturoasă! Serioga își dădu seama că le nutrește un profund dispreț. Doar ei nu știau cum face ea ca să... Ce oameni! Se perpelesc, fir-ar al naibii, de invidie. De ce n-o fi suportînd lumea să vadă un om căruia i-a surîs norocul?

— Ia exemplu de la regnul animal, îl sfătui Serioga pe unul din deștepții aceia. Doar ființele alea nu se cațără pe pereți cînd un cățel, de pildă, e luat la circ, s-o facă pe artistul. Nu se supără cîtuși de puțin. Și atunci de ce vă perpeliți voi în halul ăsta?

— Păi că ne pare rău de tine...

— Să vă pară rău de prostia voastră. Clar ?

Serioga se înfuria, îşi dădea seama că n-are nici un rost s-o facă, şi tocmai de aceea se înfuria şi mai tare.

— Lasă-i să bîrfească, nu-i băga în seamă, îi zicea Klara. Important e că ne simţim noi bine. Eu nici măcar nu mă uit la ăştia...

Serioga ajunse la cuţite cu toate rubedeniile şi cu toţi prietenii săi, văzîndu-i că nu pică jos nici unul de admiraţie pentru Klara. Se lăsă şi de băutură, cumpără o maşină de spălat şi în fiecare sîmbătă se apuca să spele rufe, ducîndu-se în baia de abur din ogradă, ca să nu fie văzut de nătărăii ăia. Maică-sa nu mai izbutea să priceapă : o fi făcînd bine feciorul ei, o fi făcînd rău ? Căci pe-o parte parcă nu se cădea să facă un bărbat treabă muierească, dar pe-altă parte... Dracu să-i mai descurce pe ăştia !

— Nu-l vezi că s-a lăsat de băutură ? îi spuse într-o zi Klara. Ce mai vrei şi dumneata ? Face omul treabă în gospodărie.

— Păi tocmai d-aia : ar trebui să ai milă de el, să te-apuci tu să speli. Că el munceşte toată săptămîna, trebuie să se mai şi hodinească.

— Da' eu ce fac ? Nu muncesc şi eu ?

— Apăi munca ta... Parcă poţi s-asemuieşti munca ta cu munca lu' bărbat-tu ? Ian încearcă să-nvîrteşti la drăcia aia zi de zi (Serioga lucra ca tractorist) — păi îţi trebuie mîini, nu glumă. Doar îi om şi el.

— Eu ştiu şi singură cum să mă port cu bărbatul meu, ripostă Klara. Dumneata ai vrea să se-apuce iar de băut ?

— De ce să vreau una ca asta ?

— Atunci nu mai avem ce discuta. Cauţi să faci cum e mai bine şi tot dumneaei e nemulţumită.

— Îmi pare rău, maică, de el, că doar mi-e fecior...

— Da' nu ţi-ar părea rău să-l vezi cum se tăvăleşte, beat, pe sub garduri ? Ţi-ar părea rău, aşa-i ? Atunci nu mai avem ce discuta. Clar ?

— Doamne, Maică Precistă !... nu mai ştiu ce să-ndruge bătrîna. Nu pot să zic şi eu o vorbă. Îşi bate joc de om şi-ţi mai bagă şi pumnu-n gură.

— Bine, am să-i zic să se ducă la bufet şi să se-mbete acolo cu prietenii. Asta-ţi convine ?

— Ce-o ţii, fato, una şi bună ? se supără mama. Că nici pînă a te lua pe tine nu se prea omora cu băutura. O ţii întruna : „să se-mbete, să se-mbete"...

— Bine, atunci am să-i spun că nu-i dai voie să spele rufe, zise Klara. Ba chiar se ridică în picioare şi puse deoparte cărţulia aia de medicină. .

Bătrîna o cam băgă pe mînecă.

— Ei, nici aşa ! Una, două : „mă duc să-i spun". Numa' ca să umbli cu pîra.

— Bine, şi-atunci ce propui dumneata ? Klara îşi aţinti soacra prin lentilele groase ale ochelarilor. Concret, adică.

— Nimic. Văd doar că nu ţi-ai prea pus în gînd să duci viaţă lungă cu alde bărbatu-tău. De ţi-ai fi pus asta în gînd, l-ai fi grijit cum se cuvine. Da' tu, parc-ai fi vo esplotatoare dintr-aia : scoţi sufletu' din el. Oare ţi-o fi greu s-aduci măcar o găleată, două, de apă-n casă ? Doară el şi-aşa îşi deznoadă braţele acolo unde-i pus să muncească, iar cînd vine acasă — treci din nou la corvoadă. Cînd să se mai hodinească, sărmanul ?

— Repet : grijă de el am. Şi cînd trebuie să-l las în voia lui, o ştiu şi singură. Numai voi, cele

de pe-aici, văd că... le căutaţi bărbaţilor în coarne şi-apoi nu mai ştiţi cum să-i domoliţi.

— Doamne, Doamne, doar atît izbuti bătrîna să spună. Ce mai neveste s-au prăsit în ziua de azi. Vai-vai !

De-ar fi auzit Serioga aceste discuţii ! Klara avea însă atîta minte să nu-i transmită nimic lui bărbatu-său.

Lui Serioga însă nu-i făcea decît plăcere s-aducă în casă nişte găleţi cu apă, să spele cîte-o albie de rufe... Doar intra în fugă, pentru cîteva clipe, în odaie, îşi săruta nevasta pe vîrful năsucului şi se minuna din nou în sinea lui de rotunjimea plăcută vederii a şoldurilor ei vînjoase. Ba uneori o ruga să-şi pună pe umeri halatul cel alb.

— Da' de ce-e ? se izmenea cu drăgălăşenie Klara. Ce-o mai fi şi cu ciudăţeniile astea ?

— Hai, te rog, insista Serioga. Doar cu halatul ăsta pe tine te-am văzut atunci, întîiaşi dată. Haide, îmbracă-l : cînd te-oi vedea cu el, mi-o tresări din nou aici în piept. Şi-şi arăta cu degetul locul unde-i bătea inima. Te rog, Klarnetik. Aşa-i zicea el : Klarnetik. Sau, dacă trebuia s-o strige de undeva — Klarnet.

Klara îşi punea halatul şi se-apucau amîndoi de joacă.

— Unde te doare ? întreba Klara.

— Uite ici, arăta Serioga spre inimă.

— Demult ?

— Păi s-au şi-mplinit... şaptezeci şi cinci de zile.

— Îmi dai voie ? Klara îşi lipea urechea de pieptul lui Serioga. El inspira adînc mireasma părului ei vopsit... Şi din nou simţea că ameţeşte de emoţie şi bucurie. Îl strîngea pe „medic“ în braţe

şi-i căuta cu buzele năsucul — îi plăcea nespus de mult s-o sărute pe năsuc.

— O-o ! se împotrivea Klara. Aşa te porţi dumneata cu un medic ? Pesemne că ajunseseră s-o cam plictisească mîngîierile, mereu aceleaşi, ale bărbatului.

„Doamne, cu ce-oi fi meritat eu o asemenea fericire ? se-ntreba din nou Serioga, ieşind în curte, unde-l aştepta maşina de spălat încărcată cu rufe. Într-o bună zi nici n-am s-o mai pot îndura. Am să mă scrîntesc naibii. Ori au să mă lase de tot puterile.“

Nu se scrînti însă. Se petrecu altceva, cu totul şi cu totul neaşteptat.

Veni în sat, să-şi petreacă vacanţa, un văr de-al lui Serioga, pe nume Slavka. Slavka ăsta era student la un institut tehnic aflat într-un oraş mare, neamurile se fuduleau cu el, şi cînd venea acasă în vacanţă, unchiul Nikolai, tatăl lui Slavka, dădea de fiecare dată cîte-o petrecere. Asta se mai întîmplase pînă atunci de două ori, iar acum, trecînd Slavka în anul trei, se adunară din nou. Au fost invitaţi şi Serioga cu Klara.

Mai întîi, totul s-a desfăşurat cum nu se poate mai bine. Klara purta o rochie mov cu mîneci largi, la piept avea un medalion — un ceasornic micuţ, prins de-un lănţişor de aur — părul îi lucea ca arama, lentilele ochelarilor sclipeau de-ţi luau ochii... Cît de mult o iubea Serioga pentru ochelarii aceia, ai ei ! Arunca în răstimpuri cîte-o privire împrejur, îşi muta apoi ochii la nevastă-sa şi inima îi tresărea de bucurie : era singura care se deosebea de ceilalţi, adunaţi în jurul mesei : şedea mîndră pe scaunul ei — o femeie deşteaptă, binecrescută, deloc simplă ca altele. Îi plăcu lui Serioga şi faptul

că Slavka îi acorda, la rîndul lui, o atenţie aparte: aşezat de cealaltă parte a mesei, schimba mereu cîte-o vorbă cu Klara. Mai întîi vorbeau aşa, la întîmplare, dar la un moment dat iscară o discuţie atît de interesantă, încît toată lumea tăcu, ciulindu-şi urechile.

— Bine, bine, zicea Slavka, dîndu-şi seama că-l asculta lumea, să admitem că am fi, într-adevăr, nişte tehnocraţi, nişte oameni... mai pedanţi, după cum zic şi scriu cîte unii. Aş preciza însă că nu sîntem cîtuşi de puţin pedanţi, sîntem doar partizanii lucrurilor concrete. Căci la baza tuturor lucrurilor considerăm că trebuie să se afle domnia sa Faptul concret.

— Bine, dar în spatele acestui fapt concret se află de obicei oamenii, care nu sînt nici ei mai puţin concreţi, ripostă Klara, remarcînd la rîndul ei tăcerea care se lăsase la masă.

— Nu vă contrazice nimeni! zîmbi subţire tehnocratul Slavka. Dar dacă ne-am gîndi mereu că în spatele faptelor concrete stau oameni concreţi şi-am face din această pricină infinite derogări de la regulă, ştiinţa şi tehnica ar bate pasul pe loc. Nu ne-am mai putea urni în veci dintr-un punct mort.

La aceste cuvinte, Klara, împrăştiind sclipiri de sticlă, aramă şi aur, avu următoarea replică:

— Reiese deci că, în principiu, medicina trebuie să culeagă în urma dumneavoastră cadavre?

Îl luase tare pe Slavka: în odaie se lăsă linişte deplină.

Pentru cîteva clipe Slavka îşi pierdu cumpătul. Se reculese însă şi trînti o năzdrăvănie.

— Dacă vreţi: da! zise el. Numai cu acest preţ va izbuti omenirea să pună stăpînire pe toate bogăţiile naturii.

— Bine, dar asta ar fi o *şarlatanie,* rosti în tăcerea care se lăsase Klara, vorbind cu glasul scăzut, dar acordînd parcă celor spuse o anume importanţă.

Slavka se-apucă să rîdă, însă rîsul îi sună fals şi simţi chiar el acest lucru. Deveni nervos.

— De ce, adică, şarlatanie? întrebă el. Din cîte înţeleg, şarlatania e proprie medicinei în general. Şi numai medicinei.

— Aveţi în vedere avorturile clandestine?

— Nu numai asta...

— Poate vrăjile şi descîntecele? Ei bine, vorbi ea cu energie, pe-un ton povăţuitor, ba chiar cu indignare, v-aş ruga să vă întipăriţi în minte o dată şi pentru totdeauna că oricine se apucă să trateze fie chiar un simplu guturai, fără să aibă dreptul necesar de-a o face, nu este altceva decît un *criminal* potenţial. Cel mai limpede şi mai ameninţător rostise ea cuvîntul acela, „criminal". Şi cînd te gîndeşti că o spusese de faţă cu băbuţele care trebăluiau de mama focului prin sat cu tot soiul de ierburi, ceaiuri şi infuzii; chiar de faţă cu ele se dezlănţuise... Toată lumea era cu ochii la Klara. Şi în clipa aceea Serioga îşi dădu seama că de-aci încolo lumea din sat îi va şti nevesti-si de frică şi-i va purta respect. Se simţi triumfînd. Îi venea să cadă la picioarele zeiţei sale cu ochelari, să le strige în gura mare tuturor celor din jur: „Ei, aţi înghiţit găluşca? Să mai clevetiţi şi de-aci încolo!" Nu le strigă însă nimic, ci din nou îl podidiră lacrimile. Naiba ştie ce fel de nervi avea în el! Una, două, îl apuca plînsul. Se şterse pe neobservate la ochi şi-şi aprinse o ţigară.

Cît despre Slavka, acesta încercă să mai spună ceva, dar mesenii căpătară acum glas şi ei, şi se văzu limpede că el pierduse partida. Toată lumea îşi în-

dreptă atenţia asupra nevestei lui Serioga: unii voiau s-o întrebe cîte ceva, alţii să ciocnească cu ea paharele lor de rachiu. Unchiul Egor, o namilă de bărbat, un neam şi el de-al lui Serioga, se aplecă spre urechea lui şi-l întrebă în şoaptă:

— Cum îi zice, bre, după tat-su?

— Nikanorovna. Klavdia Nikanorovna.

— Klavdia Nikanorovna! acoperi unchiul Egor cu basul său vocile celorlalţi. M-asculţi, Klavdia Nikanorovna?

Klara se întoarse spre muntele acela înălţat la capătul mesei.

— Da, vă ascult. Vorbise clar, răspicat, pe un ton din cele mai politicoase.

— Văz că eşti măritată cu... mă rog, cu neamul ăsta al nostru. Da' nuntă n-aţi făcut. Cum vine treaba asta? Nu ţineţi seama şi voi de datină?...

Klara n-avea obiceiul să umble multă vreme după răspuns. Şi-n general, părea că tocmai atunci se află în elementul ei: cînd se ştia a fi în centrul atenţiei tuturor, cînd sta să împartă celor de faţă zîmbete cuceritoare şi vorbe de duh... Cînd toată lumea se minuna de deşteptăciunea ei, o admira, poate că o şi invidia într-ascuns, în timp ce ea continua să împrăştie în jur izul acela subtil de parfum, de farmec şi de cultură. Auzind întrebarea unchiului Egor, buzele ei purpurii tresăriră a zîmbet... Îl privi în treacăt pe tehnocratul Slavka şi zise, înainte chiar ca unchiul Egor să-şi isprăvească întrebarea:

— Să ştiţi de la mine că nunta nu reprezintă neapărat un semn de calitate. Veriga asta — Klara ridică mîna, arătîndu-le tuturor verigheta ei de aur — veriga asta nu-i decît un simbol, nicidecum o garanţie. Trăinicia vieţii conjugale nu se bazează pe numărul de sticle băute...

Măi, ce le mai zicea în ziua aceea, draga de ea! Nici chiar Serioga n-o mai văzuse vreodată astfel. Era, pe drept cuvînt, într-o formă de zile mari. Peste unchiul Egor, ca peste un om lipsit de tact şi ajuns acum de rîsul lumii, plouară exclamaţii batjocoritoare:

— Ai încasat-o, vericule? Aşa-ţi trebuie!

— Ce zici, Egor? Te-a luat dumneaei în răspăr, aşa-i? He-he-he!

— S-a băgat, vezi doamne, cu datina lui! 'Mnealor îţi trag un perdaf, că nu-ţi mai trebuie nici o datină. Ia, mai bine, colea, o gustare...

Serioga — ajuns în al nouălea cer de fericit şi mîndru ce era — bău pesemne un pahar mai mult. Umerii îi crescuseră într-atît, încît ar fi putut atinge cu ei pereţii opuşi ai încăperii, era nebun de bucurie: îi venea să-i sărute şi să-i strîngă la piept pe toţi de-a rîndul. Îl podidiră iar lacrimile, îi venea să cînte, se-apucase să rîdă... Se ridică în cele din urmă, ieşi în curte şi-şi vîrî capul sub cişmea. Răcorit o leacă, se aşeză după colţul casei, sub cerdac, să se zvînte şi să fumeze în linişte o ţigară. Începuse a se însera, se abătea în răstimpuri cîte-o adiere. Trăgînd în piept aerul răcoros, Serioga îşi mai veni în fire şi stătu nemişcat, dus pe gînduri. De fapt, nu se gîndea la nimic anume: nu încerca decît un plăcut sentiment de odihnă. O pace adîncă, nemaiîncercată pînă atunci, păru să-i coboare în suflet şi el se lăsă cu totul în voia acelui simţămînt binefăcător, pluti lin, dus de fiorul acela plin şi calm. Gîndul îi era şi el un gînd simplu şi limpede: „Îmi trăiesc viaţa. Şi mi-e bine."

Deodată, auzi în cerdac două glasuri cunoscute; inima îi tresări cu putere: unul din glasuri era al nevesti-si. Rămase încremenit. Într-adevăr, era glasul Klarei. Cel de-al doilea îi aparţinea lui Slavka. Cerdacul era prevăzut cu un paravan subţire, din scînduri. Cei doi se opriseră chiar în dreptul lui. Se făcu astfel că Serioga stătea de-o parte a paravanului, sprijinit de el cu spatele, iar *e i* — de cealaltă parte... Se aflau, cu alte cuvinte, atît de aproape, încît el le putea desluşi chiar bătăile inimilor, nu numai şoaptele sau mai ştiu eu ce vînzoleală. Tocmai acest fapt — că se aflau atît de aproape, încît ai fi zis că-i aude de undeva, din fundul subpatului — îl buimăci în aşa măsură, că nu mai fu în stare nici să se mişte.

— Greieraşul meu greieraş! zicea Klara încet, cu glasul ei atît de cunoscut. De ce eşti, dragule, aşa de zorit? Stai un pic să te... Ţoc-ţoc! Totul era atît de bine cunoscut! Atît de familiar! Şi suna atît de aproape... Frumuşelul meu. Iubiţelul meu... Ţoc-ţoc. Dulceaţa mea...

Începuseră a se moşmondi acolo şi tot împingeau în paravan. Slavka se auzea murmurînd nedesluşit, parcă o tot întreba ceva, dar Serioga nici nu-i auzea vorbele. Klara rîse încet şi vorbi din nou:

— Dulceaţa mea... Ce faci, ce faci? Vai, ce ştrengar eşti! Hai, pupă-mă pe năsuc.

„Va să zică, aşa se petrec treburile astea, gîndi cu groază şi cu silă Serioga. Va să zică, aşa se întîmplă!" Şi tot ce i se afla în preajmă, tot ce avea un sens şi un nume se prăbuşi undeva într-o prăpastie şi nu mai lăsă în urmă decît o groapă neagră. Fără sens şi fără nume: doar o groapă neagră. „Ei,

acu' nu mai îmi pasă de nimic", îşi zise Serioga. Şi sări în adîncul gropii.

— Klarnetik, mă auzi? Sînt eu, Tămîiosul, făcu el fără veste, cu un glas cîntător, ca şi cînd ar fi povestit cuiva un basm şi-ar fi ajuns la episodul cu vulpea care venise la căsuţa cocoşului să-i cînte la fel. U-u! mai zise Serioga. Staţi aşa, că vin să vă omo-or!...

După aceea totul începu să se perinde ca într-un vis: ba una vedea Serioga înaintea ochilor, ba alta. Ba el fugea, neştiind încotro fuge, ba-i auzea pe alţii răcnind pe undeva, prin preajmă. Nu-şi mai simţea nici picioarele, nici trupul. Şi nu-şi putu aminti după aceea nici împrejurarea care-l făcu să se pomenească cu un topor în mînă. Ceea ce îşi aminti însă foarte bine fu săritura Klarei peste gard. Coafura îi lunecase într-o parte, părul i se ciufulise şi cînd făcu saltul acela peste gard, coama roşcată îi zburătăci sus, deasupra capului... Parcă ar fi săltat o flacără. Tocmai clipa aceea de zbor i se întipări lui adînc în minte. Şi multă vreme după aceea, cînd se ducea cu gîndul la nevastă-sa, îi apărea în faţa ochilor zborul acela neobişnuit şi-i venea să zîmbească, dar îşi simţea şi inima tresărind a durere.

În seara aceea însă totul se destrămă, rămase undeva în urmă... Cei din casă pieriseră şi ei cine ştie pe unde. Serioga rămase singur, cu toporul în mînă... Îşi revenise întrucîtva, simţi în piept o durere de neîndurat. Durerea se înteţi, aproape tăindu-i răsuflarea. „Ce-i asta, frate? Ce se petrece?" îi trecu prin minte... Puse mîna stîngă pe-o stinghie şi-şi croi una cu toporul peste degete. Două dintre ele — arătătorul şi mijlociul — căzură jos. Serioga azvîrli

toporul şi porni spre spital. Măcar avea acum unde să se ducă. Mîna şi-o înfăşurase cu poala cămăşii.

Din ziua aceea l-a şi poreclit lumea Ciuntul.

Klara a plecat din sat chiar atunci, noaptea; abia mai tîrziu i-au fost expediate acolo unde se stabilise toate actele pe care le lăsase la spital: cartea de muncă, buletinul de identitate... Slavka a plecat şi el, iar în vacanţele următoare n-a mai dat prin sat. Cît despre Serioga, acesta lucrează şi astăzi pe tractor şi se foloseşte de mîna lui ciuntită tot atît de bine ca şi-atunci cînd era sănătoasă. Despre Klara nu aduce vorba nicicînd. Doar o singură dată s-a luat din pricina ei la ceartă cu oamenii din sat.

— Toată lumea-ţi zicea, măi Serioga, că asta-i femeie rea...

— Cum să fie rea ?! se zborşi deodată Serioga. De ce, adică, să fie rea ?

— Păi cum e, bre ? Bună la inimă ?

— Da' ce legătură are bunătatea ori răutatea ? Parcă despre răutate-i vorba ?

— Da' despre ce ?

— Nu ştiu ! Naiba ştie... Oricum, nu-i vorba de răutate. Doar se poate spune şi altcumva... Ei nu, voi v-aţi băgat în cap una şi bună : că-i femeie rea. Poate că-i dimpotrivă, o femeie bună : o fi vrut să-l ajute pe văru-meu...

— Ia ascultă, Serioga, schimbă vorba unul dintre săteni. Tu... vorba ceea... ai iubit-o. Da' dacă s-ar întoarce la tine, ai ierta-o ?

Serioga nu-i răspunse la întrebare. Tăcu din gură.

Atunci, cei cu care stătuse de vorbă începură chiar ei cu presupunerile.

— Aşi ! Crezi c-o fi proastă să se mai întoarcă ?

— Păi de ce ? Şi-o zice : stai, mă, doar ăsta m-a iubit...

— Ei şi ce dacă a iubit-o ? El a iubit-o, da' ea nu l-a iubit. Că-i de-acu' femeie stricată — nu mai poate sta cu unu' singur. Cine porneşte de tînăr pe drumu' ăsta — s-a zis cu el. Fie că-i bărbat, fie că-i muiere. Chiar dacă nu vrea, şi tot o face.

— M-da, cînd ai putrezit pe dinăuntru, te doboară şi-o adiere.

— Au căpătat muierile libertate prea multă, asta e, zise cu ciudă Kostea Bibikov, un omuleţ sfrijit, dar foarte îndrăzneţ la vorbă. Cum zice şi moş Ivan : în ziua de azi muierea şi vaca o duc bine, iar bărbatu' şi calu' o duc rău. Aşa este, să ştiţi. Au căpătat prea multă libertate şi-şi fac de cap. Cum a fost şi cu muierea lu' Ignati Juravliov : s-a îmbătat, proasta, şi l-a făcut pe om de ruşine, a trebuit s-o ducă în halu' ăla prin tot satu'. Ca pe urmă tot ea să sară cu gura : „Da' tu de ce m-ai lăsat să beau ?" Aşa că asta-i, fraţilor.

— Da' de alea tinere ce ziceţi ? Cînd te uiţi cum merg cu fustele alea pe ele, îţi vine să... Ptiu !

Serioga se trăsese mai deoparte şi nu mai interveni în discuţie. Ronţăia un fir de iarbă, se uita undeva în zare. Gîndea că pesemne i-a fost sortit să treacă şi prin aşa ceva în viaţă. Dar dacă s-ar năpusti din nou peste el o furtună ca asta, zău că ar porni cu braţele larg deschise s-o întîmpine. Căci, cu toate cele întîmplate, ceea ce a fost a însemnat pentru el o sărbătoare. Fireşte, după o sărbătoare vine şi ceasul cînd te trezeşti mahmur şi vezi totul cu alţi ochi... Dar te-ai bucurat de sărbătoarea aceea ? Te-ai bucurat. Şi cu asta, basta.

Un şofer de elită

În primăvară, pe la începutul campaniei de însămînţări, la Bîstrianka îşi făcu apariţia un tînăr: şoferul Paşka Holmanski. Un tip uscăţiv, vînos, iute de picior. Ochii îi avea rotunzi, galben-verzui, cu o privire îndrăzneaţă, nasul drept şi subţire, obrazul ciupit uşor de vărsat, iar sprîncenele într-un arc frînt, încît cu greu îţi puteai da seama de-i chip de om afurisit ori de flăcău chipeş.

Paşka era dintr-un neam de kerjaci[1], aciuaţi prin satele resfirate în susul rîului Katun, dar se dovedise a nu fi moştenit nimic din firea greoaie, de modă veche, a strămoşilor săi.

La Bîstrianka ajunsese în felul următor:

Într-o zi, Ermolai Prohorov, preşedintele colhozului de acolo, se întorcea acasă cu un GAZ al gospodăriei. Pe la jumătatea drumului, maşinii îi plesni un arc. După ce se sfădi pe săturate cu şoferul, Prohorov ieşi în drum, încercînd să oprească una din maşinile care mergeau în aceeaşi direcţie. Două din ele nici gînd să oprească. A treia, o camionetă, frînă ceva mai încolo, iar cel de la volan deschise portiera.

— Încotro?

— Pîn' la Bîstrianka.

— Comuna Salton îi mai departe ori mai aproape?

— Niţel mai încoace. Da' de ce mă-ntrebi?

---

[1] În trecut, sectanţi cunoscuţi prin viaţa lor austeră.

— Urcă. Te duc pînă la Salton. Îmi arăţi şi drumul.

— Haidem.

Şoferul sta lăsat pe spătar, cu o mînă pe volan, cu cotul celeilalte sprijinit de portieră. Privea înainte, îşi mijea gînditor ochii.

Camioneta zbura cu viteză maximă, ocolind ca prin minune hîrtoapele. Una din maşinile ce veneau din partea opusă trecu pe lîngă ei atît de aproape, încît preşedintelui i se tăie răsuflarea. Trase cu coada ochiului la şofer: acesta şedea ca şi pînă atunci, nepăsător, cu ochii mijiţi.

— Dumneata nu ţi-ai spart pînă acuma capul niciodată? îl întrebă Prohorov.

— Cum?... N-are nimic. Nu te teme, tataie. În aviaţie ştii care-i lucrul ăl mai de seamă? Şoferul zîmbi. Surîsul îi era de om cumsecade, lipsit de fasoane.

— Cred că acolo nu trebuie să faci niciodată pe grozavul.

— N-ai ghicit. Flăcăul îşi luă cu totul mîna de pe volan şi se căută de ţigări prin buzunarul hainei. Îl înveselise, pesemne, spaima celuilalt.

Prohorov strînse din dinţi şi întoarse capul.

În clipa următoare, camioneta săltă zdravăn de tot. Prohorov se prinse instinctiv de portieră. Îi aruncă şoferului o uitătură fioroasă.

— Mă!... Aviatorule!

Flăcăul zîmbi din nou.

— Ador viteza, mărturisi el.

De astă dată, Prohorov îl privi cu mai multă luare-aminte. Pe neaşteptate, flăcăul începu să-i placă.

— Ce cauţi dumneata la Salton?

— Sînt detaşat acolo.

— Pentru campania de însămînţări?

— Da... am venit să-i ajut pe oamenii voştri.

Vicleanul de Prohorov tăcu o vreme. Îşi aprinse şi el o ţigară. Se gîndi că n-ar fi rău să-l ademenească pe băiatul ăsta la ei în colhoz.

— Chiar la Salton te duci, ori pe undeva, prin raion ?

— În raion. În satul Listvianka... Frumoase locuri aveţi pe aici.

— Cum te cheamă ?

— Pe mine ? Pavel. Pavel Egorîci Holmanski.

— Eşti tizul meu. După tată sînt şi eu Egorîci. Hai la mine, Egorîci.

— Cum adică, la dumneata ?

— Uite aşa, bine. Pe preşedintele din Listvianka îl cunosc şi aranjez treaba rapid. Sînt şi eu preşedinte. La Listvianka să ştii că n-ai ce vedea. Pe cîtă vreme la noi i-o comună în lege...

— Stai că nu prea-nţeleg : la mine în delegaţie stă scris că...

— Ce-ţi pasă ? Îţi dau şi eu o hîrtie cum că în perioada asta ai lucrat la noi. Totul o să fie în ordine. Cu preşedintele de acolo ţi-am spus că stau eu de vorbă. Mai ales că ne e şi dator cu nişte trebuşoare. Îm ? Ce zici ?

— Club aveţi în sat ? întrebă Paşka.

— Club ? Cum să nu !

— S-a fotografiat.

— Poftim ?

— Zic, sînt de acord. E piramidon.

Prohorov rîse, încercînd să-i fie celuilalt pe plac.

— Eşti glumeţ, băiete... (Un şofer în plus în timpul campaniei de însămînţări, ba încă avînd şi maşină, era chiar un piramidon, ba încă ce piramidon !) Eşti glumeţ, Egorîci.

— Fac şi eu ce pot. Va să zică, aveţi club ?

— Avem, Paşa. Clubul nostru i-o fostă biserică.

— Păi să ne rugăm acolo, zise Paşka.

Rîseră din nou. Amîndoi.

Cam aşa a ajuns Pavel Egorîci la Bîstrianka.

De locuit, îl luă Prohorov să locuiască la el. Flăcăul se împrieteni repede cu nevasta preşedintelui, stătea seri întregi cu ea la taifas.

— O nevastă trebuie să simtă că-i nevastă, filozofa el, mestecînd cu poftă la tăieţei cu carne de gîscă.

— Că bine zici, Egorîci, îi ţinea isonul Prohorov, aplecîndu-se spre a-şi scoate cizmele prea strînse pe picior. Aia nu-i nevastă care n-o simte.

— Cînd oi veni acasă, îşi urma gîndul Paşka, obosit, nu-i aşa ? murdar de la drum, trebuie întîi şi-ntîi să-mi văd nevasta că-i o femeie energică. Cînd i-oi zice : „Să trăieşti, Marusia !", ea să-mi răspundă cu voioşie : „Să trăieşti, Pavlik ! Ai fi ostenit, dragule."

— Da' dacă şi ea, sărmana, n-o mai fi prididind cu treaba cîtu-i ziua de mare, de unde atîta voioşie ? observa nevasta preşedintelui.

— Asta nu mă priveşte. Că de-oi vedea-o acră, morocănoasă, i-oi zice : piramidon ! Şi-oi simţi nevoia să mă duc la altele. N-am dreptate, Egorîci ?

— Absolut ! se grăbea să confirme Prohorov.

Nevastă-sa o făcea pe supărata şi zicea că toţi bărbaţii sînt nişte neobrăzaţi.

La club, Paşka îşi făcu apariţia chiar a doua zi după sosirea lui la Bîstrianka. Era de-o veselie reţinută şi îmbrăcat de-ţi lua ochii : purta o cămaşă roşie cu gulerul răsfrînt, cizme de box ofiţereşti şi un chipiu militar, de sub cozorocul căruia îi scăpa ciuful cînepiu, răsucindu-se ca hameiul.

— Cum se arată a fi p-aici localnicii... îs băieți de comitet? întrebă el cu un aer indiferent pe unul din flăcăii aflați acolo și trase totodată cu ochiul spre cei care dansau: era dornic să-și dea seama ce impresie le făcuse „localnicilor".

— Sînt, de ce să nu fie? răspunse flăcăul.

— Da' tu, de exemplu, de ce ești așa de acru?

— Da' tu cine-i fi, să-mi iei interogatoriul? se oțărî flăcăul.

Pașka rînji binevoitor:

— Sînt procurorul vostru ăl nou. Am venit aici să vă iau la întrebări.

— Vezi să nu te luăm noi pe tine.

— Ce dacă? Pașka îi făcu cu ochiul și se apucă din nou să-i cerceteze cu privirea pe flăcăii și fetele din sala clubului.

Aceștia îl iscodeau la rîndul lor.

Lui Pașka îi plăceau tare mult asemenea clipe. O lume ca asta, străină, necunoscută, neprietenoasă la început, îl făcea totdeauna să se simtă tulburat. Cel mai mult îl interesau, desigur, fetele.

Dansul luă sfîrșit. Perechile se împrăștiară.

— Cine-i fetișcana aia? îl întrebă Pașka pe flăcăul de adineaori: privirea i-o atrăsese Nastia Platonova, una din frumoasele satului.

Flăcăul nu catadicsi să-i răspundă, se duse într-ale sale.

Începu un vals.

Pașka traversă întreaga sala, ajunse la Nastia, schiță o plecăciune și rosti cu glas răsunător:

— Vă propun un tur de vals.

Toată lumea rămase impresionată de manierele alese ale lui Pașka. Începu să fie privit cu o veselă și neascunsă curiozitate.

Nastia se ridică liniștită, își puse mîna grea pe umărul uscățiv al flăcăului. Pașka o privi țintă, în ochi i se citi tandrețe.

Se rotiră prin sală.

Nastia era cam greoaie în mișcări, nițeluș lenevoasă. Pașka, în schimb, o porni chiar de la început într-un ritm atît de îndrăcit, încît unii chiar încetară să mai danseze — rămaseră cu ochii la el. Pașka ba îi dădea drumul fetei, ba o atrăgea printr-o smucitură și se tot învîrtea, se învîrtea întruna... Lovitura de grație le-o dădu însă celor din jur în clipa cînd, depărtîndu-se nițel de Nastia, dar continuînd s-o țină de mînă, o porni în jurul ei într-un fel de căzăcească. Lumea scoase un oftat de admirație. El însă privea pe undeva, pe sus, peste capetele „localnicilor", avînd o expresie de parcă ar fi vrut să spună: „Nici asta nu-i totul. De-oi avea chef, v-oi mai arăta și altele. Știam cîndva destule."

Nastia se îmbujorase, mișcările îi erau tot atît de line, domoale.

— Bîțîit mai ești! îi spuse cu veselie lui Pașka, privindu-l drept în ochi.

Pașka nu se sinchisi.

— De pe unde ești?

— De la Moscova, făcu el cu nepăsare.

— Și toți pe-acolo sînt așa ca tine?

— Cum să fie?

— Așa... cu fumuri.

— Ignoranța matale mă uimește, zise Pașka, iar privirea tandră, încărcată de subînțelesuri, i se înfipse în fîntîna adîncă a ochilor ei negri, enigmatici.

Nastia rîse încet.

Pașka rămase grav.

— Să știi că-mi placi, spuse el. Căutam demult un asemenea ideal.

— Eşti cam grăbit. Nastia îl privi ţintă.

— Vorbesc foarte serios!

— Ce vrei să spui, adică?

— Că-n seara asta am să te conduc acasă. Desigur, dacă n-ai cumva vreun alt simpatiu. Ne-am înţeles?

Nastia zîmbi în colţul gurii şi clătină din cap. Paşka însă nu se sinchisi.

Valsul luă sfîrşit.

Paşka o conduse pe fată pînă la scaunul ei, se înclină din nou cu graţie, apoi, împreună cu alţi flăcăi, ieşi în vestibul să fumeze o ţigară.

Flăcăii îl priveau chiorîş. Paşka însă ştia că aşa se întîmplă totdeauna.

— N-aveţi p-aici, pe-aproape, vreo crîşmuliţă? întrebă el, venind spre un grup de fumători.

Flăcăii tăceau, îl priveau batjocoritor.

— Ce-i cu voi? V-aţi înghiţit limba?

— Da' ţie nu ţi se pare că ai început să te desfăşori p-aici cam prea vîrtos? îl întrebă flăcăul căruia Paşka i se adresase mai înainte să înceapă dansul.

— Nu, nu mi se pare.

— Mie să ştii că mi se pare.

— Închină-te, dacă ţi se pare.

Flăcăul îşi miji ameninţător ochii.

— Hai cu mine afară... să stăm oleacă de vorbă

Paşka scutură din cap.

— Nu pot.

— De ce?

— Că o să mă buşiţi de pomană. Om sta de vorbă altă dată. Şi-n general, nu pricep de ce vă-ncruntaţi la mine. Parcă nu v-am călcat încă pe bătătură.

Flăcăii nu se aşteptară la o asemenea replică. Sinceritatea lui Paşka le plăcu. Încet-încet, intrară în vorbă cu el.

În timp ce ei stăteau la taclale, dincolo, în sală, începu un tango, şi pe Nastia o invită la dans un alt tînăr. Paşka strivi cu necaz mucul de ţigară. Atunci flăcăii se apucară să-i spună că Nastia are un logodnic, un inginer venit de la Moscova, şi se pare că în curînd vor face nuntă. Paşka o urmărea atent cu privirea şi părea că nici n-aude vorbele celor din jurul lui. Apoi îşi dădu chipiul pe spate şi îşi miji ochii.

— Om vedea noi care pe care o să fotografieze, spuse el şi îşi îndreptă chipiul. Unde-i ăla?

— Care?

— Inginieraşul.

— Astăzi n-a venit la dans.

— Eu pe intelectualii ăştia îi pun jos c-un deget.

Tangoul luă sfîrşit.

Paşka se duse spre Nastia.

— Nu mi-ai răspuns la întrebare.

— La ce întrebare?

— Te conduc în seara asta acasă?

— Pot să ajung şi singură. Mulţumesc.

Paşka se aşeză lîngă ea. Ochii lui rotunzi, de pisică, erau din nou gravi.

— Hai să discutăm ca nişte geltmeni.

— O, Doamne! oftă Nastia, se ridică de pe scaun şi trecu în partea opusă a sălii. Paşka, uitîndu-se în urma ei, auzi în jurul său rîsete scurte, care sunau a compătimire. Nu se simţi ruşinat. Doar că începu să-l doară la linguriţă. Să-l doară şi să-l usture. Se ridică la rîndul lui şi plecă acasă.

În seara următoare, Paşka se găti şi mai şi ca în cea precedentă: împrumută de la Prohorov o rubaşcă brodată, se încinse cu un şnur albastru, de mătase, cu ciucuri, îşi trase pantalonii bufanţi de gabardină, sacoul de boston, şi, curînd, îşi făcu apariţia la biblioteca sătească (Nastia lucra acolo ca bibliotecară, treabă pe care Paşka avusese grijă s-o afle din timp).

— Bună seara! rosti el cu gravitate, intrînd în încăperea largă, care servea şi ca sală de lectură.

În încăpere o văzu pe Nastia, iar la una din mese pe un tînăr, care răsfoia revista „Ogoniok".

Nastia îi răspunse lui Paşka la salut şi-i zîmbi ca unei vechi cunoştinţe.

Paşka veni la masa fetei şi începu să cerceteze liniştit cărţile aflate acolo. Nastiei nu-i acordă nici un pic de atenţie. Pricepuse că flăcăul care răsfoia revista trebuie să fie inginerul cu pricina, logodnicul fetei.

— O carte de citit? întrebă Nastia, surprinsă întrucîtva de faptul că Paşka nu părea s-o fi recunoscut.

— Da, aş vrea, ştiţi, să...

— Ce anume doriţi? Fără voie, Nastia folosi la rîndul ei pronumele de politeţe.

— Aş dori „Capitalul" lui Karl Marx. Mai am de citit acolo un capitol.

Tînărul de lîngă masă lăsă revista deoparte şi se uită la Paşka.

Fetei îi veni să rîdă, însă, văzînd privirea gravă a lui Paşka, se stăpîni.

— Numele dumneavoastră?

— Holmanski, Pavel Egorîci. Născut în anul o mie nouă sute treizeci şi cinci. Conducător auto, clasa a doua.

În timp ce Nastia îi completa fişa, Paşka o iscodi cu coada ochiului. Pe urmă îşi mută privirea. Îşi dădu seama că inginerul se uită la el. Privirile li se întîlniră. Paşka se zăpăci şi... îi făcu cu ochiul.

— Ne ocupăm de cuvinte încrucişate?

Inginerul nu găsi pe loc o replică potrivită.

— Da... Dumneata însă văd că ai preocupări mai serioase.

— Află, Ghena, că şi dînsul e venit de la Moscova, spuse Nastia.

— Zău?! Ghena se bucură sincer. Demult ai plecat de acolo? Zi-ne şi nouă: ce noutăţi mai sînt prin capitală?

Paşka stătu să semneze fişa mai multă vreme decît ar fi fost necesar. Nu răspunse la întrebare.

— Vă mulţumesc, îi zise apoi Nastiei. Se duse spre cealaltă masă, zvîrli pe tăblie volumul greu pe care îl scosese din raft şi-i întinse mîna lui Ghena.

— Pavel Egorîci mă cheamă.

— Îmi pare bine. Ghena.

— Întrebai de Moscova? zise Paşka, trăgînd spre el cîteva reviste. Forfotă multă prin Moscova, forfotă multă. Şi, nelăsîndu-l pe inginer să intervină, continuă, precipitat: Tare îmi plac revistele umoristice. Mai ales acolo unde-i vorba de alcoolici: aşa îi încondeiază pe ăştia...

— Da, e amuzant. Şi cît e de cînd ai plecat de la Moscova?

— De la Moscova? Paşka întoarse pagina unei reviste. În viaţa mea n-am fost pe acolo. Dumneaei mă confundă cu altcineva.

— Păi chiar dumneata mi-ai spus-o, aseară, la club! se miră Nastia.

Paşka îi aruncă o privire.

— Nu-mi amintesc.

Nastia se uită la Ghena. Acesta îl privi pe Paşka. Paşka continua să admire pozele din revistă.

— Ciudat, spuse Nastia. Înseamnă că am visat.

— Se mai întîmplă, zise Paşka, răsfoind mai departe revista. Uite, de exemplu, ăsta-i un trombonist, i se adresă lui Ghena, întinzîndu-i revista. Urîtă mutră, aşa-i ?

Ghena zîmbi.

— Ai venit la noi pentru campania de însămînţări ?

— Exact. Paşka se întoarse spre Nastia. Fata îl cerceta cu o privire curioasă. Paşka înregistră faptul. Nu vrei să jucăm o partidă de dame ? îi propuse el inginerului.

— De dame ? se miră acesta. Poate o partidă de şah ?

— Şahul mă plictiseşte, spuse Paşka (de fapt, nu ştia să joace şah). Trebuie să-ţi baţi capul. Pe cîtă vreme cu damele : una, două şi gata.

— Bine, să jucăm dame, fu de acord Ghena şi se uită la Nastia.

Nastia ieşi de după despărţitura în spatele căreia i se afla biroul şi veni la masa lor.

— Cască-gură plăteşte ? întrebă Paşka.

— Nu înţeleg, spuse inginerul.

— Dacă unul din parteneri nu observă că poate lua piesa celuilalt, acesta i-o ia pe-a lui, îl lămuri Nastia.

— Aha. În ordine. Plăteşte, cum să nu plătească.

Paşka aşeză la iuţeală piesele pe tablă. Apoi luă două din ele şi le duse la spate.

— Stînga sau dreapta ?

— Stînga.

— N-ai ghicit ! Prima mutare îi reveni lui Paşka. Şi-acum, o să mergem uite-aşa, începu el, aşezîndu-se mai comod pe scaun ; expresia chipului său vădi şiretenie şi satisfacţie. De fumat aici, desigur, nu se poate fuma ? i se adresă el Nastiei.

— Cred şi eu că nu se poate.

— Am înţeles. Paşka mai mută o piesă. Facem acum un piramidon, după cum spun franţujii.

Inginerul juca slab, asta se văzu îndată. Nastia începu să-i dea îndrumări. El ripostă, nemulţumit.

— Lasă-mă ! Nu se cade, zău... nu mă mai sîcîi.

— Păi faci mutări greşite !

— Ei şi ? Doar eu joc.

— Mai ai de învăţat.

Paşka zîmbea. Muta piesele repede şi cu multă îndemînare.

— Mut-o, Ghena, p-aia din margine, nu se mai putu stăpîni Nastia.

— Nu, zău, aşa nu mai pot juca ! făcu, revoltat, Ghena. Voiam şi eu să mut piesa asta, dar acum n-o mai mut. Din principiu.

— De ce te superi ? Curios mai eşti, pe cuvînt.

— Cum să nu mă supăr ?

— Supărările astea nu-s bune, interveni Paşka şi-i făcu pe ascuns Nastiei cu ochiul.

Nastia roşi.

— Parcă te văd că pierzi jocul. Cu principiile tale cu tot.

— Ba nu, de ce vorbiţi aşa ? Dînsul mai are multe şanse să mă fotografieze, observă condescendent Paşka. Şi-acum, vă anunţ că am făcut o damă. E rîndul dumitale să muţi.

— Uite c-ai pierdut jocul, rosti cu năduf Nastia.

— Vezi-ţi de treburile tale, se burzului Ghena. Eşti prea de tot. Mai lasă-mă-n pace.

— Halal inginer! Nastia se ridică şi se duse încetişor spre masa ei.

— Asta chiar că-i... o aberaţie. Ce legătură are una cu alta?

— Mi-e tare teamă c-am să-i pla-ac, se porni să cînte Nastia şi dispăru printre rafturile bibliotecii.

— Sexul feminin, rosti cam fără legătură Paşka.

Inginerul amestecă piesele de pe tablă şi spuse cu o voce uşor răguşită:

— Am pierdut partida.

— Ieşim să fumăm cîte-o ţigară? propuse Paşka.

— Hai.

Aprinzîndu-şi în vestibul ţigara, inginerul îi zise lui Paşka:

— Nu înţeleg ce fire o fi avînd fata asta. Se vîră în toate alea.

— Lasă, nu-i nimic, făcu într-o doară Paşka. Eşti venit demult?

— Cum?

— Locuieşti, zic, demult în satul ăsta?

— În satul ăsta? De vreo două luni.

— Vrei să te însori?

Inginerul îl privi cu mirare.

— Cu ea? Da. De ce mă-ntrebi?

— Te-ntreb şi eu... I-o fată bună. Da' de iubit te iubeşte?

Inginerul îşi pierdu de tot cumpătul.

— Să mă iubească?... Eu zic că da.

Tăcură. Paşka fuma, privind concentrat vîrful ţigării. Inginerul rîse încet şi întrebă:

— Citeşti, într-adevăr, „Capitalul"?

— Nu, bineînţeles. Paşka apucă neglijent, cu buzele, ţigara, aducînd-o în colţul gurii, miji ochii, îşi vîrî palmele pe după şnurul cu care era încins

şi, cu o mişcare bruscă, îşi netezi cutele cămăşii. Poate mergem la cinema?

— Da' ce rulează?

— Ziceau unii că-i o comedie.

— Mergem.

— Numai că... aş zice s-o inviţi şi pe dînsa. Paşka arătă spre uşa bibliotecii, făcîndu-şi o mutră compătimitoare.

— Nici nu se discută! făcu tot atît de grav inginerul. Chiar acu' mă duc... să stau cu ea de vorbă...

— Du-te, du-te!

Inginerul se depărtă, iar Paşka ieşi afară, pe treptele de la intrare, se sprijini de balustradă şi stătu astfel, privind în lungul uliţei.

...În sala cinematografului se aşezară tustrei unul lîngă altul. Nastia — între inginer şi Paşka.

Cînd se stinse lumina, Paşka veni mai aproape de Nastia şi o luă de mînă. Nastia şi-o retrase tăcută şi încercă să se depărteze. Paşka se uită inocent spre ecran. Rămase aşa vreo zece minute, apoi începu din nou, cu băgare de seamă, să caute mîna Nastiei. Deodată ea veni mai aproape de el şi-i şopti la ureche:

— Dacă nu te astîmperi, te fac de rîs faţă de toată lumea.

Paşka îşi luă mîna cît ai clipi.

Stătu liniştit preţ de cinci minute. Pe urmă se aplecă spre Nastia şi-i spuse tot în şoaptă:

— Inima mi-e gata să explodeze ca o grenadă!

Nastia rîse pe înfundate. Paşka începu din nou să-i caute mîna. Nastia i se adresă lui Ghena:

— Lasă-mă să mă mut în locul tău.

— Nu vedeţi bine ecranul? Alo, tovarăşe, fereşte capul! comandă autoritar Paşka.

Tovarăşul din faţă „îşi feri" capul.

— Acum e bine ?

— E bine, zise Nastia.

În sală era zgomot. Întruna izbucneau rîsete.

Paşka se îndoi de mijloc, aprinse o ţigară şi începu să înghită cu sete fumul dulceag. În razele de lumină ale aparatului de proiecţie unduiră vălătuci albăstrii. Nastia îi dădu un ghiont :

— Ce faci ?

Paşka stinse ţigara. Găsi apoi mîna fetei, i-o strînse cu putere şi, aplecîndu-se, se strecură spre ieşire. În drum îi spuse lui Ghena :

— Tigrii să se uite la comedia asta.

Răzbind afară, în uliţă, se desfăcu la guler, aprinse o nouă ţigară. Porni încet spre casă.

Ajuns acasă, se trînti, îmbrăcat cum era, pe pat.

— Ce ai, de eşti aşa amărît ? îl întrebă Prohorov.

— N-am nimic, făcu Paşka. Stătu o vreme, apoi spuse : Tare aş vrea să ştiu dacă astăzi mai răpeşte cineva femei sau nu ?

— Cum adică ? nu-l înţelese Prohorov.

— Păi aşa cum se făcea în trecut... Altădată se răpeau, nu ?

— A-a ! Dracu ştie ! Da' la ce bun să le răpeşti ? Eu zic că vin bucuroase şi aşa, fără să le mai răpeşti.

— Ai dreptate. Am întrebat doar aşa, ca să mă aflu în treabă. Mai tăcu un timp. Şi cred că nici nu te poate condamna pentru aşa ceva.

— Cred că nu. Nu ştiu, Pavlik.

Paşka se ridică din pat şi începu să umble prin odaie. Părea cufundat în gînduri.

— O dată-n viaţă, doar, ai optsprezece a-ani ! se porni brusc să cînte. Egorîci, ia-ţi cămaşa. *Thank you !*

— De ce, mă ?

— Aşa. Paşka dezbrăcă rubaşca brodată a lui Prohorov şi-şi puse cămaşa. Mai stătu cîteva clipe, gînditor, în mijlocul odăii. S-a fotografiat, Egorîci !

— Ţi-ai pus în gînd să răpeşti vreo fetişcană ? îl întrebă Prohorov.

Paşka rîse, nu-i răspunse nimic, apoi ieşi afară, pe uliţă.

Era o noapte întunecoasă şi umedă. Plouase cu puţin înainte, şi de pretutindeni încă mai cădeau picuri. Lătrau cîinii. Se auzea de undeva un zgomot de motor.

Paşka porni spre S.R.T.[1], unde îi era garată maşina.

Intrînd în curtea S.R.T.-ului, auzi o voce :

— Cine e ?

— Om bun, răspunse Paşka.

— Care eşti, mă ?

— Holmanski.

— Ala, detaşatu' ?

— Păi.

În cercul de lumină al felinarului pătrunse paznicul, un moş cu cojocul pe umeri şi cu o puşcă în mînă.

— Iar la drum ?

— Iar.

— Ai o ţigară ?

— Am.

Fumară.

---

[1] Staţiunea raională de tractoare.

— Iar s-arată a ploaie, zise moşul căscînd. Ploaia asta te trage la somn.

— Păi, culcă-te, îl sfătui Paşka.

— Nu se poate. Aţipisem mai adineaori şi-a venit ăla, cum îi zice...

Paşka îl întrerupse pe moşul bun de gură:

— Bine, tataie, eu îs cam grăbit.

— Du-te, du-te. Moşul căscă din nou.

Paşka porni motorul camionetei şi ieşi afară din curte.

Ştia unde stă Nastia: chiar pe malul rîului, sus, pe costişă.

Mai devreme, discutase cu Prohorov de una, de alta şi acesta îi arătase casa. Paşka ţinu minte că ferestrele odăiţei dădeau în grădină.

Acum Paşka nu se întreba decît dacă Platonovii au în curte vreun cîine sau nu.

Pe uliţele satului nu se zărea ţipenie de om. Pînă şi perechile de îndrăgostiţi dispăruseră cine ştie pe unde. Paşka mergea cu viteză redusă, temîndu-se să nu dea în vreun şanţ.

Apropiindu-se de casa unde locuia Nastia, reduse şi mai mult viteza, apoi ieşi din cabină. Motorul însă nu-l opri.

— Bun, făcu el cu glasul scăzut şi-şi apăsă pieptul cu palma: era stăpînit de încordare.

În casă, luminile erau stinse. Scrutînd întunericul, zări printre trunchiurile golaşe ale arborilor geamurile care luceau stins în noapte. Inima îi bătu cu putere.

„Numai să n-aibă vreun dulău."

Tuşi, apoi scutură uşor gardul. În curte — tăcere. Linişte. Doar picura de sus, din streaşină.

„Ţin-te bine, Paşka... acu' ori o încasezi, ori..."

Sări cu băgare de seamă gardul scund şi porni spre casă. Din spate auzea mormăitul credincioasei sale camionete, odată cu acesta zgomotul paşilor săi şi plescăitul răsunător al picurilor. Primăvara îşi slobozise sevele. Mirosea a pivniţă.

Traversînd grădina, Paşka îşi tot zise în minte cîntecul despre cei optsprezece ani, repetă întruna fraza: „O dată-n viaţă, doar, ai optsprezece ani". De fapt, toată ziua cîntase cîntecul ăsta.

Cînd ajunse în dreptul ferestrelor, sub picior îi trosni o crenguţă. Paşka încremeni. E linişte. Picură din streaşină. Paşka mai făcu ultimii doi paşi şi se opri între ferestre. Îşi trase răsuflarea.

„O fi dormind aici singură sau nu?" i se ivi în minte o nouă întrebare.

Îşi scoase din buzunar lanterna, o aprinse şi-o îndreptă spre fereastra odăiţei. Pata gălbuie de lumină lunecă pe pereţi, smulgînd din întuneric obiecte răzleţe: soba de teracotă, uşa, patul... Luminiţa tresări şi rămase locului. În pat se mişcă cineva, înălţă capul: era Nastia. Fata nu se înspăimîntă. Sări uşor din pat şi veni spre fereastră aşa cum era, doar în cămaşa de noapte. Paşka stinse lanterna.

Nastia desfăcu cîrligele şi deschise geamul.

Dinăuntru răzbi un iz cald, ca al tuturor încăperilor în care se doarme.

— Ce-ai, mă? întrebă fata cu glasul pe jumătate. Vocea ei îl făcu pe Paşka să tresară: părea o voce străină.

„Oare să mă fi recunoscut?" se înfricoşă el. Ar fi vrut să fie luat deocamdată drept altcineva. Rămase tăcut.

Nastia se depărtă de fereastră. Paşka aprinse lanterna. Nastia se duse spre uşă, o închise mai bine, apoi reveni la geam. Paşka stinse lanterna.

„Nu m-a recunoscut. Altminteri n-ar fi umblat aşa, numai în cămaşă."

Îi simţi mireasma părului şi mintea i se înveli într-o ceaţă fierbinte. Dădu uşurel fata la o parte şi se căţără pe pervaz.

— Uite ce i-a venit în minte să facă! zise Nastia pe un ton mai blînd.

„De venit, mi-a venit, gîndi Paşka, da' să vezi acu' circu' dracului."

— Barem şterge-te pe picioare, îi spuse Nastia, cînd el sări jos, de pe pervaz, şi se trezi chiar în dreptul ei.

Paşka rămase tăcut. O luă în braţe. Era caldă, moale. O strînse cu atîta putere, încît o panglică de-a cămăşii îi plesni cu zgomot.

— Oh! oftă prelung Nastia. Ce faci, mă? Descreieratule!...

Paşka începu s-o sărute. Şi-abia în clipa aceea păru că ceva se petrece în mintea Nastiei: i se smulse deodată din braţe, se dădu înapoi şi începu să bîjbîie cu mîna pe perete, în căutarea întrerupătorului.

„Gata. Pîn-aici mi-a fost". Paşka se pregăti de tot ce putea să fie mai rău: acuşi ea o să ţipe, o să vină în fugă bătrînul şi-o să înceapă să-l fotografieze. Pentru orice eventualitate, se retrase spre fereastră.

Se aprinse lumina. Nastia era atît de uimită, încît, o vreme, nici nu-şi dădu seama că stă înaintea unui străin aproape goală.

Paşka îi zîmbi tandru:

— Te-ai speriat?

Nastia îşi apucă fusta aruncată pe-un scaun şi şi-o trase pe ea. După aceea veni spre Paşka. Acesta nici n-apucă să zică ceva, cînd simţi pe obrazul stîng o palmă fierbinte, usturătoare. Apoi, jap! şi pe cel drept.

După aceea, stătură cîteva clipe nemişcaţi, se uitară unul la altul... De mînie, Nastiei îi înfloriseră bujori aprinşi în obraji. În clipa aceea era uimitor de frumoasă.

„Are noroc inginerul", gîndi fără voie Paşka.

— Să pleci numaidecît! rosti cu acelaşi glas scăzut Nastia.

Paşka pricepu că ea n-o să ţipe: nu era din-tr-alea.

— Hai să discutăm ca nişte geltmeni, zise el, aprinzîndu-şi o ţigară. Pot să plec, bunînţeles, dar asta ar fi ceva banal. Ceva de om necioplit. Zvîrli chibritul pe fereastră şi continuă să-şi dezvolte ideea — ce-i drept, cu oarecare grabă, întrucît se temea ca Nastia să nu pună mîna pe vreun obiect mai greu, spre a-l îndemna din nou să-şi ia tălpăşiţa. Tulburat, începu să măsoare odaia — de la masă la fereastră şi înapoi. Sînt amorezat, zise el. Asta-i realitatea. Şi nu înţeleg un lucru: cu ce sînt eu mai prejos decît inginerul dumitale? Dacă-i vorba pe-aşa, pot foarte uşor să ajung Erou al Muncii Socialiste. E suficient să mi-o spună cineva. Atît şi nimic mai mult. Şi-atunci ce rost are să facem circul ăsta cu aplauze. Hai, fă-ţi bagajul şi vino cu mine. O să stăm la oraş. Paşka tăcu. Se uită la Nastia grav, fără să clipească. Era îndrăgostit de fata asta, îndrăgostit cum nu mai fusese niciodată.

Ea îşi dădu seama de asta.

— Prost mai eşti, băiatule ! îi spuse de-a dreptul şi cu o anume tristeţe. Îţi merge gura ca o moară stricată. Se aşeză pe-un scaun. A făcut-o de oaie şi încă mai filozofează. Vezi doamne, e îndrăgostit. Clipi din ochi într-un fel ciudat şi întoarse capul. Paşka îşi dădu seama că o podidise plînsul. Zici că eşti îndrăgostit ? Da' nu te-ntrebi oare : poate că-s şi eu îndrăgostită. Nastia se răsuci brusc pe scaun : ochii îi înotau în lacrimi.

Era nespus, uimitor de frumoasă. Abia în clipa aceea Paşka înţelese că nu-i va putea cîştiga inima niciodată. Uite-aşa păţeşte el totdeauna : cum încearcă un sentiment mai profund pentru o fată, cum vine altcineva şi i-o suflă.

— Şi-acu de ce plîngi ?

— Aşa. Pentru că nu vă gîndiţi decît la voi... egoişti ce sînteţi. Dumnealui mă iubeşte ! Îşi şterse lacrimile. Dacă mă iubeşti, respectă-mă un pic măcar, nu aşa...

— Da' ce ţi-am făcut ? Am intrat şi eu pe fereastră. Toate fetele păţesc la fel...

— Parcă de fereastră-i vorba. Sînteţi nişte nătărăi, asta e. Şi prostul ăla tot aşa... îl macină gelozia. Vezi Doamne, e gelos pe tine. Acu' vrea să plece.

— Cum adică ? Unde să plece ? Paşka înţelese despre care prost e vorba.

— Unde să plece ?... Întreabă-l !

Paşka se încruntă.

— Vorbeşti serios ?

Nastia îşi şterse din nou lacrimile cu palma. Nu-i răspunse la întrebare.

Lui Paşka i se făcu o asemenea milă de ea, încît îl trecu un junghi prin inimă.

— Îmbracă-te ! îi porunci el.

Nastia îl privi cu mirare.

— Mergem la el. Am să-i lămuresc eu pe sclifosiţii ăştia de la Moscova ce-nseamnă o dragoste adevărată.

— Haide, potoleşte-te... n-o mai face pe grozavul.

— Ascultă, preastimato !... Frumoasa frumoaselor... Paşka îşi luă un aer important. De-ncasat nişte palme le pot încasa, aşa-i ? Ei bine, asemenea vorbe nesăbuite să ştii că nu le mai înghit. Ce-nseamnă să n-o mai fac pe grozavul ?

— Păi unde vrei să mergi la ora asta ? E trecut de miezul nopţii, nu-ţi dai seama ?

— Mă doare-n cot. Îmbracă-te. Poftim bluza.

Paşka luă bluza de pe scaun şi i-o aruncă în braţe. Nastia o prinse şi se ridică, nehotărîtă. Paşka începu din nou să măsoare odaia.

— Şi de ce, mă rog, l-a pălit gelozia ? o întrebă el, nu fără oarecare satisfacţie.

— Am dansat atunci împreună... şi s-a găsit unul să i-o spună. Pe urmă ne-am tot şuşotit la cinema... Doar e un prost de dă în gropi.

— Da' tu nu puteai să-i explici ?

— Ce să-i explic ? Nu vreau să-i explic nimic ! Şi să ştii că nu mă duc nicăieri.

Paşka rămase locului.

— Fii atentă : număr pînă la trei — unu, doi... Dacă nu mă asculţi, încep iar cu pupatul !

— Ţi-arăt eu ţie pupat ! Şi, mă rog, ce vrei să-i spui ?

— Mă priveşte !

— Da' eu pentru ce să viu cu tine ?

— Că aşa trebuie.

— Păi pentru ce ?

— În primul rînd, pentru că nu ştiu unde stă. Şi pe urmă pentru că trebuie să vii. Scurt !

Nastia își trase bluza, își puse pantofii.

— Hai, coboară în grădină. Viu și eu după tine. Poate ne vede, naibii, careva.

Pașka trecu pervazul, o ajută și pe Nastia să coboare. Ieșiră amîndoi pe uliță.

Camioneta își întîmpină stăpînul mormăind a mustrare.

— Urcă-n cabină, plîngăreațo ! Cu alde voi, își găsește omul beleaua.

Lui Pașka rolul acesta nou începu să-i placă.

Nastia se urcă în cabină.

— Pe mine îți puseseși în gînd să mă transporți ? Cu mașina ?

— Aiurea ! Cu alde voi ajungi să te-apuce damblaua, nu să...

— Zău, Pavele, dacă nu ești...

— Cum ? întrebă cu severitate Pașka.

— Nicicum.

— Așa, vezi, făcu Pașka și, băgînd cu un scrîșnet în viteză, urni mașina din loc.

...Cînd Pașka îi ciocăni în geam, inginerul încă nu dormea.

— Cine-i acolo ?

— Eu.

— Care „eu" ?

— Pașka. Pavel Egorîci.

Inginerul deschise ușa, îi făcu loc să intre. Fără să-și ascundă mirarea, se holbă la el.

Pașka făcu semn cu capul spre masa plină de hîrțoage.

— Compui versuri melancolice ?

— Nu-nțeleg. Vrei să...

— Ai să-nțelegi imediat. Pașka se așeză în dreptul mesei, împinse cu cotul hîrtiile. Ia spune-mi : o iubești pe Nastia ?

— Ascultă !... Inginerului îi năvăli sîngele în obraz.

— Deci o iubești. Atunci fă bine și ad-o aici. Șade în mașină.

— În care mașină ? Unde ?

— Afară, în dreptul casei. Și pe mine să știi că degeaba ești gelos : eu la muieri de treabă n-am noroc.

Inginerul ieși grăbit, iar Pașka, Pavel Egorîci, își lăsă capul în mîini și închise ochii. Fără veste, se simți istovit. Își aminti iar cuvintele de care se săturase pînă-n gît : „O dată-n viață, doar..." Simți săgetîndu-l un junghi grețos, ca o leșinătură.

În odaie intră inginerul, însoțind-o pe Nastia.

Pașka se ridică în picioare. Cîteva clipe se uită lung la cei doi, ca și cînd s-ar fi pregătit să le țină o cuvîntare de rămas bun.

— Totu-i în ordine ? zise el.

— În ordine, răspunse inginerul.

Nastia zîmbi.

— Perfect, spuse cu ciudă Pașka. Să fiți sănătoși. Se urni din loc și se duse spre ușă.

— Stai ! Încotro ai pornit-o ? strigă în urma lui inginerul.

Pașka nici nu întoarse capul și ieși din odaie.

Chiar în noaptea aceea se hotărî să plece din sat. Să se ducă la Salton. Lui Prohorov îi vîrî pe sub ușă un bilet cu adresa autobazei unde îl ruga să trimită o adeverință cum că a lucrat aici, așa cum o și făcuse, timp de trei zile, în cadrul campaniei de însămînțări. Dîndu-și seama că pe Prohorov îl va necăji plecarea lui precipitată, mai scrise în încheiere : „Iartă-mă, dar nu sînt de vină".

Se întristase. Fuma țigară după țigară.

Afară se pornise o ploaie măruntă.

Trecînd de Igrinevo, ultimul sat înainte de Salton, în mijlocul drumului răsăriră, agitîndu-şi braţele, două siluete. Paşka opri maşina.

Veniră în fugă un ofiţer tinerel şi o fată.

— Ne iei şi pe noi pînă la Salton? Te rugăm! Ofiţerul părea că încearcă o mare bucurie.

— Suiţi-vă.

Fata se urcă în cabină. Se tot suci, îşi tot scutură de picuri hăinuţa. Locotenentul se căţără sus, în caroserie. Începură să se strige unul pe altul, să rîdă cu hohote.

Paşka se uită cu coada ochiului la fată. Era drăguţă, avea dinţi albi, buze rotunjite — o păpuşică, nu alta! Dar ca Nastia nu era nici pe departe.

— Unde v-aţi pornit în toiul nopţii? întrebă Paşka.

— Într-o vizită, îi răspunse cu veselie fata. Apoi îşi scoase iar capul pe fereastră şi-şi strigă prietenul: Saşa! Saşa! Cum o duci acolo?

— Minunat! îi răspunse de sus locotenentul.

— Ce, nu vă mai ajunge ziua? o întrebă din nou Paşka.

— Poftim? Fata îi aruncă o privire, apoi o luă iar de la capăt: Saşa! Saşa!

— Numai amorezaţi peste tot locul! mormăi Paşka. Au înnebunit ăştia cu toţii. Îi reveni în minte chipul Nastiei. Abia de curînd şezuse şi ea aici — atît de apropiată şi totuşi atît de străină. Şi astălaltă — era tot o străină.

— Saşa! Saşa!

„Saşa! Saşa! o îngînă în minte Paşka. Saşa al tău e şi aşa într-al nouălea cer de fericire. Dacă-l pui, fuge înaintea maşinii."

— Îmi închipui ce-or să zică ăia, cînd ne-or vedea! strigă Saşa de sus.

Fata din nou — mai-mai să se înece de atîta rîs.

„Zău dacă nu se sminteşte lumea în anotimpul ăsta", gîndi înciudat Paşka.

Ploaia se porni mai cu spor.

— Saşa! Cum o duci?

— Perfect! La bordul navei totul e-n ordine!

— Spune-i că-i o prelată acolo, mormăi Paşka. Sub roata de rezervă. Să şi-o pună pe umeri.

Fata scoase capul pe geam, gata-gata să cadă din cabină.

— Saşa! Saşa! Ai o prelată acolo! Sub roata de rezervă. Pune-o pe tine!

— Am înţeles! Mulţumesc!

— Să fii sănătos, zise Paşka, îşi aprinse o ţigară şi, îngîndurat, îţi aţinti ochii mijiţi în lungul drumului, care se tot desfăşura înaintea maşinii.

Suflete neîntinate

Mihailo Bespalov nu mai dăduse de două săptămîni pe-acasă: împreună cu ceilalți șoferi căra cereale din colhozuri mai depărtate.

Veni sîmbăta pe la apusul soarelui. Cu mașina. Se strădui multă vreme s-o vîre pe poarta îngustă în ogradă, zdruncinînd cu vuietul motorului văzduhul cald, stătut.

Izbuti în cele din urmă, stinse motorul, apoi îi desfăcu capota și se vîrî dedesubt.

Din casă ieși Anna, nevasta lui Mihailo, o femeie tînără, cu obrazul rotund. Stătu un timp pe trepte, se uită la bărbatu-său, apoi rosti cu obidă:

— Barem să fi intrat să dai bună ziua.

— Să trăiești, Niusia! făcu Mihailo cu glas blajin și se mută de pe un picior pe altul, în semn că-și dă seama de toate, dar că acum e foarte ocupat.

Anna intră în casă, trîntind cu putere ușa.

Mihailo veni o jumătate de ceas mai tîrziu.

Anna ședea într-un ungher, cu mîinile la piept și se uita pe fereastră. Auzind ușa, rămase nepăsătoare.

— Ce-i cu tine? o întrebă Mihailo.

— Nimic.

— Te văd supărată.

— Da de unde? Parcă pe oamenii muncii te poți supăra? zise ea, cu o ironie stîngace și cu amărăciune în glas.

Mihailo tăcu, stînjenit, și se mută iar de pe un picior pe altul. Apoi se așeză pe un scăunel lîngă sobă și începu să se descalțe.

Anna îi aruncă o privire și plesni din palme:

— Măiculiță dragă! Ce murdărie pe tine!

— Îi din cauza prafului, o lămuri Mihailo, vîrîndu-și obielele în cizme.

Anna veni la el, îi desfăcu părul căzut pe frunte, îi atinse cu palmele obrajii nerași, apoi își lipi cu lăcomie buzele fierbinți de buzele lui aspre, crăpate, mirosind a tutun și a benzină.

— Doamne, ești ca un arap, șoptea înfierbîntată, privindu-i de aproape obrazul.

Mihailo îi strîngea la piept trupul supus, molatec, și mormăia fericit:

— Te mînjesc, prostuțo!...

— N-ai decît... n-ai decît, nu-ți face griji! Măcar de m-ai mînji așa mai des!

— Ți-a fost dor de mine?

— Cum să nu-mi fie dor! O lună de zile să nu dai pe-acasă...

— Ei, chiar o lună!... O ziseși și tu.

— Acu' lasă-mă. Mă duc să văd cum e cu baia. Tu să fii gata. Albiturile-s colo, pe sipet.

Ieși pe ușă, iar Mihailo, călcînd cu tălpile-i roase, înfierbîntate, pe scîndurile reci ale dușumelei, trecu dincolo, în tindă. Căută îndelung prin grămada de fiare vechi, de lacăte ruginite și ghemotoace de sîrmă, aflată într-unul din unghere. Pe urmă ieși pe trepte și-i strigă nevestii-si:

— Auzi, Anna! N-ai văzut cumva un carburator?

— Ce fel de carburator?

— Unul așa... cu niște țevușoare!

— N-am văzut nimic. Iar începi cu-ale tale?...

Mihailo se frecă pe obraz, aruncă o privire spre mașină, pe urmă intră în casă. Caută prin cotlon, se uită sub pat... Carburatorul, nicăieri.

Veni și Anna.

— Ești gata ?

— Știi... am pierdut o piesă de la mașină, îi spuse, necăjit, Mihailo. Unde-o fi, lua-o-ar naiba ?

— Of, Doamne ! Anna își strînse buzele vișinii. În ochi îi sclipiră picurii limpezi ai lacrimilor. N-are omul ăsta pic de obraz ! Fii și tu, mă, bărbat la casă. Vine la un an o dată și nici atunci nu se poate lipsi de piesele lui !

Mihailo veni grăbit spre nevastă-sa.

— E de făcut ceva, Niusia ?

— Șezi colea, lîngă mine. Anna își șterse lacrimile.

Se așezară.

— Știi, are Vasilisa Kalughina o scurtă de velur... frumoa-a-asă ! Cred că ai și văzut-o : și-o pune duminica, de se duce cu ea în tîrg.

Mihailo spuse într-o doară :

— Da, da !... O scurtă cam așa... Vru să arate cum e scurta aceea, dar arătă mai de grabă cum face Vasilisa cînd umblă : dă din șolduri peste măsură. Mihailo încerca din răsputeri să-i fie pe plac nevestei.

— Da. Și-acu' vrea s-o vîndă. Cere pe ea patru sute.

— Zău ?... Mihailo nu știa dacă e mult sau puțin.

— D-aia mă gîndesc : oare s-o cumpăr ? Pentru paltonul tău am strînge bani mai spre iarnă. Îmi place tare mult, Mișa. Am probat-o deunăzi : îmi stă parcă-i turnată.

Mihailo își puse palma pe pieptul său bombat.

— S-o luăm numaidecît. Ce mai la deal, la vale ?

— Stai, stai ! Nu te repezi... Că bani n-avem. D-aia m-am gîndit să vindem o oaie. Ne-am lua în locul ei un mieluț...

— Foarte bine ! exclamă Mihailo.

— Ce să fie bine ?

— Păi să vindem oaia.

— După tine ar trebui să vindem tot ! Anna își strîmbă gura a necaz.

Mihailo clipi zăpăcit din ochii lui blajini.

— Păi n-ai spus-o chiar tu ?

— Chiar dacă am spus, ție să-ți pară rău. Că așa : zic eu să vindem, zici și tu la fel și-o să vindem tot ce avem pîn casă.

Mihailo se uită la nevastă-sa cu o neascunsă admirație.

— Măi, ce nevastă am eu... Deșteaptă foc !

Lauda o făcu pe Anna să se îmbujoreze.

— Bine că ți-ai dat și tu seama...

De la baia lor de aburi reveniră tîrziu. Afară se și întunecase.

Mergînd prin ogradă, Mihailo rămase mai în urmă. Anna, ajunsă în pragul casei, auzi scîrțîind ușa mașinii.

— Mișa !

— Au ? Stai că vin acușica. Doar să dau drumul la apa din radiator.

— De-aia ți-ai pus, mă, rufărie curată s-o faci ca dracu ?!

Drept răspuns, Mihailo zăngăni cu cheia pentru piulițe.

— Mișa !

— Vin numaidecît, Niusia.

— N-auzi că te faci iar ca dracu ?

— Doar nu iau, bre, mașina în brațe !

Anna dădu jos lănțucul de la ușă, însă rămase în prag să-și aștepte bărbatul.

Mihailo mai umblă nițel în jurul camionului, făcînd să i se întrezărească prin întuneric izmenele albe, apoi oftă, puse cheia jos și se îndreptă spre casă.

— Ei, ai terminat cu treaba ?

— Ba ar mai fi trebuit să văd ce-i cu carburatorul. A cam început mașinuța să dea rateuri.

— Nu cumva vă și pupați amîndoi ? Nici pe mine, cît am fost logodiți, nu mă cocoleai atîta, dracu s-o ia de mașină, se supără de-a binelea Niusia.

— Ei, asta-i acu'... Ce vină are mașina ?

— Are. Că nu mai e de trăit din cauza ei.

În casă era cald și curat. Țiuia vesel samovarul.

Mihailo se întinse în pat. Anna se apucă să pregătească cina. Umblă cu pași neauziți prin casă, aduse tot soiul de oale și ulcele și povesti între timp ultimele noutăți petrecute în sat.

— ...Era gata să să-nchidă magazinul, cînd colo, apare ăla : pesemne că asta așteptase. „Bună seara, zice, eu sînt revizorul contabil..."

— Hm ! Și ?

— Ce să fie ? Ăsta ba că-i sucită, ba că-i învîrtită, s-a pierdut cu firea. Că cîr, că mîr, n-avea ce să mai facă. Pîn-la urmă a zis că se simte rău...

— Da' revizorul ?

— Revizorul nu s-a sinchisit. „Ba nu, zice, să verificăm chiar acum gestiunea." S-a nimerit, vezi, să fie unul dat naibii.

— M-da. A încurcat-o băiatul.

— Toată noaptea au stat acolo. Iar a doua zi dimineață pe Ganea al nostru l-au dus direct la secție.

— Cît i-au dat pîn-la urmă ?

— Încă nu l-au judecat. Marți au să-l judece. Lumea pusese cam demultișor ochii pe ei. Zoia, nevastă-sa, schimba cîte două rochii pe zi ! Nu mai știa pe care să și-o pună. Acuma umblă și se smiorcăie : „Poate o fi vreo încurcătură". Auzi vorbă la ea ! Să se-ncurce Ganea în socoteli, vezi să nu.

Mihailo sta gînditor.

Afară se luminase : răsărise luna. De undeva, de departe, se auzea tînguindu-se o armonică.

— Vino la masă, Mișa.

Mihailo strivi între degete mucul de țigară și se săltă, făcînd patul să scîrțîie.

— Ia ascultă, n-avem pe undeva preo pătură mai veche ? o întrebă pe nevastă-sa.

— La ce-ți trebuie ?

— S-o aștern sus, în mașină. Că se scurg boabele prin crăpături.

— Aia, ai voștri, nu pot să vă dea niște prelate ?

— Aia, pînă nu-i strîngi cu ușa, nu se sinchisesc. Tot zic că fac, că dreg...

— Las' că ți-oi găsi eu mîine ceva.

Cinară îndelung, fără grabă.

Anna coborî în pivniță, aduse o ulcică de mied : la degustat.

— Ia vezi cum a ieșit ?

Mihailo îl bău dintr-o răsuflare, se șterse la gură, abia după aceea icni :

— Huu !... Grozav îi, mă !

— De sărbători o să fie numai bun de băut. Acu' ia și mănîncă. Văd că te-ai tras la față. Prea ești hapsîn, Mișa, de muncă. Așa nu se poate. Alții, vezi bine, vin acasă grași, frumoși... ca niște purcei. Să te tot uiți la dînșii. Pe cîtă vreme tu — parc-ai mînca numai vinerea.

— N-are nimic, făcu Mihailo cu glasul lui ca din butoi. P-aici cum o duceţi ?

— Acu' treierăm secara. Îi praf mult. Ia colea nişte blinele cu smîntînă. Îs din grîul cel nou. S-a făcut anul ăsta la grîu, de te sperii, nu alta. Ce-or face oare cu-atîta grîu ?

— E nevoie, bre. Să hrăneşti întreaga Uniune, nu-ţi dai seama... doar îi a şasea parte...

— Mănîncă, mănîncă ! Tare-mi place să te văd mîncînd. Cîteodată, nu-ş' de ce, îmi dau şi lacrimile.

Mihailo era îmbujorat, în ochi îi sclipea o veselie duioasă. Se uita la nevastă-sa în aşa fel, de parcă ar fi vrut să-i spună o vorbă frumoasă. Se vede însă că n-o găsea deloc pe cea potrivită.

Se culcară tîrziu de tot.

Prin geamuri pătrundea un licăr argintiu. Jos, pe duşumea, în pătratul de lumină, se legăna o dantelă de umbre.

Armonica plecase şi ea la odihnă. Acum, de pe întinderea stepei nu se mai auzea decît zumzetul egal, monoton, al unui tractor singuratic.

— Ce noapte ! şopti cu încîntare Mihailo.

Anna, aproape adormită, se mişcă în pat.

— Cum ?

— Ziceam de noaptea asta de-afară...

— Îi frumoasă.

— Ca-n basme !

— Cînd se crapă de ziuă, începe să-mi cînte o păsăruică la fereastră, murmură Niusia, vîrîndu-se pe sub braţul bărbatului. Aşa frumos cîntă !...

— O fi vreo privighetoare ?

— Privighetori în luna asta ?

— Ai şi tu dreptate...

Tăcură.

Anna, care învîrtise toată ziua la roata grea a vînturătorii, adormi curînd.

Mihailo mai stătu oleacă întins, apoi îşi trase cu băgare de seamă mîna, se strecură afară de sub plapumă şi, tiptil, ieşi din casă.

Cînd, după o jumătate de oră, Anna îşi dădu seama că bărbatul ei lipseşte din odaie şi privi afară, pe fereastră, îl văzu în dreptul maşinii. Lîngă aripa ei, izmenele lui albe străluceau orbitor în razele lunii. Mihailo sufla în carburatorul scos afară, încercînd să-l desfunde.

Anna îl strigă încet.

Mihailo tresări, puse piesele pe aripa maşinii şi veni în trap mărunt spre casă. Fără să scoată o vorbă, se vîrî sub plapumă şi tăcu chitic.

Anna, făcîndu-şi din nou loc lîngă el, îl mustră cu foc :

— Doar pentru o noapte vii acasă şi nici atunci nu stai locului. Am să-i dau foc maşinii ăsteia, uite-ai să vezi dacă n-o fac.

Mihailo o bătu încetişor pe umăr, încercînd s-o liniştească.

După ce femeii îi mai trecu supărarea, se întoarse spre ea şi începu să-i explice în şoaptă :

— Ce crezi că a fost ? I-a nimerit în jiclor o bucăţică u-u-uite-atîtica de vată. Or jiclorul ăsta ştii cum e... nici un ac nu trece printr-însul.

— Barem l-ai reparat ?

— Sigur că da.

— Iar miroşi a benzină ! Of... Doamne !...

Mihailo slobozi un hohot de rîs, dar şi-l sugrumă îndată.

Stătură tăcuţi multă vreme. Anna începu iar să respire adînc şi egal.

Mihailo tuşi încet, trase cu urechea la răsuflarea nevesti-si, pe urmă încercă să-şi tragă braţul.

— Iar o iei din loc ? se trezi Anna.

— Mi s-a făcut sete.

— Vezi că-n tindă ai nişte cvas într-o ulcică. După aia să pui capacul la loc.

Mihailo umblă o vreme printre lighene şi putini, găsi în cele din urmă ulcica, se lăsă în genunchi şi, punînd gura la marginea ei, bău îndelung din cvasul rece, acrişor.

— Oh ! Fir-ar să fie ! Vrei şi tu ?

— Nu, nu vreau.

Mihailo se şterse la gură, apoi deschise larg uşa care da afară.

Era o noapte uluitoare : imensă, tăcută, bîntuită de lumină. Pe cer, ici, colo, pluteau nouraşi străvezii, întreţesuţi de razele lunii.

Trăgînd adînc în piept aerul proaspăt, încărcat cu mireasmă de pelin, Mihailo murmură :

— Ia te uită !... Ce noapte !...

Vilbrochenele

În toiul campaniei de recoltare, în colhozul „Zorile comunismului" rămăseseră în pană două camioane : li se duseseră naibii vilbrochenele. Şoferii, grăbiţi, n-au căscat bine ochii, au pus ulei murdar în cartere şi din acestă cauză s-au topit lagărele bielelor. Ce-a mai rămas de stricat, au stricat capetele acestora.

La S.R.T. nu se găseau vilbrochene de rezervă, iar ca să te duci la baza regională de aprovizionare, însemna să pierzi pe puţin trei zile.

Senea Gromov, mecanicul colhozului, se repezi la cei doi şoferi c-o falcă-n cer şi cu una-n pămînt.

— Aţi d-dd-at de d-dracu !! Senea era bîlbîit. Aţi înc-c-curcat-o cu mine !

Şoferii tăceau. Unul din ei, stînd pe aripa maşinii, fuma c-un aer preocupat, celălalt — avînd un aer tot atît de preocupat — ştergea cu un smoc de cîlţi fusurile stîlcite ale vilbrochenelor.

— Art-t-ticolul cincizeci şi opt v-v-vă m-mănîncă ! P-amîndoi ! răcnea Gromov.

— Ascultă, Senea, îi zise preşedintele colhozului : Ce-ţi strici gura de pomană cu cioflingarii ăştia. Trebuie să facem rost de alte vilbrochene.

— De-d-de unde ? Senea îşi puse mîinile în şolduri şi-şi aplecă capul într-o parte. D-de-unde, m-m-mă rog, să facem rost ?

— Asta n-o mai ştiu. Descurcă-te.

— Perfect ! At-t-tunci să ştii c-am să le nasc. O p-pereche ! Gemene !

Şoferul care ştergea vilbrochenul schilodit zîmbi şi spuse pe un ton de compătimire:

— Are să fie o treabă cam grea.

— Care treabă ? se răsuci spre el Senea.

— Păi, să le naşti. Nu vezi ce cotite sînt ?

Senea îşi miji ameninţător ochii şi se îndreptă spre el. Şoferul se ridică în grabă şi vorbi dînd din mîini :

— De urlat, ştii să urli, Senea, da' ia spune-mi : cine are datoria să verifice calitatea uleiului ? Nu trebuie s-o faci chiar tu ? De unde să ştiu eu ce fel de ulei e ăsta ? Văd că-i ulei de motor, îl iau şi-l torn în maşină.

Senea scoase din buzunar o batistă murdară şi se şterse cu ea pe obrazul care i se năclăise de sudoare.

O vreme tăcură tuspatru.

— Ce zici, Omul de piatră n-o avea nişte vilbrochene în depozit ? îl întrebă pe Senea preşedintele.

„Omul de piatră" era porecla lui Makar Antipov, preşedintele unui colhoz vecin. Makar era un tip taciturn şi pe deasupra zgîrcit fără pereche.

— N-n-nu vreau să mai am de a face cu el, zise Senea.

— Vrei, nu vrei, trebuie să rezolvăm situaţia.

— V-v-vezi să n-o rezolvi...

— Trebuie, Senea...

Senea se răsuci în călcîie. Fără să mai scoată o vorbă, se duse spre tabăra brigăzii de tractoare, unde-şi ţinea motocicleta.

După vreun sfert de ceas, ajunse în mare viteză la cancelaria colhozului din vecinătate. Îşi propti motocicleta de-un gărduţ, urcă vioi treptele şi... se

porneni nas în nas cu Antipov care tocmai dădea să plece.

— N-noroc ! strigă Senea. Chiar l-la tine veneam... Să t-t-trăieşti !

Antipov tăcu, îi întinse mîna şi-l privi cu suspiciune.

— C-c-cum îi pe la voi ? vorbi vesel Senea. M-m-merge secerişul, merge ?

— Merge, spuse Antipov.

— Şi la noi, tot aşa... ! Ce căldură !... N-n-numai bine de secerat !

— Cu ce interese pe la noi ? îl întrebă Antipov.

— Ne trebuie nişte vilbrochene. Fă-ne şi nouă bine cu o pereche.

— N-am. Antipov îl dădu cu mîna la o parte şi coborî treptele.

— Ascultă, m-m-monumentule !... Senea porni în urma lui. Gîndeşte-te că sîntem, bre, aproape de comunism ! Ţi-i cer pentru o obşte-ntreagă, nu p-p-pentru mine personal... Dă-mi, omule, d-d-două vilbrochene ! ! !

— Nu ţipa, îi spuse calm Antipov.

— O pereche, n-auzi ? Doar ţi le dăm înapoi... Makar !...

— N-am.

— C-c-chiaburule ! făcu Senea, oprindu-se în loc. Cînd om trece la comunism, v-v-votez primul să nu te luăm şi pe tine.

— Ia-o mai încet, zise Antipov urcîndu-se în „Pobedă". Ia-o mai încet cu chiaburul.

— Da' cine crezi tu că eşti ?

— Haidem, i se adresă Antipov şoferului.

„Pobeda" se urni lent şi, legănîndu-se printre hîrtoape ca o gîscă, pluti de-a lungul uliţei.

Senea își porni motocicleta, ajunse „Pobeda" din urmă și-i strigă lui Antipov :

— Mă duc d-direct la comitetul raional !... Să te reclam ! Cinci vilbrochene să-mi pui deoparte, auzi ? N-am nevoie d-d-d-decît de două, dar am să le cer cinci. N-n-numa' ca să te pedepsesc !

— Salută-i din partea mea ! îi zise Antipov.

Senea luă viteză și depăși „Pobeda".

În sala de așteptare a comitetului raional era multă lume. Ședeau cu toții pe niște scaune noi, cu spătare înalte, și așteptau să fie primiți în audiență. Fumau.

Ușa înaltă, acoperită cu mușama neagră, se deschidea întruna : unii ieșeau, alții se grăbeau să intre, stingîndu-și din mers țigările.

Senea îi privi supărat pe cei din jur, apoi se așeză și el pe-un scaun.

— Vorbiți cam tare ! li se adresă cu severitate.

Ușa se trîntea cu bufnituri moi. Oamenii care ieșeau din cabinet aveau chipuri vesele sau, dimpotrivă, posomorîte.

Senea își aprinse o țigară.

În dreptul lui ședea un cetățean necunoscut, orășean după înfățișare, chel, în brațe cu o servietă mare, galbenă.

— D-d-dumneata ești ultimul ? îl întrebă Senea.

— Ăă... da, cred că da, îi răspunse omul pe un ton cam servil.

Senea se și înfipse :

— Să știi c-am să intru înaintea d-d-dumitale.

— De ce ?

— Că-mi stau mașinile-n loc. D-aia.

— Bine. Poftim.

Lîngă Senea se așeză chiar atunci un tînăr țigănos, cu părul numai cîrlionți, și-l plesni cu palma peste genunchi.

— Noroc, Senea !

Senea făcu o mină acră și-și frecă genunchiul.

— Ce obicei t-t-tîmpit ai, mă, să nu-ți ții mîinile acasă !

Cîrlionțatul rîse, se ridică în picioare și-și potrivi cureaua de la bluză. Se uită spre ușa cabinetului.

— Acu' să văd, Senea, ce soartă mă așteaptă.

— Tot povestea aia cu t-t-tractoarele ?

— Tot aia... Da' lasă că i-oi zice eu acuș vreo două vorbe. Omul era vizibil încordat. Doar n-a dat nimeni dispoziție să-ți limitezi achizițiile.

— Păi de ce v-ați l-l-lăcomit la atîtea tractoare ? Doar vă stau degeaba.

— Azi or sta, mîine or face treabă.

— Sînteți c-c-cam într-o ureche, făcu Senea. Cînd ăți lărgi gospodăria, n-n-n-aveți decît să vă cumpărați. Dar așa, ce faceți cu ele ? Le puneți la murat ?

— Totu-i să ai tactică, Senea, zise negriciosul. Să ai tactică.

Din cabinet mai ieși cineva.

Cîrlionțatul tuși în palmă, își mai netezi o dată bluza, apoi se hotărî să intre. Și îndată ieși afară. Scoase din buzunar un blocnotes, rupse din el o foaie și începu să-și șteargă cizmele de noroi.

Senea chicoti.

— Ei, cum e ? I-ai zis v-v-vorbele alea ? Ori n-n-n-ai avut timp ?

— Numa' covoare au pus peste tot, mormăi cîrlionțatul. Luă cu silă ghemotocul și-l zvîrli în coșul de hîrtii.

Cetățeanul cel pleșuv se foi pe scaun.

— Ce, nu-i în toane bune astăzi ? îl întrebă pe cîrlionțat (îl avea în vedere pe secretarul comitetului raional).

Cîrlionțatul nu-i răspunse, intră din nou în cabinet.

— Nu-i în toane bune, zise chelul, adresîndu-i-se lui Senea. Poți să fii sigur.

— N-n-nici eu nu-s în toane bune, îi răspunse Senea.

Ca să nu lungească vorba după ce avea să intre în cabinet, Senea își ticluise din timp în minte cîteva fraze : „Bună ziua, Ivan Vasilievici. Avem un gol de producție : ne stau degeaba două mașini. Nu avem vilbrochene. Vilbrochene, în schimb, are Antipov. Antipov nu vrea să ni le dea."

Secretarul ședea aplecat peste birou, se uita la cei din fața lui cu o privire fixă, obosită, îi asculta, dînd ușor din cap, apoi le vorbea cu un glas mustos, răgușit din pricina fumatului. Vorbea încet și scurt. Perioada secerișului îl istovise, îi cam tocise nervii. Chipul său cu pomeții ieșiți în afară, făcut cam din topor, se subțiase, căpătase o asprime nedorită.

— Bună ziua, Ivan Vasilievici.

— Noroc. Șezi. Care-i treaba ?

— Un g-g-g-gol de producție... Doi hăbăuci de-ai noștri au pus ulei murdar la motoare... Și, mai ales încearcă să mă c-c-convingă că asta nu-i treaba lor — să v-v-verifice uleiul, adică. Senea dădu din umeri a indignare. Păi a cui să fie, d-d-dragii mei ? A mea ? Eu am pe cap cinșpe dintr-astea...

— Mașinile au pățit ceva ?

— Li s-au paradit vilbrochenele. Două camioane stau degeaba. Iar vilbrochene de r-r-rez... asta... de rezervă n-avem.

— Păi n-am nici eu.

— Are Antipov. Da' nu ni le dă. Iar ca să plecăm acum la b-b-baza de aprovizionare, vă dați seama și dumneavoastră...

— Și ce vrei de la mine ?

— Sunați-l p-p-pe Antipov ca el să...

— Antipov o să mă trimită la dracu și-o să aibă dreptate.

— Ba n-o să vă trimită, spuse Senea cu convingere. Cum p-p-puteți spune așa ceva ?!

— Atunci nu vreau eu să-l sun. Ce-i Antipov pentru voi : responsabil cu aprovizionarea ? Cum de-ați ajuns să nu mai aveți nici un vilbrochen de rezervă ? A ? Cu ce vă ocupați voi acolo ?

Senea tăcu.

— Uite care-i treaba. Secretarul își puse uriașa lui palmă peste cristalul biroului. Să faceți rost de vilbrochene de unde veți ști. Diseară să-mi raportați. Iar dacă mașinile o să stea în continuare...

— S-a-nțeles. Am î-î-înțeles. Vă salut.

— La revedere.

Senea ieși în grabă din cabinet. Ajuns în anticameră, se uită înapoi spre ușă, apoi exclamă înciudat.

— Foarte b-b-bine ! Și-și frecă palmele. M-mai bine nici că se poate !

În anticameră nu mai rămăsese decît cetățeanul cel chel. Mai ședea și-acum pe scaun, nu se hotăra să intre în cabinet.

— Ai căutat ziua de ieri ? îl întrebă pe Senea și surîse : în gură îi sclipi jeratecul unor dinți de aur.

Senea îi aruncă o uitătură fioroasă. Și deodată avu o revelație : înfățișarea de orășean a chelului, figura lui plinuță, de muiere, dinții de aur, dar mai ales servieta cea galbenă iscară pe neașteptate în în-

chipuirea lui Senea imaginea încîntătoare a unui depozit de uzină... Rafturi joase, prelungi, de-a lungul cărora, sclipindu-le stins feţele unse cu valvolină, se înşiră vilbrochene. O mulţime de vilbrochene. În depozit e linişte şi pace ca într-o biserică. Pluteşte mireasmă înţepătoare, răcoroasă, de unsoare proaspătă. De vreo trei ori pînă atunci izbutise Senea să procure piese de schimb ocolind baza de aprovizionare. Şi de fiecare dată îl ajutase cîte un tip dintr-ăsta: rotofei şi cu servietă. Senea veni la cel cu dinţii de aur şi-l pocni pe umăr cu palma lui murdară.

— Ascultă, p-p-prietene. Senea încercă să folosească un ton neglijent şi îngăduitor. N-n-nu cunoşti pe cineva aici, în oraş, la întreprinderea de r-r-reparaţii auto ? Îmi trebuie musai o pereche de vilbrochene. Da' musai-musai ! Fac cinste c-o sticloanţă.

Chelul îi dădu jos mîna de pe umăr.

— Nu mă ocup, tovarăşe, de asemenea treburi, îi spuse cu glas sever. Apoi îl întrebă, preocupat : E furios rău ?

— Cine ?

— Secretarul.

Senea se uită în ochii cenuşii, cam obraznici, ai chelului şi văzu din nou şiruri de vilbrochene rînduite în rafturi.

— N-n-nu prea. Se întîmplă şi mai rău. Du-te, că eu te-te-te... asta... te aştept. Hai, curaj !

Chelul se ridică încet, îşi potrivi cravata. Se duse la uşă, o clipă rămase pe gînduri. Apoi îşi scoase iute cravata şi şi-o vîrî în buzunar.

— Chiar că-i nevoie de tactică, îi spuse lui Senea. A zis-o bine adineaori amicul ăla, al dumitale. Îşi drese glasul şi bătu mărunţel la uşă.

Pe neaşteptate, uşa se deschise. În pragul ei apăru secretarul.

— Bună ziua, tovarăşe prim-secretar, spuse cu glas scăzut chelul. Am venit la dumneavoastră în legătură cu pensia alimentară...

— Poftim ? nu-l înţelese secretarul.

— În legătură cu pensia alimentară...

— A cui pensie ?

Chelul îşi strîmbă gura într-un fel de zîmbet superior.

— Vreau să spun că mi se reţine suma asta din leafă... Consider că nu e just. Uitaţi-vă : aici am relatat totul. În scris.

Scoase din servieta lui galbenă mai multe foi de hîrtie.

— Procuratura-i după colţul străzii, îi arătă secretarul. Adresează-te celor de acolo.

Chelul ripostă pe un ton politicos :

— Nu e cazul, tovarăşe secretar. Ei n-o să mă înţeleagă... De fapt am şi fost acolo. E nevoie aici de-o atitudine partinică... De vreme ce ne orientăm acum să fie dreptate, consider că...

Secretarul se sprijini, obosit, cu spatele, de uscior.

— Ia mai du-te la dracu !... Sau şi-n altă parte ! Auzi la el : dreptate ! Păi tocmai de aceea să şi plăteşti ce ai de plătit, că-i pe dreptate.

Chelul rămase cîteva clipe tăcut, apoi rosti cu vocea tremurînd de obidă :

— Vă amintesc că Lenin nu discuta în felul ăsta cu oamenii. Se răsuci în călcîie şi porni într-o direcţie opusă uşii de ieşire. Aţi uitat absolut tot !

— Nu încolo, îi zise secretarul. Uşa e dincoace.

Chelul se întoarse. Trecînd pe dinaintea secretarului, şopti cu amărăciune, fără să se adreseze cuiva :

— Da' de strigat strigăm : „Comunism ! Comunism !"

Secretarul îl petrecu cu privirea, apoi se întoarse spre Senea.

— Asta cine-o mai fi ?

Senea înălţă din umeri.

— C-c-cred că-i un om folositor.

— Da' dumneata de ce mai stai pe-aici ?

— Am plecat şi eu. Gata. Senea se ridică şi porni pe urmele celuilalt.

Chelul o pornise prin mijlocul străzii. Era înalt şi solid. Capul lui rotund, mare, strălucea în bătaia soarelui.

Senea îl ajunse din urmă.

— Te-ai supărat ? îl întrebă.

— Văd că i s-a cam urcat la cap secretarului vostru, zise chelul, privind drept înaintea sa. Of, ce i s-a mai urcat la cap !

— Ba nu şi-l mai v-v-vede de treburi. Sîntem acum în mare zor : astă-primăvară n-n-ne-au mai dat în primire v-o trei mii de hectare... p-p-poftim şi te descurcă. Îi vine greu omului.

— Şi altora le vine greu, spuse chelul. Ia spune-mi : e vreo ceainărie pe undeva, pe-aproape ?

— Uite-o colo...

— Şi-a luat-o în cap, şi-a luat-o în cap secretarul vostru, zise din nou chelul. Cred şi eu că-i vine greu : să dispui de atîta putere...

— D-d-dumneata nu cunoşti pe nimeni la întreprinderea de re-re-repara... începu iar Senea.

— Ba da, îl întrerupse chelul şi-l privi din înălţimea staturii sale. Am acolo un prieten. E şeful depozitului.

Senea rămase în loc.

— S-s-scumpul meu ! bîigui el şi-i prinse de mîneca hainei. Sufleţelule ! T-t-tot uit cum te cheamă...

Chelul îi întinse mîna :

— Mă numesc Evgheni Ivanovici.

— Evghe-ghe-ghe... Ah, Jenea, prietene, scapă-mă de necaz ! F-f-fă-mi rost de două vilbrochene. Te implor ! Senea zîmbea. În ochi i se citea acum o neaşteptată expresie de blîndeţe. Pun două sticloanţe la bătaie ! Şi înălţă îndată două degete înnegrite.

Chelul se încruntă şi-şi luă un aer important.

— Vilbrochene, zici ?

— Vil-vil-vil... Îhî.

— Două ?

— Două, Jenea !

— Se poate.

Senea strînse cu putere din pleoape :

— N-n-nemaipomenit ! Haidem, chiar acum. Sînt aici cu m-m-motocicleta. Într-un ceas venim înapoi.

— Ba nu. Mai întîi să îmbucăm cîte ceva. Jenea se mîngîie pe burtă. Să mai prindem putere.

— D-d-de acord ! consimţi Senea. Uite şi ceainăria. Cinci minute doar, cinci minu-ute ! cîntă el urmîndu-l cu paşi mărunţi pe uriaşul Jenea. Pe urmă îl întrebă : Şi, v-v-va să zică, stai la oraş ?

— Am stat. Acu' m-am aciuat p-aici, prin raion. Locuiesc în comuna Souskaniha.

— S-s-se vede imediat că eşti de la oraş, îl flată Senea.

— Cum, adică, se vede ?

— Eşti băr-băr-bărbat bine. Cred că te p-p-produci şi pe scenă. Senea îl ameninţă cu degetul, apoi îl împunse în coastă : Of, Jenea, Jenea !...

Jenea rîse gros şi-şi duse mîna la piept, să-şi potrivească cravata. Îşi aminti că şi-o vîrîse în buzunar şi se încruntă.

— Secretarul vostru e un birocrat, zise. Te produci cu alde ăştia mai mult de-o grămadă...

— D-d-da' de lucrat, Jenea, unde lucrezi ?

— În comerţ.

— B-b-bun ! aprobă Senea.

Se aşezară curînd la o măsuţă din colţ, în spatele unui ficus.

Senea ocoli cu privirea înveselită sala aproape pustie.

— Hei, care eşti acolo ?... Hai, că sîntem g-g-grăbiţi ! Împuşcăm o ciorbă ? îl întrebă pe Jenea.

Jenea îi aruncă o privire plină de semnificaţii :

— Personal aş orienta mai întîi tirul într-altă direcţie... Aşa, de necaz.

Senea se pipăi, gînditor, pe frunte.

— Aici, la ceainărie ?

— Păi !

— Ştii... aici n-n-nu-i voie...

— Nicăieri nu-i voie ! rosti supărat, cu glas răsunător, chelul. Ştii bancul ăla cu...

— Bine, bine. M-m-mă duc să le zic ăstora...

Senea se ridică şi se duse spre bufet. Îi explică ceva bufetierei, dînd din mîini, dar de vorbit îi vorbi cu un glas cît se poate de scăzut. Reveni în cele din urmă la masă şi scoase de sub pulpana hainei o sticlă înfundată.

— Cică-i rachiu de galangă. Altul nu-i.

Jenea îşi turnă repede un pahar plin, făcu „hu-u !" şi-şi strîmbă figura.

— N-a mers, fir-ar el să fie !

Îşi mai turnă o jumătate de pahar şi bău din nou.

— Oho ! făcu Senea. Văd că nu te joci !

— Hu-u ! Ochii chelului jucară în lacrimi. Tu nu bei ?

— Nu. Acuma n-am voie.

— Bravo, rîse chelul.

Li se aduse apoi cîte-o ciorbă şi nişte pîrjoale. Se apucară să mănînce.

— Parcă-i din lături ciorba asta, zise chelul.

Senea hăpăia de zor.

— Ba e bună, ce tot vorbeşti ?

— Tare ne place să-i dăm cu gura ! îşi continuă ideea chelul, mestecînd cu lingura în farfuria cu ciorbă. Sîntem morţi după aşa ceva.

— Cum adică ? În legătură cu ce ?

— Cu orice. Ţipăm, umblăm cu pretenţii, da' tot degeaba.

Chelul mai sorbi două linguri, apoi se lăsă pe spătar. Se ameţise foarte repede.

— Să ne referim, de pildă, la tine, o luă el mai pe departe. Ia zi-mi şi mie : la ce ţi-or fi trebuind vilbrochenele astea ? Ai tu nevoie de ele ?

Senea se opri din mestecat. Exclamă :

— D-d-de un ceas îi explic omului şi poftim ce-mi spune !...

— Eu te întreb aşa : îţi trebuie ţie ? Ţie, personal ?

— Sigur că-mi trebuie.

Chelul se strîmbă, aruncă în jur o privire, apoi se propti cu pieptul de marginea mesei, zise cu glasul pe jumătate.

— Ba nu mai e de trăit, mă !... N-ai nici un fel de condiţii. Legi au ticluit o grămadă. Arătă cu mîna cît e grămada de mare. Da' tot degeaba. Egal cu zero.

— Cum adică egal cu z-z-zero ? Senea puse lingura pe masă. Care legi ?

— De tot felul. Privitoare la pensia alimentară, de exemplu... Chelul vîrî mîna sub masă în căutarea sticlei, dar Senea i-o luă înainte.

— De-ajuns, că te-mbeţi de-a bi-bi-binelea. Doar mergem acum d-d-după vilbrochene.

— Hm, vilbrochene !... Chelul o ţinea pe-a lui. Dumnealor umblă cu „Pobede", ne comandă, iar noi trudim, umblăm după vilbrochene. Da' să-ţi ia bani de pensie alimentară, pentru asta au legi !... Şi cică am fi egali ! Chelul vorbea acum în gura mare.

Senea îl asculta cu atenţie.

— Ia şi m-m-mănîncă, îi spuse cu ciudă. Ce ţi-ai dat drumul la limbă ?

— Nu mai vreau să mănînc, se strîmbă chelul. Şi să ştii că nu cred în nici un fel de comunism. Pricepi ?

— D-d-de ce, adică ?

— D-aia. Chelul îi aruncă o privire, apoi îşi trase farfuria mai aproape şi se apucă iar să mănînce. Zi, îţi trebuie vilbrochene ?

Senea însă se schimbă la faţă văzînd cu ochii. Se făcu negru.

— D-d-de ce, mă rog, nu crezi în comunism ? repetă el.

— Hai, hai, gura mai mică, îi zise chelul. Aşa. Că de vilbrochene facem noi rost.

— Să-să-să... Senea arătă cu mîna spre uşă. Să ieşi afară. Auzi ?

— Ai căpiat ? făcu pe un ton paşnic chelul. Ce ai ?

Şi-atunci Senea izbi cu pumnul în masă. Unul din pahare sări în sus, căzu pe podea şi se sparse.

În uşa oficiului apăru bucătarul şi cîteva ospătăriţe.

...Senea şi omul cel chel stăteau faţă în faţă ; chelul era cu două capete mai înalt ; Senea îl privea de jos cu ciudă, drept în ochi.

— Hai, n-o lua razna... auzi ? Chelul privi cu oarecare teamă spre ospătăriţele oprite în uşă. Ia te uită la el !...

Senea îi trase un ghiont în burta puhavă.

— Ţi-am s-s-spus să ieşi afară !

— Te rog să nu mă-nghionteşti ! Că altminteri... Ia vezi ! Chelul se duse spre uşă. Senea îl urmă pas cu pas. Ia vezi !...

— Te văd p-p-prea bine, parazitule.

— Eşti un prost !

— L-l-las' că-ţi arăt eu ţie !...

Ajuns la uşă, chelul se întoarse, strînse din dinţi şi-i trase lui Senea un pumn moale în piept. Şuieră printre dinţi :

— Slugoi nenorocit ! Nătărăule !

Senea se dădu un pas înapoi, pe urmă se repezi cu capul înainte spre matahala ce-i sta în faţă. Uşa se izbi de perete. Chelul zbură afară pe peronul scării, apoi coborî grăbit treptele. Senea izbuti să-l ajungă din urmă şi-i mai trase un şut în fund.

— Af-fa-facerist păduchios !

— Uite-o p-asta în loc de vilbrochene ! strigă de jos chelul. Tîmpitule !

Porni în trap greoi de-a lungul străzii. Se întoarse şi mai făcu o dată gestul acela necuviincios.

Senea îi strigă de pe scară :

— Las-că te încondeiez eu la ăia de la „Krokodil"[1], t-t-ticălosule ! Rămăşiţă ce eşti ! Viperă !

Chelul nu se mai uita înapoi.

[1] Revistă de satiră şi umor, editată la Moscova.

Senea reveni în sala ceainăriei, îi plăti ospătăriței consumația și nu se lăsă pînă n-o întrebă și pe aceasta :

— Nu cu-cu-cunoști pe nimeni la întreprinderea de reparații auto ?

— Nu cunosc, zise ospătărița. Da' ce-ai avut de împărțit cu chelul ?

— Am să le scriu d-d-despre el ălora de la „Krokodil", făcu Senea aflat încă sub impresia celor petrecute. Lucrează pe undeva, pe la Souskaniha... Îl g-g-găsesc eu pe ticălosul ăsta !

În ochi îi mai apăru o dată imaginea feerică a depozitului cu șiruri de vilbrochene scînteind rece de-a lungul rafturilor. Apoi se stinse.

— Poate că au c-c-colegii dumitale vreo cunoștință acolo ?

— Da' de unde ?

Senea încălecă pe motocicletă și porni din nou spre Makar Antipov. Silueta lui mică, încovoiată peste ghidonul motocicletei, părea să exprime o hotărîre de neclintit : să facă rost de vilbrochene.

Pe Antipov îl găsi la o brigadă de cîmp, într-unul din vagonete. Ședea pe-un taburet făcut la repezeală din cîteva scînduri și bea ceai dintr-un termos.

— Ascultă, Makar, începu fără nici un preambul Senea. Să știi că m-m-mor aici, da, fără vilbrochene nu plec. Tu vrei să scriu despre tine ălora de la „Krokodil" ? Vrei să...

— Potolește-te, făcu Makar. Redu viteza. Despre voi ar trebui să scrie la „Krokodil", nu despre mine. Scoase din buzunar un blocnotes unsuros, găsi în el o foaie curată, o rupse și scrise cu litere mari :

„Egor, dă-i o pereche de vilbrochene,
sub formă de împrumut, desigur.
Antipov."

Senea rămase năuc.

— Îți m-m-mulțumesc, Makarușka !...

— Numai cu reclamații știți să umblați, rosti, supărat, Antipov. Sînteți niște gospodari... vai de capul vostru !

— Aha ! Senea își dădu seama a cui mînă puternică izbutise să-i smulgă lui Makar cele două vilbrochene. Asta ca să te-nveți m-m-minte, Makar. Adineaori o făceai pe n-n-nebunul, așa-i ?

Makar nu-i răspunse, își bău mai departe ceaiul.

Un ceas mai tîrziu, Senea sosi în viteză la cele două mașini oprite pe cîmp și se apucă să dezlege vilbrochenele prinse de portbagaj.

Șoferii se agitară în jurul lui.

— Senea !... Sufletelule !... Ai făcut rost ?

— După ce te speli diseară, am să te pup !

— P-p-puturoșilor ! făcu supărat Senea. L-l-la ăia de la „Krokodil" ar trebui să vă încondeiez !... Își șterse cu șapca obrazul plin de praf, se așeză jos, pe miriște, își aprinse o țigară. Haideți, dați-i zor, dați-i zor !

Grinka Maliughin

Toată lumea din sat îl socotea pe Grinka un ins sărac cu duhul şi cam într-o ureche.

Era de fapt un zdrahon de flăcău, cu braţe lungi, nas coroiat şi obrazul alungit ca un bot de cal. Umbla fără grabă, legănîndu-se înainte şi înapoi, privea în jurul lui cu seninătate şi bunăvoinţă. Fetele îl plăceau, lucru care părea de neînţeles. Unul, mintos, crezu că a ghicit motivul : chipurile, le-ar fi milă de el. Lui Grinka însă explicaţia îi plăcu grozav.

— La toate le e milă de mine! zicea el cînd era mai afumat, bătîndu-se în piept cu pumnul lui cît barosul şi privind în jur ca şi cînd ar fi spus : „Am zece decoraţii !"

De muncit, Grinka muncea cu spor, însă dădea şi aici dovadă de cîte-o scrînteală. De exemplu, nu-l puteai convinge în ruptul capului să lucreze duminica. De s-ar fi întîmplat să ia foc satul, el nici că s-ar fi sinchisit : cum venea duminica, îşi punea pantalonii cei negri de catifea reiată, bluza cu o sumedenie de fermoare, îşi uda cu apă ciuful blond, şi-l pieptăna îngrijit pe-o parte şi o pornea pe uliţele satului „la agăţat".

— De te-ai însura odată, măi cataligă, îl certa maică-sa.

— Cum oi împlini treizeci, cum mă-nsor, o asigura Grinka.

Cei din sat se distrau, scornindu-i fel şi fel de porecle : „Sfarmă-piatră", „taurul", „cataligă", „figură"... Şi toate poreclele, nu ştiu cum, dar i se potriveau de minune.

Iată prin ce păţanie i-a fost dat lui Grinka să treacă într-una din zile :

Trebuia să se ducă la oraş, după benzină pentru sovhoz. A plecat cu noaptea-n cap. Sosind la oraş, s-a oprit la nişte prieteni, a vîrît maşina în curte, a mai tras un pui de somn pe-o canapea, s-a sculat pe la ora nouă, a luat o gustare şi-a plecat apoi la depozitul central de carburanţi, aflat la vreo şaptesprezece kilometri în afara oraşului, după un deal.

Era o zi călduroasă, cu cer înnorat. Drumurile erau desfundate de ploaie şi roţile maşinii patinau întruna. Pînă la depozit, Grinka osteni de-a binelea.

Depozitul era un adevărat orăşel : cu o alcătuire riguroasă, corect, uniform, ba chiar atrăgător în uniformitatea aceea, a lui. Pe un teren de vreo două hectare se înălţau în şiruri drepte nişte cisterne uriaşe, alb-argintii : cilindrice, pătrate, sferice.

Grinka ajunse cu camionul la capătul şirului de maşini şi începu să înainteze şi el încet-încet.

Abia după vreo trei ceasuri izbuti să încarce, la rîndul lui, cîteva butoaie de benzină. Trase maşina în faţa cancelariei, o aşeză în rînd cu celelalte şi se duse să-şi întocmească actele.

Şi iată că la un moment dat — nimeni n-a putut după aceea să spună cum şi din ce cauză s-a petrecut totul — mica încăpere a cancelariei fu inundată brusc de-o flacără orbitoare.

În cancelarie se aflau în momentul acela vreo şase şoferi, două fete care şedeau la birourile lor, precum şi un bărbat grăsuliu, cu ochelari pe nas (sta, ca şi fetele, la unul din birouri). El era de fapt cel care completa actele.

Lumina izbucnise pe neaşteptate. O clipă, toată lumea rămase încremenită. Se lăsă tăcere. Apoi tăcerea fu parcă biciuită de un strigăt venit de-afară :

— Foc !

Toţi se năpustiră pe uşă.

Se aprinseseră butoaiele aflate într-una din maşini. Ardeau cumva sinistru, fără zgomot, dar cu flacără mare.

Lumea o luase la fugă din faţa maşinilor.

Grinka fugi şi el împreună cu toţi ceilalţi. Doar unul din ei, un tip rotofei (chiar acela care completase actele), nu mai făcu decît vreo cîţiva paşi şi se opri.

— He-ei ! Aduceţi o prelată ! răcni el. Nu mai fugiţi ! Avem timp să-l stingem !... He-ei !...

— Fugi, că sărim în aer ! îi strigă unul din şoferi. Fugi, grasule, n-auzi ?!

Totuşi, cîţiva din cei care alergau se opriră. Se opri şi Grinka.

— Acu-i acu... Să vezi dezastru ! răsună din spate un glas.

— Cîtă avere se duce, frăţioare ! îi ţinu isonul un altul.

Cineva trase o înjurătură. Rămaseră toţi în aşteptare.

— Aduceţi, mă, o prelată ! tot răcnea grăsunul, dar de urnit, nu se urnea nici el din loc.

— Pleacă d-aci, odată ! îi strigă din nou cineva. Încăpăţînatule... Ce mai poţi face cu prelata ? Prelată, auzi la el...

Şi-atunci pe Grinka parcă-l împinse cineva de la spate. Se năpusti spre maşina care luase foc. Nu se mai gîndi la nimic. Părea doar că-l izbeşte cineva în cap cu ciocanul : nişte izbituri surde, dureroase :

„Mai repede ! Mai repede !" Vedea în faţă o flacără albă, înălţîndu-se în vîrtej uriaş peste maşină.

Nu-şi mai amintea după aceea cum a ajuns în dreptul camionului, cum a făcut contactul, cum a pornit motorul, cum a băgat în viteză : mecanismul omenesc funcţionase rapid şi fără greş. Maşina se smulse din loc şi, luînd tot mai mult viteză, se depărtă de cisterne şi de celelalte maşini cu benzină.

Rîul se afla cam la o jumătate de kilometru depărtare. Grinka ducea maşina într-acolo, spre apa rîului.

Camionul gonea, săltînd, peste cîmpul nearat. Butoaiele cuprinse de flăcări hurducăiau. Grinka îşi muşcase buza pînă la sînge, sta aproape culcat peste volan. Malul înalt, abrupt, se apropia înfiorător de încet. Pe un dîmb acoperit cu iarbă grasă, umedă, roţile patinară. Camionul începu să lunece înapoi, la vale. Pe Grinka îl trecură toate năduşelile. Schimbă fulgerător viteza, o luă mai la stînga, izbuti să ajungă sus. Şi din nou apăsă acceleratorul pînă la refuz.

Malul nu mai era decît la vreo douăzeci de metri. Grinka deschise portiera, fără a-şi ridica piciorul de pe accelerator. Stîngul şi-l pusese pe treaptă. Nu se mai uita la caroseria maşinii : acolo se loveau între ele butoaiele şi foşneau încet flăcările. Îşi simţea spatele încins de dogoare.

Acum malul se apropia cu repeziciune. Grinka părea că ezită să sară, nu sărea deloc. Sări doar în clipa cînd pînă la mal nu mai rămăseseră decît vreo cinci metri. Căzu. Auzi cum zăngăniră sec butoaiele. Motorul dudui cu mai multă putere... Imediat după aceea, la poalele costişei bubui o explozie. Şi izbucni de acolo o înaltă, frumoasă trîmbă de foc. Şi se făcu linişte.

Grinka se ridică și îndată căzu iar la pămînt: îl săgetase prin inimă o durere atît de cumplită, încît văzu negru în fața ochilor.

— Ah... mi-am rupt piciorul, își zise cu glas tare.

Oamenii veniră în fugă, se agitară în jurul lui. Veni și grăsunul cu ochelari, care începu să urle:

— De ce dracu n-ai sărit mai de vreme?! Ai îndreptat mașina spre mal, trebuia să sari! Vrei neapărat să fac din cauza ta infarct?!

— Mi-am rupt piciorul, îi spuse Grinka.

— Faceți pe eroii! Mucoșilor! nu mai tăcea grasul.

Unul din șoferi îi dădu un ghiont în piept.

— Ai înnebunit? Ce ai?

Grăsunul îl împinse într-o parte. Își scoase ochelarii, își suflă zgomotos nasul. Rosti cu un tremur nervos în glas:

— Acu' cine știe cît ai să zaci. Împielițatule!

Grinka fu ridicat și dus pe brațe.

În salonul spitalului, se mai aflau, în afară de Grinka, alți patru bolnavi. Unul umbla prin încăpere cu brațul legat în „sîrme", ceilalți zăceau cu picioarele prinse în ghips și ridicate în sus. De picioare le erau agățate niște fiare.

Unul din bolnavi, o namilă de flăcău cu păr blond și chipul cam de prostănac, se tot ruga de cel care umbla prin salon:

— Auzi, bre!... Chiar n-ai inimă deloc?

— N-am, îi răspundea netulburat celălalt.

— Of!...

— N-ai decît să oftezi. Omul se opri lîngă patul blondului. Mie nu mi-e greu să ți-l dezleg, da' pe urmă cine răspunde?

— Eu.

— Pe naiba. Tot eu am să trag ponoasele. Crezi că-mi trebuie așa ceva? Rabdă! Ce, eu nu m-am săturat de sîrmele astea, ale mele? M-am săturat și eu.

— Păi tu ești pe picioare. Auzi la el, comparație!

— Ai să te scoli și tu.

— Ce tot vrei, mă? îl întrebă Grinka pe cel culcat. (Grinka de-abia fusese mutat în salonul acela.)

— Mă roagă să-i desfac piciorul din curele, îl lămuri celălalt. Caută proști și nu găsește. Dacă stă liniștit, mîine, poimîine, o să umble. Da' dacă-l dezleg, n-are să mai poată umbla deloc. Parc-ar fi copil mic, zău așa.

— Păi nu mai pot, scînci blondul. Mă-mbolnăvesc de nervi: de douăzeci și una de zile să zaci așa, parcă ai fi de lemn! Doar nu-s de lemn, tu ce zici? Îmi vine să urlu.

— N-ai decît, spuse calm celălalt.

— Ce ai, mă, ești nebun la cap? îl întrebă Grinka pe cel din pat.

— Soră-ă! urlă flăcăul.

— Să-ți fie rușine, Stepan, îi zise cu mustrare în glas un altul. Doar nu ești aici de capul tău!

— Să-mi dea condica de reclamații.

— La ce-ți trebuie?

— Să le zic la ăștia... Nu puteau și ei să născocească ceva mai suportabil? Așa or fi tratat lumea pe vremea țarului. Să stai aci, agățat ca un porc la abator...

— Păi chiar că ești porc!... făcu cel cu „sîrmele".

— Soră-ă!

În locul sorei, intră în salon grasul cu ochelari, care lucrase la cancelaria depozitului de carburanți.

— Noroc! strigă, zărindu-l pe Grinka. Ăștia mi-au spus să te caut în cealaltă clădire... Abia am dat de

tine. Uite ici, ţi-am adus de mîncare. Uf-f ! Omul se aşeză pe patul lui Grinka, mai la margine. Se uită în jurul lui. Da' ce trai pe voi, fraţilor ! Staţi la pat, ce vă pasă ?

— Hai să facem schimb, îi propuse, morocănos, blondul.

— De mîine.

— Vezi ? Numa' gura-i de voi. Căpoşilor !

— Cum o duci ? îl întrebă noul-venit pe Grinka. Merge ?

— Merge.

— Ia spune-mi şi mie, de ce n-ai sărit atuncea ? Cînd mai aveai numai niţel pîn-la mal ?

— Parcă eu mai ştiu ?

— Cît pe ce să mă lovească damblaua : îmi stătuse inima în loc, zise grasul. Pesemne că ai nervii tari.

— Păi eu am fost tanchist în armată, şefule, rosti cu emfază Grinka. Dacă mă gîdili, de exemplu, eu — nimic. Ia încearcă !

— Hm !... I-auzi la el !... De maşină ce să-ţi spun : au şi ridicat-o din apă. Armonică, bineînţeles... Aici cît mai ai de stat ?

— Habar n-am. Uite amicu' de colo... De douăzeci şi una de zile se perpeleşte. Cred c-o să stau vreo lună.

— Cu fractură de şold ? făcu blondul. Da' două luni nu vrei ?... Auzi la el : „vreo lună" ! Grăbiţi mai sînteţi, fraţilor !

— Băieţii îţi trimit salutări, reluă grăsunul. Au vrut să vină şi ei pe la tine, da' nu le dă voie. Pe mine, că-s organizator de grupă sindicală, şi de-abia m-au lăsat. Ţi-au trimis băieţii şi nişte reviste... Omul se scotoci în sîn şi scoase de acolo un teanc de reviste. Zilele astea a venit cineva de la ziar.

A întrebat de tine. Nici n-am ştiut ce să-i spunem. Atîta scria în delegaţie că te cheamă Maliughin şi că eşti de la Surtaika... Zicea c-o să vină aici, la spital.

— Asta nu-i rău, zise Grinka bine dispus. Am să-i ţin o cuvîntare.

— O cuvîntare ? Heh !... Bine, hai c-am plecat. Îţi doresc sănătate. Mai venim pe la tine. În zilele de vizită. Fac eu o listă, să vină oamenii prin rotaţie. Aş mai sta acuma, da' trebuie să mă duc la şedinţă. Am de ţinut şi eu o cuvîntare. Îţi doresc sănătate şi curaj !

— Să trăieşti.

Organizatorul de grupă dădu mîna cu Grinka, le zise celorlalţi „la revedere" şi plecă.

— Ce-i fi tu, mă ? Vreun erou ? îl întrebă blondul pe Grinka, după ce se închise uşa.

Grinka nu-i răspunse.

— Chiar n-aţi auzit nimic ? rosti într-un tîrziu, cu gravitate. Doar era vorba să se transmită şi la radio.

— Mi s-a defectat casca, îi zise blondul, ţăcănind cu unghia în casca de radio ce-i sta agăţată la căpătîi.

Grinka tăcu din nou. Apoi îi dădu drumul :

— Păi, eu am zburat, mă, spre Lună.

Ochii tuturor se făcură cît cepele. Blondul mai căscă şi gura.

— Vorbeşti serios ?

— Bineînţeles. Hm ! Grinka se uită în tavan, avînd aşternută pe chip o asemenea expresie, ca şi cînd ar fi înghiţit în văzul tuturor un topor, iar acum ar fi stat să aştepte ca toporul să fie mistuit. Ba chiar neavînd nici o îndoială că aşa o să se şi întîmple.

— Tragi bărbi, nu ? întrebă cu glas scăzut blondul.

— N-ai decît să nu mă crezi, făcu Grinka. Ce rost ar avea să trag bărbi ?

— Şi cum a fost ?

— Păi, cînd să ajung la jumătatea distanţei, mi s-a terminat carburantul. Ce era să fac : am sărit. Şi, uite că mi-am rupt piciorul : am aterizat defectuos.

Primul care îşi reveni, fu cel cu „sîrmele".

— Bă, da' gogonată mai fu şi asta ! Să mor de nu mi s-a tăiat răsuflarea !

— Trombonistule ! făcu dezamăgit blondul. Ziceam că-i adevărat.

— Şi te-apucase invidia, aşa-i ? zise Grinka şi începu să răsfoiască revistele. Vă mai pot spune, dragii mei, că starea de imponderabilitate am suportat-o perfect. Pulsul — normal pe tot traseul.

— Cum ai putut sări, frate, cu paraşuta, dacă nu-i aer acolo ? întrebă blondul.

— Salt prelungit...

— Da' ăsta de ţi-a venit în vizită, cine-i ? întrebă omul cu „sîrmele".

— Asta ? Grinka mai întoarse o pagină. E un general. De două ori Erou al Uniunii Sovietice. Nu poartă uniformă, că la chestiile astea nu-i voie.

Omul cu „sîrmele" izbucni în rîs.

— General ? Ha-ha-ha !... Păi eu îl cunosc, mă ! Lucrează la depozitul de carburanţi.

— Zău ?

— Păi sigur.

— Atunci de ce mă mai întrebi, dacă-l cunoşti ?

Blondul slobozi deodată un tunător hohot de rîs. Privindu-l, Grinka rîse şi el. Pe urmă rîseră şi toţi ceilalţi. Zăceau în paturile lor şi rîdeau.

— Văleu, măiculiţă !... Văleu, mor !... gemea blondul.

Grinka îşi acoperise obrazul cu revista şi rîdea muteşte.

În salon intră, speriat, doctorul.

— Ce-aţi păţit ?

— Ho-ho-ho ! Blondul nu făcea decît să arate spre Grinka : nu mai izbutea să vorbească deloc : Grinka... ha-ha-ha ! Grinka... ho-ho-ho !...

Doctorul, un bătrîior vesel din fire, chicoti şi el, apoi părăsi în grabă salonul.

Şi chiar atunci intră în salon o fată. Să tot fi avut douăzeci şi ceva de ani. Purta pantaloni, îşi dăduse cu ruj, părul îl avea galben ca paiul. Frumoasă, nimic de zis. Se opri în uşă, se uită nedumerită la cei dinăuntru.

— Bună ziua, tovarăşi !

Încet-încet, rîsul se potoli.

— 'nă ziua ! făcu Grinka.

— Cine-i tovarăşul Maliughin ?

— Eu, răspunse Grinka şi încercă să se salte în aşternut.

— Stai, stai, ce faci ? exclamă fata şi veni spre patul lui. Stau şi eu aici. Se poate ?

— Cum să nu ! făcu Grinka şi încercă din nou să se mişte pe cearşaf. Fata i se aşeză la picioare.

— Sînt de la ziarul orăşenesc de tineret, zise ea. Aş vrea să stăm niţel de vorbă.

Blondul încetase să rîdă, se uita cînd la fată, cînd la Grinka.

— Asta se poate, zise Grinka şi trase cu coada ochiului spre cel de alături.

Fără veste, zdrahonul începu să sughită.

— Spune-mi mai întîi cum te simţi ? întrebă fata, desfăcîndu-şi pe genunchi un blocnotes de proporţii impunătoare.

— A-ntîia, zise Grinka.

Fata zîmbi şi-l privi cu atenţie. Grinka îi zîmbi la rîndul lui şi-i făcu cu ochiul. Reportera îşi plecă privirea spre blocnotes.

— Mai întîi... nişte întrebări obişnuite : locul naşterii, vîrsta, studiile...

— Păi, notează şi dumneata aşa... începu Grinka, aprinzîndu-şi o ţigară. Da' pe urmă ţin şi eu o cuvîntare. Bine ?

— O cuvîntare ?

— Da.

— Ştiu eu... cum vrei... Pot s-o notez şi mai tîrziu. Cu altă ocazie.

— Bun, scrie aşa : sînt născut în comuna Surtaika, la şaptezeci şi cinci de kilometri de aici. Da' dumneata de unde eşti ?

Fata zîmbi. Se uită la Grinka, apoi la ceilalţi bolnavi. Tăcuseră cu toţii, stăteau cu ochii la ea şi la Grinka, ascultau cu atenţie. Blondul sughiţa mereu.

— Sînt din Leningrad. De ce mă-ntrebi ?

— Păi uite care-i chestiunea, zise Grinka, vreau să-ţi spun următorul lucru...

Blondul nu-şi mai putea potoli sughiţul.

— Bea, mă, nişte apă ! se-nfurie Grinka.

— Am băut adineaori. N-ajută, zise ruşinat blondul.

— Care va să zică, aşa... reîncepu Grinka, trăgînd din ţigară. Da' despre ce vorbeam ?

— Urma să-mi spui unde ţi-ai făcut studiile.

— Sînt cam emoţionat, zise Grinka (nu-i venea la îndemînă să spună că n-a urmat decît cinci clase). Îmi vine greu să vorbesc.

— Asta chiar că nu mi-aş fi putut închipui ! exclamă fata. Oare-i mai uşor să conduci o maşină în flăcări ?

— Păi, uite care-i chestiunea... începu iar, cu emfază, Grinka, apoi îi făcu semn fetei să vină mai aproape şi-o întrebă cu glasul scăzut, ca să nu-l audă ceilalţi : Care-i, frate, problema ? Asta te rog să nu scrii. Oare am făcut cu adevărat o faptă eroică ? Mă tem c-ai să scrii aşa ceva, iar mie, după aceea, o să-mi crape obrazul de ruşine. Lumea o să zică : „Ie-te-te, bre, ce de eroi pînprejur !"

Fata rîse încetişor. Pe urmă tăcu şi îl examină cu interes.

— Ba nu. Să ştii că se poate scrie.

Grinka se învioră.

— Căsătorită ? o întrebă.

Fata făcu ochii mari.

— Nu... Da' de ce te interesează ?...

— Păi... N-aş putea să-ţi comunic toate astea în scris ? Mai vii şi mîine o dată şi ţi le pun pe hîrtie. Nu pot aşa, cînd sughite cineva lîngă mine...

— Sînt eu de vină cu ceva ? zise blondul şi sughiţă din nou.

Propunerea lui Grinka o puse pe fată în încurcătură.

— Ştii... materialul ăsta eu trebuie să-l prezint pînă diseară. Mîine plec din oraş. Nici nu ştiu cum să facem. Poate îmi spui mai pe scurt. Ziceai că eşti din Surtaika, nu ?

— Da. Grinka era dezamăgit.

— Te rog să nu te superi. Îţi dai seama : am şi eu nişte obligaţii de serviciu.

— Înţeleg, înţeleg.
— Unde ai învăţat ?
— La şcoală.
— La care şcoală ? Chiar la Surtaika ?
— Da.
— Şi cîte clase ai făcut ?
Grinka o privi cu severitate.
— Cinci, că a şasea vine după aceea. Sînt necăsătorit. Cazier n-am. Altceva ?
— Părinţii ?...
— Am numai mamă.
— Cu ce se ocupă.
— Îi pensionară.
— Armată ai făcut ?
— Cum să nu ? La tancuri.
— Ce te-a îndemnat să te repezi spre maşina aceea, care luase foc ?
— Prostia din capul meu.
Fata îl privi consternată.
— Aşa-i cum îţi spun. Puteam să sar în aer, o lămuri el.
Fata rămase pe gînduri.
— Bine, am să mai vin şi mîine la dumneata, zise ea. Numai că nu ştiu... mîine e zi de vizită ?
— Vineri e zi de vizită, interveni blondul.
— Treaba asta o aranjăm ! vorbi cu hotărîre Grinka. Avem aici un doctor foarte cumsecade. Am să-l rog în mod special şi se aranjează. De exemplu, îi zicem că te-ai îmbolnăvit şi-o să-ţi dea mîine bon de intrare.
— Bine, bine, am să vin. Fata zîmbi. Am să vin neapărat. Vrei să-ţi aduc ceva ?
— Nu-mi trebuie nimic.
— Aici ne dă mîncare bună, interveni din nou blondul. Eu cît îs de voinic şi tot îmi ajunge.

— Ţi-aş aduce de citit ceva, o carte frumoasă.
— Asta da, asta se poate. De preferinţă, ceva de dragoste.
— Bine. Da' tot nu mi-ai spus ce anume te-a făcut să te repezi spre maşină ?
Grinka se chinui să găsească un răspuns.
— Nu ştiu, zise în cele din urmă şi o privi cu un aer vinovat. Mai bine scrie dumneata ceva acolo, că doar te pricepi. Ceva aşa, cum să-ţi spun... şi-şi suci în aer mîna cu degetele resfirate.
— Te-ai gîndit probabil că dacă vor exploda butoaiele, incendiul se va extinde. Nu ?
— Bineînţeles !
Fata notă în blocnotes.
— Adineaori ziceai că mîine trebuie să pleci din oraş, spuse deodată Grinka. Şi-atunci cum ai să vii?
— Fac eu cumva.
În salon intră doctorul.
— Draga mea, cît mi-ai spus c-ai să stai ? o întrebă el.
— Gata, tovarăşe doctor, plec. Mai am să-i pun doar o întrebare... Spune-mi, te cheamă Grigori ?
— Maliughin. Grigori Stepanîci... Grinka luă fata de mînă şi i se uită drept în ochi. Hai, zău. Vino.
— Am să vin. Fata îi zîmbi a încurajare. Privi iute împrejur, apoi se aplecă spre Grinka şi-i şopti : Numai să nu-i ceri doctorului bonul acela de intrare. Auzi ?
— S-a făcut, zise Grinka, uitîndu-se la ea cu tandreţe.
— La revedere şi multă sănătate. La revedere, tovarăşi !
Bolnavii o petrecură cu priviri binevoitoare.
Doctorul veni la patul lui Grinka.
— Cum îţi merge, eroule ?

— A-ntîia.

— Ia să-ţi vedem piciorul.

— Tovarăşe doctor, lăsaţi-o să vină şi mîine, zise deodată Grinka pe-un ton rugător.

— Cine să vină ? Reportera ? Se poate. Te pomeneşti că te-ai amorezat de ea ?

— Nu eu. Ea de mine.

Doctorul rîse din nou.

— Serios ? Păi dacă aşa-i vorba, să vină, cum să nu. Văd, mă băiatule, că nu te prea pierzi cu firea.

Îi cercetă lui Grinka piciorul, apoi plecă spre celelalte saloane.

— Crezi că mai vine ? îl întrebă blondul pe Grinka.

— Cum să nu ? zise acesta cu convingere. Au alergat după mine altele şi mai şi.

— Las' că-i ştiu eu pe reporterii ăştia. Umblă doar să te tragă de limbă. Anul trecut am ieşit fruntaş la secerat, începu să povestească blondul, şi a venit şi la mine un reporter. Trei ceasuri am stat să-i vorbesc despre viaţa mea, iar el nici măcar să dea o juma' de litru. Că nu bea, că cîr, că mîr, m-a lăsat cu buzele umflate...

Grinka se uita în tavan şi nu-l mai asculta pe blond. Cine ştie unde-i era gîndul! Pe urmă se întoarse cu faţa la perete şi închise ochii.

— Auzi, mă ! îl strigă blondul.

— Doarme, zise cel cu „sîrmele". Lasă-l în pace, nu-l mai trezi. O fi făcut într-adevăr ceva deosebit.

— Îi dat naibii, zise blonul cu admiraţie. Cu-alde ăştia e bine să faci armata împreună.

Grinka stătu treaz multă vreme, ascultînd istorisirile celorlalţi despre tot felul de fapte eroice ; apoi adormi cu adevărat.

Şi iată ce vis avu în somnul lui.

Se făcea că, aflîndu-se undeva, la dans — gătit frumos cu pantalonii de catifea şi cu cizmele noi, de box — ieşi în mijlocul încăperii, ridică mîna în sus şi anunţă :

— Vals ritmic !

Fiind la armată, Grinka se străduise trei ani la rînd să înveţe valsul acela ritmic, dar nu izbutise : nu putea şi gata.

Pornind deci să valseze prin încăperea aceea, dansă cu atîta iscusinţă, încît îi crescu inima de bucurie. Mai ales că se ştiu privit din mulţime de fata care îl vizitase adineaori. N-o vedea, dar ştia precis că-i acolo şi că se uită la el.

Se trezi, auzindu-se strigat încet pe nume :

— Grinka...

Deschise ochii : la capătul patului şedea maică-sa şi-şi ştergea ochii cu colţul broboadei.

— Cum ai ajuns aici ? se miră Grinka.

— Mi-au spus... de la selsoviet[1]. Cum o fi dat necazul ăsta peste tine ?

— Îi un fleac, nu mai plînge. Creşte osul la loc.

— Te bagi ca prostul peste tot. Altul, vezi bine, n-a dat fuga la maşina aceea...

— M-am lămurit, o întrerupse cu glas scăzut Grinka. Iar începe povestea...

Bătrîna se aplecă spre traista care îi zăcea la picioare.

— Ţi-am adus aici cîte ceva... Măcar acu' să mănînci şi tu mai ca lumea. O, Doamne, Doamne, de ce m-oi fi pedepsit ? Cît de cît, da' să nu fie bine. Apoi bătrîna aruncă o privire spre ceilalţi

[1] Sovietul sătesc.

bolnavi, se apleacă spre Grinka şi-l întrebă aproape în şoaptă : Ceva bănuţi nu ţi-au dat ?...

Grinka îşi strîmbă gura, trase şi el cu coada ochiului spre cei din jur, apoi spuse tot atît de încet :

— Ce vorbă-i asta ? Îţi dai seama ce spui ?

— Bine, bine... noroc că-ţi dai tu seama, rosti, jignită, bătrîna. Şi din nou se aplecă peste traistă, începu să scoată de acolo turte mici şi plăcinte. Stă casa să ne cadă-n cap... De asta dumnealui nu-şi dă seama...

— Gata, i-o tăie Grinka. Pe tema asta nu mai discut.

A doua zi, Grinka citi în ziar un articolaş în care îi era pomenit numele. Se arăta acolo că şi-a riscat viaţa pentru a salva bunurile statului. Articolul era intitulat : „O faptă curajoasă" şi semnat : „A. Silcenko".

Grinka citi articolul, apoi vîrî ziarul sub pernă.

— Parcă despre asta-i vorba ? mormăi el.

„A. Silcenko" n-a mai venit. Grinka a aşteptat-o timp de două zile, apoi şi-a dat seama că, într-adevăr, n-o să mai vină.

— Nu-mi plac fanfaronii, îi spuse într-un tîrziu blondului.

Acesta dădu din cap :

— Nici eu nu pot să-i sufăr.

Grinka scoase din noptieră o foaie de hîrtie şi-l întrebă :

— Poeziile îţi plac ?

— Nu, recunoscu acesta.

— Ar cam trebui să-ţi placă, fu de părere Grinka. Ia ascultă :

Visat-am oare eu cîndva
Să scriu o poezie ?
Un sfert de veac n-am scris un vers,
Şi-acuma aş tot scrie.

Blondul ascultă, concentrat.

— Ei ? Ce zici ? îl întrebă Grinka.

— Merge, îl lăudă vlăjganul. Pentru cine ai scris-o?

Grinka se făcu că nu-l aude. Puse hîrtia pe noptieră, luă creionul în mînă şi-ncepu iar să se uite în tavan.

— Am să compun un poem, zise la un moment dat. Despre viaţa mea. Că tot n-am ce face...

Microscopul

Ca să faci una ca asta, îți trebuia mult curaj. Și el se hotărî s-o facă.

Veni într-o zi acasă, galben la față și zise c-un aer pierdut, încercînd să nu i se uite în ochi nevesti-si :

— Știi... am pierdut toți banii. Și-ndată nasul lui croit în zigzag (strîmb adică și coroiat) își schimbă culoarea : din galben se făcu roșu. O sută și douj' de ruble...

Nevastă-sa căscă gura, iar chipul îi luă o expresie rugătoare : o fi o glumă ! Ba nu, năsosul ăsta nu face glume niciodată. Nu se pricepe. Îl întrebă prostește :

— Unde i-ai pierdut ?

Auzindu-i întrebarea, scoase, fără să vrea, un chicotit :

— Păi dac-aș ști... M-aș duce și...

— Ei nu-u, vericule ! răcni ea. De rîs, n-ai să mai rîzi tu mu-ultă vreme ! V-un an de zile, ticălosule ! Și puse mîna pe-o tigaie.

El înșfăcă o pernă din vîrful patului, să se apere cu ea de lovituri. (Cei din antichitate se lăudau de pomană cu scuturile lor. Perna ! Asta-i scutul cel mai de nădejde.) Începură a se fugări prin odaie.

— Năclăiești perna, n-auzi ? Tot ție îți faci de lucru.

— Am s-o spăl, am s-o spăl, năsosule ! Da' două coaste tot ți le rup ! Ți le ru-up ! Ți le ru-up !...

— Îmi dai, bre, peste mîini !

— Foarte bine ! Uite-așa !... Năsosule-jegosule !

— Mă schilodești, spurcăciune ! Mîine o să intru-n concediu medical. Tot ție-ți faci rău !...

— Să intri !

— Tot ție-ți faci rău, n-auzi ?!

— Să-mi fac rău !

— Aoleu !

— Așa ! Așa !

— Gata ! Ajungă-ți !

— Ba nu ! Încă nu m-am săturat ! Încă nu mi-am vărsat focu', năsosule, nară beliță ce ești ! Pliscu' dracului !... Îl găsi descoperit și-i arse una peste cap. Atît de tare, încît tot ea o băgă pe mînecă...

El lăsă perna să cadă, gemu și se prinse cu mîinile de cap. Ea îl iscodi cu privirea : l-o durea într-adevăr, ori se preface ? Își zise că nu se preface, puse tigaia de-o parte, se așeză pe-un taburet și-ncepu să bocească. Lung, ca la priveghi...

— Văleu, măiculiță, de ce-oi fi avut eu soarta asta păcătoasă ? Am adunat, sărmana de mine, bănuț cu bănuț ! M-am lipsit și de-o bucățică mai bună-ă ! Nici la copilași nu le-am luat o plăcintă-ă ! Tot cu grijă am stat, nară beliță ce ești, ticălosule-e ! O-of ! Fiece bănuț l-am pus deoparte și m-am bucurat : or avea și copilașii mei hăinuțe bune și călduroase !... Nu s-or mai duce la școală rupți și-nfrigurați !...

— Îți umblă rupt vreunu' ? nu mai izbuti el să tacă.

— Taci, mă, nară beliță ! Să nu-ți mai aud glasu' ! Ai hăpăit, nemernicule, bănuții copiilor ! I-ai hăpăit și nu ți-au stat în gît... Barem să-ți fi stat în gît, să mai răsuflăm și noi...

— Bogdáproste, nevastă, șopti el cu ciudă.

— Îm-m, nară belită !... Pe unde mi-ai umblat, mă ? Adă-ţi aminte. Poate i-ai lăsat la atelier ? Poate i-ai băgat în saltar şi-ai uitat de ei ?

— Care atelier, bre ?... De la lucru m-am şi dus la casa de economii. Auzi la ea : la atelier !...

— Poate c-ai trecut, nară belită, pe la careva, p-acasă ?

— N-am trecut pe la nimeni.

— Poate c-ai băut bere la bufet cu alcoliştii ăia ai tăi ? Adă-ţi, mă, aminte. Poate ţi-au căzut pe jos ? Dă fuga repede, să nu-i fi găsit careva...

— N-am intrat, bre, nici la bufet.

— Da' unde-ai putut, nară belită, să-i pierzi ?

— De unde vrei să ştiu ?

— Şi eu care am tot stat şi l-am aşteptat !... Ne-am fi dus acuş să le luăm la copii paltonaşele alea... Că le-am şi ales pentru fiecare, şi-acu' o să le ia alţii. Of, nară belită, nară belită...

— Isprăveşte, bre, odată ! O ţine-ntruna : nară belită, nară belită...

— Păi cine-i fi tu, mă ?

— Acu' ce vrei să fac : să mă spînzur ?

— Ba ai să-mi lucrezi în două schimburi, nară belită ! Ai să-mi ajungi slab ca o jordie... Ai să mai vezi rachiaş după baie, cînd mi-oi vedea eu ceafa ! Cu apa din fîntînă ai să mi te saturi...

— Am eu nevoie de rachiaşu' tău ! Oi trăi şi fără el.

— Ai să mi te duci pe jos la atelier ! N-ai să mai pupi autobuz de-aci nainte !

De astă dată, el rămase descumpănit :

— Să lucrez, care va să zică, în două schimburi şi să mai umblu şi pe jos ? Brava, nevastă !

— Pe jos, pe jos, nară belită ! Şi-ncolo, şi-napoi. Ba cînd o fi cazu', ai s-o iei şi la fugă, să nu întîrzii. O să-ţi iasă pe nas bănuţii ăştia, am să te satur eu...

— În două n-oi lucra, da' o juma' de normă-n plus tot am s-o fac, v-o lună de zile, spuse el, schimbînd tonul şi frecîndu-se pe cap, unde-l lovise ea cu tigaia. Am şi vorbit cu meşteru'. Nu-şi dădu seama că-l luase gura pe dinainte. Abia zărindu-i privirea nedumerită, se grăbi să se corecteze. Cînd m-am văzut fără bani, adică, m-am şi întors la atelier să discut cu ăia.

— Ia dă-ncoace carnetu' de economii, îi zise ea. Îl cercetă îndelung, apoi oftă şi mai zise o dată, cu amărăciune : Of, nară belită, nară belită !...

Timp de vreo săptămînă după aceea, Andrei Erin, tîmplar la un micuţ atelier de pe lîngă „Zagotzerno“ [1], aflat la vreo nouă kilometri de satul lui, o duse din cale-afară de rău. Nevastă-sa continua să umble furioasă, îl tot blagoslovea, zicîndu-i „nară belită“, se înfuria şi el, totuşi de ocărît, se abţinea s-o ocărască.

Aşa trecu un timp... Şi, încetul cu încetul, femeia începu să se potolească. Andrei aştepta, răbdător. Pînă ce într-o zi îşi zise : gata, nu mai e nici o primejdie. Şi chiar atunci, seara tîrziu (se apucase, într-adevăr, să lucreze o normă şi jumătate), veni acasă c-o cutie în mîini. Cutia atîrna cam greu. Cît despre Andrei, acesta părea cuprins de-o tăcută încîntare.

Pînă atunci i se întîmplase adeseori să aducă acasă cîte ceva de lucru. Uneori era vorba de nişte cutii sau sertăraşe de lemn, învelite şi ele în hîrtie, astfel că nimeni nu rămase mirat, văzîndu-l cu un

[1] Întreprinderea de colectare a cerealelor.

pachet în brațe. Spre deosebire însă de alte dăți, Andrei era acum pătruns de încîntarea aceea tăcută... Rămăsese în prag, așteptînd să fie băgat în seamă. Și nevastă-sa îl băgă, într-adevăr, în seamă.

— Ce strălucești, bărbate, așa... ca fundu' gol în bătaia lunii ?

— Păi uite... am primit și eu... ca fruntaș în producție... Puse cutia pe masă. O despachetă vreme îndelungată. În cele din urmă, îi săltă capacul. Și puse pe masă... un microscop. Un microscop, își sfîrși el vorba.

— La ce-ți trebuie, mă, așa ceva ?

Andrei deveni agitat. Dar nu cu un aer de vinovăție, așa cum se întîmpla cu el de obicei, ci, dimpotrivă, cu un fel de îngăduință în vorbe și în priviri.

— Păi să ne uităm la lună cu el ! exclamă, izbucnind în rîs. Fecioru-său, elev într-a cincea, rîse și el : auzi vorbă — să te uiți la lună cu microscopul !

— Ho ! Ce v-a apucat ? se supără mama.

Și tatăl, și feciorul — să pice jos de rîs, nu alta.

Mama îl fixă pe Andrei cu o privire severă. Andrei se potoli.

— Tu știi, nevastă, că oriund-te-ai duce te-mpresură microbii ? Să zicem că vrei să bei o cană cu apă... Așa-i ? Andrei umplu o cană cu apă din găleată. Crezi oare că apă ai să bei ?

— Ia mai du-te, mă...

— Ba nu, tu răspunde-mi la ce te-ntreb.

— Păi ce să beau ? Apă.

Andrei se uită la fi-su și, fără să vrea, izbucni din nou în rîs.

— Cică dumneaei o să bea apă. Toanto !

— Mă-ă ! Nară belită !... Vezi că acuș pun mîna pe tigaie...

Andrei arboră iar o mină serioasă.

— Ba înghiți microbi, iubițico. Microbi ! Cu apa aia, din cană. Înfuleci v-o două milioane ca pe nimica. În loc de gustare.

Tatăl și fiul nu se putură stăpîni și rîseră iar. Zoia (nevasta lui Andrei) se duse în cameră să aducă tigaia.

— Veniți, mă, de vă uitați ! răcni Andrei. Dădu fuga, cu cana-n mînă, la microscop, îi suci îndelung șuruburile, picură un strop pe lamela de sticlă, își lipi ochiul de ocular și rămase așa preț de vreo două minute, aținíndu-și răsuflarea. Feciorul sta în spatele lui : era mort de nerăbdare să se uite și el.

— Tăticuțule !...

— Iacătă-i, lighioanele ! șopti Andrei. O spuse cu groază și cu admirație totodată. Se-mplimbă !...

— Haide, bre, tăticule !

Tatăl doar zvîcni din picior.

— Unii încoace, alții încolo... Unii încoace, alții încolo... Ah, mînca-v-ar cîinii să vă mănînce !

— Tată !

— Lasă, mă, să se uite și copilu' ! rosti cu glas sever mama, dînd însă și ea vădite semne de curiozitate.

Andrei se desprinse cu părere de rău de aparat și-i cedă locul lui fecioru-său. Își aținti nerăbdător privirea în ceafa băiatului.

— Ei ? făcu, pierzîndu-și răbdarea.

Feciorul tăcea.

— Ei ?!

— Iacătă-i ! răcni băiețandrul. Mărunței și bălăiori.

Tatăl îl dădu la o parte și-i făcu loc neveste-si.

— Îi vezi, bre ? Asta-i apa de-o bei !...

Mama se uită multă vreme. Întîi cu un ochi, pe urmă cu celălalt.

— Da' nu văd nimica...

Andrei se aprinsese la chip, căpătase un curaj cu totul surprinzător.

— Ce-ai chiorît ?! Îmi ocheşte ultima copeică pîn buzunare, da' microbu' nu-l vede ! Uită-te, bre, că-ţi sar în ochi, toanto ! Albi, aşa, şi măruntei...

Mama nu se supără că cei doi văzuseră microbii, în timp ce ea nu izbutea să-i desluşească.

— Ba parcă-i zăresc... zise în cele din urmă. Poate că trîntise o minciună, de la ea te puteai aştepta şi la aşa ceva. Le mai înflorea cîteodată.

Andrei o dădu cu hotărîre la o parte şi-şi lipi din nou ochiul de tubul microscopului. Glasul i se făcu iar şoaptă.

— Ia te uită ce fac ăştia, tui în grijanie ! Ia te uită ce fac !...

— Îs aşa, tulburei ? se apucase mama să-şi întrebe feciorul. Ca stropii de grăsime-n supă ?... Aia-s ?

— Gur-ra ! răcni Andrei, fără să-şi ia ochiul de la microscop. Auzi la ea : ca stropii de grăsime... Strop de grăsime eşti tu, bleago. Ba chiar ditamai jambonu' !... Se petrecuse un lucru ciudat : Andrei Erin devenea văzînd cu ochii stăpînul casei, ba chiar unul arţăgos.

Feciorul cel mare — cel dintr-a cincea — pufni în rîs. Maică-sa îi trase o scatoalcă şi-i aduse să se uite-n microscop şi pe ceilalţi, mai mititei.

— Hei, doctore în tăiat frunză la cîini ! Mai lasă-i şi pe ăştia micii să se uite... Numai tu să-ţi caşti ochii ?...

Tatăl le cedă locul şi începu să se plimbe, tulburat, prin odaie. Era cufundat în gînduri.

Cînd se aşezară să cineze, rămase la fel de gînditor, arunca întruna priviri spre microscopul de pe masă şi clătina din cap. Apoi îşi umplu lingura cu supă şi i-o arătă lui fecioru-său.

— Cam cîţi să fie aici ? Aşa, după ochi...

Feciorul îşi încreţi fruntea.

— Păi... să tot fie v-o juma' de milion.

Andrei cîntări din priviri lingura.

— Pe puţin ! Iar eu fac hap !... Înghiţi supa şi se bătu pe piept. Şi n-a mai rămas nici unu' ! De-acu-n-colo îi ia organizmu' la poceală. Le vine la toţi de hac !

— Te-i fi milogit chiar tu să ţi-l deie, aşa-i ? zise nevastă-sa, uitîndu-se cu oarecare necaz la microscopul de alături. Ţi-ar fi dat, poate, ăia, v-un aspirator. Că nu mi-ar fi prins rău la şters prafu'.

Ei nu, Dumnezeu ăsta, cînd s-a apucat să creeze femeia, a cam încurcat borcanele. A sărit peste cal creatorul, zău c-a sărit peste cal. Ca şi alţi artişti, dealtfel. Drept e că nici nu şi-a pus în gînd să creeze, vorba ceea, chipul Gînditorului.

Noaptea, Andrei se sculă de vreo două ori din pat, aprinse lumina şi se uită din nou în microscop, murmurîndu-şi pe sub mustaţă :

— Jigodiile naibii !... Ia te uiă la ei ce fac ! Ce pot ei să facă ! Oare nu i-o fi prinzînd şi pe ei somnu' !

— Vezi, mă, să nu te scrînteşti de tot, dădu glas femeia. Că ţie nu-ţi trebuie mult : odată o iei anapoda.

— Curînd m-apuc să fac descoperiri, zise el vîrîndu-se iar lîngă nevastă-sa. Ia zi, tu te-ai culcat v-odată cu v-un savant ?

— Asta ce-o mai fi la gura ta ?

— Las' c-ai să ai prileju' de-aci încolo, o bătu el uşurel pe umărul grăsuliu. Ai să te culci şi matale c-un savant...

O săptămînă întreagă umblă Andrei Erin cu mintea aiurea, ca-n vis. Venea de la lucru, se spăla cu grijă pe mîini şi pe faţă, cina pe apucate... Şi cu ochii era tot la microscopul de pe masă.

— Fie-vă ştiut, le zicea el celor de-ai casei, că omului îi este dat să trăiască o sută şi cincizeci de ani. Şi-atunci vă-ntreb eu: oare de ce nu trăieşte decît numa' v-o şaizeci, cel mai mult şaptezeci, şi-apoi închină steagu'? Pentru că-s microbii la mijloc! Aştia, spurcaţii, scurtează viaţa omului. Se bagă colo, în organizm şi, cum ajunge omu' mai neputincios, cum îl bagă-n pămînt.

Împreună cu fecioru-său, petreceau ore în şir cu ochii în microscop, tot studiau întruna. Cercetau cîte un strop de apă din fîntînă, sau din găleata cu apă de băut... Cînd se-apuca să plouă, cercetau şi picurii de ploaie. Ba-l mai trimitea Andrei pe fecioru-său să-i aducă şi apă de prin băltoace. Aia, mărunţeii, mişunau şi acolo cu nemiluita.

— Îi vezi, mă, cum îşi fac de cap?... Acu' spune şi tu: cum poate lupta omu' cu ei? Pe Andrei păru că-l lasă puterile. Calcă, să zicem, cetăţeanu' într-o băltoacă, vine acasă, lasă urme pe preş. Şi-n urma lui vine şi-un copilaş desculţ. Pac, şi-a cules de pe jos o sumedenie. Şi organizmu' copilului tu ştii cum e: atîta-i trebuie, că s-a şi-mbolnăvit.

— D-aia cînd intri-n casă trebuie să te ştergi pe picioare, observă băiatul. Tu nu te ştergi nciodată...

— Nu despre asta-i vorba. Trebuie să-nvăţăm să-i stîrpim pe toţi chiar în băltoaca aia. Eu, de pildă, m-oi şterge, că ştiu acu' cum stă treaba, da' unu' ca Senka Marov, de pildă... du-te şi-l lămureşte: cum

a tropăit pîn-acum pîn băltoace, aşa o să tropăie şi de-aci încolo.

Cercetară amîndoi şi-un strop de sudoare. În acest scop, feciorul alergase mai întîi pe uliţă pînă nu-l mai ţinură picioarele, după care tatăl, cu o linguriţă, îi adună de pe frunte o picătură şi se aplecară din nou peste microscop.

— Sînt şi-aci! se lovi cu necaz Andrei peste genunchi. Mai trăieşte o sută cincizeci de ani, dacă poţi!... Pînă şi-n piele mişună, spurcăciunile.

— Hai să-ncercăm şi cu sîngele, propuse feciorul.

Tatăl se-nţepă cu un ac la deget, stoarse o picătură de sînge, o depuse pe lamelă... Se aplecă peste ocular şi gemu, scos din fire:

— Amin, băiete! S-au băgat şi-n sînge! Îşi îndreptă spatele, se uită cu mirare şi amărăciune în jurul său. M-da-a! Şi doar cunosc treaba asta, paraziţii, o cunosc mai bine ca mine.

— Cine, adică? rămase nedumerit feciorul.

— Cine? Savanţii. Aia or fi avînd microscoape mai dihai ca al nostru: văd şi ei toate alea, da' tac din gură. Nu vor să-nspăimînte poporu'. Da' de ce, mă rog, să n-o spună? Că poate, cu toţii laolaltă, am izbuti pîn-la urmă să născocim ceva, ca să-i stîrpim. Ei nu, s-au înţeles între ei şi tac chitic. Chipurile, s-ar stîrni panică-n lume.

Andrei se aşeză pe un taburet, îşi aprinse o ţigară.

— Ca să vezi, mă, ce făpturi mărunte le fac la oameni de petrecanie!

Era abătut rău.

Feciorul se uita întruna în microscop.

— Aştia se fugăresc între ei. Şi să ştii că arată mai altcumva... Îs mai rotunjori.

— La fel îs cu toţii. Fie lunguieţi, fie rotunzi, tot un drac. Lu' mă-ta să nu-i spui că i-am găsit şi la mine-n sînge.

— Hai, tată, să vedem şi la mine.

Andrei se uită cu luare-aminte la feciorul-său. În ochi i se citi curiozitate şi teamă. Mîinile lui mari, trudite, cu izul de răşină pătruns adînc în piele, tremurau uşor, căzute peste genunchi.

— Lasă. Poate măcar la voi, ăştia micii, să nu se... O, fir-ar savanţii ăia să fie ! Andrei să ridică şi, furios, izbi cu piciorul în taburetul pe care şezuse. Ploşniţele, păduchii, tot soiul de gîngănii au învăţat să le stîrpească. Numa' ăstora, de-s mai mici ca o lindine, nu-i în stare nici unu' să le vină de hac ! La ce bun s-or mai fi împăunînd, bre, cu titluri ştiinţifice ?!

— Păduchele îl vezi cu ochii, da' pe ăştia... Tu cu ce vrei să-i omori ?

Tatăl medită îndelung.

— Oare să-ncerc cu terebentină ? Ba nu, că-i prea slabă. Votca, ea, că-i mai tare... doar o beau şi eu... şi-n sîngele meu ai văzut prea bine ce se petrece.

— Doar n-o fi intrînd votca-n sînge...

— Da' un' să intre ? Omu' de ce crezi tu c-o ia razna ?

Venind într-o zi acasă, Andrei aduse cu el un ac lung şi subţire... Se spălă pe mîini, îi făcu cu ochiul lui feciorul-său şi intrară amîndoi în odaie.

— Hai să-ncercăm... Uite, am ascuţit la un cap sîrmuliţa asta... Poate c-om izbuti să tragem v-o doi în ţeapă.

Capătul sîrmuliţei era subţire-subţirel, mai subţire ca un fir de păr. Andrei bîjbîi cu el îndelung

prin stropul de apă picurat pe lamelă. Începu să gîfîie... Năduşi de încordare.

— Se-mprăştie, dar-ar boala-n ei... Nu, nu se poate, îi sîrma prea groasă. Ar trebui una mai subţire, da' p-aia nu mai ai cum s-o meştereşti. Nu-i nimic. Hai să mîncăm, că după aia om încerca să băgăm în ei curent electric. Am adus o baterie, tragem două fire şi facem contactu'. Să vedem ce-or să cînte, bestiile...

Chiar atunci însă, pe cînd şedeau cu toţii la cină, aduse năpasta un musafir nepoftit : intră-n casă unul, Serghei Kulikov, cu care lucra Andrei la atelierul de la „Zagotzerno". Fiind sîmbătă seara, Serghei era cam afumat ; pesemne, tocmai asta îl făcuse să se abată pe la Andrei : să mai stea cu el la taclale.

În ultima vreme însă, lui Andrei nu-i mai ardea de băutură. Ba chiar îşi dăduse seama cu mirare că omul beat îi face silă. Prea se prosteşte unul ca ăsta şi scoate din el numai vorbe nesăbuite.

— Hai şi tu la masă, îl invită el, fără nici o tragere de inimă.

— Da' de ce ? se împotrivi Serghei. Lasă. Oi sta şi-aici. Mai deoparte.

„Acu' de ce o fi făcînd ăsta pe modestu' ?"

— Cum vrei.

— Dă, bre, să mă uit şi eu la microbii ăia.

Andrei tresări.

— Care microbi ? Du-te, mă, şi te culcă... N-am eu nici un fel de microbi.

— De ce-o faci pe secretosu' ? Ce-i fi ascunzînd : arme ? Că doar i-o treabă ştiinţifică... Fiu-meu, mi-a făcut capu' călindar : nenea Andrei, cică, vrea să stîrpească toţi microbii de-a rîndu'... Ascultă ici, Andrei !... Serghei se lovi cu pumnul în piept şi-l

sfredeli pe „savant“ cu o privire aprigă. Îți ridicăm, bre, statuie de aur !... S-o duce vestea despre tine pe-ntreg globu' ! Şi s-o afla atunci c-am lucrat şi eu în atelier cu tine. Mă Andrei !...

Pe Zoia Erina, deşi nici ea nu putea suferi beţivii, o măguli şi de astă dată faptul că bărbatu-său începuse a fi socotit în sat drept „om de ştiinţă“. Mai mult din obiceiul pe care-l avea de a bodogăni cînd i se ivea cîte-un prilej potrivit, se băgă şi acum în vorbă.

— Oare nu-l puteau înzestra ăia, ai voştri, cu altceva ? Microscop ne trebuia nouă ? O s-o ia razna de tot omu' meu, stă cu ochii în el cîtă-i noaptea de lungă. Să-i fi dat şi ei un aspirator, de exemplu... Că de cînd vrem să ne luăm şi noi unu'...

— Cine să-l înzestreze ? n-o pricepu Serghei.

Andrei îngheţă.

— Păi, uite ce premiu i-au dat. Microscopu' ăla.

Andrei încercă să-i facă semn lui Serghei, să-şi dea seama că... Dar ţi-ai găsit omul ! Serghei se holba la Zoia ca viţelul la poarta nouă.

— Care premiu ?

— Păi nu v-au premiat ăia ?

— Pe cine să premieze ?

Zoia se uită la bărbatu-său. Apoi din nou la Serghei...

— Nu v-au dat ei cîte-un premiu ?

— Vezi să nu ne deie. Poate or da fuga după noi să ne mai deie o dată. Auzi dumneata — premiu !...

— Lu' Andrei cică i-au dat microscopu' ăsta. Că-i fruntaş în producţie... Glasul nevestei lui Erin coborî ameninţător — pricepuse totul.

— Vezi să nu-ţi deie ăştia premiu !... continua să vocifereze, cherchelit de-a binelea, Serghei. Luna

trecută nu mi-am îndeplinit eu norma c-o sută treizeci la sută ?... Să zică şi Andrei : umblu eu cu minciuni ?

Totul se nărui, totul se dădu de-a dura într-o prăpastie adîncă şi-nfricoşătoare.

Andrei se ridică de pe laviţă... Îl luă pe Serghei de guler şi-l scoase din casă. Ajuns afară, în ogradă, îi trase una după ceafă, apoi îl întrebă :

— Ai, mă, să-mi dai v-o trei ruble ? Pîn-la chenzină...

— Am. Da' de ce dai în mine ?

— Haidem la bufet. Momîie de baltă ce-mi eşti !... Ce caţi cu votca-n nas pe la casele oamenilor ? Cap sec ce eşti !

În noaptea aceea Andrei rămase la Serghei acasă. Se-mbătară amîndoi, de nu mai ştiură de ei. Îşi băură toţi banii, se mai împrumutară parcă şi de la alţii.

Andrei nu ajunse acasă decît a doua zi către prînz. Nevastă-sa era plecată.

— Un' s-a dus mă-ta ? îl întrebă pe fecioru-său.

— La oraş, la... aia... cum îi zice... la consignaţia.

Andrei se aşeză în dreptul mesei, îşi sprijini fruntea în palme. Şezu aşa multă vreme.

— Era supărată rău ?

— Nu prea. Aşa, niţel. Cîţi bani ai băut ?

— Douăşpe ruble. Of, Petia, băiatule... Andrei rămase ca şi pînă atunci, cu capul plecat, doar că-şi strîmbă obrazul şi scrîşni din dinţi. Parcă despre asta-i vorba ?! Ba nu, tu nu mă poţi înţelege, tu eşti mic... nu mă poţi înţelege...

— Ba-nţeleg. S-a dus mama să-l vînză.

— Să-l vînză. Aşa e... Că doar vă trebuie şi vouă paltonaşe. Mă rog... paltonaşe... sigur că da... Nimic de zis... Doar vă trebuie şi vouă...

Stepan Razin

Lumea îi zicea Vasioka. Avea douăzeci şi patru de ani, un metru optzeci şi cinci înălţime, un nas mare şi borcănat, de răţoi, şi... o fire imposibilă. Era cam ciudat flăcăul.

Cîte meserii nu încercase, după ce s-a eliberat din armată! Lucrase ca cioban, dulgher, ajutor de tractorist, fochist la o fabrică de cărămizi... Într-o vreme îi însoţise pe turişti prin munţii din împrejurimi. Nu i-a plăcut nimic. Lucra cîte o lună-două la noul loc de muncă, apoi se ducea la cancelarie şi-şi da demisia.

— Eşti un tip curios, Vasioka, îi ziceau cei de acolo. De ce nu te astîmperi odată ?

Vasioka se uita undeva, peste capetele funcţionarilor, şi le răspundea scurt :

— Pentru că am talent.

Funcţionarii, oameni politicoşi, întorceau capul ca el să nu-i vadă zîmbind, iar Vasioka îşi vîra cu un gest neglijent banii în buzunar (niciodată n-a putut suferi banii), ieşea din cancelarie şi o pornea pe uliţă cu un aer independent.

— Iar ai feştelit-o ? îl întreba cîte cineva.

— Cum adică ?

— Iar ţi-ai dat demisia ?

— Da, să trăiţi ! îl saluta Vasioka milităreşte. Alte întrebări mai aveţi ?

— Acu' te duci să faci păpuşi, aşa-i ? He-he.

Pe această temă însă — a păpuşilor — Vasioka nu mai sta să discute. Venind acasă, îi dădea maică-si banii şi-i spunea :

— Basta !

— Of, Doamne ! se pornea să se vaite bătrîna. Ce să mă mai fac cu tine, lunganule ? Cocostîrc afurisit ce eşti ! Ia spune.

Vasioka înălţa din umeri : nu ştia nici el ce-ar trebui să facă, unde ar mai putea să se angajeze.

Trecea astfel o săptămînă, treceau două, apoi se ivea din nou cîte-o ocazie.

— La şcoală de contabili te duci ?

— Păi să mă duc.

— Da' să ştii că-i o treabă serioasă !

— Fără asemenea... exclamaţii nu se poate ?

„Debit... Credit... Venituri... Cheltuieli... Socoteli... Buchiseli... Şi bani, bani şi iar bani..."

Patru zile Vasioka a izbutit să reziste. Apoi s-a ridicat şi a părăsit clasa, chiar în timpul orei.

— Nişte caraghioslîcuri, a comentat mai tîrziu întîmplarea. Din sclipitoarea disciplină a contabilităţii n-a priceput absolut nimic.

În ultima vreme lucra ca ajutor de potcovar. Şi aici însă, mînuind timp de vreo două săptămîni un baros de cîteva ocale, îl lăsă la un moment dat pe masa din atelier şi-i zise potcovarului.

— Basta.

— Poftim ?

— Basta, zic. Am plecat.

— De ce, mă ?

— N-are viaţă-n ea munca asta.

— Tontule, îi zise fierarul. Hai, ieşi afară.

Vasioka îl privi uimit.

— De ce mă-njuri, bre ?

— Mă rog, dacă nu eşti tont, eşti o farfara. Ce ştii tu, mă, despre munca noastră ? „N-are viaţă-n ea"... Scoţi omul din sărite.

— Da' ce-i de ştiut aici ? Potcoave dintr-astea îţi fac şi pe neştiute cîte vrei.

— Ia încearcă.

Vasioka încinse o bucată de fier, făcu din ea o potcoavă destul de izbutită, o răci în apă şi i-o întinse fierarului.

— Poftim.

Fierarul o îndoi însă cu uşurinţă, ca şi cînd ar fi fost de plumb, şi-o azvîrli afară, pe uşa atelierului.

— Cu aşa ceva să te duci să potcoveşti vaca...

Vasioka luă atunci una din potcoavele pe care le făcuse bătrînul, încercă la rîndul lui s-o îndoaie, dar trebui să se lase păgubaş.

— Ei, cum e ?

— Nicicum, răspunse Vasioka.

De plecat însă, nu mai plecă. Rămase să lucreze la potcovărie.

— Tu n-ai fi un băiat rău, îi zise într-o zi fierarul, da' eşti cam cu capu-n nori. De ce zici, mă rog, că eşti talentat ?

— Păi că aşa este : sînt foarte talentat.

— Ştii să faci ceva mai deosebit ?

— Cum să nu ? Am şi făcut, da' nu arăt la nimeni.

— De ce ?

— Fiindcă lumea nu se pricepe. Numai unu' ca Zaharîci se pricepe.

— Ia să-mi arăţi şi mie.

A doua zi Vasioka îi aduse potcovarului o mogîldeaţă, cît un pumn de mare, învelită într-o cîrpă.

— Poftim.

Potcovarul dădu jos cîrpa şi-şi puse în palma lui uriaşă... un omuleţ sculptat dintr-o bucată de lemn. Omuleţul şedea pe-o bîrnă, cu coatele sprijinite de genunchi. Capul îi era aplecat, astfel că obrazul nu i se vedea. Doar omoplaţii costelivi îi săltau în spate cămaşa de stambă albastră, cu buline albe. Era slab, mîinile îi erau înnegrite, părul, pîrlit ici şi colo, i se ciufulise. Cămaşa îi era şi ea arsă pe-alocuri. Avea un gît subţire, cu vinele ieşite în afară.

Potcovarul îl suci îndelung pe-o parte şi pe alta.

— E-un cărbunar, zise în cele din urmă.

— Îhî, îngînă Vasioka, simţindu-şi fără veste gîtul uscat ca iasca.

— Azi nu mai sînt dintr-ăştia.

— Ştiu.

— Pe vremea mea mai erau. Da' ăsta ce face ? Stă pe gînduri ?

— Zice un cîntec.

— Îmi amintesc de ei, îmi amintesc, zise potcovarul. Da' tu cum de-i ştii ?

— Mi-au povestit unii.

Potcovarul îi dădu înapoi statueta.

— Seamănă.

— Asta încă nu-i nimic, zise Vasioka, învelindu-l pe cărbunar cu cîrpa. Am alţii şi mai şi.

— Tot cărbunari ?

— Nu. Am un soldat, am o artistă, o troică... mai am încă un soldat, unul rănit. Iar acuma îl fac pe Stepan Razin.

— Cine te-a-nvăţat ?

— Nimeni. Eu singur...

— Ce ştii, tu, mă, despre oameni ? Bunăoară despre artista aia, de care zici...

— Eu ştiu totul despre oameni, rosti cu emfază Vasioka. Oamenii sînt foarte uşor de cunoscut.

— Nu zău ? exclamă potcovarul şi începu să rîdă.

— Curînd îl isprăvesc pe Razin... Ai să vezi şi dumneata.

— Te cam ia lumea peste picior...
— Nu-i nimic. Vasioka își suflă nasul în batistă. Oamenii mă iubesc. Și-i iubesc și eu.
Potcovarul rîse din nou.
— Prost mai ești, Vasioka. Cică îl iubesc oamenii... Ai mai auzit tu pe careva lăudîndu-se în felul ăsta ?
— Da' de ce ?
— E rușinos, bre, să te lauzi.
— De ce să fie rușinos ? Doar îi iubesc și eu. Ba chiar îi iubesc mai tare de cum mă iubesc ei pe mine.
— Ce cîntec zici c-ar cînta ăsta ? schimbă vorba celălalt.
— Cărbunarul ? Un cîntec despre Ermak Timofeici [1].
— Da' pe artista aia unde ai văzut-o ?
— La cinema. Vasioka prinse cu cleștele un tăciune din vatră și-și aprinse cu el țigara. Mie femeile îmi plac tare mult. Alea frumoase, desigur.
— Da' ele te plac pe tine ?
Vasioka se îmbujoră.
— La asta mi-e cam greu să-ți răspund.
— Hm ! Potcovarul se duse spre nicovală. Ești cam ciudat, Vasioka, băiete. Da' de discutat cu tine îm place să discut. Ia spune-mi : ți-a folosit la ceva că l-ai făcut pe cărbunarul ăsta ? E totuși o păpușă.
Vasioka nu-i răspunse. Își luă barosul, veni și el în dreptul nicovalei.
— De ce nu-mi răspunzi ? Nu poți ?

---

[1] Ermak Timofeevici (m. 1585) vestit ataman de cazaci, conducătorul campaniei din Siberia din anii 1581—1585.

— Nu că nu pot : nu vreau, zise Vasioka. Eu mă enervez cînd îmi zice lumea așa ceva.
...De la lucru, Vasioka venea totdeauna în pas întins, dînd din mîini : lung cît plopul și deșirat. Munca de la potcovărie nu-l obosea cîtuși de puțin. Mergînd, începea să zică un cîntec, în ritmul căruia își potrivea pașii :

Zică cine-o vrea că repar găleți
Zică cine-o vrea că pun preț cam mare :
Doi bănuți un petic,
Trei, o îmbinare...

— Noroc, Vasioka ! îi da binețe lumea.
— Noroc, răspundea el. Și mergea mai departe.
Venind acasă, cina la repezeală, apoi se ducea în odaia din față și nu mai ieșea de acolo pînă a doua zi : îl dăltuia pe Stepan Razin.
Despre Razin îi povestise cîte și mai multe Vadim Zaharovici, un profesor ieșit la pensie, care locuia prin apropiere. Acest Zaharîci, cum îi zicea Vasioka, era o bunătate de om. Fusese cel dintîi care susținuse că Vasioka are talent. Venea în fiecare seară la el acasă și-i povestea fel și fel de întîmplări din istoria Rusiei. N-avea familie, tînjea nemaiavînd nici de lucru, și-n ultima vreme începuse să cam bea. Vasioka îi purta un adînc respect. Sta cu el pe laviță pînă seara tîrziu și-i asculta istorisirile despre Razin.
— ...Stepan ăsta era un bărbat voinic, lat în umeri, iute-n mișcări... și-oleacă ciupit de vărsat. Se-mbrăca la fel cu ceilalți cazaci. Nu suferea stofele scumpe și mă rog... alte treburi dintr-astea. Era cu-adevărat om dintr-o bucată ! Cînd se răsucea odată în călcîie, cînd arunca o privire pe sub sprîncene... culca, vorba ceea, iarba la pămînt ! Și era

omul dreptății! S-a-ntîmplat odată să îndure împreună cu ortacii lui de foame. N-au avut încotro și s-au apucat să fiarbă carne de cal. Da' nici cu aceea nu s-au săturat. Și iacătă că-l vede Stepan pe un cazac moleșit cu totul de foame: sta lîngă foc, își pusese capu-n piept, gata-gata să-nchine steagul. I-a dat un ghiont Stepan și i-a întins halca lui de carne. „Ia-o, zice, și mănîncă." Cazacul însă, văzîndu-l pe Stepan negru și el de foame, i-a spus: „Ba s-o mănînci tu, atamane, că ai mai multă nevoie." „Ia, mă, și mănîncă!" „Nu vreau." Atunci Stepan și-a smuls sabia de la cingătoare, de i-a vîjîit tăiușul pe sus, și-a răcnit: „Paștele și grijania!... Ia-o numaidecît!" Cazacul ce să mai facă: a luat-o. Ei, ce zici de asta? O, dragul de el... ce suflet a avut omul ăsta!

Vasioka asculta, simțind că i se umezesc ochii.

— Da, de crăiasa aia ce zici! spunea el într-un tîrziu. A luat-o și-a zvîrlit-o în Volga...

— Numai pe crăiasă? striga Zaharîci, un bătrînel firav, c-un căpșor, atîtica și obraz uscățiv. El pe toți boierii ăia, pe toți burduhănoșii, uite-așa-i zvîrlea! Uite-așa făcea cu ei! Pricepi? Răcnea odată: Gloată, la provă![1] Și-atîta le trebuia ălora!

...Lucrul la statueta lui Razin mergea anevoie. Vasioka slăbise, se trăsese la față. Lucra mereu, pînă noaptea tîrziu. Cînd „îi mergea mîna", sta ore întregi aplecat peste masa lui de lucru. Dăltuia întruna lemnul, trăgea cu nasul, murmura cînd și cînd:

— Gloată, la provă!...

[1] Expresie cu care erau îndemnați la luptă luntrașii lui Stepan Razin.

Simțea într-un tîrziu că-i înțepenește spatele, că începe să-i joace totul în fața ochilor. Atunci lăsa cuțitul pe masă și se apuca, rîzînd, să sară într-un picior prin odaie.

Cînd „nu-i mergea mîna", se așeza în fața ferestrei deschise, cu mîinile la ceafă, și sta așa. Se uita la stele și se gîndea la Stepan Razin.

Și iar se pomenea cu Zaharîci. Bătrînul întreba din pragul ușii:

— E acasă Vasili Egorîci?

— Intră, Zaharîci! îi striga Vasioka. Învelea statueta cu o cîrpă și se ducea să-l întîmpine pe bătrîn.

— Fiți sănătoși! Așa dădea binețe Zaharîci: după obiceiul cazacilor.

— Să trăiești, Zaharîci.

Bătrînul trăgea cu ochiul spre masa de lucru.

— Nu-i gata?

— Încă nu. Da' n-a mai rămas mult.

— N-ai vrea să mi-l arăți?

— Nu.

— Nu? Foarte bine. Tu, Vasili... Zaharîci tăcea o clipă, se așeza pe-un scaun. Tu, Vasili, ești un artist. Un mare artist. Numai să nu te-apuci de băutură. Că-ți pui singur ștreangul de gît. Pricepi? Rusului poate să nici nu-i pese că-și nimicește talentul... Unde-i cărbunarul ăla? Ia adă-l încoace...

Vasioka i-l aducea pe cărbunar și nu-și mai lua nici el ochii de la statueta pe care o dăltuise.

Zaharîci se uita lung, cu amărăciune, la omulețul de lemn.

— Să știi că nu cîntă despre Ermak Timofeici, zicea într-un tîrziu. Cîntă despre propria lui soartă.

Tu nici n-ai auzit asemenea cîntece. Şi fără veste se pornea să cînte cu o voce plină, frumoasă :

Hei, libertate, libertate
Libertatea mea !
Libertate — şoim spre ceruri,
Libertate — plaiuri dragi...

Vasioka simţea cum i se taie respiraţia de iubire şi de durere.

Îl înţelegea atît de bine pe Zaharîci. Căci îşi iubea nespus de mult plaiurile natale, munţii din împrejurimi, pe bătrînul Zaharîci, pe maică-sa... pe toţi oamenii. Şi această iubire îl chema, îi ardea inima, căuta să i se reverse din piept. Şi nu ştia Vasioka ce-ar trebui să facă pentru oameni, ca să-şi astîmpere frămîntarea.

— Zaharîci... dragul meu, şoptea el cu buzele albite, scutura din cap şi se strîmba ca de-o durere. Isprăveşte, Zaharîci... Că nu mai pot...

De cele mai multe ori Zaharîci adormea chiar acolo, în odaie. Iar Vasioka se ducea din nou la Stepan Razin.

...Sosi în sfîrşit şi ziua cea mult aşteptată.

Într-o dimineaţă, la revărsatul zorilor, Vasioka îl trezi pe Zaharîci.

— Auzi, Zaharîci ? E gata. Vino, că l-am isprăvit.

Zaharîci sări în picioare, se duse spre masa la care lucrase Vasioka.

Şi iată ce-i văzură ochii :

...Stepan Razin fusese luat prin surprindere. Intruşii, cu ochii lor neruşinaţi, au năvălit noaptea în odaie şi s-au năpustit spre ataman. Razin, numai cu albiturile pe el, s-a repezit spre armele agăţate în perete. El îi iubea pe oameni, dar îi şi cunoştea.

Îi cunoştea pe aceia care năvăliseră în casă : împărtise cu ei şi bucuria, şi necazul. Dar nu cu ei ar fi vrut să-şi împartă şi ceasul de pe urmă. Aceia erau nişte cazaci înstăriţi. Cînd au dat de greu, s-au hotărît să-l trădeze. Voiau să trăiască. Nu erau nicidecum ortacii lui cei dragi, ce-ar fi năvălit, ameţiţi de aburul băuturii, să-şi slăvească, să-şi poarte pe sus atamanul. Razin s-a repezit să pună mîna pe arme, dar... s-a împiedicat de covorul persian şi-a căzut. A încercat să sară în picioare, dar ceilalţi s-au năpustit peste el, i-au sucit mîinile la spate. Se opinteau din greu. Gîfîiau. Suduiau cumplit, cu glasuri scăzute. S-a încrîncenat atunci Stepan, s-a săltat niţel şi-a izbutit să-i miruiască pe cîţiva.. Dar unul din ei l-a izbit în creştet... S-a prăvălit în genunchi vajnicul ataman şi-o umbră de suferinţă i-a aburit privirea.

„Scoateţi-mi ochii să nu văd ruşinea voastră", a rostit încet.

Şi-au bătut joc de el. Trupul vînjos i l-au călcat în picioare. Şi-au răstignit conştiinţa. L-au izbit peste ochi...

Zaharîci stătu îndelung înaintea operei lui Vasioka... stătu acolo, fără să scoată o vorbă. Pe urmă se urni din loc, ieşi din odaie, dar se întoarse numaidecît.

— Am vrut să trag o duşcă, da'... nu trebuie.

— Ei, cum e, Zaharîci ?

— Păi... nicicum. Bătrînul se aşeză pe laviţă şi izbucni într-un plîns molcom şi amar. Ce-au făcut ăştia cu el !... Şi pentru ce ?! Pentru ce ?... Ah, ticăloşii ! Suspinele îi zguduiră trupul plăpînd. Îşi acoperi ochii cu palmele lui micuţe.

Vasioka îşi strîmbă obrazul şi clipi des :

— Zaharîci, nu trebuie...
— Ce nu trebuie ? strigă celălalt cu mînie, gemu apoi şi scutură din cap. Nu vezi că-l dovedesc ăştia !...
Vasioka se aşeză pe-un taburet şi-ncepu şi el să plîngă — aprig, cu lacrimi multe.
Şedeau amîndoi şi plîngeau.
— Să ştii că şi pe frate-său... pe-amîndoi..., murmură într-un tîrziu Zaharîci. Am uitat să-ţi spun... Da' nu-i nimic... nu-i nimic, băiete. Ah, ticăloşii !
— Şi pe frate-său ?
— Da. Frol îi era numele. Pe-amîndoi... Numai că frate-său... Mă rog. De frate-său nu-ţi mai povestesc.

Încetul cu încetul se încinseră zorile unei zile senine. Adieri uşoare de vînt legănau perdeaua de la fereastră.
Curînd, peste întreg satul răsună cel de-al treilea cîntat al cocoşilor.

Dragostea lui Stiopka

Spre primăvară, în aprilie, Stepan Emelianov, s-a îndrăgostit fără veste. De Ellocika, o fată venită de curînd la ei, pe pămînturile înţelenite. N-o văzuse decît de două ori. Prima dată, o adusese cu maşina de la oraş pînă-n marginea satului, dar nu se petrecuse atunci nimic deosebit. Au stat unul lîngă altul şi au tăcut din gură. Camioneta sălta la hîrtoape. Fata se lipea întruna de umărul lui Stepan şi-apoi se uita la el, ruşinată, de parcă ar fi vrut să-i spună : „Cred că-ţi dai seama că n-am făcut-o într-adins". Şi se muta iar la capătul celălalt al banchetei. Stepan nu zicea nimic, nici măcar nu se uita la fată. Fluiera încetişor valsul „Valurile Amurului" şi se gîndea la acumulatorul maşinii (îi slăbise acumulatorul).
Intrară în sat, fata scoase nişte bani din poşetă.
Stepan se îmbujoră.
— Lăsaţi...
— De ce ? Fata îşi ridică la el ochii verzi, străvezii. Cum adică ?
— Aşa. Stepan „băgă" în viteză, apăsă pe accelerator şi — dus a fost.
„Frumoasă fata !" îşi zise atunci. Şi-atît. Nu se mai gîndi la ea.
Timp de cîteva săptămîni după aceea continuă să se vînture cu maşina pe drumurile nu tocmai uşor de străbătut ale Altaiului, dormi pe unde apucă, întîlni şi alte fete, frumoase şi nu prea — de tot felul. Puţine fete sînt pe lumea asta ? Să te gîndeşti la toate, îţi faci capul baniţă.

Într-o zi de sîmbătă ajunse, în sfîrşit, acasă. Făcu baie, îşi puse o cămaşă brodată, cizme noi din piele moale de box, bău o cană de mied şi se duse la club, să vadă un spectacol de teatru. Jucau în piesă nişte artişti amatori, chiar de la ei din sat. Lui Stepan îi plăcea tare mult să-şi vadă consătenii jucînd pe scenă. Era o treabă interesantă. Îl cunoşti pe cîte unul din fragedă pruncie, iar cînd vii la club, îl vezi pe acelaşi Grişka Novosiolov, să zicem, alergînd pe scenă c-o barbă pîn-la brîu şi răcnind cu glas răguşit: „Te bag de viu în pămînt, fir-ai tu să fii aşa şi pe dincolo!..."

În asemenea împrejurări, Stepan pufnea de fiecare dată în rîs, iar cei din jur sîsîiau la el şi-i ziceau că nu înţelege nimic din piesă.

Se aşeză, aşadar, şi-acum mai aproape de scenă şi începu să urmărească spectacolul. Şi iată că la un moment dat intră în scenă chiar fata aceea, pe care o adusese el de la oraş. Era tot atît de frumoasă, numai că de astă dată se purta cu un calm deosebit, ba chiar dovedind o anume mîndrie: capul şi-l ţinea uşor dat pe spate, coadele blonde îi ajungeau pînă la brîu, în picioare avea cizmuliţe mici, roşii. Se mişca încet, capul şi-l întorcea tot atît de încet, iar glasul ei te prindea de inimă. Fără veste, Stepan se simţi tulburat. O recunoscuse din prima clipă. Doar că nu-şi putuse închipui că-i atît de frumoasă. De ştiut, ştia că-i frumoasă, dar nu aşa cum arăta ea acum.

Pe urmă apăru în scenă Vaska Semionov, un flăcău cam neobrăzat de felul lui, socotitor la colhoz. Acum purta pălărie, ochelari pe nas şi arăta, la rîndul lui, mîndru nevoie-mare. Altcîndva, Stepan s-ar fi prăpădit de rîs văzîndu-l. Acum însă nu-i mai ardea de-aşa ceva. Se uita ţintă la fată şi aştepta

să vadă ce-o să se petreacă între ea şi Vaska. Văzu cum îi sclipiră fetei ochii, cum se zgribuli toată, de parcă apariţia lui Vaska ar fi speriat-o. Lui Stepan i se făcu milă de ea.

— De ce-ai venit ? întrebă fata.

— Pentru că nu mai pot trăi fără tine, îi răspunse cu glas tare prostul acela, de făcu să răsune întreaga sală.

— Pleacă, îi spuse fata, dar în aşa fel, ca şi cînd i-ar fi spus „Nu pleca".

— Ba n-am să plec, făcu Vaska şi veni spre ea.

Stepan îşi înfipse mîinile în marginea băncii. Ştia el prea bine că Vaska ăsta n-o să plece cu una, cu două. Şi-ntr-adevăr, nici n-apucă să se întrebe cam cum o să se sfîrşească povestea, că pîrlitul acela de socotitor o şi luă pe fată de umeri, o răsturnă niţel pe spate şi-o sărută cu foc. Stepan îi văzu apoi fetei buzele: uşor umflate de sărutul acela, umede, întredeschise. Buzele îi tresăreau, vădind un surîs ruşinat şi fericit totodată. Stepan văzu negru în faţa ochilor. Se ridică de pe bancă şi părăsi clubul.

Ajuns afară, pe uliţă, se rezemă de-un stîlp şi nu se putu dezmetici multă vreme.

„Cum vine asta, frăţioare ?!..." se tot întreba el.

Timp de trei zile după aceea umblă năuc. (Maşina şi-o dusese la reparat.) Aflase că pe fată o cheamă Ella că-i de fel din oraşul Voronej şi că lucrează ca normatoare la brigada tractoriştilor. Şi cam atît. Îi veni apoi în minte să stea de vorbă cu Vaska Semionov, spre a-l sfătui s-o ia mai moale cu rolul acela din piesă, dar se răzgîndi la timp: doar acolo nu era ceva de-adevăratelea. Ar fi rîs de el întreg satul.

Într-una din zile, mai pe-nserat, își făcu lună cizmele de box și o porni... spre Ella. Veni pînă-n dreptul porții (fata intrase în gazdă la bătrînii Kuksin), stătu locului cîteva clipe, apoi se răsuci în călcîie și făcu calea întoarsă. O porni încet către malul rîului. Ajuns acolo, se așeză pe pămîntul rece, își sprijini mîinile de genunchi, își plecă și fruntea și rămase așa, cufundat în gînduri, pînă la revărsatul zorilor.

Se trăsese la față în acele cîteva zile, iar în ochi i se citea o tristețe grea, cruntă. Nu-i mai ardea nici de mîncare, doar fuma țigară după țigară și sta mereu dus pe gînduri.

— Ce-ai, băiete ? îl întrebă la un moment dat taică-său.

— N-am nimic... Stepan strivi cu talpa cizmei mucul țigării fumate și-și vîrî mîna în buzunar, să ia alta. Se feri să i se uite în ochi bătrînului.

În acest răstimp n-o mai văzu pe Ellocika și nici la club nu se mai duse.

În cea de-a patra zi însă, veni la taică-său și-i zise :

— M-aș însura, tată.

— Nu zău ? Și cu cine, mă rog ? îl întrebă, curios, Egor Severianîci.

— Cu asta... de-a venit la noi... cu normatoarea, zise încet Stepan, privind încruntat afară, pe fereastră.

Egor Severianîci căzu pe gînduri.

— Vă cunoașteți ?

— Păi... Stepan se codi o clipă. Nu prea.

— Atunci nu mă duc în pețit, rosti cu hotărîre Egor.

— De ce ?

— Că nu vreau să mă fac de batjocură la bătrînețe. S-au mai văzut cazuri dintr-astea : te duci la fată s-o pețești și cînd colo, ea habar n-are despre ce-i vorba. Mai întîi cată de te-nvoiește cu ea, scoate-o și tu în lume, cum face tot omul, atunci poate că m-oi duce. Da' așa... Le faci cam de-a-ndoaselea, mă, băiete. Ți-am tot băgat la cap, da' văd că degeaba...

Discuția asta o auzi și moș Severian, tatăl lui Egor. Bolea de-o vreme, stînd sus, pe cuptor.

— Ia te uită la el, prințu', zise cu năduf bătrînul, nu binevoiește, vezi doamne, să se ducă-n pețit. Uitat-ai oare cum m-am dus eu în locu' tău să-ți petrec logodnica acasă ?

Egor Severianîci se încruntă, nemulțumit, și-și aprinse o țigară. Rămase tăcut multă vreme. Ce putea să spună, cînd se știa că fusese și el în tinerețe aidoma lui Stepan : nu îndrăznea nici să-și ridice ochii la fete.

— Mă rog, aș putea să mă duc, zise în cele din urmă. Numai că... nu prea cred să te ia asta pe tine.

— Ba o să-l ia, zise moș Severian. Pe un flăcău ca ăsta l-ar lua oricare.

— De ce-ți închipui că n-o să mă ia ? întrebă Stepan, simțind că-l trece un fior.

— Păi, că-i venită de la oraș... și una ca asta dracu știe ce-o avea în cap. O zice că ești un necioplit.

— Necioplit ești tu, băiete, se băgă iar în vorbă moș Severian. Acu' ele nu țin seama de asta. Acu' s-au mai deșteptat și fetișcanele. Eu, că-s om bătrîn, și tot am băgat de seamă.

Joi de dimineață, tatăl și feciorul se gătiră să plece în pețit.

Stepan își puse din nou cămașa brodată, își netezi îndelung, în fața oglinzii, părul drept și țepos.

Egor Severianîci, strîmbîndu-se a necaz, încerca să prindă cu degetele lui înnegrite, butucănoase, un nasture mic și lunecos de la prohabul pantalonilor săi cei noi și să-l vîre apoi cu cazna în butoniera mult prea îngustă.

— Ce ți-e și cu croitorii ăștia, mînca-i-ar să-i mănînce! înjura el cu foc. Nu intră să fii tu și-al dracului. Îți vine să-ți iei cîmpii...

Stepan isprăvi să-și netezească părul și se opri în mijlocul odăii, gîndindu-se cam ce-ar mai trebui să facă.

— Pune-ți o cravată, îl sfătui moș Severian.

— La cămașa asta nu merge, îl lămuri Stepan.

Isprăviră, în cele din urmă.

Egor Severianîci își duse palma uriașă la ceafă, se scărpină încurcat și se uită la taică-său.

— O sticloanță să luăm cu noi, ori nu se cade? Ăștia de acu' au alte vederi, nici nu știi cum s-o-ntorci ca să iasă bine.

Moș Severian rămase cîteva clipe pe gînduri.

— Ia-o și bagă-ți-o-n buzunar, îi zise apoi. De-o fi nevoie, ai s-o ai la îndemînă.

Plecară.

Era o zi însorită, străbătută de zvonul pîraielor. În băltoace se oglindea cerul; cioburile lui albastre sclipeau ici și colo pe pămîntul negru. Luna lui april își făcea de cap de-a lungul drumeagurilor.

Cei doi mergeau tăcuți. Ocoleau cu grijă băltoacele, să nu se stropească pe cizme.

Casa lui Kuksin era o ditamai hărăbaia.

În primele două odăi nu găsiră pe nimeni. Egor Severianîci se posomorî: nădăjduise să stea mai întîi la taifas cu bătrînul Kuksin, ca după aceea, prinzînd un moment potrivit, să-i zică: „Da' știi, noi am venit aci c-o treabă..." Kuksin fără îndoială că i-ar fi dat o mînă de ajutor. Acum însă era cazul să se ducă direct în odaia din față, unde locuia Ella.

Tatăl și feciorul schimbară între ei o privire și merseră într-acolo.

Egor bătu încet cu degetul în ușa odăii.

— Da! se auzi dinăuntru.

Lui Stepan îi trecu un fior prin inimă.

Egor Severianîci întredeschise ușa și-și făcu cu greu loc să intre înăuntru. Stepan îl urmă. Se opriră amîndoi în prag.

Drept în fața lor, la masă, ședea Vaska Semionov și — nu tocmai departe de el — Ellocika.

Dinaintea lor, pe masă — două pahare cu ceai. Vaska își scosese haina, purta o cămașă galbenă, de mătase, se bărbierise cu atîta grijă, că-i licăreau obrajii, nu alta. Sta ca la el acasă, nestînjenit, ba chiar se tolănise întrucîtva, sprijinit de spătarul scaunului. Se uita la cei doi de lîngă ușă c-o privire blîndă și cam nătîngă.

Ellocika se ridică vioaie și le aduse oaspeților două scaune.

— Poftiți, ședeți, vă rog.

Egor Severianîci, cu ochii la Vaska, se urni din loc și se așeză pe unul din scaune. Aruncă apoi o privire către fecioru-său. Lui Stepan îi ardeau obrajii. Părea că a prins rădăcini acolo, în dreptul ușii.

— Șezi, de ce-ai rămas în picioare! îi strigă, cu veselie în glas, Ellocika. Ce, nu v-ați mai văzut niciodată?

Stepan se așeză și el, își puse chipiul pe genunchi.

Un timp tăcură tuspatru.

Ellocika încerca să-şi stăpînească rîsul, se uita cînd la Stepan, cînd la Egor, cînd la Vaska. Vaska nu înţelegea nici el ce se petrece.

— Vă ascult, tovarăşi. Da' ştii, eu îmi aduc aminte de dumneata, i se adresă lui Stepan fata, cu aceeaşi veselie în glas. Am venit odată cu dumneata de la oraş. Erai atunci tare supărat...

Stepan se sili să zîmbească.

Cît despre Vaska, acesta socoti de cuviinţă să facă o glumă.

— Transportăm pasageri clandestini, care va să zică ? spuse el. Frumos îţi şade, Stepan Egorîci !

Egor Severianîci se mai uită o dată la chipul grăsuliu al lui Vaska, pe urmă îşi înclină grumazul de taur şi zise de-a dreptul :

— Noi, fato, am venit să te peţim.

Surprinsă, Ellocika făcu ochii mari.

— Cum adică ?...

— Aşa, cum se vine. Uite, fecioru-meu, făcu el semn cu capul spre Stepan, te vrea de nevastă. Dacă te-nvoieşti, bunînţeles.

Ella se uită la Stepan.

Flăcăul îşi strînsese pumnii, de i se învineţiseră şi unul, şi altul, sta cu ei pe genunchi şi-i cerceta cu deosebită luare-aminte. Pe frunte îi izvorîseră broboane mici de sudoare. Nu şi le ştergea.

— Adică, să mă mărit cu dumneata ? îl întrebă Ellocika, îmbujorîndu-se.

— Păi da' cu cine ? oftă Stepan. Şi se uită ţintă la Vaska.

Acesta scoase un chicotit scurt şi se foi pe scaun. Şi-şi înfipse privirea în ochii Ellocikăi. Ellocika, roşie la faţă, sta în picioare lîngă masă şi se străduia să culeagă cu degetele ei mici şi albe un fir de praf de pe rochie.

— Te-ai trezit cam tîrziu, Stiopa, zise cu glas tare Vaska şi din nou se foi pe scaun. Ai întîrziat.

De astă dată Stepan nu mai catadicsi să-l privească. Se uită lung, stăruitor, cu gravitate, la fată. Păru că stă în aşteptare. Sfiiciunea îi pierise fără veste.

Brusc, Ellocika îşi înălţă capul. Ochii ei verzi şi limpezi cătară la Stepan. Şi-n priviri i se citi sfială, duioşie, o uşoară mustrare şi-un alt gînd, ca o aprobare, şi încă ceva, nespus de frumos, gingaş, un fel de copilărească deznădejde. Pe Stepan îl străbătu un fior de bucurie. Nimeni n-ar fi putut explica ce anume se născu în clipa aceea între cei doi şi nici din ce pricină se născuse. Numai ei o înţeleseră. Şi nici atît măcar. O simţiră doar — şi unul, şi celălalt.

Şi în clipa aceea Vaska trînti o vorbă :

— Ne căsătorim curînd, Stiopa...

Atît de nelalocul ei îi sună vorba, încît pînă şi el îşi dădu seama că n-ar fi trebuit s-o rostească.

Şi-atunci Egor Severianîci se ridică de pe scaun şi porni spre uşă. Ellocika însă păru că se trezeşte din visare. Îl strigă, poate chiar prea în grabă :

— Da-ncotro aţi plecat ? Păi aşa face un peţitor ? Doar încă nu v-am dat răspunsul.

Îşi revenea văzînd cu ochii. Nu se mai uita la Stepan, dar Stepan... Lui Stepan nici că-i mai păsa de asta. Părea că luase foc de ruşine şi de bucurie. Nici o putere din lume n-ar mai fi putut să-l ridice de pe scaun şi să-l ducă de-acolo.

Egor Severianîci rămase locului. Vaska şedea roşu şi el la obraz, neştiind ce să întreprindă. Începuse să-şi dea seama cu groază de tîlcul celor petrecute.

— Şedeţi. Haideţi să bem ceai.

Ellocika, descumpănită la început, vorbea acum cu mai multă stăpînire de sine şi cu un fel de nouă veselie în glas : o veselie nestăvilită.

Cu toţii păreau că aşteaptă ceva care trebuia fără doar şi poate să se întîmple.

— Poate c-ar fi cazul să plec ? întrebă deodată, cu glas tare, Vaska, şi glasul îi tremură a obidă. Flăcăul era, vorba ceea, pe ducă. De-a dreptul pe ducă. Nici măcar nu încerca să se salveze.

— Eu zic că da, rosti cu un glas tot atît de răsunător Stepan.

Se cam grăbise şi el. N-ar fi trebuit s-o spună. Dar acum nu mai era nimic de făcut. Erau ei doi acolo, în odaie, şi unul trebuia să plece. Fuseseră cam grosolani amîndoi. Dar numai unuia dintre ei Ellocika trebuia să i-o treacă cu vederea.

De astă dată, Vaska nu mai catadicsi nici el să se uite la Stepan : se uita ţintă la Ella. Fata se îmbujoră din nou şi aruncă o privire spre Egor Severianîci, care încă mai stătea în mijlocul odăii şi-şi muta ochii de la unul la altul. Nu izbutea să priceapă ce se întîmplă acolo. Ellocika slobozi un rîs lipsit de veselie :

— Ce situaţie, Doamne ! Măcar să-ţi dea cineva o mînă de ajutor ! Acu' de ce staţi în picioare ? Şedeţi, vă rog, colo, pe scaun !

Zicînd asta, bătu chiar uşurel cu piciorul în duşumea. Trecea fata, într-adevăr, prin clipe grele.

Vaska se ridică. Începu să-şi tragă haina pe umeri. Părea că n-o să mai isprăvească în veci cu îmbrăcatul. Ceilalţi stăteau şi se uitau la el.

— Oh, Stiopa, rău îmi pare de tine, zise Vaska în cele din urmă.

Şi dădu să iasă din odaie. Ajuns în prag, mai întoarse o dată capul, se uită la ceilalţi cu un fel

de veselie amestecată cu ciudă, apoi ieşi, trîntind cu putere uşa.

O vreme, în odaie pluti liniştea.

Stepan îşi şterse cu băgare de seamă sudoarea de pe frunte. Şi zîmbi.

— Ei nu, voi faceţi cum vă e pofta, da' eu trebuie musai să trag o duşcă, zise Egor Severianîci venind spre masă. Mi s-au muiat picioarele cu peţitu' ăsta !...

Gînduri

Şi uite-aşa, noapte de noapte !

Cum se lasă liniştea în sat, cum adoarme lumea, ăsta începe... O ia, nemernicul, din capul satului şi merge înainte. Merge şi cîntă. Şi are o armonică dată naibii : nu c-ar cînta — răcneşte.

Pe Nina Krecetova lumea o tot povăţuia întruna :

— Mărită-te cu el odată ! Nu vezi că ne bagă-n pămînt, amărîtul ?

Nina zîmbea enigmatic.

— Da' voi de ce staţi cu urechea trează ? Culcaţi-vă.

— Cum să te culci, fată, cînd ăsta ne cîntă pe sub ferestre ? Că nu se duce, dracu' să-l pieptene, pe malul rîului. Aci, în inima satului, îşi face de cap ! Parcă-ntr-adins.

Cît despre armonistul însuşi, un vlăjgan buzat, pe nume Kolka Malaşkin, ăsta te aţintea cu ochii lui mici şi obraznici şi-ţi zicea :

— Am tot dreptul. Pentru aşa ceva legea nu mă condamnă.

Casa lui Matvei Riazanţov, preşedintele colhozului, se afla chiar acolo unde Malaşkin ieşea din ulicioara lui, spre a coti îndată pe uliţa mare. În felul ăsta, armonica începea să urle încă din sus, de pe ulicioară, apoi ocolea casa şi glasul îi mai colinda multă vreme prin liniştea nopţii.

Cînd o auzea răsunînd din ulicioară, Matvei se ridica în capul oaselor, îşi cobora apoi picioarele pe duşumeaua răcoroasă şi zicea :

— Gata : mîine îl dau afară din colhoz. Îi găsesc eu o chichiţă şi-l zbor.

Zicea aşa în fiecare noapte. Şi totuşi nu-l dădea afară. Doar întîlnindu-l a doua zi pe uliţă, îi spunea alene :

— Cît mai ai de gînd, mă, să umbli noaptea prin sat ? Lumea-i ostenită după muncă, vrea să doarmă, iar tu vii cu armonica ta şi le strici somnul. Artistule !

— Am tot dreptul, o ţinea Kolka pe-a lui.

— Ţi-arăt eu care ţi-i dreptul !...

Şi-atît. Asta le era toată discuţia.

În noaptea următoare, însă, Matvei se apuca iar să ameninţe :

— Gata ! Îl dau afară.

Pentru ca după aceea să mai şadă multă vreme cufundat în gînduri. Armonica o lua în sus pe uliţă, glasul i se şi stingea în depărtare, dar el tot mai sta treaz, la capul patului. Apoi întindea mîna pe întuneric spre pantalonii trîntiţi pe scaun, scotea din buzunar tabachera, îşi aprindea o ţigară.

— Ajungă-ţi, bre, cît ai fumat astăzi, mormăia, trezită din somn, Aliona, nevastă-sa.

— Dormi acolo, îi răspundea într-o doară Matvei.

La ce se gîndea ? Păi... la nimic deosebit. Îşi amintea de trecut. Dar nici atunci nu-i apăreau în minte decît tot aşa : nişte crîmpeie tulburi. Ce-i drept, într-una din nopţi, cînd pe cer răsărise luna, iar de-afară, odată cu răcoarea nopţii, pătrunsese pe fereastră o amăruie mireasmă de pelin, şi-a amintit limpede de-o altă noapte. Întunecoasă fusese

noaptea aceea. Împreună cu taică-su și cu Kuzma, fratele cel mic, plecase atunci la cosit, ceva mai departe, la vreo cincisprezece kilometri de satul lor. Chiar în noaptea aceea, Kuzma începu să horcăie: ziua, cît fusese căldura mai mare, băuse, nădușit, apă din izvor, și-acum gîtul îi era „închingat" rău de tot. Tatăl îl trezi pe Matvei, dîndu-i poruncă să-l găsească pe Igrenka (cel mai iute căluț din cîți aveau în preajmă) și să plece degrabă spre sat, ca să aducă de acolo niște lapte proaspăt.

— Pînă vii, eu încing focul... Aduci laptele, îl fierbem și-i dăm flăcăului. Să nu-și piardă cumva zilele cu răceala asta...

Călăuzindu-se mai mult după bufniturile copitelor, Matvei izbuti să dea de caii care pășteau pe cîmp, îi puse lui Igrenka frîul și porni în goana mare spre sat. Și iată că atunci, în drumul lui... Astăzi Matvei are aproape șaizeci de ani, pe-atunci n-avea decît vreo doisprezece sau treisprezece, dar noaptea aceea și-o amintește, de parcă ar fi fost ieri. Calul și călărețul făcuseră parcă un singur trup, gonind prin beznă — iute, tot mai iute... La rîndul ei, noaptea le gonea în întîmpinare, izbindu-i pe-amîndoi cu mireasma grea a ierburilor umezite de rouă. Un fel de avînt nebunesc pusese stăpînire pe Matvei: îi năvălise sîngele în obraz, îi vuiau urechile, părea că se desprinsese de pămînt și pornise în zbor prin zările negre. În jurul lui bezna era de nepătruns: nu vedea nici cerul, nici pămîntul, nici măcar capul armăsarului — doar vuietul acela în urechi, doar uriașul univers al nopții care se urnise din loc și zbura spre dînsul. De frățiorul bolnav uitase, nu se mai gîndea la el. Nu se mai gîndea la nimic. Sufletul îi era cuprins de avînt, o dulce înfiorare îi străbătea trupul. Au fost clipe de-o

bucurie nemaiîncercată pînă atunci, o bucurie aproape de neîndurat...

Apoi se abătuse durerea. După ce adusese laptele acela pe cîmp, tatăl prinsese a alerga în jurul focului, strîngîndu-și la piept feciorul, încercînd parcă să-l legene.

— Măi băiețaș... ce-o fi asta cu tine? Haide, mai rabdă oleacă... Numa' oleacă. Acuș om fierbe laptele, acuș ai să răsufli și tu în voie. Haide, puișorul tatii... Uite că Matvei ți l-a și adus...

Micul Kuzma însă nici nu mai putea să răsufle, se învinețise.

Cînd în urma lui Matvei veni pe cîmp și maică-sa, Kuzma își dăduse sufletul. Tatăl ședea jos pe iarbă, cu capul prins în mîini, se legăna și gemea prelung. Matvei își privea frățiorul cu mirare și cu o stranie curiozitate. Abia cu o zi înainte se tăväliseră amîndoi prin fîn, iar acum zăcea înaintea lui un băiețel necunoscut, cu chipul alb-vinețiu...

...Ciudat lucru: oare de ce blestemata asta de armonică îi înviase în minte tocmai acele întîmplări? Tocmai acea noapte? Că doar i-a urmat, vorba ceea, viața toată: însurătoarea cu Aliona, apoi colectivizarea, războiul. Cîte alte nopți nu s-au perindat de-atunci! Totul însă parcă ar fi pălit, i s-ar fi șters din memorie. În toți anii aceia Matvei n-a făcut decît ce trebuia să facă: i s-a spus că trebuie să intre în colhoz — a intrat, i-a venit vremea de însurătoare — s-a însurat, pe urmă a făcut copii cu Aliona, copiii s-au făcut mari... Cînd a venit războiul, a plecat să lupte. Fiind rănit, s-a întors acasă înaintea altora, și dacă i s-a spus: „Ia în primire postul de președinte, că pe altcineva n-avem care s-o poată face", l-a luat în primire. Încet-încet s-a învățat cu munca asta, s-au obișnuit

şi alţii cu el şi uite-aşa a dus-o pînă-n ziua de azi. Toată viaţa lui n-a avut în minte altceva decît muncă, muncă şi iar muncă. Tot muncă a fost şi la război. Şi toate grijile, toate bucuriile şi necazurile i-au fost legate şi ele de muncă. Auzind, de pildă, pomenindu-se în preajma lui, cuvîntul „dragoste“, nu-i prea înţelegea tîlcul. Ştia, fireşte, că există pe lume şi dragostea, o iubise de bună seamă şi el cîndva pe Aliona (ca fată, fusese tare frumoasă), dar ca să spună c-ar şti mai multe despre treaba asta, n-ar putea să spună. Ba chiar îi bănuia şi pe alţii că s-ar preface: cîntă cu toţii cîntece de dragoste, unii suferă, despre alţii a auzit chiar că-şi iau zilele... De fapt, n-ar fi chiar o prefăcătorie, ci un fel de obişnuinţă. Cînd e cazul, adică, să vorbeşti despre dragoste, vorbeşti, că aşa se cuvine. O faci însă pentru că trebuie să te-nsori. Kolka ăsta, de exemplu... O fi el chiar aşa de amorezat? Mă rog, pe Ninka o fi plăcînd-o, că-i fată frumoasă, zdravănă. Adevărul e însă că i-a venit şi lui vremea de însurătoare. D-aia umblă cu armonica. Şi de ce să nu umble? E tînăr, îi fierbe şi lui sîngele-n vine... Toată lumea a făcut la fel. Bine că nu se mai iau flăcăii la bătaie pentru cîte-o fată: altcîndva se şi băteau. Chiar el, Matvei, s-a bătut în felul ăsta, şi nu o dată. Dar şi atunci, tot aşa: simţea că-l mănîncă pumnii şi se ştia puternic. Trebuia deci să-şi arate cumva puterea.

Într-o noapte, şezînd tot aşa pe pat să-şi depene gîndurile, nu se mai putu stăpîni şi-o înghionti pe nevastă-sa:

— Tu, Aliona! Vreau să te-ntreb ceva...

— Ce-ai păţit? făcu, mirată, Aliona.

— Ia zi: fost-ai tu cîndva amorezată? De mine, să zicem, ori de altcineva? Nu contează de cine.

Femeia tăcu o vreme.

— Eşti băut, omule? Ce ai?

— Nu-s băut deloc. Tu să-mi răspunzi la întrebare: m-ai iubit cu adevărat, ori te-ai măritat aşa... că era cazul? Te-ntreb serios.

Aliona îşi dădu seama că bărbatul nu-i e „cu chef“, totuşi tăcu din nou. Nu mai ştia nici ea. Uitase.

— Ce ţi s-a năzărit, bre, să mă-ntrebi?

— Vreau să pricep şi eu o treabă, fir-ar ea să fie. Că nu ştiu ce am: mi-e sufletul cumva... răscolit. Parc-ar fi o boală.

— Sigur că te-am iubit. De nu te-aş fi iubit, nu mă măritam cu tine. Doar ştii cît s-a ţinut Minka ăla, Koroliov, după mine. Totuşi nu l-am luat. Da' tu de ce ţi-ai amintit de iubire tocmai acum în toiul nopţii? Ai cam luat-o razna, bărbate.

— Ia mai du-te, mă, se supără Matvei. Dormi şi taci din gură.

— Mîine dimineaţă să duci vaca la cireadă, reluă Aliona. Am uitat să-ţi spun. Eu plec de cu noapte cu femeile, să culegem poame.

— Unde? ciuli urechile Matvei.

— Pe islazurile alea, ale tale, nu te-nspăimînta.

— Dacă vă prind că-mi călcaţi iarba în picioare, vă amendez pe toate, să ştiţi. Cu cîte zece ruble.

— Ştim noi un loc unde nu trece nimeni cu coasa. Poame sînt acolo — puzderie. Vezi să nu uiţi de vacă.

— Bine-bine. N-am să uit.

...Şi totuşi ce s-o fi întîmplat oare în noaptea aceea de demult? Atunci cînd a pornit el spre sat, ca să-i aducă lapte lui frate-său? De ce şi-o fi amintit de ea tocmai azi?

„M-am prostit, pesemne, gîndi cu tristețe. La bătrînețe oamenii se prostesc."

Boala care-l cuprinsese n-a vrut însă să se astîmpere nici în nopțile următoare. Matvei își dădu seama că începuse chiar să stea în așteptarea armonicii lui Kolka, cu glasul ei atît de răscolitor. Dacă ea întîrzia să răsune, i se strecura în inimă o anume îngrijorare. Și-i era tare ciudă pe Nina: „Vițeaua naibii!... Parcă se poate ea lăsa așa, cu una, cu două!"

Sta în așteptare. Se apuca să fumeze. Și în cele din urmă armonica se făcea auzită. Iar în sufletul lui Matvei suferința prindea putere. Stranie suferință: îi tînjea inima după ea. Cînd n-o mai simțea, parcă-i lipsea ceva.

Își mai aducea aminte și de niște dimineți din trecut... Cînd mergea el cu picioarele goale prin iarbă... Iarba era căruntă de rouă, și urmele ce i se întipăreau pe firele ei erau verzi ca pelinul. Roua îi ardea tălpile. Parcă și acum, amintindu-și de acele dimineți, simțea frig la picioare.

Ori se gîndea la moarte. Își zicea: mai trece nițel și gata — vine sfîrșitul. Nu-i era teamă, încerca doar un fel de mirare: totul o să fie ca și pînă acuma, doar pe el o să-l ducă-n cimitir și-o să-l bage în pămînt. E cam greu de înțeles: cum adică o să fie totul ca și pînă acum? Mă rog, soarele o să răsară și-o să apună, așa cum face el dintotdeauna. Dar oamenii? Oamenii o să fie cu totul alții și n-o să-i mai poată cunoaște niciodată... Tocmai asta-i de neînțeles. Mă rog, încă zece-cincisprezece ani o să-și mai amintească lumea de el. Că a fost adică unul, pe nume Matvei Riazanțev. Dar pe urmă? Păcat că n-o să mai știe cum au s-o ducă ăia aci, în sat. De altceva parcă nu-i pare rău: l-a încălzit destul soarele, a petrecut destul și de sărbători, a fost și el vesel și... Nu, nu-i pare rău. A văzut destule în viață. Și totuși, cînd ar sta să se gîndească mai bine că el n-are să mai existe, iar oamenii aceia noi or să fie în viață... Oare i-o simți vreunul lipsa? Sau nu i-o simți-o deloc?

„Ptiu! Zău c-mbătrînesc."

Ostenea de-atîtea gînduri.

— Auzi, femeie, o trezea din nou pe nevastă-sa. Ian zi-mi și mie: ți-e frică de moarte?

— Te-ai smintit de tot, bărbate! se supăra Aliona. Cui nu i-e frică?

— Uite că mie nu mi-e frică.

— Atunci culcă-te și dormi. Ce te tot gîndești la moarte?

— Bine-bine. Dormi acolo și taci din gură.

Amintindu-și însă din nou de noaptea aceea uluitoare, cînd zburase călare prin beznă, inima i se înfiora ca și atunci — dureros de dulce. Ba nu, există totuși ceva în viață de care îți pare rău. Îți pare atît de rău, că te trec și lacrimile.

Dar iată că într-o noapte a stat în zadar să mai aștepte armonica. A fumat țigară după țigară... Armonica însă n-a mai răsunat deloc. Chiar l-a istovit așteptarea aceea.

La revărsatul zorilor a deșteptat-o pe Aliona.

— Ne-a tăcut cîntărețul...

— Păi nu știi că se-nsoară? Duminică face nunta.

Rău s-a mai întristat Matvei. S-a întins pe pat, a încercat să adoarmă, dar n-a izbutit. A răsărit și soarele, dar el încă mai sta cu ochii deschiși. A încercat să-și mai amintească și-acum cîte ceva din trecut, dar nu și-a mai amintit nimic. Pe urmă l-au năpădit gîndurile la tot soiul de treburi colhoznice... Curînd are să înceapă secerișul, iar o parte din se-

cerători, încă mai stau cu hulubele în sus, prin preajma fierăriei. Diavolul ăla de Filea-fierarul se ţine numai de chefuri. Acu' vine şi nunta lui Kolka — se mai duce naibii o săptămînă...

„Las' că-l iau eu mîine pe Filea la întrebări..."

...Dînd a doua zi cu ochii de Kolka, Matvei surîse strîmb :

— Ce-i, băiete, ţi-ai pus armonica-n cui ?

Lui Kolka gura-i ajunse pînă la urechi.

— Gata, Matvei Ivanîci, n-am să vă mai scol din somn. S-a isprăvit.

— Hm, hm, făcu Matvei şi se duse într-ale sale. Gîndi însă : „Te bucuri tu acum, tăuraşule ! Da' ia să te vedem ce-ai să cînţi, cînd te-o apuca Nina de coarne. Că-i doar din neamul Krecetovilor, ăştia-s toţi o apă şi-un pămînt."

Trecu o săptămînă.

Ca şi pînă atunci, odată cu căderea nopţii pornea să se reverse prin ferestre lumina lunii şi mireasma cea amăruie de pelin... Şi era linişte.

Matvei însă avea somnul agitat. Se trezea mereu, aprindea cîte-o ţigară... Se ducea în tindă să bea cvas, apoi ieşea afară, în cerdac. Se aşeza pe trepte şi-şi aprindea altă ţigară. Pe uliţele satului plutea lumina lunii. Şi era o înspăimîntătoare linişte.

Ploaie în zori de zi

Era pe la sfîrşitul lui aprilie. Picuri mari cădeau de pe streşinile caselor, un vînt călduţ îi abătea, lovindu-i moale de geamurile ferestrelor, şi ei se prelingeau în jos, aidoma unor lacrimi străpunse de lumină.

Efim Bedariov, internat la spitalul raional, sta culcat într-o rezervă micuţă, pe un pat cu salteaua subţire, turtită. Boala îl înnegrise la faţă, îl storsese de vlagă.

Doctorul, un băiat tînăr, venea mereu pe la el.

— Ei, cum o mai duci ?

— Ca peştele pe uscat, îi răspundea anevoie Efim, şi-n ochii încercănaţi, înfundaţi în orbite, i se aprindea pentru o clipă un ciudat licăr de veselie. Cum s-ar zice, dau în primire.

— Nu mai vorbi aşa !

— Glumesc şi eu, se grăbea să-l liniştească Efim. Îi era drag medicul acela, atît de tînăr şi atît de sfios.

— Ţi-ai luat doctoria ?

— Cum să nu ? Şi mi-a făcut bine. Simt eu asta.

Medicul îl scruta cu privirea. Efim nu-şi pleca ochii.

— Nu mă crezi, doctore ? Heh !... Ce tînăr eşti matale. Mai că mă prinde invidia.

Doctorul se-mbujoră.

— Cum să nu te cred ? De unde ai mai scos-o şi pe asta ?

Efim îl bătu uşurel pe mînă.

— Totu-i în ordine, feciorule. Nu mă plîng de nimic... Doar pe fie-mea...

— I-am și expediat o telegramă.

— Bine-ai făcut. Efim o aștepta pe Nina, unica lui fiică. Nici că se poate mai bine.

Într-una din zile, pe la amiază, cînd în rezervă nu se mai afla nimeni, la fereastra deschisă care da spre uliță, apăru un bărbat îmbrăcat cu un cojoc alb. Ocoli cu privirea mica încăpere, își dădu jos de pe capul cît o baniță căciula din blană de miel și se propti cu pieptul pe pervaz. Prin rezervă se răspîndi un miros de pămînt reavăn și de oaie.

— Să trăiești, Efime.

Bolnavul întoarse capul și făcu ochi mari, pătruns de mirare. Se mișcă pe saltea, încercînd să se salte în coate, dar omul cu cojoc alb își agită brațul.

— Stai liniștit.

Efim îl privi cu luare-aminte.

— Am venit să te văz, zise omul, ațintindu-și privirea poate asupra bolnavului, poate undeva în adîncul încăperii. Cum o duci, Efime ?

Efim zîmbi pe sub mustață.

— O duc bine.

Celălalt dădu din capul lui mare, în semn că a priceput cum stau lucrurile. Se trase înapoi, își suflă nasul afară, apoi se propti iar cu pieptul de pervaz.

— Văz, prin urmare, că-i de rău, zise el și din nou dădu din cap.

— Ce-ai pierdut, mă, p-aici, pe la noi ? îl întrebă Efim.

— Am venit pe la alde ginere-meu, îi răspunse vesel cel cu capul mare. Și-am aflat că te-ai cam

betegit. M-da. Uite, ședeam adineaori pe prispă și m-a toropit căldura. Zic, iacătă c-a venit și primăvara, a început să-ncingă soarele. M-da. Numai că de dat ortu' popii tot o să-l dăm... Se căută de tabacheră prin buzunarele cojocului. Așa-mi ziceam : uite, bre, ne trăim viața și la aia cu coasa nici că ne gîndim vreodată. Da' dumneaei — haț ! — și ne intră pe ușă. Bună ziua, ne zice, de mine ați cam uitat, așa-i ? Omul se întrerupse și se uită drept în ochii bolnavului. Să te luăm pe tine, de pildă, Efime... Tăcu iar și unse îndelung cu scuipat capătul hîrtiei de ziar din care-și răsucise țigara.

— Ce-i cu mine ?

— Ce să fie ? Și-a trăit, zic, omul viața... a făcut-o pe activistul, i-a deschiaburit pe unii... ăă... și-alte treburi dintr-astea. Omul își aprinse țigara, împrăștiind cu grijă nourașul alburiu de fum. Ți-amintești cînd ai dat jos crucea de pe biserică ?

— Cum să nu ?

— Aia e, vezi. Ce vreau eu să spun ? Mă rog, c-o fi acolo, sus, Dumnezeu, că n-o fi, nu despre asta-i vorba. Eu acum vreau să știu altceva : cum îi la o adică ?

— Ce-anume ?

— Te perpelești ?

— Adică, mă mustră ori nu cugetul că v-am deschiaburit ? Asta vrei să spui ?

— Îhî. Chiar asta.

— Nu, Kirill, nu mă mustră. Cîtuși de puțin. Iar de treaba cu Dumnezeu să știi că te-ai legat degeaba. Doar nici tu nu crezi în el. Măcar acu' să nu mai umbli cu fofîrlica.

Kirill zîmbi în colțul gurii.

— În Dumnezeu nu cred, asta așa-i. Aș zice chiar că-n el nu crede nimeni, doar se prefac a crede.

— Bravo. Măcar la bătrînețe te-ai deșteptat și tu.

— Stai, nu te bucura așa tare. Cel de la geam își luă un aer grav, povățuitor. Eu nu umblu să te înspăimînt, Efime, dar îți spun atîta : cel care în viața lui i-a năpăstuit pe oameni, n-are parte de-o moarte ușoară.

— Văleu, că tare m-am speriat, tocmai m-a apucat dîrdîiala. Prost ai fost, mă Kirill și prost ai rămas. Heh, mi-ai venit, vezi doamne, cu predica...

— O faci tu pe viteazul că mă vezi pe mine aici, zise Kirill. Da' numai tu știi ce spaimă zace în tine.

— Da' eu nu trag să mor, bre. De unde-ai mai scornit-o și p-asta ?

— Bine-bine, zise cu tîlc Kirill și trase iar din țigara lui cu tutun pîrîitor.

În rezervă intră doctorul.

— Ce-i cu dumnealui acolo ? se încruntă el, zărindu-l pe Kirill.

— E... un vecin de-al meu, făcu Efim. Lăsați-l să mai stea.

— Aruncă țigara ! Și-ar fi bine să pleci.

— Ba nu, protestă Efim. Să mai rămînă.

Kirill se trase de la fereastră și-și strivi cu grijă țigara.

Medicul îl puse pe Efim să-și ia doctoria, mai șezu nițel pe patul lui, apoi se duse într-ale sale.

Kirill se propti iar de pervaz.

— Vă-ngrijește bine aicea, zise el.

— „Vă-ngrijește bine", îl îngînă Efim, supărat fără veste. Nesătuilor !

— Domol, domol. Aici ești la spital, nu la *selsoviet*.

Tăcură o vreme.

— Mă uit la tine, Efime, vorbi din nou, pe un ton potolit, meditativ, Kirill, și nu pot să pricep :

atîta rău mi-ai făcut tu mie ! Gospodăria mi-ai luat-o, m-ai hăituit prin taiga ca pe-o fiară, m-ai izgonit, vezi bine, la dracu-n praznic... Este ? Da' eu, uite, n-aș putea spune că-ți port pică. Nu că nu ți-aș purta-o deloc : de mi-ai fi ieșit în cale atunci, în taiga, te-aș fi achitat dintr-un foc. Dar așa, ca să mi se facă negru în fața ochilor, asta nu. Mi-aduc aminte c-am stat odată-n dreptul casei tale de-a fost cît pe ce să mă prindă zorile. Ședeai cu hîrțoagele alea ale tale chiar în dreptul geamului. De vreo zece ori mi-am dus pușca la ochi și... n-am fost în stare. Nu-ți vine a crede, așa-i ? De-am fi fost în taiga, sigur că aș fi făcut-o. Dar așa, aflîndu-te-n casă, n-am putut. Ce nu mi-am spus atunci ! Că-s așa și pe dincolo. Da' de-apăsat pe trăgaci tot n-am putut să apăs.

Efim își întorsese capul pe pernă spre Kirill și-l asculta cu multă curiozitate.

— Ai fost totuși cumva zălud, Efime. Nu te supăra, doar nu ți-o spun cu răutate. Că n-am venit aici să mă iau în bețe cu tine. Vreau numa' să pricep și eu : de ce nu te astîmpărai, de ce-ți băgai nasu' în toate ? Mă rog, îmi ascundeam atunci grînele. Da' ce te durea asta pe tine ? Doar erau ale mele.

— Prostule, zise Efim.

— Iar mă faci prost ! se-nfurie Kirill. Pricepe, mă, odată, că-ți vorbesc serios. Doar nu mai avem acu' ce-mpărți. Ne-am hăituit destul cînd a fost să fie. Ajunge.

— Ce-i fi vrînd, mă, să pricepi ?

— Vreau să pricep : care ți-a fost ținta în viață ? continuă Kirill să-l lămurească. Fiecare om are-n viață cîte-o țintă. Eu, de pildă, voiam să mă-mbogățesc. Da' tu ?

— Eu am vrut să fie din ce în ce mai puţini oameni proşti. Asta mi-a fost ţinta.

— Ptiu! făcu Kirill, căutîndu-se iar de tabacheră. O ţii una şi bună!

— Auzi la el: cică voia să se-mbogăţească! Pe socoteala cui, mă? Prost, prost, da' viclean!

— Prost eşti tu, nu eu. Numa' gura era de tine. Viaţă nouă!... Nici tu n-ai trăit ca lumea, nici pe alţii nu i-ai lăsat. Ţi-ai greşit viaţa, Efime.

Pe Efim îl podidi tusea. Accesele înnăbuşitoare îi zguduiră îndelung trupul uscat de boală. Îşi îndreptase spre Kirill privirea învăpăiată, părea că încearcă să-i mai spună ceva.

În rezervă intră doctorul şi se repezi spre bolnav.

Kirill se depărtă de fereastră şi porni de-a lungul uliţei.

Spre seară, cînd ferestrele spitalului oglindiră văpăile potolite ale soarelui ce scăpăta, Efim Bedariov se simţi mai rău.

Sta culcat pe spate, cu mîinile ridicate spre căpătîi. Cînd şi cînd scotea cîte un geamăt surd şi strîngea cu degetele tremurînde vergelele patului: se tot străduia să se ridice. Dar boala nu-l mai lăsa din ghearele ei, îl pîrjolea cu văpaia ei ucigătoare: îi încingea obrazul şi trupul, făcea să i se legene pe dinaintea ochilor tavanul şi pereţii, înveliţi parcă şi ei într-o pîclă fierbinte.

Lîngă patul lui stătea doctorul însoţit de Nina, fata lui Efim, o femeie de vreo treizeci de ani, sosită chiar atunci de la oraş.

— Ce-i acuma?... Noapte! îi întrebă Efim, revenindu-şi din neştire.

— E seară, apune soarele.

— Aş fuma o ţigară...

— Asta-i bună! Nu se poate.

— Ba eu cred că nu mi-ar face rău.

— Nu se poate, nu se poate, nu-ţi dai seama, tăicuţule!

Efim tăcu supărat. Apoi îşi pierdu iar cunoştinţa, îşi reveni din nou, încerca mereu, cu disperare, să se salte în pat. La un moment dat, izbuti, în neştirea lui, să se aşeze în capul oaselor. Femeia şi doctorul încercară să-l culce la loc, dar el îşi proptise mîna în pernă, iar cu cealaltă încerca să-şi sfîşie gulerul cămăşii şi tot repeta, rostea mereu într-o şoaptă şuierătoare:

— Oare pentru ce?... Pentru ce?... Doar eu ştiu... Eu ştiu tot... Şi-n ochii săi arşi de boală părea să licărească, tremurătoare, lumina unui gînd amar.

Cu multă greutate cei doi izbutiră să-l culce. Femeia îl cuprinse cu braţele, şi trupul îi fu zguduit de suspine.

— Tată! Tăicuţul meu bun!... O, tăicuţule!...

Doctorul o conduse afară din rezervă şi, revenind la bolnav, rămase acolo.

Efim se potolise.

Medicul şedea pe pat, cu ochii la bolnav.

— Kirill! rosti Efim, fără să deschidă ochii.

— Ce-i? se auzi o voce.

Doctorul tresări şi întoarse capul: la geamul rezervei stătea Kirill şi se uita la Efim. Venit mai demult, stătuse tot timpul acolo, urmărind lupta inegală a omului cu moartea.

— Ce-i cu dumneata?

— Mă uit şi eu...

— Cine e? Kirill? întrebă Efim.

— Eu sînt.

— Ai venit ?
— Îhî.
— Lasă, Kirill... Efim trăgea cu lăcomie aer în piept. Om mai sta noi de vorbă... Sigur că-mi pare rău olecuţă...
— Lasă. Stai liniştit, Efime.
Medicul nu înţelese nimic din acest dialog ciudat. Îşi zise că Efim aiurează din nou şi-i făcu semn lui Kirill să plece de la geam: bolnavul era din nou agitat.
Capul lui Kirill dispăru din dreptul ferestrei.

Noaptea era pe sfîrşite. Partea dinspre răsărit a cerului se acoperise de nori. De afară veni o mireasmă caldă de mlaştină: stătea să plouă.
De undeva, de departe, se auzi venind o maşină. Răguşite glasuri de dulăi sparseră liniştea dinaintea zorilor.
Medicul şi Nina se aplecaseră peste cel culcat în pat.
— Sînt pe ducă ? făcu Efim, abia mişcîndu-şi buzele.
Femeii începu din nou să-i tresară bărbia. Medicul exclamă :
— Vezi-ţi de treabă, Efim Nazarîci. Vorbeşti prostii...
— Deschideţi fereastra.
— E deschisă.
— E greu... Nina, fetiţo... pe copilaşi... mm... Efim îşi întoarse într-o parte privirea stinsă, se întinse pe sub pătură... Chipul i se făcu livid. Îl podidi tusea... Din colţul gurii i se scurse pe pătură un firicel de sînge. Într-un ultim efort se smuci în pat... se aşeză pe saltea.
Doctorul şi Nina îl prinseră de umeri.

Din gîtlejul bolnavului răzbea un clocot. Voia să spună ceva, dar nu izbutea decît să geamă gros. Abia mai putea să-şi ţină capul... stropea cu sînge cald halatul fiicei sale şi gemea : voia să mai spună ceva.
— Ce-i, Efime, ţi-e rău ? întrebă deodată, cu o sinceră compătimire, o voce : era a lui Kirill, care venise din nou la fereastră. Nu-i răspunse nimeni. Poate că nici nu fusese auzit.
Brusc, trupul lui Efim se făcu greu, se lăsă moale în braţele femeii... Amîndoi îl culcară cu grijă pe cearşaf. Pluti o adîncă linişte.
Nina rămase împietrită la căpătîiul patului. Cu ochii larg deschişi, aţintiţi asupra tatălui ei. Curînd, în geamuri loviră picături mari de ploaie. Arborii din grădina spitalului tresăriră, îşi legănară crengile, fremătară.
O răbufnire de vînt aduse de afară un petec de hîrtie ; acesta căzu, foşnind, la picioarele femeii. Ea tresări, apoi se lăsă în genunchi în faţa patului...
Kirill porni încet, depărtîndu-se de clădirea spitalului. Uitase să-şi pună căciula, o ţinea în mîini.
Ploaia caldă, bogată, îi udase capul, picurii i se scurgeau pe obraz, pe gît, îi răpăiau pe pielea cojocului. Era o ploaie dorită: cea dintîi ploaie din anul acela.
Kirill mergea întruna, privind cu tristeţe în pămînt. Îi părea rău de Efim Bedariov. Nici nu încerca acum să-şi dea seama de ce-i pare rău. Era întristat, încerca o părere de rău şi-atît.
Ploaia răpăia, dănţuia de-a lungul drumului cu miile ei de picioruşe subţiri, strălucitoare. Băltoacele, şanţurile erau un clocot, o gîlgîire... Un clipotit.

Într-o zi de toamnă

Filipp Tiurin, podarul, ascultă pînă la sfîrşit buletinul de ştiri transmis la radio şi mai rămase o vreme în dreptul mesei, tăcut şi încruntat.

— Ăştia nu se mai astîmpără deloc! zise în cele din urmă, cu ciudă.

— Pe cine blagosloveşti acolo? îl întrebă nevastă-sa, o femeie înaltă, cu mîini de bărbat şi cu o voce de bas, bărbătească şi ea.

— Îi bombardează întruna, făcu Filipp semn cu capul spre aparatul de radio.

— Pe cine, bre?

— Pe vietnameji, n-auzi?

Bătrînei nu-i era pe plac pasiunea lui bărbatu-său pentru politică, ba mai mult decît atît, pasiunea asta prostească o scotea din sărite. Uneori ajungeau să se certe de-a binelea din această pricină; acum însă nu-i ardea de ceartă: se grăbea să plece la tîrg.

Filipp, rămas în continuare grav, concentrat, se îmbrăcă mai gros şi porni spre malul rîului, unde-i era priponit podul plutitor.

Ca podar, Filipp lucra mai demult, încă din timpul războiului. Fusese rănit la cap, n-a mai putut să-şi facă meseria de dulgher — îl opriseră doctorii să lucreze mereu aplecat — şi se tocmise podar.

Era pe la sfîrşitul lui septembrie, ploile conteniseră, dar bătea un vînt rece şi umed. Glodul îţi clefăia sub picioare. Din difuzorul aflat în dreptul cooperativei începuse să răsune melodia ce însoţea obişnuita emisiune a gimnasticii de dimineaţă şi

vîntul purta cu el crîmpeie de muzică şi-un glas voios, ajuns aici tocmai de la Moscova. Guiţatul purceilor de prin ogrăzi şi cîntarea cocoşilor se auzeau parcă mai tare, mai desluşit.

Oamenii din sat, pe care Filipp îi întîlnea în drumul lui, îi dădeau bineţe moţăind din cap şi grăbeau mai departe: spre cooperativă, să cumpere pîine, ori spre autobuz, mulţi dintre ei ducîndu-se, ca şi nevasta podarului, la tîrg.

Filipp se obişnuise cu drumul ăsta zilnic — de acasă pînă la malul rîului — şi-l făcea fără prea multe gînduri în minte. Se gîndea, fireşte, la cîte ceva, dar nicidecum la podul lui plutitor sau, de pildă, la cei pe care avea să-i ducă, începînd cu orele dimineţii şi pînă seara, de pe un mal pe celălalt. Acolo toate îi erau binecunoscute. Acum, spre exemplu, se gîndea cum ar putea fi astîmpăraţi americanii aceia, cu războiul lor. Se mira, fără ca totuşi să întrebe pe cineva, de ce nu-i trăsnim odată cu rachetele noastre? Doar în felul ăsta, totul s-ar rezolva într-o zi, două. Încă din tinereţe Filipp fusese un om foarte activ. Se integrase în mod activ vieţii noi, activase cu tragere de inimă în problema colhozurilor... Nu deschiaburise, ce-i drept, pe nimeni, de discutat însă discutase pe-atunci mult şi cu aprindere, agitîndu-se, încercînd să-i convingă pe cei neîncrezători. Nici membru de partid nu era, nu ştiu cum se făcuse, dar n-a avut niciodată prilejul să deschidă această discuţie faţă de tovarăşii cu munci de răspundere, în schimb ei, cei cu munci de răspundere, nu se lipseau niciodată de ajutorul lui, iar el li-l oferea din toată inima. Ba chiar, în sinea lui, se mîndrea că ei nu se pot lipsi de sprijinul lui. Îi plăcea, de pildă, să discute în ajunul alegerilor, cu tovarăşii

veniţi la .sovietul sătesc, cum să organizeze mai bine această acţiune: cui să ducă urna acasă şi cine poate veni singur la vot, doar să mai tragă el, Filipp, de dimineaţă, o fugă pe la oameni pe-acasă, să le aducă aminte... Mai erau şi cîte unii încăpăţînaţi: „Parcă ei mi-au dat cal, cînd a fost să mă duc după lemne!..." Auzind aşa ceva, Filipp rămînea de-a dreptul uimit: „Se poate, măi Egor, să spui una ca asta, îi zicea el săteanului cu pricina, se poate să asemuieşti una cu alta? Ia te uită la el! Aici e vorba de-o problemă politică şi tu vii cu calul tău: amesteci brînza cu..." Şi tot alerga prin sat, tot argumenta întruna. Sătenii veneau şi ei cu argumentele lor, discutau cu el de la suflet la suflet, fără supărare, ba chiar îi spuneau: „Tu să le zici acolo că..." Filipp era pătruns de importanţa momentului, se zbuciuma, trecea totul prin inimă. „Măi, ce oameni! gîndea, cuprins de grijile pe care le implica o acţiune atît de importantă. Lume înapoiată, ce mai la deal la vale! Odată cu trecerea anilor, Filipp a devenit mai puţin activ, iar după ce a căpătat rana aceea la cap, n-a mai avut putere deloc să se mai agite, să fie activ ca altcîndva. Dar şi acum punea la inimă interesele societăţii şi se frămînta, rumegîndu-le.

Pe rîu, vîntul bătea cu mai multă putere. Biciuia în rafale şi da brînci... Otgoanele podului plutitor vibrau cu vuiet. Dar printre nori se ivise soarele şi, decît altcumva, era bine şi-aşa.

Filipp făcu vreo cîteva curse, transportîndu-i pe cei mai nerăbdători, apoi totul merse mai lesne şi fără nervi. Filipp se pornise chiar să cugete din nou la americanii aceia, dar tocmai atunci sosiră pe malul rîului nişte nuntaşi. Dintr-ăştia de azi, cu maşini mici, împodobite cu flori şi cu panglici.

Moda asta a ajuns acum şi la ţară. Maşinile erau trei la număr. Nuntaşii coborîseră din ele, zgomotoşi, niţel afumaţi, dar parcă prea fuduli, prea făcînd-o pe grozavii.

O fi fost ea, moda, aşa, să umble nuntaşii cu maşini împodobite, totuşi asta se întîmpla mai rar: încă nu putea toată lumea să facă rost de maşini.

Filipp îi privea cu interes pe nuntaşi. Îi erau necunoscuţi, nu erau de prin partea locului, mergeau pesemne undeva, în ospeţie. Se grozăvea mai ales unul din ei, cu pălărie... Din cîte se arăta, el era cel care făcuse rost de maşini. Se străduia ca totul să fie făcut cu multă pompă. Îl puse pe armonist să cînte chiar pe platforma podului, porni el, primul, să joace, striga vesel, tropăia din picioare, se uita victorios în jurul lui. La el însă ţi-era jenă să te uiţi, ţi-era, vorba ceea, ruşine de ruşinea lui. Cam aşa păreau să-l privească însuşi ginerele cu mireasa lui, care erau mai treji. Şi oricît se străduia nenea ăla cu pălăria pe cap să le insufle şi altora veselia lui, nu izbutea şi pace. Osteni pîn-la urmă şi se lăsă păgubaş. Podul ajunse la mal, maşinile se puseră în mişcare şi nuntaşii plecară.

Cît despre Filipp, acesta se duse cu gîndul la propria lui viaţă. Iată cam ce i se întîmplase lui în tinereţe, cînd îşi pusese şi el în gînd să se însoare. Era pe-atunci în sat la el o fată, Maria Ermilova, frumoasă nevoie-mare. Rotundă la faţă, rumenă, cu vorba dulce... Îţi lua ochii, nu alta. La aşa nevastă visai noaptea cu ochii deschişi. Lui Filipp îi era tare dragă, îl îndrăgise şi ea, începuseră chiar a se găti de nuntă. Dar Filipp intrase în legătură cu comsomoliştii. Se arătase a fi şi atunci aşa cum avea să fie şi mai tîrziu: comso-

molist n-ajunsese să fie, dar se agitase şi-ncepuse a nega toate vechile tradiţii, cum o făceau şi aceia. L-a încîntat faptul că ei, comsomoliştii, se ridicaseră împotriva bătrînilor din sat, împotriva stăruinţei acestora de a-şi impune voinţa. Printre altele, întreg tineretul conştient se ridicase împotriva cununiilor religioase. A fost ceva cum nu s-a mai văzut... Bătrînii nu mai puteau face nimic, puneau mîna pe bici, măcar cu biciul să-i domolească pe puştii aceia cu caş la gură, dar în felul ăsta îi întărîtau şi mai mult. Frumoase vremuri au fost acelea. Filipp, desigur, era şi el împotriva cununiei religioase. Maria însă nu era împotrivă : părinţii săi erau nişte oameni pe care nu-i puteai clinti dintr-ale lor, ba chiar şi ea îi părăsise cu totul pe cei cu vederi progresiste : ţinea morţiş să se cunune la biserică. Filipp s-a aflat într-o situaţie din cele mai încurcate. S-a străduit în fel şi chip s-o convingă (fusese înzestrat cu darul vorbirii, pesemne că tocmai de aceea îl şi îndrăgise fata, căci era o însuşire cam rar întîlnită printre cei de la ţară), îi aducea tot soiul de argumente, încerca s-o scoată din ignoranţa ei ţărănească, îi citea fel şi fel de articole şi foiletoane, rîdea zeflemisitor, deşi cu durere în inimă... Maria, nimic : voia să se cunune cu popă şi basta. Amintindu-şi mai tîrziu de acea perioadă, Filipp îşi dădea seama că a făcut atunci o prostie de neiertat. Nu s-a mai însurat cu Maria. Deşi a rămas după aceea la fel ca şi pînă atunci, deşi n-a regretat niciodată şi nu regretă nici astăzi că a participat după puterile lui, la transformarea vieţii, de Maria totuşi i-a părut tare rău. Toată viaţa l-a durut şi i-a sîngerat inima. O zi n-a fost să nu-şi amintească de Maria. La început, mai ales, i-a venit atît de greu, încît a fost cît pe ce să-şi curme zilele. Durerea nu l-a părăsit nici mai tîrziu. Avea de-acum familia lui — se însurase după toate regulile căsătoriei civile — avea şi copii, dar inima îi sîngera întruna de dorul Mariei. Nevastă-sa, Fiokla Kuzovnikova, dîndu-şi seama de netrecătoarea lui tristeţe, a prins ură pe el. Şi ura aceea adîncă, deşi nedată pe faţă, a trăit şi ea într-însa fără a se stinge o clipă. Cît despre Filipp, el nu-şi ura nevasta... Totuşi, fiind pe front, de exemplu, şi auzind spunîndu-se : „Voi vă apăraţi mamele şi soţiile..." În loc s-o vadă în mintea lui pe Fiokla, o vedea pe Maria. Şi dacă i-ar fi fost dat să moară acolo, ar fi murit cu gîndul la Maria. Mai tîrziu, odată cu trecerea anilor, durerea, deşi nu l-a părăsit nicicînd, nu i-a mai fost, fireşte, tot atît de arzătoare ca în primii ani de căsătorie. Doar că tot de atunci Filipp a început să vorbească mai puţin. Activa în continuare, sta de vorbă cu oamenii, căci oamenii trebuiau convinşi, dar de fiecare dată părea că se trezeşte dintr-o meditaţie profundă şi amară. Sta cît sta dus pe gînduri, apoi o dată îşi da seama şi-ncepea din nou să-i povăţuiască, să le deschidă ochii asupra lucrurilor noi, nemaivăzute, din jurul lor. Cît despre Maria... Pe Maria curînd au dus-o din sat. A cunoscut-o un oarecare flăcău cu dare de mînă, (ba nu un oarecare, căci Filipp l-a cunoscut după aceea şi s-a întîlnit cu el de multe ori) din Kraiuşkino, un sat de prin împrejurimi, i-au venit încoace neamurile, au peţit fata şi-au luat-o cu ele. Cei doi s-au cununat, fireşte, la biserică. Un an mai tîrziu, întîlnindu-l pe Pavel, soţul Mariei, Filipp l-a întrebat : „Nu ţi-a fost, mă, ruşine să te cununi la biserică ?" La care Pavel a făcut-o mai întîi pe miratul, apoi i-a spus : „Da' de ce să-mi fi fost ruşine ?" — „Păi că le-ai făcut pe plac bătrînilor". „Ba nu le-am făcut pe plac, a zis Pavel, am vrut

chiar eu să mă cunun aşa". „Păi tocmai d-aia te şi întreb, îşi cam pierdu cumpătul Filipp, nu ţi-a fost ruşine ? Bătrînii ca bătrînii, lor le-ai mai putea-o trece cu vederea, dar voi ?... Aşa n-o să mă ieşim nicicînd la lumină." De astă dată, Pavel a început să înjure : „Ia mai duceţi-vă voi, ăştia !..." Şi n-a mai vrut să continue discuţia. Mai tîrziu însă, Filipp şi-a dat seama de-un lucru : ori de cîte ori l-ar fi întîlnit pe Pavel, acesta se uita la el cu un fel de ciudă reţinută, ba chiar cu durere, ca şi cînd ar fi încercat întruna să-nţeleagă ceva şi n-ar fi izbutit s-o facă. S-a auzit apoi că el nu prea face casă bună cu Maria, că Maria îi duce dorul lui Filipp. Acestuia atît îi mai lipsea : durerea care i-a renăscut în inimă l-a îndemnat spre băutură. S-a lăsat de ea în cele din urmă şi-a dus-o tot aşa, purtîndu-şi zi de zi durerea în suflet, ca pe-un şarpe : şarpele îi înfigea necontenit colţii în inimă, dar el ce să facă ? nu-i mai rămînea decît să rabde.

Cam aceste gînduri i le treziră în minte maşinile acelea cu nuntaşi, sosite pe malul rîului. Filipp mai făcu vreo cîteva curse încolo şi încoace, apoi îşi zise că înainte de masă n-ar strica să bea un pahar de votcă : vîntul îl pătrunsese pînă la oase şi uite că şi sufletul i se cam pornise să scîncească. Să-l umple de nelinişte, să-l doară de-a binelea...

„Mai fac două curse, îşi zise, şi mă duc la masă."

Apropiindu-se din nou de malul cel străin (pentru Filipp, unul din maluri, unde i se afla satul, era al lui, celuilalt îi zicea „malul străin"), zări de data asta un camion cu coviltir, iar în dreptul lui un grup de oameni. Ochiul ager al podarului ghici îndată despre ce fel de maşină era vorba : într-însa se afla un mort. Oamenii din partea aceea îşi du-

ceau morţii la groapă totdeauna la fel : cînd ajungeau la podul plutitor, se dădeau jos, nemaiadăstînd în preajma cosciugului, şi în aşa chip stăteau după aceea pe mal şi tăceau din gură, încît îţi dădeai seama pe loc ce anume se întîmplă cu ei.

„Oare pe cine-or fi ducînd ? se-ntrebă Filipp, încordîndu-şi privirea. Pesemne că pe cineva din susul rîului, căci prin împrejurimi nu s-a auzit să fi murit careva. Da' de ce l-or fi aducînd încoace ? N-o fi murit acasă şi-l aduc acum în sat la el ?"

Cînd podul plutitor veni mai aproape de mal, Filipp îl recunoscu printre cei adunaţi acolo pe Pavel, bărbatul Mariei. Şi deodată înţelese cine era cel dus cu maşina... era Maria ! Îşi aminti că-n vară Maria trecuse pe acolo în drum spre fiică-sa, care şedea la oraş. Cît timp traversase rîul, stătuseră amîndoi de vorbă. Maria îi spusese că fata ei a născut de curînd şi că se duce să-i fie o vreme de ajutor. Frumos stătuseră atunci de vorbă. Maria zicea că o duce binişor, că cei trei copii ai ei şi-au făcut cu toţii un rost în viaţă, că ea a ieşit la pensie. Pavel cică-i şi el pensionar, dar încă mai lucrează, face tîmplărie, ce-i drept acasă, la domiciliu, adică. Vite n-au cine ştie ce, în rest cam au de toate... De la o vreme s-au apucat să crească curcani, iar anul trecut şi-au reparat casa : au venit şi băieţii, le-au mai dat o mînă de ajutor. Filipp îi spusese că şi el deocamdată o duce destul de bine, că-i la rîndul lui pensionar şi nici de sănătate nu se plînge, deşi atunci cînd se-arată a ploaie, începe să-l cam doară capul. Maria îi spusese în schimb că are nu ştiu ce la inimă... Suferă adică de inimă. Ba totul merge bine, ba odată simte c-o apasă ceva în piept şi-o strînge... Noaptea, cîteodată, aşa o-njunghie, aşa o-njunghie, c-o trec şi lacrimile. Şi uite că

i-a venit Mariei sfîrşitul... Cînd îl recunoscu pe bărbatul ei, Filipp simţi că-l păleşte ceva în moalele capului. Îi năvăli sîngele în obraz.

Podul se lovi de debarcaderul cel şubred. Lanţurile podului fură petrecute prin cîteva belciuge şi prinse strîns cu nişte răngi de fier. Coborînd malul, maşina cu coviltir începu să încerce cu roţile din faţă trăinicia pardoselii de bîrne a debarcaderului, bîrnele porniră să salte, să trosnească, să scîrţîie.

Filipp sta ca vrăjit în dreptul vîslei de la cîrmă, neluîndu-şi privirea de la maşină. Dumnezeule, Doamne, e Maria acolo, e Maria... Era de datoria lui să-i arate şoferului unde trebuie să-şi tragă camionul, căci în urma acestuia coborau malul alte două, dar el nu se mai putea urni din loc, tot se uita mereu la maşină, la coviltirul ei...

— Unde să trag, moşule ? îi strigă şoferul.

— Cum ?

— Zic, unde să trag maşina ?

— Păi, acolo... făcu Filipp un gest nelămurit cu mîna. Nu izbutea nici acum să-nţeleagă pe de-a-ntregul că Maria e moartă şi-i acolo, sus, în maşină... Gîndurile îi rătăceau prin minte, neizbutind să se adune laolaltă. Ba îşi amintea de Maria, cum îi vorbise ea chiar aici, pe platforma podului, că o duce bine, ba o vedea tînără, cum venea ea... O, Doamne... Maria... Tu să fii, oare ?

Izbuti în cele din urmă să-şi mişte picioarele şi se duse spre Pavel.

Pe Pavel viaţa îl gîrbovise. Chipul încă nu i se veştejise, ochii îi erau limpezi, pătrunşi de înţelepciune, dar de ţinuta-i de altcîndva — nici urmă. Şi-n ochii cei înţelepţi îi plutea o calmă şi adîncă tristeţe.

— Ce-i, Pavele ? îl întrebă Filipp.

Pavel îi aruncă o privire fugară, ca şi cînd nu i-ar fi priceput întrebarea, apoi se uită din nou în jos, spre scîndurile podului. Filipp nu se încumetă să-şi repete întrebarea... Porni iar spre vîsla de la capătul podului. Ocolind în drum camionul cu coviltir, aruncă o privire înăuntru. Zări într-adevăr, un cosciug. Şi-n clipa aceea durerea îi încleştă de-a binelea inima înfiorată, iar gîndurile i se contopiră şi ele într-unul singur : într-adevăr, era Maria !

Podul porni pe apa rîului. Filipp mişca maşinal vîsla de la cîrmă şi-şi tot zicea în gînd „Ah, Maria, Maria..." Omul lui cel mai drag călătorea acum împreună cu el pentru cea din urmă oară... Filipp ştia pe dinafară de cîte ori o dusese pe Maria de pe un mal pe celălalt în cei treizeci de ani de cînd lucra aici ca podar. De cele mai multe ori Maria se ducea la oraş, la copiii ei : ba atunci cînd aceştia încă mai erau la şcoală, ba să-i ajute cînd îşi întemeiau căminul, ba să le poarte de grijă nepoţilor... Şi uite că Maria s-a săvîrşit din viaţă...

Podul ajunse la celălalt mal. Din nou zăngăniră lanţurile, vîjîiră motoarele maşinilor... Filipp sta iar la cîrmă, cu ochii la camionul cu coviltir. Nu, cu gîndul acela nu se putea împăca... Niciodată în viaţa lui nu-i trecuse prin minte că Maria ar putea să moară. Nu se gîndise la asta niciodată. La orice altceva s-ar fi aşteptat, numai la moartea ei nu. Cînd maşina cu coviltir porni să coboare de pe pod, durerea din piept i se făcu de neîndurat. Îl cuprinse şi un fel de nelinişte : gîndi că trebuie să întreprindă ceva. Ăştia au s-o ducă acum, au să plece cu ea... Pentru totdeauna... Dar aşa nu se poate : o petreci cu privirea şi gata. Nu se poate. Neliniştea îl cuprindea tot mai tare, dar el nu se putea urni din

loc şi din această pricină durerea îi sporea şi mai mult.

„Trebuie să-mi iau rămas bun de la ea ! îşi dădu seama cînd maşina era acum gata să urce malul. Măcar să-mi iau rămas bun !... Să-i privesc pentru ultima oară chipul. Aş putea s-o fac, cosciugul încă nu-i bătut în cuie !" Şi i se păru lui Filipp că oamenii aceia n-ar fi trebuit să procedeze aşa : să treacă doar pe lîngă el şi să plece mai departe cu Maria. Căci durerea cea mai de neîndurat era durerea lui : doar în cosciugul acela zăcea Maria ! Cum să plece aşa cu ea ?... Şi în clipa aceea se abătu peste el tot ceea ce viaţa nu izbutise să destrame, nici timpul să curme, ceea ce n-a fost uitat nicicînd : întreaga lui iubire şi durere... Însăşi viaţa lui i se înfăţişă acum cu tot ce-a avut ea mai însemnat pentru el, mai trebuincios şi pentru care, de fapt, a şi stat să şi-o trăiască... Nici nu-şi dădu seama că-l podidiseră lacrimile. Sta nemişcat şi se tot uita în urma maşinii aceleia înfricoşătoare, care ducea cosciugul... Maşina urcă pe mal şi, cotind pe-o uliţă, pieri din vedere. Iată că de-aci înainte viaţa avea să i se desfăşoare cu totul altfel : pînă atunci trăise măcar cu gîndul că Maria îşi duce şi ea zilele undeva, pe-acest pămînt : se gîndea la ea şi nu se mai simţea singur. De-acum încolo, însă, ce-avea să mai facă ? O, Doamne, cît de pustie avea să-i fie de-aici înainte viaţa, cît de mare durerea !...

Filipp coborî în grabă pe mal : cea din urmă dintre maşini, care coborîse şi ea, mai zăbovea cine ştie din ce pricină. Filipp se duse într-acolo.

— Te-aş ruga să ajungi din urmă maşina aia cu coviltir... se rugă de şofer, urcîndu-se în cabină. Aia care duce cosciugul...

— De ce ?

— Aşa.

Şoferul se uită la el, dar nu-i spuse nimic şi camionul se urni din loc.

Cît timp merseră pe uliţele satului, şoferul se uită de cîteva ori cu coada ochiului la Filipp.

— Aştia or fi de la Kraiuşkino ? îl întrebă în cele din urmă, arătînd spre maşina de care acum se apropiaseră.

Filipp nu spuse nimic, doar dădu din cap.

— Eşti neam cu ei ? îl întrebă din nou şoferul.

Filipp nu-i mai răspunse deloc. Sta din nou cu privirea aţintită spre maşina din faţă. Cosciugul de sub coviltir se zărea desluşit... Cei care şedeau de-o parte şi de alta i se părură acum din nou cu totul străini : şi lui, şi cosciugului. Ce-or fi căutînd ei acolo ? Doar în cosciug zace Maria !...

— Vrei să le-o iau înainte ? îl întrebă şoferul.

— Da. Şi pe urmă să opreşti... am să mă dau jos.

Depăşiră camionul... Filipp coborî din cabină şi, oprit în mijlocul drumului, ridică mîna în sus. Inima începu să-i bată repede, ca şi cînd în clipele următoare ar fi trebuit să se petreacă ceva din care toţi cei de faţă, inclusiv el, Filipp, aveau să-şi dea seama cu toată limpezimea ce-a însemnat pentru el Maria. Nu ştia ce anume avea să se petreacă şi nici măcar ce avea să spună în clipa cînd camionul cu coviltir avea să i se oprească în faţă... Voia doar s-o mai privească o dată pe Maria, era pentru el un lucru de mare trebuinţă, de-o însemnătate nespusă. Doar nu se putea ca ea să plece aşa pentru totdeauna... Doar şi viaţa lui s-a irosit toată, nu va mai avea nici el de aci înainte pe nimeni în preajmă...

Camionul se opri.

Filipp trecu în spatele maşinii... Se prinse cu mîinile de marginea oblonului şi se căţără pe treptele scăriţei de fier, de-acolo, din spate.

— Pavele... zise el pe un ton rugător şi aproape că nu-şi mai recunoscu glasul : n-avusese de gînd să-i vorbească astfel. Lasă-mă, rogu-te, să-mi iau rămas bun de la ea... Saltă niţel capacul, barem s-o mai văd o dată.

Brusc, Pavel se ridică în picioare şi făcu un pas spre el. Filipp abia dacă apucă să-i vadă chipul. Un chip schimbat, iar ochii, în care adineaori stăruise tristeţea, erau acum întunecaţi şi răi...

— Pleacă de-aci ! îi spuse Pavel încet, cu cruzime în glas. Şi-i dădu un ghiont în piept. Filipp nu se aşteptase la asta, abia izbuti să nu cadă, se agăţă cu mîna de caroserie. Pleacă !... ţipă de data asta Pavel. Şi-l mai împinse o dată şi încă o dată, îl împinse cu tot mai multă putere. Filipp se agăţă din răsputeri de caroserie, se uita la Pavel, mai să nu-l mai recunoască. Nu înţelegea nimic.

— Hei, hei, ce-i cu voi ! se agitară ceilalţi. Un tînăr, pesemne fiul lui Pavel, îl apucă pe-acesta de umeri şi-l trase înapoi. Ce faci ? Ce-i cu tine ?

— Să plece ! striga, cuprins acum de mînie, Pavel. Să plece de-aici !... Auzi la el : s-o mai vadă o dată ! Ai îndrăznit să vii aci... ticălosule ! Pleacă ! Pleacă !... Tropăi din picioare. Părea că durerea îi luase minţile.

Filipp coborî din maşină. Pricepuse acum ce se petrece cu Pavel. Îl privi de jos cu aceeaşi mînie. Începu să bolborosească ceva, parcă fără să ştie ce spune, simţind însă că vorbele acelea abia aşteptaseră să-i ţîşnească din gură :

— Te doare, ai ?... Te-ai înfruptat din bunul altuia şi-acu' te doare ? Atunci te bucurai ?...

— În schimb te-ai bucurat tu ! ţipă de sus, din maşină, Pavel. Te-ai bucurat, de n-ai mai putut !...

— Aşa păţeşti cînd îţi clădeşti viaţa pe durerea altuia, continuă Filipp, fără a mai asculta ce-i zice celălalt. Trebuia să-şi verse şi el focul, acesta era acum pentru el lucrul cel mai de seamă. Ai crezut c-ai s-o duci ca pe roze. Nu-u, frăţioare, aşa ceva nu se poate. Iaca, acu' văd şi eu ce-ai avut de pătimit...

— Poate ai dus-o tu ca-n poveşti ? Uită-te la tine... De ce te-ai cocoşat în halul ăsta ? De ce te-ai cocoşat, mă, dacă ai dus-o aşa de bine ?

— Atunci te bucurai ? Ei na, mai bucură-te şi-acuma... Cerşetorule ! Eşti un cerşetor, asta eşti !

— Ce-aveţi, frate ?! se supără de-a binelea tînărul. V-aţi ieşit din minţi !... Aţi găsit şi prilejul...

Maşina se urni din loc. Pavel mai apucă să strige de sub coviltir :

— Eu îs cerşetor ?! Ba tu ai scheunat toată viaţa ta ca un cîine pribeag. Tu eşti cerşetor, nu eu !

Filipp porni încet înapoi.

„Of, Maria, Maria, gîndi el. Ce rău ne-ai răvăşit viaţa la toţi ! Uite că ne-am sfădit ca doi proşti bătrîni ce sîntem. Amîndoi sîntem nişte cerşetori, Pavele, n-ai de ce să te zborşeşti la mine. Dacă zici că nu eşti cerşetor, atunci de ce te-au apucat năbădăile ? Parcă n-aveai de ce să te înfurii. Doar ţi-a surîs norocul în tinereţe — să te tot fi bucurat de el Da' nici tu n-ai avut parte de fericire. Nu te-a iubit Maria, d-aia ţi-a şi răbufnit acuma necazul. Trebuia să te fi gîndit la asta din timp ! Căci ai venit atuncea, una-două, şi-ai şi luat-o cu tine. Mult te-a mai ţinut bucuria, ce să zic !..."

Grea îi era lui Filipp inima... Iar amărăciunii sale i se adăugase acum şi-un anume necaz pe Maria.

„Nici ea n-a fost mai brează : în loc să mai stea, să mai aştepte, a tras-o aţa la Kraiuşkino ! Parcă şi-ar fi pierdut răbdarea. Şi nici ea nu s-a ales cu nimic. Acu' ce mai poţi face ?..."

— Parcă poţi să mai faci ceva ?... îşi zise în cele din urmă. Nu poţi să mai faci nimic. Doar zilele să ţi le mai duci, cîte le mai ai de trăit... Că e vremea s-o iei şi tu pe urmele ei. Asta-i roata vieţii.

Vîntul se mai potolise, cerul era senin, bătea soarele, dar frigul se mai făcea simţit şi acum. Cumva pustiu se vedea totul primprejur şi era frig. Păi era toamnă. De unde să fie căldură ?

Cosmosul, sistemul nervos şi o halcă de slănină

Bătrînul Evstigneici băuse cu o zi înainte şi-acum zăcea mahmur pe cuptor şi gemea întruna.

O dată pe lună, în ziua cînd îşi lua pensia, se îmbăta crunt, iar după aceea zăcea trei zile încheiate, înjurînd de toţi sfinţii.

— Parcă m-ar pisa dracii cu copitele, 'mnezeul mamei lor..., hîrîia şi-acum de pe cuptor. Să ştii că mi-a venit sfîrşitul.

Jos, la masa plină de manuale şcolare, şedea Iurka, un elev în clasa a opta, luat în gazdă de Evstigneici, şi-şi făcea lecţiile.

— Îmi dau duhul, Iurka, paştele şi grijania...

— Te-am pus eu să bei ?

— Ia vezi... Încă nu-i de nasul tău să mă judeci.

Pauză. Iurka scrie, scîrţîind cu peniţa.

Moşul are chef de vorbă : parcă i-ar mai lua din durere.

— Păi ce să fac, bre ? Trebuie să beau şi eu. Măcar într-o lună o dată.

— Pentru ce ?

— Că-s om, d-aia.

— Hm... Astea-s concepţii ca pe vremea iobăgiei. Iurka se sprijini de spătarul scaunului şi-i aruncă gazdei o privire ironică. Numai atunci se zicea că omul nu poate trăi fără băutură.

— Da' tu de unde ştii cum era pe-atunci ? Moşul se uită spre cel de la masă şi pe chipul lui răvăşit de suferinţă trece o umbră de curiozitate. Îl miră uneori cîte le mai ştie băiatul ăsta. Deşi nu se dă bătut, Evstigneici îl ascultă cu plăcere. De unde

ştii, mă ? Că doar mai eşti, vorba ceea, cu caş la gură.

— Ni s-a predat la şcoală.

— V-au spus, adicătelea, profesorii ?

— Păi.

— Da' ei, mă rog, de unde-or fi ştiind ? Că n-aveţi acolo, nici unu' mai în etate.

— Din cărţi.

— Din cărţi ? Da' de ce zace omul după ce trage la măsea, asta n-or fi ştiind ?

— Se intoxică organismul. Cu ulei de basamac.

— De unde ulei ? Din votcă ?

— Păi.

Deşi îi este atît de rău, Evstigneici surîde fără voie.

— Asta zic şi eu ştiinţă de carte...

— Vrei să-ţi arăt formula ? Uite-acuş ţi-o arăt... Iurka ia de pe masă manualul de chimie, dar moşul geme şi-şi prinde capul în palme.

— O-oh ! Iar m-a apucat. Gata, pîn-aici mi-a fost...

— Drege-te, nu te mai chinui.

Bătrînul nu reacţionează la propunere. Ar mai bea, desigur, ceva, să se dreagă, dar îi pare rău de bani. Căci e un zgîrciob fără pereche. De dus, o duce destul de bine, are o pensie frumuşică, îl mai ajută şi feciorii şi fata, care stau la oraş. Jos, în pivniţă, are de toate : slănină rămasă încă de anul trecut, felurite murături : castraveţi, varză, pepeni, bureţi... Un adevărat depozit de putini, putinele, coşuri, butoaie. Dincolo, în cămară, are un sac şi jumătate de făină albă, şunci afumate ca la un pud şi mai bine, iar în grădină, un gropan cu cartofi de anul trecut, cu care-şi hrăneşte porcii, raţele şi găinile. Cînd nu zace, se scoală cu noaptea-n cap şi trebăluieşte prin gospodărie pînă seara tîrziu. Deseori coboară în pivniţă, se aşază pe cîte o treaptă a scării şi rămîne aşa îndelung, dus pe gînduri. „Draci împeliţaţi ! Cum am fi dus-o aici cu toţii !" gîndeşte el, apoi iese iar afară, la lumina zilei. E vorba tot de copiii lui. Nu le poate ierta că au plecat la oraş.

Cu Iurka-i altă treabă. De fel e dintr-un sat vecin, unde nu există şcoală medie. Tată n-are. Maică-sa mai creşte încă trei plozi. Bărbatu-său se ocupase cu plutăritul şi s-a înecat. Cei trei copii sînt mai mici decît Iurka. Ea se zbate acum din răsputeri, numai ca el să-şi poată termina şcoala. Iurka vrea şi el să ajungă absolvent. Ba mai vrea să intre şi la institut. La medicină.

Evstigneici însă parcă n-ar băga în seamă sărăcia băiatului : pe lună îi ia cinci ruble chirie. De gătit, moşul îşi găteşte separat, Iurka la fel. Uneori, spre sfîrşitul lunii, Iurka rămîne fără provizii. Evstigneici tot trage cu ochiul la el, văzîndu-l cum mestecă pîine goală, şi-ntr-un tîrziu îl întreabă.

— Ai gătat totul ?

— Îhî.

— Ţi-oi da eu... Mi-aduci mai încolo.

— Bine.

Bătrînul îi cîntăreşte cu o balanţă de casă vreo două chile de mei decorticat şi Iurka se apucă să-şi facă terci.

Dimineaţa obişnuiesc să stea de vorbă la gura cuptorului.

— Zi, nu vrei să te laşi de şcoală ? îl întreabă Evstigneici.

— Nu mă las. Vreau să mă fac chirurg.

— Cîţi ani ar mai fi să înveţi ?

— Opt. La medicină se fac şase ani, nu cinci ca-n altă parte.

— Dai ortu' popii pînă te vezi chirurg. De unde să ia mă-ta atîţia bani ?

— O să am bursă. Cum au şi alţii... Din sat de la mine sînt doi care învaţă aşa.

Bătrînul tace, se uită în focul din vatră. Pesemne că şi-a amintit de copiii lui.

— De ce vă trage aţa, bre, să plecaţi la oraş ?

— Ca să-nvăţăm carte. Auzi vorbă : „De ce vă trage aţa" ! Cînd am să ajung chirurg, am să pot lucra şi la ţară. Chiar mi-ar place mai mult la ţară.

— Or fi cîştigînd ăştia mai mult ?

— Cine să cîştige ? Chirurgii ?

— Păi.

— Dimpotrivă, cîştigă puţin. Mai puţin decît alţii. Acum, e-adevărat, li s-a mai mărit leafa, da' şi aşa...

— Păi atunci la ce bun să-ţi scoţi sufletul atîţia ani de zile ? Mai bine fă-te şofer. Nu vezi cît cîştigă ăştia ? Ba mai umblă şi cu furtişaguri : unuia îi cară lemne de la pădure, altuia fîn din islazul sovhozului — îs bani şi ăştia. Ai da şi mă-ti o mînă de ajutor. Că mai are trei ţînci de crescut...

Un timp, Iurka rămîne tăcut. Vorbele lui Evstigneici despre maică-sa şi cei trei fraţi l-au usturat la inimă. Bineînţeles că mama o duce greu... Băiatul simte apoi cum îl cuprinde ciuda.

— O scoatem noi la capăt, zice el, încruntat. De părerea altora n-avem nevoie.

— Asta cam aşa-i, consimte Evstigneici. Numa' că v-au sucit minţile cu-nvăţătura asta, d-aia daţi din colţ în colţ ca... Nu găseşte cuvîntul potrivit. Ca... mai ştiu eu cine. Înainte vreme, trăiau oamenii şi fără învăţătură. Şi, slavă Domnului, fără pîine nu rămîneau.

— Matale ştii una şi bună : înainte vreme, înainte vreme...

— Păi nu-i aşa ?... Peste tot numa' iroplane, tot felul de scîrnăvii...

— Căruţa-i mai bună, nu-i aşa ?

— De ce să nu fie bună ? Cînd oi pleca undeva cu ea, merg tîrîş-grăpiş, da' ştiu că ajung viu şi nevătămat. Pe cîtă vreme tu cu iroplanul tău te dai odată de-a berbeleacul, de nu-ţi mai aduni nici oscioarele.

Discută aşa în fiecare dimineaţă, pînă ce-i vine timpul lui Iurka să plece la şcoală. Bătrînul simte nevoia să vorbească, pentru că după aceea va trebui să tacă pînă seara tîrziu ; cît despre Iurka, deşi bombănitul moşului ajunge să-l plictisească, simte şi el o satisfacţie, căci de fiecare dată ia apărarea Noului, pledează în favoarea aeroplanelor, a învăţăturii, a plecării la oraş, în favoarea cărţilor, a cinematografului...

Curios lucru, însă bătrînul nu crede nici în Dumnezeu.

— N-au ce face bolînzii ăştia, d-aia se ţin de fleacuri, zice el despre credincioşi. Să pui mîna să munceşti, doar aşa s-o pogorî harul peste tine.

De muncit însă, în concepţia moşului, înseamnă să munceşti numai pentru tine, pe ogorul tău, în grădina ta de legume. Ca altădată. În colhoz Evstigneici nu mai lucrează de mult, cu toate că bătrînii de vîrsta lui încă-şi mai găsesc acolo cîte-o trebuşoară : ba pe la prisacă, ba pe cîmp, ba ca paznici de noapte.

— Cam ai apucături de chiabur, moşule, îi zise o dată Iurka, iritat.

Auzind asta, moşul tăcu multă vreme. Pe urmă rosti cam fără înţeles :

— Sculaţi, voi, oropsiţi de-o viaţă !... Şi-şi suflă zgomotos nasul, întîi pe-o nară, apoi pe cealaltă. Se şterse cu poala cămăşii şi încheie : La ei, băiete, tu ai fi fost bun de comisar. Pe vremea aceea, mai mult tinerii erau comisari.

Pe Iurka aprecierea moşului avu darul să-l flateze.

— Nu de-o viaţă, ci ai vieţii, îl corectă el.

— De apucăturile alea de care ziseşi... vezi să nu trîmbiţezi pe undeva. Că or veni şi mi-or lua din grădină. Am acolo mai mult cu vreo patru ari...

— Ce-mi trebuie să trîmbiţez ?

Reveneau adeseori şi la discuţiile despre Dumnezeu.

— Ce zic despre el ăia de pe la voi ?

— Despre cine să zică ?

— Păi despre Dumnezeu.

— Nu zic nimic. Că nici nu există.

— Atunci de ce se roagă la el atîta lume ?

— Da' dumneata de ce-l pomeneşti mereu ? Că doar nu eşti credincios.

— Auzi vorbă... Păi eu înjur...

— Ce-are a face ? Tot de Dumnezeu înjuri.

Bătrînul e pus în încurcătură.

— Ce, numai eu înjur aşa ? Dacă-l pomeneşte lumea, eu de ce să nu-l pomenesc ?

— Că n-are rost. Ba la vîrsta matale e chiar o treabă ruşinoasă.

— ...Văd că m-a mai lăsat niţel, crucea mă-si de treabă, oftează moşul. Mi se-mpăienjeniseră şi ochii de durere.

Lui Iurka nu-i mai arde de vorbă : trebuie să-şi facă lecţiile.

— Ce-nveţi acuma ? stăruie Evstigneici.

— Astronomie, răspunde sec Iurka, lăsînd să se înţeleagă că nu mai e dispus să stea la taclale.

— Asta ce-o mai fi ?

— E vorba despre cosmos. Acolo unde zboară cosmonauţii noştri.

— Gagarin, adică ?

— Nu numai el... Mai sînt şi alţii.

— Da' de ce-or fi zburînd acolo ? Ce cată ?

— Bună-ziua ! exclamă Iurka şi iar se lasă pe spătarul scaunului. Eşti tare, moşule. Da' ce-i fi vrînd : să stea ca matale, sus, pe cuptor ?

— Ce te tot legi, bre, de cuptorul ăsta ? se bosumflă Evstigneici. Să te văz eu la anii mei ce-ai să cînţi.

— N-am spus-o ca să te supăr. Da' nici să mă-ntrebi matale de ce zboară omul în cosmos nu-i o treabă.

— Păi lămureşte-mă, vericule. De ce înveţi carte ? Ca să te înfurii pe oamenii în etate ?

— Mă rog, în primul rînd, cucerirea cosmosului este... necesară. Va veni o vreme cînd omul va pune piciorul pe Lună. După aceea va ajunge şi mai departe : pe planeta Venus. Acolo poate că trăiesc alţi oameni. Oare n-ar fi interesant să-i cunoaştem ?

— Or fi la fel cu noi ?

— Asta nu ştiu precis. Poate că niţeluş mai urîţi, pentru că acolo atmosfera nu-i ca la noi : are presiune mai mare.

— Da' n-or sări la bătaie ?

— De ce să sară la bătaie ?

— Păi că de ce-am venit acolo. Moşul e din ce în ce mai captivat de spusele lui Iurka. Doar ştii şi tu că oaspeţii nepoftiţi îs mai răi ca tătarii.

— Las' că n-or să sară. Ba dimpotrivă o să se bucure şi ei. Poate că sînt şi mai inteligenţi ca noi. Atunci o să avem de învăţat de la dînşii. Şi cînd tehnica o să fie mai dezvoltată, o să zburăm şi mai departe... Iurka este el însuşi captivat de-o asemenea perspectivă. Se ridică de pe scaun şi începe să umble prin odaie. Noi încă nu ştim nici cîte planete există la fel cu Pămîntul. Poate c-or fi milioane ! Şi poate că sînt toate locuite. Aşa că o să ne vizităm unii pe alţii. Şi-o să rezulte pînă la urmă, cum să-ţi zic ?... un fel de omenire universală. O să fim cu toţii la fel.

— S-or însura adică unii cu alţii ?

— Eu îţi vorbesc despre studii. Poate că există pe undeva nişte fiinţe asemănătoare omului, de la care o să avem de învăţat. Poate că-n timp ce noi facem abia primii paşi, ăia au şi descoperit totul. Şi-atunci o să se şi instaureze peste tot împărăţia aceea divină, căreia religia îi zice „rai". Sau, de exemplu, ai să vrei să-ţi vezi copiii direct de-aici, de pe cuptor. N-o să ai decît să-ţi deschizi videoreceptorul, să prinzi unda respectivă şi, poftim, să-i ai pe toţi în faţa dumitale. Vrei după aceea să tragi o fugă pînă la fată, să-ţi mîngîi nepoţelul ? Te sui pe-acoperiş, te urci într-un minielicopter şi peste *ix* minute aterizezi acolo... Iar nepoţelul... cîţi ani a împlinit nepotul matale ?

— Şapte ani. Merge pe-al optulea.

— Nepotul o să-ţi citească din „Război şi pace". Căci şi copiii se vor dezvolta atunci în mod accelerat. Iar medicina va face ca omul să trăiască pînă la o sută — o sută douăzeci de ani.

— Aici ai cam... rotunjit-o.

— Ba deloc. Problema asta e deja pe cale să fie rezolvată. Se consideră că o sută douăzeci de ani

ar fi pentru oameni o vîrstă normală. Doar că nu dispunem încă de date suficiente. Dar le vom obţine de la vecinii noştri din Galaxie.

— Singuri n-aţi putea dezlega... treaba asta, cu o sută douăzeci de ani ?

— Încă nu. E un proces mai lent. Poate că va fi să atingem şi noi vîrsta asta, da' nu chiar aşa curînd. Mai repede vom ajunge să construim o navă care să poată străbate Galaxia. Poate că pe-acolo problema a şi fost rezolvată : s-o fi descoperit, de exemplu, vreun nou medicament...

— N-or să vrea oamenii să trăiască o sută douăzeci de ani. S-ar plictisi de viaţă.

— N-o să vrei dumneata. Alţii o să fie bucuroşi. Poţi fi sigur c-o să fie un leac şi pentru aşa ceva...

— Mai bine s-ar găsi un leac pentru mahmureală. M-aş mulţumi şi cu atîta. Că mi-e capul cît o baniţă...

— Să nu mai bei.

— Ia mai dute-ncolo...

Tăcură din nou.

Iurka se aşeză la masă şi se apucă de învăţat.

— O ţineţi întruna : „o să fie ! o să fie !" începu iar bătrînul. Sînteţi nişte palavragii. Tu, de exemplu ; ai să faci şcoală şaişpe ani de zile. Da' dacă ai să vezi după aceea un om care trage să moară, ce-ai să-i faci ?

— Poate c-am să-l operez.

— Dacă i-a venit sorocul să moară, la ce bun să-l mai operezi ?

— La asemenea întrebări... nici nu răspund.

— Că n-ai ce, d-aia nu răspunzi.

— N-am ce ? Da' oamenii ăştia ? Iurka adună grămadă manualele de pe masă. Oamenii ăştia n-au

nici ei ce să-ţi răspundă ?! Ai citit dumneata măcar o carte dintr-astea ?

— La ce s-o citesc ? Îs numa' minciuni.

— Zău ? Iurka sări din nou în picioare şi începu să străbată în lung şi în lat odaia. Ia ascultă : ciumă a existat altcîndva sau nu ?

— Adică holeră ?

— Mă rog, holeră.

— A fost, cum să nu fie ? Mi-aduc aminte că-n nouă sute douăzeci şi...

— Acum mai există ? Există sau nu ?

— Să ne ferească Dumnezeu. Poate că...

— Tocmai asta e, că n-o să mai fie deloc. Oamenii au învăţat să lupte împotriva ei. Mai departe. Dacă te-ar fi muşcat altcîndva un cîine turbat, ce-ai fi păţit ?

— Ce să păţesc ? Aş fi turbat şi eu.

— Şi-ai fi murit, nu ? Pe cîtă vreme astăzi faci patruzeci de injecţii şi gata. Tuberculoza era şi ea o boală incurabilă. Astăzi, trec şase luni şi omul ajunge perfect sănătos. Cine a descoperit toate astea ? Savanţii le-au descoperit. „Minciuni", auzi ce poate să spună ! Măcar taci din gură dacă nu te pricepi.

Moşul se simţi atins de stropşeala lui Iurka.

— Mă rog. Cu cîinele să zicem că ai dreptate. Da' dacă te-ar muşca un şarpe ? Oare înainte vreme erau atîţia doctori cîţi sînt în ziua de azi ? Nu erau. Da' dacă te muşca un şarpe, dădeai fuga la o babă, ea-ţi descînta de muşcătură şi nu mai aveai nici pe dracu. Avea baba aia vreun institut la bază ?

— Muşcătura nu era mortală. Asta-i toată chestia.

— Lasă-te tu muşcat de-un şarpe...

— Oricînd vrei dumneata. Fac înainte un vaccin, şi poate şarpele ăla să mă muşte cît o pofti. N-am să fac decît să zîmbesc.

— Laudă-mă gură...

— Păi uită-te aici, bre, uită-te ! Iurka arătă din nou spre manualele de pe masă. Oamenii au făcut experienţe pe propria lor piele. Dumneata ştii ce-a făcut academicianul Pavlov, cînd s-a aflat pe patul de moarte ? I-a chemat pe studenţii lui şi-a început să le dicteze în ce fel îl cuprinde moartea.

— Cum, adică ?

— Aşa cum îţi spun. „Acum, zice, mi se răcesc picioarele. Notaţi-vă asta în caiete." Şi-au notat. Pe urmă i-au paralizat mîinile. Zice : „Mi-au paralizat mîinile".

— Şi ăia scriau ?

— Scriau. Pe urmă a început să i se oprească inima. Zice : „Notaţi şi asta". Plîngeau studenţii şi scriau... Iurka simţi că-l trec şi pe el lacrimile. Bătrînul, la rîndul lui, fu adînc impresionat.

— Şi ?

— Şi-a murit. Da' le-a vorbit studenţilor pînă la ultima suflare. Pentru că de asta avea nevoie ştiinţa. Dumneata cu babele de care ziceai ai mai fi trăit o mie de ani în ignoranţă. Atîta ştii : „Altădată era aşa, altădată era pe dincolo". Oare era şi aşa altcîndva ? Iurka puse la priză difuzorul. Se auzi cîntînd o voce de femeie. Unde-i, bre, asta ? Ia spune. Unde e ? Că doar nu-i aci, în odaie.

— Cin-să fie ?

— Cîntăreaţa.

— Păi sînt firele alea, care...

— Ba sînt undele de radio. „Firele alea..." Firele sînt numai aci, în sat. Pe cîtă vreme ea poate

că se află pe insula Sahalin. Merg oare firele pîn-acolo ?

— Cum să nu ? N-am fost eu anul trecut cu trenul la Vanka al meu ? De-a lungul liniei, numa' fire dintr-astea...

Iurka dădu din mînă a pagubă.

— Cu dumneata degeaba îmi bat gura. Gata. Am terminat. Trebuie să-mi fac lecţiile.

— N-ai decît.

— Păi văd că nu mă laşi. Iurka se aşeză la masă, îşi duse palmele la urechi şi începu să citească.

Liniştea stărui multă vreme.

— N-ai vreo poză de-a lui ? întrebă deodată Evstigneici.

— A cui ?

— A lu' învăţatu' ăla care trăgea să moară.

— Academicianul Pavlov ? Uite-l ici. Iurka îi întinse bătrînului o carte. Evstigneici se uită multă vreme la fotografia lui Pavlov.

— Era cam bătrîior.

— Pînă la adînci bătrîneţe a rămas vioi şi nu sta să se îmbete ca... unii. Iurka îi luă cartea din mînă. Şi nici nu zăcea după aia pe cuptor, nici nu înjura. A jucat „gorodki"[1] pînă-n ultima clipă, cînd a căzut la pat. A spintecat şi-o mulţime de cîini ca să demonstreze teoria lui cu reflexele... Treaba cu sistemul nervos e doar tot învăţătura lui. Ia spune-mi de ce ţi-e rău astăzi dumitale ?

— Că-s mahmur după ce-am băut. Asta o ştiu şi fără Pavlov al tău.

— Bine, bine, dar asta înseamnă că ieri ţi-ai ameţit sistemul nervos, l-ai inhibat, adică, iar astăzi

[1] Joc vechi rusesc, asemănător cu popicele.

el... se reface. Şi-apoi să ştii că ţi-ai format un reflex condiţionat : cum primeşti pensia, cum îţi vine să bei. Fără băutură nu mai poţi să trăieşti. Iurka încercă deodată un sentiment plăcut la gîndul că-i poate prezenta atît de calm şi convingător bătrînului urmările nefaste ale beţiilor sale. Moşul îl asculta în tăcere. Ştii ce-ţi trebuie dumitale ? Să-ţi poţi înfrînge reflexul. Că aşa, îţi iei pensia de la oficiul poştal, pleci acasă şi cînd ajungi în dreptul bufetului, picioarele te duc ele singure într-acolo. Dumneata însă ar trebui să-ţi vezi de drum mai departe. Ori să mergi pe-o cu totul altă uliţă.

— Chinul mi-ar fi şi mai mare.

— Asta, o dată, de două ori... Pe urmă te-ai obişnui. Să vezi cum ai trece chiar prin faţa bufetului şi ţi-ai rîde în barbă.

Bătrînul se săltă în capul oaselor, îşi răsuci cu degetele tremurînde o ţigară, o aprinse. Trase un fum şi-l podidi tusea.

— Of, maica mă-ti... Chî !... Îmi scuip plămînii, nu alta. Tusea dracului...

Iurka îşi deschise manualul.

Cîteva clipe mai tîrziu, bătrînul coborî gemînd de pe cuptor, îşi trase pîslarii, îşi puse cojocul, luă un cuţit şi ieşi în tindă.

„Unde s-o fi ducînd ?" se întrebă Iurka.

Evstigneici lipsi multă vreme. Iurka era gata să se ducă să-l caute, cînd acesta reveni în odaie, aducînd cu el o halcă de slănină cam de un lat de palmă.

— Pîine ai ? întrebă el cu asprime ?

— Am, zise Iurka. Da' de ce ?

— Na, ia din slănina asta. C-o să-ţi dai duhul înainte de vreme cu academicienii ăştia ai tăi... Pînă ai să le-nveţi, adică, ştiinţa...

De mirare, Iurka îşi pierdu cumpătul.
— N-am de unde să ţi-o dau înapoi... Noi n-avem slănină.
— Ia colea şi mănîncă. Ceainicul e-n cuptor. O mai fi încă fierbinte... Mănîncă.
Iurka scoase ceainicul din cuptor, îşi turnă în cană ceaiul care încă nu se răcise, îşi tăie cîteva felii de pîine şi de slănină şi se-apucă să mănînce. Evstigneici se căţără iar pe cuptor şi rămase cu ochii la Iurka.
— E bună slănina ?
— *Very well* ! A-ntîia.
— Trebuie să ştii cum să-l hrăneşti. Porcu', care va să zică. Unii încep, ca proştii, să-l îndoape de cu toamna şi se pune pe el numa' slănină, carne deloc. Alţii fac pe dos, îl lasă să flămînzească : vezi doamne, să iasă mai cărnos. Că nu la toţi le place slănina. Da' cînd să-l taie, nici tu carne, nici tu slănină. Pe cîtă vreme omu' priceput face aşa : o săptămînă îi dă porcului hrană îndeajuns, alta îl ţine mai flămînjor. Pe urmă iar : o săptămînă aşa, o săptămînă alminterlea... În felu' ăsta se fac straturi-straturi : un strat de carne, altu' de slănină. Apoi şi de sărat trebuie să ştii cum s-o sărezi...
Iurka îi asculta poveţele, înfulecînd cu poftă slănina într-adevăr nemaipomenit de gustoasă.
— Of, că bună a fost ! Îţi mulţumesc.
— Te-ai săturat ?
— Îhî. Iurka puse la loc pîinea şi ceainicul. Slănină mai rămăsese. Cu asta ce să fac ? îl întrebă el.
— Pune-o în tindă, sus, pe putină. Mai mănînci din ea şi diseară.
Iurka duse slănina în tindă, apoi, revenind în odaie, se bătu pe burtă şi spuse vesel :

— Acuma o să-mi judece şi capul mai limpede. Că aşa... parcă simţeam o ameţeală.
— Cred şi eu, zise moşul, mulţumit, şi se trînti iar pe spate. Oh, măiculiţa mă-ti. Cum mă culc, cum mă apucă iar.
— Poate să mă duc, să-ţi iau o litruţă ? se oferi Iurka.
Moşul tăcu.
— Lasă... mi-o trece şi aşa. Să te duci mai încolo să le dai boabe la găinile alea. Şi vreo două braţe de fîn la vacă. Să aibă la noapte. Nu uita după aia să-nchizi portiţa şi colo şi colo.
— Bine. Care va să zică, ce ne-a mai rămas ? Geografia. Acuş o gătăm şi p-asta... în galop. Iurka se înveselise : a mîncat bine, lecţiile aproape că şi le-a făcut, diseară se mai poate da niţel şi cu schiurile.
— Ia spune, el n-avea oare nici-o rubedenie ? întrebă deodată moşul.
— Cine să aibă ? nu-l înţelese Iurka.
— Păi ăla, academicianu'. Numa' studenţii i-au stat în preajmă ?
— Pavlov ? Poate c-a avut. Nu ştiu precis. Am să-ntreb mîine la şcoală.
— Copii, zic eu, o fi avut.
— Cred că da. Las' că aflu eu mîine.
— Nu se poate să nu fi avut. De n-ai pe cineva de-al tău în preajmă, nu prea-ţi vine să dai altora poveţe. Îi rău cînd eşti singur.
Iurka nu stătu să-l contrazică. Ar fi putut să-l întrebe : dar studenţii aceia ? Nu-l mai întrebă.
— Ai dreptate, zise. E rău să fii singur.

Vanea, tu aici ? !

Sora lui Pronka Lagutin îşi făcea studiile în oraşul N. O dată pe lună Pronka venea acolo să-i aducă de-ale gurii şi să-i plătească gazda. Îi făcea multă plăcere să stea la taclale cu studentele, prietenele soru-si, le cumpăra de fiecare dată cîte-o sticlă, două de vin negru şi încerca să le dea poveţe :

— Trebuie să fiţi, cum să zic eu ?... cu băgare de seamă. Aci e fel şi fel de lume. Dacă vine unu', de exemplu, şi-ţi spune : „Vai ce drăguţă sînteţi, aşa şi pe dincolo, permiteţi-mi să vă iau la braţ", voi, nici una, nici două — pac ! şi daţi-i peste mînă. „Lasă-mă-n pace, adică. Eu trebuie să-mi văd de şcoală, nu să-ncep cu alte chestii. Deocamdată gîndul mi-e numai şi numai la învăţătură."

Venind acolo într-una din zile, şi conducînd de dimineaţa fetele la institut, Pronka se hotărî să dea o raită prin oraş. Trenul îi pleca abia spre seară.

Hoinări prin centru, căscă gura pe la vitrine, bău apă gazoasă de la automate... În cele din urmă, se aşeză pe-o bancă într-un parc, să-şi mai tragă sufletul. Nici nu se aşeză bine, că auzi o voce :

— Tinere, îţi cer scuze... Vorbise o femeie tînără şi ea, frumoasă, c-o servietă în mînă, oprindu-se în dreptul băncii. Pot să te deranjez o clipă ?

— Cu ce ocazie ? întrebă Pronka.

— Femeia se aşeză.

— Eu fac parte dintr-o echipă de cineaşti. Am venit cu toţii aici pentru nişte filmări...

— Să faceţi, adică, un film ?

— Da. Şi pentru a realiza una din secvenţe, avem nevoie de-un om. Cam aşa... de tipul dumitale.

— Şi care-i, mă rog, tipul meu ?

— Aşa... mai simpluţ... Ne trebuie adică un băiat simplu de la ţară, care vine pentru prima oară-n viaţa lui la oraş.

— Pricep, pricep.

— Dumneata unde lucrezi ?

— Sînt străin de oraş, am venit la alde sorumea.

— Şi cînd pleci ?

— Chiar astăzi.

— M-da... Păi atunci n-o să putem face nimic. Dar în satul dumitale... Eşti de la ţară, nu ?

— Da.

— În satul dumitale ce lucrezi ?

— Sînt tractorist.

— Să ştii că am avea nevoie de dumneata cel puţin pentru o săptămînă. Ai putea să rămîi ?

— Cam greu. Acu' sîntem tocmai în timpul campaniei.

— Înţeleg. Îmi pare rău. Îţi cer încă o dată scuze. Femeia se ridică de pe bancă, dar după ce făcu cîţiva paşi, se întoarse. Spune-mi, n-ai avea acum un pic de timp liber ?

— Ba da.

— Aş vrea totuşi să te vadă regizorul nostru... ca să... cum să-ţi explic mai pe-nţelesul dumitale ? În fine : ca să ne putem convinge dacă ne-am orientat bine cercetările. Eşti de acord ? Stăm chiar aici, la hotel.

— Haidem.

Pe drum, Pronka află cum avea să se numească filmul, care din actorii celebri urmează să joace acolo, şi cu cît sînt plătiţi ei pentru aşa ceva.

— Da' tipul ăsta.. de ce vine la oraş ?

— Cum să-ţi spun ? Ca să-şi facă o situaţie. E dintr-ăia care nu urmăresc decît banii.

— M-da, interesant, zise Pronka. Să ştiţi că nici mie nu mi-ar strica acum un bănuţ în plus. În toamna asta trebuie să-mi reclădesc casa. Vreau să mă-nsor şi casa-i prea mică. De-oi avea copii, or sta claie peste grămadă. Dumneavoastră îi plătiţi la fel de bine pe toţi ăia care joacă ?

Femeia rîse.

— Îmi pui cam prea devreme asemenea întrebări. Spune-mi, ai putea să rămîi totuşi pentru o săptămînă ?

— Cred că aş putea. Trimit chiar acu' o telegramă şi...

— Stai, stai. Deocamdată nu trebuie să trimiţi nimic. S-ar putea să nu fii omul pe care îl căutăm.

— Păi nu ziceai matale că-s tocmai tipul care vă trebuie ?

— Asta n-o decid eu. O decide regizorul.

Regizorul, un bărbat uscăţiv, trecut de cincizeci de ani, cu nişte ochi vii şi inteligenţi, îl întîmpină pe Pronka cu multă căldură. Cîntărindu-l iute din ochi, îl invită să şadă într-un fotoliu.

Femeia cea drăguţă îi desluşi pe scurt tot ce aflase mai adineaori de la Pronka.

— Perfect, zise regizorul. Dacă treaba o să meargă, le rezolvăm şi pe toate celelalte. Iar acum am să te rog să ne laşi. O să-ncercăm să ne jucăm puţin rolurile...

Femeia plecă.

— Ia spune-mi, cum te cheamă, c-am uitat.

— Mă numesc Prokopi. Pronka se ridică în picioare.

— Stai jos, stai jos. Uite că m-aşez şi eu. Regizorul luă loc într-un alt fotoliu. Aţinti asupra lui Pronka o privire veselă. Eşti tractorist ?

— Îhî.

— Da' la cinema îţi place să mergi ?

— Îmi place. E adevărat, mă duc cam rar.

— Păi de ce ?

— Pentru că vara stăm mai tot timpul pe cîmp. Iarna ne ducem la tăiat metri.

— Asta ce-o mai fi ?

— La tăiat pădure, adică. Ăia care-s însuraţi rămîn în sat să repare tractoarele, iar holteii, cum sînt eu, de exemplu, pleacă la pădure.

— Aha, aha. Uite despre ce-i vorba, Prokopi : noi avem în film următoarea secvenţă : un băiat de la ţară vine la oraş. Vine să-şi caute o soartă mai bună. În oraş dă de nişte prieteni. De fapt, nici nu-i sînt prieteni. E o familie de orăşeni care şi-au petrecut vacanţa la ţară şi-au locuit acolo în casa lui. Ai priceput ?

— Am priceput.

— Bun. Mergem mai departe. Familia asta de la oraş e cam nemulţumită de venirea flăcăului : griji în plus, deranj, chestii dintr-astea... Băiatul nu-i prost, îşi cam dă seama de situaţia creată şi-n general începe să înţeleagă că viaţa la oraş nu-i o treabă tocmai uşoară. Face, cu alte cuvinte, primii paşi în noua lui situaţie. Clar ?

— Păi cum vine asta : cît au stat la el, a fost bine, cum a venit el la dînşii, nu le mai place ?

— Eh... se mai întîmplă. De fapt, ei nu arată chiar aşa, pe faţă, că-s nemulţumiţi. Treaba-i mai

complicată. Regizorul tăcu, se uită la Pronka. Nu înţelegi ?

— Ba da. Umblă cu fofîrlica.

— Aşa, aşa. Hai să-ncercăm, vrei ?... Cuvintele le născocim pe parcurs. Ce zici ?

— Păi cum facem ?

— Uite-aşa : dumneata intri pe uşă, iar eu n-am să mai fiu eu, ci amicul acela al dumitale, orăşeanul. Pe urmă, vorba ceea : văzînd şi făcînd. Poartă-te aşa cum îţi vine. Doar să ţii minte că nu mai eşti Prokopi, ci flăcăul acela de la ţară. Să zicem că-l cheamă Ivan. Haide !

Pronka ieşi din cameră şi... intră din nou.

— Bună ziua.

— Trebuie mai întîi să baţi la uşă, îl corectă regizorul. Înc-o dată.

Pronka ieşi afară şi bătu la uşă.

— Da !

Pronka intră. Rămase în prag. Tăcură amîndoi o vreme, uitîndu-se unul la celălalt.

— Da' „bună ziua" unde-i ?

— Păi nu vă zisei adineaori ?

— Acum am luat-o de la capăt.

— S-o iau de la capăt ?

Pronca ieşi. Bătu la uşă.

— Da !

— Bună ziua.

— Hehei ! Ivan ! Intră, intră, se „înveseli" regizorul. Poftim în casă. Ce vînt te-aduce ?

Pronka zîmbi.

— Salut ! Veni la regizor, îl luă de umeri, îl bătu pe spate. Cum o duci, neică ?

— Da' de ce eşti tu aşa bucuros ? îl întrebă regizorul.

— Că te-am văzut pe matale... Doar şi matale te bucuri.

— Bine, dar nu-ţi dai seama că eu mă prefac ?

— De ce să te prefaci ? Doar eu încă nu ţi-am spus că vreau să stau la matale. Poate c-am venit doar aşa, în trecere.

Regizorul îşi încreţi fruntea. Se uită cu atenţie la Pronka.

— Cam ai dreptate, zise. Hai să mai repetăm o dată. Aşa este : m-am cam pripit.

Pronka ieşi, ca să bată din nou la uşă.

Scena se repetă.

— Cum o mai duci, nenişorule ? întrebă Pronka, zîmbind.

— Ceac, pac... Da' cu tine ce-i ? Ai venit cu treburi pe la oraş ?

— Ba, deloc. Am venit cu totul.

— Cum cu totul ?

— Să stau aici. Vreau să mă fac artist.

Regizorul izbucni în rîs.

Pronka tăcu, derutat.

— O luăm iar de la capăt ?

— Ba nu, mergem mai departe. Da' cu mai multă seriozitate. Tu n-ai venit ca să te faci artist, ci, de pildă... să te angajezi la fabrica de tricotaje. Aşadar ai de gînd să rămîi în oraş ?

— Îhî.

— Şi ?

— Ce anume ?

— Unde-ai să locuieşti ?

— La matale. Astă-vară n-ai stat cu familia la mine ? Acu' oi sta şi eu la matale.

Regizorul străbătu gînditor încăperea.

— Văd că n-o prea scoatem la capăt... Să iei chiar aşa taurul de coarne parcă nu prea merge.

Trebuie să procedezi mai delicat. Să fii adică mai hîtru. Hai să ne prefacem amîndoi: eu sînt nemulţumit că m-am pomenit cu tine, dar o fac pe bucurosul, iar tu ţi-ai dat seama că-s nemulţumit, dar te faci că n-ai observat nimic şi te bucuri şi tu. Încercăm în felul ăsta ?

— Încercăm. Să ştii că mi-ar plăcea munca asta, pe cuvîntul meu ! Cînd m-ar vedea în film ai noştri de la ţară, ar face clubul harcea-parcea.

— De ce să-l facă harcea-parcea ?

— De mirare. M-ar scoate de-acolo, vorba ceea, pe sus !...

— Hm... Bine, hai să mai încercăm. Ca să nu fiu cumva scos şi eu dintr-o anumită casă. Şi tot de mirare.

Pronka ieşi pe culoar, bătu la uşă, intră în cameră, dădu „bună ziua". Făcu totul cu multă siguranţă şi cu vădită plăcere.

— Vanea ! Tu aici ?! exclamă regizorul.

— Stai. Pe matale cum te cheamă ?

— Păi, să zicem... Nikolai Petrovici.

— O luăm de la capăt, făcu Pronka pe-un ton de comandă. Zi : „Vanea, tu aici ?!"

— Vanea, tu aici ?!

— Nu aşa. Dă mai întîi uite-aşa din palme. Abia după aia să spui : „Vanea, tu aici ?!" Pronka îi arătă cum trebuie să facă. Mă-nţelegi ?

Regizorul îşi pipăi gînditor bărbia, apoi se declară de acord.

— Bine. Vanea, tu aici ?! Şi plesni din palme. Pronka strălucea de bucurie.

— Hai să trăieşti, Petrovici. Cum o mai duci, bre ?

— Stop ! Nu văd deloc că-ţi dai seama ce-i în mintea mea. Doar eu sînt nemulţumit ! Deşi... Bine, hai să continuăm. Totuşi, urmăreşte-mă cu mai multă atenţie. Vanea, tu aici ?!

— Cum mă vezi. Vreau să mă mut la oraş.

— De tot ?

— De tot. Vreau să intru la fabrică.

— Da' de locuit unde-ai să locuieşti ? Nikolai Petrovici îşi părăsi tonul „vesel".

— La matale. Pronka rămase bucuros ca şi pînă atunci. O să stăm cu toţii împreună, o să ne uităm la televizor !...

— Nu prea am spaţiu, Ivan...

— N-are nimic. Te-i mai strîmtora puţintel.

— Bine, dar eu îmi şi arăt nemulţumirea, Ivan... adică Prokopi ! îşi ieşi din fire regizorul. Nu mă vezi că-s supărat ? Sînt negru la faţă de supărare, iar tu-mi zîmbeşti întruna.

— Mă doare-n cot că eşti supărat. Ce dacă stau aci o săptămînă, două ? Cînd oi intra la fabrică, m-oi muta la cămin.

— Dar asta ar însemna să facem un alt film. Nu pe ăsta. Pricepi ?

— Facem altul ! Să zicem că eu viu la matale şi...

— De unde eşti tu de fel ? îl întrerupse regizorul.

— Din Kolunda.

— Şi n-ai vrea să rămîi cu adevărat la oraş ?

— Dracu' să... Pronka tăcu, rămase pe gînduri. Drept să spun, nu m-am gîndit la aşa ceva. Ştiu eu ? Parcă n-aş vrea. Îmi place mai mult cum îi pe la noi pe-acasă. Nu mă potrivesc cu băiatul ăsta din film, aşa-i ?

— Cum să-ţi spun... Regizorul nu voia să-l necăjească pe Pronka. La noi este vorba de-un alt soi de flăcău. Uite, ăsta-i scenariul. Vru să-l ia de pe masă, chiar făcu un pas într-acolo, dar se opri şi

se întoarse spre Pronka. Da' ia spune, tu cum l-ai fi făcut ? Poftim, ai venit care va să zică la oraş...

— A-a, nu, dacă aţi şi scris totul, de ce să schimbaţi ? Doar n-o să scrieţi altminteri, că aşa vreau eu.

— Şi totuşi ?

— Ce anume ?

— Ai venit la ăştia de la oraş. Mai departe ?

— Păi, am venit... „Bună ziua !" — „Bună ziua !" — „Iacătă c-am venit." — „Pentru ce ?" — „Păi vreau să intru la fabrică..."

— Şi ?

— Asta-i tot.

— Bine, dar ăstora nu le convine să stai la ei.

— Da' ce-i aşa o grozăvie, zău dacă pricep ! Stau şi eu o săptămînă, poftim : două...

— Şi totuşi lor nu le convine. În faţă nu ţi-o spun, dar nu le convine. Ce-ai face în situaţia asta ?

— I-aş întreba : „Ce-aveţi, bre, nu vă cade bine să stau aci, la voi ?"

— Iar ei ţi-ar răspunde : „Ba nu, Ivan, cum poţi să spui aşa ceva ? Stai cît vrei." Dar de îmbufnaţi ar rămîne îmbufnaţi. Şi tu ţi-ai da seama de asta foarte bine. Cum ai proceda ?

— Nu mai ştiu. Acolo cum scrie ?

— Păi... altcumva. N-ai putea să te prefaci şi tu ? Hai să mai încercăm. Ăştia-s oameni răi, mă rog, dă-i la dracu'. Totuşi tu n-ai unde să locuieşti. Doar nu te mai poţi duce înapoi, la ţară. Hai s-o luăm de la capăt. Nu uita însă că...

Sună telefonul. Regizorul duse receptorul la ureche.

— Da... da... Păi de ce, frate ? Doar v-am spus clar !... Nu v-am arătat eu din care să luaţi ?!... Fir-ar al naibii să fie !... Bine, cobor îndată. Am plecat.

Prokopi, băiete, aşteaptă-mă cinci minute. E acolo o încurcătură...

— Nu vă ascultă ? întrebă Pronka.

— Pe cine ? Pe mine ?

— Îhî.

Regizorul rîse.

— Ba nu. I-o altă chestie. Şi părăsi încăperea.

Pronka îşi aprinse o ţigară.

Cîteva clipe mai tîrziu, intră în fugă pe uşă femeia cea drăguţă, cu servieta. Întrebă :

— Ei, cum e ?

— Nicicum.

— Poftim ?

— Nu merge. Acolo scrie despre altul.

— Regizorul te-a rugat să-l aştepţi ?

— Îhî.

— Atunci stai şi aşteaptă-l. Femeia răscoli teancul de scenarii aflat pe masă şi scoase de-acolo unul din ele. Poate n-ar strica să citeşti între timp scenariul ? Ia-l şi citeşte-l. Uite-aici este secvenţa dumitale.

Îi vîrî în mîini lui Pronka scenariul, luă cu ea un altul şi o zbughi pe uşă. Şi nu mai manifestă pentru Pronka nici un fel de preocupare. Şi-n general Pronka se simţi cumva întristat. Îşi imagină cum va sosi mîine la halta lui trenul încărcat pînă la refuz, cum vor da fuga călătorii să-şi ocupe loc în autobuze... Iar el va lipsi de acolo şi nici nu va răcni vesel, gonind împreună cu ceilalţi : „Hei, băbuţo, ia-o la picior, c-ai să mergi călare pe tampon !" Şi nu se vor ivi mai apoi, printre arbori, căsuţele din satul lui... Nu va răzbate de-acolo izul fumului de tizic... Nici nu-l va întîmpina în prag maică-sa cu obişnuita ei întrebare : „Ai venit ? Cum

o duce soru-ta?" Şi nici el nu-i va răspunde ca de obicei: „Bine, sănătoasă", auzind de la ea: „Ei slavă Domnului".

Puse pe masă scenariul, luă un creion colorat şi scrise pe-o foaie albă de hîrtie.

„Ne-am căzni degeaba.

Lagutin Prokopi."

Şi plecă.

Venin de şarpe

Lui Maxim Volokitin de la căminul de nefamilişti îi sosi o scrisoare. De la maică-sa. „Dragul meu, îi scria bătrîna, m-am betegit. Mă-njunghie în spate şi mi-a înţepenit piciorul. Cică ar fi sciatică, duce-s-ar pe pustii. M-a povăţuit oarecine s-o înmoi cu venin de şarpe, dar aici, pas de-l găseşte. Du-te, măicuţă, pe la farmacii, poate pe la voi o fi. Nu mai pot, răcnesc de durere. Du-te, măicuţă, nu mă lăsa..."

Maxim îşi sprijini capul în palme şi căzu pe gînduri. I se strînse inima de milă pentru maică-sa. Gîndi că-i trimisese mult prea arareori cîte-o scrisoare şi se simţi vinovat. În ultima vreme îşi amintise tot mai rar de ea, nici măcar în vis n-o mai visase ca altă dată. Şi iată că de-acolo de unde-şi ducea ea zilele, se arătase acum, aidoma unei năluci, o neagră primejdie.

„Halal să-ţi fie, Maxime!"

Era într-o zi de duminică. Maxim îşi puse costumul cel bun şi porni spre cea mai apropiată farmacie.

„O fi avînd şi el vreo denumire, veninul ăsta de şarpe. Ar fi bine s-o aflu, ca să ştiu ce să cer."

N-avea însă de la cine să afle, de aceea porni la întîmplare.

La farmacie era lume puţină. Maxim zări la tejghea o fată drăguţă şi se duse la ea.

— Venin de şarpe aveţi?

Fata număra nişte pacheţele cu prafuri. Se opri o clipă, mai rosti o dată, în şoaptă, ultima cifră, ca să nu greşească, îi aruncă lui Maxim o privire,

spuse „n-avem" şi continuă să numere. Maxim mai stătu niţel, vru s-o întrebe cum îi zice veninului de şarpe în limbaj ştiinţific, dar n-o mai întrebă : fata avea de lucru.

La farmacia următoare discuţia fu purtată cam aşa :

— Venin de şarpe aveţi ?

— N-avem.

— Da' de primit, primiţi ?

— Primim, însă cam rar.

— Da' în altă parte nu ştiţi unde l-aş putea găsi ?

— Nu, nu ştiu unde l-ai putea găsi.

De răspuns, îi răspundea lui Maxim o femeie uscăţivă, de vreo patruzeci de ani, cu un nas ascuţit şi frunte îngustă. Pielea de pe frunte îi era atît de subţire şi albă, încît aveai impresia că prin ea se întrezăreşte osul. Maxim gîndi că pesemne femeii îi face plăcere să-i răspundă „nu", „nu ştiu". Rămase cu ochii la ea.

— Ce mai doreşti ? întrebă femeia.

— Unde aş putea găsi, totuşi, veninul ăsta ? Oare nu există nicăieri în oraş ?

— Nu ştiu, răspunse ea din nou, cu un fel de stranie plăcere în glas.

Maxim nu se urni din loc.

— Altceva ? zise femeia. Stăteau amîndoi mai deoparte, lumea din farmacie nu le auzea discuţia.

— Da' de ce eşti mata aşa de slabă ? o întrebă el deodată. Nu-şi ticluise dinainte întrebarea şi nici nu ştia de ce i-o pusese. Îl luase gura pe dinainte. Prea fusese urîcioasă femeia.

Luată prin surprindere, ea nu făcu decît să clipească mărunt din gene.

Maxim se întoarse şi plecă.

„Acu' ce-i de făcut ?" gîndi el.

Trecu astfel din farmacie în farmacie, dar cei de acolo, deşi diferiţi unul de altul, n-aveau pentru el decît un mereu acelaşi răspuns : „nu", „n-avem".

La una din farmacii, Maxim văzu dincolo de geamul tejghelei un tînăr cam de-o vîrstă cu el.

— N-avem, îi zise tînărul.

— Da' nu ştii cum îi zice la veninul ăsta în termeni ştiinţifici ? îl întrebă Maxim.

Tînărul crezu pesemne că are ocazia s-o facă „pe savantul". Asta, poate, de prea mult stat într-un loc.

— În termeni ştiinţifici ? schiţă el un zîmbet. Păi, în reţetă cum scrie ? Aşa cum scrie acolo, aşa-i zice.

— N-am reţetă.

— Păi de ce-l mai cauţi ? Aşa poţi să-mi ceri şi apă vie.

— Zău ? Dacă n-am reţetă, nu mi se dă ? făcu Maxim, simţind cum l-apucă un fel de tremurici.

— Nu, tinere, nu ţi se dă.

Acest „tinere", rostit pe un ton îngăduitor, puse capac la toate.

— Ce băiat deştept eşti matale ! zise cu glas scăzut Maxim. Cum te-o fi făcut maică-ta aşa deştept ?!...

Ieşi în stradă şi-şi aprinse o ţigară. În faţa lui, de cealaltă parte a străzii, zări un oficiu poştal. Isprăvind din cîteva fumuri ţigara, intră acolo şi-i trimise maică-si o telegramă : „Expediat veninul de şarpe. *Maxim*".

„Întorc oraşul pe dos, da' tot îl găsesc", îşi zise, revenind în stradă. I se părea acum că de-i va tri-

mite maică-si veninul acela de şarpe, durerea o va lăsa cît ai clipi.

Intrînd la o farmacie mare, Maxim se îndreptă cu paşi hotărîţi spre o femeie trupeşă şi frumoasă, care arăta a fi mai binevoitoare decît celelalte.

— Îmi trebuie nişte venin de şarpe, îi zise.

— N-avem, răspunse femeia.

— Chemaţi-l atunci pe şeful dumneavoastră.

Femeia îl privi cu mirare.

— Pentru ce ?

— Vreau să discut ceva cu dînsul.

— La ce bun să-l chem ? Nu te poate ajuta cu nimic. Medicamentul ăsta nu-l avem.

Lui Maxim îi veni să-i trîntească femeii o bădărănie, să-i zică o vorbă jignitoare. Şi asta nu pentru că nu găsise nici aici veninul de şarpe, ci pentru că toate femeile acelea îi ziceau „n-avem" cu atîta uşurinţă, cu atîta dezgustătoare seninătate.

— Vreau să vorbesc cu şeful ! repetă Maxim. Şi deodată adăugă cu o voce plîngăreaţă : Ştiţi, mi-e mama bolnavă... Tonul cu care o spusese i se păru absolut lipsit de demnitate.

Femeia renunţă la tonul oficial.

— Zău că n-avem venin de şarpe. Ţi-o spun foarte serios. Pot să-ţi dau în schimb venin de albine. Ce are mama dumitale ? Sciatică ?

— Îhî.

— Ia-l pe ăsta, de albine. Că nici nu-i nevoie totdeauna de celălalt.

— Bine. Daţi-mi. Lui Maxim încă-i mai era ruşine de tonul său plîngăreţ. Da' o fi bun ca şi cel de şarpe ?

— Reţetă ai ?

— N-am.

— Şi-atunci ?

— Ce ?

— Păi dacă n-ai reţetă, nu pot să-ţi dau. N-am voie.

Maxim îşi pierdu cumpătul.

— Asta-i aşa, o hîrtiuţă mică, nu ?

Femeia zîmbi.

— Da, da. Ţi-o poate da un medic. Noi nu facem decît să...

— Daţi-mi aşa, fără reţetă... Zău. V-o aduc mîine. Vă rog...

— Nu pot, tinere. Nu pot.

Ajuns în stradă, Maxim se gîndi multă vreme la ceea ce ar trebui să întreprindă. Chiar dacă avea să găsească la vreo farmacie veninul de şarpe, n-avea cum să-l cumpere, căci n-avea reţetă. Asta era clar. Prin urmare, trebuia mai întîi să şi-o procure.

În drum spre casă, mai trecu pe la un oficiu poştal şi-i expedie mamei o altă telegramă : „Venin de albine nu-ţi trebuie ? *Maxim*".

A doua zi, la ora nouă dimineaţa, se duse la şantier, se învoi pe toată ziua şi se duse la policlinică.

Într-o despărţitură albă, cu geamuri, era tăiat un ghişeu. Dincolo de ghişeu se afla o fată, albă şi ea. Fata stătu o bună bucată de vreme să-i întocmească lui Maxim o fişă, apoi îi întinse un bon. Maxim văzu că bonul are numărul paisprezece, ora de primire fiind treisprezece treizeci.

— Mai devreme n-aveţi ?

— Nu.

— Tovarăşă dragă... Maxim îşi dădu seama că a început iar să vorbească pe un ton plîngăreţ, dar de oprit nu se mai putu opri. Tovarăşă dragă, dă-mi te rog unu' dintr-alea, să pot intra mai devreme. Zău. Am mare nevoie.

Fără să se uite la el, fata răscoli teancul de bonuri, scoase unul de acolo şi i-l întinse. Abia atunci se uită la Maxim, iar lui i se păru că-i întrezăreşte pe chip o umbră de zîmbet.

„Draga de ea, gîndi, mişcat. De-acum încolo poţi să rîzi cît pofteşti: bonul uite-l colea, la mine-n mînă." Bonul acela, al doilea, purta numărul şase, ora de consultaţie fiind unsprezece fix.

În faţa cabinetului şedeau, în aşteptare, vreo zece persoane. Maxim se aşeză lîngă un bărbat mai în vîrstă, ai cărui ochi exprimau atîta suferinţă, încît te făceau să-ţi spui: „Orice-ar fi, tot în pămînt ne ducem".

„L-a răzbit boala", gîndi Maxim şi, amintindu-şi iar de maică-sa, stătu, nerăbdător, să-l aştepte pe doctor.

Veni şi doctorul, un bărbat destul de tînăr. Curînd, ieşi din cabinet o femeie şi întrebă:

— Cine-i numărul unu?

Nu se ridică nimeni.

— Eu sînt, zise Maxim, simţind că o forţă nevăzută îl ridică în picioare şi-l duce spre uşa cabinetului.

— Zău? Ai numărul unu? întrebă omul lîngă care se aşezase.

— Da, răspunse Maxim şi intră în cabinet. Era vesel şi i se părea că fusese foarte isteţ.

— Ce-i? întrebă doctorul, fără să se uite la el.

— O reţetă, zise Maxim, aşezîndu-se în dreptul mesei.

Doctorul părea morocănos, nu-şi ridica ochii. „O fi tras zdravăn la măsea azi-noapte", gîndi Maxim.

— Ce fel de reţetă? întrebă doctorul, umblînd la hîrtiile care zăceau pe masă.

— Vreau să cumpăr nişte venin de şarpe.

— Da' ce te doare? Doctorul îşi ridică, în fine, privirea.

— Nu mă doare nimic. E bolnavă maică-mea. Are sciatică. Doctorii i-au recomandat venin de şarpe.

— Şi?

— Şi n-am reţetă. Or fără ea, vă daţi seama, nu mi-l dă nimeni. Maxim crezu că a explicat totul foarte limpede. Tocmai de aceea am şi venit la dumneavoastră. Să-mi daţi o reţetă.

Doctorul îl privi cu o anume curiozitate.

— Da' unde locuieşte mama dumitale?

— La ţară. În ţinutul Krasnoiarsk.

— Serios... Şi zici că-ţi trebuie o reţetă?

— Da. Maxim se simţi mai în largul lui: îi plăcuse de doctor.

Acesta îi aruncă sorei o privire.

— Păi dacă-ţi trebuie, să ţi-o dăm. Ce zici, Klavdia Nikolaevna?

— Daţi-i, bineînţeles.

Doctorul scrise reţeta.

— Să ştii însă că aşa ceva nu se prea găseşte, zise el. Să te duci la farmacia douăzeci şi şapte. Ştii unde e? E chiar în faţa cinematografului „Priboi". Acolo s-ar putea să fie.

— Vă mulţumesc. Maxim îi strînse doctorului mîna şi o zbughi afară din cabinet. Părea că pluteşte prin aer, atît îi era de mare bucuria.

Venin de şarpe nu era nici la farmacia douăzeci şi şapte.

Maxim prezentase reţeta şi-acum se uita cu răsuflarea întretăiată la farmacistul dinaintea lui.

— N-avem, zise acesta şi clătină din cap.

— Cum n-aveţi?

— Aşa. N-avem.

— Păi eu am venit cu rețeta... Uite colea rețeta.

— O văd.

— Ce faci dumneata cu mine, tataie ? rosti Maxim încet, cu disperare în glas. Eu am nevoie de veninul ăsta.

— N-avem, băiete, n-avem. De unde vrei să ți-l scot ? Doar îți spun clar : venin de șarpe n-avem.

Maxim ieși în stradă, se sprijini cu spatele de un zid și urmări mașinal chipurile trecătorilor. Aceștia se perindau pe dinaintea lui într-un torent nesfîrșit. Maxim se tot uita la chipurile lor, dar nu le vedea pe nici unul.

Într-un tîrziu îi veni în minte o idee. Se depărtă brusc de zid și porni spre centrul orașului. Spre circ.

Acolo, îi ieși în întîmpinare portarul.

— Pe cine cauți ?

— Pe Ignat Baikalov.

— E la repetiție.

— Și ce dacă ?

— Cum „ce dacă" ? N-auzi că-i la repetiție ! Portarul îi bară drumul.

— Ia mai lasă-mă cu chestii dintr-astea ! se înfurie Maxim, îl dădu la o parte pe bătrîn și intră înăuntru.

Ajunse în arena imensă și pustie, unde pașii lui stîrniră ecouri. Numai în mijlocul ei sta neclintit un ins cît toate zilele, ținînd pe umeri două fete grațioase ca niște păpuși. Ceva mai încolo, un tip zvîrlea în aer mai multe farfurii. Maxim porni spre acesta.

— Unde l-aș putea găsi pe Baikalov ?

Omul prinse, una cîte una, toate farfuriile.

— Poftim ?

— Ziceam, că-l caut pe Baikalov.

— E sus, la etaj. Da' pentru ce ?

— Așa... Sîntem consăteni.

— Ia-o pe-acolo, pe scara aceea. Omul zvîrli din nou farfuriile în aer.

Ignat se luase la trîntă cu un mongol. Mongolul era o adevărată namilă.

— Hei, Ignat ! făcu Maxim.

Ignat se dădu jos de pe mongol.

— Maxime !... Hai noroc ! Ignat era nădușit : trînta îl înfierbîntase. Ce-i cu tine ? Își trecu apoi palma peste coaste.

— Te-a căpiat ăsta, așa-i ?

— Chiar că m-a căpiat. Are forță-n el cît un taur, da' la trîntă nu se pricepe.

— Și poți tu să-l înfrîngi ?

— Vrei să-ți arăt ?

— Nu, lasă. Am venit la tine c-o treabă. S-a-mbolnăvit maică-mea. Mi-a trimis o scrisoare. Trebuie să-i fac rost de niște venin de șarpe. Am umblat tot orașul, da' n-am găsit nicăieri. Poate că ai tu vreo cunoștință pe undeva ?... Poate cunoști vreun doctor ?...

Ignat căzu pe gînduri.

— Naiba știe... e greu de spus. Să fi venit și tu mai din timp. Mîine să știi că plec. Mă duc acasă.

— Acasă ?

— Aha.

— În concediu sau cum ?

— Aha.

Maxim îl privi cu invidie și tristețe.

— E grozav.

— Am să-ncerc astăzi să-ntreb pe cineva. Să-mi fi spus și tu mai demult...

— Atunci n-aveam nevoie de veninul ăsta.

— Ai şi tu dreptate. Bine, întreb eu astăzi. Da' de promis, să ştii că nu pot să-ţi promit.

Maxim dădu din cap.

— E-n regulă. Dă-i bătaie mai departe. Mă duc şi eu să mai caut.

Celălalt se simţi jenat.

— Să ştii că nu uit, Maxime. Poate-oi reuşi.

— Pe-acasă cît ai de gînd să stai ?

— Vreo două săptămîni. După aceea plecăm la Gagrî.

— Poate treci şi pe la maică-mea... Spune-i că-i trimit neapărat doctoria. Bine ?

— Cum să nu ! Şi nu te pierde, mă, cu firea. Poate l-om găsi chiar azi.

— Poate. Salută-i pe-ai tăi din partea mea. De cînd n-ai mai fost pe-acasă ?

— De vreo cinci ani.

— Eu de doi. S-or fi schimbat toate pe-acolo...

— Aşa zic şi eu.

— Bine, dă-i bătaie.

Maxim ieşi din clădirea circului şi, cu aceeaşi hotărîre cu care pornise din dreptul farmaciei douăzeci şi şapte, se îndreptă iar într-acolo.

Intrînd înăuntru, se duse direct la farmacistul acela, bătrîior.

— Vreau să vorbesc cu şeful matale.

— Te rog, zise cu amabilitate farmacistul. Intră pe uşa aceea. E la el în birou.

Maxim se duse într-acolo.

În biroul şefului nu era nimeni. În faţă, se afla o altă uşă. Maxim o împinse şi lovi pe cineva în spate.

— Imediat, se auzi de dincolo.

Maxim se aşeză pe un scaun, hotărît să nu plece fără să capete veninul de şarpe.

Apoi, în încăpere intră un omuleţ scund, cu mustăcioară, cu obrajii grăsulii, proaspăt bărbieriţi. Era curăţel, durduliu, să tot fi avut patruzeci de ani.

— Ce doreşti ? întrebă el.

— Asta. Maxim îi întinse reţeta. Inima începu să-i bată cu atîta putere, încît simţi un junghi în piept.

Responsabilul suci reţeta în mîini.

— Nu-nţeleg.

— Am nevoie de medicamentul ăsta. Maxim se strîmbă uşor, inima, într-adevăr, i-o luase razna.

— N-avem aşa ceva.

— Da' mie-mi trebuie. Că mama trage să moară. Maxim îl privi pe celălalt, încercînd să nu clipească : simţi că ochii i s-au umplut de lacrimi.

— Şi dacă n-avem, eu ce pot să fac ?

— Eu am nevoie, mă-nţelegi ? Şi de aici nu mai plec ! Vă urăsc pe toţi, canalii ce sînteţi !

Responsabilul zîmbi.

— Treaba devine serioasă. N-am încotro. Se aşeză în dreptul telefonului şi, învîrtind discul, îi tot arunca lui Maxim priviri pline de curiozitate. Maxim avusese timp să se şteargă la ochi şi-acum se uita afară, pe fereastră. I se făcuse ruşine. Îi părea rău că rostise fraza aceea, de la urmă.

— Alo ! făcu responsabilul. Dumneata eşti, Vadim Petrovici ? Hai noroc ! Da, eu sînt. Spune-mi, ai cumva... Aici rosti un cuvînt de neînţeles. Cum ? N-ai ?

Lui Maxim îi stătu inima în loc.

— Da, îi trebuie aici... unui flăcăiaş... Ia vezi, poate găseşti... E un băiat simpatic, vreau să-l ajut.

Maxim rămase cu ochii la responsabil. Acesta îşi ţuguie nepăsător buzele : aştepta răspunsul.

— Zău ? Perfect, atunci îi spun să vină la dumneata. Ia zi cum o mai duci ? Aşa ? Da' ce zici de... Cum ? Ei, nu mai spune ! Pe cuvînt ?...

Urmă o discuţie de neînţeles : cineva făcuse o delapidare, fusese scos din muncă, urma să fie trimis în judecată... Maxim sta cu ochii în pămînt, dîndu-şi seama că-l podidiseră lacrimile, dar nu mai putea face nimic : plîngea şi gata. În ultimele două zile ostenise cumplit. Acum se ruga la Dumnezeu ca responsabilul să stea cît mai mult de vorbă la telefon : poate între timp lacrimile vor înceta să-i curgă ; altminteri i-ar veni să intre-n pămînt de ruşine. Iar dacă ar încerca să se şteargă la ochi, responsabilul i-ar surprinde gestul şi şi-ar da seama îndată că l-a podidit plînsul...

„Prostule !" se mustră în gînd. Totodată îşi dădu seama că l-a îndrăgit pe responsabilul ăsta cum nu îndrăgise pe nimeni în viaţa lui.

Omul puse receptorul în furcă şi se uită la Maxim. Acesta se încruntă, îşi trecu repede mîneca hainei peste ochi şi începu să se caute de ţigări. Responsabilul nu zise nimic, se apucă să scrie un bileţel, apoi se ridică în picioare. Maxim se ridică şi el.

— Asta-i adresa farmaciei... Să-ntrebi de Vadim Petrovici. Şi nu dispera, mama dumitale o să se facă bine...

— Vă mulţumesc, zise Maxim. I se pusese un nod în gît şi vorbele îi sunară ca un chiţăit. Îşi lăsă capul în piept şi porni spre uşă, fără, măcar, să dea mîna cu responsabilul.

„Of, că prost mai sînt !" îşi zicea cu ciudă. Se simţea foarte ruşinat.

A doua zi de dimineaţă, la Maxim intră în fugă Ignat. Aduse cu el larma şi răcoarea străzilor proaspăt stropite.

— Maxime !... Plec ! Ţi-am făcut rost de venin.

Maxim sări din pat.

— Unde pleci ?

— Acasă. Uite veninul...

— Păi am făcut rost şi eu. De-un flacon întreg.

— O să fie două flacoane. Las' că prinde bine.

— Pleci chiar acum ?

— Păi ! Rămîi cu bine ! Trec neapărat pe la maică-ta...

— Stai niţel. Viu şi eu să te conduc.

— Sînt cu un taxi...

— Mă-mbrac numaidecît.

— Hai. În doi timpi şi trei mişcări. Trenul pleacă peste-un sfert de ceas. Nevastă-mea s-a şi-mbarcat. Cred că se dă acum de ceasul morţii...

— S-a şi urcat în tren ? Maxim sărea într-un picior prin odaie, încercînd să şi-l vîre pe celălalt în cracul pantalonului.

— Păi sigur.

— O clipă, şi sînt gata. La vreo cofetărie n-am avea timp să oprim ? I-aş lua mamei nişte dulciuri.

— Eşti nebun ? urlă Ignat. Vrei să alerg în urma trenului ?

— Bine, bine...

Se repeziră în jos pe scări, urcară în taximetru.

— Ascultă, prietene ! i se adresă Ignat şoferului. Peste zece minute îmi pleacă trenul... Dă-i bătaie. Plătesc triplu.

Maşina se smuci din loc.

Soţia lui Ignat stătea în faţa vagonului. Pînă la plecare nu mai rămăsese decît un minut şi jumătate...

— Ignat... Dă-o dracului de treabă, își întîmpină ea soțul, gata-gata să plîngă. Cît pe ce să dau valizele jos.

— Las' că totu-i în ordine! făcu vesel Ignat. Pe curînd, Maxime! Suie, puicuțo, în vagon.

Trenul se puse în mișcare.

— Rămîi cu bine, Maxime!

Maxim merse pe lîngă vagon.

— Auzi, Ignat? Să-i spui mamei că s-ar putea să vin și eu curînd! Nu uita, Ignat!

— Nu, nu-uu!

Maxim se opri.

Trenul luase viteză.

Maxim ajunse în fugă vagonul în care se afla Ignat și-i strigă din nou:

— Ignat! Să nu uiți!

— Las' că-i spun!

Lumea de pe peron începuse să se împrăștie. Maxim sta mereu și se uita în urma trenului.

...Pe peron nu mai rămăsese aproape nimeni, dar Maxim nu se clintea din loc. Se uita întruna spre zarea către care plecase Ignat.

Cizmulițele

Plecaseră la oraș după niște piese de schimb... Serghei Duhanin văzu acolo, la unul din magazine, niște cizmulițe de damă. Și-și pierdu liniștea: își puse în gînd să ia o pereche nevesti-si. Măcar o dată în viață, cugetă el, se cade să-i fac un dar mai acătării. Mai ales că-i vorba și de-un lucru frumos... Asemenea cizmulițe nici măcar în vis n-a visat ea să poarte.

Serghei stătu îndelung cu ochii la cizmulițe, apoi ciocăni vesel cu unghia în geamul tejghelei. Întrebă:

— Și cît zici c-ar costa burlănașele astea?

— Care burlănașe? nu-l pricepu vînzătoarea.

— Păi... cizmulițele.

— Auzi la el: burlănașe. Șaizeci și cinci de ruble.

Serghei fu cît pe-aci să zică cu glas tare: „Hătui!" Mormăi:

— M-da... Cam pișcă.

Vînzătoarea îl privi cu dispreț. Ciudate ființe mai sînt și vînzătoarele astea: îți vînd un chil din cel mai obișnuit mălai, dar cu o mină, de parcă ți-ar întoarce o datorie uitată.

Mă rog, dracu să le ia de vînzătoare. Cele șaizeci și cinci de ruble trebuincioase Serghei le avea. Avea chiar șaptezeci și cinci. Dar... Ieși în stradă, își aprinse o țigară și se așternu pe gînduri. Acu', vorbind cinstit, nu prea-s făcute cizmulițele astea pentru glodul de pe ulițele satului. Deși, bineînțeles, ea o să le păstreze ca pe ochii din cap... O dată pe lună dacă le-o încălța, să facă vreun drum cu ele. Și acela numai pe vreme uscată. În schimb, cîtă

bucurie pe ea! A dracului de frumoasă ar fi clipa cînd el ar scoate cizmuliţele din valijoară şi i-ar spune: „Na, poartă-le".

Serghei porni spre ghereta de lîngă magazin şi se aşeză la rînd, să ia nişte bere.

Şi-şi închipui cum o să i se aprindă nevesti-si ochii în cap cînd o vedea cizmuliţele. Căci uneori e ca un copil: se bucură de-o trec şi lacrimile. I-o femeie bună, ce mai la deal, la vale. Şi-apoi, să trăieşti cu alde noi, bărbaţii, medită el mai departe, îţi trebuie răbdare şi iar răbdare. Numai la băutura asta blestemată dac-ai sta să te gîndeşti. Dar ăia micii, dar gospodăria!... Nu, că-s pe drept cuvînt de fier, de pot îndura atîtea. Tu, cum, necum, da' tot te mai răcoreşti uneori: îi tragi cîte-o duşcă şi parcă te simţi mai uşurat, pe cîtă vreme ele se-n-vîrtesc de dimineaţă pînă seara, ca nişte maşinuţe dintr-alea cu arc.

Rîndul înainta anevoie, oamenii cereau „repetir" la nesfîrşit. Serghei rămînea cufundat în gînduri.

Desculţă, ce-i drept, nu umblă, la ce bun s-o facem pe sărăcanii? Umblă ca şi altă lume din sat... Îs frumoase, nimic de zis, cizmuliţele, dar nu-s de buzunarul nostru. De le-oi aduce, tot ea o să sară cu gura. O să zică: la ce-mi trebuie, mă, nişte cizme aşa de scumpe? Mai bine ai fi luat fetelor cîte ceva, nişte paltonaşe, colo, nu vezi că vine iarna?

Serghei luă, în sfîrşit, două halbe de bere, se dădu deoparte şi începu să soarbă încet, cîte-o înghiţitură. Şi să cugete mai departe.

Uite-aşa o duci — ai şi împlinit patruzeci şi cinci de ani — şi tot gîndeşti: nu-i nimic, o să am parte şi eu cîndva de-o viaţă mai bună, mai uşoară. Dar anii trec... Nici n-ai să prinzi de veste, cînd ai

să te pomeneşti la buza gropceanului în care va fi să-ţi odihneşti ciolanele. Abia atunci ai să-ţi dai seama că ai tot aşteptat ceva întreaga viaţă. Şi-ai să-ţi spui: oare de ce dracu am stat să aştept, în loc să-mi fi îngăduit şi eu bucuriile de care aş fi fost în stare? Cum ar fi şi-acum, de pildă: ai nişte bani în buzunar, ai văzut nişte cizmuliţe mai aparte, fă-i, mă, o bucurie femeii! Poate că nici n-ai să mai dai de-un prilej ca ăsta. Fetele doar nu ţi-au ajuns încă la vîrsta măritişului, s-or găsi şi pentru ele nişte încălţări să le poarte. Pe cîtă vreme cizmuliţele astea — poate că doar o dată în viaţă ai să...

Serghei reveni în magazin.

— Ia dă-mi-le să mă uit la ele, ceru el vînzătoarei.

— La ce să te uiţi?

— La cizmuliţe.

— Ce să vezi la ele? Ce număr îţi trebuie?

— Le văd aşa, după ochi. Numărul nu-l ştiu.

— Vine să cumpere şi nu le ştie numărul. Astea trebuie măsurate pe picior, că nu-s tîrlici.

— Văd şi eu că nu-s tîrlici. Se cunoaşte după cît costă, he-he...

— Păi d-aia nici n-ai la ce te uita.

— Şi dacă vreau să le cumpăr?

— Cum să le cumperi, cînd nu le ştii numărul?

— Ce-ţi pasă? Vreau să mă uit.

— N-ai la ce să te uiţi. Dacă le-oi da aşa la care cum vine...

— Uite ce-i, scumpo, se înfurie Serghei, eu doar nu cer să-ţi văd matale chiloţii, că nici n-am nevoie să ţi-i văd. Eu îţi cer să-mi arăţi cizmuliţele care se află ici, sub sticlă.

— Dumneata să nu-mi fii mitocan, auzi? Să nu-mi fii mitocan. Cum se aghezmuiesc ăştia, cum încep...

— Ce să înceapă? Cine începe? Mi-ai dat de la dumneata să beau, de-mi vorbeşti aşa?

Vînzătoarea îi zvîrli una din cizmuliţe. Serghei o luă, o suci în mîini, îi auzi pielea scîrţîind, o bătu cu unghia peste talpa care lucea parcă ar fi fost dată cu lac, pe urmă îşi vîrî încet mîna înăuntru...

„O să doarmă piciorul în ea, nu alta", gîndi cu bucurie.

— Şaizeci şi cinci fix? întrebă.

Vînzătoarea îl privea tăcută, cu ciudă.

„O, Doamne! se miră Serghei. Asta chiar c-a prins ură pe mine. Oare de ce?"

— Le iau, spuse în grabă, pentru ca vînzătoarea să se mai îmblînzească niţel, că doar le cumpără, n-a stat s-o sîcîie aşa, de pomană. Dumitale îţi plătesc ori la casă?

Vînzătoarea, continuînd să-l privească ţintă, rosti cu glas scăzut:

— La casă.

— Şaizeci şi cinci fix, sau cu copeici?

Vînzătoarea îl mai privea şi acum: uitîndu-se la ea mai atent, Serghei îi zări, într-adevăr, în ochi o ură înverşunată şi o cam băgă pe mînecă. Aşeză tăcut cizmuliţa pe tejghea, apoi se duse la casă. „Ce-o fi cu ea? E scrîntită, de se-nfurie în halul ăsta? Păi aşa te stafideşti, femeie, nu mai apuci bătrîneţile."

Avu de plătit fix şaizeci şi cinci de ruble. Fără copeici în plus. Îi întinse vînzătoarei bonul. Nu mai îndrăznea s-o privească în faţă, o privea cam la nivelul pieptului ei scofîlcit. „O fi bolnavă, săraca", gîndi cu milă.

Dar vînzătoarea nu-i luă bonul. Serghei înălţă privirea. Acum, în ochii vînzătoarei mai sticlea şi o stranie satisfacţie.

— Cizmuliţele, te-aş ruga.

— La control, rosti ea cu glasul pe jumătate.

— Unde vine asta? o întrebă tot atît de încet Serghei, simţind că-ncepe s-o urască şi el pe slăbănoaga dinaintea lui.

Vînzătoarea nu-i răspunse. Îl privi în tăcere.

— Unde-i controlul? A? Şi Serghei îi zîmbi drept în faţă: Ci nu te mai zgîi aşa la mine, iubito, nu te mai zgîi. Îs om însurat. Ştiu şi eu că oricui îi pot cădea cu tronc... da' ce să-i faci? Rabdă şi dumneata, că nu-i nimic de făcut. Unde ziceai că-i controlul ăla?

Vînzătoarea rămase cu gura căscată. La aşa ceva nici că se aşteptase.

Serghei porni să caute pe cei cu controlul.

„Ia te uită! se miră şi el de ce fusese în stare. Ce m-o fi apucat? Să batjocoresc în halul ăsta muierea! Păi să nu mai facă atîta pe nebuna. Stă şi ţîfneşte din te miri ce."

Cei de la control îi dădură cizmuliţele şi Serghei porni către autobază, de unde avea să plece spre casă. (Veniseră cu maşinile lor: un mecanic şi alţi doi şoferi.)

Intrînd în camera de serviciu, crezu că cei de acolo vor fi curioşi să afle ce-o fi în cutia pe care o adusese cu el. Nimeni însă nu-l băgă în seamă. Ca de obicei, se luaseră la harţă. Văzuseră pe stradă un popă tînăr şi-acum încercau să-şi dea cu părerea cam cît trebuia să primească el pe lună. Cel mai tare se agita Vitka Kibeakov, un ins ciupit de vărsat, cu nişte ochi mari şi trişti. Chiar atunci cînd răcnea ca acum, şi cînd — trebuie s-o recunoaş-

tem — îi insulta pe cei din jur, ochii îi rămîneau la fel de trişti şi plini de înţelepciune, de parcă ar fi cătat cu o tristeţe lipsită de orice speranţă la el însuşi, la Vitka.

— Tu ştii că unul ca ăsta are „Volga" lui personală ?! continuă să urle Raşpel (Vitka era poreclit „Raşpel"). Ăştia şi cînd învaţă au bursă, o sută cincizeci de ruble. Pricepi ? Bur-să !

— Maşini personale au, ce-i drept, da' nu ăştia tinerii. Degeaba o ţii pe-a ta. Maşini au ăia... cum le zice ? Apostolii, ba nu apostolii... Ăia... cum le zice ?

— Aţi auzit, fraţilor ? Apostolii au „Volgi" personale ! Bă, hăbăuc e ăsta ! Apostol eşti tu, nătărăule !

— Bursa le e de o sută cincizeci de ruble ? Păi atunci cît trebuie să le fie salarul ?

— Da' tu crezi că aşa, pe degeaba, se lasă ei prigoniţi ? Uite-o ! De cinci sute de ruble ce-ai zice ?

— Ba ăştia trebuie să aibă credinţă în ei.

Serghei nu voia să intervină în sfada celorlalţi, deşi, la o adică, ar fi putut obiecta că cinci sute de ruble salariu pentru un popă tînăr i se pare a fi prea mult. Nu merita însă să discuţi despre asta tocmai acum. Serghei ar fi vrut să le arate celor de faţă cizmuliţele. Le scoase din cutie, le suci în mîini. Chiar acum o să uite de popii lor şi-o să tacă din gură. Ba uite că n-au tăcut. Au aruncat doar cîte-o privire spre cizme şi-atît. Numai unul din ei a întins mîna : ia dă-mi-le să le văd şi eu. Serghei îi dădu una din ele. Şoferul (unul, străin) îi făcu să-i scîrţîie pielea, o bătu cu unghia lui de fier peste talpă... Şi deodată îşi vîrî laba murdară în puful acela moale, alb ca zăpada... în cizmuliţă. Serghei i-o smulse din mîini.

— Unde-ţi vîri, mă, lopata ?

Şoferul rîse :

— Pentru cine-s ?

— I le-am luat nevesti-mi.

Abia în clipa aceea tăcură cu toţii.

— Cui, mă ? întrebă Raşpel.

— Lu' Klavka.

— Ia s-o văd şi eu.

Cizmuliţa trecu din mînă în mînă : încercară şi ceilalţi moliciunea carîmbului, ciocăniră cu degetul talpa... Să vîre însă mîna înăuntru nu îndrăzni niciunul. Doar desfăceau carîmbul, cătînd cu ochii în cuibul acela alb şi pufos. Unul chiar suflă acolo, el ştie de ce. Serghei se simţi cuprins de-o nemaiîncercată pînă atunci mîndrie.

— Cît ai dat pe ele ?

— Şaizeci şi cinci de ruble.

Îl priviră toţi cu nedumerire. Serghei îşi cam pierdu cumpătul.

— Ai căpiat, mă ?

Serghei luă cizmuliţa din mîna lui Raşpel.

— Poftim ! exclamă acesta. Ce ziceţi de el. Ne-a luat piuitul ! La ce-i trebuie, mă, aşa ceva ?

— Să le poarte.

Serghei ar fi vrut să rămînă calm şi sigur pe sine, dar inima păru că începe să-i tresară în capul pieptului, iar în cap porni să-i sune, cam nelalocul ei, una şi aceeaşi frază : „Jumate sumă pentru scuter, jumate sumă pentru scuter". Deşi ştia prea bine că şaizeci şi cinci de ruble nu reprezintă chiar o jumătate din preţul unui scuter, gîndul continua să-i zvîcnească cu încăpăţînare.

— Ea ți-a dat poruncă să-i cumperi cizme dintr-astea ?

— Cum adică să-mi dea poruncă ? Am vrut eu să i le cumpăr.

— Unde să se ducă, mă, cu ele ? îl iscodiră ceilalți cu veselie. Glodul îi trece de genunchi, iar el dă șaizeci și cinci de ruble pe mîndrețea asta de cizme.

— Păi sînt de purtat iarna.

— Și iarna unde să se ducă ?

— Tu nu vezi că-s făcute pentru alea de la oraș ? Cum o să intre piciorul lui Klavka în ele ? Nu-ți dai seama ? Doar nasul dacă i-o intra în cizma asta !

— Știi, barem, ce număr poartă ?

— Ia duceți-vă, mă !... se oțărî în cele din urmă Serghei. Ce vă doare pe voi ?

Rîseră.

— Păi ne pare rău, bre ! Doar n-ai găsit în drum banii ăștia.

— Eu i-am cîștigat, eu îi dau. Pe ce mi-o trăzni prin minte. Și mai lăsați-mă odată-n pace !

— Ți-o fi spus, să-i iei niște cizme de cauciuc... Auzi la ei : cizme de cauciuc ! Serghei se înfurie de-a binelea.

— Mai bine ați vorbi de popa acela tînăr. Cît ziceați că primește pe lună ?

— Mai mult ca tine, poți să fii sigur.

— Ia te uită, mă, la ei... Fi-v-ar gura să vă fie ! Stați și numărați banii altora. Serghei se ridică în picioare. Altă treabă n-aveți ?

— Da' ție de ce-ți sare muștarul ? Ai făcut-o de oaie, lumea vrea să te lămurească. Și nu-i cazul să te enervezi...

— Nu mă enervez deloc. Da' ce rost are să-ți faci tu sînge rău pentru mine ?! Parcă le-aș fi plătit din banii tăi !...

— Păi nu pot răbda, mă, să văd omul prost. Îmi pare rău de el.

— Să-ți pară rău de tine. Auzi la el, milosul !...

Se mai sfădiră așa un timp, apoi o porniră spre casă.

Pe drum, cel care umplu paharul fu mecanicul (sta cu Serghei în cabină).

— Pentru ce ți-a dat ea banii ăștia ? Ți-a spus să-i iei altceva, așa-i ? îl întrebă el. O făcu din compasiune, fără pic de ironie.

Serghei îl stima pe mecanic, de aceea se abținu să-l înjure.

— Nu mi-a spus nimic, mormăi. Și hai să isprăvim discuția asta.

Acasă ajunseră pe înserat.

Serghei nu-și luă rămas bun de la nimeni... Nici nu merse laolaltă cu ceilalți, plecă de unul singur. Spre casă.

Klavdia și fetele se așezaseră să cineze.

— De ce-ai venit așa tîrziu ? îl întrebă Klavdia. De-acu' ziceam că rămîneți acolo peste noapte.

— Pînă le-am luat în primire, pînă le-am dus la autobază... Pînă le-au distribuit acolo pe raioane...

— Tăticule, nu ne-ai cumpărat nimic ? îl întrebă fata cea mare, Grușa.

— Cum ? Mergînd spre casă, hotărîse așa : de-o face Klavka gălăgie, de i-o spune că-s prea scumpe, că-n loc de cizme ar fi trebuit să...

„Mă duc și le arunc în fîntînă."

— Ba am cumpărat, zise.

Cele trei se-ntoarseră spre el. Căscară ochii. În așa fel rostise acel „am cumpărat", încît își dădură seama că omul nu cumpărase un batic de patru ruble ori, să zicem, o mașină de tocat carne. De aceea se și întoarseră... Rămaseră în așteptare.

— Caută și tu în valijoară, îi zise el femeii. Se așeză pe-un scaun, își scoase pachetul de țigări. Era atît de tulburat, că-ncepuseră să-i tremure mîinile.

Klavdia scoase cutia din valijoară, din cutie ieșiră la iveală cizmulițele... La lumina becului electric se văzură și mai frumoase. Ziceai că rîd, nu alta. Fetele săriră în sus... Că vai, că aoleu...

— Măiculiță ! Mi se taie picioarele !... Cui le-ai luat, omule ?

— Cui să le iau ? Ție.

— Zău că mi se taie picioarele !... Klavdia se lăsă pe marginea patului, patul trosni... Cizmulița orășenească porni cu îndrăzneală să încalțe piciorul cel vînjos, țărănesc. Și se-nțepeni. Serghei simți cum îl trece un junghi prin inimă. Piciorul nu se ducea mai departe. Era prea îngust carîmbul.

— Ce număr ai luat ?

— Treizeci și opt.

Nu, nu intra. Serghei se ridică, trase și el de cizmuliță. Degeaba.

— Și-i a mea măsura...

— Uite-aici e necazul. La carîmb.

— Ce fel de picior oi avea, fir-ar să fie !

— Nu te repezi. Pune-ți un ciorap mai subțirel.

— Care ciorap ? Tu nu vezi că nu intră ?

— M-da...

— Of-f ! Ce fel de picior oi avea și eu, Doamne ! Avîntul li se potoli.

— Of-f ! se căina Klavdia. Ce picior o mai fi și ăsta ? Cît ai dat pe ele, omule ?

— Șaizeci și cinci. Serghei își aprinse o țigară. I se păru că nevastă-sa nu auzise prețul. Zic, șaizeci și cinci de rublișoare, atîta m-au costat.

Klavdia se uită la cizmuliță, îi mîngîia mașinal carîmbul. Ochii i se umpluseră de lacrimi... Ba nu, auzise foarte bine...

— Naiba să-l ia de picior ! spuse din nou. O dată avusei și eu parte... Of !

Junghiul îl săgetă din nou pe Serghei... Milă. Dragoste pe jumătate uitată. Atinse ușor mîna nevestei-si care mai mîngîia și acum cizmulița. I-o strînse. Klavdia îi aruncă o privire... Ochii li se întîlniră. Klavdia zîmbi rușinată, scutură din cap, așa cum făcea mai demult, în tinerețe : cumva băiețește, ca un flăcău poznaș de la ei, de la țară, și totodată cu mîndrie, cu demnitate.

— Tu, Grușa, să știi că al tău e norocul ! zise ea, întinzîndu-i fetei cizmulița. Încearc-o.

Fata rămase cu ochii la maică-sa.

— Hai ! făcu Serghei. Scutură și el din cap. O isprăvești bine p-a zecea, ale tale sînt.

Klavdia rîse.

...Înainte de a se duce la culcare, Serghei avea obiceiul să se-așeze pe un taburet scund la ușa bucătăriei, să-și fumeze ultima țigară din ziua aceea. Așa făcu și acum. Fuma gînditor, retrăia clipele legate de cumpărătura făcută, încerca să-i priceapă tîlcul neașteptat și, după cum i se părea, profund. În suflet i se cuibărise o dulce împăcare. Ar fi fost păcat să-i tulbure cineva simțămîntul acela plăcut, clipele atît de rar gustate.

Klavdia făcea patul în odaie.

— Hai, vino... îl chemă într-un tîrziu. El nu-i răspunse. Înadins. Să vadă de i-o mai spune ceva.

— Sergunea ! îl chemă, alintîndu-l.

Serghei se ridică, stinse mucul ţigării şi se duse dincolo. În drum, zîmbi în sinea lui şi clătină din cap... Dar de gîndit nu gîndi aşa: „I-am luat cizmuliţe şi uite-o ce blîndă s-a făcut". Nu, aici nu-i vorbă de cizmuliţe, fireşte. E vorba că...

Nu-i nimic. E bine.

Vanka Tepleaşin

Vanka Tepleaşin, bolnav de ulcer duodenal, se afla internat la spitalul sătesc. Se internase acolo de mai multă vreme. Într-o zi însă veni la spital un cetăţean de la raion, medicul îl chemă pe Vanka la el în cabinet şi, împreună cu cetăţeanul acela, se apucară să-l sucească, să-l învîrtească, să-l apese pe burtă, să-l ciocănească pe spate... Cei doi discutară apoi între ei şi-n cele din urmă îi spuseră lui Vanka:

— Pleci la spitalul orăşenesc?

— Pentru ce? îi întrebă, nedumerit, Vanka.

— Ca să stai acolo. Aşa cum ai stat şi aici. Uite... o să te trateze dumnealui, Serghei Nikolaevici.

Vanka se declară de acord.

La spitalul orăşenesc fu instalat cu tot confortul. Cei de-acolo începură să-i zică „bolnavul nostru tematic".

— Da' bolnavul tematic unde-i? venea sora să întrebe.

— S-o fi dus să fumeze la toaletă, îi ziceau bolnavii. În altă parte unde să fie?

— Iar s-a dus să fumeze? Of, ce să ne mai facem cu tematicul ăsta!...

Lui Vanka însă spitalul orăşenesc nu-i prea fu pe plac. Celor din salon avu timp să le istorisească mai toate păţaniile prin care trecuse: cum a fost cît pe ce să i se ridice carnetul de şofer, cum a nimerit altcîndva cu maşina în apă, de-a fost gata-gata să se înece...

— Gheaţa o şi vedeam în faţa maşinii, cum se cocoşează : ca o movilă. Deschid portiera, măresc niţeluş viteza. Cînd colo, simt deodată că mă duc în jos ! Povestind, Vanka se grăbea, sărea de la una la alta, gesticula. Simt că mă duc în jos !... Exact ca dup-o movilă — Apa — jart ! în parbriz. Mă reped să deschid portiera, portiera înţepenită. O lovise rău un sloi. Văd că mă duc la fund. Apa-n cabină — să-noţi, nu alta. Mă reped atunci la ailaltă portieră, ies afară, mă uit în juru' meu...

— Ei, asta-i... Parcă ai fi nimerit la o baie de aburi : „ies afară, mă uit în juru' meu"... Mai lasă-te de iordane.

Vanka, stînd în patul lui, îşi holbă ochii plini de sinceritate.

— Iordane ?! Cîteva clipe nici nu găsi cuvîntul potrivit. Păi eu... Auzi vorbă ! Păi astea-s iordane ? Eu...

Şi-ntr-adevăr, doar o dată dacă te uitai la el, îţi şi ziceai că băiatul acela nici nu s-o fi pricepînd să tragă o minciună. Căci şi pentru aşa ceva îţi trebuie o anume iscusinţă.

— Zi mai departe, Vania. Nu-i băga în seamă.

— Păi m-am uitat în sus : văd o gaură albastră. Era copca aia, pe unde spărsesem eu gheaţa... Am pornit înot într-acolo.

— Da, cît ai stat, bre, sub apă ?

— De unde vrei să ştiu ? N-oi fi stat mult. Asta cînd povesteşti pare că durează. Mai ales că te şi-ntrerupe lumea...

— Zi-i, zi-i.

— Am scos capu' din apă... Văd nişte cetăţeni venind în fugă. M-au băgat rapid la unu' în casă...

— Şi dă-i cu votcă ?

— Ba nu. Întîi m-au frecţionat cu odicolon. O săptămînă-ntreagă am mirosit a „Garoafă roşie". Abia după aia au dat fuga să-mi aducă votcă.

...Apoi, pe nesimţite, Vanka s-a pomenit tînjind. Sta ore întregi la fereastră şi se uita cum îşi duce traiul strada aceea, străină de cugetul şi de inima lui. Ciudat şi-l ducea : toată lumea striga, se agita, dar nimeni parcă nu-l auzea pe celălalt. Grăbiţi, oamenii alergau după treburile lor, dar pentru că de sus arătau cu toţii la fel, ai fi zis că, de fapt, nu se-ndreaptă nicăieri, că totul nu-i decît o ciudată fugă pe loc. Şi astfel, Vanka se obişnui curînd doar să lunece cu privirea peste oameni şi peste maşini. Se mai întîmpla să treacă pe-acolo, frîngîndu-se din mijloc, cîte-o fetişcană cu o fustiţă pe ea, şi-atunci Vanka o urmărea lung cu privirea. În rest, totul rămînea ca şi mai înainte. Curînd, îşi dădu seama că-l cuprinde urîtul. Se simţi însingurat.

Mare îi fu însă mirarea şi bucuria cînd, într-una din zile, o zări, fără veste, în lumea aceea a străzii, pe maică-sa... Bătrîna traversa cu băgare de seamă, se uita cu teamă împrejur. Draga de ea ! Uite că i-a trecut prin minte să vină, să-l vadă !

— Vine mama ! strigă el cu bucurie.

Atît de neaşteptat îi fu strigătul, atît de spontan dăduse glas bucuria omului, încît cei din salon izbucniră în rîs.

— Unde-o vezi, Vanea ?

— Uite-o colo ! E-aceea cu sacoşa în mînă ! Vanka se plecă peste pervaz şi strigă răsunător : Ma-mă !

— Du-te jos, la poartă, îl sfătui unul din bolnavi. Că s-ar putea să nu-i dea drumul : azi nu-i zi de vizită.

— Ba o să-i dea. O să le spună că-i venită de la ţară...

— Vezi să nu-i dea! Dacă-i ăla slabu, cu ochii roşii acolo, nu-i dă drumul, să-l tai.

Vanka ieşi în fugă din salon.

Jos, la poartă, maică-sa se şi afla lîngă slabul acela cu ochii roşii şi se ruga de el. Slabul nici măcar n-o băga în seamă.

— E mama mea! îi striga Vanka încă înainte de a ajunge în dreptul lui. A venit la mine!

— Nu-i voie decît miercurea, sîmbăta şi duminica, glăsui cu o voce lipsită de expresie cel cu ochii roşii.

Mama se bucură şi ea, zărindu-l pe Vanka, ba chiar porni spre el, dar cel cu ochii roşii i se puse în drum.

— Înapoi.

— Nu vezi c-a venit la mine? îi strigă Vanka. Ce ai?

— Numai miercurea, sîmbăta şi duminica, croncăni din nou portarul sau cum s-or mai fi numind ăştia.

— Păi n-am ştiut, făcu bătrîna, că-s venită de la ţară... N-am ştiut, tovarăşe. Doar să şed cu el oleacă, undeva pe-o băncuţă...

Vanka îşi dădu seama atunci, pentru prima oară — căci faptul îi atrase atenţia — cît de jalnic se făcu deodată glasul maică-si, ba parcă se şi învăţase cu glasul acela, se deprinsese cu el, şi cît de repede se petrecuse acest lucru... I se făcu ruşine că ea se roagă de portar cu atîta umilinţă. Îi porunci să tacă:

— Mai taci, mamă.

— Păi vreau să-l lămuresc pe tovarăşu'... Asta vreau.

— Mai taci! îi zise din nou Vanka. Tovarăşe! i se adresă el politicos şi cu demnitate portarului, dar acesta nici măcar nu se uită la el. Tovarăşe! ridică tonul Vanka. Doar cu dumneata vorbesc.

— Vanea, rosti pe un ton grijuliu mama, ştiind că feciorul ei poate nici una, nici două, să scape caii la vale.

Cel cu ochii roşii continua să aibă aceeaşi privire indiferentă, ca şi cînd nu i s-ar fi aflat nimeni în preajmă şi nu s-ar fi rugat nimeni de el dintr-o parte şi alta.

— Hai să ne-aşezăm uite-acolo, zise Vanka, încercînd din răsputeri să rămînă calm, şi-i arătă mamei o bancă aflată în spatele portarului. Şi trecu îndată pe lîngă acesta.

— În-napoi, făcu portarul, chiar cu un fel de silă în glas. Şi încercă să-l prindă pe Vanka de mînecă.

Vanka parcă s-ar fi aşteptat la aşa ceva. De-abia îl atinse cel cu ochii roşii, că-i şi dădu cu un gest brusc braţul la o parte şi, albindu-se de astă dată la faţă, dar cu o voce încă potolită, îi zise din nou maică-si.

— Uite colo, pe banca aceea.

Se aştepta însă şi la ceea ce avea să urmeze: să-l prindă, adică, cel cu ochii roşii de spate. Şi acesta îl prinse, într-adevăr. De gulerul dungat al pijamalei. Şi îl trase cu putere înapoi. Vanka însă îl apucă de mînă şi i-o strînse cu atîta putere, încît cel cu ochii roşii îşi strîmbă gura.

— Dacă-ţi mai dai o dată drumul la mînă, făcu Vanka privindu-l ţintă şi negăsind pe loc nişte vorbe mai tari, să ştii că... să ştiţi că o să avem amîndoi o discuţie foarte serioasă.

— Vanea, făcu aproape cu lacrimi în ochi mama. O, Doamne, Doamne...

— Șezi, îi spuse el cu o voce ușor răgușită. Șezi uite ici. Ia spune, cum o mai duceți ?...

Pentru o clipă, cel cu ochii roșii rămase uluit, apoi se puse în mișcare și dădu alarmă.

— Evstigneev ! Lizaveta Sergheevna ! răcni el. Veniți fuga ! Aici e acte abuzive ! Și, desfăcîndu-și larg brațele, ca și cînd ar fi trebuit să prindă un nebun furios, se repezi spre Vanka. Acesta însă ședea nemișcat pe bancă, doar se încordase din tot trupul și se uita de jos în sus spre portar. Și sub privirea lui, cel cu ochii roșii își încetini pașii și se opri. Întoarse însă capul și răcni din nou : Evstigneev !

Din încăperea alăturată ieși în fugă Evstigneev, un ins cu trupul pătrat, îmbrăcat într-un halat alb și cu o chiflă în mînă.

— Ce-i ? făcu el, neînțelegînd unde se petrec actele abuzive, și cine e cel care le săvîrșește.

— Vino fuga ! răcni cel cu ochii roșii. Și, desfăcîndu-și brațele, se și năpusti asupra lui Vanka.

Vanka îl întîmpină... Portarul zbură spre perete. În clipa următoare însă, Evstigneev observă și el, în fine, „actul abuziv“ și se repezi spre Vanka.

...Nu izbutiră să pună mîna pe el... Vanka n-o luă la fugă, dar nici nu se lăsă prins, deși Evstigneev acela era un bărbat vînjos și, împreună cu celălalt, se căzniră din răsputeri s-o facă, ba încă Vanka își dădu silința să nici nu prea zboare pe sus scaunele și mescioarele. Totuși n-avu încotro și mescioara portarului săgetă prin aer, iar cana cu apă care se afla pe ea căzu jos și se sparse. Se iscară țipete, gălăgie... Veniră în goană o sumedenie de halate albe. Veni și Serghei Nikolaevici, medicul lui Vanka... Abia izbutiră să-i potolească pe Evstigneev și pe cel cu ochii roșii. Vanka fu

dus la salon. Însuși Serghei Nikolaevici îl duse acolo. Era tare necăjit.

— Ce-ai făcut, măi Ivane ?...

Vanka însă, dimpotrivă, se liniști cu totul. Își dădu seama limpede că trebuie să plece numaidecît acasă. Ba chiar îi spuse și maică-si să-l aștepte la poartă.

— De ce naiba ți-ai pus tu mintea cu el ? nu izbutea să priceapă Serghei Nikolaevici, un om încă tînăr. Vanka avea pentru el o stimă deosebită.

— Păi că n-a lăsat-o pe mama să intre.

— Să-mi fi spus mie și rezolvam eu totul. Hai, du-te în salon. Ți-o trimit îndată.

— Nu e cazul. Acuși plecăm acasă.

— Cum acasă ? Ce vorbă-i asta ?

Vanka rămase însă neînduplecat, fapt pe care nu și-l putea explica nici lui însuși. Se și liniștise tocmai pentru că-și spusese că va pleca acasă. Serghei Nikolaevici încercă să-l înduplece, aducîndu-l în micul său cabinet. Ba chiar îi spuse cam așa :

— Cît despre maică-ta, poate să stea la mine. Vreo trei zile. Sau cît poftește. Că eu am loc destul. Cu tine să știi că n-am dus treaba la capăt. Pricepi ? Pur și simplu mă tragi pe sfoară. Nu-i mai băga în seamă pe proștii ăia. Ce le putem face ? Mama o să vină în fiecare zi pe la tine.

— Nu, spuse Vanka. Își aminti din nou cu cîtă umilință se rugase maică-sa de cel cu ochii roșii... Nu. Nu mai stăruiți.

— Să știi că nu-ți fac bilet de ieșire.

— Am să sar pe fereastră... Plec la noapte așa cum sînt : în pijama...

— O-of ! mormăi, necăjit, Serghei Nikolaevici. N-are, măi, nici un rost...

— Nu-i nimic. Vanka se şi înveselise. Doar că-i părea rău niţel că doctorul acela al lui... s-a necăjit aşa de tare. O să găsiţi pe-altcineva cu ulcer... Doar e şi ăla de lîngă geam, roşcatul, are şi el ulcer.

— Nu-i vorba de asta. Zic că n-are rost să faci aşa ceva.

— Ba nu. Vanka se simţea din ce în ce mai uşurat. Vă rog să nu vă supăraţi.

— Cum vrei... Serghei Nikolaevici era totuşi foarte necăjit. Nici ca să te ţin aşa, cu sila, nu fac mare lucru. Poate că te răzgîndeşti ?... Mai stai niţel, îţi vii şi tu în fire...

— Nu. M-am hotărît.

Şi Vanka porni în goană spre salon, să-şi strîngă cele cîteva lucruşoare pe care le avea acolo.

Bolnavii săriră la el cu gura :

— Prostule ! Mai bine te-ai duce să...

— Ăştia de-aici te-ar fi vindecat. Serghei Nikolaevici ar fi dus treaba la capăt.

Nu izbuteau deloc să priceapă oamenii aceia că în curînd el, împreună cu maică-sa, se vor sui în autobuz şi nici într-un ceas de vreme vor ajunge acasă. Nu izbuteau s-o priceapă şi basta.

— Din cauza unui prost să nu-ţi refaci tu sănătatea. Vai de capu' tău.

— Trebuie să fim oameni, rosti Vanka pe un ton răzbunător şi calm totodată, poate chiar solemn. Clar ?

— Clar, clar... Degeaba te pripeşti, degeaba.

— Mai bine i-ai fi băgat v-o cincizeci de copeici în labă ăluia cu ochii roşii şi-ar fi fost totu' în regulă.

Vanka îşi luă, vesel, rămas bun de la toată lumea, le ură tuturor sănătate şi, cu sufletul uşurat, se repezi în jos, pe scară.

Ajuns jos, la subsol, se duse să-şi ia în primire hainele. Omul care le elibera era chiar Evstigneev, cel de adineaori. Văzîndu-l pe Vanka, se uită la el fără urmă de supărare, ba chiar îi spuse cu părere de rău :

— Te-au dat afară ? Păi vezi...

Cîteva clipe mai tîrziu, aducîndu-i lui Vanka hainele, se aplecă spre urechea lui şi-i spuse încet, cu un reproş întîrziat :

— Să-i fi dat vreo cincizeci de copeici şi gata socoteala : nu mai ieşea nici un fel de scandal. Of, tinereţe, tinereţe... Nu puteai şi tu să te gîndeşti ?

— Trebuie să fim oameni, nu să umblăm după ciubucuri, spuse din nou, cu multă gravitate, Vanka. Aici însă, la subsol, printre mulţimea aceea de cuiere, în norul înecăcios de naftalină, fraza îşi pierdu din solemnitate. Evstigneev nici n-o băgă în seamă.

— Or fi astea ghetele ? Îs ale tale ?

— Ale mele.

— Nici nu te-ai făcut bine şi-ai şi plecat...

— Las' că mă tratez acasă.

— Aca-asă ! Vezi să nu te tratezi...

— Hai noroc şi alta-n loc ! îi zise Vanka.

— Să fii sănătos. Vorbeşte şi tu cu doctoru'... poate mai rămîi. N-avea rost să te iei la harţă cu prostu' ăla.

Vanka nu mai stătu să-i explice lui Evstigneev situaţia : era grăbit să ajungă la maică-sa, care, de bună seamă, şedea acum şi plîngea lîngă ăla cu ochii roşii.

Într-adevăr, așa era. Bătrîna ședea pe bancă, în spatele portarului, și-și ștergea lacrimile cu colțul broboadei. Cel cu ochii roșii sta în picioare în dreptul mescioarei sale și privea în lungul coridorului: într-o parte și-n alta. Sta drept ca un băț. Vanka nici nu-l zări bine, că inima îi și începu să bată cu putere. Își încetini pașii, gîndindu-se că ar trebui să-i zică ceva, măcar acum, la plecare. Să găsească pentru el o vorbă mai tare. Dar, ca un făcut, nu-i venea nimic în minte.

— Să fii sănătos! îi zise în cele din urmă. Cîrligosule!

Insul cu ochii roșii clipi, luat pe neașteptate, dar nu întoarse capul: continuă să privească în lungul teritoriului pe care-l păzea.

Vanka îi luă maică-si sacoșa din mîini și coborîră amîndoi treptele acelui spital mult lăudat, unde, după cum se zvonea, mai că și boala canceroasă puteai să ți-o vindeci.

— Nu mai plînge, îi zise Vanka maică-si. De ce să plîngi?

— Văz că nicăieri, băiatu' mamii, nu ești în stare, nu-ș' de ce, să prinzi rădăcini, își exprimă bătrîna gîndul amar. Doar și atunci, la profesională...

— Bine, bine!... Mai dă-i încolo cu profesionala lor... Și-ți mai spun ceva: să nu te mai rogi de nimeni, așa cum te-ai rugat adineaori de ăsta, cu ochii de iepure. Să nu te rogi niciodată de nimeni. Clar?

— D-apoi poți răzbi dacă nu te rogi?!

— Păi... nici așa nu se poate. Mi-e rușine mie cînd te văd.

— Ți-e rușine... Uite acuși o să trebuiască să fac rost de niște hîrtii, ca să mă scoată și pe mine la pensie. Dacă nu te rogi de unu' și de altu', faci v-o treabă?

— Bine, bine... Pe mama nu prea puteai s-o convingi cu una, cu două. Ce mai e nou pe-acasă?

— Nimic. Te internezi iar la noi, la spital?

— Oi vedea, zise Vanka. Mă simt și așa mai bine.

Curînd ajunseră la gară, se suiră în autobuz și plecară spre casă.

Ofensa

Saşka Ermolaev a fost jignit.

Mă rog, o fi fost, se mai întîmplă. Nimeni nu-ţi spune să te laşi ofensat fără să crîcneşti, dar ca să te repezi îndată să reconsideri din această cauză toate valorile omeneşti, să dai de-a berbeleacul însuşi sensul vieţii, asta e, ştiţi... un lux. Vorba ceea : mai mare daraua, decît... Desigur, cumpătarea nu-i o piesă dintr-un arsenal cavaleresc, însă te fereşte de orice primejdie. Da, da. Puteţi să nu fiţi de acord cu treaba asta, puteţi să zîmbiţi cu îngăduinţă, poate chiar cu dispreţ... N-aveţi decît. După ce o să vă săturaţi de agitat paloşe de lemn, după ce o să fiţi daţi afară cu scandal de peste tot, după ce o să vă apuce disperarea, să veniţi şi pe la noi, cumpătaţii, să bem un ceai.

Dar să revenim.

De fapt, cum se petrecuse totul ?

Sîmbăta de dimineaţă, Saşka se apucase să adune mai multe sticle de lapte goale, apoi îi spusese fiică-si : „Maşa, vii şi tu cu mine ?

— Unde ? La gagazin ?

— Da, la magazin. Să luăm nişte lapte. Mămica ne tot ceartă că nu ne ducem după cumpărături, hai acu' să ne ducem.

— Bine că v-aţi hotărît şi voi o dată, dădu glas mămica. Vedeţi, poate găsiţi şi nişte peşte dintr-ăla, de-i zice nototenie. Să luaţi o juma' de chil.

— Ăla-i cam scump.

— Nu-i nimic. Am să-l prăjesc pentru ăia micii.

Şi uite aşa se făcu, că Saşka, însoţit de Maşa, ajunse în dimineaţa aceea la „gagazinul" cu pricina.

Luară lapte, luară nişte unt, se duseră apoi să caute şi peştele zis nototenie. Ajungînd la raionul de pescărie, zăriră în dosul tejghelei o mătuşică. Era una cam morocănoasă : pesemne că n-o fi dormit bine în noaptea aceea. Şi — hodoronc-tronc — i se năzări că-l vede în faţa ei pe acel beţivan care, cu o zi înainte, făcuse acolo un scandal de pomină. Se uită la Saşka şi-l întrebă cu ciudă :

— Ei, cum e ? Ţi-a trecut ?

— Ce să-mi treacă ? n-o înţelese acesta.

— Nu-ţi mai aminteşti ce-ai făcut ieri p-aici ?

Saşka o privi mirat.

— Ce te uiţi la mine ? N-ai făcut nimic, aşa-i ? Se uită ca îngeraşu'...

Ciudat lucru, dar ceea ce-l jigni mai mult pe Saşka fu tocmai acel „îngeraş".

— Ia ascultă, zise el, simţind că i se încleştează falca. Ai fi mahmură dumneata, nu eu. Ce zici c-am făcut aici ?

Acum fu rîndul femeii să se simtă jignită. Rîse ironic :

— Chiar ai uitat ?

— Ce să uit ? Ieri am fost la lucru.

— Nu zău ? Şi cu cît te plăteşte pentru lucrul ăsta ? Auzi c-a fost la lucru ! Şi mai îndrăzneşte să deschidă gura : „Ai fi mahmură dumneata" ! Ba nu te-i fi trezit tu ca lumea !

Saşka începu să tremure. Cuvintele femeii îl jigniră atît de tare, în dimineaţa aceea, poate pentru că în ultima vreme dusese un trai tihnit, paşnic, iar de băut, nu mai băuse de cine ştie cînd... Şi totodată pentru să strîngea în palmă mîna micuţă

și caldă a fetiței. Să-și bată lumea joc de el față de fiică-sa ! De făcut însă nu știa ce să facă. Cel mai bun lucru ar fi fost să înalțe din umeri, să se întoarcă și să se ducă naibii, acasă. Căci mătușica aceea era dintr-alea de-o țin una și bună. Poate că și-o fi dat și ea seama că l-a confundat, dar asta nu însemna, firește, că trebuia să ceară scuze unui ins oarecare. Ca ce chilipir s-o facă ?

— Unde vă e responsabilul ? fu tot ce izbuti să născocească Sașka mai amenințător.

— E-n biroul lui, spuse mătușica, fără să se tulbure.

— În care birou ? Unde-și are biroul ?

— L-o fi avînd și el pe undeva. Da' ce nevoie ai tu de responsabil ? Auzi la el : „Unde-i responsabilul ?" N-are altceva de făcut omu' decît să stea la discuții cu alde voi, ăștia ! Mătușica ridicase tonul, invitîndu-i și pe ceilalți vînzători, precum și pe cumpărătorii aparținînd generației vîrstnice să participe la scandal. Una, două, să discute cu responsabilul ! Responsabilul are treabă, nu stă să vă asculte pe voi. Mort, copt, să i-l dai pe responsabil !

— Ce s-a întîmplat, Roza ? o întrebară celelalte vînzătoare.

— Ce să se-ntîmple ? Ține morțiș dumnealui să discute cu responsabilul ! Vrei, nu vrei, cheamă-l pe responsabil ! Că așa dorește măria-sa. Bețivanule !

Sașka se duse chiar el să-l caute pe responsabil.

— Tanti asta... e lea, zise Mașa.

— Ba nu e rea. E... Sașka tăcu, nu-i mai zise fiică-si cum e tanti aceea. Obrazul îi ardea, ca și cînd i-ar fi tras cineva în văzul lumii cîteva palme.

Pe coridorul de serviciu îi bară drumul un flăcău de la raionul de carne.

— Ce te-ai zborșit așa, vericule ?

Astuia, Sașka găsi ce să-i spună. Și pesemne că avu în priviri ceva care îl făcu pe tînărul măcelar să se dea la o parte.

— Eu nu sînt responsabilă, sînt șefă de raion, îi zise o altă mătușică, aflată într-un birou minuscul. Da' ce s-a-ntîmplat ?

— Păi să vedeți, începu Sașka, stă acolo... și, nici una nici două, se ia de mine... Ce i-am făcut eu ?

— Ia-o mai calm, mai calm, îl sfătui femeia.

— Ieri am fost la lucru... P-aici nici n-am călcat. Iar dumneaei zice că v-aș fi făcut nu știu ce boacăne. Eu nici nu v-am trecut pragul !

— Cine zice ?

— Aceea de la pescărie.

— Și ce vrea de la dumneata ?

— Zice că v-aș fi făcut p-aici nu știu ce necazuri. Eu nici n-am fost p-aici.

— Și-atunci de ce te superi ? Dacă n-ai fost — n-ai fost și bună-ziua.

— Da, dar a-nceput să mă insulte. Să mă facă-n fel și chip.

— Ce ți-a spus ?

— M-a făcut îngeraș.

Șefa de raion începu să rîdă. Sașka simți din nou că i se încleștează falca.

— Bine, bine, să mergem, zise șefa. Să vedem despre ce-i vorba.

Cîteva clipe mai tîrziu erau la raionul de pescărie.

— Roza, ce s-a-ntîmplat ? întrebă cu glas scăzut șefa de raion.

Roza, vorbind și ea cu glasul pe jumătate — cam așa vorbesc între ei medicii despre cîte un bolnav, cînd e și acesta de față, și tot așa discută și cei de la tribunal sau de la miliție : parcă numai între

ei, dar nu se sinchisesc deloc dacă-i aude şi cel despre care-i vorba — Roza, deci, îi spuse:

— S-a-mbătat ieri şi-a făcut scandal. Azi i-am adus aminte şi s-a făcut c-a uitat. Ba chiar a făcut-o pe supăratul!...

Saşka începu din nou să tremure. Începu să tremure, pentru că o văzu pe şefa de raion că dă uşurel din cap la cele ce-i spunea Roza, în semn că-şi dă seama foarte bine despre ce-i vorba. Vezi doamne, îşi dădeau seama amîndouă — deşi la Saşka nu se mai uita nici una — că lui nu-i mai rămîne nimic de făcut decît „s-o facă pe supăratul"!

Deşi începuse să tremure, Saşka încerca din răsputeri să rămînă calm.

— Da' de ce, mă rog, discutaţi în stilul ăsta? întrebă el la un moment dat.

Nici şefa de raion şi nici Roza nu se uitară la el. Continuară să vorbească între ele.

— Şi cum s-a întîmplat? întrebă şefa de raion.

— Păi a cumpărat nişte băutură şi pesemne c-a isprăvit-o. A venit iar. Tocmai la ora închiderii. Nu şi nu — să-i mai vindem...

— Telefon n-aţi dat?

— Ba s-a dus Liubka la telefon, însă el beat-beat, da' şi-a dat seama, şi-a plecat. Ne-a făcut aici în tot felul...

— Staţi niţel, interveni din nou Saşka în discuţia lor. Eu vă spun înc-o dată: ieri n-am fost p-aici! Mă-nţelegeţi? N-am fost.

Cele două se uitară la el.

— Nici n-am trecut p-aici, mă-nţelegeţi sau nu? Doar vă spun foarte clar: ieri nici nu v-am trecut pragul!

Cele două continuau să-l privească în tăcere.

Între timp, în spatele lui Saşka se adunase lume. Se auziră glasuri:

— Gata: ai fost, n-ai fost — ajunge!

— Daţi-ne ce-avem de luat.

— Bine, da' se poate aşa ceva? întoarse capul Saşka spre cei care se aşezaseră la rînd. Ieri nici n-am trecut pe-aici, iar dumnealor îmi zic c-am făcut scandal. Dumneavoastră ce vă pasă?!

Şi-atunci interveni un ins mai în etate, îmbrăcat cu o manta de ploaie.

— Gata! Cică nici n-a fost p-aici, da' nu-i seară să nu fie magazinul plin cu de-alde ăştia. Zac aici cu sticla la gură. Dacă ţi-a spus femeia c-ai fost, înseamnă c-ai fost.

— Vedeţi-vă de treabă. Alde dumnealor nici nu ies seara din casă! zise un altul din cei care stăteau la rînd.

— Da, da. Citesc presa.

— Şi tot dumnealui se ia de femeie! Noi ar trebui să ne luăm de voi! Asta ar trebui să facem!

— Ce-aveţi, frate, cu mine? încercă să riposteze Saşka, dar îşi dădu seama că ar fi o treabă inutilă. O prostie. Prin zidul acela de oameni n-ar fi fost chip să răzbească.

— Lucrează mai departe, îi spuse şefa de raion Rozei. Lucrează în linişte. Nu-i lua în seamă.

Saşka porni spre ieşire. Cumpărătorul cu manta de ploaie îi zise din urmă:

— Vezi c-ai venit prea din vreme. De-abia la zece se deschide la băuturi...

Saşka ieşi în stradă, se opri, îşi aprinse o ţigară.

— Ce nene lău, zise Maşa.

— Da, da, nenea... tanti... mormăi Saşka. Se tot întreba ce-ar trebui să facă. Începuse din nou să tremure. Parcă l-ar fi apucat frigurile, nu alta!

În cele din urmă, se hotărî să-l aştepte pe omul cu manta de ploaie. Să stea de vorbă cu el. Să-l întrebe: pînă cînd vrei, omule, să le cîntăm în strună mitocanilor? Şi ce te-a îndemnat s-o faci adineaori pe linguşitorul? Ce metodă o mai fi şi asta? De unde dorinţa asta blestemată de a fi neapărat pe placul unui vînzător mitocan, al unui funcţionar mitocan, al mitocanului în general? Căci noi înşine i-am prăsit pe mitocani. Doar nu ni i-a adus nimeni din altă parte, nu ni i-a paraşutat nimeni...

Cam aceste gînduri îi treceau prin minte. Şi iată că omul cu manta de ploaie ieşi, în fine, pe uşa magazinului.

— Staţi puţin, veni spre el Saşka. Vreau să discutăm o treabă.

Mantaua se opri, se uită urît la Saşka.

— Ce-avem de discutat?

— Vreau să ştiu şi eu: de ce aţi sărit adineaori să-i luaţi ăleia apărarea? Vă dau cuvîntul meu că n-am trecut ieri p-aici.

— Mai întîi du-te şi te trezeşte! Auzi? Ia te uită la el, cum se ia de oameni! „Să discutăm o treabă". Las' că-ţi arăt eu ţie! O să discutăm imediat, da' nu aici. În altă parte.

— Ce ai, frate, ai turbat?

— Ai să turbezi tu, acuma. Să vezi ce-ai să mai turbezi. Ţi-arăt eu discuţii, beţivanu' dracului!

Mantaua se repezi din nou spre uşa magazinului. Pesemne să caute un telefon, gîndi Saşka.

Ăştia parcă s-ar fi înţeles cu toţii! Saşka se simţi chiar mai liniştit şi-şi spuse că n-are rost să

stea pînă vine miliţia. Mai dă-o-ncolo de miliţie.... Dacă n-ar fi fost cu fetiţa după el, poate că ar fi stat. Chiar ar fi fost interesant de ştiut cum s-ar fi isprăvit toată povestea asta.

Porniră amîndoi spre casă. Mergînd pe stradă, Saşka se tot mira în sinea lui, tot nu izbutea să priceapă: ce se întîmplă oare cu lumea asta?

Fetiţa începu să bolborosească din nou pe limba ei caraghioasă. Pe Saşka îl miră la un moment dat şi gîndul că boţişorul acela cu ochi tăcuse mîlc atunci cînd el stătuse de vorbă cu lumea şi nu prinsese glas decît după aceea, dar şi atunci numai ca să-i spună că „nenea" sau „tanti" sînt „lăi", pentru că vorbesc urît cu tăticul ei. Saşka o luă în braţe. Simţi chiar că i se umezesc ochii.

— Puişorule... Chiar ai început să pricepi totul?

Venind acasă, se-apucă să-i povestească nevesti-si despre cele întîmplate. Dar nici nu începu bine, că-i şi pieri pofta de povestit...

— Şi ce ţi-au spus?

— Eh! Mai dă-i încolo. Nişte mitocani. N-ai mai avut de-a face cu ăştia?

Pe urmă însă îşi dădu seama că se gîndeşte mereu la omul acela cu manta de ploaie. Doar se vedea a fi un om în vîrstă, trecut prin viaţă. Şi ce a ajuns pînă la urmă: un laş şi un lingău, care dă fuga la telefon să cheme miliţia. Oare cum o fi trăit pînă acum? Ce-o fi făcut la viaţa lui? Poate că nici nu-şi dă seama că a fi lingău — indiferent unde, cînd şi în ce fel — e urît, josnic. Şi totuşi, cum o fi trăit pînă acum, de vreme ce habar n-are la bătrîneţe nici măcar de acest lucru? Într-adevăr, cum o fi trăit el pînă acum? Cu ce s-o fi ocupat? Saşka îl mai văzuse şi altă dată: ştia că locuieşte în blocul-turn din apropiere... Oare

să se ducă la el acasă ? Numărul apartamentului l-ar putea afla chiar acolo, la fața locului...

„Mă duc ! se hotărî Sașka. Stau de vorbă cu omul. Îi spun că proasta aia m-a confundat, că ieri nici n-am trecut pe acolo. Și că n-ar fi trebuit să-i ia apărarea așa, fără să se lămurească mai întîi despre ce-i vorba... Discut cu el omenește. Poate că o fi dintr-ăia care nu au pe nimeni, trăiesc singuri cuc...

— Mă duc să-mi iau niște țigări, îi zise nevesti-si.

— Păi abia ai venit de la magazin !

— Am uitat să-mi iau.

...După descrierea făcută, un băiețel îi spuse că-i vorba de unul, Ciukalov.

— Stă-n apartamentul treizeci și șase.

— Stă singur ?

— Ba nu. Are nevastă. Da' de ce ?

— Întreb și eu. Avem de lămurit o treabă.

Ușa i-o deschise chiar stăpînul casei. Era într-adevăr omul pe care îl căuta Sașka. Ciukalov.

— Vă rog să nu vă speriați, îi zise în grabă Sașka. Am venit să vă explic...

— Igor ! chemă pe cineva, cu glas tare, Ciukalov.

Nu se speriase deloc, ba, dimpotrivă, se uita la noul-venit cu o stranie satisfacție. Îl ațintise cu ochii săi negri, ușor bulbucați, și părea foarte mulțumit. Rămăsese în așteptare.

— Vreau să vă explic că...

— Acuși îmi explici totu'. Igor !

— Ce s-a-ntîmplat ? întrebă cineva din interiorul apartamentului. Era o voce bărbătească.

Fără să vrea, Sașka aruncă o privire spre cuier, din care cauză făcu, se vede, o mișcare ușoară... Ciukalov, crezînd pesemne că celălalt vrea să fugă, îl prinse brusc, cu o mînă neașteptat de puternică, de mîneca hainei. Ochii negri îi sclipiră a răutate și a bucurie inspirată de conștiința unei apropiate răfuieli. Răspîndea în jurul său un iz de votcă. Pe Sașka, atitudinea omului îl miră atît de mult, încît nici nu încercă să i se smulgă din mîini, doar își mișcă nițel brațul, ca să-și elibereze porțiunea de piele prinsă de Ciukalov odată cu mîneca.

— Igor !

— Poftim ? În vestibul apăru cel chemat, pesemne fiul lui Ciukalov, un tînăr voinic, cu ochii la fel de negri, umezi, înfierbîntat de gustarea de dimineață și de votca băută.

— Omul ăsta m-a insultat adineaori, la magazin... A vrut să mă bată... Ciukalov încă îl mai ținea pe Sașka de mînecă.

Igor se uită cu nedumerire la noul-venit.

— Lăsați-mă, vă rog, că n-am să fug, zise Sașka, ba chiar zîmbi. Doar nu m-a adus nimeni la dumneavoastră.

— Dă-i drumul, porunci Igor. Și, cîntărindu-l parcă, își aținti din nou asupra lui Sașka privirea întrebătoare, curioasă.

Ciukalov își retrase mîna.

— Uitați-vă despre ce e vorba, vorbi Sașka, încercînd să fie cît mai calm, cît mai binecrescut. Insultat am fost eu, iar tatăl dumitale...

— Ți-a picat chiar atunci sub mînă. Nu ?

— Cum adică ?

— A stat să mă aștepte special, în fața magazinului...

— Eram curios să știu de ce... de ce vă lingușiți...

Îndată Sașka porni să se miște foarte repede și în salturi... Igor îl apucă de piept — lucru la care Sașka nu s-ar fi așteptat din partea lui — îl izbi

de vreo două ori cu capul de uşă, apoi o deschise, îl tîrî de-a lungul palierului şi-i făcu vînt cu putere, în jos, pe scară. Saşka rămase ca prin minune în picioare, izbutind în ultima clipă să se prindă de balustradă. Sus, uşa pocni cu zgomot.

Lui Saşka i se păru că a picat dintr-un vîrtej care l-ar fi luat cu el, l-ar fi sucit de cîteva ori şi l-ar fi izbit apoi de pămînt. Totul se petrecuse cumva foarte repede. Îndată, mintea începu să-i lucreze cu aceeaşi iuţeală şi cu multă luciditate. Cîteva clipe doar mai rămase nemişcat în capul scării... Apoi o coborî în grabă, aproape alergînd. Acasă, în vestibul, are un ciocan solid. După aceea va veni să sune din nou, iar dacă uşa i-o va deschide bătrînul, îl va da la o parte şi va intra dincolo... Dacă îi va deschide Igor, va fi şi mai bine, mai simplu. Ei, vezi unde-ai ajuns, revoltîndu-te? Acum umblă şi-ţi răcoreşte inima. Dacă ai fi plecat la timp din magazin, nu s-ar mai fi întîmplat nimic. Dacă îi va deschide Igor, va trebui să împingă uşa cu genunchiul stîng şi s-o proptească îndată cu piciorul. Altminteri, celălalt va avea timp s-o împingă dinăuntru şi ciocanul nu-şi va atinge ţinta. Va lovi aiurea.

Nici n-apucă Saşka să iasă pe uşa blocului, că o şi văzu pe Vera, nevastă-sa, venind în goană spre el, în capul gol, speriată de moarte. Saşka simţi că-l lasă picioarele: îşi închipui că s-a întîmplat ceva cu copiii — cu Maşa, sau cu cealaltă fetiţă, care abia de curînd învăţase să umble. De spaimă, Saşka nu izbuti să scoată un sunet... Rămase încremenit. Vera îl zări de departe, veni în fugă la el.

— Ce-i cu tine? strigă înspăimîntată.

— Cu tine ce-i?

— Despre care nene-i vorba? Cu cine vrei iar să te iei la bătaie? Mi-a spus Maşa nu ştiu ce despre un nene. Ce-i cu el? De ce arăţi în halul ăsta?

— Cum arăt?

— Nu te mai preface, Saşka. Te ştiu eu cum eşti. Iar arăţi a neom. Ce s-a-ntîmplat? Cu cine te-ai certat?

— Nu m-am certat cu nimeni!

— Minţi! Mi-ai spus că te duci la magazin... Unde-ai fost?

Saşka tăcu. Acum, probabil că n-o să mai poată face nimic. Stătu o vreme cu capul plecat, cu ochii aţintiţi în pămînt, încercînd să-şi dea seama: i se potoleşte oare ceea ce-i încleştase adineaori inima, ori trebuie totuşi, neţinînd seama de nimic, să năvălească, cu ciocanul în mînă, la Igor?...

— Saşka, dragul meu, vino acasă, se rugă iar de el Vera, ghicind parcă ceea ce se petrecea în sufletul bărbatului. Vino acasă, ne-aşteaptă copilaşii... I-am lăsat singuri. Dă-l naibii pe ăla, nu te mai lua de el. Saşka, dragul meu, gîndeşte-te şi la noi. Vera îl prinse de mînă. Oare nu ţi-e milă de noi?

Lui Saşka îi veniră lacrimi în ochi... Se încruntă. Tuşi, supărat. Vîrî mîna în buzunar, dădu la iveală pachetul de ţigări, scoase cu degetele tremurătoare una din ele, o aprinse.

— Uite cum îţi tremură mîinile. Hai, vino.

Cu o mişcare uşoară, Saşka îşi eliberă mînă. Şi se duse acasă. Şi se duse, supus, acasă.

Se ofileşte...

— Vine ! strigă Slavka.

— De ce ţipi ? zise mama, supărată. Vorbeşte mai încet. Şi pleacă de-acolo, nu mai sta popîndău.

Slavka plecă de la fereastră.

— Să cînt ceva ? o-ntrebă pe maică-sa.

— Cîntă. Unu' mai nou.

— Care ?

— P-ăla, de-l tot repetai deunăzi.

— Încă nu-l ştiu cum trebuie. Poate p-ălălaltu' : „Se ofileşte..." ?

— Cîntă-l p-ăla.

— Da' n-ajung pînă sus, pe dulap.

Femeia dădu jos armonica de pe şifonier şi i-o puse lui Slavka pe genunchi. Băiatul începu să cînte „Se ofileşte..."

Pe uşă intră nenea Vladimir, un ins înalt, cu nasul mare. Îşi scutură şapca lovind-o de genunchi şi-abia după aceea dădu bună ziua.

— Bună ziua, Vladimir Nikolaevici, îi răspunse cu bunăvoinţă în glas mama.

Pentru cîteva clipe Slavka se opri din cîntat, ca să-i zică şi el „bun venit" oaspetelui, însă îşi aminti de porunca mamei ca în asemenea ocazii să cînte întruna, de aceea doar dădu din cap, salutîndu-l pe nenea Vladimir, şi apăsă din nou bumbii armonicii.

— Plouă afară, Vladimir Nikolaevici ?

— Burează. E şi timpul pentru aşa ceva. Nenea Vladimir vorbea totdeauna cumva foarte limpede şi cu multă judecată, ca şi cînd ar fi rînduit cuburi

dintr-alea colorate. Aşeza unul, se uita la el, sta pe gînduri, pe urmă îl aşeza altminteri. E şi timpul... repetă el. Azi sîntem... în cîte sîntem azi ? În douăzeci şi şapte ? Poftim, peste trei zile e-ntîi octombrie.

— Ai dreptate, oftă mama.

Pe Slavka îl mira faptul că maică-sa, de obicei atît de arţăgoasă şi rea de gură, pe nenea Vladimir îl aproba, tăcută, orice-ar fi spus. Şi-n general, cînd venea el în casă, ea părea cu totul schimbată : se-mbujora din te miri ce, se agita şi-i tot oferea „ultimul" păhărel de votcă, cu care prilej el zicea că „tocmai ultimul nu e cazul să-l bei, căci numai el duce omul la pierzare".

— Cînţi mereu, Slavka, nu te laşi ? făcu nenea Vladimir.

— Cîntă !.. oftă mama. Cum vine de la şcoală, cum începe. M-am şi săturat. Mă doare capu'...

Era o minciună sfruntată ; Slavka se şi minună în sinea lui.

— Asta nu-i rău, zise nenea Vladimir. O să-ţi prindă bine în viaţă, i se adresă el băiatului. De exemplu, cînd te-i duce la armată : ăilalţi — la instrucţie, tu — la Colţul roşu, să faci repetiţii. E bine. Doar nu-i este dat oricui să...

— Deunăzi am stat de vorbă cu profesoru' ăla, de-l învaţă, făcu mama. Zice c-ar avea înclinaţii pentru aşa ceva.

Cînd a vorbit ea cu profesorul ?! Doamne, ce-o fi păţit ?

— Zice c-ar avea talent...

— Zău ? Bravo, Slavka.

— Şezi, Vladimir Nikolaevici.

Nenea Vladimir se spălă pe mîini, se şterse bine cu prosopul şi abia după aceea se aşeză în dreptul mesei.

— Cine are talent, are şi-n casă de toate.

— Of, dar-ar Dumnezeu...

— Se-nţelege că trebuie să şi înveţi: una fără alta nu se poate.

— Ei vezi, cu-nvăţătura asta... Mama îi trimise lui Slavka o căutătură severă. Ne biruie lenea, vreau să spun. Cucoana asta mare. Mă zbat întruna, fac în cîte-o zi şi lecţiile cu el. „Învaţă, zic. Doar tu ai nevoie de carte, nu eu." Degeaba! Pe-o ureche-i intră, p-alta îi iese. Ehei, de-ar fi un bărbat în casa asta!... Că pe noi, muierile, ăştia nici nu ne bagă-n seamă.

— Tat-tu mai vine pe la tine, Slavka?

— La ce-i trebuie? interveni iar mama. Plăteşte pensia alimentară şi nici nu-i pasă. Te lasă pe tine să-l creşti cum îi şti.

— M-da, pensia asta alimentară nu-i o distracţie tocmai plăcută, observă nenea Vladimir. Cît îţi dă: douăzeci şi cinci?

— Douăzeci şi cinci. Şi nici nu cîştigă te miri cît. Uneori îi bea şi p-ăştia.

— E cazul să te străduieşti, Slavka. Mă-ti îi vine greu de una singură.

— Of, de-ar băga la cap treaba asta...

— Cînd vii de la şcoală, apucă-te numaidecît şi-ţi fă lecţiile. Le-ai făcut, cîntă oleacă la armonică. Ai cîntat la armonică, du-te şi te plimbă.

Mama oftă.

Băiatul cînta întruna „Se ofileşte..."

Nenea Vladimir îşi bău păhărelul de votcă.

— Trebuie să-ţi dai silinţa, Slavka.

— Asta-i zic şi eu: „Să-ţi dai silinţa, Slavka..."

— Nu ajunge numa' să-i zici, observă nenea Vladimir şi-şi mai turnă un păhărel.

— Da' cum să-i mai fac educaţie?

Nenea Vladimir nu-i răspunse şi răsturnă păhărelul în gura-i cît o căldare.

— Hu-u... Gata: am băut două, că-i duminică azi, şi-i destul. Nenea Vladimir îşi aprinse o ţigară. Of, ce mai beam altădată!...

— Da, da, spuneai dumneata. Eşti un om fericit că te-ai lăsat de băutură. Că ţi-ai înfrînt, adică, pornirea.

— Altădată cînd mă duceam dimineaţa la serviciu, miroseam a băutură de te trăsnea. Treceam mai întîi pe la frizerie, da' nu să mă bărbieresc. Să mă stropească ăla cu parfum în gură. Abia după aia plecam mai departe. Chinu' de pe lume. Voiam să mut trei bile la abac, mutam cinci.

— Ca să vezi!

— Şi-n cap doar perdele de fum, continuă să istorisească nenea Vladimir. Biroul meu sta pe-atunci chiar în dreptul ferestrei. Pe la unşpe, cînd începea să mă bată soarele, mă făceam lac de apă. Şi nişte gînduri comice: vedeam, de pildă, că scrie-n registru „Avansat cutăruia şapte sute de ruble", în bani vechi, adică, şi-n loc să-mi văd de treabă, îmi puneam întrebarea: „Oare cît o fi costat pe-atunci o sticloanţă?" Cam aşa a fost, he-he...

— Ca să vezi unde poate ajunge omu'!

— Alţii ajung şi mai departe. Aveam un prieten care se-apuca noaptea să-şi caute şanţu'.

— Care şanţ?

— Şansa, voia să zică. Şi-a tot căutat-o pînă ce-ntr-o zi i s-a părut că-l strigă cineva din stradă. A-ncălecat balconul şi dus-a fost. Nu s-a mai întors.

— A murit?

— Păi de la etajul al nouălea, ce zici dumneata? Că doar nu era porumbelul păcii. Din viteza lui a mai avut, ce-i drept, timpul să strige: „Hei!"

— Săracu'... suspină mama.

Nenea Vladimir se uită la Slavka...

— Haide, mai hodineşte-te niţel. Să facem şi noi o partidă de şah. Să umplem vidul, cum zice şeful nostru contabil. S-a lăsat şi dumnealui de băutură şi nu mai ştie de ce să se apuce. N-am cu ce, zice, să-mi umplu vidul.

Slavka se uită la maică-sa. Aceasta îi surîse:

— Odihneşte-te, puişor.

Slavka ieşi cu deosebită plăcere de sub armonică. Mama o urcă din nou pe şifonier, acoperind-o cu un şervet.

Nenea Vladimir aşeză pe tablă figurile.

— Şi jocul ăsta să-l înveţi bine, Slavka. Şahul. Ai să nimereşti, să zicem, într-o societate: unul se-apucă să bea, altul să facă alte bazaconii, iar tu, hop, şi vii cu şahul: „Nu doriţi?" Imediat te priveşte lumea într-alt fel. Ce notă ai la literatură?

— La citire? Trei[1].

— Rău. Literatura trebuie s-o ştii ca pe apă. De pildă, eu mut pionul ăsta şi zic: „e-doi, e-patru", vorba unui mare maestru. Tu habar n-ai unde scrie treaba asta. Or, trebuie musai s-o ştii. Hai, mută.

Slavka mută un pion.

— Da' de ce se zice: „e-doi, e-patru"? întrebă mama, cu ochii la tabla de şah.

— Glumeşte lumea aşa, o lămuri nenea Vladimir. I-o glumă. Însă cel ce-o aude, îşi zice: „Ehe, p-ăsta nu-l duci cu una, cu două". La noi, la tipografie, toată lumea face glume dintr-astea. Mută, Slavka.

[1] În U.R.S.S. sistemul de notare e pînă la 5.

Slavka mai mută un pion.

— Şi nenea Ivan al nostru face glume, zise el. Am ieşit o dată la ora de educaţie fizică, iar el ne spune: „Antrenamentul să-l faceţi cu lopeţile astea". Slavka rîse.

— Cine-i nenea Ivan ăsta?

— Administratorul şcolii.

— Aha. Păi la glumeţi dintr-ăştia nu le stă gîndul decît la băutură, observă, nemulţumit, nenea Vladimir.

Mama şi Slavka n-avură nimic de spus.

— Nu pot să-i sufăr pe-nfumuraţii ăştia, continuă nenea Vladimir. Nu sînt buni decît să taie frunză la cîini.

— Ziceai matale că dăduseşi în darul beţiei, făcu mama. Soţia ce zicea?

— Soţia? Nenea Vladimir căzu pe gînduri, cu ochii la tabla de şah. Slavka făcuse pe neaşteptate o mutare hoaţă. Cum reacţiona, adică?

— Da.

— Negativ, desigur. D-aia, pot să spun, ne-am şi despărţit... Am să mut uite-aşa, Slavka, găsi el mijlocul de a ieşi din impas, lucru care-l umplu de mulţumire. D-aia, vorba zicalei, ne-am şi spart ulcelele.

— Cum, cum? nu-l pricepu Slavka.

— Cum le-am spart? Nenea Vladimir zîmbi cu îngăduinţă. Uite-aşa, bine: poc-poc, şi-am dat cu cioburile de-a azvîrlita.

Mama rîse.

— Încă un păhărel, Vladimir Nikolaevici?

— Nu, zise hotărît nenea Vladimir. N-are nici un rost. Mă simt bine şi-aşa. Am băut ca să mă dis-

pun, atîta. Altcîndva, nu te-aş fi refuzat... Aoleu, ce-am mai putut să beau! Mi-e groază să mă şi gîndesc.

— De-mpăcat n-aveţi de gînd să vă-mpăcaţi? întrebă mama.

— Nu, zise hotărît nenea Vladimir. Aici e chestie de principiu: eu nu umblu niciodată cu săru' mîna.

Slavka făcu iar o mutare isteaţă.

— Ia te uită ce poate puştiul! se minună nenea Vladimir.

Mama se uită la Slavka şi-l smuci pe neobservate de cracul pantalonului. Slavka protestă: dădu din picior. Febra jocului îl cuprinsese şi pe el.

— Aşa ai mutat, care va să zică?... Nenea Vladimir stătu pe gînduri, încruntîndu-se. Bu-un. Atunci noi o să mutăm uite-aşa.

Acum fu rîndul lui Slavka să se concentreze.

— Pe copii îi mai vezi? întrebă mama.

— Cum să nu? Nenea Vladimir îşi aprinse o ţigară. Copiii-s copii. Eu ţin la copii.

— Acu i-o fi părînd rău?

— Nevesti-mi? În sinea ei, cum să nu-i pară? Că eu scot acum, bani curaţi, în mînă, o sută douăzeci. Bani peşin. Spaţiu locativ am treizeci şi opt de metri, am şi mobilier... Deunăzi mi-am cumpărat şi o servantă, cu nouăzeci şi şase de ruble. O frumuseţe! Cînd vin acasă, numai la ea mă uit. Pun după aia televizorul la priză, văd cîte-un spectacol... Vreau acum să-mi iau o canapea...

— E rîndul matale să muţi, zise Slavka.

Nenea Vladimir rămase un timp cu ochii la piese, se-ncruntă, îşi pipăi gînditor nasul mare, uşor înroşit la vîrf.

— M-da... Zi, ai mers aşa? Atunci noi o să mergem altmintrelea. Şah! S-au pus deunăzi în vînzare

nişte canapele cehoslovace, din alea extensibile. Lux! Cînd oi primi banii de concediu, îmi iau neapărat una. Dau comandă şi pentru o blană de urs...

— Aia cît o mai costa?

— Blana? V-o douăzeci şi cinci de ruble. Nepotu-meu se tot duce-n delegaţie prin Siberia. Îi zic să-mi aducă una.

— Alea de lup nu-s bune? întrebă Slavka.

— Or fi mai trainice ca alea de urs, zise mama.

— Blana de lup nu merge s-o pui pe jos. Din alea se fac şube. Mat, Slavka.

Burniţa încetase. Afară aerul era acum senin şi albastru. Doar departe, în zare, se mai zăreau norii vălătucindu-se. Ici, colo, prin case, începură să se aprindă luminile.

Un timp, stătură tustrei cu ochii pe fereastră, ascultară zgomotele înăbuşite ale străzii. Larg era spaţiul de-afară şi întreţesut de-o tainică melancolie.

— Mîine o să fie zi frumoasă, zise nenea Vladimir. Uite colo, unde a asfinţit soarele, cerul pare verzui: înseamnă c-o să fie zi frumoasă.

— Vine iarna, oftă mama.

— E şi timpul să vină. Nu v-au dat încă drumul la calorifer?

— Nu. Ar fi cazul să ne dea.

— Cred că de la cinşpe încolo. Ei, să plec şi eu. Mă duc să dau drumul la televizor, poate-o fi v-un spectacol...

Mama se uită la nenea Vladimir. Parcă ar fi aşteptat ca el să-i spună ceva. Dar nu despre televizor şi nici despre canapea, nici despre blana de urs. Altceva...

Nenea Vladimir îşi puse şapca, se opri în prag.

— Vă zic la revedere.

— La revedere.

— Auzi, Slavka ? Marşul ăla, cubanez, nu-l ştii ?
— Nu, zise Slavka. Încă nu l-am învăţat.
— Să-l înveţi. I-o bucată frumoasă. Te-or chema să-l cînţi şi pe la serate... Am plecat. La revedere.
— La revedere.
Nenea Vladimir ieşi din odaie. Peste cîteva clipe se văzu trecînd pe dinaintea ferestrelor : înalt, adus de spate, cu nasul mare. Mergea privind cu gravitate înaintea sa.
— Clonţu' ! zise mama cu ciudă, uitîndu-se pe fereastră. La ce-o fi venind ?
— I-e urît şi lui, zise Slavka. Doar îi şi el singur cuc.
Mama oftă şi se duse la bucătărie să pregătească cina.
— Şi-atunci la ce bun să vină ? zise din nou şi frecă supărata chibritul de cutie. Să nu mai vină deloc...

La taifas sub clar de lună

Maria Selezneva lucrase la o grădiniţă de copii, dar într-o zi i s-au găsit nu ştiu ce fel de bacili şi i s-a spus că trebuie să se recalifice.
— Încotro să mă mai recalific, maică ? făcuse cu amărăciune bătrîna, căreia pînă la vîrsta pensionării nu-i mai rămăsese decît vreun an şi jumătate. Îi lesne de spus : recalifică-te... Da' pot eu oare să plec aşa, pe nepusă masă ? Îndemnul acela, „să te recalifici", ea crezuse c-ar proveni de la cuvîntul „cale" şi-ar însemna „s-o iei la drum undeva, în altă localitate".
A făcut lumea haz de ea şi-n cele din urmă i s-a propus să intre paznic la magazinul sătesc. Maria a stat niţeluş pe gînduri, apoi s-a învoit.
Şi-a început să facă de pază la magazin.
Şi-n fiecare noapte s-a înnădit să vină la ea bătrînul Baev. Baev ăsta îşi făcuse veacul pe la tot soiul de cancelarii — ba la sovietul sătesc, ba la centrul de colectare a blănurilor, ba la cancelaria colhozului — mînuind pretutindeni bilele acelea de lemn pe sîrmele abacurilor : dacă le-ai fi pus grămadă pe toate cîte le vînturase el de-a lungul anilor, ar fi ieşit fără îndoială o movilă cît ditamai casa. El, în schimb, era un omuleţ prizărit, nu încerca niciodată să iasă-n frunte, nu făcuse în viaţă nici o prostie mai gogonată, dar nici un lucru din cale-afară de deştept. Şi uite-aşa, cu pasul lui nici prea întins, nici prea domol, străbătuse o cale de şaizeci şi trei de ani, apoi, vorba ceea : la revedere şi n-am cuvinte. Între timp îşi crescuse copiii

— două fete şi-un băiat — îşi înălţase şi-o casă pe cinste, cu patru odăi... Cînd se dumiri lumea mai bine, îşi zise că Baev ăsta n-a fost chiar un om prost. De dus, a dus-o destul de bine, şi-a înjghebat o gospodărie acătării şi toate i-au mers din plin. Auzind asemenea păreri, Baev îşi zise pînă la urmă că o fi, într-adevăr, un om cu cap, şi, de-atunci, stînd cu cîte cineva de vorbă, începu să dea de înţeles cum că ar fi un bărbat foarte deştept. De fapt, nu-i plăcuse niciodată să aibă de-a face cu deştepţi dintr-ăştia, nu li se împotrivise niciodată, le accepta în mod paşnic superioritatea de orice fel ar fi fost ea să fie, dar iată că acum, avînd undeva, în străfundul conştiinţei sale, ideea că nu mai e primejdios s-o facă, o luă şi el pe urmele lor şi căută cu multă stăruinţă să-i convingă pe toţi că-i pe drept cuvînt de-o înţelepciune rară.

În ultima vreme Baev era chinuit de insomnii şi se înnădise să vină la Maria, cea care făcea de pază la magazin, ca să mai stea cu ea la taclale.

Noaptea, Maria şedea la frizerie, adică într-o căscioară unde în timpul zilei lucrau frizerii, noaptea venind să şadă acolo Maria. Prin fereastra ce-o avea în faţă putea să vadă bine toată clădirea magazinului.

În căsuţa aceea, a frizeriei, plutea o mireasmă stătută, înţepătoare, de colonie, era cald şi cumva foarte plăcut. Şi nici nu-ţi era frică. Întreaga piaţetă dintre magazin şi frizerie era scăldată în lumină: nopţile începuseră a fi pe atunci cu lună plină. Erau nişte nopţi de-o mare frumuseţe: luna parcă o cobora cineva cu frînghia, atît părea de mare şi apropiată. Ziua, omătul începuse să se mai topească, dar odată cu căderea nopţii totul se făcea ca de sticlă şi, în lumina aceea albastră, revărsată

cu dărnicie, sclipea orbitor, de parcă nici n-ar fi fost aievea.

Cei din căsuţă nu aprindeau becul şi pe pereţi porneau să joace pete de lumină, venind de la gura încinsă a sobei. Pîlpîirile acelea fugare, tremurătoare, se împleteau între ele, se despleteau şi se legănau întruna. Era nespus de plăcut să stai de taină acolo, în universul acela mic, legănător, dîndu-ţi seama cu bucurie că dincolo de fereastră viaţa îşi desfăşoară marele necuprins şi că eşti şi tu o părticică a acestuia. Şi că mîine va fi o nouă zi, iar tu vei fi şi-atunci de faţă şi poate că vei avea parte de ceva frumos. Căci dacă eşti deştept şi ştii să trăieşti, te poţi aştepta, fireşte, şi la lucruri frumoase.

— Că oamenii ce fac: trăiesc numai pentru ziua de azi, se pornea să filozofeze Baev. Or viaţa trebuie să ţi-o gîndeşti de la un cap la altul. Să-i întocmeşti, ca să zic aşa, devizul... Baev făcea o mină plină de înţeles, cu care prilej buza de sus i se ducea undeva, spre nas, iar ochii i se îngustau, ajungînd ca două crăpături, încît te aşteptai din clipă în clipă să zică: „ţe vlei, nene ?“ Devizul! repeta el. Se-apucă oare un gospodar înţelept să-şi înalţe casa, fără a socoti dinainte de cîte şi de ce fel de materiale dispune ? În treburile contabiliceşti, asta se cheamă deviz. Că se-ntîmplă şi-aşa: se-apucă unul să-şi dureze casă cu patru camere, vrea, chipurile, să aibă spaţiu, da' minte nu-i ajunge decît pentru o chichineaţă cu două odăiţe, ba chiar şi pentru aia de-abia, de-abia. Îşi iroseşte dumnealui puterile pîn-la treizeci de ani, ţipă, face gălăgie, da' după aia — sufletu'.

Maria dădea din cap, ca şi cînd ar fi spus: ai dreptate, ai dreptate. Părea, într-adevăr, că Baev,

om deştept fiind, n-a stat să-şi irosească şi el puterile prin toate cancelariile prin care trecuse, ci şi le-a păstrat cu grijă deosebită, căci mai arăta şi astăzi rotunjor la faţă, durduliu, gata să-şi prelungească cel puţin cu douăzeci de ani viaţa, căreia i-o fi făcut din timp acel deviz despre care vorbise.

— Prea sînt repeziţi dumnealor! Uite, de pildă, eram internat odată la spitalul orăşenesc... Mă dusese acolo unul, Neverov, a lucrat la noi pe timpul războiului ca preşedinte al comitetului executiv. Îţi mai aduci aminte de el?

— Nu-mi aduc aminte. Că s-au perindat mulţi pe-acolo.

— Neverov îi zicea, Vasili Ilici. Să vezi ce-a păţit omul. Nu-şi făcuse planul la colectarea laptelui şi vorba ceea... îi venea să se spînzure. Intru într-una din zile la el în birou şi-i zic: „Vrei să te-nvăţ, Vasili Ilici, cum s-o scoţi la capăt?" „Ia zi", el de colo. „Spune-mi, zic, mai au de adus ceva lapte colhoznicii?" „Aproape că nu mai au, zice. Da' de ce?" Zic: „Mai întîi verifică bine dacă mai au sau nu mai au".

— Of, ce de lapte am cărat şi eu pe-atunci! îşi aminti Maria. Mulgeam în cîte-o zi vaca şi duceam totul la colectare. Le turnam doar cîte-o cană la copii, restul îl duceam tot. Că erau şi nişte planuri pe vremea aia... de-ţi făceau silă, nu alta!

— Stai să vezi mai departe! făcu Baev, înviorat de amintirea isteţimii sale de odinioară. „Au adus, zic, tot laptele? Sau nu?" Neverov o strigă de îndată pe secretară. „Adă-mi, zice, scriptele". Ne-am uitat în ele: adusese lumea aproape tot, nu mai rămăsese de adus decît o cantitate mică. „Poftim, zice, nu mai au de-adus aproape nimic." „Bun, îi zic eu, hai acu: să stăm să ne gîndim. Pînă la

cifra din plan mai lipsesc atîţia litri — acu' nu mai ţin minte cîţi anume. Este? Iar colhoznicii au adus aproape tot. Se pune deci, întrebarea: de unde mai luăm restul de lapte?" „Haide, zice el, şi nu mă mai... vorba aia, la cap. Spune ce ai de spus." Avea ăsta o gură spurcată, ce nu s-a pomenit. Pun atunci mîna pe abac şi zic: hai şi-om face o socoteală... Să zicem că dumneata, de pildă, i se adresă el Mariei, ai de predat la colectare cinci sute de litri. Făcu un gest, ca şi cînd ar fi mişcat cinci bile la un abac închipuit şi se uită la ea cu răbdare şi îngăduinţă. Pricepi? Asta în cazul cînd procentul de grăsime al laptelui pe care-l dă vaca dumitale este, să zicem, egal cu atîta. Baev mai mişcă vreo cîteva bile închipuite, ceva mai sus faţă de cele dintîi. Se constată însă că acest procent e mai scăzut decît ar fi trebuit să fie pentru cei cinci sute de litri. Pricepi? Şi-n cazul ăsta, dumneata trebuie să aduci în total nu cinci sute, ci, să zicem, cinci sute şaptezeci şi cinci de litri. Ai priceput cum stă treaba?

Maria încă nu pricepuse.

— Uite-aşa a făcut şi el: s-a holbat la mine. Adica, nu pricep şi pace. Păi, zic, scade de la toţi cîte-o unitate din procentul de grăsime şi-o să obţii o cantitate de lapte în plus. Laptele ăsta îl treci ca fiind colectat de la colhoznici. Că, zic, lapte să fie: în scripte poţi să-l treci cum îţi vine mai la îndemînă. Măi ce bucurie l-a apucat! Cere-mi, zice, orice doreşti! Păi, zic, doresc să mă duci la spitalul orăşenesc, să mai stau şi eu oleacă la pat. Şi m-a dus omul.

Maria tot nu putea să priceapă cum au scos-o ei la capăt cu colectările.

— Of, Doamne! făcu Baev. Uite, îţi mai spun o dată. Să zicem că dumneata ţi-ai dus cei cinci sute de litri, iar după cîteva zile ăia îţi spun: să ştii, cetăţeană Selezneva, că mai ai de adus şaptezeci şi cinci. Dumneata de colo: păi cum aşa? Iar ăla, unul ca mine, cu abacul în mînă, îţi zice: păi să calculăm împreună... A apărut, zice, o greşeală la procentul de grăsime, n-a făcut un funcţionar de-al nostru socoteala cum trebuie... Mă rog, cum necum, da' eu am ajuns la spital. Pe ăi de la ţară nici acum nu-i prea primeşte, da' pe mine m-au primit. Şi-ncă în ce perioadă!

— Da' pentru ce? Te-mbolnăviseşi?

— Cum să-ţi spun... Nu mă-mbolnăvisem. Ce-i drept, aveam şi pe-atunci un defect la ochi. Aproape că orbisem. D-aia nu m-au luat nici la război. Da' nu pentru asta m-am dus la spital, ci pentru că... cum să spun... Aveam chef să stau şi eu internat la spitalul ăla orăşenesc. Ţin minte că mai eram încă tînăr cînd îmi încolţise ideea asta în minte: cum să fac să mă internez la spital? Şi uite că nimerisem ocazia. M-da. Am venit, în fine, acolo, m-au dus la pat, totul curăţel, cearşafuri, una, alta, lîngă pat o noptieră... În salon mai erau alţi cinci haidamaci, fiecare cu cîte ceva: unul ştiu că era cu mîna, altul cu capul bandajat, mai era şi-un tractorist de-avea tot spatele ars: luase foc pe undeva nişte benzină şi se nimerise şi el acolo. Bu-un. În ordine, zic, uite că dorinţa mi-e pe cale să se-mplinească.

— Adică cum? Doar să stai la pat şi-atîta? încă nu se putea dumiri Maria.

— Atîta. Ia să vedem, zic, cum o să-nceapă ăştia să mă-ngrijească? Auzisem că e pe acolo o îngrijire deosebită. Pîn-la urmă n-am constatat în privinţa asta nimic deosebit, mai mult mă sîcîiau cu întrebările: că ce te doare, că unde te doare? Inima, zic, mă doare: încearcă şi te dumireşte, în gîndul meu, ce am eu la inimă! M-au tot ciocănit, m-au tot ascultat — degeaba: n-au ajuns la nici un rezultat. Da' eu am adus vorba de spital, că discutam cum e cu omenirea asta... Am venit deci în salon, văd că sînt armăsarii ăia acolo... Le-am zis frumos „Bună ziua, băieţi!" şi m-am culcat să mai trag un pui de somn, că, vorba ceea, venisem de la drum lung, m-a hurducat şi căruţa aia de mi-a-ntors stomacul pe dos... Zic, să dorm şi eu oleacă. Nici nu m-am trezit bine, că haidamacii au şi sărit la mine: „Trebuie, nene, să te pregăteşti pentru analize". „Cum să mă pregătesc?" „Păi, să aduni excremente, nouă sute de grame, plus o sticluţă cu sudoare." M-am mirat, desigur, însă...

În clipa aceea, pe Maria o apucă un rîs cu hohote. Rîse pînă ce-o podidiră lacrimile. Baev mai întîi pufni supărat, totuşi aşteptă cu răceală ca ea să se potolească.

— Şi cum a fost? întrebă Maria, ştergîndu-se la ochi cu colţul broboadei. Le-ai adunat pe toate?

— Întîi şi-ntîi m-am apucat s-adun sudoare, reluă Baev, nemulţumit că istorisirea luase o cu totul altă întorsătură: ar fi vrut să arate că întîmplarea cu pricina are un anume tîlc. M-au învelit ăia cu păturile, au mai pus şi două saltele pe deasupra, iar sticluţa mi-au poruncit s-o ţin subţioară: chipurile să picure sudoarea într-însa. Ca să vezi ce minte la oameni: şi mai ziceau că-s bolnavi! Asta în loc să stea şi să se gîndească: uite, mă, a-nceput un război atît de înfricoşător, pe noi, că sîntem mecanizatori, ne ţin ăştia mobilizaţi pe loc: păi să nu ni se audă nici gura măcar, să ne facem cum că nici n-am fi pe lume. Ei bine, dumnealor se-apucă

de drăcii. Au stat ei oare să judece că au toată viaţa înainte, că trebuie să şi-o planifice şi ei, să-i calculeze, ca să zic aşa, resursele existente ? Da de unde ! Mai bine să rînjească şi să necheze, decît să stea şi să-şi bată capul...

Maria îşi aduse aminte de cele nouă sute de grame de excremente şi izbucni din nou în rîs. Îşi dădea seama prea bine că după nişte vorbe atît de serioase ale lui Baev nu se cade să rîdă, totuşi nu izbuti să se stăpînească.

— Da' cu... treaba ailaltă cum a fost ? Ai scos-o la capăt ? Se şterse din nou la ochi. Nu mă pot stăpîni deloc, să mă ierţi, Nikolai Ferapontîci, da-i tare hazlie întîmplarea.

— Asta e, vezi, că nu ne putem stăpîni, zise Baev, supărat. Ducem o viaţă aiurită că, vezi doamne, nu ne putem stăpîni ; bem şi petrecem — că nu ne putem stăpîni ; facem preacurvie — iar că nu ne putem stăpîni. Ginere-meu uite c-a ajuns şi la divorţ, ticălosul : chipurile nici el nu s-a putut stăpîni. Armăsari. Oameni de nimic. Baev se îndîrjise de-a binelea. Îmi vine cîteodată să iau o bîtă, să mă duc la clubul ăla al lor şi să-i croiesc numa' la cap, pe toţi de-a rîndul. V-aţi învăţat să nechezaţi, să daţi din picioare ? Ia veniţi încoace să vă-nvăţ eu cum se trăieşte, netoţilor !...

Tăcură o vreme. Maria chiar slobozi un oftat : fiica ei avusese şi ea nişte necazuri în căsnicie.

— Da' de-ajutat, cum i-ai putea ajuta ? zise ea într-un tîrziu. Uite, ai vrea din toată inima să-i ajuţi, da' cum ?

— Nicicum, făcu tăios Baev. Să se descurce singuri.

Tăcură din nou.

Baev scoase din buzunar un flacon cu tutun de prizat, trase tutunul pe nări, întîi pe una apoi pe cealaltă, şi-n cele din urmă strănută cu poftă în batistă.

— Asta te-ajută la ochi ? îl întrebă Maria, arătînd spre sticluţă.

— De n-ar fi fost ăsta, aş fi orbit demult. Numai cu el ce mă mai ajut.

— Da' de unde ţi-ai stricat ochii ? Că doar cei din neamul matale toţi îs cu vederea bună.

— Cu vederea bună... oftă Baev. Toţi îs cu vederea bună, da' n-au fost şi deştepţi cu toţii. Vîrî sticluţa în buzunar şi tăcu o vreme, dus pe gînduri. Ce-a putut, de pildă, să facă răposatul tătîne-meu cu mine... păi, vorba ceea, să dai să fugi. Nici nu ţi-ar veni a crede cam ce putea el să născocească numai ca să mă-mpiedice să mă duc la şcoală. Căci eram tare dornic de-nvăţătură. Pe-atunci mai aveam încă-n sat şcoala acea parohială. Venea popa la taică-meu şi-i zicea : lasă-ţi, măi, feciorul să meargă la şcoală, că-i băiat isteţ. Aş ! Lu' taică-meu doar să-i fi... Sigur că-i păcat să-l pomenesc de rău, însă... în fine... Ce mă mai rugam de el, îi cădeam la picioare şi plîngeam de sărea cămaşa pe mine : lasă-mă, zic, tăicuţule, să merg şi eu la şcoală ! Ţi-ai găsit ! Îmi azvîrlea pîslarii sub pat şi gata socoteala. Cum se zice pe la noi : şezi pe cuptor şi roade osu' cu spor, asta-mi era toată porunca părintească. Of-f ! Baev tăcu din nou, cuprins de amărăciune. Eu însă ce crezi că făceam ? Cum se culca toată lumea, aprindeam opaiţul, mă vîram într-un colţ, sus, pe cuptor, şi m-apucam să citesc. Şi uite tot aşa, noapte de noapte, m-am ales cu vederea stricată.

— Da' de ce se-mpotrivea bătrînul ?

— Mai du-te acu' de-l întreabă. Chipurile învățătura n-ar fi o treabă pentru noi, țăranii.. Era om neștiutor și-ncăpățînat. Toată viața i-am purtat pică. Cînd trăgea să moară, țin minte că mi-a spus : „Iartă-mă, băiete, că te-am oprit de la învățătură..." Știam, firește, cam ce răspuns trebuie să dai în cazuri dintr-astea, da' parcă m-ar fi oprit careva. „Bine, zic, acu' ce să mai vorbim ?" În halul ăsta ajunsesem de nesimțitor. Și asta numai din părere de rău. Că fusesem un copil tare isteț. Numai de două ori dacă citeam o poezie, și-o și ziceam pe de rost, fără nici o poticneală.

— Și-o fi dat seama pîn-la urmă, de ți-a zis „iartă-mă".

— Aia e, c-a fost prea tîrziu... Țin minte că-ncepuse de la o vreme să vină lumea la mine și să-mi zică : „Fă-mi, rogu-te, și mie o cerere" sau mai știu eu ce altceva. Îmi aducea fiecare cîte-o găină, sau vreo zece ouă, sau niște lînă... cîte două funturi, acolo. Puneam imediat mîna pe condei, că pentru mine să fac o cerere era o nimica toată : ici îi ziceam mai tăios, colo mai cu duhul blîndeții, într-un loc o luam mai la sentiment, iar unde era cazul, strecuram cîte-o vorbuliță cum că ar mai exista la noi și alte instanțe... E și-aici o-ntreagă știință. În fine, isprăveam cererea. „Na, zic, du-te și fă-ți treaba cu ea". Omul, deh, nu mai putea de bucurie. Nici nu băga de seamă că-ntr-un ceas de vreme eu mă și alegeam cu ditamai găină. Taică-meu însă băga bine de seamă și doar sufla pe nări : vedea limpede ce greșeală făcuse. Of, tată, tată, îmi ziceam eu în gînd, păi dacă m-ai fi lăsat să-nvăț, eu... Eh, ce să mai zic? Parcă ar mai fi fost vorba atunci numai de găinușe ?! Că ceea ce am ajuns eu mai tîrziu — mai întîi socotitor și-apoi contabil — am ajuns c-am stat

să-nvăț de unul singur. Da' ia să fi învățat cu profesorii, vreo zece anișori la rînd, cum învață astăzi nepricopsiții ăștia.. Păi eu... nu știu, zău, ce-aș fi putut eu să... Of-f ! În fine, asta-i situația. Pe Baev îl cuprinsese o neprefăcută amărăciune. I se umpluseră și ochii de lacrimi, încît și le tot ștergea cu mîna. Acu' ce poți să-i mai faci ? Îmi pare rău, desigur. Păi gîndește-te și dumneata — drept e că și de-atunci a trecut vreme destulă — ce treburi importante am putut eu să duc la capăt. Păi mă trimiteau și ca revizor în alte raioane. Mergeam într-acolo cîteodată și mă gîndeam : dacă ați ști voi că n-am la bază decît o clasă și jumătate de Ș.P.S., cum zicea-n glumă unul de pe la noi, adică de școală parohială sătească !... Un an și jumătate, atît am umblat eu la școală, iar voi mă trimiteți să le fac altora revizie ! Tăceam mîlc, desigur, nu scoteam o vorbă.

— Ca să vezi cu ce dar te-a-nzestrat Dumnezeu : să-nveți carte ! făcu Maria cu un neprefăcut respect. De unde s-o fi iscat oare ?

— Aveam putere de observație, zise Baev. De cînd mă știu, îmi plăcea să cercetez toate celea. Eram copil de-o șchioapă și totuși țin minte că mă băgam pîn-la genunchi în apă — era pe-atunci un iaz în dreptul satului, dacă-ți amintești, de-i zicea Ramenskoe — și stam acolo. Stam și nu făceam nici o mișcare : mă tot uitam ce se-ntîmplă în apă. Păi ăsta-i har de la Dumnezeu. Că așa ceva oamenii nu pot să-ți deie. De la taică-meu, ce să mai zic ? în loc de povețe nu primeam decît scatoalce și-atîta.

— Ai văzut ? făcu din nou, pe un ton respectuos, Maria. Mie, dimpotrivă, nici nu-mi păsa de-nvățătură. Mie-mi plăcea să mă joc pe uliță. Zile-ntregi

alergam pe-afară, de nu mă mai putea aduce nimeni acasă.

— Cîteodată, să mă ierte Dumnezeu, ajung şi mă-ntreb... Baev se uită pe furiş în jurul său, ca şi cînd s-ar fi temut să-l audă cineva şi-abia după aceea reluă cu glas scăzut : Ajung şi mă-ntreb : nu m-o fi făcut oare maică-mea, răposata, cu altcineva ?

— Aoleu ! exclamă Maria, dar o făcu şi ea cu glas scăzut, aruncînd la rîndul ei o privire în lături. Tuşa Anisia ?! Cum poţi spune, Ferapontîci, una ca asta ? Doamne ! Păi dumneata chiar îi semeni lu' răposatu'. Doar că eşti mai plinuţ şi n-ai barbă... Vezi-ţi de treabă ! Şi cu cine, mă rog, ar fi putut s-o facă ?

— Ei, cu cine !... Baev se căută iar de tutun. Da' la isteţime eu cu cine-oi fi semănînd ? Vezi, d-aia mă şi gîndesc : pe vremea aceea veniseră la noi nişte americani : făceau nişte săpături, căutau nu ştiu ce, sus, pe deal... Şi parcă poţi să ştii ? Aia sînt, vorba ceea... oameni descurcăreţi.

— Păi dacă-i semeni lu' tata matale !

— Eh ! îi semăn ! Dacă stai prin preajma unui om de mic copil, cum naiba să nu-i semeni ? Pînă şi-un cîine începe să-i semene, darmite un om ! Ştiu şi eu ?... Poate-oi vorbi cu păcat. Numai că prea... opuse ne-au fost vederile. Simt, uite-aşa, că nu-s neam de ţăran. Nicicînd nu m-a tras inima să ar pămîntul ori, mă rog... să fac alte treburi cu care se-ndeletnicesc ţăranii. Şi nici spre băutură nu m-a îndemnat inima. Baev nu părea să susţină orbeşte că nu-i neam de ţăran. Părea mai degrabă să reflecteze la toate astea cu îndoială în suflet. Căci dacă stai şi te gîndeşti, reluă el, oare de ce să n-am şi eu dorul ăsta în mine ? Doar ar fi trebuit să caut să am pămînt sau, de pildă... să mă-mbăt de

sărbători. Or eu — deloc. Nici măcar în grădina mea de zarzavaturi nu-mi place să intru. Pe cîtă vreme să stau într-o cancelarie, asta da, asta-mi place...

— Păi cui nu i-ar plăcea aşa ceva : să stea la căldurică şi să se bucure de onoruri ? interveni Maria.

— Stai dumneata acolo ! făcu, înciudat, Baev. De ce-i fi venind aici noaptea s-o faci pe paznicul ? Du-te la cancelarie, şezi la căldurică...

— Ei, du-te la cancelarie...

— Păi ve-ezi ! Pentru aşa ceva trebuie să ai cap. Or eu tocmai asta şi spun. De unde să fi avut atîta cap eu, fiu de ţăran ?

— Păi ce, n-au ajuns şi alţi copii de ţărani oameni mari ? Cînd cu războiul, de pildă...

— Cu războiul ! o întrerupse Baev. Să alergi cu pistolu-n mînă şi să răcneşti, asta nu-nseamnă mare-nţelepciune. Puţini clănţăi dintr-ăştia au fost pe la noi ? Numai la Vanea Kîsa dac-ai sta să te gîndeşti... De mic copil, cu cuţitul la brîu. Numai pe la puşcărie a stat, vai de capul lui. Da' era socotit ăl mai viteaz dintre viteji...

— Păi se compară una cu alta ?

— Da' de ce ? Cine era mai curajos ca Vanea Kîsa ? Era cineva ?

— Kîsa a fost un tîlhar. Şi tîlharul tîlhar rămîne. Eu îţi vorbesc de oamenii cumsecade. Ia-l, de pildă, pe Ivan Kozlov. A fost simplu soldat şi-a ajuns comandant. Decorat omul de nu ştiu cîte ori, ne-a trimis atunci şi-o poză, de-am venit cu tot satul să-l vedem cum arată.

— Mă rog... aş o fi, oftă Baev. Nu încerca să ascundă faptul că-i vine greu să discute de la egal la egal cu Maria cea pe jumătate analfabetă : nu era în stare femeia să judece temeinic lucrurile. Mă rog, repetă el, titlu de comandant, decoraţii — cling-

clang, cizme cu scîrț... Toate astea te impresionează. Însă nici un fel de decorație nu poate ține locul unui cap deștept. Pe ăsta ori îl ai, ori... îl porți cu tine doar așa, ca să ai pe ce pune căciula...

Și uite-așa tăifăsuiau Baev al nostru și Maria, de-i prindeau adeseori ceasurile trei sau patru ale dimineții. Nu totdeauna cădeau la învoială asupra celor discutate, se mai și înfierbîntau, contrazicîndu-se, dar pînă la urmă se potoleau amîndoi : Baev pleca acasă, traversînd pieziș întinderea luminată a pieței, iar Maria se culca pe canapeaua din încăpere și dormea în pace pînă dimineața. Apoi venea o nouă zi, o zi zgomotoasă, agitată, aiurită... Și iar se lăsa o noapte cu lună plină, trezindu-ți în inimă dorul de a sta la sfat, de a te duce cu gîndul departe, de a-ți reînvia în minte amintiri de demult, spre a încerca astfel din nou tainica, potolita bucurie de a te ști și tu o ființă vie.

...Într-una din seri, Baev și cu Maria stătură iar de vorbă pînă pe la ceasurile trei. Baev se și gătise de plecare, își vîra pe nări ultima priză din tutunul său cel plăcut mirositor, amestecat cu rădăcină de odolean, cînd deodată Maria zări un om care urca tiptil treptele de la ușa magazinului... Ajunse sus, pipăi lacătul de la ușă, apoi aruncă o privire în jurul său. Maria încremeni :

— Ferapontîci ! șopti apoi, înspăimîntată. Ia te uită colo !

Baev se uită cu atenție și obrazul i se lungi și lui de spaimă.

Omul de pe trepte încercă din nou lacătul. Cerceveaua metalică se-auzi zăngănind.

— Trage-n el ! exclamă în șoaptă Baev. Trage, n-auzi ?... Direct prin geam !...

Maria însă rămase nemișcată. Privea întruna pe fereastră.

— Trage-odată ! făcu din nou Baev.

— Cum să trag ?! Să omor omul ? Ce, nu ți-e bine ?

Cel de la ușa magazinului aruncă la un moment dat o privire spre frizerie, apoi coborî treptele și porni să traverseze piața.

— Măicuță preacurată ! făcu în șoaptă Maria. Pîn-aici mi-a fost ! Primește, Doamne, sufletul meu ăl păcătos...

Baev nu mai izbuti nici șoapta să și-o mai slobozească. Doar arăta cu degetul cînd spre pușca din mîna Mariei, cînd spre fereastră : chipurile, să tragă, cît mai are timp.

Pașii celui de afară se-auziră mai limpede. Apoi omul se opri și încercă să se uite prin fereastra frizeriei. Și în clipa aceea Maria îl recunoscu. Strigă cu bucurie :

— Păi ăsta-i Petka ! Petka Sibirțev !

— De ce-i închisă, bre, prăvălia ? întrebă de-afară Petka.

— Intră, mă, intră-năuntru ! îi făcu semn Maria. Fir-ar el de ticălos să fie ! Ziceam că-mi stă inima-n loc. Umblă noaptea, ca huhurezii. De beat ce-i, o fi încurcat ziua cu noaptea.

Petka intră în odaie.

— Ce-i fraților, e noapte afară ? întrebă cu voce răgușită.

— Mă, da' prost mai ești ! îl ocărî din nou Maria. Ce-ai cătat la prăvălie ? Nu mai ai băutură acasă ?

Petka începu să se dumirească încet-încet și cu destulă amărăciune că afară e, într-adevăr, noapte.

— Am adormit și eu...

Baev izbuti în sfîrşit să se mişte pe scaun. Trase pe nări o nouă porţie de tutun, dar nu mai strănută, ci-şi suflă cu zgomot nasul în batistă.

— M-da, făcu el. Dacă-i de băut, păi să bem de să nici nu mai ştim cînd e zi, cînd e noapte!

Petka se aşeză pe-un scăunel şi se pipăi la cap.

— Ai văzut, drăcovenie! se mira întruna Maria. Da' dacă băgam glonţu-n tine?

Petka îşi ridică privirea, se uită la ea, însă păru că nu i-a înţeles vorbele, ori poate că nu le-a dat importanţă.

— Lasă-l, bre, că-l doare capul! zise cu ciudă Baev. O-of! Lume!... Se şterse cu batista la gură şi la colţul pleoapelor. Uite, mi-a citit deunăzi nepoată-mea o cărţulie despre Alexandru Nevski. Cum a apărat el pămîntul nostru rusesc... Mă rog, totu-i fain şi frumos, numai că eu nu cred o boabă din ce scrie acolo.

Maria şi Petka îl priviră nedumeriţi.

— Nu cred o boabă! repetă cu tărie Baev. Le-a născocit ăl de-a scris cartea... şi-a luat omu' o sumă rotunjoară.

— Cum, adică? nu-l înţelese Maria.

— Uite-aşa, bine. A minţit. Nu ştii cum minte lumea?

— Păi ăsta-i fapt istoric, interveni Petka. Cum poate ca să mintă? Le-o fi potrivit mai acătării, da' ce-a fost, a fost.

— Ba n-a fost nimic.

— Nu zău? făcu Petka, clătinînd din cap. Hm!

— Cu cine să ne fi apărat pămîntul? Cu ostaşi de-alde tine?

Petka îl privi din nou. Dar nu mai zise nimic.

— Dacă nici în ziua de azi nu vă poate nimeni astîmpăra, făcîndu-vă, vorba ceea, atîta educaţie...

luptînd cu voi în fel şi chip, atunci ăia de odinioară de unde să fi avut atîta conştiinţă?

Petka se căută prin buzunare, dar nu găsi nici ţigări şi nici chibrituri.

— Apucă-te şi scrie la ziar, îl sfătui pe Baev. Fă contestaţie.

Se ridică apoi şi ieşi din încăpere.

Maria şi Baev se uitară pe fereastră în urma lui. Sub picioarele flăcăului scîrţîi răsunător sticla subţire a pojghiţei de gheaţă, ba chiar şi mai tîrziu, după ce el apucă să cotească pe după clădirea magazinului, paşii i se mai auziră un timp, foşnind încet prin liniştea nopţii.

— Îi nuntă la ei, pesemne, zise Maria. S-a măritat soru-sa cu ăla... cum îi zice... Cu fratele lu' agronoama noastră, de tot venea pe la ea...

— Să-l ia dracu, parcă poţi să-i ştii acuma care cine e.... Şi nici nu vreau să-mi bat capul. Ia, o adunătură... Abia acum simţi Baev că l-au lăsat puterile. Picioarele, mai ales, i se făcuseră ca de vată. Trăsese, totuşi, o spaimă zdravănă. Auzi dumneata, pufni din nou, cu ciudă, să bei în aşa hal, de să-ncurci ziua cu noaptea!...

— Păi ia te uită ce nopţi sînt acuma: vezi totul ca-n palmă. S-o fi trezit omul din somn, a văzut că-i lumină afară şi-a dat fuga la prăvălie.

— Păi cum? Să-ncurce adică soarele cu luna?

Maria rîse:

— O fi la ei petrecere mare.

Baev simţi pe neaşteptate că-l încearcă burta. Astupă în grabă flaconul cu tutun, îl vîrî în buzunar şi se ridică de pe scaun.

— Am plecat. Servici uşor.

— Să fii sănătos, Ferapontîci. Să vii diseară, c-am să aduc nişte cartofi, să-i coacem în sobiţă.

— Bine, bine, am să vin. Şi părăsi în grabă încăperea.

Maria îl văzu cum traversează şi el piaţa, şi cum o ia apoi pe una din uliţe. Pasul îi era repejor, mergea cu ochii plecaţi, să vadă pe unde calcă. Îi scîrţîia şi lui pojghiţa de gheaţă sub picioare, numai că suna mai înăbuşit, căci Baev purta pîslari.

...Iar primprejur era atîta lumină, plutea atîta linişte şi-atît de limpede era văzduhul, încît de le-ai fi privit pe toate mai cu luare-aminte, de-ai fi tras mai bine cu urechea, ai fi simţit că te încearcă aşa, ca o tulburare. O nelinişte. Un fel de zvîcnet în capul pieptului... Parcă ţi-ar urca ceva fierbinte la inimă şi te-ar izbi apoi cu moliciune în tîmple. Şi în urechi — vuietul uşor al sîngelui. Doar atît, nici un zgomot, altminteri, pe pămînt. Şi doar, prinsă de frînghie, luna.

Ginere-meu a furat un camion de lemne

Venia Zbliţki, un ins măruntel, nervos, repezit, avu într-o zi o ceartă cumplită cu nevastă-sa şi cu soacra.

Venind în ziua aceea acasă din cursă, constată că banii pe care şi-i economisise, ca să-şi cumpere cu ei o haină de piele, Sonia, nevastă-sa, îi fituise pe-o blană de astrahan sintetic. Sonia îi prezentă situaţia cam în felul următor:

— Ştii, cum au apărut, lumea a şi dat năvală... Şi-atunci m-am gîndit, m-am tot gîndit — hai, zic, să-mi iau şi eu una. Te superi, Venia ?

— Să-ţi iei una !... Venia se încruntă, supărat. Bine c-ai mai stat să te gîndeşti, şi-abia după aia ţi-ai luat-o. Visul lui de a îmbrăca într-o zi o haină de piele şi a se plimba apoi, mîndru nevoie-mare, prin sat, avea să sufere acum o lungă amînare. Îţi mulţumesc ! Frumos îi porţi de grijă lui bărbatu-tău... grijania mă-ti.

— Ce-ai, mă ?

— Nimic, nimic, totu-i în regulă. Zic doar că-ţi mulţumesc.

— Da' de ce mă-njuri ?

— Cine te-njură ? Nu ţi-am spus că totu-i în regulă ? Doar ai umblat pîn-acu' numa-n zdrenţe. Îţi trebuia şi ţie o haină de blană... Că fără blănăreturi nu-i chip să trăiţi. Puteţi voi să trăiţi fără aşa ceva ? Trîntoriţe ce sînteţi !

Sonia, o muieruşcă grăsulie, rotundă la faţă, se repezi la maică-sa, să se plîngă.

— Mămico, vino şi dumneata să-l auzi ce zice: cum i-am spus de astrahanul ăla, cum a-nceput să mă-njure. Sonia trecuse de treizeci de ani, dar mai dădea fuga şi-acum să se plîngă maică-si, de parcă ar fi fost o copiliţă. M-a făcut trîntoriţă!

Din odaia de alături veni soacra, o femeie rotundă şi ea la faţă, de vreo şaizeci de ani, cu sănătatea de neclintit, cu firea şi concepţia despre viaţă cam tot aşa, vorba ceea: o femeie tare.

— Se poate, măi Veniamine? zise ea cu mustrare în glas. Altu-n locu' tău s-ar bucura...

— Păi mă bucur şi eu! De-atîta bucurie îmi vine să mă dezbrac în pielea goală şi să pornesc prin sat, jucînd ţonţoroiu'...

— Dacă eşti căpos şi nu-nţelegi, ascultă ce-ţi zic alţii! ridică tonul soacra. O nevastă frumoasă şi bine-mbrăcată împodobeşte casa. Altu' ca altu', da' tu ar trebui să te gîndeşti la asta mai bine: că doar nu eşti ăla frumosu'.

Într-adevăr, despre Venia nu se putea spune că-i un bărbat chipeş (era mărunt de statură, slăbuţ, cu părul cînepiu, spălăcit, ba mai şi şchiopăta de-un picior: fiind adolescent, lucrase ca ajutor de tractorist, adormise în vîrful remorcii, căzuse jos, în brazdă, iar cuţitul plugului îi trecuse peste picior) şi cînd i se amintea acest lucru — că nu-i frumos, adică — de ciudă îl apuca bîţîiala.

— Te cred: treaba cu-mpodobitu' 'mneata o cunoşti mai bine ca oricare! Pe doi bărbaţi i-ai şi împodobit... Atît socrul lui Venia, cît şi fostul bărbat al Soniei erau închişi. Socrul, pentru o delapidare, iar soţul Soniei, pentru un scandal la beţie. Prin sat umblau zvonuri cum că Lizaveta Vasilievna,

soacra, n-ar fi fost străină de nici una din cele două condamnări.

— Gura! i-o tăie cu asprime Lizaveta Vasilievna, Ţi-arăt eu ţie cum să-mi vorbeşti!... Neisprăvitule! Mucosule!

Venia văzu negru în faţa ochilor... Şi se repezi la soacră-sa c-o falcă-n cer şi una în pămînt:

— Da' 'mneata de ce ridici tonu' la mine?! De ce, mă rog, ridici tonu'?! Curvă bătrînă ce eşti...

Sonia încă nu-şi dădu seama că pentru asemenea vorbe eşti bun de puşcărie. Doar că se simţi jignită pentru maică-sa.

— Ia te uită la el: tinerelul!.. exclamă ea. Păi tu nici n-ai împlinit douăzeci şi nouă şi miroşi a ţap de la şapte poşte...

Soacra, dimpotrivă, îşi dădu seama prea bine că pentru aşa ceva faci puşcărie ca popa.

— Aşa?... Cum ai zis? Curvă? Bine, drăguţule! Curvă, ai? Minunat! Bine că am şi martori. Se repezi în odaia de alături — de bună seamă să scrie o reclamaţie la miliţie. Lasă c-ai să mi-o plăteşti tu! răcni de acolo cu glas tremurat. Ai să vezi tu „curvă“!

— Scrie, scrie, că de-aşa ceva eşti bună. Venia o cam sfeclise: dracu' s-o ştie de ce era în stare: doar îi cunoştea pe toţi şefii de la raion. Pentru 'mneata-i un fleac să bagi omul la pîrnaie.

— Eu am înfiinţat aici cele dintîi colhozuri, nătărăule, şi tu să-mi spui „curvă“! răcni din nou soacra, ieşind în pragul uşii.

— Şi despre mine au scris ziarele cum că-s şchiop şi totuşi lucrez pe maşină! ţipă la rîndul lui Venia şi se bătu cu pumnul în piept. Am cinşpe ani vechime în muncă!

— Nu-i nimic: acolo o să cam ai nevoie de ei.

Venia își ieși iar din fire: uitase că a sfeclit-o mai adineaori.

— Unde „acolo“ ? Unde „acolo“, curvo ? Mai întîi să mă poți băga, c-oi ști eu să cîntăresc de ce am și de ce n-am nevoie. Băgătoare ce ești...

— Te bag eu, n-ai grijă, îi promise ea cu aceeași voce tremurată și plecă să-și scrie reclamația. Îndată reveni și începu să strige iar : Deunăzi, ai adus acasă un camion de lemne, așa-i ? Da' de unde le-ai luat ?! De unde, mă rog, le-ai luat ?

— Păi le-am adus ca să te încălzești tot dumneata cu ele...

— Mie să-mi spui de unde le-ai luat ! răcni iar, cît o ținea gura, Lizaveta Vasilievna.

— Le-am cumpărat, e bine ?

— Cu ce ? Că tot salaru' l-ai adus acasă ! Lemnele astea le-ai tăiat din pădurea statului. N-ai dat pe ele nici un ban. Ai furat ditamai camionu' de lemne !

— Mă rog, să zicem. Da' 'mneata de ce nu m-ai reclamat ? Să mă fi reclamat chiar în ziua aia. De ce le-ai pus pe foc și-ai tăcut din gură ?

— Că abia acum mi-am dat seama cu cine stau în casă.

— He, he... o-ntorci, ai ? Ba nu, dacă-i de intrat la zdup, intrăm împreună : eu c-am furat, iar 'mneata că te-ai folosit de lucrurile astea, furate. Mie o să-mi dea trei ani, da' nici 'mneatale mai puțin de unu jumate. De asta poți să fii sigură. Doar mai cunosc și eu legile.

— Ba nu, drăguțule, nu le cunoști deloc. Doar cînd te-or băga la răcoare ai să te-apuci să le buchisești.

Soacra se duse într-adevăr cu reclamația la secția raională de miliție. Despre lemnele furate însă

n-a suflat pesemne nici o vorbuliță. Cei de acolo au îndrumat-o la direcția sovhozului, întrucît se văzu limpede că la mijloc nu-i decît o ceartă în familie. Doar nu-i poți deschide omului acțiune penală la prima reclamație a cuiva. Mă rog, dacă faptele s-ar repeta sau dacă pîrîtul le-ar săvîrși în stare de ebrietate, atunci s-ar vedea ce-i de făcut... Ca atare, Lizaveta Vasilievna dădu fuga la direcție.

Curînd Venia fu chemat și el acolo.

Directorul adjunct, un bărbat tînăr, căruia Venka îi purta respect pentru priceperea de care dădea dovadă, ședea acum la birou, avînd în față reclamația ticluită de soacră.

— Ia spune, ce-ați avut de împărțit ? Uite, mi-a adus o plîngere...

— O plîngere... Să știți că-s împopoțonate amîndouă ca niște... au de toate adică ! începu Venia să relateze situația așa cum era ea de fapt. Eu, uitați-vă și dumneavoastră, n-am decît ce-i pe mine. Vroiam să-mi cumpăr și eu, prima dată-n viață, o haină de piele, din alea de-o sută șaizeci de ruble, am strîns niște bani, iar nevastă-mea a pus mîna pe ei și s-a dus fuga să-și ia o blană. Să știți că are acasă un palton de toată frumusețea.

— Da' de ce ai început s-o ocărăști ? De ce ai înjurat-o ?

— Păi pe oricare l-ar fi apucat dracii ! Am tot făcut economii, nu mi-am îngăduit să beau o litră măcar după baie, iar dumneaei s-apucă și-și ia blănăreturi dintr-astea ! Barem de n-ar fi avut palton. Da' așa ? Și ce mai scrie în reclamație ?

— Păi ce să scrie ?... Scrie destule.

Abia atunci pricepu Venia că soacră-sa n-a amintit nimic de lemnele furate.

— Scrie că a făcut colectivizare ?

— Scrie şi asta... Totuşi ar trebui şi dumneata... să te mai abţii. Oricum, e un om în vîrstă. Mă rog, o fi cumpărat haina aceea, nimic de zis, totuşi lucrează şi ea. Vorbesc de nevasta dumitale.

— Păi ea n-aduce decît şaizeci de ruble şi stă frumos, la căldurică, pe cîtă vreme eu ridic pe puţin o sută douăzeci, că depăşesc mereu norma. Şi nu că mi-ar părea rău de bani, da' trebuie să-mi iau şi eu, măcar o dată, cîte ceva. Barem de-ar purta tot hăinăretul ăla! Că nici nu-l cumpără bine, şi-l şi bagă la cufăr. Pe cîtă vreme eu... mi-e şi ruşine să ies în lume.

Adjunctul nu mai ştia ce să facă. Îşi dădea omul seama că dreptatea e de partea lui Venia.

— Oricum, Veniamine, eu te rog să nu mai faci chestii dintr-astea. Că nu rezolvi nimic. Discută şi dumneata mai frumos cu soţia. Crezi că n-o să te înţeleagă? Doar e femeie tînără, o să-şi dea seama...

— Cu ea degeaba aş vorbi... Că ea n-are glas. La noi acasă, dumneaei — făcu el un semn cu capul spre biroul pe care zăcea reclamaţia — soacră-mea, adică, le-nvîrte pe toate.

Mai discutară apoi cam la fel ca şi pînă atunci, şi Venia plecă de la cancelarie cu sufletul uşurat. Supărarea însă şi ciuda pe care le încerca pentru soacră-sa nu-i trecură cîtuşi de puţin.

„Ai văzut, bestia, gîndi pe drum, te bagă la răcoare şi nici nu clipeşte. Cîtă răutate! Toată viaţa a măcinat-o răutatea asta. Cum dracu'... Dacă ajungi aşa, la ce bun să te mai naşti pe lume?"

Tocmai atunci îi ieşi în cale Kolka Volobuev, un tip care nu-i era chiar prieten, ci doar un bun tovarăş de muncă.

— Ce-ai, mă, de arăţi în halul ăsta? Kolka vorbea totdeauna cam ciudat: aproape fără să deschidă

gura. Şi se uita la cei din jur cu un fel de îngăduinţă, mijindu-şi ochii. Astuia nu-i prea puteai sta împotrivă.

— Da' cum arăt?

— Aşa... ca o curcă plouată. De unde vii?

— Am fost la birou. Şi Venia îi povesti totul: cum a rămas fără haină de piele, cum s-a certat acasă cu ai lui şi cum a vrut soacră-sa să-l bage la pîrnaie.

— I-a pus bine şi p-ăilalţi doi şi tot nu se satură, făcu printre dinţi Kolka. Hai, mă, să bem o votcă.

Venia îl însoţi cu multă plăcere.

După ce traseră cîte-o duşcă, Kolka îşi miji ochii verzi şi reci şi-ncepu să-i dea sfaturi:

— Tu să-i arzi nevesti-ti un toc de bătaie. Auzi? Numai să nu-i laşi urme. Altmintrelea, astea te mănîncă de viu. Dacă s-o băga baba s-o scape, arde-i şi ei vreo două... Că te-au încălecat de-a binelea şi una, şi alta. Tragi şi aşa pentru ele ca o vită de corvoadă...

În sufletul lui Venia se aprinse dorul de răzbunare. Îşi aduse aminte de toate umilinţele la care îl supusese Sonia: cum nu voise multă vreme să se mărite cu el, cum îl purtase cu vorba şi-l chinuise nezicîndu-i nici „da", nici „nu", cum... Trebuia, într-adevăr, să pună odată picioru-n prag. Ce fel de stăpîn era el în propria lui casă? Bine a zis Kolka: nu-i decît o vită de corvoadă.

— Mă duc să mă răfuiesc cu cine ştiu eu, zise într-un tîrziu şi o porni, şchiopătînd, spre casă. Inima îi era încătuşată de un simţămînt sumbru, mocnit.

„Au găsit, vezi Doamne, un prost!... Muieri ticăloase. Şi tot aia bătrînă a dat fuga la miliţie! Curva dracului."

Sonia încă nu venise acasă.

— Da' pe unde o fi ? întrebă Venia.

— De unde vrei să știu ? mormăi soacra. Îngrijitoarea de la cancelarie o și informase că directorul nu l-a prea muștruluit pe ginere-său. (Ciudat lucru : deși Lizaveta Vasilievna ieșise de cinci ani la pensie, unii încă mai țineau seama de părerile ei, veneau în taină să-i comunice tot soiul de noutăți, ba chiar îi știau de frică.) Doar nevastă-ta nu-mi dă raportu' unde se duce.

— Ia mai tacă-ți pliscul ! ridică tonul Venia. Îți umblă gura ca o meliță !

Lizaveta Vasilievna îl privi mirată.

— Ce-ai, mă ? Ești cu votca-n nas ?

Lui Venia îi veni în minte o idee nostimă. Coborî în curte, găsi în șopron vreo zece cuie mari și-un ciocan, puse totul în buzunar și reveni în casă.

— Da' ce-o fi cu pînza aia ? întrebă el pe un ton pașnic.

— Care pînză ? Unde-ai văzut-o ? zise, curioasă, soacra.

— În latrină... E vîrîtă pe sus. Una, roșie.

Soacra grăbi spre latrină. Venia se luă după ea. Femeia nici nu intră bine în latrină, că el o și încuie acolo, punînd cîrligul pe dinafară. Apoi se apucă să bată ușa în cuie.

Soacra începu să țipe.

— Stai acolo frumușel și gîndește-te la viața pe care ai dus-o, zise Venia, dînd cu ciocanul. Ți-a plăcut să bagi lumea la pîrnaie, așa-i ? Acu-ncearcă pe propria-ți piele cam cum îi cu treaba asta.

Bătu toate cuiele și se așeză în dreptul ușii, s-o aștepte pe nevastă-sa.

— Ajuto-o-or ! ! răcni Lizaveta Vasilievna. Scăpați-mă, oameni buni. Oameni buni ! Scăpați-mă ! Ginere-meu a furat un camion de lemne ! Ginere-meu a furat un camion de lemne ! Ginere-meu a furat un camion de lemne ! o ținu ea întruna.

— Dacă mai zbieri în halu' ăsta, să știi că-ți dau foc, o amenință Venia.

Soacra tăcu. Doar suspină dincolo de ușă :

— Lasă, Venia, lasă !...

— Umbli cu amenințări ?

— Ba deloc, ba deloc, numai că oamenii n-o să te laude pentru așa ceva.

Privirea lui Venia căzu peste o bucată de var. O ridică de jos și scrise pe ușa latrinei :

„Sigelat azi 25 iulie 1969. A nuse răsturna."

— Lasă, Venia, lasă !...

— Mai stau s-o aștept și pe fie-ta. Acuș o să-mi umble și aia în patru labe. Cu blana ei de astrahan, cu tot. Ce-ați crezut voi ? Că vă sînt vită de corvoadă ? Din cîți bani am adus eu în casa asta, măcar un costumaș mai acatării să fi avut grijă să-mi faceți !

— Ai venit aci pe totu' de-a gata !

— Da' dacă aș fi venit în pielea goală, tot așa aș fi umblat și-acum ? Oare nu mi-am cîștigat și eu măcar de-o cămașă ? Poate că ăi fi deschiaburit pe oameni, da' să știi că ești cea mai dintîi chiaburoaică ! Nu-ți mai încap boarfele pîn cufere.

— Le-am făcut pe banii tăi ?

— Poate pe-ai tăi ? Da' pentru cine s-a apucat bărbat-tu să fure ? Și cînd n-ai mai avut nevoie de el, l-ai băgat la răcoare, așa-i ? Las-că ai să-mi stai aici trei zile încheiate. Iau pușca și nu las pe nimeni să se apropie. Socotește că te-am băgat la carceră. Pentru comportare urîtă.

— Lasă, Venia, lasă !

— Aşa e cum îţi spun. Şi nu zbiera, că iese mai rău.

— Să-ţi baţi joc în halu' ăsta de-o femeie bătrînă !...

— Tu ţi-ai bătut joc toată viaţa de oameni. Şi cînd ai fost tînără, şi-acu' cînd eşti bătrînă.

Venia mai stătu o vreme s-o aştepte pe Sonia, apoi îşi pierdu răbdarea şi plecă s-o caute prin sat. Din fericire, în ziua aceea n-o găsi nicăieri. Pe soacră-sa au scos-o din „carceră" vecinii.

Procesul fu însoţit de dezbateri furtunoase. Fiind vorba de un proces public, s-a desfăşurat la club. La proces, soacra a plîns, a spus din nou că primele colhozuri de ea au fost înfiinţate şi a relatat apoi prin ce-a trecut stînd închisă în „carceră". Cu alte cuvinte, a încercat din răsputeri, să-l bage pe Venia la apă. Sătenii însă au protestat. Luînd cuvîntul, atît cei tineri, cît şi cei bătrîni au arătat că-l cunosc pe Venia de mic copil, că acesta a rămas orfan, a fost un băiat cuminte şi n-a pricinuit niciodată, nimănui, vreun necaz... De pedepsit, sigur că merită pedepsit, dar nicidecum cu închisoarea. A vorbit frumos, cu multă căldură şi Mihailo Kuzneţov, un om în etate, respectat de toată lumea. Făcuse frontul, iar acum era şi el, de multă vreme, pensionar.

— Cetăţeni judecători ! spuse bătrînul. Să ştiţi că eu l-am cunoscut şi pe tatăl lui Venia : a căzut ca un viteaz pe cîmpul de luptă. Mama lui Venia a muncit din greu în colhoz şi s-a prăpădit şi ea. Venia însuşi a început să muncească de pe la zece ani... Iar cetăţeana Kiseliova... acu' o vedem că plînge — sigur că nu-i este nimănui pe plac să şadă închis într-o latrină — da' să ştiţi că n-a

prea dat de greutăţi în viaţă. Şi nici acuma n-o duce rău : pensia o are mai mare ca mine, chit că eu am fost rănit de nu ştiu cîte ori, că doar îs trecut prin trei războaie...

— Eu mă trag dintr-o familie de ţărani săraci ! exclamă aproape ţipînd, Lizaveta Vasilievna. Primele colhozuri de mine au fost...

— Şi părinţii mei au fost ţărani săraci, ripostă Mihailo. 'Mneata ai fost prima care ai organizat colhozul ăsta, iar eu am fost primul care m-am înscris în el. Ce merit deosebit ai 'mneata în faţa obştii ? Pe timpul războiului ai fost preşedinta cooperativei de consum de-aici, din sat, şi n-ai prea flămînzit, doar o ştim şi p-asta. Pe cîtă vreme Venka s-a întreţinut singur, prin munca lui... nici asta nu trebuie trecut cu vederea. Păi se poate s-o luăm aşa, hodoronc-tronc ! De băgat pe cineva la răcoare îi uşor, dar cum îi de stat acolo ?!

Chiar atunci însă, de la masa aflată în faţa sătenilor se ridică un bărbat voinic, prezentabil, îmbrăcat într-un costum de culoare deschisă. Aruncă spre cei din sală o privire plină de înţelegere. Apoi însă porni să le zică, vorba ceea, de la Dumnezeu la vale ! Spuse mai întîi cum că totdeauna e mai bine — iar în cazul de faţă ar fi şi mai folositor — să sancţionezi o infracţiune mai puţin importantă, decît să aştepţi comiterea unei infracţiuni mai grave. Aduse şi exemple, amintind despre tineri deaceeaşi vîrstă cu Venia, care mai pun uneori mîna şi pe cuţit...

— Avem oare certitudinea că băiatul ăsta, înrăit acum de cele întîmplate, n-o să se îmbete mîine din nou şi n-o să pună mîna pe topor sau pe puşcă ? Doar în casa aceea sînt două femei. Ia închipuiţi-vă că...

— El nu-i beţiv!

— Serios? Te pomeneşti c-a băut apă gazoasă, înainte de-a lua ciocanul s-o pironească pe soacră-sa în latrină? Pe o femeie în vîrstă, cu meritele pe care le are! Şi asta pentru ce? Pentru că nevastă-sa şi-a luat, vezi doamne, o blană, în loc să-i cumpere dumnealui o haină de piele!...

Venia simţi că scaunul de sub el începe să se clatine. Multă lume din sală gîndi la rîndul ei că băiatul e ca şi intrat la puşcărie.

— Aşa e cum vă spun, tovarăşi: umanismul nostru va consta tocmai în faptul că noi nu vom trece nepăsători pe lîngă fapta săvîrşită de pîrît. E mult mai bine să-l pedepsim acum, căci în felul ăsta îl vom apăra de-o mare primejdie care vedem că-l ameninţă.

Şi bărbatul cel prezentabil propuse ca Venia să fie condamnat la trei ani închisoare.

Atunci se ridică din nou Mihailo Kuzneţov.

— Dumneata, tovarăşe, ne-ai vorbit foarte corect. Dar eu vreau să-ţi dau un exemplu din timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Aveam pe-atunci în unitate un soldat cam la fel cu Venia: mărunt de statură şi tinerel — să tot fi avut douăzeci de ani. Într-o zi am pornit cu toţii la atac, iar soldăţelul ăsta ce crezi c-a făcut? S-a speriat. Şi-a azvîrlit arma, a căzut la pămînt şi şi-a cuprins capul cu braţele.. Politrukul a vrut să-l dea pe mîna tribunalului, dar noi, cîţi eram soldaţi mai în etate, nu l-am lăsat. L-am ridicat binişor de jos şi băiatul a pornit-o iar înainte, împreună cu noi... Şi ce credeţi? Chiar în timpul acelui atac, a înjunghiat cu mîna lui doi fascişti. Unde mai pui că fasciştii ăia erau nişte namile: amîndoi înalţi şi voinici, în timp ce el, ostaşul — uite c-am şi uitat

cum îi zicea — era întocmai ca Venia al nostru. Şi totuşi a avut putere s-o facă! Am dat exemplul ăsta, ca s-arăt că se mai poate întîmpla şi aşa ceva: îl cuprinde, adică, pe om slăbiciunea, de zici că gata, s-a isprăvit cu el... Or noi, dimpotrivă, nu trebuie să ne pripim cu hotărîrile, căci omul acela încă se mai poate ridica. Ia spune-mi, tovarăşe, dumneata ai făcut războiul? îl întrebă spre sfîrşit Mihailo.

Exemplul atît de grăitor nu-l tulbură însă cîtuşi de puţin pe bărbatul cel prezentabil. Dimpotrivă, acesta zîmbi din nou, cu aerul său de om care înţelege totul.

— Da' tovarăşe, am făcut războiul, i se adresă bătrînului. Asta ca să-ţi răspund la întrebare. Şi-am să mă refer şi la exemplul dumitale. Acest exemplu este, desigur, frumos, impresionant, dar... cu totul nepotrivit în momentul de faţă. De astă dată, cum se zice, ai cam scrîntit-o. Bărbatul prezentabil slobozi un rîs scurt şi-şi legănă pîntecul dolofan. Căci exemplul ăsta al dumitale poate demonstra exact contrariul celor ce ai vrut să afirmi. Spune-mi, soldatul acela a fost judecat?

Mihailo întîrzie cu răspunsul. Toată lumea îşi întoarse spre el privirile.

— A fost, zise într-o doară bătrînul. Însă...

— Foarte corect. Însă?...

— Însă cazul a fost clasat! spuse cu glas răsunător Mihailo. Doar că pe ostaş l-au mutat într-o altă unitate.

— Asta nu ne mai interesează. Faptul însă că el s-a ridicat de jos, că a pornit împreună cu ceilalţi la atac şi că a înjunghiat după aceea doi fascişti e un fapt grăitor. Putea fi deci luat în consideraţie, dovadă că aşa s-a şi întîmplat. Totuşi mai există şi

alte aspecte, care... ca să zic aşa, nu le poţi lua, practic, în consideraţie. Soldatul s-a speriat şi-a azvîrlit arma, a căzut la pămînt... Asta e de înţeles: e vorba de spaima omului. Dar dacă treaba asta ţi s-ar întîmpla într-o pădure, cînd ai vedea că-ţi apare în faţă un urs, atunci, mă rog, te-ai lăsa cum se zice, în voia Domnului, sau mai precis în voia ursului: te-o sfîşia au ba? Pe cîtă vreme dincoace, avem de a face cu un soldat. El n-a pornit la atac de unul singur. Lăsîndu-se cuprins de înfricoşare, el a provocat spaima unei întregi companii.

— Ba deloc! zise Mihailo. Cum alergasem pînă atunci, aşa am alergat şi după aceea!

— Aţi alergat cu altă dispoziţie sufletească. Nici nu v-aţi dat seama, dar în voi s-a şi cuibărit teama. Soldatul care a dat dovadă de laşitate v-a făcut să vă daţi seama că acolo, în faţa voastră, poate că pîndeşte moartea...

— Parcă nu ştiam asta şi fără el?

— Cît despre cazul pe care îl discutăm...

Venia îl privea ţintă pe bărbatul cel prezentabil dar nu înţelegea aproape deloc ce anume îndrugă. Doar îşi dădea seama că omul deşi nu este la fel de rău ca soacră-sa, deşi nu l-a mai văzut niciodată pe el, pe Venia, la faţă, totuşi ţine morţiş să-l bage la zdup. Venia se afla pentru prima oară într-o sală de judecată şi nu ştia nimic despre procurori sau despre acuzatorii publici. În concepţia lui, instanţa de judecată era reprezentată doar prin persoana judecătorului. Tocmai de aceea nu izbutea în nici un chip să-şi dea seama: *de ce* vrea atît de mult omul cu pricina să-l bage pe trei ani la închisoare? Judecătorul uite-l că tace mîlc, în timp ce ăsta se tot ridică în picioare, ţinînd morţiş ca

Venia să fie închis. De uimire, acesta îşi pierduse graiul. În clipa cînd a fost întrebat dacă nu vrea să prezinte vreo lămurire, înălţă din umeri şi spuse, cumva speriat şi în grabă:

— Pentru ce?

Instanţa părăsi sala pentru a delibera.

Venia rămase pe scaun, în aşteptare. O spaimă cumplită îi înţepenise mădularele. Nu-l înspăimînta gîndul la închisoare: încă venind încoace îşi făcuse în gînd socoteala: douăzeci şi opt plus trei, hai plus patru, fac treizeci şi unu, treizeci şi doi... Nu-i cine ştie ce. De înspăimîntat îl înspăimîntase bărbatul cel prezentabil. Se uitase la el cu atîta atenţie, încît şi acum, cînd acesta nu mai şedea în dreptul mesei, parcă-l vedea aievea: un om liniştit, vesel, deştept... Şi totuşi el a fost acela care a demonstrat cu atîta stăruinţă că Venia trebuie să facă puşcărie. Asta chiar că nu mai era de conceput! Oare cum o să poată omul ăsta... să stea de aci încolo la masă, să-şi mîngîie copilaşii, să se culce cu nevastă-sa?... Pînă-n ziua aceea, Venia avusese deseori prilejul să se înfurie pe cîte cineva, dar nu i-a fost niciodată frică de oameni. Acum însă îşi dădu seama că oamenii pot fi şi înspăimîntători. Se întîmplase cîndva — o singură dată în viaţa lui — ca el să fi fost bătut zdravăn de doi beţivi. Dăduseră în el amîndoi, scoţînd întruna nişte gemete scurte, poate pentru că puneau, vorba ceea, prea multă inimă. Venia îşi amintea după aceea adeseori, cu scîrbă, nu durerea pe care i-o pricinuiseră beţivii, ci tocmai acele gemete iscate la fiece buşitură. Dar ăia au fost nişte beţivi, nişte descreieraţi... Pe cîtă vreme cel dinaintea lui e un om prezentabil, învăţat, n-are cu el nimic de împărţit şi, în timp ce caută să-i convingă pe cei prezenţi că acesta-i un caz care

merită pușcărie, rămîne cît se poate de calm. O, Doamne ! Cu alde soacră-sa, mă rog, i-o altă treabă. Soacră-sa nu-i decît o viperă și o proastă : ar fi în stare să obțină și cinci ani de pușcărie pentru ginere-său, nu numai trei, cum se arăta să fie. Dar chestia asta e de înțeles : așa e ea : o curvă. Pe cîtă vreme omul ăsta ?...

Sentința fu pronunțată : Venia a fost condamnat la doi ani cu suspendarea pedepsei.

Lumea s-a bucurat pentru el.

Curînd, o porni pe uliță gînditor, cum nu-i era felul... Bărbatul cel prezentabil îi tot sta înaintea ochilor, și el nu izbutea să-și revină din uimire... Oare așa o fi procedînd omul acela mereu ?

Din sala clubului, Venia se duse la Kolka Volobuev, unde nădăjduia să-și găsească, deocamdată, un adăpost.

Kolka îi propuse și de astă dată să meargă să se cinstească. Venia însă îl refuză. Se retrase devreme în odaia din față, se culcă pe laviță și se tot gîndi la cele petrecute.

Ce-i și cu viața asta ! O clipă, și s-a dus totul naibii. Fir-ar ea să fie de haină de piele ! Oare ce l-o fi apucat să și-o dorească în așa hal ?! Doar a trăit foarte bine și fără ea. Așa ar fi putut s-o ducă și mai departe... Ce bine-ar fi fost s-o fi putut convinge pe Sonia să plece de acasă. Ar fi trăit amîndoi altundeva. Drept e că și Sonia-i o proastă : n-ar fi ieșit nicicum din cuvîntul maică-si... Și totuși, la orice s-ar fi gîndit Venia în noaptea aceea, oricît de încleștată își simțea inima, gîndul îi revenea mereu la bărbatul cel prezentabil. Omul părea că se uită la Venia de acolo, de sus, de pe scenă, nu arăta nici acum să fie mînios și nici nu țipa la el... Cravata o avea prinsă cu o clamă lucioasă. Sprîncenele, le avea negre, stufoase, ușor unite la rădăcina nasului. Părul îi era lins, pieptănat peste cap și-i lucea de asemenea. Un cîrlionț îi căzuse peste frunte și se tot legăna, cînd omul începea să vorbească. Obrazul, deși lătăreț, avea carnea încă tare, iar cînd omul zîmbea, pe obraji îi apăreau două gropițe...

Dis-de-dimineață, Venia plecă într-o cursă prin raion.

Ieși din sat în zorii zilei, cînd soarele abia prinsese să răsară, dar căldura se și făcea simțită, căci pămîntul n-apucase să se răcească peste noapte.

Plecînd la drum, Venia se simțea totdeauna cuprins de împăcare și, ducîndu-se cu gîndul la oamenii pe care îi cunoștea, încerca de fiecare dată senzația că rămîn cu toții undeva, departe, și nu mai au cu el nici o legătură. Își aminti și acum de ei, cumva de toți laolaltă. Gîndi că ei sînt, de fapt, cei care umblă cam hăbăuci, sînt nervoși, multe treburi le fac alandala. Procesul care avusese loc și-l aminti ca pe-un vis urît...

La kilometrul 27, zări în față o „Volgă". Mașina sta locului, cu capota ridicată, iar în dreptul ei — inima îi tresări cu putere în piept — se afla omul cel prezentabil, din sala clubului. Fără să știe de ce, Venia își cam pierdu cumpătul, ba chiar încetini viteza. Și-atunci cînd omul îi făcu semn să oprească, el opri fără să mai stea pe gînduri.

Bărbatul veni grăbit spre cabină :

— Ia-mă, rogu-te, și pe mine. Abia atunci îl recunoscu pe cel de la volan. O-o ! făcu descumpănit și el întrucîtva, sau, cel puțin, așa i se păru lui Venia. Ia te uită : cunoștințe vechi !...

— Suie-n cabină. Descumpănirea pe care i se păru lui Venia că o zărise în ochii celuilalt îi pro-

vocă brusc o veselă nepăsare. Te-a lăsat în drum? îl întrebă în zeflemea, referindu-se la mașină.

Bărbatul cel prezentabil sui repede și ușor în cabină și, fără a-și feri ochii, îndreptă spre celălalt o privire tot atît de veselă. Asta îl făcu pe Venia să se întrebe, în timp ce-și pornea mașina, dacă nu cumva descumpănirea pe care i-o zărise mai adineaori în privire fusese, într-adevăr, doar o părere.

— Ei, cum e? îl întrebă omul.

— Ce să fie?

— Cum te simți, adică?... Ziceam c-ai să te-apuci de băut și-ai să bei... o săptămînă-ntreagă. Îți spun, băiete, fără ocolișuri: ai avut ieri un mare noroc.

Venia tăcea. Nu știa ce să-i răspundă. Și nici cum să se poarte cu celălalt.

— De soție, bineînțeles c-ai să divorțezi? făcu omul pe tonul lui cel atît de înțelegător. Și se uită din nou țintă la Venia.

— Bineînțeles. Venia se miră din nou, așa cum o făcuse și cu o zi înainte, cît de... tare arată a fi omul ăsta, cît e de deștept, ambițios și totodată cît e de vesel...

— Of, băiețași, băiețași... Numai griji ne faceți... Despre dumneata, de exemplu, nu se poate spune c-ai trăit pe roze: ai dus-o destul de greu și totuși, într-o bună zi, le-ai dat la toate cu piciorul: ți-ai distrus și familia, te-ai compromis și pe dumneata... Doar ți-ai iubit nevasta, nu-i așa?

Pe neașteptate, lui Venia îi sări țandăra.

— Asta nu te privește!

— Bineînțeles! exclamă bărbatul. Asta te privește în primul rînd pe dumneata. Dacă ar fi vorba de mine, eu aș fi cel care m-aș canoni acum. Doar că-mi pare rău de voi, că nu sînteți decît niște

proști. Beți de cinci copeici, da' necazuri vă faceți de cincizeci de ruble. Bărbatul își clătină, iritat pîntecul. Oare nu puteai sta de vorbă cu ele, fără să fi băut înainte? Ai o nevastă frumoasă, ți-am văzut-o aseară... Să tot trăiești, să te bucuri de viață...

Pentru o clipă Venia văzu negru în fața ochilor. Abia acum își dădu seama, fără nici un înconjur, că pe Sonia a pierdut-o cu adevărat. Pentru totdeauna! Se-ngrozi, de parcă s-ar fi prăvălit într-o prăpastie...

— Ce-i cu haina aia de piele? De unde voiai să ți-o procuri?

— Le face un cetățean. De aici, dintr-un sat... Privirea lui Venia era ațintită înainte. În fața mașinii apăruse podul de peste Ușa. Podul era lat și foarte lung, căci primăvara Ușa se revărsa și ajungea mai lată ca Volga. Le face de comandă.

— Cu materialul lui?

— Cu al lui.

— Și cît ia de cusut?

— Depinde. Eu voiam să iau una de-o sută șaizeci. Da' dacă-i o haină mai bună, costă mai scump. Deși părea că nici n-aude întrebările ce i se puneau, Venia dădea niște răspunsuri foarte precise.

— Ce-nseamnă o haină mai bună?

— Îi făcută adică dintr-un alt soi de piele. Are și altă croială... Nu sînt toate la un fel.

— Mă rog, vorbesc de cea mai bună. Dacă și pielea-i din cele mai bune, adică, și croiala tot așa. Cam cît ar face?

— Chiar și trei sute de ruble... Cineva a dat și patru sute.

Mașina urcă pe pod.

— Și unde-i satul ăsta? Departe?

— Nu. Ciudat lucru, Venia parcă s-ar fi aflat singur în cabină şi ar fi vorbit cu el însuşi : asta îi era senzaţia.

— Adresa i-o cunoşti ?

— Cum să nu ?... Ehei ! făcu deodată Venia cu glas răsunător, ca-ntr-un pustiu. Ce-ar fi să ne facem vînt de pe podul ăsta ?!

Apăsă pe accelerator şi-şi luă mîinile de pe volan. Maşina făcu un salt înainte. Venia se uită la procuror... Îi văzu ochii : erau acum larg deschişi, albi de groază. Lui Venia îi veni să rîdă şi rîse. Abia după aceea procurorul se prăvăli peste el şi-şi încleştă mîinile pe volan. Chiar aşa au şi coborît de pe pod : Venia rîdea şi apăsa pe accelerator, iar procurorul mînuia volanul. Coborînd de pe pod, Venia încetini viteza şi luă el volanul în mîini. Apoi opri.

Procurorul coborî din cabină. Se mai uită o dată la Venia. Mai era şi-acum palid la faţă. Păru că vrea să spună ceva, dar nu mai spuse nimic. Trînti portiera.

Venia băgă în viteză şi se urni din loc. Se simţi deodată foarte obosit. Îl bucură faptul că a rămas singur în cabină. Era mai multă linişte. Era mai bine.

L-a pus în cofă

Bătrînei Agafia Juravliova îi venise feciorul, Konstantin Ivanovici. Cu nevastă-sa şi cu fata. Să-şi vadă mama, să se mai odihnească niţel.

Satul Novaia nu-i un sat prea mare, Konstantin Ivanovici sosise acolo cu taximetrul, şi după aceea căraseră tustrei din portbagaj o grămadă de geamantane. Lumea a aflat deci cît ai clipi din ochi că babei Agafia îi venise, împreună cu familia lui, Kostea, feciorul cel mijlociu, om bogat, tobă de carte.

Spre seară au ajuns să fie cunoscute şi alte amănunte : Kostea ăsta cică ar fi candidat în ştiinţe, nevastă-sa candidată şi ea, iar fata, elevă. Agafiei i-ar fi adus în dar un samovar electric, un capot dintr-alea înflorate şi nişte linguri de lemn.

Şi tot în seara aceea, în dreptul casei unde locuia Gleb Kapustin, s-au adunat mai mulţi săteni. Au stat să-l aştepte.

Ca să putem înţelege mai bine de ce se adunaseră sătenii acolo şi de ce îl aşteptau pe Gleb, e cazul să-l prezentăm mai întîi în cîteva cuvinte.

Gleb Kapustin era un sătean buzat şi cu părul bălan, să tot fi avut patruzeci de ani. Om citit şi cam răutăcios. Cît despre satul acela, Novaia, deşi nu era, cum spuneam, un sat prea mare, totuşi dăduse ţării mai mulţi oameni de seamă : un colonel, vreo doi aviatori, un medic, un ziarist... Iar acum — pe Juravliov ăsta, candidatul. Totodată, se statornicise obiceiul ca atunci cînd vreunul din oamenii aceia de vază venea în sat spre a petrece acolo cî-

teva zile, iar sătenii se adunau în cîte o seară la el acasă, pentru a asculta tot soiul de istorisiri minunate ori a povesti ei înşişi despre viaţa lor — fireşte, dacă lucrul ăsta îl interesa pe consăteanul lor — Gleb Kapustin să apară şi el printre ceilalţi şi *să-l pună pe oaspetele de vază în cofă.* Multora treaba asta nu le era pe plac, alţii însă, mai ales bărbaţii, abia aşteptau o asemenea ocazie. Ba nici măcar nu stăteau să aştepte, ci se duceau din vreme la Gleb acasă, spre a porni apoi cu toţii împreună la omul cu pricina. Se duceau acasă la el, vorba ceea, ca la teatru. Mai anul trecut, Gleb îl pusese în cofă pe însuşi colonelul. O făcuse foarte frumos, ba chiar într-un chip strălucit. Venise vorba despre războiul din 1812. A reieşit la un moment dat că ofiţerul nu ştia cine fusese cel care a ordonat să se dea foc Moscovei. Mai bine zis, ştia că-i vorba de-un conte, dar îi greşise numele : spusese că-l chema Rasputin. Gleb Kapustin se năpustise ca un uliu asupra colonelului şi... îl pusese în cofă. Agitaţie mare, colonelul tuna şi fulgera... Cineva a dat fuga la învăţătoare acasă ca să afle de la ea numele incendiatorului. În aşteptarea momentului decisiv, Gleb Kapustin stătuse roşu ca racul şi nu făcuse decît să repete : „Calm, calm, tovarăşe colonel, că doar nu sîntem la Fili[1]". Gleb ieşise învingător ; colonelul îşi dăduse cu pumnii în cap, întrebîndu-se nedumerit cum de-a putut să uite numele făptaşului. Se necăjise omul din cale-afară.

[1] Localitate din preajma Moscovei, unde, în anul 1812, s-a ţinut celebrul consiliu de război, prezidat de mareşalul Kutuzov, în cadrul căruia s-a hotărît părăsirea, din motive strategice, a capitalei de către trupele ruseşti.

Lumea din sat a discutat apoi multă vreme pe seama lui Gleb, amintindu-şi cum o ţinuse el una şi bună : „Calm, calm, tovarăşe colonel, că doar nu sîntem la Fili". Se mirau cu toţii de isteţimea lui, iar bătrînii din sat ar fi vrut să afle de ce spusese el ceea ce spusese. Gleb tăcea, zîmbea pe sub mustaţă şi doar ochii cei drăcoşi şi-i mijea, parcă a răzbunare. Nici una din mamele oamenilor de vază din sat nu-l aveau la inimă. Îi cam ştiau toate de frică.

Şi iată că acum sosise şi Juravliov, candidatul...

Gleb veni de la muncă (lucra la un joagăr), se spălă pe ochi, îşi schimbă hainele... De cinat însă, nu stătu să cineze : ieşi afară, la cei ce se adunaseră în faţa casei.

Îşi aprinseră cîte-o ţigară, discutară de una, de alta... Numai de Juravliov nu aduseră vorba. Pe urmă Gleb aruncă o privire spre căsuţa babei Agafia şi-ntrebă :

— Zi, are oaspeţi bătrîna ?

— Ditamai candidaţi !

— Candidaţi ? se miră Gleb. Oho ! Ăstora nu-i chiar aşa uşor să le vii de hac !

Oamenii rîseră dîndu-şi coate : cîte unuia, adică, nu i-o fi uşor s-o facă, altuia, dimpotrivă, s-ar putea să-i fie foarte uşor. Şi se tot uitară nerăbdători la Gleb.

— Hai să ne abatem oleacă pe la candidaţi, le propuse el cu modestie.

Porniră într-acolo.

Gleb mergea mai în faţă. Păşea calm, cu mîinile în buzunare, şi se uita printre gene la căsuţa babei Agafia, care adăpostea acum doi candidaţi în ştiinţe. Părea că-i urmat de-o escortă. Cam aşa îl însoţeşte lumea pe cîte un bătăuş căruia i s-a dus

vestea, atunci cînd în cartierul locuit de tabăra adversă apare vreun rival plin de îndrăzneală al celui dintîi.

În drumul lor, oamenii nu se prea îndemnară la vorbă.

— În ce domeniu sînt ăştia candidaţi ? îi întrebă la un moment dat Gleb.

— Care le e specialitatea, vrei să spui ? Naiba să-i ştie... A zis băbuţa doar atît, că ar fi candidaţi. Şi el, şi nevastă-sa.

— Păi unii sînt candidaţi în ştiinţe tehnice, alţii în de toate — ăia se ocupă mai mult de barbologie.

— Kostea ştiu că era tare la matematică, îşi aminti unul, care fusese coleg cu candidatul. Lua numai note mari.

De felul lui, Gleb Kapustin era dintr-un sat vecin, de aceea oamenilor de vază din Novaia nu le prea ştia rostul.

— Om vedea, om vedea, făcu el într-o doară. Candidaţi dintr-ăştia sînt acuma cîtă frunză şi iarbă.

— Cică ar fi venit cu taxiul.

— Păi ca să arate şi el cine e ! rîse ironic Gleb.

Candidatul în ştiinţe, Konstantin Juravliov, îi întîmpină pe oaspeţi cu bucurie şi-i îndemnă pe-ai săi să pună masa. Oaspeţii aşteptară cuviincioşi ca baba Agafia să le pună tacîmurile, stătură între timp de vorbă cu candidatul, îşi amintiră cum altcîndva, în copilărie...

— Ehei, copilărie, copilărie ! zise candidatul. Ia poftiţi, dragii mei, să luăm o gustare.

Se aşezară cu toţii la masă. Se aşeză şi Gleb. Deocamdată îşi ţinea gura. Se vedea însă cît de colo că este gata să se năpustească. Zîmbea în răstimpuri, aruncă şi el cîteva cuvinte cînd veni

vorba de copilărie, dar nu-l scăpa din ochi pe Juravliov : îşi făcea, pesemne, planul de atac.

La masă lumea prinsese glas şi parcă-l dăduse uitării pe Gleb. Şi deodată el îşi arătă colţii.

— În ce domeniu vă manifestaţi ? îl întrebă la un moment dat pe Juravliov.

— Adică unde lucrez ? nu-l înţelese acesta.

— Da.

— La facultatea de filologie.

— Aia care-i cu filozofia ?

— Nu tocmai... Dar, mă rog, hai să-i zicem şi aşa.

— I-o ştiinţă foarte necesară. Gleb se simţea tare la filozofie. Reluă, înviorîndu-se : N-aţi vrea să-mi spuneţi cam cum stau lucrurile în problema priorităţii ?

— Care prioritate ? nu-l înţelese nici acum candidatul şi-l privi cu atenţie. Se uitară la el şi ceilalţi.

— Prioritatea spiritului şi a materiei. Gleb aruncase mănuşa. Stătu nepăsător, aşteptînd ca ea să-i fie ridicată. Şi candidatul ridică mănuşa.

— Ca şi pînă acum, spuse zîmbind. E prioritară materia.

— Şi spiritul ?

— Spiritul urmează materiei. Da' de ce mă întrebi ?

— Asta o fi programul minim pentru obţinerea titlului de candidat ? zîmbi la rîndul lui Gleb. Atunci spuneţi-mi cum definesc astăzi filozofii starea de imponderabilitate ?

— Aşa cum au explicat-o totdeauna. De ce spui „astăzi" ?

— Pentru că fenomenul a fost descoperit abia de curînd. Gleb îl privi pe celălalt drept în ochi. De aceea vă şi întreb. Filozofia naturii, de exemplu, l-ar

putea defini într-un fel, iar filozofia strategică cu totul într-alt fel...

— Bine, dar filozofie strategică nici nu există ! începu să se impacienteze candidatul. Despre ce vorbeşti dumneata ?

— Există în schimb dialectica naturii, reluă netulburat Gleb, pe care ceilalţi îl urmăreau cu atenţie. Iar natura este definită de filozofie. Drept unul din elementele naturii a fost descoperită recent imponderabilitatea. Tocmai de aceea vă şi întreb : nu se constată cu acest prilej o anumită dezorientare printre filozofi ?

Candidatul rîse. O făcu însă numai el... Şi se simţi stingherit. O strigă pe nevastă-sa :

— Valia, ia vino-ncoace... purtăm aici o discuţie cam ciudată.

Valia veni şi ea la masă, dar Juravliov se simţi stingherit în continuare, căci sătenii rămăseseră cu ochii la el, aşteptîndu-l să răspundă la întrebare.

— Hai să stabilim un lucru, zise el atunci pe un ton serios. Care este, mai întîi, subiectul discuţiei noastre ?

— Am înţeles. A doua întrebare : cum priviţi dumneavoastră personal problema şamanismului în unele regiuni din Nord ?

De data asta rîseră amîndoi candidaţii. Gleb Kapustin zîmbi şi el. Aşteptă cu răbdare, ca ei să se potolească.

— Desigur, am putea să ne prefacem că o asemenea problemă nu există. Şi-atunci aş rîde şi eu împreună cu dumneavoastră. Gleb zîmbi cu îngăduinţă. Un zîmbet aparte îi adresă soţiei candidatului, candidat şi ea, mai precis, candidată. Totuşi

asta n-ar însemna că problema ca atare nu există. Nu-i aşa ?

— Dumneata vorbeşti serios ? îl întrebă Valia.

— Cu voia dumneavoastră. Gleb se săltă pe scaun şi-i făcu candidatei o scurtă plecăciune. Şi se aprinse la obraz. Fireşte, nu-i vorba de-o problemă cu aspect global, totuşi, din punctul de vedere al ăstora, care sîntem, ar fi foarte interesant s-o cunoaştem mai îndeaproape.

— Care problemă, omule ? exclamă candidatul.

— Părerea ta despre şamanism. Fără să vrea, Valia rîse din nou. Îndată, îşi dădu seama şi-i spuse lui Gleb : Scuză-mă, te rog.

— Nu-i nimic, făcu Gleb. Am impresia că problema asta nu se încadrează în specialitatea dumneavoastră.

— Da' nu există, frate, o asemenea problemă ! izbucni din nou candidatul. Şi făcu foarte rău. N-ar fi trebuit s-o facă.

Acum rîse şi Gleb.

— Mă rog, de unde nu-i, vorba ceea : nici Dumnezeu nu cere.

Cei de faţă nu-l slăbeau din ochi pe candidat.

— Ia-mi, adică, Doamne, ce nu-mi trebuie, continuă Gleb. Problema nu există şi totuşi ăştia... mîna îi schiţă în aer ceva nedesluşit... ăştia ţopăie întruna, îşi sună zurgălăii... Nu-i aşa ? Dar dacă vrei... Gleb repetă : Da-că vrei, dumnealor parcă nici n-ar exista. Nu ? Căci în cazul cînd... Mă rog ! Încă o întrebare : ce credeţi dumneavoastră despre faptul că Luna ar fi şi ea un produs al raţiunii ?

Candidatul îl privi tăcut. Gleb continuă :

— După cum ştim, unii savanţi au emis ipoteza că Luna s-ar afla pe-o orbită artificială şi că în interiorul ei s-ar afla fiinţe înzestrate cu raţiune...

— Ei şi ? zise candidatul. Ce-i cu asta ?

— Unde vă sînt calculele traiectoriilor naturale ? Şi, în general, la ce poate fi aplicată întreaga ştiinţă cosmică ?

Sătenii îl ascultau pe Gleb cu multă atenţie.

— Admiţînd faptul că omenirea va vizita din ce în ce mai des vecina asta a noastră din spaţiul cosmic, putem admite şi faptul că într-o bună zi acele fiinţe raţionale nu se vor mai putea abţine şi vor ieşi la suprafaţă. Am fi noi oare suficient de pregătiţi să ne înţelegem unii cu alţii ?

— Cui adresezi dumneata întrebarea ?

— Dumneavoastră, gînditorilor.

— Da' dumneata ai fi pregătit ?

— Noi, ăştia, nu sîntem gînditori, n-avem leafa dumneavoastră. Dar dacă vă interesează totuşi cum gîndesc provincialii, v-o pot spune cu plăcere. Să zicem că la suprafaţa Lunii a ieşit în cele din urmă o fiinţă raţională. Ce credeţi că ar trebui să facem. Să lătrăm la ea ? Să-i cîntăm cucurigu ?

Sătenii rîseră, se foiră, apoi din nou îşi aţintiră privirile asupra lui Gleb.

— Va trebui totuşi să ne înţelegem cumva unii cu alţii, nu-i aşa ? Dar cum ? Gleb tăcu şi-i ocoli pe toţi cu o privire întrebătoare. Ei bine, eu propun ca omul să deseneze pe nisip schema sistemului nostru solar şi să se înţeleagă cu celălalt prin semne : am venit, adică, de pe Pămînt şi, cu toate că port costumul ăsta de cosmonaut, am şi eu cap şi sînt la rîndul meu o fiinţă raţională. Drept confirmare, ar putea să arate pe schemă unde locuieşte celălalt : să arate adică spre el, apoi spre Lună. I-o

treabă logică, nu-i aşa ? În felul ăsta am stabili, deci, că sîntem vecini. Dar numai atît. Abia de-aci încolo ar trebui să-i explic fiinţei aceleia după care legi am evoluat eu, înainte să ajung aşa cum sînt astăzi...

— Ai dreptate, candidatul se mişcă şi-i aruncă o privire nevesti-si. Ar fi foarte interesant de aflat după care legi ai evoluat dumneata...

Nici asta n-ar fi trebuit s-o spună, întrucît privirea lui semnificativă, adresată nevestii, Gleb i-o interceptă numaidecît. Interceptînd-o, prinse aripi şi zvîcni spre înălţimi. Iar de-acolo se năpusti în picaj asupra candidatului. Un asemenea moment intervenea de fiecare dată cînd sta de vorbă cu cîte un om de vază : o dată-l vedeai că-şi ia zborul şi se înalţă. Pesemne că aştepta de la bun început un asemenea moment, că era fericit cînd acesta se producea, pentru că mai departe lucrurile se desfăşurau cumva de la sine.

— Vă îndemnaţi, care va să zică, soţia, să rîdă şi dumneaei ? îl întrebă Gleb. Vocea îi rămăsese calmă, deşi inima pesemne că-i bătea cu putere. Asta nu-i rău. Doar că mai întîi cred că ar trebui să ne deprindem măcar cu cititul ziarelor. Nu ? Ce ziceţi ? Treaba asta parcă n-ar strica nici candidaţilor în ştiinţe...

— Ia ascultă, nene...

— Lăsaţi că v-am ascultat destul. Am avut, ca să zic aşa, toată plăcerea. Şi tocmai de aceea, permiteţi-mi să vă spun, domnule candidat, că titlul ăsta, al dumneavoastră, nu-i ca un costum : l-ai cumpărat şi gata, nu te mai doare capul. Costumul îl mai duci cînd şi cînd la curăţat, pe cîtă vreme titlul de candidat, odată ce am convenit că nu-i

un costum oarecare, să știți că trebuie întreținut cum se cuvine.

Gleb vorbea acum cu o voce scăzută, dar cu multă îndrăzneală și fără să se oprească o clipă. Cum s-ar zice, o luase la vale. Candidatul era vrednic de plîns : își pierduse în mod vădit cumpătul, căta cînd la nevastă-sa, cînd la Gleb, cînd la cei adunați în jurul mesei. Sătenii își fereau ochii.

— Pe noi ăștia, continuă Gleb, unele persoane ar putea încerca, desigur, să ne impresioneze : să vină adică de la oraș cu taxiul, să scoată din portbagaj cinci geamantane... Dumneavoastră însă uitați că astăzi fluxul informației se răspîndește pretutindeni în mod uniform. Vreau să spun că noi, ăștia, am putea fi impresionați în sens invers. Se mai întîmplă și așa. Unii, de exemplu, ar putea crede că n-am văzut de cînd sîntem un candidat în științe în carne și oase. Și totuși am văzut. Și candidați, și profesori, și colonei. Și le-am păstrat amintiri din cele mai plăcute, pentru că, de regulă, sînt niște oameni cu totul lipsiți de ifose. De aceea, tovarășe candidat, vă dau un sfat : coborîți mai des cu picioarele pe pămînt. Zău că ar fi o treabă înțeleaptă. Și-apoi, riscul ar fi și el mai redus : cînd ați cădea, nu v-ați lovi prea tare.

— Asta chiar că înseamnă să iei omul „la mișto", zise candidatul. Ce ai taică, ai căpiat ? Care este, de fapt...

— Nu știu, nu știu, îl întrerupse Gleb. Eu la pușcărie n-am stat și nici de căpiat nu mă știu să fi căpiat vreodată. De ce vorbiți așa ? Să știți că nici dintr-înșii — Gleb își roti privirea asupra celor adunați — n-a stat nimeni la pușcărie ca să vă poată înțelege vorba. Cît despre soția dumneavoastră, văd că a făcut ochi mari... Ar putea să vă audă și fetița. Și cînd s-ar înapoia la Moscova, să ia „la mișto" pe careva de acolo. Așa că treaba asta ar putea să sfîrșească rău. Nu orice vorbă merită să te folosești de ea. Doar atunci cînd vă dădeați examenul de candidat n-ați stat să vă luați „la mișto" profesorul, nu-i așa ? Gleb se ridică în picioare. Și nici să „trageți bărbi", nici să-i „luați maul". Căci un profesor trebuie respectat, de el depinde însăși cariera omului, în timp ce de noi nu depinde nimic, nouă ne puteți „lua maul" oricînd. Nu-i așa ? Greșiți, tovarășe candidat. Sîntem și noi, ăștia, oameni mai... „descuiați". Mai răsfoim și noi ziare, mai citim și noi cîte-o carte... Ba chiar ne uităm și la televizor. Și închipuiți-vă că nu toate emisiunile ne lasă muți de admirație. Știți de ce ? Pentru că și acolo s-au aciuat cîte unii, de nu le ajungi cu prăjina la nas. Lasă, zic ei, că spectatorul înghite orice. Și-nghițim, desigur, că n-avem încotro. Numai că nu trebuie să se creadă că acolo nu se află decît genii. Pentru că, vorba aia, ne mai pricepem și noi. Ar trebui mai multă modestie, zău așa.

— Asta-i tipul perfect al demagogului și al reclamagiului, i se adresă candidatul nevesti-si. Văd că dispune de-ntreg arsenalul...

— Vă-nșelați amarnic, tovarășe candidat. În viața mea n-am scris nici o anonimă și nici n-am reclamat pe nimeni. Gleb se uită la cei adunați : știau cu toții că are dreptate. Așa că n-ați nimerit-o. Vreți să vă spun eu care-mi este calitatea ?

— Te rog.

— Să știți că-mi place să-i dau omului peste nas : nu te înfumura, neică, prea tare ! Fiți mai modești, dragi tovarăși...

— Bine, dar din ce ai constatat că ne-ar lipsi modestia ? îşi pierdu răbdarea soţia candidatului. Din ce a reieşit treaba asta ?

— Păi cînd om pleca acasă, vă rog să staţi şi să vă gîndiţi la asta mai bine. Dacă o să vă gîndiţi, o să vă daţi seama numaidecît. Gleb îi privi pe cei doi candidaţi cu un fel de compătimire. Doar poţi să rosteşti şi de-o sută de ori cuvîntul „miere“, că tot n-ai să-i simţi dulceaţa. Iar ca să-ţi dai seama de treaba asta, nici n-ai nevoie de titlul de candidat, nu-i aşa ? Poţi să scrii de-o sută de ori în toate articolele cuvîntul „popor“, că asta tot nu-ţi îmbogăţeşte cunoştinţele. Aşa că venind în mijlocul poporului, ar trebui să fiţi mai cumpătaţi, mai pregătiţi, cum s-ar zice. Altminteri puteţi rămîne de căruţă ! Şi-acum, eu vă zic la revedere ! Vă urez să vă petreceţi cît mai plăcut concediul... în mijlocul poporului.

Gleb zîmbi în colţul gurii şi ieşi fără grabă din casă. În asemenea ocazie, pleca totdeauna de unul singur.

Nu-i mai putu auzi pe săteni discutînd mai tîrziu, în drum spre casă, pe seama lui :

— L-a înfundat !... Îi dat naibii omul ăsta. De unde-o fi ştiind treaba aceea, cu Luna ?

— Ce mai... L-a pus în cofă !

— De unde le-o fi mai scoţînd, frate ?

Şi oamenii clătinau din cap a mirare.

— Chiar că-i dat naibii ! I-a luat piuitul lui bietu' Konstantin, cît ai clipi. I-a închis gura. Nevesti-si la fel. Nici n-a mai crîcnit femeia.

— Păi ce să mai zică ? Putea să mai zică ceva ? Kostea a încercat, sărmanul, să-i răspundă, da' degeaba. El o vorbă, Kapustin cinci.

— Aşa e, mă. Îi dat naibii omul ăsta.

Vorbele sătenilor mărturiseau chiar un fel de milă faţă de candidaţi, un fel de părere de rău. Cît despre Gleb Kapustin, acesta continuă să-i mire şi după aceea. Să-i uimească. Ba chiar să-i umple de admiraţie. Oamenii însă nu-l iubeau. Nu, nu-l iubeau deloc. Gleb era crud, iar cruzimea n-a fost privită cu ochi buni niciodată, de nimeni.

Ducîndu-se a doua zi la lucru, Gleb Kapustin îi va întreba printre altele (jucînd teatru, fireşte) pe cei din jur :

— Ei, ce-o mai fi făcînd oare candidatul nostru ?

Şi va zîmbi viclean.

— L-ai pus în cofă ! îi vor spune oamenii.

— Nu-i nimic, va zice cu mărinimie Gleb. O să le fie de folos. Să mai stea, să cugete pe îndelete. Că prea şi-o iau în cap..

Artificiu oratoric

Conducerea sovhozului alesese treisprezece muncitori — cîţiva tineri săteni şi alţi cîţiva flăcăi neînsuraţi — spre a-i trimite la „făcut metri" (la tăiat de pădure). Aveau să lipsească vreo trei-patru săptămîni, atît cît le-ar fi trebuit ca să-şi îndeplinească norma. Şef peste ei a fost numit unul, Alexandr Şcibletov. Dîndu-le îndrumări înainte de plecare, directorul sovhozului îi spuse în glumă:

— Care va să zică, Şcibletov... dumneata, care va să zică, ai să fii de-aci încolo Iisus Hristos, iar ei — apostolii dumitale...

„Apostolii" izbucniră în rîs, iar „Hristos" schiţă un zîmbet rezervat şi plin de demnitate. Şi chiar acolo, în birou, demonstră că însărcinarea de „şef" n-a primit-o de florile mărului.

— Adunarea, mîine la orele şapte fix, le zise celorlalţi pe un ton grav. În faţa şcolii. Şi vă rog să nu întîrziaţi. De aşteptat n-o să aşteptăm pe nimeni.

Directorul îl privi întrucîtva mirat, iar „apostolii" se uitară şi ei unul la altul... Şcibletov, însă, foarte calm, îi spuse directorului „la revedere" şi ieşi din birou, avînd întipărită pe chip expresia omului care, deşi îndeplineşte o sarcină neplăcută, ştie totuşi că ea trebuie dusă cu orice preţ la capăt.

— Prin urmare, reluă directorul, vă rog... ă-ă... să fie totul în ordine. Peste o săptămînă vin pe la voi să vă-ntreb de sănătate...

„Apostolii" părăsiră biroul. Înainte de a pleca la casele lor, făcură un popas pe sală, să fumeze cîte-o ţigară. Comentară cele petrecute.

— Ce zici de Şcibletov? L-ai văzut? Gata-i cu nasu' pe sus...

— Mda-a... Se vede că treaba asta îi cam place.

— Cînd i-oi arde una peste mestecătoare, să vezi că n-o să-i mai placă deloc, îşi dădu cu părerea Slavka Bratus, un omuleţ mititel, cu un obrăjor la fel de mic, bărbat al unei femei cocoşate.

— Tu să faci mai bine o ascensiune pe Elbrus, îl sfătui, morocănos, Boris Kulikov, un flăcău solid, cu mişcări lente, cunoscut de toată lumea prin curajul său, care îl adusese pînă atunci de două ori pe banca acuzaţilor.

— Iar tu du-te şi te drege: văz că ai nevoie, se oţărî Slavka.

— Nepreţuite vorbe şi spuse la timp, mormăi Boris şi o porni în direcţia bufetului din apropiere.

Plecară şi ceilalţi, care încotro.

A doua zi de dimineaţa, la orele şapte fix, în faţa şcolii nu se afla decît singur Şcibletov. Era încălţat cu pîslari, purta pantaloni bufanţi, o scurtă de stofă cu căptuşeală groasă şi cu buzunare oblice, iar pe cap o căciulă. Gerul se cam înăsprise şi Şcibletov, ca să nu dîrdîie, porni să umble încolo şi încoace prin faţa camionului cu prelată. Om prevăzător fiind, îşi ocupase din timp locul în cabină, aşezîndu-şi bocceluţa pe banchetă.

Alexandr Zaharovici Şcibletov era un bărbat cam la patruzeci de ani. Făcuse parte din primele loturi ale celor veniţi pe pămînturile desţelenite şi părea că nu mai are de gînd să plece înapoi. Chiar de la început făcuse un împrumut la stat şi îşi clădise sus, pe malul rîului, o căsuţă. În fiece vară

îi venea şi nevasta... ori naiba ştie cine îi era aceea. După buletin, se arăta a-i fi, într-adevăr, nevastă, dar ce nevastă poate fi aceea care nu şade cu bărbatu-său decît o lună şi jumătate pe an? Oamenii din sat nu prea înţelegeau asta, dar nici nu-l sîcîiau pe Şcibletov cu întrebările. Doar cînd şi cînd se întîmpla să-i zică unul, mai afumat:

— Cum puteţi trăi în felul ăsta?

— Uite-aşa, îi răspundea cam fără chef Şcibletov. Ea are un serviciu destul de bun, n-are rost să şi-l piardă.

Le cam încurca omul şi nu puteai şti care îi sînt gîndurile. Pentru felul ăsta ascuns de-a fi, lumea nu-l prea avea la inimă. Ca meseriaş însă — lucra la sovhoz în calitate de mecanic-auto — era un meseriaş priceput, nu se ţinea de băutură, vorbea destul de bine la şedinţe, chiar îi plăcea s-o facă, se pregătea dinainte pentru aşa ceva, iar în cuvîntul lui se referea totdeauna la fapte şi la cifre concrete. Ce-i drept, nume de persoane nu pomenea decît cu mare grijă, încercînd mai mult să scoată în evidenţă faptul că „în bună parte sîntem chiar noi de vină..." Faţă de şefi avea o atitudine politicoasă, dar rezervată. Nu linguşea pe nimeni, însă părea că se tot aşteaptă la ceva mai mult decît să-şi vadă doar numele afişat la Panoul de onoare

Şef peste alţii fu numit acum pentru prima oară.

— Nu se prea grăbesc amicii noştri, îi zise la un moment dat şoferului.

— Las' c-or să vină, făcu acesta, nepăsător, şi se întinse de-i trosniră toate încheieturile. Şi îndată porni motorul. Hai, suie-n cabină, adăugă, să te-ncălzeşti. Ce te tot fîţîi pe-acolo?...

— De venit, ştiu c-au să vină, zise Şcibletov, urcîndu-se în cabină, însă era vorba de ora şapte fix.

— Acuşi apar şi ei. Le eşti brigadier?

— Da.

— Acuşi apar şi ei. Uite-i că vin!...

„Apostolii" începură, într-adevăr, să se adune. Şcibletov coborî din cabină.

— Păi cum ne-a fost vorba, dragii mei? bătu el cu unghia în capacul ceasului de la mînă şi clătină din cap a mustrare.

— Las' că avem timp, îl asigurară ceilalţi.

Kulikov veni ultimul. Avusese grijă să se dreagă înainte de plecare şi-acum era într-o dispoziţie mai deosebită.

— Noroc, vulturaşilor! îi salută pe cei adunaţi. Se întoarse apoi şi spre Şcibletov: Da' nu din ăia care zboară, ci din ăilalţi... care-ţi dau cu ciocu-n cap.

— Hai, urcă sus, îi zise Şcibletov, cu un fel de silă în glas.

— Cum să nu? mormăi Kulikov, neluînd în seamă tonul celuilalt. Imediat!...

— Atenţie la mine! rosti cu glas răsunător Şcibletov, adresîndu-se celor urcaţi în camion. Chestia asta vă rog să nu se mai repete.

„Apostolii" holbară ochii. Ce anume să nu se repete?

— Aseară v-am spus foarte clar: adunarea urmează să fie la orele şapte fix. Iar acum este ora... opt fără un sfert. Să ştiţi că de-aci încolo am să notez fiece întîrziere. S-a-nţeles?

Uimirea îi făcu pe „apostoli" să-şi piardă graiul Se uitară în tăcere la Şcibletov. Acesta nu mai aşteptă ca minţile lor să priceapă cam ce-ar trebui să-i răspundă: îşi drese glasul, se răsuci în călcîie şi se duse spre cabină.

— Plecăm.

Plecară.

— Kulikov ăsta bea aşa mereu ? îl iscodi Şcibletov pe şofer.

— Întreabă-l pe el, îi zise cam nepoliticos acesta. O să-ţi spună tot ce pofteşti. Ce sistem e ăsta să descoşi pe alţii. Doar omul nu-i mort, vorbeşte cu el.

Şcibletov nu mai spuse nimic. Rămase tăcut, preocupat, cu privirea aţintită înainte.

La ieşirea din sat, în dreptul bufetului, cei din spate bătură în peretele cabinei.

— Ce-or fi vrînd ? tresări Şcibletov.

— Să se-ncălzească şi ei. Şoferul duse maşina spre uşa bufetului. Aici, în cabină, e cald, dar acolo, sus, te pătrunde. Şi drumul e destul de lung.

— Eu te rog să nu opreşti ! i se adresă Şcibletov pe un ton sever.

Şoferul se uită la el, rîse, dar nu-i spuse nimic. Coborî din cabină şi trînti cu zgomot portiera. Cei din maşină săriră unul cîte unul jos în drum, rîzînd şi ei şi înghiontindu-se. Apoi se îndreptară cu toţii spre bufet.

Brusc, Şcibletov sări la rîndul lui din cabină. Îşi iuţi pasul şi, depăşindu-i pe „apostoli", intră în local. Bufetul abia se deschisese, înăuntru încă era răcoare, dar în soba din colţ se şi făcuse focul şi ea duduia, încinsă, iar în încăpere mirosea a fum şi a lemne de pin, din cele care zăceau grămadă în dreptul sobei slobozind în sus fire subţiri de aburi. Ajungînd la gura întredeschisă a sobei, şuviţele se îndoiau uşor şi, atrase de curent, piereau înăuntru.

Galia, bufetiera, o femeie tînără şi apetisantă, cu ochi negri şi mereu zîmbitori, îi zări prin geam pe cei coborîţi din maşină şi spuse veselă :

— A sosit gloata !...

Rămase foarte mirată cînd Şcibletov, venit în grabă spre tejghea, îi spuse cu hotărîre :

— Votcă să nu le dai. În cel mai rău caz, cîte-un pahar de vin roşu.

Gloata pătrunse pe uşă. Încăperea vui de glasuri. Cineva se apucă să citească inscripţia mustrătoare de pe o placardă prinsă în perete : „S-a îmbătat şi a doborît un pom. Acum îi e ruşine că a fost neom !"

Deasupra inscripţiei se afla o poză : un beţivan urît la vedere plîngînd lîngă un mesteacăn cu tulpina frîntă.

— Îl jeleşte, săracu' !... Îi pare rău de el...

— Aiurea ! Poţi să-ţi rupi şi capul, că tot n-o să-i pară rău nimănui, zise Boris Kulikov, înşirînd în palma lui uriaşă o rublă şi cîteva copeici, cu care să-şi ia un pahar de votcă.

Ceilalţi se căutau şi ei prin buzunare, discutau veseli cu Galia.

— Băieţi, am primit ordin să nu vă dau votcă, zise la un moment dat Galia. Şireata de ea vorbise înadins cu glas tare, ca s-o audă toată lumea.

— Cin' ţi-a dat ordin ? întrebară cîţiva într-un glas.

— Uite... tovarăşul de colo. Nu ştiu de-i şef ori nu peste voi, dar el mi-a spus.

— Dragii mei, li se adresă atunci celor din jur şi Şcibletov. Un pahar de vin roşu vă dau voie să beţi. Tradiţia n-o s-o încălcăm, dar să ne limităm la vin.

Boris Kulikov, aşa cum sta să-şi numere mărunţişul în palmă, îşi ridică ochii şi-l privi ţintă pe Şcibletov : nu izbutea deloc să-şi dea seama ce tot îndrugă el acolo.

— Cum, cum ? zise el.

— Nu vă dau voie să beţi votcă.

Boris îşi vîrî mărunţişul în buzunar şi se urni din loc, pornind spre Şcibletov. Cam în aceleaşi condiţii se alesese el şi cu condamnările de pînă atunci. Mai ales că nu l-a interesat niciodată cîţi oameni avea de înfruntat : unul singur sau şapte. În clipa următoare însă Şcibletov fu prins de braţ de către Ivan Cernov, un sătean mai în vîrstă decît ceilalţi, şi scos afară din local. Abia cînd ajunseră pe uliţă se gîndi Şcibletov că-i doar bărbat şi el, şi-şi trase mîna.

— Ce-i cu ăsta ? îl întrebă pe Cernov. E-ntr-o ureche cumva ?

— Hai să mergem, îl duse Ivan spre maşină. Cînd ţi-o trage ăsta cîteva, rămîi surd pe veci. Suie-n cabină şi stai acolo. Şi să n-o mai faci pe grozavul. Cîte-o sută cincizeci o să bea toată lumea... Am să beau şi eu.

— Acasă n-aţi putut să beţi ?

— N-am putut. Ţie ce-ţi pasă : stai de unul singur... Eu zic să te potoleşti, c-o să-ţi fie mai bine...

Cît timp ţinu după aceea drumul, Şcibletov nu mai spuse nimic, privi tăcut înainte, prin parbriz. Sus, în maşină, Boris Kulikov începu la un moment dat să cînte cît îl ţinea gura :

În port au ancorat corăbii grele.
Pe cheiul însorit sînt numai flori
Şi prin taverne, închinînd ulcele,
Petrec şi cîntă bravi navigatori !

— Cizmă siberiană ce eşti, şopti cu o ironie răutăcioasă Şcibletov. Prin taverne !... Măcar să ştii ce sînt alea.

Cîntecul din maşină suna tot mai ameninţător.

Sclipit-au două şişuri prin penumbră ;
— El nu-i de-al nostru ; omul ne-a minţit !
— Ne socotim noi, Harry ! zise sumbru
Bătrînul lup de mare, ameţit.

— Ai să te socoteşti tu, ai să te socoteşti, şopti, în colţul lui, Şcibletov.

Ajungînd la destinaţie, îşi duseră cu toţii boccelele în baracă, încinseră soba, apoi Şcibletov le spuse :

— Vom ţine acum o scurtă şedinţă de producţie.

Oamenii se aşezară pe laviţă, se pregătiră să-l asculte : ce mai încolo şi încoace, şedinţa rămîne şedinţă. Şcibletov puse pe masă un caiet şi-un stilou (le avea pregătite dinainte), apoi îşi drese glasul.

— Am să-l rog pe şofer să nu plece. După şedinţă, îi dau procesul-verbal să mi-l ducă la cancelarie. Cred c-am să-l întocmesc chiar eu. E cineva împotrivă ?

— Nu-i nimeni. Hai, dă-i drumul.

Şcibletov îşi mai drese o dată glasul.

— Pe ordinea de zi a şedinţei noastre sînt două puncte. Le vom discuta pe rînd. Punctul unu : sarcinile noastre în legătură cu realizarea stocului de lemne. După cum ştiţi, tovarăşi, arborii trebuie doborîţi apoi curăţaţi de crengi... Într-un cuvînt, pregătiţi pentru ca-n primăvară să-i poată lua plutaşii în primire. Termenul care ne-a fost fixat pentru treaba asta e de patru săptămîni, adică de-o lună de zile. Eu însă vă propun să ne luăm un angajament socialist şi să realizăm cantitatea necesară de lemne în două săptămîni şi jumătate.

— Nu zău ?

— Trebuie să dobori pădure, bre, nu o muiere în pat !

— Om vedea noi ce şi cum. La ce bun să trăncănim înainte de vreme ?

Şcibletov flutură din mînă, potolindu-i pe oameni.

— Gata, gata. Fiţi atenţi că vă lămuresc imediat. Deşi sîntem aici un colectiv destul de mic şi ne aflăm la o distanţă apreciabilă de baza noastră, formăm totuşi un colectiv cu disciplina lui, cu sistemul lui de planificare, fie el cît de mic. Şi nimeni n-o să ne permită să încălcăm acest sistem. Propun deci să trecem la vot.

Trecură la vot. Propunerea lui Şcibletov fu adoptată.

— Trecem la punctul doi, continuă acesta, însufleţit de buna desfăşurare a şedinţei. Vom discuta acum problema lui Kulikov.

În încăpere se lăsă linişte.

Kulikov, care apucase să aţipească în preajma sobei încinse, tresări şi-şi aţinti şi el privirea asupra lui Şcibletov.

— Despre ce este vorba ? reluă acesta. Kulikov a adoptat chiar de la început o atitudine nejustă în cadrul colectivului nostru. Nu sînt nici eu icoană, totuşi există nişte limite. Dacă Kulikov a uitat treaba asta, noi o să i-o amintim. Există nişte norme de comportare a oamenilor sovietici şi nimeni n-o să ne permită să le încălcăm. Şcibletov luase înălţime : vorbea tot mai curgător, ba chiar îşi descheiase şi-şi scosese scurta. Închipuiţi-vă o altă situaţie : să zicem că ne aflăm cu toţii undeva, izolaţi pe-o banchiză. Şi printre noi a apărut un... individ care tulbură apele. Toţi ardem de dorinţa

să pornim în direcţia cuvenită, dar individul ăsta ne pune în mod evident beţe în roate. Şi-i mai instigă şi pe alţii. Vă întreb în mod deschis şi sincer : ce-i de făcut cu acest individ ?

— În apă cu el ! sugeră Slavka Bratus.

— Aşa e : în apă cu el ! confirmă Şcibletov. Ca să ne putem salva şi să putem porni în direcţia cuvenită, trebuie să ne smulgem din inimă orice sentiment de milă şi să azvîrlim elementul inutil în apă.

Aducîndu-şi aminte mai tîrziu de această şedinţă, sătenii spuneau cum că totul după aceea s-a desfăşurat „cît ai clipi din ochi“, că ei nici n-au prins „să se dezmeticească“. Minciună sfruntată !... Mai bine zis, nu o denaturare voită a faptelor, ci un mod aparte de a aprecia iuţeala cu care Boris Kulikov s-a repezit la Şcibletov şi, laolaltă cu întrebarea : „Pe mine adică să mă azvîrli în apă ?“, i-a cîrpit trei palme năucitoare. Şcibletov n-a apucat decît să strige : „Prostule, ăsta-i un artificiu, oratoric !“ De oprit însă, pe Kulikov nu l-a mai putut opri. L-au ţinut locului ceilalţi, ba chiar şi aceia doar tăbărînd asupra lui cu toţii.

Şcibletov plecă împreună cu şoferul înapoi, în sat, şi nu mai reveni în pădure. Veni, în schimb, acolo, directorul sovhozului şi le trase tuturor o săpuneală zdravănă, iar lui Kulikov îi spuse „să-şi pregătească bocceluţa“, cu alte cuvinte, să se aştepte să fie dat în judecată. Sîmbăta următoare, însă, omul care le aduse de acasă alimente proaspete le spuse că Şcibletov nu l-a dat pe Kulikov în judecată, ci s-a mărginit să înainteze directorului... procesul-verbal al şedinţei, unde era notată întocmai cuvîntarea pentru care avusese de pătimit.

Un om tare

În cadrul brigăzii a treia a colhozului „Gigantul" se dăduse în folosință o nouă clădire pentru depozitarea materialelor. Din depozitul cel vechi — în trecut biserica satului — fuseseră scoase butoaie goale, urît mirositoare, saci cu ciment, saci cu zahăr tos și cu sare, aparținînd cooperativei de consum din sat, rogojini, harnașamente (brigada n-avea decît cinci cai, dar harnașamente rostuise pentru cel puțin cincisprezece; asta n-ar fi fost mare lucru, doar nu strică să-ți faci o rezervă, numai că se înnădise la ele blestematul neam șoricesc... Le-au uns și cu dohot cei din brigadă și cu tot felul de chimicale — zadarnic: rozătoarele își vedeau de treabă mai departe), mături, greble, lopeți... Și-a rămas biserica pustie, nemaifiind nimănui de trebuință. Deși nu era mare, totuși înviora cumva satul (altcîndva o comună mai mică), părea să-l adune în jurul ei, să-l scoată la vedere.

Brigadierul Nikolai Sergheievici Șurîghin se opri într-o zi în dreptul ei, stătu gînditor... Se apropie apoi de unul din ziduri, scormoni cărămizile cu o rangă aflată pe-acolo, după care își aprinse o țigară și se duse acasă.

Întîlnindu-l două zile mai tîrziu pe președintele colhozului, îi spuse :

— Văz că s-a eliberat biserica...

— Ei și ?

— Păi ce facem cu ea ?

— Închide-o și las-o-n pace. Da' de ce ?

— E cărămidă bună acolo. Decît s-aducem de la fabrică, ar merge să fac din ea o cocină...

— Ca să alegi toată cărămida aia, le-ar trebui la cinci oameni să muncească două săptămîni. I-o zidărie acolo, parcă ar fi turnată. Nu știu cum naiba făceau ăia așa ceva.

— Păi aș dărîma-o.

— Cum ?

— Așa bine. Pun trei tractoare să tragă de ea — cade jos într-o clipită.

— Încearcă.

Venind ziua de duminică, Șurîghin se-apucă de treabă. Aduse în dreptul bisericii trei tractoare puternice, o încinse cu trei cabluri așezate la înălțimi diferite, iar pe sub ele, pe la colțuri și-n mijlocul zidurilor, vîrî nouă bulumaci...

Un timp, dirijă toată treaba asta ca pe oricare alta : cu țipete și înjurături. Dar după ce de pretutindeni începu să vină lume și se iscară în jurul lui văicăreli ale celor cărora le părea rău de biserică, se simți deodată o persoană importantă și cu drepturi nelimitate. Nu mai înjură deloc, dar nici nu se mai uită la cei din jur : păru că nu-i mai vede, nu-i mai aude.

— Ai primit ordin, Nikolai, să faci treaba asta, ori cum a fost ? Nu cumva îi cu de la tine putere ?

— Ce-ai cu ea : îți stă-n ochi ?

Mihailo Beliakov, șeful depozitului, cam afumat la ora aceea, se repezi pe sub cabluri spre Șurîghin :

— Kolka, fir-ai tu să fii, ce te-a apucat ?

De astă dată Șurîghin se înfurie de-a binelea, se albi la față :

— Marș de-aici, bețivan împuțit !

Mihailo se holbă, uimit, şi se dădu înapoi. Nedumeriţi rămaseră şi cei din jur, se domoliră şi ei. Şurîghin doar trăgea şi el la măsea şi pînă acum nu făcuse pe nimeni „beţiv împuţit". Ce l-o fi apucat ?

Între timp, bîrnele au fost fixate la locurile lor, cablurile — potrivite mai bine... Îndată aveau să pornească tustrele tractoarele şi avea să se întîmple ceva ce nu se mai văzuse în sat : avea să cadă biserica. Oamenii mai vîrstnici fuseseră cu toţii botezaţi acolo, tot acolo fuseseră prohodiţi moşii şi strămoşii lor şi, la fel cum vedeau în fiece zi cerul oamenii din sat, tot aşa o vedeau şi pe ea...

Din nou se iscară glasuri :

— Ascultă, Nikolai, cine ţi-a dat ordin ?

— O face din capul lui !.. Nu-l vezi, al dracului, cum şi-ntoarce botul ?

— Şurîghin, ia seama !

Şurîghin însă nici nu clinteşte. Chipul îi este şi acum concentrat, privirea severă îi mărturiseşte o hotărîre de neclintit. La un moment dat, lumea o împinse înainte pe Klanka, nevasta lui Şurîghin... Klanka, sfioasă — îşi dădea seama că se petrece cu el ceva neînţeles — păşi spre dînsul.

— Kolia, de ce vrei s-o dărîmi ?

— Marş de-aici ! se răsti şi la ea Şurîghin. Nu te băga...

Cîţiva săteni se duseră la tractorişti, să mai cîştige din timp, alţii dădură fuga să telefoneze la raion, alţii — să-l cheme pe învăţătorul din sat. Tractoriştilor însă Şurîghin le promisese cîte-o sticloanţă de fiecare şi, în plus, dispoziţie „pentru executarea lucrărilor".

Veni în fugă învăţătorul, un om încă tînăr, stimat de săteni.

— Încetaţi imediat ! Cine v-a dat dispoziţie ! Asta-i un monument din secolul al şaptesprezecelea !...

— Nu vă băgaţi în ce nu vă priveşte, îi zise Şurîghin.

— Ba mă priveşte ! Priveşte-ntreg poporul !... Învăţătorul era tulburat de cele întîmplate, de aceea nu găsea nişte cuvinte mai tari, convingătoare. Se înroşise, doar, la obraz şi striga întruna : N-ai nici un drept ! Barbarule ! Am să fac plîngere !...

Şurîghin le făcu semn tractoriştilor... Motoarele vîjîiră cu putere. Cablurile începură să se întindă. Mulţimea scoase un oftat surd, pătruns de groază. Brusc, învăţătorul o luă la fugă, veni în partea unde avea să cadă biserica şi se lipi cu spatele de zid.

— Ai să răspunzi pentru crimă ! Idiotule...

Tractoarele se opriră.

— Pleacă-ă ! răcni Şurîghin. Şi vinele de la gît i se umflară.

— Să nu te atingi de biserică ! Să nu îndrăzneşti !

Şurîghin se repezi la învăţător, îl înhăţă în braţe şi-l duse mai la o parte. Învăţătorul, slăbuţ şi firav, se zbătu din răsputeri, dar Şurîghin avea nişte braţe tari, vînjoase.

— Daţi-i drumul ! răcni el la tractorişti.

— Treceţi cu toţii în dreptul zidului ! le strigă la rîndul lui învăţătorul celor adunaţi. Mai repede ! Ei n-au să îndrăznească ! Am să mă duc la regiune, o să-i interzică s-o dărîme !...

— Daţi-i drumul, ce dracu' ! urlă Şurîghin.

Tractoriştii se băgară iar în cabine, puseră mîna pe manete.

— Treceţi în dreptul zidului ! Treceţi cu toţii !...
Dar nimeni nu se clinti din loc. Furia lui Şurîghin paralizase mulţimea. Stăteau cu toţii tăcuţi, în aşteptare.
Cablurile se întinseră, scîrţîiră, trosniră, sunară subţire. Una din bîrne se frînse, cablul se-nfipse în colţul zidului şi sună ca o strună de chitară. Păru ciudat că toate acestea se auzeau atît de limpede : doar tractoarele, încordîndu-şi puterile lor de fier, vîjîiau de-ţi luau auzul. Partea de sus a bisericii se clătină... Şi deodată zidul din spate se frînse pe toată lăţimea lui. Despicătura neagră, înfricoşătoare, din zidul alb, se desfăcu tot mai larg. Partea de sus a bisericii, cu cupolă cu tot, se plecă, se plecă şi se prăbuşi cu vuiet.
Şurîghin îi dădu drumul învăţătorului şi acesta, fără a spune un cuvînt, se depărtă de biserică.
Două dintre tractoare încă mai scrijeleau cu şenilele lor pămîntul. Cablul aflat la mijloc spintecase unul din colţuri şi acum sfărîma fără nici o noimă cărămizile, pătrunzînd tot mai adînc între ele.
Şurîghin opri tractoarele. Împreună cu tractoriştii, se apucă să aşeze cablurile mai la poalele zidurilor.
Lumea începu să se împrăştie. Rămaseră numai cei mai curioşi şi copiii.
Trei ceasuri mai tîrziu totul era încheiat. Din clădirea bisericii nu mai rămăsese decît o temelie joasă, cu marginile zimţate. Biserica zăcea prefăcută într-un morman de moloz. Tractoarele plecară.
Şurîghin, năduşit şi plin de praf, se duse la magazin, să vorbească la telefon cu preşedintele colhozului.
— Gata, s-a pristăvit ! strigă el vesel în receptor.

Preşedintele pesemne că nu înţelegea cine se pristăvise.
— Biserica, n-auzi ! Gata, s-a zis cu ea ! Da, da. Totu-i în ordine. A făcut învăţătorul niţică gălăgie... Păi ! O face pe învăţătoru', da-i mai rău ca o babă. Ba nu, totu-i în ordine. S-a buşit a-ntîia. Da, s-a năruit toată. Numai că bucăţile îs cam aşa : din cîte trei-patru cărămizi prinse-ntre ele. Nu ştiu cum să fac să le desprind... Am încercat c-o rangă, da' mortaru-i ca piatra. Vorba matale, parc-ar fi fost turnată. Mă rog, om vedea. Sănătate !
Şurîghin aşeză receptorul în furcă. Se duse apoi la vînzătoarea pe care nu o dată o sculase din pat în toiul nopţii : mai venea la pescuit cîte cineva de la raion şi întîrzia după aceea în casa brigadierului pînă după miezul nopţii.
— Ai văzut cum am mîntuit-o cu biserica ? Şurîghin zîmbea, mulţumit de sine.
— Nu-i mare lucru să faci o tîmpenie, zise, fără a-şi ascunde ciuda, vînzătoarea.
— De ce, adică, tîmpenie ? Lui Şurîghin îi pieri zîmbetul.
— Îţi stătea ea în cale ?
— Da' de ce să stea de pomană ? Barem să ne alegem cu nişte cărămizi...
— Că n-ai, săracu' de tine, de unde să faci rost de ele ! Idiotule.
— Ia ascultă, putoare ! se-nfurie la rîndul lui Şurîghin. Dacă nu te pricepi, barem taci din gură.
— Să mai încerci tu să mă scoli noaptea din somn ! Auzi la el : putoare... Pentru aşa ceva, poţi s-o iei şi pe coajă. Cînd ţi-oi arde una peste bot, vezi tu putoare...
Şurîghin ar fi vrut să-i mai zică vreo cîteva, însă

tocmai atunci intrară în prăvălie nişte babe. Or babele — se ştie — îşi cam vîră nasul peste tot.

— Dă-mi, bre, o sticlă.

— Aşa, aşa, udă-ţi şi tu beregata, zise una dintre bătrîne. Că ţi s-o fi uscat.

— Cred şi eu : de-atîta prăfăraie...

— N-a avut de lucru, diavolul !

Şurîghin le aţinti pe bătrîne cu o privire severă, însă erau cam multe şi nu le-ar fi putut ţine piept. Şi-apoi, erau pornite într-un fel mai aparte. Parcă l-ar fi urît cu adevărat.

Brigadierul îşi luă sticla şi se duse spre uşă. Se întoarse în prag şi le zise :

— Las' că vă arăt eu vouă !

Şi se depărtă în grabă.

Pornind pe uliţă, se simţi pătruns de ciudă : „Muierile dracului ! Una nu se ducea să se roage, iar acum o fac pe nebunele. Cînd stătea aia în picioare, nu-i păsa nimănui de ea. Acum le-a apucat pe toate !..."

Trecînd pe dinaintea fostei biserici, se opri şi se uită îndelung la copiii care începuseră a se juca prin mormanul de moloz. Se uită la ei şi, încet-încet, îi veni inima la loc. „O să crească ăştia şi-o să-şi aducă aminte : cînd erau mici, a fost dărîmată biserica. Doar eu mi-amintesc foarte bine cum i-a doborît Vaska Duhanin crucea. Iar acum s-a prăbuşit toată : cum naiba să nu-ţi aminteşti ? O să le zică la copilaşi : a legat-o nenea Şurîghin cu nişte cabluri şi..." Brusc îi reveni în minte figura vînzătoarei, şi-atunci gîndi cu ciudă şi hotărîre : „Bine-am făcut ! N-avea de ce să mai stea proţap !..."

Acasă, avu de întîmpinat o adevărată răzmeriţă : nevastă-sa nu mai pusese de cină şi plecase prin

vecini, iar maică-sa, bătrîna, se răsti la el de pe cuptor :

— Kolka, netrebnicule, mare păcat ţi-ai luat pe suflet ! Şi n-ai suflat o vorbă, diavole, ai tăcut mîlc... Că poate s-o fi găsit cineva să-ţi bage minţile-n cap. Of, Doamne, ce năpastă pe noi, acu' n-o să mai avem trai cu nimeni. C-o să te blesteme toată lumea, şi-ncă ce-o să te blesteme ! Nici n-o să ştii la ce să te aştepţi : ori acasă ai să mori cu zile, ori are să-ţi cadă v-un pom în cap, să-ţi rupă grumazul...

— De ce să mă blesteme ? N-au altceva de făcut ?

— Păi ai păcătuit, neghiobule !

— Parcă pe Vaska Duhanin l-a blestemat cineva cînd a doborît crucea ? Dimpotrivă, a ajuns om mare...

— Alea erau alte timpuri. Te-a pus acu' cineva s-o dărîmi ? Te-a pus ? Necuratul ţi-a dat ghes... Las' că ţi-or găsi chiar ăi mari ac de cojoc. Că-nvăţătoru' s-a şi apucat să le scrie, să facă plîngere. Ai să vezi tu ce-o să păţeşti. Ian auzi, maică : pe vremea ceea să rămînă ea în picioare, şi-acu' să te găseşti tu s-o dărîmi ! Ticălosule !

— Bine, bine, vezi-ţi acolo, de boală.

— Să nu mai avem noi trai cu lumea...

— Măcar să se fi dus să se roage ! Da' aşa — stătea şi n-o băga nimeni în seamă.

— Cum n-o băga nimeni în seamă ? Auzi la el ! Păi ori de unde ai fi venit în sat, o şi vedeai de departe. Cît de ostenit ai fi fost, ziceai c-ai şi ajuns acasă. Îţi da puteri.

— Îţi da puteri... Multă lume mai umblă astăzi pe jos ? Am ajuns, vorba ceea, în era atomică, iar voi vă jeliţi dup-o biserică. Că n-avem club în sat,

de-asta nu suflă nimeni o vorbă, iar acu', poftim: s-au apucat cu toţii să jelească. Las' că vă trece!

— Vezi să nu-ţi treacă ţie! Numa' de ruşine şi-ai să ajungi să te stafideşti...

Ca să nu-i mai audă bombănitul, Şurîghin trecu în odaia de-alături, se aşeză la masă, îşi turnă un pahar plin cu votcă şi-l bău pe nerăsuflate. Îşi aprinse apoi o ţigară. „De cărămizi, n-o să se mai atingă acu' nici dracu, gîndi la un moment dat. Ei şi? Dă-le-ncolo de cărămizi. Le-adun grămadă cu buldozerul şi n-au decît să le năpădească urzicile."

Nevastă-sa veni tîrziu de tot. Şurîghin isprăvise sticla, ar mai fi băut ceva, dar nu-i venea să se mai ducă la vînzătoarea aceea afurisită: nu-i venea şi gata. Se rugă de nevastă-sa:

— Du-te, mă, şi mai ia o sticlă.

— Să te ia dracu! Că de-acu' înainte ăsta ţi-e prieten.

— Haide. Te rog...

— Da' cînd s-a rugat lumea de tine, tu ce-ai făcut? Să nu te mai rogi nici tu de alţii. Idiotule.

— Gura! Te-ai luat şi tu după ei?

— M-am luat după ei... M-am luat după oamenii de treabă. Nu după capul tău de incult. Doar s-a rugat tot satul de tine. Aiurea! Şi-a boldit ochii ăia...

— Taci, mă... Poate-ţi dau vreo două...

— Hai, dă! Numa' să-ncerci, neobrăzatule! Numa' să-ncerci!

„Ei nu. Astea au s-o ţină aşa pînă dimineaţa. Parcă au înnebunit cu toţii."

Şurîghin ieşi în curte, îşi porni motocicleta... Pînă la centrul raional nu erau decît optsprezece kilometri, se afla şi-acolo un bufet, locuia preşedintele colhozului. Puteai să bei un pahar, să mai stai la taifas. Printre altele, s-aduci vorba de scandalul pe care ţi l-au făcut ăştia de aici. Să mai faci şi tu haz...

Cînd apucă să cotească pe uliţa mare, farul motocicletei smulse din beznă mormanul de cărămizi şi îndată se abătu de acolo un iz ca de pivniţă.

„Secolul al şaptesprezecelea, îşi aminti Şurîghin. Iacătă-l, ăsta este! Cică s-a apucat învăţătorul să scrie, să fac plîngere! Scrie, băieţaş, scrie pînă n-oi mai putea!"

Îndată, mări viteza... Şi-ncepu să cînte în gura mare, pentru ca toată lumea să afle că blestemele din ziua aceea n-au făcut decît să-l înveselească:

Vorba ceea, vorba ceea,
Sînt soldat — compania-a treia,
Regimentul treizeci şi-unu...
Hop, tirdar — pampunu!

Motocicleta lăsă în urmă satul, îşi înfipse în trupul nopţii stiletul sclipitor al luminii farului şi se-ndreptă cu viteză, pe drumeagul neted, bătătorit, spre centrul raional. Lui Şurîghin îi făcea plăcere să meargă cu viteză.

Bilet pentru a doua reprezentație

De la o vreme, Timofei Hudeakov se simțea cuprins de o stare din cele mai proaste: i se scîrbise de tot ce vedea în preajmă. Mai că-i venea să se așeze în patru labe și să înceapă a mîrîi, a lătra și a scutura din cap. Dacă ar fi putut, ar fi lăcrimat.

Se-apuca de băut împreună cu paznicul lui de la depozit (era șeful unui depozit de mărfuri în tranzit), dar degeaba. Adică de-mbătat, se-mbăta, dar de ușurat, treaba asta nu-l ușura deloc.

— Oare ce-i fi pățit? se arăta a-l compătimi Ermolai, paznicul.

Timofei îl vedea cît e de prefăcut, totuși se-apuca să i se plîngă:

— Păi nu vezi, mă, de ce soartă am avut parte? Și-i zicea înainte, cu înflorituri: Înțepeni-i-s-ar blestematei grumazul... Face-i-s-ar posmagii ca piatra-n desagă... Cînd îl apuca o asemenea stare, Timofei suduia cu voluptate crescîndă și cu tot soiul de înflorituri, ca și cînd ar fi stat să-mpletească un bici pentru a pedepsi pe cineva nesuferit. Îi făcea nespusă plăcere să-și blesteme soarta, de aceea îi zicea și de „cei doisprezece apostoli", și de „mormînt", și de „mama lui Ioan Botezătorul", și de cîte și mai multe. Pînă și Ermolai căsca gura de mirare:

— Da' te-a răzbit, nu glumă!

— Cum să nu mă răzbească, bre, cînd am avut parte de-așa o soartă?

— Păi dacă unu' ca dumneata stă să se plîngă, atunci... chiar că nu știu ce să mai zic. Ce ți-o fi lipsind? Doar ai acasă de toate.

Timofei n-avea chef să-i explice prostănacului de paznic de ce-și simte inima încrîncenată. De fapt, n-o știa nici el. Acasă, într-adevăr, avea de toate, copiii îi absolviseră felurite școli înalte. Într-o vreme chiar se mîndrise că știe să trăiască, dar uite că acum l-a apucat tristețea și ciuda. Cît despre Ermolai, acela gîndea cam așa: „Te mustră conștiința, diavole, că toată viața nu te-ai ținut decît de furtișaguri... Doar c-ai scăpat, nemernicule, basma curată."

— Totul în mine îi dat peste cap, Ermoha. Totul. Nici eu nu știu din ce pricină.

— Las' că-ți trece.

Uite că nu-i trecea deloc.

În ziua aceea de sîmbătă (toate i-au mers atunci cumva anapoda), Timofei sigilă ușa depozitului, mai deșertă o butelcuță împreună cu paznicul, apoi se duse acasă. O făcu în silă, căci acasă era și mai rău: acolo îl aștepta cicăleala nevesti-si.

Venise toamna, abia stătuseră ploile, și-acuma adia o boare umedă, încrețea cînd și cînd apa băltoacelor. Spre apus însă cerul se înseninase și razele soarelui aprindeau luciri galbene în ferestrele izbelor. Era frig și te-apuca urîtul. Pînă și de limpezimea văzduhului îți era silă...

„Uite că mi-am și trăit viața, gîndea Timofei, sfîrșitul nu mai e departe... Cei zece-doisprezece ani cîți îi mai am de trăit nu mai înseamnă viață: e doar așa, ca un ciolan ros și azvîrlit lîngă prispă — zace acolo fără nici un rost. Dar nici pe anii de pîn-acum n-aș mai da măcar un scuipat. Toată viața n-am umblat decît cu învîrteli, m-am îndîrjit

să-mi ridic o casă cu patru odăi, să fac rost în fel și chip cînd de una, cînd de alta... Pe cîtă vreme Ermolai, de pildă, și-a trăit viața fără să-l doară capul: s-a îndeletnicit cu pescuitul după pofta inimii: nici tu griji, nici tu necazuri. Și totuși viermii au să ne mănînce și pe unul și pe altul. Ermolai însă, cît de cît, dar a avut și bucurii în viață, pe cîtă vreme eu sînt ca dansatorii pe sîrmă: de străbătut pîn-la capăt, ăia o străbat, da' pe urmă la toți le tremură genunchii."

Mergea Timofei de-a lungul uliței și se tot gîndea la ale lui... Pe urmă, nici una, nici două, o coti brusc pe-o ulicioară ce-o cunoștea foarte bine. Ședea pe ulicioara aceea o muiere, pe nume Polia Tepleașina... Cîndva, demult de tot, Timofei „făcuse amor" cu ea, încălcînd cu bună știință legile conjugale. Se iscaseră din acea pricină niște scandaluri de pomină, au fost și geamuri sparte, îl făcuse Gutia, nevastă-sa, de rîs față de-ntreg satul. Șapte ani la rînd se tot luptase cu Polia să și-l păstreze pe Timoha, sătenii o lăudau, iar ea se mîndrea cu treaba asta și le da povețe muierilor tinere, care pățeau la rîndul lor ceea ce pățise și ea.

— Cînd îl vezi că se duce la ibovnică, le zicea Gutia, hop și tu la fereastra ăleia, cu ciomagul. Țăndări să-i faci geamurile, auzi? Țăndări...

Mai fusese pe-atunci și felul ăsta de amor în sat: amor cu ciomege. Acum e mai bine: divorțează lumea și gata. Altcîndva se războiau ani de-a rîndul.

Cu amorul lui Timoha totul se limpezise de la sine. Polia, care era vădană, avea un fecior, pe nume Kolka. Crescînd mai mare, Kolka începuse a-l goni pe Timofei de la casa lor. Într-o zi, Timofei se înfuriase și-i spusese Poliei:

— Ia mai potolește-l pe cățelandru.

Polia însă se răstise la rîndul ei:

— Du-te, mă, și te plimbă!... Vrei să-mi las feciorul pentru tine? Na, cotu'...

A mai venit o dată Timofei s-o facă pe grozavul, dar s-a văzut față-n față cu pumnul lui Kolka și de-atunci n-a mai dat pe-acolo. Cea mai nefericită situație a fost după aceea. Pe nepusă masă, Polia și Gutia au legat prietenie. Și-au început să-l batjocorească amîndouă.

— Ia zi, cum o mai duce iubițelul meu? întreba Polia.

Gutia pufnea în rîs:

— Cum s-o ducă? Șade sus, pe cuptor, și omoară ploșnițe.

S-or fi răzbunat în felul ăsta pe el?

În cele din urmă, Timofei tăbărîse asupra nevesti-si, dar de data asta se lovise de împotrivirea propriilor lui copii.

De l-ar fi întrebat acum cineva de ce se duce la Polia, n-ar fi putut să-i răspundă. Nici el nu știa.

Polia îl întîmpină mirată:

— Ia te uită!... Ce oaspete! Ce-ai pățit?

— Da' de ce? A dat ciuma peste tine și trebuie lumea să te ocolească? Am venit să mai stăm și noi ca altcîndva, să mai bem un pahar... Timofei scoase o sticlă din buzunar și-o puse pe masă. Să ne mai aducem și noi aminte...

— De-am avea ce!

Polia îmbătrînise, se urîțise la față. „Parcă a fost ea vreodată frumoasă?" gîndi el cu ciudă și, deodată, i se făcu milă de el însuși.

— Vrei să-ți zic o anecdotă?

— Ia te uită la el!

— Ce-o ţii, bre, una şi bună, ca papagalu' : „ia te uită", „ia te uită" ? Parcă ai fi o sălbatică, zău aşa. Am venit şi eu să te văd. Ce-i aşa o minune ? Proaste mai sînteţi voi, muierile, pe cuvînt !

— Păi ce cătaţi pe la noi, dacă sîntem proaste ?

— P-alea deştepte unde să le găsim ? Dăm şi noi din lac în puţ.

— Ai fi avut vreo revizie, de eşti aşa pornit ?

— Încă nu s-a născut revizorul ăla care să mă bage pe mine la apă...

— Se şi vede.

Timofei bău un pahar. Nu-i ceru să-i dea o gustare, întrucît nici ea nu i-o oferise. Bău în schimb de unul singur, nu-i propuse să tragă şi ea o duşcă.

— Să-ţi zic anecdota aia... A venit un ţăran la oraş şi s-a dus în plimbare. Era unul slab-slab, de-i numărai toate oscioarele. Îşi pusese însă în gînd să agaţe şi el o muiere. Auzise, vezi doamne, că la oraş sînt muieri mai acătării. Şi-ntr-adevăr, vine la el una, grasă, frumoasă, şi-i zice aşa, cu blîndeţe : „Vino cu mine, că nu stau departe". Omul — bucuros că l-a-ndemnat ea singură, s-a dus. Cînd intră în casă, ea îi zice : „Dezbracă-te frumuşel, că vin îndată". Şi iese-ntr-altă cameră. Omul se dezbracă, stă şi-aşteaptă. Cînd colo, o vede venind c-o droaie de copilaşi după ea. Intră cu ei în odaie şi le zice : „Uitaţi-vă, dragii mei, dacă n-o să mîncaţi bine, o să fiţi tot aşa de slabi ca şi nenea ăsta".

Anecdota n-o făcu pe Polia să rîdă. Nu-l mai înveseli acum nici pe Timofei. Şi totuşi, auzind-o în dimineaţa aceea, de la nişte şoferi, rîsese cu poftă. Ba chiar se gîndise că anecdota are şi-un anume tîlc.

— Ce-i fi vrînd să zici cu asta ? îl întrebă Polia.

— Păi la fel s-a purtat cu mine şi blestemata asta de soartă, încercă s-o lămurească Timofei. Mi-a zis : Trăieşte-ţi, omule viaţa !... Dacă eşti deştept, trăieşte-ţi viaţa, nu te teme de nimeni ! Şi uite c-am fost prost şi-am ascultat-o...

— Dacă erai om cinstit, n-aveai de ce te teme. Cu asta l-a înţepat rău de tot.

Timofei se gîndi cum s-o înţepe şi el mai rău.

— Da' tu nu ştii care o fi fost muierea aia cinstită, de s-a drăgostit colea — arătă el spre pat — cu bărbatul alteia ? N-ai auzit cine-a fost aia ?

— Ba da, cum să nu ? Da' tu n-ai auzit de bărbatu' ăla, însurat, care s-a drăgostit tot aici c-o muiere străină ? Eu eram singură, că rămăsesem văduvă, da' tu aveai familie. Stricatule !...

Timofei mai trase o duşcă. Uite, abia acum se pare că a priceput totul. I se făcu milă de el însuşi şi de viaţa pe care a dus-o. Asta era. Şi-a trăit viaţa de pomană...

— Văd, Polia, că se-ntîmplă cu noi ca-n povestea cu cocoşu' roşu...

Polia rîse.

— De ce rîzi ? întrebă Timofei.

— Da' ce, n-am voie ?

— Lasă-te păgubaşă. Nu-ţi şade bine, că ai dinţii strîmbi.

— Altă dată nu-i vedeai aşa...

— Ba da, cum să nu, doar că... Ehei, draga mea, tocmai d-aia îmi şi pare rău : unii, vezi bine, se bucură de toate-n viaţă : au carte multă, au şi bani nemunciţi şi ibovnică frumoasă, cu dinţii, vorba ceea, ca mărgăritarele. Pe cîtă vreme Timofei a trebuit să zică bodaproste şi pentru ce era mai de lepădat, şi pentru una cu dinţii strîmbi...

— Ia uite, lepra! se minună Polia. Țap împuțit ce ești! Să-ți iei sticla și să piei din fața mea! Că de nu, pun mîna pe cociorbă și-ți crăp capu' ăla deștept... Deșteptule!

Timofei reașeză cu băgare de seamă șepcuța de tablă pe gîtul sticlei, apoi își vîrî sticla în buzunarul dinăuntru al hainei și ieși liniștit pe ușă. Se simțea, parcă, mai ușurat. Totuși ar mai fi vrut să-i facă cuiva în ciudă. Să mai zică cuiva, uite-așa, cu glas potolit, vreo vorbă scîrnavă.

Ajunse în cele din urmă acasă. Acolo însă ce să vezi? Chiar în tindă, în dreptul mescioarei, ședea... însuși sfîntul Neculai. Așa cum se-arată el a fi în toate scrierile și-n toate istorisirile: un bătrînel scundac, cu părul alb, ai fi zis că-i o jucărie, nu alta. Ședea pe bancă, își aplecase capul pe-o parte, cătă cu blîndețe la cel ce intrase pe ușă. În afară de el, țipenie de om în casă.

— Bine te-am găsit, Timofei, zise.

Timofei se uită năuc primprejur... Apoi, odată se prăvăli în genunchi, la picioarele moșului. Încercînd să vorbească tot atît de pașnic și cu blîndețe, îi zise:

— Bine-ai venit, sfinte Neculai. Te-am recunoscut îndată, preafericite.

Sfîntul Neculai tresări, arătă mirat, apoi rîse mărunțel și-l amenință pe Timofei cu degetul.

— Ai cam tras la măsea, așa-i?

— Oleacă, părinte, oleacă! răspunse c-un fel de veselă nepăsare în glas și cu dragoste Timofei. Mai mult de-amărăciune, părinte, nu mi-o lua în nume de rău. Zău că de-amărăciune. Că nu stau niciodată să-mi beau mințile. Copiii mi-au crescut, de ce, zic, să nu beau și eu un pahar? Da' ce cărunt ești, părințele!... Cum de-ai ajuns p-aici?

Preafericitul clipi din ochii săi limpezi... Rîse din nou.

— Da' de ce-i fi amărît, omule?

— De ce? Știu și eu?... Că nu mai credem, d-aia. Nu mai credem în Dumnezeu, părinte, și uite că te-apucă amărăciunea. Bisericile le-am închis, înjurăm, preacurvim... cum să nu te-apuce?

— Da' de crezut, ai crezut cîndva?

— Cum să nu!... Cît am fost copil, am crezut și eu, pe crucea mea-ți spun. De n-ar fi venit bolșevicii, poate c-aș mai fi crezut și astăzi.

— Nu ești comunist?

— Da'de unde? Poate c-aș fi ajuns și comunist — de ce să te-nșel? — însă îl aveam pe socrumeu — lovi-l-ar damblaua! — și-n treizeci și trei ăștia l-au deschiaburit...

— Ei și?

— Și de-atunci mi-am băgat nasu-n pămînt și nici n-am mai crîcnit vreodată.

Sfîntul Neculai se miră și mai tare. Parcă se și necăjise cumva.

— Vorbești drept, Timofei?

— Ca-n fața lui Dumnezeu, părințele? Și-acu' spune-mi, rogu-te, de ce-ai venit? O fi de bine sau de rău? Cum s-o înțeleg?

Preafericitul își ridică palma mică, uscată, și-și netezi bărbița.

— De ce-am venit?... Păi să vă mai văd pe voi, păcătoșii. Ci scoală, omule, de-acolo, nu mai sta în genunchi.

— Lasă, părinte! De ce să nu stau? Că doar n-oi rămîne olog. Da' ia spune-mi ce-ai mai văzut de cînd umbli prin lume? S-a cam stricat omenirea, așa-i?

— S-a stricat niţeluş, s-a mai stricat. Şi zici că ţi-a tăiat calea alde socru-tău ?

— Mi-a tăiat-o, părinţele. Să-ţi spun drept, nici măcar nu era chiabur omul. Doar că s-a-ncăpăţînat atunci cînd a fost cu colhozurile, a cam deschis pliscul nu ştiu pe unde... Era cam cu gura mare. Om prost, ce mai încolo şi încoace. Limba lui ca talanga vacii. Era, adevărat, om cu stare. Iar eu mă ţineam printre ăia, mijlocaşii... şi-n partidul bolşevicilor aş fi avut dreptul să mă-nscriu şi eu...

— Da' cu socru-tău cum a rămas ?

— Păi şi-a făcut sorocul şi s-a întors. Eu nu l-am mai văzut, că şade departe. S-a dus, boşorogul, la alde fi-su, iar ăla stă nici nu mai ştiu pe unde. Şi zici că s-a cam stricat lumea ?

— S-a stricat de-a binelea, zise cu severitate preafericitul.

— Ai dreptate. Doi bani nu mai dai pe nimeni, îi ţinu isonul Timofei. Benchetuiesc, se ţin de furat... Eu, că-s om în toată firea, şi tot mai pun mîna pe cîte ceva, la depozit. Ştiu că-i păcat, da' cînd mă uit în jur : Dumnezeule Doamne, ce se mai petrece !

— Pui mîna, zici ?

— Pun, preafericite, ce să fac ? Aşa mi-am ţinut şi copiii la şcoală, că altminteri cu ce-aş fi făcut-o? Ştii ceva, părinţele ?.. Timofei păru deodată că se-ncordează din tot trupul, apoi veni tîrîş mai aproape de masă. Aş vrea să-ţi fac şi eu o rugăminte...

— Zi-i.

— Ştiu că sălăşluieşti acolo, în preajma lu' Domnu' nostru Iisus Hristos... Şi-a Fecioarei Maria... Poate c-ai vrea să te sfătuieşti cu ei şi... asta, cum să-i zic... Îmi pare, adică, foarte rău, părinte. Aşa de rău, că tocmai mă-njunghie prin inimă. De

prost, să ştii că nu-s prost. Uite, n-am aproape deloc ştiinţă de carte şi totuşi îi duc de nas pe atîţia...

— Vorbeşte mai limpede.

— Aş vrea, părinţele, să mă mai nasc o dată, asta aş vrea. Adică viaţa pe care mi-am trăit-o să nu mi-o puneţi la socoteală. Şi să mă mai naşteţi o dată. Ce zici, se poate ?

Fără voie, preafericitul izbucni din nou în rîs.

— Ba te plîngi că te roade amărăciunea, ba că... Mare şmecher mai eşti !

— Păi d-aia mă şi plîng, părinte, că nu mi-am trăit viaţa cum trebuie ! De ciudă, pe Timofei aproape că-l podidiseră lacrimile. Văd că rîzi, părinte, da' să ştii, că nu-i de rîs, nu-i decît durere şi amar. Că uite... ce frumos e pe pămîntul ăsta ! Crezi că nu văd, că nu-mi dau seama ? Ba îmi dau seama foarte bine şi tocmai d-aia îmi pare rău. Un scuipat n-aş da pe viaţa care-am trăit-o.

— Da' cum ai vrea să trăieşti? A doua oară, vreau să zic...

— Întîi şi-ntîi, mi-aş lua altă nevastă. Despre dragoste se vorbeşte pînă şi-n Biblie, da' pentru mine ori dragoste, ori, Doamne iartă-mă, o bubă-n fund, tot aia înseamnă. Cu nevastă-mea îi la fel cum te-ai alege de tînăr c-o vătămătură : gemi din greu, da' o porţi cu tine. I-o femeie de nimica. O proastă. Leit tat-su. Nu ştie decît să meliţe din gură. Cap de lemn, asta e. Mai mult din cauza ei umblu cu furtişaguri. Că-i lacomă ! Lacomă ce nu s-a văzut. Pe urmă, cu capul ăsta al meu, nu mi-ar fi stricat s-ajung şi-un şef mai mare... Eu zic că aş fi putut ajunge şi-un procuror, de pildă. Timofei cătă drept în ochii limpezi ai preafericitului. Pe alde socru-meu l-aş fi înfundat în cazul

ăsta, de-ar mai fi stat și astăzi acolo, unde... Pentru limba lui, aia lungă...

— Gura! îi zise cu ciudă bătrînelul. Păi eu ți-s socru, diavole! Tîlhar ce ești. Cască-ți ochii mai bine. Ori ți-ai băut mințile?

Timofei, împăcat sufletește, se ridică de jos, se scutură pe pantaloni și spuse calm, cu glas ostenit:

— Ia te uită! Chiar că ești socru-meu. Noroc, tata-socrule! Hai să bem ceva. Bine-ai venit. Ai văzut drept cine te-am luat?

— Ți-ai băut mințile, potlogarule!

— Toate secretele mi le-am dat pe față. Ț-ț-ț! Ei, nu-i nimica. N-ai decît să mi le cunoști. Ca să vezi cum m-am putut păcăli! Să fi vrut și nu pățeam una ca asta! Măi-măi-măi!

...Într-un tîrziu, după mai multe pahare golite, socrul, jignit în urma celor auzite despre el și despre fiică-sa, îi tot făcea lui Timofei un semn necuviincios cu mîna și-i zicea:

— Na o altă viață! Na bilet pentru a doua reprezentație! Tîlharule!

Cît despre Timofei, acesta, roșu la față, dar cu sufletul împăcat, repeta întruna:

— Măi, ce păcăleală, ce păcăleală! Măi-măi-măi! Să fi vrut și...

— Am să te-nfund eu pe tine, tîlhar ce ești!

— Dumneata? Crezi c-o să te creadă cineva? Expropriatule?

— Na bilet pentru a doua reprezentație! He-he-he! Ai vrea să mai trăiești o dată? Na! Socrul încercă să schițeze încă o dată gestul acela necuviincios, dar Timofei îi turnă în cap un pahar cu votcă și, ca să-l sperie, se căută de chibrituri prin buzunare.

— Pîn-aici ți-a fost. Îți dau foc.

Socrul se șterse pe cap cu un prosop și-ncepu să plîngă.

— Ce-i cu tine, Timoha?... Îți bați joc de-un bătrîn... Nerușinatule! Om de nimic ce ești... Am venit la tine ca la unul cumsecade, și tu...

— Tocmai asta e, că nu știu ce-i cu mine, zise acum pe-un ton pașnic Timofei. Nu știu, tata-socrule. Dacă aș ști, ți-aș spune-o fără ocolișuri. Pesemne că am ostenit să tot trăiesc în felul ăsta. Am ostenit de moarte. Mi-au ajuns puterile la capăt... Și-i păcat. Am trăit cît ar ține un cîntec, da' l-am cîntat rău. Păcat: cîntecul era tare frumos. Să mă ierți, tata-socrule, c-am făcut-o pe comediantul. Să nu mi-o iei în nume de rău...

S-a împotmolit

Venind acasă după orele de lucru, lui Roman Zveaghin, mecanic la un sovhoz, îi plăcea să se întindă pe canapeaua lucrată de mîna lui și să asculte cum își face lecțiile Valerka, fecioru-său. Roman îl îndemnase să zică totul cu glas tare. Pînă și problemele de aritmetică băiatul le făcea la fel : ajutîndu-se cu glasul.

— Așa, așa, zicea taică-său, atacă-ți timpanele. În felul ăsta, bagi mai bine la cap.

Cel mai mult îi plăceau lui Roman lecțiile de literatură. Ascultîndu-le, își putea lăsa gîndurile să rătăcească în voie. Își amintea atunci de tinerețea care n-avea să mai revină nicicînd, și se simțea cuprins de melancolie.

Stînd astfel într-o zi pe canapea, îl asculta pe Valerka și fuma o țigară. Băiatul învăța pe de rost fragmentul cu „troica-Rusie" din „Suflete moarte".

— „Oare nu gonești astfel și tu, o, Rusie, precum troica cea iute, de nimeni nicicînd întrecută ? Aidoma trîmbei de fum ți s-așterne calea în față și podurile trec uruind și totul rămîne în urmă, în zare pierzîndu-se. S-a oprit..." Nu, asta nu trebuie, își zise lui însuși Valerka, apoi continuă : „O voi, bidiviilor, — ce bidivii fără seamăn pe lume ! Viforul oare vi se-mpletește în coame ? Cîte-o aprigă ureche vă tresare, ciulită, în orice vinișoară a trupului ? Auzit-ați din înălțimi bineștiuta cîntare și iată : încordîndu-vă laolaltă pieptürile de aramă, neatingînd, ai zice, pămîntul, păreți acum niște

linii ce străpung, zburătăcite văzduhul, și troica gonește, mînată de voia lui Dumnezeu !... Încotro gonești, o, Rusie ? Răspunde !... Pregetă cu răspunsul. Clinchet încîntător împrăștie..."

— Nu te grăbi, zise tatăl. Îți turuie gura ca o... Încearcă să judeci la ceea ce zice acolo. Ian auzi ce cuvinte frumoase.

Roman își aminti cum învățase și el odinioară fragmentul ăsta. Îl citea tot așa, la repezeală, prostește, doar să-l zică mai repede.

— Mai tîrziu o să-ți pară rău.

— De ce să-mi pară rău ?

— Că-nvățai așa... în dorul lelii. Ai să regreți, da' n-ai să mai ai ce face.

— Păi eu învăț, tată. Ce-ai cu mine ?

— De-nvățat trebuie să-nveți cu judecată. Iar ție capul nu-ți stă decît la joacă. Piere undeva joaca asta a ta ? Nu piere nicăieri. Da' timpul trece...

— Ho, ce-ai pățit ?

— Pe mine să nu mă iei cu „ho". Să stai și să-nveți.

— Păi eu ce fac ?

— Să-nveți cu mai multă atenție. Nu așa : unadouă și gata treaba.

Valerka își îndemnă mai departe „troica", iar Roman se lăsă iar în voia gîndurilor. Erau niște gînduri plăcute, dar aducîndu-i în inimă și-o anume tristețe. Uite-l că a și trecut de jumătatea vieții și... ce-i cu asta ? Ca mîine o să treacă și cealaltă jumătate și n-o să se întîmple absolut nimic. Roman își simți deodată inima înfiorîndu-se, atît de limpede își imagină cum va ajunge într-un tîrziu la capătul drumului său drept ca-n palmă și... va închide ochii. Se săltă în capul oaselor. Într-adevăr, i-o chestie foarte simplă : închizi ochii și-ți dai

duhul, cum a făcut-o de curînd și văru-său, Egor Zveaghin. M-da...

Desluși din nou recitativul grăbit al lui Valerka: „...și-ncordîndu-vă laolaltă piepturile de aramă, neatingînd, ai zice, pămîntul, păreți acum..."

Brusc, fie de necaz, fie de ciudă, Roman gîndi: „Da' de dus oare pe cine duc? Caii, adică? Pe ăla... pe Cicikov?" Mirat, se ridică în picioare. Se plimbă încolo și încoace prin odaie. Păi sigur că da. Pe Cicikov. Pe individul ăla îl duc, care cutreiera ținutul, cumpărînd suflete moarte. Aoleu!... ce mai troică!

— Auzi, Valerka? zise el. Cine mergea, mă, cu troica aceea?

— Selifan.

— Lasă-l pe Selifan. Selifan era vizitiul. Tu să-mi spui pe cine ducea vizitiul ăsta.

— Pe Cicikov.

— M-da... Hm. Și tot aici zice de troica-Rusie... Nu?

— Ba da. Și ce-i cu asta?

— Cum „ce-i cu asta?" Cum „ce-i cu asta"? Păi e vorba de troica-Rusie, totul uruie, totul răsună, iar în troică stă o lichea, un escroc...

Valerka tot nu izbutea să-și dea seama: și ce-i dacă stă acolo?

— Păi cum, frate?! se-nfierbîntă de-a binelea Roman. Luă seama apoi și dădu din mînă a pagubă: Stai, băiete, și învață. Dacă ți s-a dat să înveți, învață. Și ca să nu-și mai stingherească feciorul, ieși din odaie. Uimirea însă îi crescu și mai mult. Nemaipomenită treabă! Gonește, care va să zică, mînată de Dumnezeu, da' de dus, duce un escroc. Asta cum s-o înțelegi? Nu cumva și tu, Rusie?... Ptiu!...

Roman porni să se plimbe prin tindă, își mai aprinse o țigară. N-avea cui să-și împărtășească ideea atît de stranie și neașteptată. Și tare ar mai fi vrut s-o facă. Păi asta-i o scăpare gravă! De zburat, zburăm, fir-ar să fie, da' oare pe cine ducem? Poți să înțelegi totul și altmintrelea. Poți să înțelegi că... Măi, să fie! Roman aproape că nu-și mai putu stăpîni frămîntarea. Gîndul i se opri la Nikolai Stepanovici, învățătorul. Oare să se ducă la el?

— Valerka! își vîrî Roman capul pe ușa odăii. Nikolai Stepanovici o fi acasă?

— Nu știu. Da' de ce? se înfricoșă Valerka.

— Te-ntreb și eu. Stai și-nvață mai departe. Gata, te-ai și speriat... De ce ți-e frică? Iar ăi fi făcut vreo poznă?

— N-am făcut nici o poznă. Ce-ai cu mine?

— Nu se pregătea cumva să plece la raion?

— Nu știu.

Roman se duse la Nikolai Stepanovici.

Învățătorul era acasă, răscolea niște vechituri adunate în șopron. Cei doi se cunoșteau bine, învățătorul apela deseori la Roman, rugîndu-l să-l ducă ici-colo cu mașina.

— Bună ziua, Nikolai Stepanovici.

— Bună ziua, Roman Konstantinovici! Învățătorul se scutură pe mîini de praf și veni mai la lumină, spre ușa șopronului. Am pierdut o drăcie... uite-n ce hal sînt.

— Nikolai Stepanovici, intră Roman direct în subiect, stam adineaori și-l ascultam pe feciorumeu... Are de învățat „troica-Rusie"...

— Așa.

— Stînd astfel, ce mi-a venit în minte? Zic, uite, gonește troica, toți se minunează, o admiră,

pot spune, îi fac loc să treacă: doar e troica-Rusie! Acolo se face direct comparaţia asta. Alte state îi fac loc să treacă...

— Aşa...

— Da' cine stă oare în troică? Roman îl privi scrutător pe celălalt. Cine călătoreşte cu ea? Cui i se face loc să treacă?

Nikolai Stepanovici, înălţă din umeri:

— De călătorit, călătoreşte Cicikov...

— Care va să zică, Rusia îl duce pe Cicikov? În faţa lui Cicikov îşi scoate lumea căciula din cap?

Nikolai Stepanovici rîse. Roman însă continua să-l aţintească: scrutător şi cu stăruinţă.

— Ba nu, zise învăţătorul. Ce legătură are Cicikov?

— Păi cum? Doar în faţa troicii se dă lumea la o parte, doar ei îi face loc să treacă...

— Rusia e comparată cu troica, nu cu Cicikov. Aici vedem... Aici e vorba de mişcare, de avînt şi iuţeală — asta e ceea ce subliniază Gogol. Ce legătură are Cicikov?

— Bine, dar el e cel care călătoreşte.

— Şi ce-i cu asta?

— Păi cum? Atunci nu mai înţeleg: că doar Rusia e troica, asta-i comparaţia, nu? Da-n troică şade un escroc. Cum să te mîndreşti cu aşa ceva?

Nikolai Stepanovici îl privi la rîndul lui pe Roman... Zîmbi în colţul gurii.

— Văd că... ai luat-o cumva pe partea ailaltă.

— Păi pe orice parte ai lua-o, tot Cicikov şade în troică. Să fi mers cu ea, să zicem... Stenka Razin, totul ar fi de înţeles. Ori aşa, ăsta a umblat de colo-colo prin ţinut...

— Prin gubernie.

— Mă rog, prin gubernie. Da' poate că Gogol tocmai la aşa ceva s-a şi gîndit: le bag adică ăstora un fitil: pînă ce s-or dumiri, eu n-oi mai fi în viaţă. Ce ziceţi?

Nikolai Stepanovici rîse din nou.

— Văd că ai interpretat toate astea într-un mod cam... surprinzător. Ciudat punct de vedere... Ce-ţi veni?

— Mi-a trăsnit şi mie prin cap...

— Să ştii că totul e foarte simplu. Repet: Gogol era captivat de ideea mişcării şi s-a gîndit la Rusia, la soarta ei...

— Treaba asta o-nţeleg.

— Şi-atunci? E vorba de-o divagaţie lirică de la finele volumului întîi. Gogol se pregătea să-l scrie pe cel de-al doilea. Pe Cicikov l-a lăsat în pace — pînă la al doilea volum.

— Da' l-a lăsat în troică: asta e ceea ce... m-a întristat. Păi cum vine asta: de călătorit, călătoreşte un escroc, iar... Ba nu, înţeleg prea bine că aici se pot da tot soiul de explicaţii: mişcare, avînt, iuţeală... De fapt, naiba ştie. Că doar se poate interpreta şi-aşa cum zic eu.

— Păi ai şi interpretat... ce să mai interpretezi? Se poate, sigur că se poate. Dar asta înseamnă să gîndeşti în locul lui Gogol. Că treaba asta el n-a gîndit-o aşa.

— Mă rog, pe el nu-l mai poţi întreba dacă a gîndit-o aşa sau nu. Aş zice chiar că nici nu ne interesează: poate că-ntr-adevăr, n-a gîndit. Dar uite că mie mi-a trăsnit prin minte şi aşa ceva!

— Drept să-ţi spun, de cînd sînt învăţător şi de cînd tot citesc fragmentul ăsta, nu m-am gîndit niciodată aşa ca dumneata. Şi nici n-am auzit s-o fi făcut altcineva. Nikolai Stepanovici zîmbi. M-da.

După cum vezi, poţi s-o interpretezi şi-n felul ăsta. Şi-aş zice că nici măcar nu-i o treabă ciudată... Feciorului i-ai spus ceva în legătură cu asta ?

— Nu. La ce bun să-i spun ?...

— Nici nu trebuie. Căci... Nu, nu trebuie.

Roman îşi scoase ţigările, îi oferi şi învăţătorului. Fumară.

— Da' ce-aţi pierdut ? întrebă mecanicul.

— O drăcie... trepiedul de la aparatul meu de fotografiat. Vreau să fotografiez în culori un apus de soare. Sînt acum nişte amurguri — parcă ar fi incendii, nu alta. Şi uite că nu-l găsesc : cine ştie unde l-oi fi vîrît ?

— Chiar că sînt nişte amurguri splendide, zise Roman. Da' trepiedul la ce vă trebuie ?

— Păi e nevoie de un timp mai mare de expunere. Nu pot să ţin aparatul în mîini.

— Aveţi dreptate. Nu ştiu de ce, da' primăvara amurgurile sînt totdeauna frumoase.

— Da. Învăţătorul se uită la Roman şi, fără voie, rîse din nou : Cicikov, ai ? Ciudată chestie, pe cuvîntul meu. Cum de te-a dus mintea ?

Roman zîmbi la rîndul lui, vru să exclame din nou : „Cine călătoreşte, frate ? Cine ?“, dar n-o făcu. Toată treaba asta era, într-adevăr, neserioasă. O copilărie.

— Cred că ai învăţat şi dumneata altcîndva fragmentul ăsta ?

— Cum să nu ! Îmi amintesc foarte bine cum îl învăţam să-l zic pe de rost... Şi uite că abia după treizeci de ani mi-a venit ideea. Roman clătină din cap. Dădu apoi mîna cu învăţătorul şi porni spre casă.

Nu că s-ar fi potolit, ci doar s-a lăsat păgubaş, ba chiar şi-a adresat lui însuşi o uşoară mustrare :

„Parcă n-aş avea ce face : umblu ca un prost şi mă frămînt : pe Cicikov îl duce troica au ba ?“ În clipa următoare însă — parcă ar fi fost un blestem — îşi zise din nou : „Fireşte că pe Cicikov, mai încape îndoială ?“

— Ptiu ! Roman azvîrli ţigara fumată şi scoase pachetul din buzunar să-şi ia alta. Ià te uită, mă, ce năpastă ! Să fi vrut şi nu mă... împotmoleam în halul ăsta. Ia te uită ce pacoste pe capul meu ! Fir-ar ea să fie !...

Mille pardons, madame !

Cînd în ținutul acela vine cîte cineva de la oraș, la vînătoare, și-i întreabă pe săteni care dintre ei ar putea să-l însoțească, să-i arate locurile bogate în vînat, i se răspunde cam așa :

— Păi, Bronka Pupkov... că la treburi dintr-astea îi mare meșter. Cu el nu te-apucă urîtul. Și săteanul zîmbește cam în doi peri.

Bronka (Bronislav) Pupkov e un țăran încă în putere, bine făcut, zîmbăreț, cu ochi albaștri, picioare iuți și vorba așijderea. E trecut de cincizeci de ani, a fost și pe front, însă mîna dreaptă, căreia îi lipsesc două degete, nu și-a schilodit-o acolo : fiind încă flăcău și ducîndu-se într-o zi la vînătoare (era pe vreme de iarnă), i s-a făcut sete și-a încercat să sfărîme cu patul armei gheața de la malul unui pârîu. Pușca o ținea sus, de sub cătare, cu două degete la gura țevii. Deși arma era cu piedica pusă, de atîtea izbituri s-a despiedicat și... unul din degetele lui Bronka s-a dus cît colo, iar celălalt a rămas să-i atîrne de-o pieliță. A rupt-o chiar el, Bronka, iar cele două degete — arătătorul și mijlociul — le-a adus acasă și le-a înmormîntat în grădina de zarzavaturi. Ba chiar le-a zis cam așa :

— Dormiți în pace, dragele mele degete, pînă la ziua de apoi.

A vrut să le pună și cruce, dar nu l-a lăsat taică-său.

De-a lungul vremii, Bronka a iscat multe scandaluri, se bătea deseori cu lumea, era el în-

suși bătut zdravăn, zăcea cît zăcea, pe urmă pornea iar să străbată cu motoreta lui asurzitoare ulițele satului : nu purta pică nimănui, avea o fire ușoară.

Pe vînătorii care veneau de la oraș îi aștepta ca pe-o zi de sărbătoare. Cînd soseau, în sfîrșit, era gata să umble cu ei și-o săptămînă, și-o lună întreagă. Ținutul îl cunoștea ca pe cele opt degete ale sale, era vînător iscusit și norocos.

Orășenii nu se zgîrceau la votcă, uneori îi strecurau și ceva gologani, iar dacă n-o făceau, era bine și-așa.

— Cît stați pe la noi ? îi întreba el c-o mină preocupată.

— Păi, vreo trei zile.

— O să fiți serviți ca la farmacie. Vă odihniți și dumneavoastră, vă mai potoliți și nervii.

Rămîneau plecați cîte trei, patru zile, uneori și-o săptămînă. Era tare plăcut. Oamenii de la oraș îs respectuoși, cu ei nu-ți vine să te iei la bătaie, nici cînd se mai afumă nițel. Lui Bronka îi plăcea să le povestească tot felul de istorii vînătorești.

În cea din urmă zi, cînd așezau masa de rămas bun, Bronka venea cu povestea lui cea mai de seamă.

Ziua aceea o aștepta cu nerăbdare sporită, deși încerca din răsputeri să nu și-o arate pe față. Și cînd ea sosea în sfîrșit, își simțea încă de dimineață inima înfiorată și se cufunda în tăcere, avînd întipărită pe chip o expresie din cele mai solemne.

— Da' ce-i cu dumneata ? îl întrebau vînătorii.

— Nimic deosebit, le răspundea el. Masa unde-o întindem ? Pe malul apei ?

— Se poate și-acolo.

Mai spre seară, alegeau un loc potrivit pe malul rîului cel atît de frumos, cu apa lui repede, și-ncingeau focul. În timp ce în oală pornea să clocotească ciorba de pește, dădeau dușcă primul pahar și se-apucau să tăifăsuiască.

Bronka, golindu-și pentru a doua oară păhărelul de aluminiu, își aprindea o țigară...

— Pe front ați fost ? întreba la un moment dat, parcă fără o intenție anume. Bărbații trecuți de patruzeci de ani îi răspundeau aproape totdeauna afirmativ, dar el le punea întrebarea asta și celor mai tineri : pentru povestea lui avea nevoie de-o introducere.

— Ai venit cu asta de pe front ? îl întrebau la rîndul lor ceilalți, avînd în vedere mîna lui schiloadă.

— Nu. Eu am făcut frontul ca sanitar. M-da... Cam așa a fost treaba... Un timp, Bronka se cufunda iar în tăcere. Spuneți-mi, rogu-vă, despre atentatul asupra lui Hitler ați auzit ?

— Cum să nu ?

— Stați oleacă. Vă gîndiți la ăla cînd au vrut chiar generalii lui să-i facă de petrecanie ?

— Da.

— Ei nu. Eu vorbesc de-un altul.

— Care altul ? A mai fost și-un altul ?

— Bineînțeles. Bronka își întindea păhărelul de aluminiu. Încă un strop, vă rog. Da paharul pe gît. A fost, dragi tovarăși, a fost. Hu-uh ! Uite-atîta nu i-a ajuns glontele la cap. Le arăta el celorlalți vîrful unghiei.

— Cînd s-a-ntîmplat asta ?

— În nouă sute patruzeci și trei, în ziua de douăzeci și cinci iulie. Bronka se cufunda din nou

în tăcere, ca și cînd ar fi rememorat niște amintiri dragi de-altcîndva, numai de el știute.

— Da' cine-a tras în el ?

Bronka părea că n-aude întrebarea, fuma gînditor, cu ochii la foc.

— Și unde a fost comis atentatul ?

Bronka tăcea.

Oamenii își aruncau unul altuia priviri nedumerite.

— Eu am tras, zicea el brusc, cu voce scăzută. Se mai uita un timp la pălălaia focului, apoi își ridica ochii și-i privea pe cei din jur ca și cînd ar fi vrut să spună : „Vă mirați ? Să știți că nici mie nu-mi vine a crede". Și le zîmbea cu un fel de tristețe.

De obicei, lumea rămînea tăcută, cu ochii la Bronka. El continua să-și fumeze țigara, împingea în foc, c-un bețișor, tăciunii rostogoliți pe iarbă... Tocmai acelea erau pentru el clipele cele mai frumoase. Parcă un pahar de spirt curat ar fi pornit să i se prelingă prin vine.

— Vorbești serios ?

— Asta-i bună ! Credeți că nu știu ce poți să pătești pentru falsificarea istoriei ? Știu. Știu, tovarăși dragi.

— Ia mai dă-o-ncolo de tîmpenie !...

— Și unde s-a-ntîmplat asta ? Cum ai tras ?

— Cu un browning. Uite-așa : am apăsat pe trăgaci și — pac ! Bronka se uita la cei de față grav, întristat de neîncrederea pe care o manifestau aceștia. N-o mai făcea cîtuși de puțin în bătaie de joc.

Cei neîncrezători își cam pierdeau cumpătul.

— Da' de ce treaba asta n-o știe nimeni ?

— Pentru că și peste-o sută de ani multe lucruri vor mai pluti în beznă. Clar ? Că poate n-ați știut... Tocmai aici e tragedia, că mulți eroi rămîn necunoscuți.

— Să știi că asta cam miroase a...

— Lasă-l în pace. Povestește-ne și nouă cum a fost treaba ?

Bronka era convins că, în cele din urmă, lumea va dori totuși să-l asculte. Se întîmpla așa de fiecare dată.

— Mi-e c-o să mă dați de gol...

O clipă rămîneau iar descumpăniți.

— Ba n-o să te dăm de gol.

— Pe cuvînt de onoare ?

— N-o să te dăm, omule ! Hai, povestește.

— Ba nu, vă rog să vă dați cuvîntul. Că lumea din sat știți cum e... Abia așteaptă să-mprăștie vorba...

— Las' că n-o să fie nimic ! Oamenii erau acum nerăbdători să-l asculte. Haide, zi-i odată.

— Încă un strop, vă rog. Bronka își întindea iar paharul. Părea cu totul treaz. După cum v-am mai spus, treaba asta s-a-ntîmplat la douăzeci și cinci iulie, o mie nouă sute patruzeci și trei. Ne aflam atunci în ofensivă. Cînd se trece la ofensivă, sanitarii au de lucru mai mult ca oricînd. În ziua aceea adusesem la ambulanță vreo doisprezece oameni... Adusesem și-un locotenent, era grav rănit, săracul, și l-am pus într-o rezervă. În rezerva aia se afla și-un general. Un general-maior. Rănit mai ușor, atins oleacă, mai sus de genunchi. Tocmai i se schimba pansamentul. Mă vede pe mine generalul acela și zice :

— Să mai stai p-aici, sanitarule, să nu pleci.

Îmi zic : precis c-o să am de mers undeva ; dorește pesemne generalul să-i dau o mînă de ajutor. Mă rog, stau și aștept. Cu generalii să știți că-i grozav să ai de-a face : toată situația o ai ca-n palmă.

Oamenii ascultă în tăcere. Focul arde vesel, fumegă, îi trosnesc cînd și cînd tăciunii. Din pădure se strecoară pe furiș umbra amurgului, coboară pe apă, și numai șuvoiul din mijlocul rîului, unda lui cea mai repede, încă mai joacă în lumină, încă mai sclipește, ca și cînd un pește imens ar goni pe-acolo la vale, legănîndu-și prin penumbră trupul lung, argintiu.

— L-au pansat, în fine, pe general și doctoru-i zice : „Ar trebui să mai zăboviți pe la noi". Da' generalul de colo : „Ia mai slăbește-mă, vericule !" Numai nouă ne era p-atunci frică de doctori, că generalii să știți că nu-i prea băgau în seamă. M-am suit cu generalul în mașină și-am plecat. Habar n-aveam unde mă duce. Pe drum a început să mă întrebe de unde sînt, cu ce m-am ocupat înainte să-nceapă războiul, cîte clase am la bază ? I-am răspuns cu de-a măruntul : că sînt din cutare loc (m-am născut chiar aici, în ținutul ăsta), că am lucrat în colhoz, dar că m-am ocupat mai mult cu vînătoarea. „Asta-i bine, zice generalul. Ești bun țintaș ?" Păi, zic eu, ca să nu lungesc vorba, cu carabina îți sting o lumînare de la cincizeci de pași. Cît despre clasele alea, zic, cu așa ceva nu mă prea pot lăuda : tata mă lua de mic copil cu el prin taiga. Nu-i nimic, zice generalul, acolo unde o fi cazul, n-ai să ai nevoie de studii superioare. Pe cîtă vreme, zice, dacă ai să ne ajuți să stingem o lumînare afurisită, care a dat foc la întreaga lume, Patria să știi că nu te va uita nicicînd. În-

cepuse adică omul să bată încotrova. Ați priceput-o, așa i ? Ei bine, eu, în momentul acela, nu-mi dădeam seama cîtuși de puțin.

Am ajuns în cele din urmă la un adăpost mare. Generalul i-a dat pe toți afară și-a început să mă descoasă mai departe. Niscaiva rubedenii prin străinătate, zice, n-ai cumva ? De unde să am ? zic. Siberieni sîntem din moși-strămoși. Ne tragem din cazacii care au clădit fortăreața Bii-Katunsk. Încă pe vremea țarului Petru. De-acolo obîrșim, zic, aproape întreg satul...

— Da' de ce-ți zice dumitale Bronislav ? îi ia vorba unul din vînători.

— Că i-a trăsnit așa prin minte lu' popa al nostru, de bețiv ce era. Pentru asta i-am ars și eu una zdravănă, cînd l-am escortat la G.P.U., în nouă sute treizeci și trei...

— Cum, cum ? Unde l-ai escortat ?

— Păi, la oraș. De ridicat, l-am ridicat, da' n-avea cine să-l ducă. Du-te tu, Bronka, mi-au zis ăilalți, că tu ai cu el o socoteală veche.

— Da' de ce ? Ai un nume frumos.

— La un nume ca ăsta, trebuie să-l ai și p-ăla de familie mai ca lumea. Or eu îs Bronislav Pupkov[1]. La armată, cum începea apelul, cum auzeai lumea rîzînd. Pe cîtă vreme avem pe unul în sat, Vanka Pupkov îi zice, și nu se leagă nimeni de el.

— Mă rog. Și ce-a fost mai departe ?

— Păi, mai departe a fost cam așa. Da' unde-am rămas ?

— Începuse generalul să te-ntrebe...

— Aha. Păi m-a tot întrebat el, pe urmă îmi spune : „Tovarășe Pupkov, zice, partidul și guvernul îți încredințează o misiune de cea mai mare răspundere. Aici, în linia întîi, zice, a sosit Hitler, incognito. Ni se oferă, deci, șansa să-l mătrășim. De curînd am pus mîna pe-un ticălos, trimis la noi c-o misiune specială. Misiunea și-a îndeplinit-o, dar ne-a picat după aceea nouă în mînă. Și-am aflat că trebuia să treacă înapoi linia frontului ca să-i înmîneze lui Hitler personal niște documente foarte importante. Or Hitler și clica lui știu cu toții cum arată individul ăsta la față."

— Bine, dar ce amestec aveai dumneata ?

— Cine mă-ntrerupe, sticloanța s-o destupe. Încă un strop, vă rog. Hu-uh ! Explicația-i foarte simplă: semănam cu ăla ca două picături de apă. Măi și-a-nceput, fraților, o viață !... Bronka se cufundă în amintiri cu atîta voluptate, cu un asemenea avînt, pe care de-abia și-l reține, încît cei din jur încearcă la rîndul lor un sentiment plăcut, cu totul aparte. Zîmbesc. Îi cuprinde pe toți un fel de molcomă încîntare. Mi-au dat, deci, o cameră separată, chiar acolo, în clădirea spitalului, mi-au repartizat și două cătane de ajutor. O cătană avea chiar gradul de plutonier, deși, vorba aia, eu eram simplu soldat. Ia adă-mi cizmele alea, zic, tovarășe plutonier. Se ducea omul și mi le aducea. Executa ordinul, ce putea să facă. Iar eu între timp eram pus să studiez. Urmam, adică, niște cursuri...

— Ce fel de cursuri ?

— Niște cursuri speciale. Despre treaba asta deocamdată n-am voie să vorbesc, am dat și-o declarație-n scris. Abia după cincizeci de ani o să am dreptul. Și n-au trecut decît... Bronka numără în gînd și mișcă din buze. ...N-au trecut decît douăzeci și cinci. Mă rog, asta-i altă problemă. Traiul ăla deci își urmează cursul. Dimineața cînd mă

[1] De la „pupok" — buric.

scol, mi se aduce micul dejun: felu-ntîi, felu' doi, felu' trei. De-mi aduce cătana un vinaț mai nu știu cum, eu hau! mă răstesc la el și-odată-l vezi cum vine cu butelcuța de spirt în brațe. Că era dintr-ăsta la spital, de nu mai aveau unde să-l pună. Puneam mîna pe spirt, mi-l potriveam cu apă după cum îmi era voia, iar vinațul ia-l dumneata, cătană... Trece așa o săptămînă. Mă gîndesc: oare cît m-or mai ține ăștia aici? În fine, într-o bună zi, sînt chemat la general. „Ei, zice generalul, cum e, tovarășe Pupkov?" Sînt gata, zic, să-ndeplinesc misiunea! „Bravo, zice, cu Dumnezeu înainte. Te așteptăm să te-ntorci de acolo Erou al Uniunii Sovietice. Vezi numai să nu greșești ținta!" De-am să greșesc ținta, zic, să fiu ultimul trădător și dușman al poporului. Ori, zic, pier împreună cu Hitler, ori o să veniți să-l eliberați pe Bronislav Ivanovici Pupkov, Erou al Uniunii Sovietice. Am uitat să vă spun că ai noștri pregăteau tocmai atunci o ofensivă grandioasă. Uite așa, din flancuri, urma să vină infanteria, iar în față — un puternic atac frontal cu tancurile.

Lui Bronka ochii îi scînteiază ca niște tăciuni aprinși. Nici păhărelul de aluminiu nu și-l mai întinde: a uitat de el. Reflexele flăcărilor îi joacă pe obrazul uscățiv, cu trăsături ca la carte. E chipeș în clipele acelea Bronka și-i nervos.

— N-am să vă mai povestesc, dragi tovarăși, cum m-au trecut peste linia frontului și cum am ajuns în buncărul lui Hitler. Vă spun doar atît, c-am ajuns. Bronka se ridică în picioare. Am ajuns!... Cobor ultima treaptă și văd că mă aflu într-o sală mare, cu ziduri din beton armat. Arde lumina electrică, împrejur o droaie de generali... Caut să mă orientez rapid: unde-i Hitler? Bronka

e cuprins de încordare, glasul i se frînge, răsună cînd într-o șoaptă șuierătoare, cînd într-un țipăt scurt, care te taie la ureche. Vorbește întrerupt, nu-și mai sfîrșește frazele, înghite în sec... Inima mi-e uite-aici... mi-o simt în beregată. Unde-i Hitler?! Îi studiasem ca la microscop botul de vulpe și-mi făcusem din timp planul unde să-l țintesc: drept în mustață. Ridic deci brațul: „Heil Hitler!" În cealaltă țin un pachet. În pachetul ăla aveam un browning încărcat cu gloanțe explozive, unse cu otravă. Vine la mine un general și-ntinde mîna să-mi ia pachetul. Eu îi fac semn, așa, politicos. Zic, mille pardons, madame, e pentru führer. I-am spus-o în cea mai curată limbă germană: fiu-rer! Bronka înghite în sec. Și-atunci... odată îl văd că apare. Parcă a trecut un curent prin mine... Mi-am amintit de patria mea depărtată... De tata și de mama... Că pe-atunci încă n-aveam nevastă... Bronka tace un timp, gata să plîngă, să urle, să-și rupă cămașa de pe el. Știți cum ți se-ntîmplă uneori, își reia el vorba, îți trece toată viața pe dinaintea ochilor... Așa pățești și cînd îți iese ursul în cale... Of! Nu mai pot! Lui Bronka îi dau lacrimile.

— Și pe urmă? întreabă abia auzit careva dintre ascultători.

— A venit drept la mine. Toți generalii — în poziție de drepți. El zîmbea. Și-atunci am rupt pachetul... Rîzi, ticălosule?! Poftim, atunci, pentru toate suferințele noastre!... Pentru rănile noastre! Pentru sîngele oamenilor sovietici!... Pentru orașele și satele distruse! Pentru lacrimile mamelor și soțiilor noastre!... Bronka țipă, ținînd mîna ca și cînd ar fi tras cu pistolul. Toți cei din jur se simt stingheriți. Te-a apucat rîsul?! Să te scalzi acum în sînge, năpîrcă blestemată! Țipătul îi e acum

sfîşietor. Apoi se lasă brusc o tăcere mormîntală. Şi îndată răsună o şoaptă grăbită, aproape nedesluşită : Am tras... Bronka îşi lasă capul în piept, plînge în tăcere, scrîşneşte din dinţi, scutură din cap cu deznădejde. Apoi ridică fruntea. Obrazul îi e scăldat în lacrimi. Rosteşte din nou încet, foarte încet, cu groază :

— Nu l-am nimerit...

Lumea tace. Starea în care se afla Bronka îi impresionează şi-i miră atît de mult pe cei din jur, încît nu se încumetă să vorbească nici unul.

— Încă un strop, vă rog, zice Bronka încet, cu tărie în glas. Îşi bea paharul şi se duce spre malul rîului. Se aşază acolo şi stă mult, de unul singur, istovit de emoţia încercată. Tuşeşte şi oftează. Ciorba ce i se oferă o refuză.

...Lumea din sat află, de obicei, foarte curînd că Bronka şi-a istorisit din nou povestea cu „atentatul".

Iar el se întoarce acasă posomorît, aşteptîndu-se să fie suduit şi să suduie la rîndul lui. Nevastă-sa, o muiere urîtă, cu buze groase, se repede la el cu gura, de cum îl vede la uşă :

— Ce-mi vii ca un cîine bătut ? Iar ai trăncănit ?...

— Du-te, mă !... îi răspunde alene Bronka. Dă-mi să mănînc ceva.

— Ce să mănînci, ce să mănînci? Ar trebui să-ţi crăp capul cu cîntarul ăsta ! ţipă nevastă-sa. Rîde lumea de noi, de nu mai poţi scoate nasul afară !...

— Păi stai dracului acasă, nu mai umbla aiurea.

— Ba am să mă duc !... Am să mă duc chiar acum la *selsoviet*, să te cheme iar acolo ! O să te bage-ntr-o zi la puşcărie, ciungul dracului. Din cauză că falsifici istoria...

— N-au drept. Că nu-i o lucrare tipărită. Pricepi ? Şi-acu' dă-mi să mănînc.

— Rîde lumea de el, îi rîde-n faţă şi lui nici că-i pasă. Nespălatule ! Jivină păduratică ce eşti !... N-ai pic de obraz ! Scuipa-ţi-aş mutra aia neruşinată ! Buricule !...

Bronka ridică ochii la nevastă-sa. Uitătura îi e severă, pătrunsă de-o mînie reţinută.

— Mille pardons, madame... Poate-ţi scap una !...

În asemenea cazuri, nevastă-sa sfîrşea prin a ieşi din casă, trîntind uşa, şi a se duce să se plîngă iar de „jivina ei păduratică".

N-avea însă dreptate, zicînd că lui Bronka nu-i pasă. Dimpotrivă, el se frămînta cumplit, cuprins de remuşcări şi de ciudă... Şi timp de două zile bea acasă la el. Îl trimitea la magazin să-i ia votcă, pe feciorul-său, un băieţandru de-o şchioapă.

— Să nu stai acolo, s-asculţi ce trăncăneşte lumea, îi zicea cu un aer vinovat şi cu ciudă în glas. Ia o sticlă şi vino fuga acasă.

Fusese, într-adevăr, chemat de cîteva ori la sovietul sătesc, povăţuit acolo, ameninţat că se vor lua măsuri împotriva lui... Treaz fiind, Bronka, evita privirea preşedintelui, îi răspundea supărat, de-aproape nu-l înţelegeai ce spune.

— Bine, bine !.. Lasă-te, bre, de chestiile astea ! Ei şi ?... Mare scofală !...

Pe urmă dădea pe gît o „sticloanţă" la magazin, şedea o vreme pe trepte, ca să-l „apuce", după care se ridica în picioare, îşi sufleca mînecile şi zicea cu glas tare :

— Poftiţi, vă rog ! Care doreşte ? Pe ăl de l-oi schilodi oleacă, rog să nu se supere. Mille pardons !...

Era, însă, într-adevăr, un ţintaş fără pereche.

Cred !

Duminica îl cuprindea urîtul mai abitir ca oricînd. Îl măcina pe dinăuntru, îl ustura la ficaţi... Maxim parcă-l vedea aievea ca pe un fel de muiere dintr-alea jegoase, bolnave şi neruşinate, cu gura mirosindu-i urît, care ar fi umblat să-l mîngîie, să-l sărute...

— Na, că m-a apucat !... Iar a dat peste mine.

— Of !... Doamne... Vrea şi Umflatu' să pară om : vezi doamne, i-e urît ! îl lua peste picior nevastă-sa, Liuda, o femeie aspră, muncitoare : ei nu-i era urît niciodată. De ce ţi-o fi urît, omule ?

Maxim Iarikov o aţintea cu privirea ochilor săi negri, înflăcăraţi... Strîngea din dinţi.

— Haide, înjură-mă, poate ţi-o trece urîtul. Că la aşa ceva eşti meşter.

Uneori Maxim izbutea să-şi înfrîngă pornirea, să n-o înjure. Voia să se facă înţeles.

— Parcă tu mă poţi înţelege ?

— De ce să nu te-nţeleg ? Lămureşte-mă şi-am să te-nţeleg.

— Vezi, mă, tu ai mîini, picioare şi... alte organe. Cît de mari or fi, asta-i altă poveste, dar le ai pe toate la locul lor. Dacă te doare piciorul, îl simţi că te doare, cînd te-apucă foamea, te-aşezi la masă... Este ?

— O fi.

Maxim sărea de pe scaun (era un bărbat iute, de vreo patruzeci de ani, aprig şi nărăvaş, tot voia să se spetească muncind şi tot nu izbutea s-o facă,

deşi muncea mult), se-apuca să măsoare odaia, iar ochii îi sclipeau a furie :

— Da' mai are omul şi-un suflet ! Uite ăsta de-aici — îşi arăta el pieptul — şi mă doare ! Doar nu umblu cu prefăcătorii ! Îl simt că mă doare !

— Altundeva nu te doare ?

— Ascultă ce-ţi spun ! ţipa ascuţit Maxim. Dacă vrei să mă-nţelegi, ascultă-mă ! Dacă te-a făcut mă-ta de lemn, măcar încearcă să pricepi că mai sînt şi oameni cu suflet ! Doar eu nu vin să-ţi cer trei ruble de-o votcă, eu vreau să... Of, că proastă mai eşti ! îşi pierdea el răbdarea, dîndu-şi seama deodată, cu toată limpezimea, că niciodată nevastă-sa n-o să-l poată înţelege. Niciodată. De şi-ar spinteca pieptul, de şi-ar scoate sufletul de acolo şi i l-ar arăta, ea nu i-ar spune decît atît : păi ăla-i borhot ! De fapt, nici el nu credea că sufletul îi este numai aşa, un boţ de carne. Prin urmare, orice i-ar zice nevesti-si, degeaba îi zice. Şi-atunci la ce bun să-şi facă inimă rea ? De m-ai întreba — îşi relua el vorba — pe cine urăsc eu cel mai tare pe lumea asta, eu ţi-aş zice : pe oamenii fără suflet. Ori cu sufletul pocit. Decît să stai de vorbă cu de-alde voi, ăştia, mai bine te dai cu capul de pereţi.

— Mă, ce-ţi mai umblă gura !

— Piei de-aici, să nu te văd !

— Păi de ce te-nfurii, bărbate, dacă zici că ai suflet ?

— Da' tu ce, crezi că sufletu-i turtă dulce ? Sufletul meu uite că se-ntreabă : de ce l-oi fi tîrînd întruna după mine ? D-aia mă şi doare. Da' dacă mă doare, eu mă-nfurii. Îmi fac nervi.

— Şi mai du-te dracului cu nervii tăi cu tot. În ziua de duminică, lumea petrece, vorba ceea, în

chip civilizat. Merge la cinema... Numai tu, vezi doamne, cu nervii tăi. Umflatule...

Maxim se oprea în fața ferestrei și sta multă vreme nemișcat, uitîndu-se afară, pe uliță.

E iarnă și e ger. Spre cerul înalt și înghețat satul trimite trîmbe de fum cenușiu: lumea stă la căldurică. Pe uliță trece cîte-o bătrînă, ducînd cu cobilița gălețile pline și chiar de după geamurile duble ale ferestrei se aude cum îi scîrțîie pe sub pîslari zăpada tare, înghețată. S-apucă apoi, tam-nisam, să latre cîte un cîine și tace din nou: e ger mare. Oamenii îs pe la casele lor, la gura sobei. Stau de vorbă, fac de mîncare, discută despre ce-a făcut cutare sau cutare... Dacă au ce bea — beau, dar nici acolo nu-i cine știe ce veselie.

Cînd îl apucă urîtul, Maxim nu stă să filozofeze, nici nu cere nimănui nimic, n-are în el decît durere și mînie. Dar nu-i mînios pe cineva anume, nici nu simte nevoia să-i dea cuiva peste bot și nici nu-i vine să-și pună ștreangul de gît. Nu vrea nimic și tocmai asta e ceea ce-l chinuiește. Nici să stea întins în pat nu-l trage inima și nici să bea rachiu, căci nu vrea să se facă de rîsul lumii, îi este silă de-așa ceva. Altă dată o mai făcea. Într-o zi, beat fiind, plînsese la miliție în hohote și se bătuse cu capul de-un perete pe care se aflau atîrnate tot soiul de afișe: zicea, vezi doamne — aflase asta abia mai tîrziu — că el și c-un alt sătean ar fi inventat un motor puternic, dar de dimensiunile unei cutii de chibrituri și că ar fi vîndut planurile acestuia americanilor. Că el, Maxim, își dă seama perfect de bine cît îi e de josnică fapta săvîrșită, recunoaște că nu-i decît un trădător, un „Vlasov al științei" și cere să fie dus

sub escortă la Magadan. Ținea, totodată, morțiș să meargă într-acolo desculț.

— Da' de ce-ai înstrăinat planurile? îl tot întreba plutonierul. Și cui!!!

Asta Maxim n-o mai știa. Știa doar că a ajuns „mai ticălos ca Vlasov" și continua să plîngă în hohote.

Într-o asemenea chinuitoare zi de duminică, Maxim sta din nou la fereastră și se uita afară, pe uliță. Era și-atunci o zi senină, geroasă, iar din hornurile caselor urcau spre cer trîmbe de fum.

„Și ce-i cu asta? gîndea, supărat, Maxim. Tot așa a fost și-acum o sută de ani. Nu-i nimic nou. Și-așa o să fie totdeauna. Uite că trece un puști, feciorul lui Vanka Malofeev... Or eu mi-l amintesc pe Vanka însuși, cînd era așa, ca fi-su. Pe-atunci eram și eu la fel. O să mai treacă un timp și ăștia, micii, o să aibă la rîndul lor copii. Iar copiii lor — alți copii. Și asta-i tot? Păi la ce bun?"

Simțămîntul care-l cuprinsese, se făcu de neîndurat... Tocmai atunci își aminti că lui Ilia Lapșin, vecinul lui, îi venise un oaspete — un neam de-al nevesti-si — și că oaspetele acela era un popă. Popă în toată legea, cu plete lungi. Era bolnav, avea ceva la plămîni și venise aci, în sat, să se doftoricească. Se doftoricea cu seu de viezure. Îi făcea rost de viezuri cumnatu-său. Popa avea bani și, împreună cu Ilia, se apuca deseori să bea spirt. Nu bea altceva decît spirt.

Maxim o porni spre casa lui Lapșin.

Ilia tocmai sta cu popa la masă, bea cu el spirt și tăifăsuiau amîndoi pe-ndelete. Se și afumase omul: moțăia și bolmojea întruna că duminică —

nu duminica asta, duminica ailaltă — o să-i aducă popii doisprezece viezuri deodată.

— La ce-mi trebuie atîţia ? zicea popa. Mie să-mi aduci trei, da' graşi.

— Ba ţi-aduc doişpe şi-ţi alegi tu p-ormă din ei. Treaba mea e să ţi-i aduc. După aia ţi-l alegi tu p-ăl care o fi mai gras. Că, vorba ceea, trebuie să te-nzdrăveneşti... D-aia ţi-i şi aduc. O duzină-ntreagă...

Popa începuse a se plictisi de bolmojeala lui Ilia. Văzîndu-l pe Maxim, se-nveseli.

— Ce vînt te-aduce ? îl întrebă.

— Mă doare sufletu', mărturisi Maxim. Şi-am venit să aflu : p-ăi credincioşi îi doare vreodată sau nu-i doare ?

— Nişte spirt bei ?

— 'Mneata să nu-ţi închipui c-am venit pentru aşa ceva. Pot să şi beau, da' n-am venit pentru asta. Vreau să ştiu : pe dumneata, de exemplu, te doare vreodată sufletu' ?

Popa turnă spirtul în pahare, împinse unul dintre ele spre Maxim, îi dădu şi sticla cu apă.

— Potriveşte-i tăria după cum îţi place.

Popa era un bărbat voinic, de vreo şaizeci de ani, lat în umeri şi cu nişte mîini enorme. Nici nu-ţi venea a crede că are ceva la plămîni. Ochii îi erau limpezi şi vădeau înţelepciune. Pe oamenii din preajma lui îi aţintea drept în ochi cu o privire îndrăzneaţă. Pe unul ca ăsta îl vedeai mai degrabă fugind de plata unei pensii alimentare, decît fluturînd cădelniţa prin biserică. Nu arăta deloc a om cucernic, înclinat spre o viaţă retrasă : c-o mutră ca a lui nu prea erai potrivit să descurci firele încîlcite — vii şi sensibile — ale amărăciunilor şi durerilor omeneşti. Şi totuşi — Maxim îşi

dădu repede seama de asta — popa trebuia să fie un om tare interesant.

— Zici că te doare sufletul ?

— Mă doare.

— M-da. Popa trase o duşcă şi se şterse pe buze cu colţul feţei de masă. Hai s-o luăm mai pe departe. Ascultă-mă cu luare-aminte şi nu mă-ntrerupe. Se lăsă pe spătarul scaunului, îşi netezi barba şi-şi începu vorba cu o vădită plăcere.

— Cînd s-a ivit pe lume neamul omenesc, tot atunci s-a născut şi răul. Născîndu-se răul, s-a născut şi dorinţa omului de a lupta împotriva lui. A apărut, aşadar, binele. Asta înseamnă că binele n-a apărut decît atunci cînd a apărut şi răul. Cu alte cuvinte, există răul — există şi binele, nu există răul — nu există nici binele. Clar.

— Zi-i, zi-i.

— Nu mă lua aşa, că nu mai zic nimic. Popa era pesemne ahtiat după asemenea divagaţii ciudate, abstracte şi iresponsabile. Ce reprezintă Hristos ? continuă el. Hristos este însăşi întruchiparea binelui, menit să nimicească răul de pe pămînt. De două mii de ani e prezent ca idee în mijlocul oamenilor şi luptă împotriva răului.

Ilia adormise cu capul pe masă.

— De două mii de ani se-ncearcă, deci, a se nimici, în numele lui Hristos, răul de pe pămînt, dar sfîrşitul acestei lupte nici măcar nu se întrevede. Te rog, nu mai fuma. Ori du-te şi fumează colo, la gura sobei.

Maxim îşi strivi ţigara de talpă şi continuă să asculte cu mult interes.

— Da' ce ai 'mneata la plămîni ? îl întrebă din politeţe pe popă.

— Mă dor, răspunse acesta scurt şi fără chef.

— Seul de viezure te-ajută ?

— M-ajută. Dar să continuăm... fiul meu cel zăhăit.

— Ce ai, taică ? făcu mirat, Maxim.

— Doar te rugasem să nu mă-ntrerupi.

— Atîta te-am întrebat : ce ai la plămîni ?

— Ba m-ai întrebat de ce te doare sufletul. Iar eu încerc să-ţi arăt cît mai pe-nţelesul tău imaginea acestei lumi, pentru ca sufletul tău să-şi dobîndească liniştea. Ziceam, aşadar, că ideea unui Hristos a apărut din dorinţa ca răul să fie înfrînt. Altminteri, ideea asta n-ar fi avut nici un rost. Ia închipuie-ţi că binele ar ieşi biruitor. Că ar birui, adică, Hristos. Ar mai fi atunci nevoie de el ? Cîtuşi de puţin. Vezi, aşadar, că nu-i vorba de-un factor veşnic, nepieritor, ci de unul provizoriu, temporar, cum ar fi, de exemplu, dictatura proletariatului. Eu însă doresc să cred în ceva veşnic. Într-o forţă uriaşă, nepieritoare. Într-o ordine eternă, care ştiu că se va instaura odată şi odată.

— În comunism, adică ?

— Ce-i cu comunismul ?

— Crezi în comunism ?

— Nu e de domeniul meu. Văd că iar mă-ntrerupi.

— Gata. N-o mai fac. Te-aş ruga numai să vorbeşti mai aşa... ca să te pot pricepe. Şi n-o lua prea repede.

— Ţi-am spus un lucru foarte clar : vreau să cred în binele etern, veşnic, în dreptatea eternă, în eterna Forţă supremă, care a iscat toate astea pe pămînt. Vreau să cunosc această forţă şi vreau să sper că ea va învinge. Căci altfel, ce scop ar avea totul ? Ei bine, unde-ar trebui să caut această

forţă ? Popa se uită întrebător la Maxim. Şi există ea, oare ?

Maxim înălţă din umeri.

— Nu ştiu.

— Nici eu nu ştiu.

— Asta-i bună !

— Şi-ncă una. Da. Nu cunosc o asemenea forţă. Şi se prea poate ca, om fiind, să nici nu-mi fie dat s-o cunosc, s-o pătrund cu mintea, să-i desluşesc esenţa. Or, în cazul ăsta, refuz să înţeleg pentru ce exist ca fiinţă pe-acest pămînt. Vezi, asta e ceea ce mă frămîntă. Iar tu, cu sufletul tău bolnav, să ştii că ai venit exact unde trebuia. Mă doare şi pe mine sufletul. Numai că tu ai venit să capeţi răspunsul de-a gata, iar eu încerc din răsputeri să-i dau de fund. Avem însă în faţă un imens ocean, care nu poate fi golit cu paharul. Şi-atunci ne-apucăm să dăm pe gît porcăria asta... Popa mai trase o înghiţitură de spirt şi se şterse din nou la gură cu faţa de masă. Cînd bem aşa ceva, reluă el, încercăm, de fapt, să golim oceanul şi să-i dăm de fund. Dar o facem tot cu paharul. Cu paharul, fiule ! Cercul s-a închis : sîntem condamnaţi.

— Spune-mi... Aş putea să zic şi eu o vorbă ?

— Dă-i drumul.

— Văd că eşti un popă foarte... interesant. Oare există şi popi dintr-ăştia ?

— Sînt om şi nimic din ce este omenesc nu mi-e străin. Asta a spus-o un ateu celebru, şi-a spus-o foarte just. A dat, ce-i drept, dovadă de-o oarecare vanitate, căci în timpul vieţii lui nu l-a socotit nimeni Dumnezeu.

— Deci, dacă te-am înţeles bine, Dumnezeu nu există ?

— Am spus că nu există. Acum voi spune că da, există. Mai toarnă-mi, fiule, nişte spirt, adaugă-i douăzeci şi cinci la sută apă şi dă-mi paharul. Toarnă-ţi şi ţie. Toarnă-ţi, fiule al meu cel cu mintea simplă, şi să ni se-mplinească vrerea, să dăm, adică, de fundul oceanului! Popa mai trase o înghiţitură. Da. Acum voi spune că există. Iar numele lui este Viaţa. Acesta e Dumnezeul în care cred. E un Dumnezeu sever şi preaputernic. El ne oferă binele şi răul laolaltă. De fapt ăsta este şi raiul de care ştim cu toţii. De ce adică am hotărît noi că binele trebuie să biruiască răul? Pentru ce să-l biruiască? Mie, de exemplu, mi s-ar părea interesant să aflu că tu n-ai venit aici ca să afli adevărul, ci ca să bei spirt. Şi că stai şi te holbezi la mine doar ca să-mi arăţi că te interesează într-adevăr vorbele mele...

Maxim se foi pe scaun.

— Dar tot atît de interesant ar fi de ştiut că-ntr-adevăr, nu de spirt ai nevoie, ci de adevăr. În fine, cel mai interesant ar fi să aflu adevărul adevărat. Ce te-a adus aici: sufletul ori spirtul? După cum vezi, eu stau şi-mi frămînt creierii, în loc ca pur şi simplu să-mi fie milă de tine, o gînganie amărîtă. Dar tocmai de aceea, potrivit credinţei mele în acest Dumnezeu al meu, eu vin în cele din urmă şi-ţi spun: te doare sufletul? Foarte bine. Minunat! Înseamnă că ai avut barem o tresărire-n tine! Că altminteri, cu echilibrul tău sufletesc, nici de pe cuptor nu te-ai fi urnit. Trăieşte-ţi viaţa, fiule, plîngi şi joacă. Să nu te temi c-ai să lingi pe lumea ailaltă tigăi încinse, căci şi aici, pe lumea asta, ai să ai parte cu vîrf şi îndesat şi de rai, şi de iad. Popa vorbea tare, se-ncinsese la chip, năduşise. Ai venit să afli în ce să crezi? Ei bine, află că ai

perfectă dreptate: pe cei credincioşi sufletul nu-i doare. Iar de crezut, să crezi în Viaţă. Cum s-or sfîrşi toate astea, nu ştiu. Încotro se-ndreaptă toate — nici asta n-o ştiu. Ştiu însă că-i foarte interesant să alerg înainte, împreună cu toţi ceilalţi, iar dacă se poate, să-i şi întrec... Răul? Fie şi răul! Dacă în întrecerea asta superbă mi-ar pune cineva piedică, eu m-aş ridica de jos şi i-aş arde una peste bot. Nici un fel de „întoarce-ţi şi obrazul drept". Una peste bot şi basta.

— Da' dacă o avea ăla pumnu' mai greu?

— Înseamnă că asta mi-e soarta: să alerg în urma lui.

— Da' de alergat, încotro alergăm?

— Unde-a dus surdu' roata... Ce-ţi pasă încotro alergăm? Alergăm în aceeaşi direcţie cu toţii: şi ăi buni, şi ăi răi.

— Eu parcă n-aş simţi că alerg încotrova, zise Maxim.

— Înseamnă că eşti slab de picioare. Damblagiu. Înseamnă că asta ţi-e soarta: să stai în loc şi să te smiorcăi.

Maxim strînse din dinţi... Înfipse în celălalt o privire încinsă, rea.

— Da' de ce să am parte de-aşa soartă?

— Pentru că eşti slab. Eşti slab ca un... ca o găină fiartă. Şi nu-ţi mai învîrti ochii ăia-n cap!

— Ascultă, popă!... Da' dacă-ţi ard eu una acuma, ce-o să fie?

Popa — bolnav, bolnav — dar slobozi totuşi un tunător hohot de rîs, de-a mai mare dragul.

— Da' p-asta o vezi? îi arătă el lui Maxim mîna cît o lopată. Să ştii că-i de nădejde: selecţia naturală s-ar produce cît ai clipi.

— Îmi iau puşca.

— Şi-or să te pună la zid. Asta o ştii şi tu, de aceea n-ai să-ţi iei puşca, fiindcă eşti slab.

— Îţi vîr cuţitu-n burtă. Asta o pot face.

— Şi-ai să capeţi cinci ani. Pe mine o să mă doară burta o lună de zile, şi-o să-mi treacă, iar tu ai să tragi de tine cinci ani.

— Atunci de ce te doare şi pe dumneata sufletul ?

— Eu sînt bolnav, dragul meu. N-am alergat decît o jumătate de drum şi uite că m-am poticnit. Ia umple-mi paharul...

Maxim i-l umplu.

— Spune-mi, tu ai zburat vreodată cu avionul ? îl întrebă popa.

— Am zburat. De multe ori.

— Iar eu n-am zburat decît o dată, venind încoace. I-o chestie grandioasă, băiete. Cînd m-am urcat în avion, mi-am zis : dacă baraca asta zburătoare s-o da peste cap, înseamnă că aşa mi-a fost scris. N-are de ce să-mi pară rău şi nici să-mi fie frică. M-am simţit admirabil tot drumul ! Iar cînd dumnealui m-a ridicat de la pămînt şi m-a dus pe sus, chiar l-am mîngîiat cu mîna : bravo, zic, neică ! Uite, cred în avioane. Şi-n general sînt în viaţă multe lucruri drepte. Unor oameni, de exemplu, le pare rău după Esenin, zic că a trăit prea puţin. Ba a trăit tocmai cît ţine un cîntec. De i-ar fi fost cîntecul mai lung, nu ne-ar mai fi încleştat inima. Cîntece lungi nu se află pe lume.

— Da' la biserică, la voi, cum e ?... Cînd începeţi cîte unul...

— Acela nu-i cîntec, băiete, acela e geamăt. Ba nu, Esenin... O viaţă care a ţinut cît un cîntec. Ţi-e drag Esenin ?

— Mi-e drag.

— Hai să zicem unul de-al lui.

— Nu mă pricep.

— Ţine-atunci isonul, da' să nu mă-ntrerupi.

Şi, cu basul lui profund, popa începu să zică despre arţarul cel îngheţat şi zise atît de frumos şi de trist, că-ntr-adevăr simţeai cum ţi se încleştează inima. Iar cînd ajunse la cuvintele „parcă din dîrzenie mi-am mai pierdut şi eu", izbi deodată cu pumnul în tăblia mesei şi, scuturîndu-şi chica, izbucni în plîns.

— Dragul de tine, drag !... Tu l-ai avut la inimă pe ţăran !... Ţi-a fost milă de el ! Iar mie mi-e drag de tine. Drept e să fie aşa ? Drept. E prea tîrziu ? Da, e prea tîrziu...

Maxim îşi dădu seama că şi lui începe să-i fie drag de popă.

— Părinte ! Părinte... Ascultă ici !

— Nu vreau ! suspină popa.

— Ascultă ce-ţi zic, momîie !

— Nu vreau ! Tu eşti slab de picioare...

— Ba pe unul ca tine îl întrec de la primul kilometru ! Auzi, cică aş fi slab de picioare !... Moxule !

— Roagă-te, băiete ! Popa se ridică de pe scaun. Repetă după mine.

— Du-te-ncolo !...

Popa îl ridică pe Maxim de guler, uşor, cu o singură mînă, şi-l aşeză lîngă el, în picioare.

— Zi după mine : cred !

— Cred ! zise Maxim.

— Mai tare ! Cu voce solemnă : cre-ed ! Împreună cu mine : cre-e-ed !

— Cr-e-ed ! intonară amîndoi. Îndată popa continuă de unul singur, cu recitativul lui dintotdeauna :

— În aviaţie, în mecanizarea agriculturii, în revoluţie ştiinţifică-ă! În cosmos şi-n imponderabilitate! Căci toate acestea sînt realităţi obiective-e! Acu-mpreună! După mine!

Răcniră amîndoi :

— Cre-e-ed!

— Cred că-n curînd s-or aduna toţi în mari şi-mpuţite oraşe! Cred că s-or înnăbuşi acolo şi-or zbughi iar pe cîmpie!... Cred!

— Cre-ed!

— În seu de viezure, în corn de taur, în oişte ţeapănă-ă! În carne şi-n moliciune trupească-ă!...

...Cînd Ilia Lapşin izbuti să se trezească din somn, ce-i văzură ochii? Uriaşul popă îşi zvîrlea de colo pînă colo prin odaie trupul de atlet, sălta, răcnind, într-o căzăcească îndrăcită, se bătea cu palmele pe şolduri şi pe piept:

— Hei, cred, cred!

I-ra, i-ra, i-ra, unu!

Cred, cred!

M-pa, m-pa, m-pa, doi!

Cred, cred!...

Ocolindu-l pe popă, sălta mărunt din picioare Maxim Iarikov. Îşi pusese mîinile în şolduri şi, răcnind cu glas de muiere, îi ţinea popii isonul

— A-ta, a-ta, a-ta, trei!

Cred, cred!

I-ta, i-ta, i-ta, patru!

— După mine! urla popa.

— Cred, cred!...

Maxim îi călca popii pe urme, dădeau ocol odăii, în tăcere, săltînd uşor, apoi popa se repezea iar, ca-ntr-o copcă, într-un iureş de căzăcească, şi-şi desfăcea larg braţele... Scîndurile duşumelii se-ndoiau sub greutatea lui.

— Hei, cred, cred!

T-na, t-na, cinci am spus!

Toate oiştile-n sus!

Cred! Cred!

Şase-n şiţă şi-n blăniţă!

Cred! Cred!

Amîndoi, atît popa, cît şi Maxim, jucau cu un fel de furie, erau atît de îndîrjiţi, încît nici nu părea de mirare că joacă. Aici ori era de jucat, ori de sfîşiat cămaşa la piept, de hohotit şi de scrîşnit din dinţi.

Ilia se uită cît se uită la cei doi, apoi se ridică şi-o porni şi el în urma lor. De strigat însă, nu strigă în răstimpuri decît atît: „Ih-ha! Ih-ha!“ Cuvinte nu ştia.

Popii i se muiase cămaşa-n spate, iar pe sub ea i se ghiceau jucînd muşchii vînjoşi. Altcîndva, pesemne că nu ştiuse de oboseală, iar boala încă nu avusese răgazul să-i roadă trupul. Şi nici de-aci încolo n-avea să-i fie prea uşor s-o facă: pînă atunci, popa avea să hăpăie toţi viezurii din împrejurimi. Iar la o adică, de i s-o recomanda, o să ceară să i se aducă şi-un lup mai grăsan: că de plecat, n-avea să plece el cu una, cu două.

— După mine! răcni din nou.

Tustrei, în frunte cu popa cel încins şi îndîrjit, porniră din nou, jucînd, să dea ocol încăperii. O dată şi încă o dată. Pe urmă popa sări iar, ca o jivină uriaşă, greoaie, în mijlocul acelui cerc şi sub picioarele lui se îndoiră şi-acum scîndurile duşumelii... Sus, pe masă zăngăniră farfuriile şi paharele.

— Hei, cred! Cred!...

Cum a zburat iepuraşul

O fetiţă, pe nume Verocika, se îmbolnăvise foarte grav. Tatăl ei, Feodor Kuzmici, un bărbat mai în vîrstă, îşi pierduse somnul şi liniştea. Verocika era un copil făcut mai tîrziu de cum s-ar fi cuvenit, avea, fără doar şi poate, să fie şi ultimul, şi Feodor Kuzmici o iubea cu patimă. Era o fetiţă nespus de jucăuşă, se juca întruna cu el, cînd îl prindea pe acasă nu i se mai dădea jos din braţe, îl tot trăgea de păr, voia să-şi pună ochelarii lui pe năsucul ei cît un nasture... Şi uite-o acum că a căzut la pat ! Cunoscîndu-i necazul, prietenii lui Feodor Kuzmici — avea nişte prieteni influenţi — i-au trimis acasă doctori peste doctori. Deşi într-un caz ca ăsta, medicul de sector ştia şi singur că o pneumonie nu se tratează altcumva decît cu injecţii. Deci şi pe fetiţa asta, cît era ea de mică, au ţinut-o numai în înţepături. De cum le intra însă sora medicală pe uşă, Feodor Kuzmici se şi făcea nevăzut. Da buzna pe palierul scării, ba mai şi cobora vreo două etaje şi rămînea acolo, fumînd ţigară după ţigară. Nu se întorcea acasă decît mult mai tîrziu, cînd fetiţa se potolea din plîns şi sta în pătucul ei, slăbită, cuprinsă de fierbinţeli... Şi se uita la el. Feodor simţea atunci că i se opreşte inima. Dacă ar fi putut să plîngă, dacă i s-ar fi slobozit izvorul lacrimilor, ar fi plîns cu hohote. Lacrimile însă i se înţepeneau undeva în gîtlej şi nu voiau deloc să ţîşnească. Durerea şi neputinţa în faţa bolii îl făcuseră să-şi jignească amarnic soţia : o învinuise într-una din zile că n-a avut grijă de copil :

„Mai mult la cîrpe ţi-e gîndul decît la fată, îi spusese în ziua aceea, la bucătărie, de parcă i-ar fi azvîrlit nişte bolovani grei pe masă. Vă repeziţi să vă umpleţi şifonierele..." Nevastă-sa izbucnise în plîns... De atunci, chiar dacă n-au mai continuat să se certe — nu mai era chiar aşa de simplu s-o facă — au încetat să mai caute unul la celălalt ajutor şi alinare : au suferit, cum se spune, fiecare în parte.

Doctorul le venea zilnic în casă. Şi-ntr-o zi le spuse că a sosit momentul cînd... Mă rog, cînd toate puterile trupeşti ale fetiţei s-au năpustit asupra bolii şi dacă ar fi cu putinţă ca tocmai acum copila să fie ajutată cu ceva, să-i fie stimulat, adică, moralul, să-i fie îndreptată voinţa spre un lucru plăcut, însănătoşirea i-ar fi şi mai grabnică. Nu, nu, ea se va face bine oricum, însă ar fi cît se poate de nimerit dacă ea însăşi, fie chiar fără să-şi dea seama de asta, şi-ar dori mult, mult de tot, să se vadă sănătoasă.

Feodor Kuzmici se aşeză lîngă pătucul în care zăcea fiică-sa.

— Ia spune-mi, fetiţă dragă, ce ţi-ar dori ţie sufleţelul ? Gîndeşte-te bine. Am să-ţi aduc tot ce pofteşti. Şi la o adică am să-l caut pe un vrăjitor, cunosc eu unul care poate să facă orice. N-ai vrea să-ţi împodobesc un brăduţ ? Îţi aminteşti ce brad frumos am avut noi de Anul nou ? Unul cu beculeţe !....

Mîna mică a fetiţei tresări pe plapomă şi se răsuci cu palma în sus : era gestul prin care Verocika se împotrivea, de obicei, la cîte o treabă pe care n-o socotea că-i aşa cum se cuvine.

— Păi băduţu se-mpodobeşte numa ialna !...

— Ai dreptate, ai dreptate, dădu grăbit din capul lui cărunt Feodor Kuzmici. Uitasem. Atunci poate că vrei, cînd te-ai face bine, să mergem la cinema ? Să vedem nişte filme cu desene animate ? Multe, multe desene animate...

— Da' eu n-am voie să văd plea multe, zise Verocika cea deşteaptă. Tăticule ! îşi săltă ea deodată căpşorul din pernă : Mie mi-a spus unchiul Egol o poveste cu iepuasu... O poveste tale fumoasă !...

— Nu zău ? exclamă înveselit Feodor Kuzmici. Ţi-a spus unchi-tău Egor o poveste ? Cu iepuraşul ?

— Da, da, cu iepuasu...

— Şi-ai vrea s-o mai asculţi o dată ?

— Da, cum a zbuat el cu balonasele.

— Cu balonaşele ? Cu care balonaşe ?

— Cu alea, cu balonasele... Unchiu ale să vină ial pe la noi ?

— Unchiul ? Nu, draga mea, n-are să vină. Unchiul Egor stă departe, într-un alt oraş. Da' poate o să-mi aduc eu aminte de povestea asta. Cu ce ziceai c-a zburat iepuraşul ? Cu balonaşele ? A plecat într-o plimbare ?

— Ba nu-u ! Ochii fetiţei se umplură de lacrimi. Tu nu stii... A bătut vîntu şi iepuasu a zbuat sus, sus... Vleau să vină unchiu Egol...

— Să vină unchiul Egor ? Stă prea departe, scumpa mea. Ca să vină la noi, trebuie să meargă mult de tot cu trenul... Ştii ? Cu trenul : tu-tu-tu... Ori să zboare cu avionul...

— Atunsi povetete-mi tu...

— Despre iepuraş ? Adu-mi tu aminte niţel şi-am să-ţi povestesc. Ce zici c-a făcut el cu balonaşele ? Mai întîi le-a umflat, nu-i aşa ?

Fetiţa îşi încruntă sprîncenele, închise ochii şi se întoarse cu faţa la perete. Printre gene îi răsări o lacrimă, i se prelinse pe obraz şi căzu pe-o cută a pernei.

— Fată dragă ! exclamă tatăl. Nu mai plînge ! Am să aflu îndată toată povestea. Mama cred că ştie foarte bine cum a zburat el cu balonaşele. Vin îndată. Bine ? Şi-am să ţi-o povestesc.

Feodor Kuzmici dădu fuga la bucătărie, unde se afla nevastă-sa. Năvăli acolo cu o asemenea expresie aşternută pe chip, încît femeia se înspăimîntă :

— Ce s-a-ntîmplat ?

— Nimic, nimic... Tu nu-ţi aduci aminte cum a zburat iepuraşul cu balonaşele ?

— Cu balonaşele ? nu-l înţelese nevastă-sa. Care iepuraş ?

— Unul franţuzesc ! Cu coarne ! I-a spus fetei Egor o poveste cu un iepuraş. N-o ţii minte cumva?

Nevastă-sa se supără şi începu să plîngă. Feodor Kuzmici îşi reveni, o luă de umeri şi se apucă să-i şteargă lacrimile.

— Haide, haide, nu mai plînge...

— Stau aici ca o criminală..., se văită femeia. Nu mai scoţi un cuvînt, fără să te răsteşti la mine. Crezi că numai tu suferi ?

— Haide, haide, repetă Feodor. Iartă-mă, n-am făcut-o din răutate... Mi-am pierdut capul : nu-mi vine în minte nimic.

— Despre ce poveste e vorba ?

— Despre una c-un iepuraş... Cum a zburat el cu balonaşele. I-a povestit-o Egor. Aoleu ! îi veni deodată o idee. Stai că-i telefonez lui Egor ! Dau fuga chiar acum la poştă.

— Ce să cauţi la poştă ? Poţi să-l suni şi de-acasă.

— De-acasă ?... Pînă te rogi de telefonistele astea... Nu, mă duc acolo.

Şi Feodor Kuzmici plecă grăbit spre poştă. Pe drum însă îi veni în minte o altă idee : să-l cheme pe Egor încoace. O să vină şi-o să-i spună fetei tot soiul de poveşti. Că la treburi dintr-astea e priceput, nevoie-mare. Nici vorbă c-a născocit din capul lui povestea cu iepuraşul. Şi-o să-i mai născocească şi altele... Azi e joi, mîine e ultima zi de lucru, o să se învoiască omul, iar duminică seară o să plece înapoi. Că nu face decît vreo două ore şi ceva cu avionul. Are să fie pentru fată o surpriză nemaipomenită, gîndi el mai departe. Că ea nu mai poate după „unchiu Egol", îi plac grozav şi poveştile pe care i le spune, stă cu gura căscată să le asculte...

Nu izbuti chiar cu una, cu două să ajungă cu telefonul la frate-său. Pînă la urmă ajunse. Spre norocul lui, Egor era acasă : tocmai venise — în pauza de prînz — la masă. Asta însemna că Feodor Kuzmici nu mai trebuia să-şi piardă vremea ca să-i explice cumnatei sale cum că i s-a îmbolnăvit fetiţa şi aşa mai departe.

— Ascultă, Egor ! strigă el în receptor. Duminică te urci în avion şi pleci îndărăt. Totul o să fie în ordine. Dacă vrei, îi trimit şefului tău o telegramă !

— Dă-o-ncolo de telegramă ! strigă la rîndul lui, de la celălalt capăt al firului, Egor Kuzmici. Nu despre asta-i vorba ! E vorba că ne-am pus în gînd să plecăm la ţară şi...

— Mă, Egor, lasă, mă, plecatul la ţară ! Te rog din suflet ! Fata-i chiar acum la momentul critic, mă-nţelegi ? Adineaori chiar a podidit-o plînsul...

— Păi eu aş veni bucuros... Alo, m-auzi ?

— Te-aud, te-aud.

— Aş veni bucuros, numai că... Egor nu-şi mai isprăvi vorba şi glasul îi amuţi.

— Egor ! Egor ! urlă Feodor Kuzmici.

— Stai niţel, îi răspunse celălalt. Discut aici cu nevastă-mea.

„Aha ! gîndi Feodor. S-o fi pus nevastă-sa de-a curmezişul."

— Auzi, Egor ! i se adresă din nou lui frate-său. Dă-i, mă, receptorul nevesti-ti, să vorbesc eu cu ea.

— Bună ziua, Feodor Kuzmici ! auzi de departe o voce subţirică, politicoasă. Vi s-a îmbolnăvit fetiţa ?

— S-a îmbolnăvit, ce să-i fac ! Ascultă-mă, Valentina... Feodor îi uită brusc patronimicul. Doar îl ştia foarte bine şi uite că-i zburase din minte. Ascultă-mă, Valia dragă, o întoarse el la repezeală, te rog din suflet : lasă-ţi bărbatul să vină la noi pentru două zile ! Numai pentru două zile ! Am să vă rămîn recunoscător ! Am să... Lui Feodor nu-i mai veni în minte ce să-i promită. Am să vă fiu şi eu de ajutor la nevoie !..

— Eu îl las, vai de mine... E-adevărat, tocmai ne pregăteam să plecăm la vilişoară... De-astă toamnă ne stă nedereticată şi voiam să...

— Valia, draga mea, te rog din toată inima ! Mi-e greu să-ţi explic acuma, dar am mare nevoie de Egor. Foarte mare nevoie ! M-auzi, Valia ? Valia !...

— Da, Feodor, sînt eu la aparat, se auzi glasul lui Egor. S-a făcut. Auzi ? Zic, s-a făcut, plec la voi cu avionul. Chiar astăzi.

— Of, Egor.. Cîteva clipe, Feodor nu mai zise nimic. Bine, îţi mulţumesc. Te aştept.

Cît despre Egor, acesta, punînd jos receptorul, avu cu nevastă-sa următorul schimb de cuvinte:

— Poftim! zise Valia. Laşi totul baltă şi pleci valvîrtej să-i spui fetei poveşti...

— N-auzi că li s-a-mbolnăvit copilul?

— Păi de ce-i copil? Să se-mbolnăvească. Or fi vrînd să-l crească fără să le fie bolnav vreodată?

De fapt, nici Egor nu era prea dumirit. Cum vine asta: să faci aproape o mie cinci sute de kilometri... ca să-i spui fetei o poveste? Îşi aminti însă cu ce voce jalnică îi vorbise frate-său — ai fi zis că-i gata-gata să plîngă — şi-şi spuse că are, pesemne, într-adevăr, nevoie de el. Poate că mai multă nevoie are el decît fiică-sa.

— O dată ne-am gîndit şi noi să mergem la vilă şi... bombăni în continuare Valia. Bolşakovii uite că au şi fost. Ziceau că le-a curs apa prin acoperiş. Şi tu ştii prea bine: vila noastră de acolo are acoperişul mai şubred ca la ei...

— Acu' de ce-mi spui mie toate astea? se înfurie Egor. Lui de ce nu i-ai spus? Doar i-am şi promis omului, ce mă tot cicăleşti atîta!

— Ia nu te mai răţoi la mine! Vezi doamne, îl cicălesc! Ce, eu n-am dreptul să-mi spun părerea?

— De ce nu i-ai spus-o lui? Lui trebuia să i-o spui, nu mie! Auzi la dumneaei: „Vi s-a-mbolnăvit fetiţa?"

Egor nu era om rău, însă-i îngîna pe oameni cu atîta măiestrie, atît de bine le imita felul de a vorbi, încît pe mulţi îi apucau toţi dracii şi se supărau pe el. De fapt, asta i-a fost lui în viaţă arma de apărare. Tocmai de aceea, pesemne, se pricepea şi la ticluit poveşti. Căci imita cu aceeaşi măiestrie şi toate animalele: atît pe cele bune, cît

şi pe cele rele, iar cel mai caraghios o imita pe afurisita de mumă a pădurii.

— Du-te, du-te! dădu din mînă Valia a lehamite. Pleacă, fă-le pe plac, dacă n-ai altceva mai bun de făcut. Au ajuns dumnealor mari boieri!...

— Din cîte ştiu, boierii ăştia te-au ajutat cîndva şi pe matale! îi zise Egor cu mustrare în glas. Ai uitat?

Valia ieşi din odaie trîntind uşa. Nu, nu uitase. Feodor Kuzmici o ajutase pe fiica lor să intre la institut. Poţi uita aşa ceva? Se necăjise însă foarte tare şi nu-şi putu ascunde supărarea.

Egor se necăjise şi el. Relaţiile dintre el şi nevastă-sa erau de-aşa natură — totul se petrecuse în timp şi pe neobservate — încît pe primul plan în căsnicia lor se aflau numai şi numai preocupările ei. Egor se împăcase cu această situaţie, întrucît nu se putea spune despre el că ar fi fost un om descurcăreţ: nu era în stare nici să procure bilete pentru staţiunile de odihnă, nici să stea de vorbă, la şcoală, cu profesorii.. Nu ştia decît să muncească. Aşa ceva însă ştie s-o facă şi-un cal. Numai cu munca nu rezolvi mare lucru, de asta se dumirise el mai demult şi tocmai de aceea se şi împăcase cu soarta. Cîteodată, ce-i drept, îşi mai ieşea din fire, dar se potolea repede: se înfuria, ochii începeau să-i sticlească în cap, înjura în gînd pe săturate, dar cam asta era totul. De fapt, e mult mai bine să nu-ţi ieşi deloc din fire şi nici să protestezi, căci asemenea proteste nu fac decît să încingă şi mai mult setea de a domina în căsnicie a oamenilor tari, siguri pe ei.

Egor mai stătu o vreme, supărat, în mijlocul odăii, apoi scoase din scrin patruzeci de ruble şi plecă de-acasă. „Bine că nu trebuie să-mi iau şi

geamantanul, gîndi, mergînd spre aeroport. Poate s-ar cădea totuşi să le cumpăr niscaiva cadouri ? În fine... Dacă a mers totul aşa... împiedicat, ce cadouri să mai cumperi ? Noroc c-am scăpat eu de-acasă ! Deodată încercă un amarnic sentiment de milă pentru micuţa Verocika. Luat adineaori prin surprindere, nu-şi dăduse prea bine seama cît de trebuincioasă se arăta a fi această călătorie. Acum, însă, cînd pornise la drum, pricepu limpede că nu era cazul să stea pe gînduri. Dar dacă fetiţa... Alungă pe dată gîndul, nici nu aşteptă să i se închege în minte. Îl sună apoi de la un telefon public pe şeful lui de atelier (Egor era tîmplar de mobilă fină, mult apreciat de toată lumea din fabrică), iar acesta îl învoi fără nici o vorbă : ştia prea bine că Egor avea să recupereze cît de curînd această zi şi jumătate, ba chiar să lucreze şi mai mult de-atîta.

La aeroport, casiera de la ghişeu îi spuse că pentru cursa spre oraşul N. nu mai sînt bilete.

— Poate mai găsiţi unul pe undeva... o rugă el cu sfială.

— Ce-nseamnă : „mai găsiţi unul pe undeva“ ? Biletele s-au terminat, repetă femeia cu glas sever.

Egor stătu cîteva clipe cu ochii la femeia de după despărţitura de sticlă... Apoi mai făcu o încercare.

— Ştiţi, trebuie neapărat să plec... Vă rog. E vorba de-un copil...

— Doar ţi-am spus clar, cetăţene : nu mai avem bilete. E chiar aşa de neînţeles ? Auzi la dumnealui : „poate mai găsiţi pe undeva“ !...

— De înţeles, am înţeles, numai că... Egor simţi o vie dorinţă s-o îngîne pe femeia de la ghişeu. Ar fi

făcut-o nemaipomenit de bine. „Stai, stai, îi veni deodată o idee. Ăla, de i-am făcut deunăzi nişte stelaje zicea : dacă ai să ai nevoie de ceva, să vii la mine.“ Din fericire, numărul de telefon al preaputernicului tovarăş îl avea notat în agendă. O scoase, grăbit, din buzunar. Iată numărul !

Vorbi îndelung în receptor, încercînd să-i relateze omului cele petrecute cu fetiţa, cu frate-său, cu...

— Pentru ce localitate îţi trebuie biletul ? îşi pierdu răbdarea preaputernicul tovarăş.

— Pentru N.

— Să fi spus aşa de la-nceput. Pentru astăzi ? Un singur bilet ?

— Unul singur. Pentru astăzi. Ştiţi... sînt chiar la aeroport. Şi mi s-a spus că bilete nu mai sînt. Cum, zic, chiar să nu mai fie nici unul ? Nu se poate aşa ceva...

— Bine. Sună-mă peste vreo zece minute, îl întrerupse din nou baritonul cel sigur de sine din receptor.

Egor înţelese că va pleca chiar astăzi.

Începu să se plimbe prin sala aeroportului, lăsă să treacă vreo cincisprezece minute, apoi telefonă din nou.

— Du-te la casa numărul trei şi ia-ţi biletul, îi spuse baritonul.

— Vai, vă mulţumesc din suflet ! se repezi Egor cu mulţumirile. Că-ncepusem chiar să am îndoieli... Mă gîndeam şi la frate-meu, că s-a rugat omul cu lacrimi în ochi de mine. Ştiţi, e-nsurat pentru a doua oară, n-o să mai poată avea alt copil şi tocmai de-aceea se dă acum de ceasul morţii ! O iubesc şi eu pe fetiţa lui, că-i tare deşteaptă, tot mă roagă-ntruna să-i spun poveşti...

— Ei, la revedere, se auzi în receptor. Călătorie plăcută.

— La revedere, zise Egor.

Casa numărul trei nu era cea pe la care trecuse adineaori. Dacă ar fi fost chiar aceea, Egor ar fi ştiut ce să-i spună persoanei de la ghişeu... I-ar fi spus cam aşa: „Care va să zică, tot s-a mai putut găsi un bilet ? Bravo... Frumoasă treabă, preastimato ! Şezi acolo şi-o faci pe principiala : «Doar ţi-am spus că nu mai avem bilete !» Uite c-a fost de-ajuns un telefon şi biletul s-a găsit. Deci, trebuia să-mi spui aşa : «Nu am bilete pentru dumneata». Şi ce-nfumurare, ce-nfumurare pe mătăluţă ! Cînd colo, eşti un zero, chit că porţi uniformă !" Mă rog, poate că nu i-ar fi spus-o chiar aşa de tăios... Ba poate că nu i-ar fi spus nimic : dacă-i vorba de-un zero, la ce bun să-ţi strici gura ?

...În oraşul N. Egor sosi pe la orele cinci dimineaţa, iar la şase se şi afla la uşa lui frate-său.

Sună... Îi deschise Nadejda Semionovna, stăpîna casei.

— O-o ! se miră ea. Aşa devreme ?

— Am avut noroc să găsesc un bilet, îi spuse cu bucurie în glas Egor. Imediat am şi luat avionul... Ce face Verocika ?

— E mai bine. Acuma doarme. Te-aş ruga să umbli mai încet.

— Bineînţeles ! exclamă în şoaptă Egor. Da' Feodor e acasă ?

— Acasă.

— Om sta deocamdată aici, în bucătărie. Să vină şi el încoace.

Feodor veni în halat şi papuci. Încă nu se trezise de-a binelea şi-n halatul acela părea tare caraghios. Pe Egor chiar îl pufni rîsul.

— Parc-ai fi un popă cu ăsta pe tine, îi zise, strîngîndu-i mîna.

Zîmbetul lui Feodor fu mai degrabă o strîmbătură.

— Cum ai călătorit ?

— Bine.

— Ce-a zis nevastă-ta ? Mi-e că a fost împotrivă.

— Mai dă-o-ncolo. Ne făcusem planul să mergem la vilă...

— Îi cam place să-ţi comande, aşa-i ?

— A !... Lasă astea. Spune-mi mai bine ce face Verocika.

— Boala i-a trecut de momentul critic. Are să se facă bine. O cam sfeclisem.

— Mi-am dat seama.

— Hai şi-om mînca ceva. Să-ţi fac un ceai ? Poate o cafea ? Sau mai bine... ceva tare, ca de la drum ?... Caraghiosul de Feodor începu să umble prin dulapuri. Dăm noi de ceva, imediat. Uite, coniacul ! Vrei nişte coniac ?

— Dă-l încoace. Egor îl urmărea pe fratele cel mare cu multă curiozitate. Feodor venise şi el de vreo trei ori pe la Egor. Nu chiar în vizită, mai mult în trecere, şi-i impresionase pe toţi prin felul său activ de a fi, prin autoritatea şi forţa care se ghiceau într-însul. „M-da, gîndiră cei din provincie, ăsta poate într-o zi să-ţi facă bucata." Dă-l încoace, frăţioare ! Caraghios mai arăţi, zău, nu se putu reţine să nu-i zică Egor. Pari acum om ca toţi oamenii. Nu arăţi deloc a ştab.

— Hm ! făcu Feodor cu un aer nemulţumit. Ce, vezi tu caraghios la mine ? N-ai mai văzut halate de casă ? Sînt chiar foarte comode.

— Nu-i vorba de halat... În fine, hai noroc şi bine te-am găsit. S-o vedem pe Verocika sănătoasă.

Fraţii dădură peste cap păhărelele mici, dar ciudat de grele. Rămaseră tăcuţi.

— Cum o mai duci ? întrebă Feodor.

— Cum s-o duc... Egor întinse mîna spre scrumieră şi cu mîneca hainei răsturnă unul din păhărelele de cristal. Paharul sună subţire, lovindu-se cu muchia de tăblia netedă a mesei şi se sparse. Aoleu ! făcu, speriat, Egor şi aruncă o privire spre frate-său. Acesta zîmbi în colţul gurii, luă cu băgare de seamă paharul şi ciobul care i se desprinsese şi le aruncă pe-amîndouă în coşul de gunoi.

— Pesemne că din copilărie se naşte frica asta în om, zise el. Ştii, pe Verocika doar n-a stat nimeni s-o certe pentru aşa ceva şi totuşi, cînd a scăpat într-o zi o farfurioară din mîini, s-a speriat grozav de tare. Dacă-şi scapă din mîini păpuşa, nu zice nimic, da' uite că pentru o farfurie... O fi la mijloc vreo lege a firii. Nu ?

— S-ar putea. Paharul ăsta văd că-i dintr-alea scumpe, fir-ar el să fie, zise Egor cu părere de rău. Îi de cristal...

— Ia mai dă-l încolo ! rosti pe un ton nemulţumit Feodor. De cristal... Doar îi un simplu obiect pus în slujba omului. Şi-a făcut slujba, ducă-se...

Fraţii îşi cam dădeau seama că nu prea au ce să-şi spună. Data trecută a fost o altă situaţie : Nina, fata lui Egor, se prezentase la examenul de admitere, primele probe le trecuse cu rezultate cam slabe, a fost nevoie de intervenţia lui Feodor... Nu se discuta în casă decît despre examene şi despre institut. Egor trăsese acasă la Feodor, era cuprins de nelinişte pentru soarta fiică-si, dar nu prea îndrăznea să-şi spună părerea. Toate speranţele şi le pusese în Feodor şi aştepta cu spaimă ca blestematul de examen să ia odată sfîrşit. Şi tot atunci a fost perioada în care se împrietenise cu Verocika. Stătea seară de seară şi-i născocea fel şi fel de poveşti. Astfel că-ntreaga ambianţă a fost atunci mult mai puţin oficială.

— Nina ce mai face ? îşi aminti şi Feodor de ea : gîndise şi el pesemne că atunci cînd Nina îşi dădea examenele a fost în casă multă agitaţie, totuşi convorbirile lui cu Egor se iscau cumva de la sine şi nu era nevoie ca acum să caute amîndoi un subiect de discuţie.

— Lucrează la o bibliotecă. Eu îi zic : mai odihneşte-te, fată, du-te şi fă plajă, că de muncit în viaţă ai să tot munceşti. Nu, zice, mă duc să lucrez. Asta o să-mi fie socotită ca perioadă de practică.

— Foarte bine : i-o treabă cu folos. Las'-o să facă şi plajă, nu te teme. Acum lucrul cel mai important este să se vadă absolventă.

— Păi oboseşte omul tot învăţînd întruna. Ce zici, nu oboseşte ?

— Să-nveţi nu-i o treabă care să-ţi facă rău, spuse Feodor cu tărie în glas şi pe-un ton povăţuitor. I-o prostie să te temi de învăţătură. Poporul nostru are nevoie să înveţe, ba chiar trebuia s-o facă de multă vreme. Mi-amintesc ce-mi zicea bunica : „Nu citi, Feodor, cartea pîn-la capăt, că te sminteşti !" Îţi dai seama ce era în mintea ei ? Şi nu înţeleg de ce. De unde dracu se iscase spaima asta în faţa cărţii. Doar noi tocmai de carte aveam nevoie... Auzi vorbă : nu citi pîn-la capăt, că te sminteşti...

— Să ştii totuşi c-au fost cazuri...

— Să se smintească cineva din cauza cărţilor ?

— Exact ! Feciorul lui Ghilev, de exemplu... A lui Ignat Ghilev, nu-ţi aminteşti de el ? Uite că fecioru-său a păţit-o... A tot citit pînă a-nnebunit.

— Şi de ce aţi crezut că-i din cauza cărţilor ?

— Păi citea băiatu' zi şi noapte...

— Ei şi ?

— Cum „ei şi" ? De aici i s-a tras.

Feodor mormăi ceva, supărat, dar nu stătu să comenteze spusele lui frate-său. Mai întîi scoase din dulap un alt păhărel de cristal şi-l umplu din nou cu coniac. Îşi turnă şi lui.

— Noroc ! Auzi la ei : cică lectura te poate duce la nebunie... Tu, de exemplu, multe cărţi ai citit în viaţă ?

— Pe mine nu mă poţi da de exemplu.

— Da' de ce ? Mă rog, uită-te la mine. Eu am citit pîn-acum o groază de cărţi şi totuşi sînt perfect sănătos, ba chiar îmi dau seama c-am citit prea puţin : ar mai trebui să citesc încă de vreo trei ori pe-atîta...

— La ce să mai citeşti ? se miră Egor. Ce-ţi mai trebuie ? Doar ai de toate...

— Ştiinţă-mi trebuie ! făcu, încruntat, Feodor. Asta-mi trebuie. Că ne vine schimbul, vin tinerii, ne presează, ne ajung din urmă. Şi-ntr-un tempo rapid. Om mai rezista noi, ăştia, cît om mai rezista, da' pe urmă gata, trebuie să le cedăm locul. Cu viaţa, frăţioare, nu te joci !

— Nu ştiu, zise Egor. Pe mine, de pildă, nu mă presează nimeni.

— Pe tine !... Ceea ce faci tu — nu te supăra că ţi-o spun în faţă — ceea ce faci tu poate să facă oricine. Mă rog, nu chiar oricine, în orice caz, multă lume. Sînt însă treburi mult mai complicate...

— Păi n-aveţi decît să cedaţi, se supără la rîndul lui şi Egor, socotind, pesemne, că nu-i este preţuită meseria. Că vezi, într-adevăr, pe cîte unul : stă-n-fipt locului ca un lemn şi nu ştie decît să zbiere la alţii.

— Uşurel, nu te grăbi, ripostă cu glas tremurat Feodor Kuzmici. Prea sînteţi repeziţi ! Mai este la mijloc şi experienţa omului, şi vîrsta... Vă sar în ochi vilele ? Maşinile ? Da' nu vă sare-n ochi că noaptea stai şi te tot suceşti în pat pentru că... Tu, de exemplu, sîmbăta te duci să faci plajă, iar eu stau la mine-n birou cu ochii pe telefon : m-o suna cine ştiu eu sau nu m-o suna ? Iar dacă m-o suna, ce mi-o spune ? Cred şi eu că-i uşor să numeri banii din buzunarul altuia. E mai greu să-i cîştigi...

— Ba eu nu stau să-ţi număr banii. Ce tot spui acolo !

— Nu vorbesc de tine. Vorbesc de alţi... amatori. E cîte un mucos dintr-ăsta, n-a făcut încă nimic la viaţa lui, da' pretenţii are cu carul. Nu, amice, aşteaptă să mai creşti oleacă şi-abia după aceea să-mi vii cu pretenţii. Nişte pierde-vară ! Mie toate astea să ştii că nu mi le-a servit nimeni pe tavă. Feodor arătă cu capul într-o direcţie imprecisă, avînd poate în vedere apartamentul acela spaţios, cu mobile scumpe, poate vila de la ţară, cu garajul ei şi cu maşina, ori poate şifonierul din încăperea alăturată, unde i se afla costumul cel negru, cu decoraţii. Aici, vorba ceea, mi-e martor Dumnezeu : am realizat totul numai şi numai prin muncă. Să ştii. De muncă n-am fugit niciodată, dar nici pe alţii nu i-am... Feodor strînse mai tare între degete păhărelul de cristal şi acesta dispăru cu totul în pumnul lui uriaş. Ehei, încă mai avea

putere în el Feodor Kuzmici, n-avea să se dea prea curînd la o parte, spre a ceda locul altcuiva. Ați ridicat țara-n sus ? Păi ieșiți în față, nu v-ascundeți pe după tufișuri. Feodor pesemne că se ameţise niţel, ori poate că dăduse drumul la tot ce-l frămînta de mai multă vreme. Că doar sta de vorbă cu propriul său frate, care n-ar fi putut să nu-i înțeleagă oful. Și uite-așa, băiete, te-agiți toată ziua, te saturi, vorba ta, de zbierat — că nici de-așa ceva, din păcate, nu te poți încă lipsi — iar noaptea stai în pat și te gîndești. „Ia mai duce-ți-vă cu toții dracului ! Doar am o Patrie, deci numai în fața ei am a răspunde dacă îmi duc viața așa cum trebuie sau nu."

— Cine-ți spune că nu ți-o duci așa cum trebuie? rosti cu compasiune Egor. Ce tot vorbești ? Eu, dimpotrivă, am fost totdeauna bucuros pentru tine și mă gîndesc mereu : „Brava lui Feodor, măcar el din tot neamul nostru a ajuns om mare".

— Nu vorbeam de-așa ceva. Și nici nu sînt chiar așa cum crezi tu. Nu-mi fac decît meseria, mă străduiesc s-o fac cît mai bine. Și totuși !... Feodor lovi în masă cu muchea palmei și nici nu se sinchisi că face zgomot. Și totuși se găsesc ei... cîte unii, care să-ți vîre în ochi că... Unii care să-ți dea de înțeles cum că cel ce provine dintr-un mediu rural nu-i în stare să cuprindă cu mintea lui perspectiva de dezvoltare a țării. Că un țăran va gîndi totdeauna prin prisma ogorului său, a țarinei... Uite-așa mai judecă unii, Egor ! Feodor se uită la frate-său, încercînd parcă să-i mai deslușească și cu privirea aspectul stupid și amar al unei asemenea judecăți. Vezi de ce lucruri mai trebuie să mă apăr ? Da' cine, mă rog, a trudit din

moși-strămoși să ne clădească țara. Oare nu țăranul ?

— Spune-mi, ai cumva necazuri ? întrebă Egor.

— Necazuri... Feodor păru că stă să asculte cum sună acest cuvînt. Mai spuse o dată, gînditor : Necazuri. Apoi rosti, punîndu-și lui însuși întrebarea : Da' lucruri plăcute oare fost-au cîndva ? Răspunse îndată, grăbit : Au fost, firește. Nu, băiete, nu-i nimic la mijloc. Ziceam și eu, așa... Am cam obosit zilele astea, am devenit nervos. Firește că am și necazuri, fără ele nu se poate. Da' nu-i nimic ! Totul merge bine.

Lui Egor însă i se făcu milă de frate-său. Și la chip, și la fire acesta semăna mult cu tatăl lor. A trudit și acela o viață-ntreagă și, tot așa ca și Feodor, cînd ajungea la ananghie, o făcea pe viteazul. Își aminti Egor cum în anul de foamete, 1933, taică-său adusese de pe undeva vreo trei pumni de grîu. Intrase în casă cu un aer din cele mai vesele : „Ia uitați-vă ici, flăcăi !" Mama pusese la fiert grîul adus, dar el nu se atinsese de fiertură, zicînd cu aceeași voioșie în glas : „Mîncați, mîncați, că eu m-am și ghiftuit venind încoace. L-am mîncat așa, nefiert, de mi-am umflat și burta." Nu voia însă decît să le-ajungă copiilor. Tot așa-i acum și cu Feodor... O face pe viteazul, dar se vede limpede că are necazuri. Și parcă poți să-l împaci ? Doar e om deștept, știe singur ce are de făcut...

— M-da, zise Egor. Fie și așa. Nu-i nimic, frățioare, nu-i nimic. Dă-i bătaie mai departe...

— Ia zi-mi și mie, ce poveste i-ai spus tu fetei ? îl întrebă Feodor. Una c-un iepuraș... Care-ar fi zburat, chipurile, cu niște balonașe.

Egor căzu pe gînduri. Se strădui îndelung să-și amintească. Pînă și chipul lui blînd, cu trăsături

mari, îi vădi efortul de a-şi aduce aminte. Îşi aminti în cele din urmă şi se lumină la faţă.

— Povestea cu iepuraşul ?! Păi să vezi : s-a dus odată un iepuraş cu taică-său la tîrg. Şi-a văzut acolo pe unul care vindea nişte balonaşe. De toate culorile : roşii, albastre, verzi... Egor se uita vesel la frate-său şi-i povestea la fel cum i-ar fi povestit Verocikăi : nedînd pe faţă taina poveştii, ci, dimpotrivă, împodobind-o în fel şi chip, şi lăsînd-o cît mai multă vreme ascunsă. Bu-un. Văzînd iepuraşul balonaşele, s-a ţinut scai de taică-său : să i le cumpere pe toate. Taică-său i le-a cumpărat. I le-a cumpărat şi a rămas cu ele în mînă. Cînd, deodată, a văzut pe cineva care vindea nişte morcovi ! „Ţine-ţi balonaşele, i-a spus lui fi-su, că eu mă duc să stau la rînd." Iepuraşul, micuţul de el, le-a luat. Tocmai atunci s-a stîrnit o adiere de vînt, l-a ridicat în slavă şi l-a tot dus... A ajuns iepuraşul dincolo de nouri...

Feodor asculta cu mult interes povestea, ba chiar îşi trase nasul de vreo două ori, din nebăgare de seamă.

— Acu' ce-i de făcut ? îl întrebă Egor pe frate-său. Feodor nu-l înţelese.

— Cum, adică, ce-i de făcut ?

— Cum să-l scăpăm pe iepuraş ?

— Păi... scapă-l şi tu cumva, zîmbi Feodor. Suie-te-ntr-un elicopter.

— Cu elicopterul n-ai cum să-l scapi : face vîrtej elicea şi zvîrle baloanele cît colo.

— Şi-atunci ? Cum poţi să-l scapi ?

— Uite-aşa se-ntreba şi lumea din tîrg : oare cum să-l scăpăm ? Iepuraşul, sărmanul de el, ţipa cît îl ţinea gura şi da din picioare... Taică-său — înnebunit şi el. Cînd colo, vine o fetiţă. Verocika

să zicem c-o chema, şi spune : „Eu ştiam ce să facem !" Că aşa zicea şi fie-mea, Nina, cînd era mică : în loc de „eu ştiu" — „eu ştiam". Vine Verocika şi zice : „Eu ştiam !" A dat fuga la pădure, a adunat toate păsăruicile de acolo — ştia fata o vorbă anume : cum o rostea, toate păsările şi toate jivinele ascultau de ea — le-a adunat, care va să zică, şi le-a spus : „Zburaţi sus, la iepuraşul nostru, şi cu pliscurile voastre străpungeţi-i balonaşele. Dar nu pe toate odată, c-ar cădea la pămînt. Străpungeţi-le unul cîte unul şi atunci are să coboare uşor, uşurel." Şi uite-aşa s-a văzut iepuraşul nostru scăpat din primejdie.

Feodor clătină din cap, zîmbi din nou şi întinse mîna spre scrumieră. Ca să nu mai spargă încă un păhărel de cristal, îşi susţinu cu cealaltă mîneca largă a halatului.

— Îi destul de... modernă povestea asta a ta, zise. Credeam că i-ai povestit una cu vrăjitori, cu lupul din pădure...

— Ba nu, eu le zic cu bună ştiinţă poveşti dintr-astea. Ca să se înveţe din vreme cu viaţa. Şi să ştie de toate. Că vrăjitorii ăia ori prinţesele... Astăzi şi viaţa e cumva într-altfel. Dai cîteodată de aşa nişte vrăjitori, că...

— Da, există vrăjitori — mamă-mamă. Zmei, nu alta ! rîse Feodor.

— Ca să nu mai vorbim de muma-pădurii : nu-i muiere să nu fie muma-pădurii. Ascultă, p-a ta n-o trezim ? Că vorbim parcă prea tare...

— Pe muma-pădurii ? rîse din nou Feodor. N-o trezim, vezi-ţi de treabă. A mea, băiete, nici măcar nu-i muma-pădurii, coborî el glasul. I-o simplă micburgheză cu gîndul numai la cîrpe. Dar aşa-mi tre-

buie, tîmpit cu părul alb ce sînt. Ştii... fu gata şi el să-i mărturisească lui Egor cine ştie ce taină a lui, însă dădu din mînă a pagubă şi nu mai zise nimic. Eh, ce să mai vorbim...

Egor gîndi iar cu surprindere cît de puţin seamănă Feodor cel de-acum cu celălalt Feodor, atît de activ şi autoritar, de pe şantierele acelea, ale lui...

— Văd totuşi că te frămîntă ceva, frăţioare, zise Egor. Hai că... poate ţi-oi fi şi eu de folos cu vreo vorbă ?

— Ba nu, n-am nimic, zise Feodor, plecîndu-şi ochii. Şi, ca să-şi ascundă tulburarea, întinse iar mîna să-şi ia o ţigară. Văd că astăzi m-am cam... M-am moleşit cumva, stînd cu tine de vorbă. Totu-i în ordine, Egor, totu-i în ordine. Tăcu o vreme, cu ochii în tăblia mesei, apoi îşi scutură capul încărunţit, îl privi pe frate-său cu un zîmbet ostenit şi mai zise o dată : Totu-i în ordine... Bine c-ai venit la mine. Pe cuvînt. Ştii, am cam început să-i visez pe tata, răposatul. Ba că am merge amîndoi la cosit, ba că am merge la moară.. O fi semn de bătrîneţe. Păi îmbătrînesc, sigur că da. Şi ştii ce mai visez ? Cai. Mie-mi plăceau caii...

— M-da, făcu Egor. Îmbătrînim...

— Ia să mai bem cîte-un păhărel... Întru pomenirea părinţilor noştri, fie-le ţărîna uşoară. Că doar şi noi... ne cam încheiem crugul zilelor. Nu ? Uimit parcă de această idee, atît de simplă şi lesne de înţeles, Feodor rămase o vreme aşa cum stătea, cu paharul în mînă şi cu ochii mai întîi la frate-său, apoi mutîndu-şi-i spre tăblia mesei — pe aceasta o aţinti îndelung, ba chiar c-o privire supărată. Îşi reveni, săltă păhărelul, invitîndu-l şi pe frate-său să bea, apoi îl dădu peste cap. M-da, zise, mi-ai cam tulburat inima.. Da' de ce, zău că nu-mi dau seama. Chiar că oi fi ostenit zilele astea. Ziceam că nici un necaz nu mă poate încovoia şi uite că... Nu-i nimic. Şi nu-mi pare rău de nimic ! dădu el din umeri, iar privirea dreaptă, dură, îi sclipi de sub sprîncenele încruntate. De copila asta mică-mi pare rău. Dar... ne-om strînge cureaua mai tare şi-om trăi. Aşa-i ? îl întrebă el pe frate-său la fel cum îi întreba pe atîţia alţii, ziua, la lucru, pe şantierele acelea, ale lui : îl întrebă fără a mai avea nevoie de răspuns, căci totul era limpede. Aşa este, Egor, aşa este. Du-te, băiete, şi te culcă un ceas-două, că pe urmă s-o scula şi Verocika. Eu mai rămîn aici cu hîrţoagele mele... să le pritocesc oleacă. Stai, stai, îşi aduse el aminte, ia spune-mi şi mie cam ce-aş putea să-i cumpăr nevesti-ti ? Un cadou, vreau să zic...

— Vezi-ţi de treabă ! făcu, supărat, Egor.

— De ce să-mi văd de treabă ? Trebuie acuşi să-mi telefoneze... un vrăjitor... Feodor rîse cu poftă. Şi ce vrăjitor ! Al mai vrăjitor dintre toţi vrăjitorii : are acolo, la el, de toate... Ia spune. Ce-aş putea să-i iau ?

— Vezi-ţi, mă, de treabă ! repetă cu ciudă Egor. Auzi la el : cadouri ! Pentru ce ?

Feodor îl privi, zîmbind, apoi dădu, împăciuitor, din cap.

— Bine, bine. Du-te şi te culcă. Patul ţi-e pregătit. Du-te.

Egor se strecură, încercînd să nu facă zgomot, într-una din odăi, se dezbrăcă şi se aşeză pe marginea canapelei aşternute cu cearşafuri proaspăt călcate... Rămase aşa o vreme, apoi se uită primprejur... Privi spre fereastră : un ochi de geam era întredeschis. Îşi scoase ţigările din buzunar, aprinse

una. Fuma gînditor, scuturînd scrumul în palmă. Nu-i era somn.

În odaie intră Feodor.

— Ştii, zise, sînt cam îngrijorat: adineaori ţi-am împuiat capul cu ale mele... Poţi să crezi cine ştie ce. Feodor zîmbi. Se aşeză şi el pe marginea canapelei. Ba chiar îl lovi uşurel pe frate-său cu palma pe umăr. Să ştii că totu-i în ordine. Mă-nţelegi ? Totu-i în ordine. De ce te uiţi aşa la mine ? La ce te gîndeşti ?

— Cum adică ? Fii serios. Nu mă gîndesc la nimic.

— Văd că te uiţi aşa... parcă ţi-e milă de mine.

— Asta-i bună ! exclamă Egor. Fugi de-aci, omule !

— Mă rog, aşa să fie. Haide, culcă-te. Că-n avion cred că n-ai putut să dormi deloc. Culcă-te.

— Bine, zise Egor. Am să mă culc. Termin acuşi ţigara şi mă culc.

— Aşa, aşa, zise Feodor şi plecă din odaie.

Egor scutură cu băgare de seamă scrumul în palmă, se sprijini din nou cu coatele de genunchi şi din nou căzu pe gînduri. Nu-i era somn cîtuşi de puţin.

Călina roşie

— nuvelă cinematografică —

Povestea asta şi-a aflat începutul într-o colonie de reeducare prin muncă, aşezată mai la miazănoapte de oraşul N., într-un ţinut preafrumos şi aspru.

Era după o zi de muncă, pe înserat. Lumea se adunase în sala clubului.

Pe scenă apăru un bărbat spătos, cu obrazul tăbăcit de vînt şi anunţă:

— Iar acum, corul foştilor recidivişti ne va zice duiosul cîntec „Vecernii zvon" [1].

Din culise — unul după altul — începură să iasă pe scenă coriştii. Se împărţiră în două grupuri: unul mai mare, celălalt mai mic. De remarcat că membrii corului nu aduceau nici pe departe a corişti veritabili.

— Din grupul „bang-bang", reluă spătosul, fac parte cei pentru care termenul de ispăşire a pedepsei va lua mîine sfîrşit. Este o tradiţie a noastră şi noi o respectăm.

Corul începu să cînte. Mai bine zis, melodia fu intonată de către grupul mai puţin numeros, în timp ce membrii celuilalt grup îşi plecară capetele şi, la momentul potrivit, glăsuiră cu mult sentiment:

— Ban-ng, ban-ng...

Din grupul „bang-bang" făcea parte şi Egor Prokudin, eroul povestirii noastre, un ins ca la patruzeci de ani, tuns chilug. Îşi dădea acum silinţa

[1] „Clopote în amurg".

să cînte cît mai bine și cînd „băteau clopotele" își încrețea fruntea și-și clătina capul rotund, ca să dea impresia că vuietul clopotului plutește și se leagănă în văzduhul înserării.

Așa a luat sfîrșit ultima condamnare a lui Egor Prokudin. Acum, avea în față libertatea.

În dimineața aceleiași zile, în cabinetul unuia dintre comandanții coloniei avu loc următoarea convorbire :

— Ia spune, Prokudin, întrebă comandantul, cum ai de gînd să-ți duci viața de-aci înainte ? Pesemne că întrebarea cu pricina o mai pusese de nenumărate ori pînă atunci : prea de-a gata îi veniră vorbele.

— În mod cinstit ! se grăbi Egor să afirme. Răspunsul îi era, de bună seamă, și el pregătit dinainte, căci îi țîșni de pe buze cu o surprinzătoare ușurință.

— Bine, de asta nu mă îndoiesc... Da' mai concret ? Cam cum îți închipui dumneata treaba asta ?

— Păi mă bate gîndul să mă apuc de munca cîmpului, cetățene comandant.

— Tovarășe.

— Ă ? nu-l pricepu Egor.

— De-acu-ncolo, toți o să-ți fie tovarăși, îl lămuri comandantul.

— A, da ! își reaminti cu satisfacție Prokudin. Ba chiar rîse, la gîndul că a putut fi atît de uituc. Așa e. O să am destui tovarăși.

— Da' de ce te trage ața spre munca cîmpului ? întrebă cu o neprefăcută curiozitate comandantul ?

— Păi că sînt țăran. Din tată-n fiu, adică. Îmi place și natura. O să-mi cumpăr o vacă...

— O vacă ?

— Păi da. Una c-un uger uite-atîta. Egor arătă cu mîinile cam cum o să fie ugerul acela.

— Vaca să știi că n-o alegi după uger. Dacă-i una tînără, de unde să aibă ugerul „uite-atîta" ? Parcă văd c-ai să-ți iei una bătrînă : aia da, aia, într-adevăr, e cu ugerul uite-atîta. Da' ce folos ? O vacă trebuie să fie... suplă...

— Și-atunci la ce să mă uit ? La picioare ? întrebă Egor, încercînd să-i cînte în strună comandantului.

— La care picioare ?

— Zic : cum s-o aleg ? După cum arată ea la picioare ?

— Ce legătură au picioarele ? o alegi după rasă. Doar există mai multe rase : cutare rasă, cutare rasă... „Holmogorskaia", de exemplu... De altele comandantul nu mai știa.

— Mă prăpădesc după vaci, repetă cu convingere Egor. Îmi aduc una în grajd... o țin acolo...

Cei doi tăcură. Se uitară unul la altul.

— Mă rog, o vacă... e și asta o treabă, zise comandantul. Numai că... doar de vaca aia vrei să te ocupi ? Nu cunoști nici o meserie ?

— Ba cum să nu ? Chiar mai multe.

— De exemplu ?

Egor medită cîteva clipe, ca și cînd ar fi încercat să găsească o meserie cît mai... cum să-i zicem mai bine... cît mai puțin proprie săvîrșirii unor fapte ilegale.

— Să zicem, meseria de lăcătuș...

Chiar atunci sună telefonul. Comandantul puse mîna pe receptor.

— Da. Te ascult. Da' ce temă a avut lecția ? „Evgheni Oneghin" ? Și-n legătură cu cine ți-au pus întrebări ? Cu Tatiana ? Da' ce-o fi, mă rog, de ne-

înțeles la Tatiana? Zic, ce-o fi... Comandantul tăcu și ascultă un timp glasul strident ce răsuna din receptor, uitîndu-se totodată, cu un aer mustrător, la Prokudin și dînd ușurel din cap, ca și cînd ar fi vrut să spună: da, da, totul e limpede. Păi spune-le... Ascultă ici, la mine... spune-le să se lase de chestii dintr-astea demagogice. Ce-i aia: o să aibă copii, n-o să aibă copii?!... Despre asta tratează poemul?! Vezi că vin acuș și-i lămuresc pe toți. Spune-le că... Bine, bine, ți-l trimit pe Nikolaev. Puse receptorul în furcă și ridică un altul. Făcînd numărul, zise nemulțumit: Ai văzut — savanții?... Nikolaev, dumneata ești? Vezi că flăcăii noștri i-au dat profesoarei de literatură lecția peste cap. Păi cică au început să-i pună niște întrebări. Cum? Zice că „Evgheni Oneghin". Ba nu despre Evgheni, frate, despre Tatiana: cică o să-i poată face copii bătrînul sau n-o să poată? Ia du-te mătăluță acolo și vezi cum stă treaba. Haide. Is mari savanți, mă-nțelegi? zise, așezînd receptorul în furcă. Au început dumnealor să pună întrebări.

Egor rîse, imaginîndu-și cam cum a decurs lecția aceea de literatură.

— Or fi vrînd și ei să știe...

— Ia spune-mi, nevastă ai? îl întrerupse celălalt, schimbînd tonul.

Egor se căută în buzunarul de la piept, scoase de-acolo o fotografie și i-o întinse comandantului. Comandantul i-o luă, se uită la ea.

— E nevasta dumitale? întrebă, neascunzîndu-și surprinderea.

Fotografia înfățișa o tînără destul de chipeșă, cu o privire blîndă, deschisă.

— Viitoarea, spuse Egor. Nu-i prea fu pe plac mirarea comandantului. Mă așteaptă. Deși în carne și oase n-am văzut-o niciodată.

— Cum așa?

— Ne cunoaștem prin corespondență. Egor întinse mîna și luă poza. Îmi dați voie? Și rămase la rîndul lui cu ochii la chipul acela gingaș, simplu, atît de rusesc. Baikalova îi zice, reluă el. Liubov Fiodorovna. Ce figură încrezătoare, așa-i? Chiar te prinde mirarea. Leit casieriță...

— Și ce-ți scrie?

— Păi, că-mi înțelege tot necazul. Numai că nu pricepe, chipurile, cum de-am izbutit să nimeresc după gratii. Frumoase scrisori... Îți merg la inimă... Bărbat-su, cică, era un bețiv. Pîn-la urmă, l-a dat afară din casă. Cu toate astea, n-a prins ură pe oameni...

— Da' dumneata crezi că ai cugetat bine la pasul pe care vrei să-l faci? îl întrebă cu glas scăzut și pe un ton grav comandantul.

— Am cugetat, cum să nu, îi răspunse pe același ton Egor și băgă fotografia în buzunar.

— Eu zic că-ntîi și-ntîi ar trebui să te-mbraci ca lumea. În halul ăsta ai de gînd să te înființezi la ea? Comandantul îl privi nemulțumit. Ce fel de... Ce-i cu gioarsele astea pe dumneata?

Egor era încălțat cu cizme, purta o rubașcă închisă la gît și un jerseu, iar pe cap — un chipiu de la un fel de uniformă. Aducea astfel a șofer rural sau a instalator, făcînd să se înțeleagă totodată că n-ar fi străin de activitatea artistică de amatori.

Egor își privi și el veșmintele și zîmbi în colțul gurii.

— Așa-mi cerea mie rolul. După aia n-am mai apucat să mă schimb.

— Of! Artistule... atît fu în stare să mai spună comandantul şi rîse. Nu era om rău şi, cu toată experienţa lui în treburi dintr-astea, aveau darul să-l minuneze de fiecare dată oamenii a căror inventivitate era pe drept cuvînt nelimitată.

Şi iat-o, în sfîrşit : libertatea.

Asta a însemnat că în spatele lui Egor s-a închis o uşă, iar el s-a pomenit pe-o uliţă a unei mici aşezări...

Trase adînc în piept aerul de primăvară, strînse din pleoape şi scutură cu putere din cap. Merse cîţiva paşi şi se sprijini de gardul aflat în preajmă. Prin dreptul lui trecu o bătrînică, ţinînd în mîini o poşetă. Bătrînica se opri.

— Ţi-e rău ?

— Ba mi-e bine, mamaie, zise Egor. Şi-i şi mai bine c-am intrat primăvara. Totdeauna-i bine să intri primăvara.

— Unde să intri ?

— La puşcărie.

Abia atunci pricepu băbuţa cu cine stă de vorbă. Se feri, speriată, şi se depărtă cu paşi mărunţi. Ba mai aruncă o privire şi spre gardul pe lîngă care trecea. Apoi întoarse capul şi se mai uită o dată la Egor.

Tocmai atunci, Egor ridică mîna ca să oprească din drum o „Volgă" ce se abătuse pe acolo. „Volga" se opri. Egor intră în vorbă cu şoferul. Un timp, acesta nu fu de acord să-l ia cu el.

În cele din urmă, Egor scoase un teanc de bancnote, i-l arătă şi... deschise portiera, aşezîndu-se la rîndul lui pe bancheta din faţă.

Între timp, băbuţa care intrase adineaori în vorbă cu Egor se apropie şi ea de maşină. În acest scop se încumetase chiar să traverseze uliţa.

— Să-mi fie cu iertare, zise, aplecîndu-se spre Egor, da' de ce tocmai primăvara ?

— Treaba cu intratu-n puşcărie ? Păi dacă intri primăvara, tot primăvara pleci acasă. Primăvara şi libertatea ! Ce-i mai trebuie omului ?! Egor îi zîmbi băbuţei şi recită un vers dintr-o poezie : O, lună mai, albastră ! O, iunie de azur !...

— Aşa, care va să zică ?! Băbuţa căscă ochii a mirare. Îşi îndreptă spatele şi se uită la Egor cam cum s-ar uita nişte orăşeni la un cal apărut din senin pe o stradă circulată : ia te uită, frate, a apucat-o şi calul pe unde aleargă maşinile ! Bătrîna avea nişte obrăjori rumeni, acoperiţi de cute mărunte şi nişte ochi nespus de limpezi. Fără să-şi dea seama, îi dăruise lui Egor o clipă din cele mai fericite.

Apoi „Volga" se depărtă.

Bătrînica mai stătu o vreme locului, petrecînd-o cu privirea.

— Ce să spun ! E mare poet dumnealui ! El şi Fet [1] !

Cît despre Egor, acesta gusta din plin viteza cu care pornise să străbată ţinutul.

Maşina trecu de marginea aşezării, ieşi în cîmp deschis.

— N-ai vrea să pui nişte muzică ? întrebă Egor.

Şoferul, un flăcăiandru, bîjbîi cu o mînă în spatele său şi dădu la iveală un mic magnetofon.

— Porneşte-l dumneata. Apasă clapa aia, din margine.

[1] Fet, Afanasi Afanasievici (1820—1892) — poet rus.

Şi cîteva clipe mai tîrziu Egor făcu să se audă o muzică dulce. Îşi dădu capul pe spate, închise ochii. Mult mai aşteptase o clipă ca asta ! Tare mult !

— Te bucuri c-ai scăpat ? îl întrebă şoferul.

— Dacă mă bucur ? se trezi Egor din visare. Păi da, mă bucur... Păru că încearcă să deslușească gustul acelei vorbe. Ştii, puştiule, dacă aş avea trei vieţi de trăit, una mi-aş petrece-o la puşcărie, pe-a doua ţi-aş da-o ţie în dar, iar pe-a treia mi-aş trăi-o numa' după pofta inimii. Cum n-am de trăit decît una singură, cred şi eu că-n momentul ăsta mă bucur. Da' tu te ştii bucura ? Ia spune.

Cînd pe Egor îl cuprindea cîte-o stare sufletească mai deosebită, el se putea avînta uneori şi acolo, mai sus, unde-şi au sălaşul vorbele frumoase şi fără miez.

Şoferul dădu din umeri şi nu-i răspunse.

— Ehei, văd c-ai încurcat-o, băieţaş. Nu prea ştii să te bucuri.

— Da' de ce să mă bucur ?

Brusc, Egor păru absent la cele ce i se petreceau în preajmă. Îl furaseră gîndurile. I se întîmpla, cînd şi cînd, treaba asta : tam-nisam, să cadă pe gînduri.

— Cum ? rosti într-un tîrziu, din păienjenişul acelor cugetări numai de el ştiute.

— Pentru ce, zic, să mă bucur ? repetă şoferul. Era un tînăr, cum s-ar zice, cu picioarele pe pămînt şi cam acru de felul lui.

— Asta, frăţioare, eu nu mai ştiu : pentru ce să te bucuri, zise Egor, revenind anevoie din zările lui depărtate. Ştii să te bucuri — bucură-te, nu ştii — stai aşa. Aici nu se umblă cu întrebări. Poeziile, de exemplu, îţi plac ?

Tînărul, ocolind răspunsul, înălţă iar din umeri.

— Păi vezi, zise cu părere de rău Egor. Şi mai aveai de gînd să te bucuri.

— Ba n-aveam de gînd cîtuşi de puţin.

— Poeziile trebuie să-ţi placă, încheie cu hotărîre Egor discuţia aceea dezlînată. Ascultă şi tu ce poezii se află pe lumea asta. Şi începu să recite, ce-i drept, cu unele poticneli, căci mai uitase din versuri :

...al vifornitei hohot.
Ce lugubru s-aude în noaptea cea rea !...
Bun venit, moarte ! Haide ! Făptura-ţi cernită
Eu o-ntîmpin rîzînd. Nici nu-mi pasă de ea.

Tu, oraşule ! Aprig călcîndu-mi pe urme,
Botezatu-m-ai stîrv, putregosul gătej.
Şi-nchingat e ogorul de jalea...

nu ştiu cum. Aici am cam uitat.

Stîndu-i parii de telegraf în gîtlej.

Aici iar am uitat. Mai departe.

Fie inima-n piept să tresară a ducă :
Hăuleşte fiara pornită la jaf...
Uite-aşa, hăituit de gonaci prin pădure,
Îşi dă lupu-n vileag sîngerosul nărav.

E la pîndă fiara... căci dincolo,'n beznă,
Cineva stă cu degetul chiar pe trăgaci.
Dar, un salt... şi-n omăt se prăvale hăitaşul.
Colţii albi, sfîşiind, umplu neaua de maci.

Te salut, te salut, o, fiară mea dragă!
Blana sură tu scump văd că știi să ți-o vinzi.
Hăituit de dușmani, ca și tine, întruna,
Mă strecor lunecînd pe-ale gheții oglinzi.

Ca și tine, la fel stau și eu : tot la pîndă.
Iar de-mi sună-n urechi al gonaciului corn,
Într-o ultimă, aprigă, rea încordare
Mă avînt, sar la el, la pămînt îl răstorn.

Și de-o fi să-mi pierd viața alături de dînsul,
Prăvălit pe-ntinatul zăpezii izvod,
Toți fîrtații mei dragi răzbuna-mă-vor mîine,
Glăsuindu-mi prin viscole sumbrul prohod.

Amețit el însuși de forța cuvintelor pe care le rostise, Egor șezu o vreme nemișcat, strîngînd din maxilare, privind drept înaintea sa. Și-n privirea lui încordată, ațintită spre zare, se putu citi o hotărîre fermă, ca și cînd altcîndva ar fi azvîrlit și el cuiva o provocare directă, fără să-i fie teamă nici atunci, după cum nu-i era nici în clipa de față.

— Ei, ce zici? îl întrebă în cele din urmă pe șofer.

— E frumoasă, zise acesta.

— Chiar că-i frumoasă. Parcă ai da o dușcă de spirt pe gît. Și mai ziceai că nu-ți plac poeziile. Ești încă verde, flăcăule, trebuie să te intereseze orice. Ia oprește oleacă... văd că mi-au ieșit zînele înainte.

Șoferul nu înțelese despre care zîne e vorba, totuși opri mașina.

Egor coborî pe șosea. Împrejurul lui se înălța, zveltă, o pădurice de mesteceni. Și-atît era de alb și curat universul acela, înălțat din pămîntul încă

negru, atît era de limpede și luminos!... Egor se sprijini de trunchiul unuia dintre mesteceni și se uită împrejur.

— Ia te uită ce-i aici, frățioare! exclamă cu o molcomă încîntare. Tărîmul zînelor! Se întoarse apoi cu fața spre mesteacănul de care se sprijinise și-i mîngîie trunchiul cu palma. Bine te-am găsit, surată... Da' mîndră mai arăți! Zici că ești mireasă, nu alta... Îți aștepți mirele, așa-i? Las' că n-a mai rămas mult de așteptat... Egor reveni cu pași grăbiți spre mașină. În mintea lui totul se limpezise. Trebuie să găsească o soluție. Și asta cît mai curînd. Neîntîrziat.

— Dă-i drumul, fecior, cu toată viteza. Că-mi sare uite-acuși inima din piept. Trebuie întreprins ceva. Ia ascultă, tu niște băuturică nu-ți iei la drum?

— Nici pomeneală.

— Atunci dă-i bătaie. Cît costă cutia asta, a ta, cu muzică?

— Două sutare.

— Ți-o iau cu trei. Că-mi place.

Sosind la centrul regional, Egor porunci șoferului să oprească înainte de a ajunge în dreptul casei unde știa că trebuie să se afle oameni de-ai lui. Îi plăti cu generozitate flăcăului pentru cursa făcută, îi luă cutia cu muzică, apoi, urmînd un itinerar complicat, trecu din curte în curte, spre „hogeac".

Era adunată acolo întreaga bandă.

Ședea pe un scaun o tînără plăcută la vedere, în mîini c-o chitară. În dreptul telefonului sta un cap pătrat cu mutră de buldog și se uita țintă la aparat. Se mai aflau în odaie vreo patru fetișcane

fără ciorapi în picioare. Umbla de colo pînă colo un tînăr bine clădit, aruncînd și el, în răstimpuri, cîte-o privire spre telefon. Într-un fotoliu ședea un molălău cu dinții înnegriți, sorbea dintr-un pocal șampanie. Ici-colo, mai ședeau alți cinci sau șase flăcăi, unii fumînd, alții nefăcînd nimic.

Încăperea era murdară, neîngrijită. Tapetul, altcîndva albastru, slinos și el, cu zdrențele atîrnînd, amintea cu totul nepotrivit de cerul primăvăratic, lucru care făcea ca ungherul acela puturos, ascuns de ochii lumii, să pară și mai grețos. Unor asemenea sălașe, aducînd, de fapt, o jignire sălbăticiunilor pădurii, lumea le zice bîrloguri.

Toți cei din încăpere păreau cuprinși de-o stranie toropeală. Continuau să arunce în răstimpuri cîte-o privire spre telefon. Atmosfera era vădit încordată. Numai tînăra cea cu pomeții ușor ieșiți în afară își prefira alene degetele peste strunele chitarei și cînta încet, cu o voce plăcută, nițel răgușită, dar care îți mergea la inimă :

Călina-i roșie,
E pîrguită,
Firea crăiuțului
Am deslușit-o,

Am deslușit-o,
Ah, cum e !... Cată :
Odată-l vezi
La altă poartă.

— Iar eu...

În clipa aceea, la ușa de intrare se auziră cîteva bătăi — un fel de semnal. Cei din odaie tresăriră, speriați parcă de un țipăt.

— S-st ! făcu Molălăul. Se uită la ei și-n ochi i se aprinseră scîntei vesele. Nervișorii, nervișorii, le mai zise el și le făcu semn să deschidă ușa.

Porunca i-o execută un flăcău cît un munte.

— Lănțucu', îl preveni Molălăul. Și-și vîrî mîna în buzunar. Rămase în așteptare.

Vlăjganul întredeschise ușa, fără să-i dea jos lănțișorul... Apoi îl scoase repede și întoarse capul spre cei din odaie.

Ușa se închise.

Brusc, izbucni de după ea un marș triumfal. Egor o îmbrînci și intră înăuntru în sunetele fanfarei.

Toată lumea sări în picioare, îi făcu semne să înceteze.

Egor opri magnetofonul și se uită mirat împrejur.

Cei din odaie îl impresurară, dădură mîna cu el...

— Salut, Gore. (Asta-i era porecla lui Egor : Gore [1].)

— Bine-ai venit.

— Ți-ai făcut veleatul ?

Egor dădea mîna cu toți, însă nu izbutea să-și dea seama ce se întîmpla cu ei. Pe cei mai mulți îi cunoștea dinainte, unii chiar îi erau mai mult decît simple cunoștințe : se afla, de pildă, acolo Lucienne (cea cu pomeții ieșiți în afară), era, în sfîrșit, Molălăul, și lui Egor îi făcu multă bucurie să-i revadă. Totuși ce-o fi cu ei, de arată așa, mai altcumva ca de obicei ?

— Ce-aveți, mă ?

[1] Gore — necaz, jale, nenorocire.

— Ai noştri dau lovitura la o tarabă, îl lămuri unul din ei. Trebuie să ne sune din moment în moment. Stăm şi aşteptăm.

...Tare se mai bucură cea cu chitara, văzîndu-l pe Egor... Îi sări de gît... Îi acoperi obrazul de sărutări... Ochii, uşor umezi, îi sclipeau de-o neprefăcută bucurie.

— Gore al meu!... Să ştii că te-am visat azi-noapte...

— Zău? rîse, fericit, Egor. Şi ce făceam eu în visul ăsta, al tău?

— Mă-mbrăţişai. Tare-tare.

— Eu oi fi fost ăla? Nu m-ai încurcat cu altul?

— Of, Gore!...

— Ia întoarce-te, flăcăule! dădu glas şi Molălăul. Ti-i, da' mîndru mai arăţi![1]

Egor veni la el. Se îmbrăţişară scurt, bărbăteşte. Molălăul însă nu se ridică din fotoliu.

— Mi-aduc aminte de-o seară de primăvară, i se auzi din nou glasul şi cei din jur amuţiră. Un aer încă umed, în gară — sute de călători. De cîte valize erau acolo, te apuca ameţeala. Lumea — agitată, toţi — cu gîndul la plecare. Şi-n înghesuiala aia şedea un flăcăiaş... Pusese jos cufăraşul lui, din alea care se fac pe la ţară, se aşezase pe el şi părea tare abătut... La un moment dat, s-a apropiat de el un tînăr prezentabil şi l-a întrebat: „Ce-i cu tine, flăcăule, ori nu ţi-s boii acasă?“ „Păi să vezi, zise băiatul, am un mare necaz[2]. Am rămas singur pe lume şi nu ştiu încotro s-o apuc.“ Şi-atunci tînărul acela...

[1] Citat aproximativ din „Taras Bulba“ de N. V. Gogol.
[2] În original „gore“ (v. nota de la p. 405).

Brusc, sună telefonul. Tresăriră din nou cu toţii, de parcă ar fi fost curentaţi.

— Da? întrebă cu o prefăcută nepăsare flăcăul cu mutra de buldog. Şi rămase multă vreme, ascultînd. Şi tot dădu din cap. Păi stăm aici cu toţii. Eu nu mă mişc de lîngă telefon. E toată lumea. A venit şi Gore... Da. Chiar acum a picat. În regulă. Aşteptăm. Puse receptorul în furcă şi se întoarse spre ceilalţi.

— Au pornit la treabă.

Se agitară cu toţii.

— Şi-acum — şampanzeu! porunci Molălăul.

Sticle de şampanie trecură din mînă în mînă.

— O fi vreo tarabă mai de soi? îl întrebă Egor pe Molălău.

— Ca la opt bătrîne, îi răspunse acesta. Hai noroc!

Băură.

— Lucienne... Zi-ne şi tu ceva... să ne mai destindem, îi ceru fetei Molălăul. Era un tip slab, calm şi de-o mare impertinenţă, îi erau ochii impertinenţi.

— Vă zic ceva de dragoste, spuse simpatica Lucienne. Îşi scutură cîrlionţii vopsiţi şi lovi cu putere strunele. Şi toată lumea amuţi.

Cine nopţii stă de strajă?
Vraja, vraja...
Ochi de foc...
De tristeţii
Pici în mreajă,
Să o iei din loc.

Pe otave-n miez de noapte
Fericirea o găseşti !
Mure coapte,
Şoapte, şoapte :
Vino iar să mă iubeşti !
Cine nopţii stă de strajă ?...

Din nou sună telefonul. Brusc, căzu o linişte de mormînt.

— Da ? rosti în receptor, străduindu-se din răsputeri să rămînă calm, Buldogul. Nu, aţi greşit numărul. Mă rog, se mai întîmplă. Aşeză receptorul. A crezut că-i spălătoria chimică, nenorocitul.

Din nou se iscă agitaţie.

— Mai dă, neamule, şampanzeu ! sună iar glasul Molălăului. Ia spune, Gore, de la cine ne aduci salutări ?

— Las' că-ţi zic mai încolo, făcu Egor. Vreau mai întîi să stau cu voi de vorbă. Uite că sînt colo şi nişte tineri pe care nu-i cunosc. Hai, mă, şi ne-om cunoaşte.

Tinerii, vădind mult respect, dădură din nou mîna cu el. Egor, zîmbind, li se uita drept în ochi. Dădea din cap şi zicea : „Bun, bun".

— Vreau să joc ! strigă la un moment dat Lucienne. Şi-şi trînti paharul de duşumea.

— Gura, Lucienne, zisă Molălăul. N-o începe cu ale tale.

— Du-te la dracu ! făcu Lucienne, care se şi ameţise. Gore ! Să le arătăm ce putem !

Egor îşi trînti şi el paharul.

Îi sclipiră şi lui ochii.

— Faceţi cercul, copii ! Hai !

— Calm, calm, Gore ! Molălăul ridică tonul. Aţi găsit şi voi momentul potrivit...

— Las' că auzim telefonul, se auziră glasuri. Dă-le voie să joace.

— Ce-ai cu ei ? Să joace.

— Doar stă Buldogul la telefon.

Molălăul scoase atunci din buzunar o batistă albă şi-o agită, ce-i drept cu întîrziere, în schimb dîndu-şi aere, de parcă ar fi fost însuşi Pugaciov [1].

Doi chitarişti atacară „barînia" [2].

Lucienne porni... Ah, ce joc fu acela ! Ştia fata să joace. Nu cu mişcări largi, cîtuşi de puţin, ci uşor, clar, cu ritm desăvîrşit. Parcă şi-ar fi înghesuit în cosciug, bătucind-o cu tocurile, viaţa ei schiloadă, în timp ce ea însăşi flutura din aripi să zboare departe. Mult suflet puse în jocul acela. Chiar se făcu frumoasă, apropiată cumva şi dragă...

Egor, cînd venea Lucienne spre dînsul, pornea să joace şi el, dar nu-şi punea în mişcare decît picioarele. Mîinile şi le ţinea la spate, părea că nu face nimic deosebit, nici nu sărea ca un ţap, dar şi jocul lui era tot atît de frumos. Jucau frumos amîndoi. Părea că tăinuieşte ceva jocul acela al lor : ceva nedus pînă la capăt, ceva ce nu putea fi uitat.

— Uite după o clipă ca asta îmi jinduia mie sufletul cel trecut prin cazne, zise Egor pe un ton serios. Pesemne că, într-adevăr, aşa văzuse în visurile lui libertatea mult dorită.

— Lasă, Egoruşka, oi şti eu să-ţi alin şi mai şi sufleţelul, dădu glas Lucienne. Ah, ce ţi-l mai alin. Şi mi-l alin şi pe-al meu.

---

[1] Pugaciov, Emilian Ivanovici (1742—1773), cazac de la Don, conducătorul războiului ţărănesc din 1773—1775.
[2] Dans popular rusesc.

— Alină-mi-l, Lucienne. Că-mi plînge, sărmanul.

— Ţi-l alin, lasă. Mi l-oi strînge la piept şi i-oi zice : „Ai ostenit, porumbelul meu ?“ Dragul de tine drag. Ai ostenit, aşa-i ?

— Vezi să nu te-nţepe cu pliscul porumbelul ăsta, se băgă în vorbă Molălăul. Cînd te-o înţepa odată...

— Ba nu, că nu-i rău, spuse pe acelaşi ton serios Egor, fără să se uite la Molălău. Şi chipul i se înăspri. Dar de jucat, Egor nu încetă să joace. Jucară amîndoi mai departe. Nu-ţi mai venea să-ţi iei ochii de la ei, şi tinerii dimprejur nici că-şi luau ochii, se uitau la ei cu un fel de nelinişte, cu lăcomie, ca şi cînd ar fi fost vîrîtă aici în cosciug şi partea scîrnavă a vieţii lor, a fiecăruia, şi ei ar fi putut astfel să iasă afară, sub cerul liber, unde bîntuia primăvara.

— Ţi-a ostenit sufleţelul tot stînd în colivie, reluă Lucienne cu tandreţe în glas.

— Plînge, îi ţinu isonul Egor. Vrea şi el să petreacă.

— Păi să-i dăm la scăfîrlie.. Cu vărguţa... zise Molălăul. Să vezi cum se potoleşte.

— Ce oameni, Egoruşka ! Aşa-i ? exclamă Lucienne. Nişte răi !

— Ba ăstora le putem arăta şi noi colţii. Da' ce te faci cu sufletul, Lucienne, cu sufletul ?... Că-mi plînge, sărmanul.

— Îl alinăm, Egoruşka, îl alinăm. Doar mă ştii că sînt vrăjitoare... Îmi dau în vileag toate farmecele...

— Din carne de porumbel face lumea o tocană a-ntîia, zise cu venin în glas Molălăul. Era omul ăsta slab ca un cuţit, sta într-o permanentă încordare, apărea înfricoşător prin tinereţea lui inutilă, toată patima şi-o vărsase în priviri. Privirile îi erau încărcate de ură.

— Ba nu, că-mi plînge ! rosti cu înverşunare Egor. Îmi plînge ! I-e strîmtă colivia şi plînge ! Îşi smuci gulerul cămăşii... Şi se opri drept în faţa Molălăului. Chitarele tăcură. Încetă şi răpăitul de tocuri al fetei.

Molălăul îşi şi vîrîse mîna în buzunar.

— Iar începi, Gore, cu ale tale ? zise el cu un aer satisfăcut.

— Ascultă ici la mine... Cred că-ţi zic pentru ultima oară, rosti Egor pe un ton tot atît de calm, uşor ostenit, încheindu-şi nasturii de la cămaşă. Să nu mă atingi unde mă doare... Pricepi ? Că-ntr-o zi nu mai apuci să-ţi vîri mîna-n buzunar. Atîta-ţi spun.

— Te-am auzit.

— Of-f ! se necăji Lucienne. Ce plictiseală... Iar cadavre, iar sînge... Brr ! Ia mai toarnă-mi, băiete, din sticla aia.

Sună iar telefonul. Lumea parcă şi uitase de el. Buldogul se repezi spre aparat, ridică dintr-o smucitură receptorul... Îl duse la ureche şi deodată păru că şi-a fript cu el degetele. Îl trînti înapoi, în furcă.

Primul care sări în picioare fu Molălăul. Era un tip iute în mişcări. Chipul însă îi rămăsese netulburat.

— Au feştelit-o ! rosti scurt şi înfricoşător Buldogul.

— Cîte unul, care încotro ! porunci Molălăul. În evantai ! Două săptămîni sîntem morţi cu toţii. Executarea !

Rînd pe rînd, cei din odaie începură să dispară. Se pricepeau de minune la aşa ceva. Nimeni nu mai puse vreo întrebare.

— Nu care cumva să vă prind perechi! le mai zise Molălăul. Adunarea la Ivan. Nu mai devreme de zece zile...

Egor se aşeză la masă, îşi mai turnă în pahar.

— Ce faci, Gore? zise Molălăul.

— Eu?... Egor rămase pe gînduri cîteva clipe. Cred că am să mă apuc într-adevăr de munca cîmpului.

Lucienne şi Molălăul se opriră în dreptul lui, nedumeriţi.

— Ce vorbă-i asta?

— Trebuie s-o-ntindem, ce stai? îl scutură de umăr Lucienne.

Egor păru că se trezeşte din visare. Se ridică de pe scaun.

— S-o-ntindem? Iar s-o-ntindem?... Da' de venit, ca tot omul, cînd am să vin, cetăţeni? Unde mi-i cutioara fermecată?... Aha, uite-o colo. Chiar trebuie s-o-ntindem? Poate că...

— Ai înnebunit? Peste zece minute ne trezim cu ăia. Pesemne că ne-au şi luat urma.

Lucienne o zbughi spre uşă.

Egor vru s-o urmeze, dar Molălăul îi puse cu blîndeţe mîna pe umăr. Şi-i zise pe acelaşi ton:

— Las-o. Că intrăm în bucluc. Curînd ne vedem iar cu toţii.

— Vrei să te duci tu cu ea? îl întrebă de-a dreptul Egor.

— Nu, sună răspunsul celuilalt. Un răspuns ferm şi, se pare, sincer. Hai, pleacă! îi strigă el cu asprime fetei, care întîrziase în prag.

Lucienne îi aruncă o privire mohorîtă şi se strecură afară.

— Caută-ţi un hogeac şi te mai odihneşte, zise Molălăul, turnînd şampanie în două pahare. Odihneşte-te, repetă el. Fie la Kolea Regele, fie la Vanka Samîkin. Ăla are un hogeac bun. Şi iartă-mă, rogu-te... pentru cele întîmplate. Să ştii însă... of, Gore, Gore... să ştii că şi tu mă zgîndări unde mă doare. Doar că nu-ţi dai seama. Hai noroc şi bine-ai venit. Şi deocamdată — la revedere. Nu te mai necăji. Lovele ai?

— Am. Mi-au mai adunat ăia de-acolo...

— Pot să-ţi mai dau şi eu.

— Dă-mi, se decise Egor.

Molălăul vîrî mîna în buzunar şi-i întinse banii. Un teanc întreg.

— Unde ai de gînd să te duci?

— Nu ştiu. Oi găsi eu pe cineva. Da' cum, naiba, de-au feştelit-o?

În clipa aceea pătrunse în odaie un tînăr, alb la faţă de spaimă.

— Au înconjurat întreg cartierul, le zise celor doi.

— Da' cu tine ce-i?

— N-am mai ştiut pe unde să... Am venit să vă spun.

— Te-ai băgat singur în gura lupului, rîse Molălăul. De ce te-ai întors, mă? Of, drăguţul de el, viţeluşul tatii... După mine, băieţaşi!

Se strecurară cu toţii printr-o ieşire dosnică şi porniră pe lîngă un zid spre uliţă, dar de acolo răsunară paşii hotărîţi ai patrulei. Se repeziră în altă parte, dar de-acolo auziră alţi paşi...

— M-da, făcu Molălăul, fără să-şi piardă ciudatul lui aer vesel. E cam albastră. Nu ? Ce zici, Egor ?

— Veniţi încoa' ! Şi Egor îi împinse pe cei doi într-o firidă.

Paşii se apropiau de ei şi dintr-o parte şi din alta...

De-a lungul zidului, în dreapta firidei, lunecă lumina unei lanterne.

Molălăul îşi scoase pistolul.

— Bagă-l înapoi, prostule ! rosti sec şi cu ciudă Egor. Istericule ! Poate că nu dau de noi... Deschizi focul de pomană ?

— Las' că-i ştiu eu pe ăştia ! făcu, nervos, Molălăul. De astă dată, într-adevăr, îşi cam pierduse cumpătul.

— Stai c-o iau la goană şi-i momesc după mine. Doar am biletul ăla de ieşire. Egor vorbi repede, căutînd din ochi o direcţie în care să se repeadă. Biletul are data de astăzi... N-o să am probleme. Dacă pun ăştia mîna pe mine, le zic că m-am speriat. Că mă duceam la o muieruşcă, le-am auzit ţignalele şi m-am speriat ca un prost... Aşa am să fac. Vă las cu bine !

Şi Egor o luă la goană. Fugi mîncînd pămîntul. Îndată, sunară de pretutindeni fluierături şi tropot de picioare.

Egor alerga cu mult avînt, tinereşte... Ba chiar îşi murmură ceva în barbă, fredona o melodie. Văzu în faţă un loc mai luminat, se repezi într-acolo, se căţără peste nişte conducte şi intonă victorios:

— Hop, tirdapupia ! Nu ştiu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut !...

Trecu de cealaltă parte a maldărului de conducte... În spatele lui, paşii sunară aproape de tot. Egor se strecură într-una din conducte şi rămase nemişcat, aţinîndu-şi răsuflarea.

Deasupra lui bubuiră paşi metalici...

Egor şedea chircit şi zîmbea cu satisfacţie. Mai şoptea şi-acum :

— Nu ştiu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut !

Iscase un fel de joc primejdios. Căci după ce vuietul metalic se potoli, în loc să rămînă acolo pînă ce s-ar fi sfîrşit totul, Egor se strecură afară, luînd-o din nou la goană.

Ceilalţi se repeziră în urma lui.

— Nu ştiu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut ! Nici pe-acolo n-am trecut ! îşi făcea el curaj. Sări peste un gărduleţ scund şi fugi printre nişte tufe : i se păru că nimerise într-o grădină. Aproape de tot lătră un cîine. Egor se repezi într-o parte... În faţă i se ivi o altă îngrădire. Sări peste ea şi se pomeni într-un cimitir.

— Asta-mi mai lipsea ! zise Egor. Şi merse mai încet.

Tropăitul urmăritorilor se depărtă.

— Ei poftim, am scăpat ! rosti apoi cu uimire. Să fi fost şi altă dată aşa, tui maica mă-si. Cînd vrei să scapi de-adevăratelea, pici în capcană ca un prunc.

Şi din nou îl cuprinse bucuria de-a trăi, de a se bucura de libertate.

— Nu ştiu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut ! mai fredonă o dată Egor şi-şi porni magnetofonul, potrivindu-l să cînte în surdină. Şi merse înainte, descifrînd inscripţiile de pe pietrele fune-

rare. Cimitirul era ocolit de-o stradă circulată şi, pînă ce maşinile ajungeau să facă colţul, lumina farurilor se abătea îndelung peste crucile dinăuntru. Iar umbrele lor, nişte umbre lungi şi urîte, lunecau pe pămînt, pe morminte, pe gărduleţele scunde dimprejurul acestora... Priveliştea era cam sinistră. Şi pe deasupra mai răsuna şi muzica pusă de Egor: o îmbinare de-a dreptul absurdă. Egor opri magnetofonul.

— „Dormi în pace pînă în ziua ce va să vină", citi el din mers. „Neverov, negustor de ghildia[1] întîi". Cum ai nimerit, mă, aici? se miră Egor. Anul una mie opt sute nouăzeci... A-a, zaci aici mai demult. În regulă, negustorule de ghildia întîi... „Vin marchitanii cu mărfuri, tocmai din deal de Kasimov...", se apucă iar să cînte, dar îşi luă seama şi tăcu brusc. „Scumpului şi neuitatului meu soţ, de la văduva lui în veci nemîngîiată", citi el mai departe. Se trînti pe o bancă, şezu cîtva timp. Apoi se ridică din nou. Bine, băieţi, odihniţi-vă mai departe, că eu am plecat. N-am ce face: oi porni prin oraş ca un tip neprihănit ce mă aflu: trebuie totuşi să-mi plec undeva capul. Voi ce ziceţi? Sigur că trebuie. Totuşi mai zise o dată: Nu ştiu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut!

Şi porni Egor să-şi caute un adăpost.

Din tinda unei căscioare de lemn, aflată la marginea oraşului, un glas iscat de după uşă îi spuse cu asprime:

[1] În Rusia prerevoluţionară, negustorii se împărţeau în trei categorii („ghildii"), în funcţie de capitalul de care dispuneau.

— Pleacă d-aici! Că ies acu' şi-ţi arăt ce n-ai mai văzut: pe potriva numelui. Auzi la ea: cică-i Gore!

Egor rămase cîteva clipe tăcut.

— Haide, ieşi.

— Crezi că nu ies?

— Ba cum să nu?... Spune, bre, e aici Ninka sau nu? îl rugă Egor pe omul de după uşă, de-astă dată pe un ton mai potolit. Da' să nu mă minţi, auzi? Că tot am să aflu. Şi dacă mă minţi, te pedepsesc crunt.

Celălalt tăcu şi el. Şi la rîndul lui îşi schimbă tonul: spuse cu arţag, dar fără răutatea de adineaori:

— N-auzi, mă, că Ninka-i plecată? Ce-i aci de ne-nţeles? Umblaţi, bagabonţilor, în toiul nopţii!...

— Oare să-ţi dau foc la casă? gîndi cu glas tare Egor. Şi-şi scutură cutia cu chibrituri din buzunar. Ia spune.

În spatele uşii pluti o lungă tăcere.

— Încearcă, zise în cele din urmă vocea. Tonul ameninţător însă îi pierise cu totul. Hai, încearcă şi dă foc. N-auzi că Ninka nu-i acasă? Ţi-o spun serios. E plecată din oraş.

— Unde-a plecat?

— Undeva în Nord.

— Şi-atunci de ce m-ai bălăcărit? Nu puteai să-mi spui aşa de la-nceput?

— Păi pentru că mi-e ciudă pe voi, ăştia. Din cauza unora ca voi a plecat. Ba chiar cu ei împreună.

— Atunci să nu-i porţi de grijă. Că-i pe mîini bune. Rămîi sănătos!

Ajuns la o cabină telefonică, lui Egor îi fu dat să se mai înfurie o dată.

— De ce nu se poate, mă ?! De ce ? urlă el în receptor.

Omul aflat la celălalt capăt al firului stătu îndelung să-l lămurească.

— Sînteţi nişte lepre, spuse Egor, şi glasul îi tremură. Fac un mănunchi din voi, scîrnăviilor, şi vă bag cu coada-n sus în răzor... Jigodii ce sînteţi ! Agăţă cu furie receptorul... Şi căzu pe gînduri. Liuba ! exclamă el într-un tîrziu, cu o exagerată tandreţe. Gata. Plec la Liuba. Trînti uşa cabinei şi porni spre gară. Pe drum continuă să vorbească cu el însuşi :

— Of, sufleţelul meu ! Liubuşka, porumbiţă dragă ! Clătita mea siberiană ! Măcar să mă satur la tine de crăpelniţă... Măcar să-mi crească părul oleacă. Puica mea dulce precum cozonacul ! Egor părea din ce în ce mai înverşunat. Mă duc să te înghit ! răcni el în noapte. Şi nici măcar nu se uită primprejur, să vadă de n-a speriat cu răcnetul lui pe careva. Paşii îi stîrneau ecouri pe strada pustie ; spre seară se lăsase un geruleţ şi asfaltul suna, de parcă ar fi fost de sticlă. Te strîng în braţe pînă-ţi dai duhul, p-ormă te sfîşii şi te-nghit. Şi-mi ud gîtlejul cu samahoancă. Aşa am să fac.

Şi iată că a doua zi un autobuz din reţeaua raională de transporturi îl aduse pe Egor în satul Iasnoe.

Pe-un tăpşan sta Liuba, aşteptîndu-l să sosească. Egor o văzu îndată şi o recunoscu... Inima îi zvîcni în piept : ea e !

Porni într-acolo.

— Măi, fir-aş să fiu, îşi zise, uimit. Chiar că-i frumoasă ! Ca o dimineaţă senină. Zici că-i o păpuşă, nu alta... Scufiţa Roşie...

— Bună ziua, spuse el politicos, ba chiar făcînd-o pe timidul. Şi întinse mîna. Sînt Gheorghi. Şi strînse cu multă consideraţie mîna ţărănească, vînjoasă, a femeii. Pentru orice eventualitate, i-o scutură uşor, cu aceeaşi consideraţie.

— Liuba, rosti scurt femeia, îndreptînd spre el o privire deschisă, niţel gînditoare. Şi nu mai zise nimic. Privirea ei îl făcu pe Egor să nu se prea simtă în largul lui.

— Eu sînt ăla, zise el. Şi-şi dădu seama că a trîntit o gugumănie.

— Iar eu sînt aia, zise Liuba. Continuă să-l privească — gînditoare şi calmă.

— Îs cam urît, aşa-i ? zise tam-nisam Egor.

Liuba rîse.

— Hai să stăm oleacă la bufet, zise ea. Mai îmi povesteşti despre dumneata.

— Să ştii că nu-s dedat la băutură, făcu el în grabă.

— Nu zău ! exclamă Liuba cu o neprefăcută mirare. Vorbele îi sunară atît de firesc, cu atîta simplitate, încît avură darul să-l zăpăcească.

— Mă rog, cînd oi fi cu alţii la masă, pot să beau şi eu un pahar... însă nu aşa... ca să mă fac criţă... Îmi cunosc bine măsura.

— Păi o să bem cîte-un ceai şi gata. Îmi povesteşti cîte ceva despre dumneata. Liuba continuă să se uite cu luare-aminte la cel pe care nu-l cunoscuse pînă atunci decît prin mijlocirea scrisorilor... Îl privea atît de ciudat, de parcă i-ar fi venit să rîdă de ea însăşi, de parcă şi-ar fi spus, uimită

de propria ei faptă: „Nu sînt eu o proastă? Ia te uită ce-am fost în stare să fac!" Părea însă o femeie hotărîtă, cu mintea limpede: putea să și rîdă de propriile sale fapte, dar de făcut, să facă totuși ceea ce-și punea în gînd. Haidem, îl îndemnă ea. Stăm acolo și-mi povestești. Să știi că am niște părinți cam aprigi. Mi-au spus deunăzi: să nici nu te arăți pe-acasă cu pușcăriașul tău. Liuba mergea cu un pas-doi înaintea lui Egor și-i vorbea întorcînd spre el capul. Părea tot atît de calmă, ba chiar veselă. Da' eu le zic: păi a ajuns omul întîmplător la pușcărie. A dat năpasta peste el. Doar așa a și fost, nu?

Aflînd că Liuba stă cu părinții, care, pe deasupra, mai sînt și niște oameni aprigi, Egor se cam pierdu cu firea. Încercă totuși să nu-și dea pe față gîndurile.

— Da-da, rosti el cu un aer „intelectual". A fost un... concurs de împrejurări... Ghinionul dracului...

— Chiar așa le-am zis și eu.

— Părinții matale sînt kerjaci?

— Nu. De unde pînă unde?

— Păi ziceai că-s niște oameni aprigi... Să nu mă ia cumva la trei păzește. Eu, de pildă, fumez...

— O, Doamne! Păi fumează și tata. Numai frate-meu nu fumează.

— Ai și-un frate?

— Da. Sîntem o familie destul de mare. Frate-meu are și doi copii. Îs măricei de-acuma: băiatul învață la un institut, fata îi pe terminate cu școala medie...

— Ia te uită: învață amîndoi... Frumos, zise Egor. Bravo! Simți însă că i se cam acrește de atîtea neamuri.

Ajunseră la bufet. Se așezară la o măsuță, mai în colțul încăperii. La bufet era lume multă, unii ieșeau, alții intrau... Și cu toții se uitau curioși la Egor, ceea ce nu făcu decît să sporească starea proastă pe care o încerca acesta.

— Poate luăm cu noi o sticloanță și mergem în altă parte, îi propuse el Liubei.

— Da' de ce? Aici e așa de plăcut... Niura! M-auzi, Niura?! o strigă Liuba pe ospătăriță. Adă-ne, drăguțo... Cam ce să ne aducă? se întoarse ea spre Egor.

— Poate un vinișor din ăla negru, zise Egor, strîmbîndu-și obrazul, de parcă gîndul la băutură i-ar fi provocat silă. Că votca îmi face arsuri.

— Un vin negru, Niura, repetă Liuba. Avea femeia asta, întipărită pe chip, o expresie enigmatică: părea că inițiase un joc tainic, bine gîndit, în care se avîntase cu mult calm și bună dispoziție. Se tot uita, curioasă și ea, la Egor: o fi ghicit oare despre ce fel de joc e vorba?

— Ei, Gheorghi... reluă ea, acu' vorbește-mi și mie despre viața ta.

— Parcă ai fi anchetator, zău așa, chicoti Egor, dar Liuba nu-i urmă exemplul și el redeveni serios. Ce să-ți mai spun? Sînt contabil, am lucrat la o secție de aprovizionare, șefii mei, îți dai seama, au tot ciupit și azi, și mîine... La un moment dat, pac!, și ne-a venit o revizie. Și ăia mi-au pus în cîrcă de toate... Bineînțeles că a trebuit să trag eu ponoasele. Ascultă, tu nu crezi c-ar fi mai bine să plecăm de-aici? zise el, folosindu-l la rîndul lui pe „tu". Se tot uită ăștia la mine ca niște...

— N-au decît. Ce-ți pasă? Doar nu ești un fugar.

— Poftim dovada! exclamă Egor și începu să se caute prin buzunare.

— Te cred, te cred, Doamne sfinte! Am zis și eu, așa, c-a venit vorba. Bun. Și cîți ani ai stat?

— Cinci.

— Și?

— Asta-i tot... Ce să mai fie?

— Păi mă tot uit ce mînoaie ai și zici că ești contabil! Nici nu-ți vine a crede.

— Cum? A, da. Mîinile mele... Păi mi le-am antrenat acolo... Egor își luă mîinile de pe masă.

— Asemenea mîini sînt bune de spart lacăte, nu de umblat cu condeiul, rîse Liuba.

Egor, alarmat întrucîtva, slobozi și el un rîs, care, ce-i drept, îi sună cam fals.

— Și pe-aici, pe la noi, cam cu ce ai de gînd să te ocupi? Tot cu contabilitatea?

— Nu! se grăbi Egor să răspundă. De așa ceva nu mai am nevoie.

— Și-atunci?

— Păi să mă mai orientez și eu... Ba poate-oi mai lăsa o vreme caii să răsufle... Egor se uită și el drept în ochii femeii. Văd, Liuba, că mă iei cam tare de la-nceput: muncă, muncă... De muncă o să tot am parte. Mai ai și tu nițică răbdare.

— Da' tu de ce ai început-o cu minciunile? îl întrebă tot atît de direct Liuba. Să știi că i-am scris comandantului tău și omul mi-a răspuns...

— Așa? făcu, uimit, Egor. Asta era, care va să zică? Brusc, se simți ușurat, ba chiar vesel. Atunci să-i dăm bătaie, surioară! Toarnă colea, în pahare.

Și-și porni Egor magnetofonul.

— Și ce scrisori frumoase-mi scriai, spuse cu părere de rău Liuba. Nici nu ziceai că sînt scrisori, ziceai... ziceai că-s poeme!

— Zău? se învioră Egor. Ți-au plăcut? Te pomenești că se pierde un talent. S-a dus și tinerețea, și talentul, în temnița cu gratii la ferestre, cîntă el. Mai toarnă, Liuba, mai pune în pahare. O, temniță cu nopți de sclipăt pline... Toarnă, nu mai sta...

— Ce mă tot zorești? Ai răbdare. Să mai stăm de vorbă.

— Ah, șefule, mămițica ta! exclamă Egor. Să nu-mi sufli tu o vorbă! Da' și eu am făcut-o aici pe cucernicul. Așa-i? Cică aș fi contabil! chicoti el. Contabil... La evidența mărfurilor de larg consum!...

— Ce-ai vrut tu de la mine, Gheorghi? întrebă Liuba. De ce m-ai mințit?... Îți puseseși în gînd să mă jefuiești?

— Ei, asta-i! Auzi, ce să-i treacă prin minte! Am plecat, care va să zică, la naiba-n praznic să ciordesc o pereche de pîslari? Mă jignești, Liuba.

— Și-atunci?

— Ce „și-atunci"?

— Cu ce gînd ai venit?

— Nu știu. Poate să mă odihnesc și eu. Sufletește. Ba nu-i chiar așa: odihna pentru mine înseamnă... Nu știu, nu știu. M-oi fi îndrăgostit de tine.

— Of, Egorușka...

Egor tresări și se uită la ea, speriat. Vorbise întocmai ca Lucienne, cea care rămăsese departe.

— Ce-i? zise el.

— Văd că pe drept cuvînt ai ostenit. Cum îi calul cînd suie la deal... Doar că nu sufli ca el. Şi nu faci spume la gură. Ai să cazi, măi omule. Din picioare ai să cazi. Chiar aşa o fi cum spuneai, că eşti singur pe lume? N-ai pe nimeni: nici părinţi, nici fraţi?

— Orfan sînt, vai de soarta mea! Doar ţi-am mai scris. Ştii care mi-e porecla? Gore. Pseudonimul meu, cum s-ar spune. Cu toate astea, să nu mă calci, rogu-te, pe bătătură. Nu trebuie. Cerşetor încă n-am ajuns. Altele n-oi putea face, da' de spart v-o prăvălioară încă mă simt în stare. Uneori, Liuba, ajungeam fantastic de bogat. Atunci să-mi fi ieşit tu în cale... Ţi-ai fi dat seama că banii ăştia împuţiţi... îi dispreţuiesc, mă-nţelegi?

— Da' grozăviile alea ale tale? Doar tot pentru bani le-ai făptuit, nu?

— Nici pomeneală.

— Da' pentru ce?

— Că pe pămîntul ăsta, doar hoţ pot să mai fiu, nimic altceva. Egor o spuse cu vădită mîndrie. Liuba îl făcuse să se simtă din nou în largul lui, şi-acum tot voia să-i zică ceva care s-o uimească.

— Măi-măi! făcu Liuba. Hai, bea-ţi ce mai ai în pahar şi să mergem.

— Unde să mergem?

— La mine acasă. Doar la mine ai venit, nu la altcineva. Ori mai ai pe undeva vreo prietenă dintr-astea, prin corespondenţă? Liuba rîse. Stînd de vorbă cu Egor, ajunsese şi ea să nu mai încerce pic de stinghereală.

— Stai niţel... făcu, nedumerit, Egor. Doar ai aflat acum că nu-s contabil...

— Da' bine mai picaşi pe meseria asta! clătină ea din cap. S-o fi ales pe aia de porcar şi tot era mai nimerit. Ai fi zis c-a dat vreo molimă prin porci, că te-au condamnat pentru asta şi gata socoteala. Drept e că nici nu arăţi a pungaş. Pari să fii om ca toţi oamenii. Ba chiar unul de-ai noştri, de la ţară. Ei, haidem, porcarule, să mergem.

— Aflaţi atunci, preastimato, zise Egor, nu fără emfază, că sînt şofer. Şofer, clasa a doua.

— Ai şi carnet? întrebă ea, neîncrezătoare.

— Mi-a rămas acolo, de unde vin. La Magadan.

— Păi vezi? Eşti om de mare preţ, nicidecum... Gore! Ştiu eu ce ţi-ar trebui: o jordie pe şira spinării. Haidem.

— Asta-i psihologie ţărănească!... Tipică. Păi eu sînt recidivist, prostuţo. Sînt tîlharul tîlharilor. Eu...

— Vorbeşte mai încet! Te-ai ameţit, ori ce ai?

— M-da. Totuşi care-i situaţia? îşi reveni Egor. Zău dacă pricep ceva. Lămureşte-mă. Poftim, mergem la tine acasă... Şi după aceea?

— Deocamdată ai să stai la mine. Te odihneşti şi tu măcar o săptămînă. Îţi mai vii în fire. De spart prăvălii o să le spargi mai încolo. Haidem. Că o să zică lumea: frumos l-a mai primit: din prag i-a şi dat papucii. De ce l-o mai fi chemat? Ştii cum e lumea pe la noi! Una, două, te judecă. Şi-apoi... să ştii că nu mi-e frică de tine. Nu ştiu de ce, da' nu mi-e frică.

— Bun. Da' ce-o să zică taică-tău? Poate mă ia la mîngîiat... cu toporul la scăfîrlie. Poţi să ştii ce idee i-o veni?

— Fii pe pace. De-aci-ncolo pune-ţi nădejdea în mine.

Casa Baikalovilor era mare, cu patru odăi. În primele două, locuia Liuba împreună cu bătrînii, în celelalte două — fratele ei cu familia.

Casa era aşezată pe malul înalt al fluviului; dincolo de apa lui se desfăşurau întinderi de necuprins. Era o gospodărie bine înjghebată: o curte largă, cu acareturi, iar mai sus, în vîrful dealului — baia de aburi a familiei.

Amîndoi bătrînii tocmai se apucaseră să facă *pelmeni*[1], cînd Mihailovna, mama Liubei, o văzu pe fereastră, venind spre casă împreună cu Egor.

— Ia te uită! L-a adus, nu s-a lăsat! se alarmă ea. De Liubka ziceam. Uite-o cu puşcăriaşu' ei!

Bătrînul se repezi şi el la fereastră.

— Să vezi acu' ce-o s-o ducem! făcu el înciudat. După regulamentul de ordine interioară, grijania mă-si! Ne-a făcut dumneaei bucata!

— Ai văzut, păcătoasa! Ai văzut, neobrăzata! se căină bătrîna. Parcă am putut eu s-o destup la cap? N-am putut nici atîtica...

— Să nu care cumva să-i dai ăluia de-nţeles că i-am fi luat frica, sau mai ştiu eu ce, o povăţui moşul. Las' c-am mai văzut... haiduci dintr-ăştia. El şi Stenka Razin!

— Da' de omenit eu zic că se cade să-l omenim, tot bătrîna fu cea care îşi dădu seama. Ori nu se cade? Că mi-e capul vraişte, zău aşa...

— Se cade, se cade. Om face totul omeneşte, c-apoi om vedea ce-o mai fi: poate ne-om pierde şi viaţa... de pe urma odraslei noastre preaiubite. Of, Liubka, Liubka...

Liuba şi Egor intrară în casă.

---

[1] Un fel de colţunaşi cu carne.

— Bine v-am găsit, zise Egor pe-un ton prietenos.

Drept răspuns, bătrînii doar dădură din cap... Se uitau amîndoi ţintă la noul venit.

— Uite-l şi pe contabilul nostru, rosti, cu totul nepăsătoare, Liuba. N-a fost cîtuşi de puţin tîlhar de drumul mare. L-au condamnat dintr-o... cum îi zice... dintr-o...

— Dintr-o neînţelegere, o ajută Egor.

— Şi cît se dă astăzi pentru neînţelegeri dintr-astea? întrebă moşul.

— Cinci ani, zise cu nevinovăţie Egor.

— Prea puţin. Altcîndva se dădea mai mult.

— Şi care-o fi neînţelegerea aia, de te-au băgat după gratii? întrebă fără ocolişuri bătrîna.

— Şefii lui băgau mîna, iar el întocmea actele, o lămuri Liuba. Ei, v-aţi isprăvit interogatoriul? Atunci să punem masa: omul e venit de la drum. Şezi, Gheorghi, şezi colea, pe scaun.

Egor îşi scoase chipiul de pe capul tuns chilug şi se aşeză, cu modestie, pe marginea scaunului.

— Rămîi aci oleacă, reluă Liuba. Mă duc să-ncing focul la baie. Pe urmă stăm cu toţii la masă. Şi ieşi pe uşă. Poate că o făcu înadins, ca cei rămaşi în odaie să ajungă ei înşişi la o înţelegere. Avea pesemne încredere în inima bună a bătrînilor.

— Se poate fuma la dumneavoastră? întrebă Egor. Nu se simţea stingherit — mai mult decît să fie dat afară, nu i se putea întîmpla nimic — totuşi i-ar fi părut mai bine să se sfîrşească totul în mod paşnic. Ar fi fost mai interesant. Desigur, nu numai acesta era motivul. Ar fi vrut cu adevărat să rămînă aici măcar o vreme. Ba chiar avea nevoie de-aşa ceva. Trebuia şi el să-şi îngăduie un

răgaz, ca să se poată gîndi mai în voie la cele ce-avea să facă mai departe.

— Fumează, îi dădu voie moşul. De care fumezi ?

— „Pamir".

— Din alea fără filtru ?

— Da.

— Ia dă-mi şi mie una, de probă. Moşul se dădu mai aproape de Egor. Şi-l tot iscodea cu privirea, îl tot iscodea întruna.

Îşi aprinseră ţigările.

— Şi ce încurcătură zici c-a fost aia ! I-ai dat în cap unuia şi l-ai nimerit la scăfîrlie ? întrebă în treacăt moşul cel ager la minte.

Egor îl privi lung.

— Da... zise el în doi peri. Le-am tăiat beregata la şapte inşi, şi-al optulea a scăpat. D-aia au şi pus mîna pe mine.

Bătrîna scăpă din mîini lemnul pe care voia să-l pună în sobă şi se lăsă pe laviţă.

Moşul se dovedi să fie mai înţelept. Nu se-nfricoşă.

— La şapte inşi, zici ?

— La şapte. Le-am tăiat gîtul la toţi, le-am băgat căpăţînile-n sac şi p-aci ţi-e drumul.

— Ptiu, ptiu, ptiu, ducă-se pe pustii ! îşi făcu cruce bătrîna... Fedea...

— Gura ! făcu moşul. Un prost toarnă la baliverne şi alta îl... Iar tu, dulăule, mai ţine-ţi limba la adăpost, că nu stai de vorbă cu ăi de-o seamă cu tine.

— Păi dacă nu sînteţi de-o seamă cu mine, de ce mă faceţi tîlhar, aşa, pe nepusă masă ? Doar v-a spus fata că sînt contabil. De ce mă luaţi în zeflemea ? Mă rog, am făcut puşcărie. Da' ce, credeţi că numai ucigaşii stau acolo ?

— Nu te-a făcut nimeni ucigaş. Da' nici tu să nu ne iei cu dintr-astea... c-ai fi, vezi doamne, contabil. Nici tu nu ne turna la gogoşi. Contabil, auzi la el ! Eu am văzut contabili puzderie. Îs oameni potoliţi, parcă ar fi chiar olecuţă loviţi cu leuca. Au cîte-un glăscior, de nici nu-l auzi, ochelari pe nas... Ba am mai băgat de seamă că mai toţi contabilii, au nasu' cîrn. Şi-atunci mă-ntreb : ce fel de contabil să fii tu c-o frunte ca asta, de buhai ? Contabil, ba bine că nu ! Asta să i-o spui Liubkăi, nu mie. Eu, de cum ai intrat în casă, mi-am şi spus : pe ăsta l-au băgat la răcoare fie pentru bătaie, fie c-o fi furat nişte lemne de la pădure. Este ?

— 'Mneata, tataie, ai fi fost bun în munca operativă. La miliţie, zise Egor. Te-ar fi ridicat ăia în slavă. În tinereţe n-ai fost cumva în slujba lui Kolceak ? Pe la albgardişti, în serviciul lor de contraspionaj ?

Bătrînul clipi des şi nu-i răspunse. De astă dată păru că-şi cam pierde cumpătul. Din ce motiv însă, nici el nu ştia. Prea sinistru sunaseră acele vorbe.

— Ce-ai, mă ? zise el. Ce tot bîigui acolo ?

— Da' 'mneata de ce-ai sfeclit-o ? Te-am întrebat doar aşa... ca să mă aflu-n treabă. Mă rog. Îţi pun o altă-ntrebare : în anii aceia mai grei, nu te duceai la furat spice de pe ogoarele colhozului ?

Bătrînul, uimit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile, tăcu din nou. Îşi pierduse cu totul aerul îngăduitor de pînă atunci şi nu mai ştia ce să-i răspundă ticălosului care se vîntura pe dinaintea lui. De fapt, Egor tocmai astfel îşi şi ticluise „inte-

rogatoriul“: ca să-l facă pe celălalt să-şi piardă cumpătul şi nici să n-apuce să-şi mai vină în fire. Intîlnise în viaţa lui destui maeştri în treburi dintr-astea.

— Văd că-ţi vine greu să-mi răspunzi, continuă Egor. Nu-i nimic. Să punem atunci problema mai altfel, mai pe limba noastră, ca să zic aşa: la adunări, iei deseori cuvîntul?

— Ce faci, mă, aici pe nebunu'? izbuti, în sfîrşit, să prindă grai moşul. Şi fu gata să se înfurie, să-i zică celuilalt cîte şi mai multe. Dar în clipa următoare Egor se săltă ca un arc de pe scaun, îşi puse pe cap chipiul cel cu aspect milităresc şi porni să străbată în lung şi-n lat încăperea.

— Ia te uită ce cuib frumos ne-am rostuit! reluă el, aruncînd în răstimpuri ochiri scurte spre bătrînul aşezat pe laviţă. Ţara produce electricitate, locomotive, milioane de tone de fontă... Oamenii îşi încordează toate puterile. Oamenii literalmente cad jos de încordare, lichidează toate urmele neglijenţei şi prostiei, oamenii, pot spune, se bîlbîie de încordare — Egor nimerise peste cuvîntul „încordare“ şi-acum continua să-l savureze — oamenii fac riduri pe obraz, colo, în Extremul Nord, şi-s nevoiţi să-şi pună dinţi de aur... Şi-n acelaşi timp se găsesc alţi oameni, care din toate realizările omenirii şi-au ales... cuptorul. Asta-i situaţia! Frumos, n-am ce zice! Decît să ne încordăm puterile alături de toţi ceilalţi, mai bine să proptim hornul cu tălpile...

— Păi omu' meu munceşte de cînd avea zece anişori! interveni, revenindu-şi în fire, bătrîna. De mic copil e pe ogor...

— Replicile, mai tîrziu i-o tăie cu asprime Egor. Că sîntem toţi buni la inimă cînd nu ne sînt atinse interesele, cînd nu-i vorba, ca să zic aşa, de propriul nostru buzunar...

— Păi eu sînt, mă, stahanovist pe viaţă! dădu glas, aproape răcnind, şi bătrînul. Am optîşpe diplome de onoare!...

Egor rămase locului, mirat.

— De ce nu spui aşa, tataie? zise el pe alt ton.

— De ce nu spui... M-ai lăsat tu să scot o vorbă?

— Da' unde ţi-s diplomele?

— Colo, zise bătrîna, zăpăcită şi ea.

— Unde „colo“?

— Colo, în dulăpior... îs toate adunate.

— Astea-s de pus în perete, nu de ţinut în dulăpior. Auzi vorbă: „în dulăpior“. V-aţi învăţat să le vîrîţi pe toate prin dulăpioare...

Chiar atunci intră pe uşă Liuba.

— Ei, cum e pe la voi? întrebă ea zîmbind. Se îmbujorase făcînd focul la baie, şuviţe de păr îi scăpaseră de sub basma... Era tare drăguţă! Egor rămase fără voie cu ochii la ea. Totu-i în ordine? Vă-mpăcaţi bine?

— Da' ştiu că ţi-ai găsit un flăcău... de-a mirare! zise bătrînul cu neprefăcută admiraţie. Să-l fi auzit ce-a putut să-i iasă din gură!... Curat comisar! Moşul începu să rîdă.

Bătrîna, în schimb, doar clătină din cap... Şi strînse, supărată, din buze.

Cam în asemenea împrejurări făcu Egor cunoştinţă cu părinţii Liubei.

Pe Petro, fratele Liubei, şi pe-ntreaga lui familie Egor îi cunoscu ceva mai tîrziu.

Petro intră în ogradă la volanul unei basculante... Maşina vui multă vreme, făcînd să se zguduie geamurile ferestrelor. În cele din urmă, ajunse la locul ce-i era cuvenit, Petro opri motorul şi coborî din cabină. Îndată se repezi la el Zoia, nevastă-sa, vînzătoare la magazinul sătesc, o femeiuşcă sprintenă şi mereu agitată.

— I-a venit Liubkăi ăla.. de-i tot scria, îl informă ea fără întîrziere.

— Zău ? făcu alene Petro, un bărbat voinic şi cam morocănos, cufundat în cine ştie ce gînduri ale lui. Ei şi ? Dădu cu vîrful ghetei într-un cauciuc, apoi într-altul.

— Zice c-ar fi fost contabil, că i-ar fi venit o revizie, treburi dintr-astea... Da' mutra-l arată bandit sadea.

— Zău ? întrebă iar, alene şi fără chef, Petro. Ei şi ?

— Şi ! Ar trebui să fim numa' ochi şi urechi... Du-te şi te uită cum arată dumnealui la faţă ! Du-te şi te uită ! Vîră cuţitu-n tine un contabil ca ăsta şi nici nu clipeşte.

— Zău ? Petro continuă să dea cu piciorul, în cauciucuri. Ei şi ?

— Du-te, mă, şi te uită la el ! Du-te şi te uită ! Să vezi şi tu ce podoabă şi-a ales soru-ta !... Du-te şi te uită la el : că doar o să stăm cu ăsta sub acelaşi acoperiş.

— Ei şi ?

— Păi şi !! ridică tonul Zoia. Avem o fată, care de-abia-i la şcoală, asta e ! O ţii una şi bună : „Ei şi ? ei şi ?" Noaptea rămîn mereu numai cu ea în casă, asta e ! Atîta ştie dumnealui : „Ei şi ?" Papagalu' dracului, buştean nesimţitor ce eşti ? De

ţi-ai vedea nevasta şi fata înjunghiate, nici atunci nu ţi-ai grăbi pasu' !

Petro porni spre casă, ştergîndu-se pe mîini cu o cîrpă. Vorbele Zoiei, cum că el „nu şi-ar grăbi pasul", păreau să aibă un dram de adevăr : Petro era un tip din cale-afară de calm şi încet în mişcări. În schimb, părea înzestrat cu o forţă teribilă. Forţa asta i se ghicea din orice mişcare, din felul cum îşi sucea anevoie capul, cum se uita cu ochii lui mici la acei cu care sta de vorbă : căta ţintă la ei, fără să clipească, avînd în priviri o expresie de neînfricare — sumbră şi grea, ca o apă îngheţată...

— Uite-acuşi te duci la baie, cu Petro împreună, zicea Liuba, căutînd rufărie curată pentru Egor. Oare ce să-ţi dau să te schimbi ? Se poate una ca asta' : vii în peţit şi n-aduci barem un schimb cu tine ? Îm ? Ce zici ?

— Păi d-aia e puşcăria puşcărie ! exclamă bătrînul. Şi nu staţiune balneară. Pînă şi din staţiune vine cîte unu', de-l vezi că abia mai suflă. Iliuha Lopatin, de pildă, cînd s-a dus să-şi vindece reumatismele : şi-a vîndut omu' ditamai vaca, da' de-ntors s-a-ntors că-i sufla vîntu' prin buzunare...

— Uite-am găsit ceva... Sînt de-ale lui bărbatumeu, fostu'. Zic că ţi-or fi pe măsură. Liuba dădu la iveală dintr-un cufăraş o cămaşă lungă, albă şi o pereche de izmene.

— Cum adică ? n-o înţelese Egor.

— Sînt ale lu' fostu' meu bărbat... Liuba rămăsese cu rufăria în braţe. Da' de ce ?

— Păi ce, crezi că oi fi chiar milogul milogilor ? făcu, jignit, Egor. Să pun pe mine rufăria altuia ?

Doar am bani destui. Mă duc la magazin şi-mi cumpăr.

— Un' te mai duci ? La ora asta-i închis peste tot. Da' ce au albiturile ? Doar sînt spălate...

— Ia-le, ia-le, zise şi bătrînul. Îs curate, nu vezi ?

Egor se codi cîteva clipe, apoi le luă.

— Mă las mereu tot mai afund, mormăi nemulţumit. Chiar sînt curios unde-am să ajung...

— Du-te, du-te, îl îndemnă spre uşă Liuba. Vezi că Petro al nostru nu-i unul să-ţi caute-n coarne. Da' tu nu-l lua în seamă. Că la fel se poartă cu toată lumea.

Cînd Egor îşi făcu apariţia în tinda băii, îl găsi pe Petro dezbrăcîndu-se.

— Îi primiţi p-ăi bărbieriţi ? căută el să-i vorbească pe-un ton cît mai vesel, ba chiar să-i surîdă.

— Îi primim pe oricare, zise Petro pe acelaşi ton egal, cu care îl rostise pe-acel „ei şi" de mai adineaori.

— Să ne cunoaştem : Gheorghi mă cheamă, îi întinse Egor mîna. Şi zîmbi din nou, încercînd să întîlnească privirea sumbră a celuilalt. Dorea totuşi să cîştige prietenia acestor oameni. Nu ştia prea bine de ce anume, dar acum o dorea într-adevăr. Zic : Gheorghi mi-e numele.

— Bine, bine, spuse Petro. Poate vrei să ne şi pupăm ? Am auzit cum te cheamă. Gheorghi. Mai pe scurt Jora...

— Ba Jorj, făcu Egor, rămînînd cu mîna întinsă. Încetase să mai zîmbească.

— Cum ? nu-l înţelese Petro.

— Nicicum ! exclamă cu necaz Egor. Mă milogesc astăzi, grijania mă-si, de toată lumea. Mai rămîne doar să dau din coadă. Îşi zvîrli rufăria pe laviţă. Ce ţi-am făcut ? Te-am călcat pe bătătură, de nu catadicseşti să dai mîna cu mine ? Se enervase cu adevărat. Se căută de ţigări, îşi aprinse una şi se aşeză şi el pe laviţă. Mîinile îi tremurau mărunt.

— Ce-ai, bre ? zise Petro. S-a aşezat ca paşa...

— Du-te şi fă baie, îi spuse Egor. Eu intru mai tîrziu. Doar îs venit de la puşcărie... Aşa că nu vă faceţi griji. Ne spălăm în urma dumneavoastră...

— Oho ! făcu Petro. Şi, fără a-şi scoate chiloţii, intră în baie. Se auzi de acolo mişcînd din loc ligheanul, găleţile...

Egor se trînti pe laviţă, îşi fumă ţigara.

— Bine am mai ajuns ! mormăi cu ciudă. Parcă aş fi o rudă săracă, lua-m-ar să mă ia !

Uşa băii se deschise şi prin norul de aburi se întrevăzu chipul lui Petro.

— Ce-i cu tine ? zise el.

— Ce să fie ?

— De ce te-ai culcat ?

— D-aia, că sînt copil de pripas.

— Oho ! făcu Petro. Şi trase din nou uşa după el. Se moşmondi multă vreme în baie, turnă apă în ligheane, mută nişte bănci din loc. Apoi îşi pierdu răbdarea şi deschise din nou uşa. Vii, mă, ori nu vii ?! zise încrîncenat.

— Să ştii că am adeverinţa de liberare uite ici, în buzunar ! răcni la el Egor. Mă duc mîine şi capăt buletin de identitate la fel cu al tău ! La fel ! Afară de-o notiţă pusă într-un colţ, la care nu se uită nimeni. Pricepi ?

— Te bag uite-acuş cu capu-n lighean, rosti pe-acelaşi ton inexpresiv Petro. Şi te pun la fiert. Fără nici un buletin. Îi plăcu pesemne gluma pe care-o făcuse. Rîse scurt şi adăogă: În schimb, cu adeverința ta de liberare...

— Aşa mai merge, vericule, zise Egor. Se săltă în capul oaselor şi începu să se dezbrace. Că o cam luaseşi razna... Poate vrei să-ţi arăt şi v-o diplomă ?...

Între timp mama Liubei, împreună cu Zoia, nevasta lui Petro, o vîrîseră pe Liuba într-un cotlon şi o luau pe întrecute la întrebări.

— Ce-ai cătat cu el la bufet ?! ţipă cu glas strident Zoia, femeie aprigă şi mereu cu istericale. Că s-a şi dus vestea prin sat: cică i-a venit Liubkăi ocnaşu'. Mi-au spus unii la servici aşa, de la obraz...

— Liubka, n-auzi, Liubka !..., abia izbuti să se facă auzită bătrîna. Tu să-i zici aşa: dac-ai venit numa' aşa, să mai pui nişte osînză pe tine şi după aia să pleci iarăşi haihui prin lume, atunci, zi, să pleci numaidecît, să nu mă faci pe mine de rîs în faţa lumii. Mai ales, zi, dacă ai şi...

— Cum se poate, tu, să n-aibă ăsta familie ? Cum se poate una ca asta ? Ce-i, un puştan de şapteşpe ani ? Mai judecă şi tu oleacă !

— Şi să-i mai zici aşa: dacă ai venit cu gînd rău, atunci să-ţi iei catrafusele şi...

— Păi asta o poate face oricînd, se băgă în vorbă moşul. Ce-aţi tăbărît pe fată ? Ce poate ea să ştie în momentu' ăsta ? De-acu-ncolo — cum i-o fi norocu': s-ar putea să fie om de treabă, s-ar

putea să nu fie. Poate ea să bage mîna-n foc pentru el ?

— Nu mă mai speriaţi şi voi... Pentru numele lui Dumnezeu, atît izbuti să zică Liuba. Că sînt şi-aşa înfricoşată. Credeţi că uşor îmi vine ?

— Păi vezi !... exclamă Zoia. Tocmai asta ziceam şi eu, că...

— Ascultă, fato, la mine... M-auzi, Liubka ? o zgîlţîi din nou bătrîna. Tu să-i zici aşa: uite ce-i, omule, du-te-n noaptea asta şi cată-ţi un loc de dormit.

— Unde să-l caute ? rămase năucă Liuba.

— Păi la *selsoviet*...

— Ptiu ! se-nfurie moşul. V-aţi smintit, naibii, de tot ! Auzi la ele: l-au ademenit pe om încoace şi-acu-l trimit să doarmă la *selsoviet*. Asta chiar că nu s-a mai pomenit ! Parc-am fi păgîni, zău aşa !

— Păi să-l cerceteze mîine şi miliţianu', nu se lăsă bătrîna.

— Ce să-l mai cerceteze ? Ăsta-i gata cercetat.

— Nu ştiu... zise Liuba. Mie totuşi îmi pare a fi om de treabă. După ochi se cunoaşte... Mi-am dat seama încă din fotografie. Are în ei aşa... o tristeţe. Şi orice-aţi zice, să ştiţi că mi-e milă de el. Poate că...

Chiar în clipa aceea, pe uşa băii ţîşni, urlînd cît îl ţinea gura, Petro şi se rostogoli pe iarbă.

— M-a opări-it ! răcni el. M-a opărit de viu !

În urma lui veni fuga şi Egor, ţinînd de toartă o oală de tablă.

Ai casei se repeziră spre Petro. Moşul veni cu un topor în mînă.

— L-a omorît ! L-a omorît ! ţipa din răsputeri Zoia, nevasta lui Petro. Săriţi, oameni buni ! L-a omorît!...

— Taci, bre, nu mai răcni, îi zise pe-un ton plîngăreț Petro, ridicîndu-se în capul oaselor și frecîndu-și spatele opărit. Ai căpiat ?

— Ce-ai pățit, Petro ? îl întrebă, mai gîfîind încă, bătrînul.

— L-am rugat pe nătîngul ăsta să dea cu nițică apă clocotită. Să dea adică peste bolovanii din vatră. Și-n loc de vatră, a dat-o peste mine.

— M-am mirat și eu, făcu, zăpăcit, Egor. Zic : cum dracu, doar apa-i fierbinte ? Chiar am încercat-o cu degetul. Clocotea, nu alta. P-ormă zic : mai știi, s-o fi învățat așa omul. O fi avînd, vorba ceea, piele de taur. Nu mi-am dat seama că trebuia s-o torn dincolo.

— „Am încercat-o cu degetul“, îl îngînă Petro. Da' ce, n-ai minte deloc ? Ești copil de țîță ?

— Ziceam că vrei să te clătești.

— Păi nici n-am intrat, mă, la abur ! răcni Petro cel veșnic potolit. Nici nu mă săpunisem măcar. De ce să mă clătesc ?

— Să-i dăm cu niște untură, zise moșul, cercetînd locul opărit. Las' că nu-i cine știe ce. Îi dăm cu untură și-i trece... Ia, care dă fuga ?

— Am eu niște seu de oaie, zise nevasta lui Petro. Și fugi spre casă.

— Hai, plecați de-aici, zise moșul. Că uite, a-nceput lumea să se-adune.

— Cum de-ai putut, Egor, să faci una ca asta ? zise Liuba, necăjită.

Egor își săltă chiloții și începu iar să se dezvinovățească :

— Păi să vezi : a tot dat cu apă peste bolovani, de s-a făcut un abur să-l tai cu cuțitul. P-ormă zice : „Dă, bre, cu niște apă mai fierbinte“. M-am gîndit că vrea omul să contrabalanseze temperatura...

— „Să contrabalanseze“, îl îngînă iar Petro. Te-aș contrabalansa eu... cu oala asta-n cap. Nătîngule, toată spinarea mi-ai opărit-o. Da' dacă era chiar clocotită ? Ce mă făceam ?

— N-auzi c-am încercat-o cu degetul ?

— „Cu degetul“ !... Cu ce te-o fi făcut oare tat-tu așa deștept ?

— Hai, dă-mi una-n cap, pe cuvînt, se rugă Egor. Să-mi ușurez inima. Îi întinse lui Petro oala. Hai ! Dă !

— Petro... zise Liuba. Omul n-a vrut. A făcut-o din greșeală. Acu' ce-i de făcut ?

— Da' mai duceți-vă-n casă odată ! se înfurie Petro. Chiar c-a început lumea să se-adune.

Într-adevăr, dincolo de gard se opriseră cîțiva curioși.

— Oare ce-au pățit ăștia ? îi întrebă pe cei adunați un sătean, sosit și el în dreptul gardului.

— Petro. Ala tînăru'... A căzut beat pe vatra încinsă, îl lămuri o bătrînică.

— Văleu ! făcu săteanul. Și-a rămas cu zile ?

— A scăpat... Iote-l că șade colo. Se scarpină.

— Ce-o mai fi răcnit, sărmanul ?

— Da' ce-a răcnit, da' ce-a răcnit ! Mi-au zdrăngănit toate geamurile.

— 'Mneata n-ai fi răcnit ?

— Da' cum o fi căzut ? Cu fundu' ?

— Nu-l vezi, bre, că șade ? S-o fi slobozit cu spatele. Da' ălălaltu' cine-o fi ? Omu' ăla, de stă cu el de vorbă ?

— Auzi 'mneata, să-ți bei și mințile ! se tot minuna bătrînica.

Stătură de vorbă pînă tîrziu, după miezul nopţii.

Cei bătrîni, afumaţi oleacă, se-apucaseră să tăifăsuiască, perindînd fapte numai de ei ştiute. Ei, bătrînii, se adunaseră destul de mulţi la masă : să tot fi fost zece, doisprezece cu toţii. Discutau, luîndu-şi unul altuia vorba, ba, uneori, se repezeau cîte doi sau chiar trei deodată.

— De care fată zici ? De care fată ? Păi pe aia a luat-o unu' tocmai din Kraiuşkino, ce tot bîigui acolo !

— Are dreptate. A luat-o ăla... cum îi zice... ăla...

— Mitka Hromov a luat-o.

— Mitka, aşa e, Mitka.

— Păi pe-alde Hromov i-au deschiaburit...

— Pe cine ? Pe Gromov ? Vezi-ţi, mă, de treabă.

— Nu pe Gromov, bre. Pe Hromov.

— A-a, pe Hromov. Ziceam că pe Gromov. Cu Mihailo Gromov, ţin minte, ne duceam în taiga, să culegem conuri de...

— Şi cînd l-au deschiaburit, va să zică, pe Hromov, bătrînu'...

— Aşa e, c-avea presa aia de ulei...

— Cine o avea ? Hromov ? Taci, bre, din gură. Voinov avea presă. Hromov era cu adusu' vitelor din Mongolia. Piuă avea şi el, da' nu presă de ulei. Aia era a lu' Voinov. Că l-au deschiaburit şi pe ăsta. Pe ălălaltu', pe Hromov, l-au ridicat de cum a sosit o dată cu cireada... Mi-aduc aminte că le-au dărîmat şi hambaru'. Veniseră să caute pîslari, că ei făceau şi-aşa ceva. Tot satu' ştiu că se adunase acolo.

— Şi-au găsit pîslari ?

— Nouă perechi.

— Da' de Mitka nu s-au atins.

— Mitka apucase de s-a separat de bătrîni. Tocma' se-nsurase cu Klanka aia, de care ziseşi, şi-i făcuse tat-su casă. I-au lăsat în pace. P-ormă, cînd l-au ridicat pe bătrînu', a plecat şi Mitka din Kraiuşkino : nu i-a mai venit să şadă acolo.

— Stai niţel, păi la Karasuk care din ei a plecat ?

— Manka. Soru-sa. Aia s-a măritat acolo. Mai trăieşte. Stă la oraş, la fie-sa. Da' şi ea o duce rău. Deunăzi am văzut-o-n tîrg : cică-şi dă cu pumnii-n cap că şi-a vîndut casa aia de la ţară. Cît îmi erau mici nepoţii, zice, eram bună. Acuşa, c-au mai crescut, i-am ajuns fie-mi o povară.

— Cam aşa se-ntîmplă, spuseră într-un glas mai multe bătrîne. Cît ai grijă de ăia micii, eşti bună, cum se fac mai măricei, nu mai eşti bună .

— Mai e şi după cum ţi-i ginerele. Cînd s-o nimeri să fie v-un neisprăvit, ţi-arată el ţie...

— Ehei, ginerii din ziua de azi... Parcă nu-i ştii ce le poate pielea...

Mai deoparte de grupul bătrînilor şedeau Liuba şi Egor. Liuba îi arăta pozele din albumul familiei, pe care tot ea le adunase şi le păstra cu grijă.

— Uite, ăsta-i Mihail, dădu ea de fotografiile celor trei fraţi ai săi. Dincolo sînt Pavel şi cu Vanea... s-au fotografiat împreună. O vreme au şi luptat împreună. Pe urmă Pavel a fost rănit, da' s-a făcut bine şi-a plecat iar pe front. Abia după aceea a fost ucis. Ultimul care-a murit a fost Vanea... tocmai la Berlin. Ne-a trimis comandantul lui o scrisoare... Mai mult şi mai mult de el îmi pare rău... avea o fire tare veselă. Mă lua cu el peste

tot, eram pe-atunci de-o şchioapă. Mi-amintesc bine de el... Îl şi visez cîteodată: tot rîzînd îl visez. Uite-l că rîde şi-aici, în poză. Asta de dincolo e Petro al nostru... Îl vezi ce serios arată? Oare cît să fi avut pe-atunci? Numai vreo optsprezece ani. Da, da, optsprezece ani. Îl luaseră nemţii prizonier, pe urmă au venit ai noştri şi i-au eliberat. L-au bătut nemţii rău de tot... În rest n-a avut nimic, nici măcar o zgîrietură.

Egor îşi ridică privirea, se uită la Petro... Petro sta de unul singur, fuma o ţigară. Nu părea băut: şedea, ca totdeauna, calm şi gînditor.

— Azi, în schimb... i-am făcut eu figura. Parcă dracu m-a pus.

Liuba se aplecă spre Egor şi-l întrebă încet, cu un zîmbet hîtru:

— Spune drept: n-ai făcut-o înadins? Parcă nici nu-mi vine a crede că...

— Da' nici gînd! exclamă cu o neprefăcută pornire Egor. Am crezut cu adevărat că vrea să dau cu apă peste el. Că-mi ordonă, vorba militarilor, să mut tirul asupra lui...

— Păi zici că eşti de la ţară: cum de nu te-a dus mintea?

— Eh! Nu ştii şi tu: cîte bordeie, atîtea obiceie.

— Să-ţi spun cinstit, am crezut că ţi-o fi aruncat el vreo vorbă mai nu ştiu cum, şi tu, cum s-ar zice, ai făcut-o pe prostul: l-ai împroşcat cu uncrop.

— Ei, asta-i! Da' ce-s nebun?!

Petro simţi că se uită cineva la el, că se discută pe seama lui şi întoarse capul spre cei doi... Întîlni privirea lui Egor şi-i zîmbi cu blîndeţe.

— Zi, aşa, Jorjik: ai vrut să faci rasol din mine?

— Iartă-mă şi tu, Petro.

— Vezi-ţi de treabă. Pune mai bine nişte muzică de-a ta. Că-i frumoasă.

Egor îşi porni magnetofonul. Şi-n încăpere se făcu auzit acelaşi marş, în acompaniamentul căruia intrase el de curînd pe uşa „hogeacului". Era un marş voios, optimist. Straniu îi sunară acordurile între pereţii casei aceleia ţărăneşti: se năpustiseră vijelioase peste tăifăisuirea molcomă a celor din jurul mesei, venite parcă dintr-o altă lume, într-un avînt plin de culoare şi viaţă. Avîntul rămîne însă avînt. Încetul cu încetul rumoarea de glasuri se potoli. Şi toată lumea stătu să asculte în tăcere marşul-avînt.

Încă mai tîrziu, se lăsă în casă o linişte deplină. Prin ferestre pătrundea luna.

Lui Egor i se făcuse patul în odaia bătrînilor, în spatele unei draperii înflorate, străpunse de la un capăt la altul de razele lunii.

Liuba se culcase în odaia din faţă. Uşa încăperii rămăsese deschisă. Era linişte şi acolo.

Egor nu izbutea să adoarmă. Tihna din casă îl scotea din sărite.

Îşi săltă capul de pe pernă, trase cu urechea... Nici un zgomot. Doar bătrînul sforăia încetişor, şi-şi zicea tic-tacul deşteptătorul de pe masă.

Egor se strecură ca o şopîrlă de sub plapumă. Orbitor de alb în cămaşa lui cea lungă şi în izmene, se furişă fără zgomot spre odaia din faţă. Nu căzu nimic, nu scîrţîi nici duşumeaua. Doar undeva, în talpa piciorului îi trosni lui un oscior.

Ajunse, în sfîrşit, la uşa odăii. Trecu dincolo de prag... Deodată, în tăcerea din jur răsună vocea limpede, deloc somnoroasă, a Liubei:

— Ia marş de-aici !...

Egor rămase locului. Cîteva clipe nu zise nimic.

— Adică cum ? întrebă în cele din urmă, îmbufnat.

— Uite-aşa, bine. Treci la culcare.

— N-am somn.

— Nu-i nimic. Stai în pat şi cugetă... La viitorul tău.

— Voiam să discutăm o treabă ! simţi Egor că se enervează. Voiam să te-ntreb ceva.

— Las' că discutăm mîine. Ce să mă-ntrebi în toiul nopţii ?

— O singură întrebare ! se enervă el de-a binelea. Doar atît.

— Liubka ! Pune mîna pe-o tigaie ! răsună din cealaltă încăpere glasul, deloc somnoros şi el, al bătrînei.

— Las' că am pisălogul sub pernă, zise Liuba.

Egor făcu calea întoarsă.

— A plecat în plimbare motanu' ! În vîrfu' picioarelor ! se-auzi iar glasul bătrînei. Ce-ai crezut mătăluţă ? Că nu te-aude nimeni ? Să ştii că eu îs numa' ochi. Şi urechi.

— Dobitoc ce eşti ! şoptea furios, în dosul draperiei, Egor. Să-ţi odihneşti sufletul !... Şi trupul !... Fraier... cu adeverinţă !

Tăcu... Se-ntoarse pe partea cealaltă.

— Şi luna asta ticăloasă ! Parc-a-nnebunit ! Se răsuci iar în pat. Dumnealor, mă-nţelegi, au ocupat poziţii de apărare !... Da' oare pe cine să apere ?

— Nu mai bodogăni, nu mai bodogăni, glăsui din nou, de-astă dată pe un ton mai paşnic, bătrîna. L-a apucat bodogăneala...

Deodată Egor rosti clar, răspicat, cu o furie reţinută, ca şi cînd ar fi citat dintr-o carte :

— Purta un jupon în dungi late, roşii şi albastre, croit parcă dintr-o cortină de teatru. Aş fi dat mult să ocup fotoliul din faţă, dar spectacolul n-a mai avut loc... Se lăsă o pauză. Apoi, în liniştea din jur, răsunară de după draperie alte două vorbe. Două vorbe savante : Lichtenberg ! Aforisme !

Bătrînul încetă să sforăie şi întrebă speriat :

— Ha ? Ce-aveţi, bre ?

— Nu-l auzi ? S-a pornit dumnealui să suduie, zise cu ciudă bătrîna. Cică n-a ocupat nu-ş' ce fotoliu...

— Las' că-i astup cu gura, mormăi bătrînul. De ce sudui, mă ?

— Nu eu ! făcu enervat Egor. Lichtenberg. Şi n-a suduit omul. A făcut un spirit.

— O fi fost şi ăsta vun contabil ? zise în zeflemea moşul.

— Ba un franţuz, ripostă Egor.

— Ai ?

— Zic că era franţuz !

— Hai, culcaţi-vă ! făcu supărată bătrîna. Aveţi chef de vorbă ?...

Se lăsă linişte. Doar deşteptătorul ticăia molcom mai departe.

Şi pe fereastră se holba luna.

A doua zi de dimineaţă, după ce luară cu toţii gustarea, iar Liuba şi Egor rămaseră singuri în odaie, el se plecă spre ea şi-i spuse :

— Va să zică, aşa, Liuba... Plec la oraş să-mi fac rost de echi... echipament. Mă-mbrac, vreau să zic, şi eu mai ca lumea...

Liuba îl privi liniştită, cu o urmă de ironie în priviri, dar şi cu o uşoară tristeţe. Tăcea, de parcă ar fi priceput mai mult decît ceea ce a vrut el să-i spună.

— Du-te, zise ea încet.

— De ce te uiţi aşa la mine ? Egor rămăsese şi el cu ochii la ea. Era atît de gingaşă, cu obrajii uşor îmbujoraţi de somn... Gîndul că n-are s-o mai vadă îi strecură un fior prin inimă. Se întristă şi el. Mai bine zis se enervă din nou, căci nu prea ştia să se întristeze.

— Cum zici că mă uit ?

— Văd că nu mă crezi.

Liuba tăcu iar o vreme.

— Fă cum îţi porunceşte inima, Egor. De ce mă-ntrebi dacă te cred ? Oricum ar fi, tu ai să faci tot cum te taie capul.

El îşi lăsă privirea în pămînt.

— N-aş vrea să te mint. Liuba, zise într-un tîrziu, cu hotărîre în glas. Toată viaţa mi-a fost silă de minciuni. Am minţit şi eu, cum să nu, da' mi-a venit şi mai greu după aceea. Cînd încep să mint, mi se face silă de mine. Şi-mi vine să dau dracului viaţa asta a mea. Doar s-o fac mai cu veselie şi dacă se poate la un pahar de votcă. De aceea nu vreau să te mint. Nu ştiu, Liuba. Poate mă-ntorc, poate nu mă mai întorc deloc.

— Îţi mulţumesc, Egor. Barem mi-ai spus-o pe faţă.

— Tu ai un suflet bun ! exclamă el fără voie. Şi îndată se mişcă agitat, ba mai rău : cuprins de

enervare. Of ! Iar m-a apucat !... Oare de cîte ori oi fi rostit eu pîn-acum vorbele astea ? Le-am terfelit de tot ! Nu fac vorbele nici doi bani ! Of, oameni, oameni !... Hai, Liuba, să ne înţelegem aşa... Îşi lăsă uşor mîna pe braţul ei. Eu vreau să rămîn o vreme singur şi să-mi întreb inima. Trebuie s-o fac, Liuba.

— Să faci cum crezi că-i mai bine. Eu nu-ţi spun nimic. Dacă ai să pleci de tot, are să-mi pară rău. Tare rău. Poate-am să şi plîng... Ochii Liubei se umpluseră şi aşa de lacrimi. Da' n-am să-ţi port pică...

Egor se simţi la capătul puterilor : nu suporta să vadă pe cineva plîngînd.

— Bun... Asta-i, Liuba, situaţia. Mai mult de-atît nu pot să-ţi spun. Îmi vine şi mie greu. Escuze mua...

Şi iată-l străbătînd un cîmp larg, primăvăratic... Cîmpul nu era arat şi de-abia răsăriseră pe el primele fire de iarbă. Egor mergea cu paşi grăbiţi. Hotărît. Ba chiar cu un fel de îndîrjire. La fel păşise pînă atunci şi prin viaţă : hotărît şi cu îndîrjire. A mers, a mai căzut, iar a mers înainte. A mers astfel, ca şi cînd numai acolo şi-ar fi căutat ispăşirea, în mersul acela necontenit, cînd nu stai o clipă locului, nici nu te uiţi înapoi, de parcă ai putea astfel să pleci şi din tine însuţi.

Deodată, în urma lui — unul cîte unul, cine ştie de unde iscaţi — începură să apară oameni. Se iveau întruna, păşindu-i pe urme, încercînd să-l ajungă. Cine să fi fost toţi aceia ? Păi nu erau decît prieteni şi prietene de-ale lui. Aveau figuri şterse, buhăite, ochii le sclipeau a neruşinare. Tăceau cu

toţii. Tăcea şi Egor — tot mergea înainte. În urma lui, mulţimea creştea mereu... Au mers aşa multă vreme. Deodată Egor se opri în loc şi, fără să se uite înapoi, scutură înciudat din mînă şi rosti printre dinţi :

— Gata ! Ajungă-vă !

Întoarse capul. Nu mai venea spre el decît Molălăul. Zîmbea. Şi-şi ţinea mîna în buzunar. Egor strînse mai tare din dinţi şi-şi băgă şi el mîna în buzunar... Şi Molălăul pieri.

...Sta Egor nemişcat în mijlocul drumului şi se uita în zare : n-o veni oare vreun autobuz sau altă maşină, să-l ducă şi pe el pînă la oraş ?

Curînd se ivi în depărtare un camion încărcat.

În ziua aceea Liuba n-avu nici un spor la treabă... Se tot străduia să-şi biruiască amărăciunea şi nu putea. Îi mărturisi pe neaşteptate unei prietene de-ale ei, după ce isprăviră de muls vacile, după ce plecă maşina cu laptele, iar ele ieşiră amîndouă pe poarta grajdului :

— Ştii, Verka, mi s-a furişat în suflet omul ăsta ! O spuse şi se miră ea însăşi. Ei, ce zici de asta ? Toată ziua am stat cu inima strînsă, toată ziua.

— A plecat de tot ? Ce zicea ?

— Zicea că nici el nu ştie.

— Mai dă-l naibii. Nu te lega la cap. Auzi la el : nu ştie ! Ăsta-i om însurat, ascultă la mine. Nu ţi-a spus nimic ?

— Nu mi-a spus. Zicea că n-are pe nimeni.

— Minte ! Vino-ţi în fire. Primeşte-l pe Kolka înapoi şi staţi împreună cum aţi stat şi pîn-acum. Care-i ăla să nu-i placă băutura ? Uite şi-al meu : a

venit mai alaltăieri... Of, ticălosul !... Şi Verka, o muieruşcă vioaie, cu picioare cam scurtuţe, îi povesti în taină, căutînd să-i vorbească mai încet : A intrat în casă, iar eu, nici una, nici două, poc ! şi i-am dat cu făcăleţu-n cap. M-am şi speriat, zău ! Dimineaţa, cînd s-a sculat, zice : mă doare capul, m-oi fi lovit cine ştie pe unde. Da' eu de colo : să nu mai bei atîta ! Şi Verka chicoti pe înfundate.

— Cum m-o fi pălit oare, aşa, dintr-o dată ? ! se miră Liubka, cu gîndul la ale ei.

— Ce spui ? n-o înţelese Verka.

— Cum m-o fi pălit, zic, aşa, dintr-o dată ? Că n-am stat cu el de vorbă... decît o zi. Cum vine asta ? Oare aşa se-ntîmplă cu toţi ?

— Da' el de ce-a fost închis ?

— Pentru hoţie... Liuba se uită zăpăcită la cea de alături.

— Ai dat, soro, din lac în puţ ! zise Verka. Unul beţiv, altul hoţ ! Mai bine stai singură. Poate s-o ivi vreunul mai de Doamne-ajută. Că dacă s-o apuca ăsta iar de furat, ce-o să fie ?

— Păi ce să fie ? O să-l bage iar la zdup.

— Ce-ai, soro ? Te-ai scrîntit de tot ?

— Nici eu nu mai ştiu. M-oi fi scrîntit. Că mi-e şi silă de mine... Mi-e dor de el, pricepi tu ? de parcă l-aş şti de cînd lumea. Şi nu-l ştiu decît de-o zi. Drept e că mi-a tot scris. Un an întreg.

— Aia n-au ce face acolo, d-aia scriu.

— Să fi văzut ce scrisori !...

— Zicea şi de dragoste ?

— Nu... Aşa, despre viaţă. Pesemne c-a îndurat multe dracu ăsta împieliţat. Aşa frumos scria, că te înfiorai citind. Şi nici măcar nu ştiu : mi-o fi drag, mi-o fi milă de el ? Mi-e dor de el, atîta ştiu.

Între timp, Egor, sosit la centrul raional, își vedea de treburile lui.

Întîi și întîi, avu grijă să se îmbrace cu mult șic.

Mergea acum pe-o ulicioară a orașului aceluia cu căscioare de lemn, pe-un trotuar tot de lemn, purta un costum nou-nouț, cravată, pălărie pe cap, mergea cu mîinile în buzunar.

Apoi intră la poștă. Scrise pe-un mandat telegrafic o adresă, notă cu litere suma de bani expediată și mai adăogă cîteva cuvinte în semn de salut. Înmînă fetei de la ghișeu mandatul completat, se sprijini de marginea ghișeului și începu să numere banii.

— „Banii îi va încasa Molălăul", citi fata cu glas tare. Molălăul e nume de familie ?

Cîteva clipe Egor rămase în cumpănă. Apoi zise :

— Exact. E nume de familie.

— Și-atunci de ce-l scrieți cu literă mică ? Ce nume !...

— Sînt altele și mai și, zise Egor. Aveam pe unul la trust de-i zicea Pistonov.

Fata se uită la el. Era foarte drăguță, avea niște ochi mari și un nas mititel, puțin turtit.

— Și ce-i cu asta ? făcu ea.

— Ce să fie ? Nimic. Așa-l chema pe el : Pistonov. Egor păstră o mină serioasă. Nu uita nici o clipă că poartă pălărie.

— E-un nume... ca toate altele.

— Aveți dreptate, se declară de acord Egor. Și deodată uită că poartă pălărie : zîmbi larg. Și se agită din nou. Spuneți-mi, vă rog, își vîrî el capul prin ghișeu, știți, eu sînt venit recent de la niște mine de aur și nu cunosc pe nimeni în orașul ăsta...

— Ei și ? nu-l înțelese fata.

— Spuneți-mi, aveți cumva un prieten ? o întrebă el de-a dreptul.

— Da' ce vă privește ? Fata cu năsucul turtit nu păru să fie foarte mirată, totuși lăsă deoparte mandatul și-acum îl privea lung pe Egor.

— Păi m-am gîndit că poate-am face amîndoi un turneu mai special prin urbea dumneavoastră.

— Ascultă, cetățene !... ridică tonul fata. Te rog să nu fii mitocan. Ai venit să expediezi bani, expediază-i și du-te sănătos.

Egor își trase capul din ghișeu. Se simți jignit. Atunci de ce mai era nevoie să-și lase treaba și să-l privească ademenitor ? Căci așa o văzuse adineaori, înainte de a se răsti la el : l-a privit lung și ademenitor. La ce bun farafastîcurile astea ?

— Ca să vezi, nici una, nici două, te și iau în coarne ! mormăi supărat. Auzi la dumneaei : „Cetățene !..." Așa mă vezi dumneata ? Ba să știi că-ți sînt tovarăș. Chiar prieten și frate.

Fata își ridică din nou la el ochii mari, cenușii.

— Lucrează, lucrează, zise Egor. Nu știți decît să vă zgîiți la oameni !

Fata pufni, supărată, și se plecă peste formular.

— Și-a mai pus și pălărie !... nu se putu stăpîni să nu murmure, fără să se mai uite la Egor.

Chitanța i-o dădu tot așa, fără să mai ridice ochii. O puse pe marginea ghișeului și-și văzu de alte treburi. Pas de-o mai întrerupe din treburile ei.

— Niște fițe, astea-mi sînteți ! se înfurie și mai tare Egor, ieșind din clădirea poștei. Las' c-o să-mi dansați voi baletul lebedelor ! Ba chiar și Cracoviana !... Porni spre restaurantul gării. Și polca pe furate !... Se-ndîrjea tot mai tare. În ochi îi apăruse

sclipătul acela neliniştit, care dovedea că sufletul i se urnise din loc şi-acum îl izbea dureros în coşul pieptului. Ei, cum vă place treaba asta! Nişte marionete! Nişte... Scufiţe Roşii!... Las' c-am să vă-nvăţ eu... patinaj artistic! Am să încing aici toată atmosfera! Bordel am să fac aici!... Pînă la urmă, începu să înşire nişte vorbe cu totul fără sens: Tariam-pa-pam, tariam-papam! Tariam-papam-pa-pam-papam...

Intrînd la restaurant, comandă o sticlă de şampanie, întinse ospătarului — un omuleţ cu mişcări de şopîrlă — o hîrtie de douăzeci şi cinci de ruble şi zise:

— Mulţumesc. Restul păstrează-l dumneata.

Pentru o clipă, ospătarul îşi pierdu cumpătul.

— Vă foarte mulţumesc. Vă foarte mulţumesc...

— Fleacuri, zise Egor. Şi-i făcu semn să stea jos, pe scaun. Ospătarul se aşeză. Uite care-i treaba, reluă Egor, cercetîndu-l atent cu privirea. Sînt venit de la nişte mine de aur şi-aş vrea să te-ntreb: n-am putea organiza pe-aici, pe undeva, un mic bordel?

Ospătarul aruncă maşinal o privire în spate...

— Mă rog, am zis o vorbă cam vulgară... Sînt cam nervos, căci banii ăştia îmi ard buzunarul. Dădu la iveală un teanc de bancnote de cîte zece şi douăzeci şi cinci de ruble. Pricepi? Vreau să le dau şi eu o-ntrebuinţare. Dumitale cum îţi spune, dacă nu te superi?

Zărind teancul de bancnote, ospătarul se tulbură destul de tare, totuşi se strădui să-şi păstreze demnitatea. Ştia că unor persoane demne li se plăteşte mai mult.

— Serghei Mihailovici.

— Cum? Serghei Mihailovici? Ei bine, Serghei Mihailovici, vreau să petrec. Am stat cam mult acolo, în ţinuturile de la miazănoapte...

— Cred că mi-a venit o idee, zise Serghei Mihailovici, mimînd mai întîi o profundă concentrare. Unde-aţi tras, mă rog?

— Nicăieri. Abia am sosit în oraş.

— Eu zic că s-ar putea să organizăm ceva... Aşa, o mică agapă... în cinstea sosirii dumneavoastră...

— Da-da-da, se agită Egor. Un mic bordel. Un mic şi simpatic bordeliero... S-o facem lată, cu alte cuvinte. Nu-i aşa, Serghei Mihailovici? Ştii, mi-am zis din prima clipă că trebuie să fii un om simpatic. Uite cine-o să mă ajute, zic, să-mi fac praf gologanii.

Serghei Mihailovici rîse. Nu mai era un rîs prefăcut.

— Poftim? zise Egor. De ce rîzi, neică?

— O.K., făcu vesel ospătarul. F-am intseles.

Seara tîrziu, Egor sta tolănit pe-o canapea şi vorbea la telefon cu Liuba. În încăpere se mai afla şi Serghei Mihailovici şi intra din cînd în cînd, întrebîndu-l cîte ceva cu glas scăzut, o femeie cu nasul ascuţit şi cu un neg la tîmplă.

— Alo, Liubaşa!... strigă Egor în receptor. Zic, mai sînt încă la comisariatul militar! Păi ca să mă ia dînşii în evidenţă! Cum? E tîrziu? Păi aşa se stă aici, pînă tîrziu. Da, da, Egor îi făcu un semn ospătarului. Da, Liuba.

Serghei Mihailovici deschise uşa odăii, o trînti cu putere şi, trecînd pe lîngă Egor, strigă:

— Tovarăşe căpitan! Veniţi încoace, vă rog!

Egor se uită la el şi dădu din cap, chipurile, bravo, te-ai descurcat bine, şi continuă să vorbească. Cît despre ospătar, acesta se căzni pe muteşte să-i arate că se îneacă de rîs.

— Ce pot să fac, Liubaşa ?! Cred c-am să şi dorm aici. Da, da... Egor stătu îndelung să asculte, zicînd în răstimpuri doar cîte-un „da". Şi zîmbi întruna, uitîndu-se fericit şi mîndru la prefăcutul de Serghei Mihailovici. Ba chiar acoperi la un moment microfonul cu palma şi-i spuse ospătarului: Cică-i pare rău. Mă aşteaptă.

— S-aştepte, s-aştepte mult şi... vru să-i fie pe plac Serghei Mihailovici cel slugarnic, dar Egor îl opri dintr-o privire.

— Da, Liubuşka !... Vorbeşte, vorbeşte : îmi pare bine că-ţi aud glasul. Ba chiar mă simt tulburat !...

— Ce i le zice, frăţioare ! şopti cu o făţarnică admiraţie ospătarul. Auzi, cică-i tulburat !... Şi rîse din nou. Avea un rîs cam obraznic : horcăia întruna, rînjindu-şi dinţii mari şi urîţi. Egor îi promisese că-i va plăti bine pentru petrecerea proiectată, de aceea îşi ieşea din piele ca să-i fie pe plac.

— Unde am să înnoptez ? Păi pe-aici pe undeva, pe-o bancă... Vezi-ţi de treabă ! Nu-i nimic, sînt obişnuit cu-aşa ceva. Să nu-ţi faci griji ! Da, scumpa mea !... Micuţa mea dragă !... Vorbele astea de la urmă le rosti cu atîta suflet, încît pînă şi ospătarul îşi potoli rîsul prefăcut. La revedere, draga mea ! Te sărut, la revedere !... Da, da, înţeleg. La revedere.

Egor lăsă receptorul în furcă şi timp de cîteva clipe îl privi pe ospătar cu o căutătură ciudată : se uită la el parcă fără să-l vadă. Ai fi zis că o mînă nevăzută a coborît să-l mîngîie pe obraz şi obrazul lui îşi pierdu obişnuita expresie aspră, îndărătnică...

— M-da..., făcu apoi, revenindu-şi. Ia zi, suflet de birtaş... Începem dezmăţul ? Cum stăm ?

— E gata totul.

— Halat mi-aţi găsit ?

— Am găsit unul... A trebuit să ne ducem la un artist de pe-aici, unul mai bătrîn... Că altcineva n-are nimeni.

— Ia să-l văd. Egor îşi puse halatul : un halat lung, matlasat, ros pe alocuri. Se uită cum îi vine.

— Altul n-am găsit nicăieri, repetă Serghei Mihailovici.

— Să ştii că nu-i rău, îl lăudă Egor. Ei, şi-acum... Ce ţi-am spus eu ? Executarea !

Ospătarul ieşi din odaie.

Egor îşi aprinse o ţigară şi se tolăni iar pe canapea.

Ospătarul intră şi spuse ceremonios :

— Cei adunaţi pentru dezmăţ v-aşteaptă.

— Să mergem, zise Egor.

Ospătarul deschise larg uşa... Egor, îmbrăcat cu halatul, îşi propti bărbia-n piept şi, cu pas grăbit, porni precum Caligula, spre sala dezmăţului.

Se adunase, spre a participa la „dezmăţul" cu pricina, lume cam ciudată : mai mult oameni în vîrstă. Erau şi cîteva femei, toate însă uimitor de urîte şi avînd un aer jalnic, nefericit. Şedeau cu toţii în jurul mesei încărcate cu bunătăţi şi se uitau miraţi la Egor. O clipă, Egor îşi cam pierdu cumpătul, dar izbuti să n-arate pe faţă.

— Cam plouaţi, cam plouaţi ! zise el cu glas răsunător şi vesel. Se opri în capul mesei şi-i învălui cu privirea pe toţi.

— M-da, zise în cele din urmă. Tragem astăzi un chefuleț să stea mîțu-n coadă. Ia! Turnați în pahare!

— Ascultă, preastimate, i se adresă unul din oaspeți, un om mai în vîrstă, aproape bătrîn. Lămurește-ne, rogu-te, pentru care prilej ne-am adunat aci? O fi vreo ocazie... sau ce altceva?

Cîteva clipe, Egor rămase pe gînduri.

— Ne-am adunat aici, zise el cu ochii la sticlele de șampanie înșirate pe masă și vorbind rar, cu glasul scăzut, de parcă s-ar fi aflat la o înmormîntare, ne-am adunat aici ca să... Brusc își săltă capul și-i învălui din nou pe toți cu privirea. Frații mei dragi, zise el cu emoție, adineaori s-a-ntîmplat ca inima să-mi tresară de duioșie. Îmi dau seama prea bine că vă doare-n cot de vorbele mele frumoase, totuși dați-mi voie să vi le zic pîn-la capăt. Egor vorbea pe un ton grav, energic, aproape solemn. Ba chiar se preumblă pe lîngă masă, atît cît avu loc s-o facă și se uită din nou la cei adunați. A sosit primăvara... reluă el. Curînd o să-nflorească toate florile... O să-nverzească mestecenii... Păru și mai tulburat. Tăcu din gură. În urechi îi mai suna și-acum glasul Liubei, făcîndu-l să-și piardă șirul vorbelor.

— Păi da, că mîine-poimîine ne pomenim și cu Rusaliile, zise cineva de la masă.

— Și uite-așa, îți vine să mergi și să tot mergi înainte, continuă Egor. Dai în cale de cîte-o poieniță, apoi de-o dumbravă, cobori pe urmă într-o vîlcea, auzi un pîrîiaș cum susură... Nu vă e clar ce vă spun? Păi asta pentru că vorbesc ca un fraier, mă rușinez chiar eu de vorbele mele! Egor se înfurie pe el însuși și începu să turuie, fără a mai

ține seama de nimic, cu un glas răsunător și plin de ciudă, ca și cînd ar fi avut în față o clică de potrivnici: Uite, dumneavoastră, cei de față, zise el, mă credeți cu toții un tîmpit care s-a apucat s-arunce pe fereastră trei sute de rublișoare. Să știți însă că astăzi am îndrăgit pe toată lumea. Mi s-a trezit astăzi o duioșie-n suflet ca la cea mai... ca la o vacă după ce-și fată vițelul. Chiar dacă nu ne-a reușit cheful, nu-i nimic. Ba dimpotrivă, îmi pare bine. Să vă fie clar însă că de tîmpit nu-s tîmpit! Și dacă o crede cineva că mă poate călca pe bătătură, fiindcă m-a văzut înduioșat, se-nșală amarnic. Oameni buni!... Hai să ne iubim unul pe altul! Cuvintele acestea Egor le rosti aproape strigînd. Și se bătu cu pumnul în piept. Oare de ce să ne tot hîrîim între noi? Doar știți prea bine ce ușor moare omul! Zău dacă vă-nțeleg... Egor mai făcu cîțiva pași prin dreptul mesei. Nu vă-nțeleg deloc. Refuz să vă-nțeleg! Și nici pe mine nu mă-nțeleg, căci nu visez noaptea decît valize și tarabe. Gata! N-aveți decît să plecați dumneavoastră la furat... Eu am să mă așez pe-o buturugă și-am să stau așa nouăzeci și nouă de ani. Glumesc, desigur. Căci mi-e milă de dumneavoastră. Și de mine mi-e milă. Dar dacă i s-o face altcuiva milă de mine, sau dacă m-o îndrăgi cineva, atunci... nu știu... atunci am să mă întristez și-o să-mi fie inima grea. Să știți că mi-e bine, chiar mă-nfior de bucurie, dar... mi-e teamă. Sînt cuprins de teamă! Ei, ce ziceți de asta?... rosti el fără veste, cu jumătate glas, și tăcu. Își plecă fruntea, rămase astfel cîteva clipe, apoi își privi cu blîndețe oaspeții și le zise: Haideți, puneți cu toții mîna pe sticle... Nu vă sfiiți.

Gata? Acu' destupaţi-le — au la gît nişte sîrmuliţe — să le sară dopurile pînă-n tavan!

Toată lumea prinse grai, se foi pe scaune... În exclamaţiile şi spre mulţumirea tuturor se auziră pocnind sticlele destupate.

— Turnaţi mai repede în pahare! strigă Egor. Să nu-i scadă gradele!

— Da, da, uite c-au şi-nceput să-i scadă! Dă-ncoa' paharul! N-auzi, cumetre? Dă paharul!

— Of, lua-te-ar!... Am turnat pe-alături.

— Zău?

— Da, mă. Păcat de-aşa bunătate.

— Veselă băuturica asta! Clocoteşte, nu alta! Parcă ar da în fermentaţie. O lasă pesemne să se-nvechească.

— Cred şi eu! De una ca asta au ei grijă!...

— Mă, ce mai fîsîie!...

— Dragii mei dragi! zise Egor cu o neprefăcută duioşie şi milă. Îmi pare atît de bine că v-aţi înviorat, că v-a-nflorit zîmbetul pe buze. Şampania mea văd că v-a fost pe plac. Să ştiţi că-mi sînteţi dragi! din ce în ce mai dragi!

Cei de la masă se sfiiră să-l privească pe Egor în faţă, atît de caraghios şi nepotrivit îi sunară vorbele. Cînd reîncepuse să vorbească, tăcuseră cu toţii, plecîndu-şi ochii spre paharele de pe masă.

— Să bem! reluă Egor.

Băură.

— Înc-o dată! Turnaţi în pahare!

Din nou se iscă rumoare, se foiră din nou cu toţii. Ciudat ospăţ mai era şi ăsta: totul ţi se da pe gratis!

— Văleu, încă mai face spume!

— Ei nu chiar ca adineaori. Nu mai are putere.

— Da' la gust e cumva... Nu prea-mi dau seama.

— Da, da, gustu-i cam nelămurit.

— Cum, cum?

— La culoare-i ca pişatu' calului, da' la gust, parcă n-are nici un gust.

— Da' de ce mi se opreşte-n gît? Vi s-a mai oprit la careva?

— Chiar aşa. Parcă te-ar umfla pe dinăuntru.

— Exact! Şi-ţi iese damful pe nas. Las' că-i bună.

— Îs gradele ei care te umflă.

— Care grade, cumetre? Gaze ies din ea, nu grade.

— Gata. Cu şampania am terminat! porunci Egor. Acu' să trecem la coniac.

— Da' unde ne grăbim, frăţioare?

— Vreau să-i zicem un cîntec.

— A-a, asta se poate!

— V-aţi turnat coniacul în pahare?

Îşi turnară şi coniacul. Vrei, nu vrei, faci ce ţi se porunceşte.

— Doar cîte-o juma' de pahar! Coniacul nu se bea mult dintr-o dată. Şi să nu-mi spună careva că miroase a ploşniţă, că-i dau cu sticla-n cap. Să bem!

Băură.

— Cîntecul! porunci Egor.

— Stai să luăm şi noi o gustare...

— Începe povestea, oftă Egor şi se aşeză pe scaun. Hai mîncaţi, mîncaţi. Nu se mai satură odată lumea asta. Tot ar mînca întruna...

Cîţiva dintre oaspeţi — mai sfioşi din fire — îşi puseră furculiţele pe masă.

— Mîncaţi, mîncaţi! Ce-aveţi?

— Ar trebui să iei şi 'mneata o gustare. Altmintrelea te ameţeşti repede.

— Nu mă ameţesc. Mîncaţi.

— Oh, fir-ai să fii! se revoltă un ins chelbos. Păi cum vine asta: ne-ai chemat aici şi acu' ne scoţi ochii! Eu, de exemplu, fără gustare nu-s bun de nimic: cît ai clipi ajung sub masă. Mai e asta distracţie pentru mine? Şi cred că pentru nimeni nu-i distracţie.

— Păi tocmai d-aia: luaţi şi mîncaţi.

Între timp, dincolo, la ţară, părinţii Liubei o interogau din nou. Sărmana de ea trecea de la un timp din interogatoriu în interogatoriu.

— Păi cum vine asta? Să nu se-nchidă noaptea comisariatu'? Se poate? tot încerca să se dumirească bătrîna.

Liuba nu mai ştia nici ea ce să creadă. Ba-i venea să creadă povestea cu comisariatul, ba nu-i venea. Totuşi vorbise ea însăşi cu Egor, îi auzise chiar ea glasul, auzise şi vorbele acelea ale lui. De fapt, mai continua şi acum, în gînd, convorbirea cu el: „Of, Egor, Egor, chiar că nu se plictiseşte omul cu unul ca tine. Oare ce-o fi în mintea ta, băiete?"

— Liubka.

— Ce-i?

— Ia zi, cum o fi cu comisariatu'? Seara doar toate alea se-nchid, ce, tu nu ştii?

— Dacă a zis el aşa... Pesemne că acolo nu se-nchide.

— Îţi toarnă unu ca ăsta la gogoşi, de zici ca el, pîn-la urmă.

— Ba eu gîndesc aşa, zise bătrînul. I-or fi spus ăia să se prezinte mîine la orele opt. Fix. Vorba ceea, ca la militărie. Şi s-o fi gîndit omu' că-i mai

bine să-nnopteze chiar acolo, la ei, decît să facă alt drum de dimineaţă.

— Păi tocmai asta zicea şi el! exclamă, bucuroasă, Liuba. Am să dorm, zice, chiar aci, pe-o bancă...

— Ba eu ştiu că toate biraurile se-nchid noaptea, stărui bătrîna. Vedeţi-vă de treabă. Cine-i ăla să-l lase acolo de unu' singur? Da' dacă pune mîna pe v-o ştampilă?

— Vai, mamă!...

Bătrînul se strîmbă şi el, auzind o asemenea gugumănie.

— Ce naiba să facă cu ştampila?

— Zic şi eu aşa, c-a venit vorba! Auzi la dumneaei: „vai, mamă!" O vorbă nu poţi să scoţi în casa asta...

Cît despre Egor, acesta începuse a înjgheba corul „depravaţilor"!

— Eu şi cu dumneata o să cîntăm melodia, îl înghionti el pe chelbos, iar ceilalţi, cînd le-oi face semn, au să zică „bang-bang". Haidem.

Un clopot drag
Zvoni-n amurg...

Egor făcu un semn cu mîna, dar grupul „bang-bang" nu pricepu despre ce-i vorba.

— Ce-aveţi, frate? Doar v-am spus: cînd vă fac semn, începeţi şi voi cu „bang-bang".

— Păi ne-ai făcut semn, da-i zici şi 'mneatale.

— Daţi-i drumul! Eu d-aia m-am pornit să scheaun, că parcă am şi auzit bătînd clopotele la biserică. Mi s-a făcut dor de-acasă... Şi-am îngînat

ușurel. Voi ziceți-i înainte: „ban-ng, ban-ng". Să nu vă pese de dorul meu, că treaba asta nici nu vă privește.

— E cum ar fi, de pildă, cînd stă omul la pușcărie, glăsui și ospătarul. Sau a căzut prizonier.

— Cînd cazi prizonier, nu te mai duci la biserică, zise unul din oaspeți.

— Ei ași! Ăia doar or fi avînd și ei biserici. Nu așa cum le știm noi, da-s tot biserici și ele. Cu clopote. Este, Gheorghi?

— Mai lăsați-mă-n pace! Numa' de gură sînteți buni cu toții, se supără de-a binelea Egor. Cînd or începe ăștia să melițe, poți să-ți iei lumea-n cap. Și vorbesc, și vorbesc... Oare de ce v-oți fi înnebunind așa după vorbe? Ce-o fi cu limbarița asta?!

— S-o luăm de la-nceput. Nu-ți mai face, frățioare, inimă rea.

— Cum să nu-mi fac inimă rea? Vă spun una, iar voi... Haidem.

Un clopot drag
Zvoni-n amurg...

— Ban-ng, ba-ang, ba-a-ang! „traseră clopotele" cei de la masă, dar fiecare o făcu așa cum îl duse mintea. Se încurcară din nou și stricară totul.

Egor dădu din mînă a pagubă și ieși din odaie. În prag se mai opri o clipă și spuse cu amărăciune:

— Cîntați ce vreți. Să nu vă fie cu supărare, da' eu nu mai pot să rămîn cu voi. Stați și petreceți. Puteți să-l ziceți și pe ăla, al vostru, cu „trestiile" [1].

[1] „Foșnesc trestiile" — cunoscut cîntec rusesc de pahar.

Grupul „bang-bang" și ceilalți cîți mai erau acolo tăcură stînjeniți... Băutură însă și tot soiul de mîncăruri alese se aflau pe masă din belșug, astfel că, deși se cam necăjiră cu toții, o făcură mai mult așa, ca să se știe cu conștiința împăcată.

— Oare ce-o fi cu el?

— Păi n-ați putut nici un „bang-bang" să ziceți ca lumea? îi mustră și Serghei Mihailovici. Doar e o nimica toată.

— Așa e. Am cam luat-o razna.

— Kirill e de vină... A pornit-o mărunt-măruntel.

— Ba n-am pornit-o măruntel deloc, se supără Kirill. Am cîntat normal, ca și cînd ar fi bătut careva clopotul. Doar îmi dau seama și eu că nu e cazul acolo s-o iei măruntel. Doar clopotul ăla trebuie mai întîi să-l legeni ca să-nceapă să bată.

— Da' cine a-nceput să zică-n felul ăsta?

— Lăsați, ce rost mai are? Haideți mai bine să petrecem, că doar așa ne-a poruncit omul.

— Mă rog, dac-ai sta să te gîndești... n-am prea merita s-o facem, da' dacă o iei p-altă parte, poate că eu nu mă pricep să cînt... La ce bun să casc gura degeaba, dacă n-am avut pic de voce de cînd mă știu?

Cînd Serghei Mihailovici intră în încăperea alăturată, îl găsi pe Egor stînd bosumflat pe canapea.

— Iartă-ne și 'mneatale, Gheorghi. N-a prea ieșit ca lumea... cu clopotele alea.

Egor nu-i răspunse... Apoi îl întrebă, izmenindu-se:

— Da' de ce-or fi toate așa de urîte?

Ospătarul își pierdu o clipă cumpătul.

— Păi... cum să-ți zic... Alea frumoase îs toate măritate, au familie... Eu le-am adunat pe alea nemăritate, că doar așa mi-ai poruncit.

Egor mai rămase o vreme pe canapea. Și chipul începu din nou să i se lumineze. Pesemne că i se trezi în suflet o amintire îmbucurătoare.

— Ascultă, n-ai putea să-mi chemi un taxi ?

— Ba da.

— Să mă ducă la Iasnoe. Plătesc cît poftește omul. Hai, treci la telefon. Egor se ridică, își dădu jos halatul, își puse haina și-și potrivi cravata.

— Da' ce cauți la Iasnoe ?

— Am acolo un prieten. Și din nou începu să se plimbe, agitat, prin odaie. Să știi, Serghei, că am un suflet... parcă-i pus, naibii, pe ace. O să-mi joace într-o zi sufletul ăsta o festă. Cum dă de libertate, cum nu-și mai poate afla locul. Hai, sună, sună. Pe cîți i-ai adunat la ospățul nostru ?

— Cinșpe-n cap. Cu noi, ăștialalți, șapteșpte. Da' de ce ?

— Uite ici două sutare. Le dai la fiecare cîte zece ruble. Vouă vă opriți restul. Da' să nu mă minți. Că mai vin pe-aici și-am să aflu.

— Fii, Gheorghi, om serios !...

Și iată-l pe Egor gonind prin noaptea aceea cu lună plină de-a lungul drumului bine bătătorit, spre satul în care locuia Liuba.

„Oare ce-o fi cu mine, oare ce-o fi ? se tot întreba el. Oare ce să am ?" Agitația și emoția puseseră din nou stăpînire pe el. Nici nu mai ținea minte de cînd nu mai fusese tulburat astfel din pricina unei fuste.

— Ia zi, ce se mai aude pe la voi... în legătură cu viața de familie, vreau să zic ? îl întrebă el pe taximetrist. Ce noutăți mai scriu ăia ?

— Unde să scrie ? nu-l înțelese acesta.

— Păi așa, în general. Prin cărți.

— Prin cărți scrie de toate, zise, nemulțumit, taximetristul. În cărți totul e bine.

— Da-n viață ?

— În viață ? Ce, nu știi și dumneata cum e-n viață ?

— Rău, așa-i ?

— Depinde cui.

— Dumitale, de pildă.

Taximetristul dădu din umeri. Gestul fu foarte asemănător celui pe care îl făcuse șoferul ce-i vînduse lui Egor magnetofonul.

— Ce-aveți, bre, cu toții ? se minună Egor. Pe cuvînt, dragii mei, dacă vă-nțeleg. De ce ăți fi toți așa de acri ?

— Da' ce să fac ? Să chicotesc aci cu dumneata ? Să m-apuc să te distrez ?

— De ce să mă distrezi ? Distrează-o pe nevasta dumitale. Ba chiar și asta trebuie s-o faci cu cap. Că te dai la ea, de exemplu, iar ea poate să-ți zică : „Fugi, mă, de-aci, că miroși a țap".

Taximetristul rîse.

— Ți-a spus vreuna așa ?

— Nu, că nici mie nu-mi place mirosul de țap. Ia hai să coborîm geamul oleacă.

Taximetristul îi aruncă lui Egor o privire, dar nu-i zise nimic.

Cît despre Egor, acesta reveni iar la gîndurile sale, pe care nu mai izbutea să și le adune. I se

învălmășise totul în cap. Și asta numai din cauza Liubei.

Ajunseră la casa mare, întunecată, a Baikalovilor. Egor îi plăti șoferului și mașina plecă. Iar el, brusc, își pierdu cumpătul. Sta în fața porții cu sticlele de coniac în brațe și nu mai știa ce să facă. Ocoli în cele din urmă casa, intră pe-o altă poartă în grădinița lui Petro, urcă treptele și bătu cu piciorul în ușă. Multă vreme domni liniștea, apoi scîrțîi o ușă dinăuntru, cineva — desculț, pesemne — se auzi umblînd în tindă, apoi glasul lui Petro se auzi întrebînd :

— Cine-i acolo ?

— Eu sînt, Petro. Jorjik...

Ușa se deschise.

— Ce-ai pățit ? întrebă, mirat, Petro. Te-au dat ăia afară ?

— Ba nu... da' n-aș vrea să-i trezesc pe-ai tăi. Ia spune, tu ai băut vreodată „Remy-Martine" ?

Petro nu-i răspunse, îl cercetă lung cu privirea.

— Ce-ai zis ?

— Zic, „Remy-Martine" ai băut ? Iacătă-l : douăzeci de ruble sticla. Ia hai la baie, să-i dăm acolo de fund.

— De ce la baie ?

— Să nu stingherim pe nimeni.

— Vino la bucătărie. Stăm acolo...

— Nu e cazul. Nu mai trezi lumea din somn.

— Stai să mă-ncalț măcar... Să aduc și-o gustare.

— Nu-i nevoie. Buzunarele mi-s pline de ciocolată. Put a ciocolată mai dihai ca o studentă.

În încăperea băii, în universul acela strîmt și întunecos, se așternuse pe dușumea — în fața ferestrei — o pată de lumină. Cei doi mai aprinseră și-un felinar și se așezară lîngă fereastră.

— De ce n-ai intrat, mă, în casă ? nu izbutea să priceapă Petro.

— Nu știu. Vezi tu, Petro... începu Egor, dar tăcu, nu-și mai sfîrși vorba. Destupă o sticlă, o puse pe pervaz. Vezi coniacul ăsta. Douăzeci de ruble costă, fir-ar să fie ! Ei, ce zici de asta ?

Petro scoase din buzunarele pantalonilor săi bufanți două pahare.

Tăcură o vreme.

— Nu știu ce să-ți mai spun, Petro. Nici eu încă nu-mi dau seama prea bine de unele lucruri.

— Păi nu-mi spune nimic. Pune-n pahare dintr-ăsta, al tău, scumpul... Am băut și eu așa ceva în timpul războiului. În Germania. Știu că miroase a ploșniță.

— Ba nu miroase a nici un fel de ploșniță ! exclamă Egor. Ploșnița-i aia care miroase a coniac. Cine-o fi născocit că miroase coniacul a ploșniță ?

— Unu scump poate că nu miroase. Dar ălălaltu... normal, să știi că miroase.

Noaptea era pe sfîrșite. Dar luna încă mai strălucea. Tot satul era învăluit într-o lumină verzuie, moartă. Și plutea o adîncă liniște. Nu se-auzea lătrat de cîine, nici scîrțîit de poartă. O asemenea liniște se așterne la țară doar la revărsatul zorilor. La fel e și în stepă, tot în faptul zilei, cînd în locurile joase se adună abia zărite trîmbe de ceață. Era liniște și răcoare.

Și deodată, prin liniștea aceea, răsună din clădirea joasă a băii :

Eu stau după gratii în temnița grea...

Egor începuse primul să cînte. Petro îi ţinu isonul. Şi atît de frumos li se împletiră vocile, atît de limpede, cu atîta mişcătoare tristeţe :

Crescut printre ziduri, un vultur stingher,
Tovarăşul meu, aripa-şi zvîrlea,
Un hoit ciugulind cu pliscu-i de fier...

A doua zi de dimineaţă, Egor o petrecu pe Liuba pînă la fermă. Se luă după ea doar aşa, fără nici un scop, şi merseră împreună. Egor purta şi astăzi costumul acela, elegant, cravată şi pălărie. Era însă dus pe gînduri. Liuba se bucurase mult că el a venit s-o însoţească : se trezise astăzi cu o lumină în suflet. Dimineaţa era şi ea frumoasă : pătrunsă de răcoare, senină. Oricum, venise totuşi primăvara.

— De ce te-ai întristat, Egoruşka ? îl întrebă Liuba.

— Aşa... făcu în doi peri Egor.

— Da-n baie ce-aţi cătat aseară ? Liuba rîse. Nu v-a fost frică ? Pe mine nu m-ai băga noaptea acolo, să mă tai.

Egor rămase mirat.

— De ce ?

— Că sînt draci acolo ! Înăuntru... Acolo îşi au ei sălaşul.

Egor o privi cu uimire şi duioşie... Şi o mîngîie uşor pe spate. Fără să vrea.

— Ai dreptate : să nu intri niciodată noaptea în baie. Că dracii ăia... îi ştiu eu prea bine !

— Cînd ai venit azi-noapte cu maşina, să ştii că te-am auzit. Ziceam că s-a abătut cucernicul de Kolenka.

— Care Kolenka ?

— Bărbatu-meu.

— Aşa ? Vine deseori pe-aici ?

— Vine, cum să nu.

— Şi ? Tu ce faci ?

— Intru în odaia din faţă şi stau acolo. Treaz n-a venit niciodată, iar cu votca-n nas nici nu vreau să-l văd. Cînd bea, se prosteşte de tot. Aşa silă-mi face, că-ncep să tremur.

Egor se învioră auzind vorbele ei tăioase, pătrunse de mînie. El nu putea suferi la oameni sărăcia duhului, toropeala. Poate tocmai de aceea îl dusese cărarea vieţii atît de într-o parte, că totdeauna, încă de tînăr, îi plăcuseră oamenii cu caractere bine conturate, poate uneori în linii frînte, dar desluşite, trase cu precizie.

— Da, da, se prefăcu el că o compătimeşte. Necaz mare cu beţivanii ăştia.

— Chiar aşa ! exclamă Liuba, nedîndu-şi seama de tonul lui adevărat. Şi ce necaz ! N-auzi decît înjurături şi ai parte numai de lacrimi.

— Situaţie tragică, ce mai... Ia te uită ! se miră el deodată. Ce de vaci !

— Asta-i ferma. Aici lucrez eu.

Zărind vacile, Egor păru că rămîne năuc.

— Ia te uită... vacile... se mărgini să repete. Pesemne că te-au văzut pe tine, aşa-i ? Uite-le cum se-agită. Se u-uită... Egor tăcu cîteva clipe... şi deodată îl luă gura pe dinainte : Să ştii că din toată copilăria mea doar de mama îmi aduc aminte şi de vaca noastră. Manka îi zicea vacii. Într-o primăvară, în aprilie, i-am dat drumul din ocol, să mai adune chiar ea cîte ceva de pe uliţă. Ştii, iarna cară lumea paie, toate alea, şi cînd se desprimăvă-

rează, paiele ies de sub omăt, ba mai stau agăţate şi de garduri... Bun... Şi i-a străpuns cineva burta cu furca. O fi intrat la careva în ogradă, că unii mai aveau încă paie... Şi-au înţepat-o. A venit acasă cu maţele atîrnînd.

Liuba se uită lung la Egor. Nemeşteşugita lui istorisire o uimise. Cît despre el, păru nemulţumit că istorisirea i-a scăpat fără voie. Se încruntase.

— Ce te uiţi la mine ?

— Egoruşka...

— Lasă, zise Egor. Astea-s vorbe. Vorbele nu fac doi bani.

— De ce ? Sînt scorneli de-ale tale ?

— Ba nu. Da' tu nu sta să-i asculţi prea mult pe oameni. Adică, ascultă-i, da' lasă vorbele să-ţi treacă pe lîngă urechi. Că tu eşti încrezătoare ca o... Egor se uită la ea şi din nou, cu multă gingăşie şi cu o uşoară sfială, o mîngîie pe spate. Oare nu te-a minţit nimeni, niciodată ?

— Nu... Cine să mă mintă ?

— Hm. Egor rămase cu privirea aţintită spre ochii limpezi ai femeii. Apoi zîmbi în colţul gurii. Groaznic ! zise încet. Îi venea întruna să-şi pună palma pe umărul ei. Şi s-o privească.

— Ia te uită. Vine directorul sovhozului, zise deodată Liuba. Se învioră şi începu să zîmbească, nici ea nu ştia prea bine de ce.

Spre cei doi venea un bărbat voinic, încă destul de tînăr, cam de-o vîrstă cu Egor. Avea un mers hotărît, de gospodar şi se uita curios la Liuba şi la cel de lîngă ea : cine-o fi : soţul ei ? un prieten ?

— De ce te-or fi podidit zîmbetele ? o întrebă, nemulţumit, Egor.

— E un om cumsecade, cu simţ gospodăresc. Îl respectăm cu toţii. Bună dimineaţa, Dmitri Vladimirovici. Aţi fost pe la noi ?

— Pe la voi. Bună dimineaţa. Directorul îi scutură cu putere mîna lui Egor. Ne vin, cumva, forţe noi ?

— Dînsu-i şofer, Dmitri Vladimirovici, spuse, nu fără mîndrie, Liuba.

— Nu zău ? Foarte bine. Pot să-i dau pe loc o maşină. Carnet ai ?

— N-are încă nici buletin de identitate... Mîndria Liubei se ofili.

— Aşa ? Ziceam să te iau chiar acum cu mine. Pe şoferul meu l-au chemat, nu ştiu din ce pricină, la comisariatul militar. Şi mă tem că-i vorba de-o lipsă mai îndelungată.

— Egor !... se agită Liuba. Ce zici ? Ai să ne vezi şi ţinutul. Poate c-o să-ţi placă.

Tocmai această neprefăcută emoţie, ca şi vorbele ei naive despre frumuseţea ţinutului, îl îndemnară pe Egor să facă ceea ce, doar cu cîteva clipe în urmă, l-ar fi făcut să rîdă cu poftă.

— Să mergem, zise el.

Şi plecă împreună cu directorul.

— Egor ! îl strigă din urmă Liuba. Să mănînci undeva, la vreun bufet. Unde-ai să ajungi cu maşina... Spuneţi-i dumneavoastră unde, Dmitri Vladimirovici, că el încă nu ştie !

Dmitri Vladimirovici rîse.

Egor întoarse capul şi se uită o vreme la Liuba. Apoi se duse să-l ajungă pe director din urmă. Acesta rămăsese în loc, aşteptîndu-l.

— De pe unde eşti ? îl întrebă după aceea.

— Eu ? De pe-aici. Chiar din raionul ăsta. Din satul Listvianka.

— Listvianka ? N-avem aşa ceva.

— Cum aşa ? Ba trebuie să aveţi.

— N-avem. Îmi cunosc bine raionul.

— Curioasă treabă... Oare unde-o fi dispărut ? Lui Egor directorul nu-i plăcuse : arăta mulţumit, bine hrănit. Îi displăcuse mai ales faptul că avea aerul acela mulţumit. Egor nu-i putea suferi pe oamenii mulţumiţi. Ştiu că se află pe undeva pe-aici satul ăsta, repetă el, doar îl cunosc prea bine.

Directorul îl privi cu atenţie.

— M-da, zise el. O fi ars din temelii.

— Se poate, i-o întoarse Egor. Păcat. Era un sat frumos.

— Ei, ce zici : vii cu mine ?

— Vin. Doar aşa ne-a fost vorba. Dacă v-am înţeles bine.

Şi porniră amîndoi prin cîmpiile acelui sovhoz-gigant, sovhoz-milionar.

— De ce-ai luat-o pe tonul ăsta cu mine ? întrebă la un moment dat directorul.

— Cum adică ?

— Păi... văd c-o faci pe prostul. De ce ?

— Că nu-mi place cînd mă-ntreabă lumea întîi şi-ntîi de biografie. Biografia-i vorbărie, ţi-o poţi născoci oricînd.

— Cum aşa ? Cum poţi să-ţi născoceşti o biografie ?

— Cum ? Uite-aşa, bine. Eu, de pildă, n-am nici un fel de act la mine, afară de-o adeverinţă, pe-aici nu mă cunoaşte nimeni, aşa că v-aş putea înşira verzi şi uscate. Dacă vreţi să ştiţi, sînt fiu de procuror.

Directorul rîse. Nici lui nu-i plăcuse de Egor : părea stăpînit omul ăsta de-o îndîrjire prostească.

— Păi nu ? Port cravată, pălărie pe cap... Egor se privi în oglinda retrovizoare. Nu arăt a fiu de procuror ?

— Eu nu ţi-am cerut acte. Ba chiar te-am pus la volan fără să ai măcar carnet de conducere. Dacă dăm de-un miliţian, ce ne facem ?

— Răspunderea-i a dumneavoastră.

Curînd ajunseră la o prisacă. Directorul sări uşor jos din maşină.

— Am aici de rezolvat o treabă. Dacă vrei, vino cu mine. E un moş la prisaca asta, te ospătează cu miere de albine...

— Nu. Vă mulţumesc. Egor coborî şi el. Rămîn aici... să admir peisajul.

— Mă rog, zise directorul. Şi plecă.

Egor începu să admire peisajul. Se uită primprejur, se apropie de un mesteacăn, îi netezi uşor trunchiul.

— Te-apucaşi să-ţi faci strai verde, zîna mea ? Un pic mai ai, un pic... Şi gata ţi-i straiul. Ţi s-a urît să stai aşa despuiată ? Ian te uită la ea !... Las' că în curînd ai să fii şi tu gătită.

Din căsuţa de-alături ieşi un moşneag.

— De ce nu intri-n casă ? îi strigă lui Egor. Vino să bei un pahar de ceai.

— Îţi mulţumesc, tataie. Nu vreau.

— Cum crezi. Moşul reintră în casă.

Curînd ieşi de acolo directorul. Moşul îl conduse.

— Vino şi 'mneata mai des pe la noi, îi zise cu bunăvoinţă. Că doar ţi-e-n drum. Mereu te văd trecînd cu maşina.

— Mulţumesc, tataie, mulţumesc. Să mergem...

Plecară.

— Uite, vezi ?... zise directorul aşezînd un pachet pe banchetă. E o substanţă, propolis îi zice sau clei de albine.

— E leac împotriva ulcerului, aşa-i ?

— Da. Ai fost bolnav şi dumneata ? se întoarse spre Egor directorul.

— Nu. Am auzit doar.

— Da. S-a-mbolnăvit aici la noi un cetăţean. Trebuie să-l ajutăm, că-i băiat bun.

— Spune lumea c-ar face bine la ulcer.

— Aşa am auzit şi eu.

În faţa lor se iviră casele unui sat.

— Mă laşi în faţa clubului, zise directorul, şi te duci la Sosnovka, e aci, la şapte kilometri. Îl aduci de acolo pe brigadierul Saveliev. Dacă nu-i acasă, întrebi unde-l poţi găsi.

Egor dădu din cap.

Îl lăsă apoi pe director în dreptul clubului şi plecă.

Spre clădirea clubului veneau sătenii : bărbaţi, femei, fete şi flăcăi. Veneau şi oameni mai în vîrstă. Avea să aibă loc o adunare. Directorul fu înconjurat de lume, le vorbea ceva, părea din nou foarte sigur pe sine şi mulţumit.

Tinerii făcuseră un grup aparte. Se discuta şi acolo cu aprindere. Izbucneau rîsete.

Bătrînii fumau în dreptul împrejmuirii.

Pe faţada clubului se zăreau placarde mari. Totul aducea a sărbătoare, o sărbătoare cu care lumea se obişnuise.

Clădirea clubului era nouă, construită de curînd : mai zăcea încă în preajma ei un morman de cărămizi şi se afla coşul metalic, plin de ciment uscat, al unei basculante.

Egor îl aduse la club pe brigadierul Saveliev şi porni să-l caute pe director. I se spuse că a şi intrat la club şi se află pe scenă, la masa prezidiului.

Egor trecu prin sala unde începuseră a se aşeza pe scaune muncitorii din sovhoz, urcă pe scenă şi veni din spate spre fotoliul în care şedea directorul.

Acesta discuta cu un bărbat lat în umeri, scutura în faţa lui o hîrtie. Egor îi puse mîna pe braţ.

— Dmitri Vladimirovici...

— Poftim ? A, dumneata erai ? L-ai adus ? Bine, poţi să pleci.

— Ba nu... Egor îl luă pe director deoparte şi cînd ajunseră într-un loc unde nu puteau fi auziţi de alţii, îi spuse : Vă pricepeţi la condus maşina ?

— Mă pricep. Da' de ce ?

— Că eu nu mai pot. Mergeţi singur — simt că nu mai pot. Şi n-am altă ieşire, vă rog să mă credeţi.

— Da' ce ai ? Eşti bolnav ?

— Nu pot să vă mai duc cu maşina. Mă rog, oi fi un prost, un inconştient, un înapoiat... Un deţinut nenorocit... Da' nu pot. Am impresia că vă tot zîmbesc întruna. Mă duc mai bine să lucrez pe-o basculantă. Sau pe-un tractor. Da ? Te rog să nu te superi. Dumneata eşti un om cumsecade, dar... Na, că iar îmi vine rău. Plec. Şi Egor coborî grăbit de pe scenă. Şi în timp ce merse prin sală, se mustră pe el însuşi că-i spusese directorului atîtea vorbe. I-a meliţat gura ca o... Parcă şi-ar fi cerut iertare. Da'

de ce să-şi ceară iertare ? Să-i fi zis „nu pot", şi cu asta basta. Ei nu, a început-o cu explicaţii, cu despicatul firului în patru, cum că-i un tip înapoiat, inconştient... Ptiu ! Tare se mai necăji Egor. Aşa, încet-încet poţi să ajungi şi la slugărnicie. Să te uiţi în ochii omului ca să-i ghiceşti dorinţele... Ptiu ! Proastă treabă, proastă de tot.

Cît despre director, acesta se uită lung în urma lui Egor : nu prea înţelesese ce-a vrut să-i spună. Mai bine zis nu pricepuse nimic.

Egor porni spre casă, traversînd o pădurice.

Ieşi într-o poieniţă, trecu de poieniţa aceea, dădu de-o pădurice mai deasă, mai înaltă.

Pe urmă coborî într-o vîlcea : acolo susura un pîrăiaş. Egor i se opri în preajmă.

— Ei, ce zici de asta ?! exclamă el.

Stătu cît stătu acolo, apoi sări peste pîrăiaş şi urcă pe-un deluleţ...

Cînd colo, dădu cu ochii de-o pădurice de mesteceni. O întreagă familie de mesteceni îi ieşi fuga în întîmpinare şi rămase locului.

— Ia te uită ! făcu Egor.

Şi intră în pădurice.

Umblă o vreme printre mesteceni... Îşi scoase cravata, i-o puse unuia, mai alb şi mai zvelt. Văzu apoi lîngă el o buturugă mai înaltă şi-i puse pălăria pe care o purta pe cap. Merse mai încolo, se uită înapoi şi zîmbi.

— Fraieri ce sînteţi ! zise el. Şi merse mai departe. Şi multă vreme îşi mai întoarse capul, uitîndu-se la perechea aceea gătită. Zîmbea. Se simţea mai uşurat.

Sosit acasă, Egor umblă îndelung prin odaie, cufundat în gînduri. Îşi aprindea cîte-o ţigară. Cînd şi cînd, se apuca să fredoneze : „De ce vă plac, fetelor, flăcăii cei frumoşi ?" Tăcea din nou, se oprea locului, se uita pe fereastră sau la peretele dinaintea lui... Şi pornea din nou să străbată odaia. Pusese stăpînire pe el un fel de neastîmpăr. Părea că vrea să facă o treabă şi nu se poate hotărî. La un moment dat părea să se hotărască... Şi iar dădea înapoi. Arăta nervos.

— Nu te mai necăji, Egor, îi spuse tatăl Liubei, bătrînul. Umbla şi el prin odaie, spre uşă şi înapoi : răsucea o sfoară ca să facă din ea lesă pentru un pripon. Îi legase capătul de clanţa uşii şi acum o netezea cu o mănuşă veche. Că-i bine să fii şi tractorist. Ba chiar mai bine. Ştii cît cîştigă ăştia acum ?

— Nu mă necăjesc deloc.

— Uite, oi face pripoanele astea... Cînd s-o mai încălzi oleacă, plecăm amîndoi la rîu să le punem acolo. Frumoasă treabă, să pui pripoane. Îmi place.

— Şi mie. Mă prăpădesc după pusul pripoanelor.

— Da, da. Altora le place mai mult să dea cu năvodu'. Numai că năvodu' ăsta... o dată, că te pot prinde paznicii, şi-apoi te canoneşti mult cu el : pînă-l desfaci, pînă îl bagi în apă — trece o groază de vreme.

— Da... Nici nu-ţi vine să te apuci. „De ce vă plac, fetelor...". Da' ia spune-mi : Liuba cînd vine ?

Moşul se uită la ceas.

— Păi vine curînd. Acuşi au început să predea laptele. Cum îl predau, cum vine. Tu, Egor, să n-o necăjeşti : că-i la noi cea mai mică, iar de mezin totdeauna ţi-e mai milă ca de ăilalţi. Cînd te-or năpădi şi pe tine plozii, ai să-ţi aminteşti de vorbele

mele. Îi fată bună Liuba, cu suflet, numa' că n-a prea avut noroc... L-a găsit pe beţivanul ăla, de-abia a scăpat de el.

— Da, da... cu beţivanii ăştia îi necaz mare. Că uite... şi eu... i-aş băga pe toţi la zdup. Cîte cinci ani le-aş da la fiecare. Nu ? Ce zici ?

— La puşcărie nu e cazu' să-i bagi. Da' pe-un an de zile, se învioră moşul, pe-un an de zile, cu izolare severă, i-aş duce şi eu undeva. Pe toţi grămadă.

— Da' Petro cînd vine ?

— Petro ? Vine şi el uite-acuşi... Să stea beţivanii acolo şi să cugete.

— De stat, ar sta oricare, puse paie pe foc Egor. Ba să muncească.

— Ai dreptate. La tăiat de pădure.

— Ba în mină ! Că la pădure-i aer curat, acolo orice prost ar vrea să lucreze. La mină cu ei ! Sub pămînt !

În clipa aceea intră Liuba.

— Ia te uită ! zise ea. Credeam că abia la noapte vii acasă, cînd colo, ai şi sosit.

— N-a vrut să rămînă pe maşina directorului, zise bătrînul. Să nu-l cerţi. M-a lămurit de ce nu vrea : i se face rău pe maşinile astea, mici.

— Vino să-ţi zic o vorbă, i se adresă Egor Liubei. Şi o duse cu el în odaia din faţă. Părea că se hotărîse totuşi să facă ceea ce-şi pusese în gînd.

Tocmai atunci intră în curte Petro, la volanul basculantei sale, şi Egor o luă într-acolo. Nu mai apucă să stea de vorbă cu Liuba, să-i spună ce-anume îl frămîntă.

Liuba îl văzu discutînd îndelung cu Petro, apoi Egor îi făcu semn cu mîna şi ea coborî grăbită în

curte. Egor se urcă în cabina basculantei şi se aşeză la volan.

— Plecaţi departe ? o întrebă pe Liuba, din fereastra casei, moşul, care văzuse şi el că Petro i-a dat lui Egor maşina şi că acesta, împreună cu fiică-sa, au de gînd să plece.

— Nu ştiu nici eu prea bine... are Egor treabă pe undeva, apucă să-i zică Liuba, mergînd spre basculantă.

— Liubka !... vru să-i mai zică ceva bătrînul, dar ea trînti portiera maşinii şi nu-l mai auzi.

— Ce-o mai fi născocit oare Jorjik ăsta ? gîndi cu glas tare moşul. Of, ce zile păcătoase am apucat, frăţioare : umbli tot cu frică, stai şi-ntrebi pe toată lumea...

Şi porni grăbit spre locuinţa lui Petro, să-l iscodească unde-i dusese Egor fata, şi-n general, unde le-a trăsnit ăstora prin minte să plece ?

— Este pe-aici un sat de-i zice Sosnovka, îi vorbea Egor Liubei, în timp ce maşina prindea viteză. De aici sînt nouăsprezece kilometri.

— Îl ştiu.

— Stă acolo o bătrînică, de-i zice Kudeliha. Şade cu fata ei, numa' că fata îi este acum internată la spital.

— De unde-ai aflat toate astea ?

— Am aflat... Am trecut azi prin Sosnovka. Da' nu despre asta-i vorba. Vorba e că m-a rugat un prieten să mă duc pe la băbuţa asta, s-o văd, s-o întreb ce-i mai fac copiii, or mai fi în viaţă sau nu.

— Da' la ce-i trebuie să ştie ? Prietenului tău, vreau să zic ?

— Păi... E un fel de neam cu bătrîna. Îmi pare că-i e mătuşă. Numa' că noi o să facem cam aşa: ajungem acolo, tu intri la ea în casă... Ba nu, o să intrăm amîndoi, da' de întrebat, ai s-o întrebi numai tu.

— De ce?

— Întîi lasă-mă să te lămuresc, c-ai să mă-ntrebi la urmă! ridică tonul Egor. Fireşte, era omul cam nervos.

— Bine bine. Numai să nu te mai răsteşti la mine, Egor. Te rog. Uite, nu te mai întreb nimic. Vorbeşte.

— Cînd ar vedea că-i pune întrebări un bărbat, şi-ar da seama îndată c-a fost închis împreună cu fi... cu nepotul ei, vreau să spun. Şi-ar începe ea cu întrebările. Ori prietenul meu mi-a poruncit să nu-i suflu o vorbă cum că s-ar afla şi-acum la puşcărie. Uf! În fine. Poţi să-ţi scrînteşti limba vorbind atîta. Măcar ai priceput cum se pune problema?

— Am priceput. Da' ce-mi dă mie dreptul să-i pun întrebări?

— Trebuie să născocim ceva. Că vii, de pildă, din partea sovietului sătesc... Ba nu. Din partea ălora... care-s cu pensiile.

— De la asigurările sociale?

— Da, da, de la asigurări. Lucrezi, chipurile, la asigurările sociale şi ai venit să verifici la faţa locului în ce condiţii trăiesc persoanele în etate. S-o întrebi şi de copii. Pe unde îi sînt copiii şi dacă primeşte de la ei vreo veste.

— Am înţeles. Fac totul aşa cum mi-ai spus.

— Să nu zici „hop"...

— Las' c-ai să vezi.

Egor tăcu. Era neobişnuit de grav şi de concentrat. Zîmbi cu efort şi spuse.

— Nu te supăra c-am să tac oleacă. Bine?

Liuba îşi puse mîna pe braţul lui.

— Taci, taci... Fă cum ştii, nu te mai întreb nimic.

— Şi iartă-mă că adineaori m-am răstit la tine, adăugă el. Să ştii că nici mie nu-mi place cînd se răsteşte cineva.

Egor mări viteza. Drumul ducea pe lîngă liziera unei păduri şi roţile săltau peste bolovani şi peste rădăcinile dezgolite. Cînd maşina sălta, Liuba se apuca de mînerul portierei. Egor, în schimb, privea drept înainte: gura îi era încleştată, ochii — mijiţi.

O încăpere spaţioasă într-o casă sătească. Un cuptor, laviţe, duşumea de scînduri bine spălată. O masă simplă, cu tablia vopsită. În colţul din faţă, icoana sfîntului Neculai.

Bătrîna Kudeliha se uită îndelung, cu ochii ei sărmani, la Liuba, la Egor... Egor îşi pusese ochelari de soare.

— La ce ţi-ai astupat, feciorule, ochii? îl întrebă bătrîna. Oare vezi ceva prin ochelarii ăştia?

Egor nu-i răspunse. Doar înălţă din umeri.

— Şi uite-aşa, bunicuţo, mi-au spus să aflu de toate, zise Liuba.

Kudeliha se aşeză pe-o laviţă, îşi puse în poală mîinile uscate, cafenii.

— Păi ce să afli, fetico? Primesc pe lună cîte douăzeci de ruble... Se uită de jos în sus la Liuba. Altceva, ce să mai fie?

— Da' copiii unde-ţi sînt? Cîţi copii ai avut?

— Şase, draga mea, şase. Niura, fie-mea şade cu mine, iar alţii trei, prin mai multe oraşe... Kolea îi la Novosibirsk, mecanic de locomotivă. Mişa-i şi el acolo, clădeşte case, iar Vera, altă fiică, îi în Extremu' Orient. S-a măritat acolo c-un militar. Deunăzi mi-au trimis o poză: îi acolo cu toată familia: am doi nepoţi măricei, un băiat şi-o fată.

Bătrîna tăcu, se şterse la gură cu capătul şorţului, dădu mărunţel din capul ei mic, ca de pasăre, oftă adînc. Avea pesemne şi ea obiceiul să plece departe în gîndurile ei, căci o făcu şi-acum, păru că nici nu-şi mai vede oaspeţii. Pe urmă îşi reveni, se uită la Liuba şi spuse — doar aşa, ca să nu tacă: doar nu-i frumos să taci cînd vine cineva care-ţi poartă tot ţie de grijă.

— Cam aşa... Îşi duc şi ei viaţa. Şi tăcu din nou.

Egor şedea pe-un scaun, lîngă uşă. Părea că împietrise pe scaunul acela. Nu făcuse nici o mişcare cît vorbise bătrîna, doar se uitase la ea.

— Da' ceilalţi doi? întrebă Liuba.

— De ei, uite... nu mai ştiu nimic: or mai fi în viaţă, dragii de ei, ori s-or fi prăpădit de mult. Bătrînica moţăi din nou din capul ei uscăţiv, încercă pesemne să se stăpînească şi să nu plîngă, dar lacrimile îi picurară pe mîini şi ea se grăbi să se şteargă la ochi cu şorţul.

— Nu mai ştiu. Pe timpul foametei au plecat în lume... Şi nu mai ştiu de ei. Că doi băieţi mai am, doi feciori... Despre ăştia nu mai ştiu nimic.

Se lăsă în odaie o linişte grea... Liuba nu mai ştia ce să întrebe, i se făcuse milă de băbuţă. Aruncă o privire spre Egor... Acesta şedea şi-acum

ca o statuie şi se uita ţintă la Kudeliha. Chipul părea că-i împietrise şi el. Liuba se înfioră.

— Bine, bunicuţo... Liuba uită că este venită „de la asigurările sociale", se apropie de bătrînă şi, fără stînjeneală, cu multă simplitate şi firesc, o îmbrăţişă, mîngîind-o. Mai ai răbdare, zise, mai ai răbdare, nu mai plînge, poate c-o să le dai de urmă. Doar trebuie şi ei căutaţi.

Bătrînica îşi şterse, supusă, lacrimile şi moţăi iar din cap.

— Aşa e, poate că le-oi da de urmă... Îţi mulţumesc. Eşti cumva de la ţară? C-aşa pari a fi.

— De la ţară, de unde să fiu? Trebuie de cercetat pe unde ţi-or fi feciorii...

Egor se ridică şi ieşi din odaie.

Străbătu încet tinda. Se opri lîngă uşa care da spre uliţă, îşi trecu palma peste uscior, usciorul era neted şi rece. Se sprijini cu fruntea de el şi rămase neclintit. Stătu multă vreme aşa, strîngînd cu atîta putere marginea aceea a uşii, încît i se albi mîna. Doamne, de-ar fi ştiut în viaţa asta, a lui, să plîngă, tot s-ar mai fi uşurat niţel. Dar nici o lacrimă nu-i picurase pînă atunci de sub gene, doar îi împietrea în asemenea împrejurări obrazul, iar mîinile îi strîngeau din răsputeri orice întîlnea în cale. Nimic altceva nu-l putea ajuta în asemenea clipe grele: nici tutunul, nici votca — de toate îi era greaţă. Îl durea şi-acum inima, îl ustura, de parcă ar fi fost pusă pe foc. Începu să repete în gînd, ca pe-o rugăciune: „Gata! Ajungă-ţi!"

Auzi apoi paşii Liubei prin casă, îşi dezlipi fruntea de uscior şi coborî treptele joase de la intrare. Merse cu paşi grăbiţi prin curte, întorcînd capul spre uşa pe care abia ieşise. Arăta din nou

gînditor, concentrat. Umblă în jurul maşinii, îi lovi cu vîrful ghetei cauciucurile... Îşi scoase apoi ochelarii, se uită din nou spre casă.

Coborî şi Liuba treptele.

— Doamne, ce milă mi-a fost de ea, zise. Tocmai m-a trecut un junghi prin inimă.

— Să mergem, zise Egor.

Întoarse maşina... Aruncă o ultimă privire spre casă şi porni în viteză.

Tăceau. Liuba se gîndea la bătrînă, se întristase şi ea.

Trecură de marginea satului.

Egor opri maşina, îşi plecă capul peste volan şi strînse cu putere din pleoape.

— Ce-i cu tine, Egor? se înspăimîntă Liuba.

— Să stăm oleacă, zise el cu vocea schimbată. Mă-njunghie, ştii... şi pe mine inima. Asta-i mama, Liuba. Mama mea...

Liuba scoase o exclamaţie înăbuşită.

— Cum aşa, Egor? Păi de ce n-ai ?...

— Nu-i momentul, zise el aproape cu ciudă. Mai lasă-mă, niţel... Că vine ea, vremea... N-a mai rămas mult.

— Care vreme, ce tot vorbeşti! Întoarce maşina!

— E prea devreme, n-auzi? strigă Egor. Barem să-mi crească părul oleacă... Să arăt şi eu a om. Brusc, porni maşina. I-am trimis nişte bani prin poştă, zise din nou. Mi-e teamă să nu se ducă cu ei la sovietul sătesc, să-ntrebe cine i-a trimis. Ar putea să nici nu-i ia. Du-te, rogu-te, mîine pe la ea şi... spune-i ceva. Născoceşte şi tu ceva. Că eu încă... Eu încă nu pot: mi-ar plesni inima. Nu pot. Pricepi?

— Ia opreşte, zise Liuba.

— De ce să opresc?

— Opreşte.

Egor opri.

Liuba îl îmbrăţişă, la fel cum o îmbrăţişase adineaori pe bătrînă — fără stînjeneală, cu duioşie. Îi lipi capul de pieptul său.

— O, Doamne! Doamne! De ce-oţi fi voi aşa? De ce mi-oţi fi voi atît de dragi? Începu să plîngă. Ce să mă mai fac eu cu voi?

Egor i se desprinse din braţe, tuşi de cîteva ori să scape de nodul ce i se oprise în gît, băgă maşina în viteză şi spuse cu o veselă îndîrjire:

— Nu-i nimic, Liubaşa! O să fie totul în regulă! Pe viaţa mea că o s-o duceţi bine cu mine. Să ştii că nu vorbesc aiurea!

Acasă, în curte, îi întîmpină Petro.

— Nu-şi găseşte locul, zise Liuba. O fi stat tot cu gîndul la maşină.

— Asta-i bună! Doar i-am spus că...

Coborîră amîndoi din cabină. Petro le ieşi înainte.

— A venit ăla... al tău, zise el, parcă vorbind în silă, după cum îi era obiceiul.

— Kolka? se miră, neplăcut impresionată, Liuba. Ia te uită, ticălosul! Ce-o mai fi vrînd? Sufletul mi-a scos milogul ăsta!...

— Mă duc să fac şi eu cunoştinţă cu el, zise Egor şi se uită la Petro. Petro dădu uşor din cap.

— Egor! se înspăimîntă Liuba. O fi venit beat, o sări la bătaie. Nu te duce, Egor! Şi Liuba vru să se repeadă după el, dar Petro o ţinu locului.

— Nu te teme, îi zise el. Hei, Egor...

Egor întoarse capul.

— Te mai pîndesc şi alţi trei — colo, în dosul gardului. Să ştii.

Egor dădu din cap şi intră în casă.

Liuba încerca acum din răsputeri să i se smulgă lui Petro din braţe, dar acesta o ţinea strîns.

— Ăştia o să-l bată ! ţipă ea, aproape cu lacrimi în ochi. N-auzi ? Petro !

— Pe cine să bată ? zise calm Petro, cu vocea lui de bas. Pe Jorjik ? N-o să le vină prea la-ndemînă. Lasă-l să stea de vorbă cu ei... Că după aceea Kolea al tău n-are să mai calce pe aici. Să înţeleagă asta, o dată pentru totdeauna.

— A-a, zise Kolea, rînjind în silă. A venit stăpînu' ăl nou ? Se ridică de pe laviţă. Eu să ştii că sînt ăla vechiu'. Porni spre Egor. Ar cam trebui să stăm de vorbă... Se opri în faţa lui Egor. Îm ? Ce zici ? Kolea nu era atît de beat, pe cît mahmur după beţie. Era un tînăr înalt, destul de arătos, cu nişte ochi albaştri, inteligenţi.

Bătrînii se uitau cu teamă la cei doi „stăpîni" : la cel vechi şi la cel nou.

Egor se hotărî să nu lungească vorba : îl înşfăcă pe Kolea de guler şi-l trase afară din casă...

Îl scoase anevoie pe trepte şi-i făcu vînt în curte.

Kolea căzu jos. Nu se aşteptase să fie luat atît de repede.

— Dacă ai să mă calci, împuţitule, pe-aici... Să ştii că ai venit astăzi pentru ultima oară, îi zise Egor de sus, de pe trepte. Apoi coborî încet.

Kolea sări în picioare... Şi începu să se agite.

— Să mergem altundeva ! Vino cu mine... Haide, haide... Cîine ce eşti ! Vino odată !

Ieşiră din curte. Egor merse în faţă, iar Kolea în spatele său. Kolea nu-şi mai găsea astîmpăr. Chiar îl înghionti o dată pe Egor în spate. Acesta se uită înapoi şi clătină mustrător din cap.

— Mergi, me-ergi, îi tot zicea Kolea cu glas tremurat.

Se iviră de după gard şi cei trei inşi despre care vorbise Petro.

— Nu aici, le zise cu hotărîre Egor. Să mergem mai departe !

Merseră mai departe. Egor se afla şi acum în faţa celorlalţi.

— Ascultaţi, le zise el, oprindu-se. Mergeţi alături de mine. Că se uită lumea la noi. Parcă m-aţi duce la execuţie.

— Haide, haide, repetă Kolea. Abia mai izbutea să se stăpînească.

Mai merseră o bucată de drum.

Ajungînd la un gard mai înalt, de unde nu mai puteau fi văzuţi din uliţă, Kolea îşi pierdu răbdarea şi-i sări lui Egor în spate. Egor făcu o mişcare în lături şi-i puse piedică. Kolea căzu, făcîndu-se iar de ruşine. Sări atunci un altul. Egor îl lovi cu pumnul în burtă. Căzu şi acesta. Văzînd cum stau lucrurile, ceilalţi doi, care stăteau în picioare, îşi cam pierdură cumpătul. Kolea, în schimb, sări în picioare şi dădu fuga la gardul de alături să smulgă din el un par.

— Cîine spurcat ce eşti !... hîrîia el cu glasul înecat de ură. Smulse un par şi se repezi furios spre Egor.

De multe ori avusese Egor prilejul să se convingă că în asemenea ocazii omul izbuteşte totuşi să nu-şi piardă mintea. Totdeauna, chiar în clipa aceea înfiorător de scurtă, mai are timpul să se gîndească la ce i s-ar putea întîmpla. Şi dacă totuşi omoară, înseamnă că a vrut cu tot dinadinsul să omoare. Fără voie, nu omoară decît arareori.

Egor sta cu mîinile în buzunare, se uita la Kolea. Kolea dădu cu ochii de privirea lui calmă — de un calm deosebit, ameninţător.

— N-ai să apuci să dai, zise Egor. Tăcu, apoi adăugă pe un ton de compătimire: Auzi, Kolea?

— Ce mă tot ameninţi? Ce mă tot ameninţi? mai încercă s-o ţină pe-a lui Kolea. Ai un cuţit în buzunar? Scoate-l, scoate-l afară!

— Să bei mai puţin, prostuţule, zise Egor pe tonul lui dinainte. Parul l-ai smuls, da' mîna-ţi tremură. Să nu mai vii în casa asta, auzi?

Se răsuci în călcîie şi porni înapoi. Auzi cum unul din cei patru încearcă să se ia după el. Ceilalţi însă îl ţinură în loc.

— Dă-l naibii! Ţi-aprinzi paie-n cap. E un şmecher de la oraş! Punem noi altcîndva mîna pe el.

Egor nu se opri, nici măcar nu întoarse capul.

...Şi iată că a tras Egor prin cîmp cea dintîi brazdă din viaţa lui.

Opri tractorul, sări jos, merse de-a lungul brazdei, mirîndu-se el însuşi: o fi asta isprava lui? Dădu cu piciorul într-un bolovan de pămînt, pufni pe nări:

— Hm! Bravo, Jorjik! Ia te uită ce-ai putut să faci! Păi aşa poţi s-ajungi şi fruntaş în muncă!

Ocoli cu privirea întinderea stepei, trase în plămîni izul de pămînt, reavăn, primăvăratic şi, pentru o clipă, închise ochii. Stătu aşa.

Copil fiind, îi plăcea să asculte cum vuiesc stîlpii de telegraf. Îşi lipea urechea de cîte unul, închidea ochii şi asculta... Simţămîntul era tulburător. Egor îl ţinu minte şi mai tîrziu: părea că nu-i un vuiet pămîntean, părea venit de cine ştie unde. Dacă închideai ochii şi căutai să-l asculţi cu mai multă luare-aminte, vuietul acela gros, puternic, părea că-ţi trece în trup, că-ţi răsună undeva, în cap, în piept, nici tu nu-ţi puteai da seama unde anume. Naştea şi-o spaimă vuietul acela, dar şi dorinţa să-l mai asculţi o dată. Ciudat lucru: doar trăise destui ani pe lume, trecuse prin multe, dar de amintit nu-şi amintea bine decît numai de aceste cîteva lucruri: de Manka, vaca lor de-acasă, şi cum ei, copiii, împreună cu mama lor, cărau în spate trunchiuri de mesteceni, cu care să încingă cuptorul. Păstra mereu în el acele amintiri dragi şi, cînd trecea prin clipe mai grele, îşi aducea aminte de satul lui depărtat, de pădurea de mesteceni de pe malul fluviului, de fluviul însuşi... Nu-şi uşura inima, doar încerca o adîncă părere de rău şi-o adîncă tristeţe, şi-un altfel de fior îi trecea atunci prin inimă: o durere şi dulce, şi amară. Şi iată acum, cînd ogorul pe care sta era învăluit într-o pace adîncă şi strălucea sus soarele, iar el, Egor, îşi putea opri aici goana continuă de pînă atunci, el nu izbutea totuşi să priceapă: cum adică să se oprească, să-şi găsească liniştea? Oare era cu putinţă? Îl încerca presimţirea că toate astea n-au să ţină multă vreme.

Ocoli încă o dată cu privirea cîmpul dinaintea lui. Uite, şi de cîmpul ăsta are să-i pară rău. „Oare

ce fel de pocitanie oi fi ? gîndi el. Oare nu ştiu să trăiesc şi eu ca tot omul ? La naiba ! Trebuie să trăiesc din plin. Mi-e bine oare ? Mi-e bine. Atunci, să mă bucur de viaţă." Oftă adînc.

— O sută patruzeci de ani poţi trăi cu un aer ca ăsta, zise apoi cu glas tare. Şi abia atunci zări în marginea cîmpului un pîlc de mesteceni. Se duse într-acolo.

— Tii ! frumoasele mele !... Ia te uită la ele cum stau : s-au oploşit acolo, în margine, şi stau. Ei, vi s-a împlinit dorinţa ? V-aţi pus strai verde, aşa-i ? Mîngîie trunchiul unui mesteacăn. Măi, măi, ce v-aţi mai gătit ! Ca nişte mirese v-aţi gătit, iubitele mele ! Şi nu spuneţi nimic. Să mă fi chemat şi pe mine, nu aşa : v-aţi gătit şi tăceţi mîlc. Bine, bine, acu' văd şi eu ce mîndre-mi sînteţi ! Gata, vă las, că trebuie să mă apuc de arat. Sînt pe-aci, pe aproape. Am să mai vin pe la voi. Se depărtă de mesteceni, se mai uită o dată la ei şi rîse : Ia te uită ce mai mîndreţe ! Porni apoi spre tractor.

Merse vorbind întruna cu glas tare, după cum îi era obiceiul.

— ...Că aşa, stînd cu voi de vorbă, nu mai ajung eu fruntaş. Asta e, dacă vreţi să ştiţi. Vouă ce vă pasă, vouă vă e totuna, da' eu trebuie musai să ajung fruntaş. Aţi priceput ? Şi începu să cînte :

Călina-i roşie,
E pîrguită,
Firea crăiuţului
Am deslușit-o,
Am deslușit-o,
Ah, cum e, cum e !...

Cîntînd astfel, se urcă din nou în cabină şi-şi porni namila de oţel de-a lungul ogorului. Cînta mereu, dar, curînd, vuietul motorului şi zăngănitul şenilelor îi acoperiră cîntarea.

Seara, cinară cu toţii împreună : bătrînii, Liuba şi Egor.

Din difuzor răsunau tot felul de cîntece frumoase, le ascultau tustrei.

Deodată uşa se deschise şi în prag apăru un oaspete neaşteptat. Era flăcăul cel înalt, care se înspăimîntase atunci, seara, în timpul raziei.

Egor îşi pierdu pentru o clipă cumpătul.

— O-o ! spuse el. Ce mai oaspete ! Şezi, Vasea.

— Şura mi-e numele, îl corectă oaspetele, zîmbind.

— Aşa e. Şura. Uit mereu. Îţi tot încurc numele cu al lui Vasea acela, îl ţii minte ? Era unul, înalt, îl aveam noi plutonier. Egor îi dădu înainte cu gura, venindu-şi între timp în fire : nou-venitul era pe drept cuvînt un oaspete neaşteptat. Eu cu Şura am făcut serviciul militar împreună, îi lămuri el pe ceilalţi. La un general. Şezi, Şura, să cinăm împreună.

— Şedeţi, şedeţi, îl invită şi bătrîna.

Bătrînul chiar se dădu mai deoparte, să-i facă loc pe laviţă.

— Şezi.

— Ba nu, nu pot. Sînt cu un taxi. Mă aşteaptă la poartă. Vreau, Gheorghi, să-ţi spun două vorbe. Şi să-ţi dau ceva...

— Şezi, mă, şi cinează ! făcu Egor cu îndărătnicie. Las' că maşina o să te aştepte.

— Ba nu... zise Şura, uitîndu-se la ceas. Trebuie să prind şi trenul...

Egor se ridică de la masă. Şi tot continuă să flecărească, nelăsîndu-l pe Şura să zică ceva nelalocul lui. Egor, cel care nu suferea vorbele goale, putea uneori să flecărească astfel, să-i dea înainte cu gura, pînă cînd îi zăpăcea cu totul pe cei din jurul său. Uneori o făcea şi atunci cînd se pierdea cu firea.

— Ia zi, te-ai mai întîlnit cu vreun prieten de-al nostru ? Ehei, ce zile frumoase au fost alea !... Viaţa de militar o văd uneori şi-n vis. Hai să mergem. Ceea ce ai să-mi dai, pesemne c-a rămas afară, în maşină. Mergem, mergem, să văd ce pachet îmi trimite generalul. Vrei să-ţi dau şi-o recipisă ? Chiar cu taxi ai venit aici ? Ori cu diligenţa ? Haidem...

Ieşiră.

Bătrînul tăcu o vreme... Şi-n mintea lui lipsită de gînduri rele nu-i veni decît această idee :

— Oare cîte parale or fi cheltuind ăştia pe taxiuri : de la oraş şi înapoi ? Cît se plăteşte pe kilometru ?

— Nu ştiu, zise cu gîndul aiurea Liuba. Zece copeici, îmi pare. Simţea că oaspetele acela nu venise cu gînduri bune.

— Zece copeici ? Zece copeici, ori treizeci şi şase de kilometri... Cît face ?

— Cît să facă ? Treizeci şi şase de copeici, zise bătrîna.

— Nu zău ? făcu moşul. Ba să ştii că zece kilometri înseamnă o rublă-n cap. Iar treizeci şi şase de kilometri fac... trei ruble şaizeci. Trei şaizeci şi cu trei şaizeci fac şapte douăzeci. Şapte rublişoare şi douăzeci de copeici doar ca să vii de la oraş şi

să pleci înapoi. Altcîndva pentru şapte ruble şi douăzeci de copeici munceam o lună de zile...

Liuba îşi pierdu răbdarea, se ridică şi ea de la masă.

— Ce-or fi făcînd ei acolo ? zise, ieşind din odaie.

...Ajunse în tindă. Uşa care da afară era deschisă. Răsuna de acolo glasul lui Egor şi glasul celuilalt. Liuba rămase în loc.

— Aşa să-i spui. Pricepi ? zicea cu asprime şi cu ciudă Egor. Ţine minte şi spune-i întocmai.

— Am să-i spun. Deşi tu-l ştii cum e ?

— Îl ştiu. Numai că mă ştie şi el pe mine. Banii i-a primit ?

— I-a primit.

— Şi cu asta, basta. Nu vă mai sînt dator cu nimic. Dacă mai veniţi aici după mine, ridic asupra voastră tot satul. Egor rîse scurt. Aşa că nu vă sfătuiesc.

— Ascultă, Gore... Numai să nu te înfurii pe mine. Trebuie să fac, totuşi, ceea ce mi s-a poruncit. Dacă n-are bani, mi s-a spus, să-i dai tu. Poftim.

Şi omul pesemne că-i întinse lui Egor nişte bani. Acesta, pesemne că-i luă, dar după aceea lovi cu ei omul peste obraz : o dată, şi încă o dată, şi a treia oară. Şi-i zise cu glas scăzut, printre dinţi :

— Coteiule... Mucosule... Ţi-ai dat seama cum trebuie să procedezi, aşa-i ?

Liuba făcu zgomot, doborînd ceva în tindă. Ieşi, grăbită, pe trepte.

Şura sta în poziţie de drepţi, alb la faţă...

Egor îi întinse banii şi-i zise cu acelaşi glas scăzut, acum uşor răguşit :

— Na. La revedere, Şura. Transmite-le salutări! Şi să nu uiţi ce ţi-am spus.

— N-am să uit, spuse Şura. Aruncă o ultimă privire spre Egor — o privire încărcată de ură, ca o promisiune de răzbunare. Şi se duse spre maşină.

— Asta-i situaţia, zise Egor. Şi se aşeză pe-o treaptă. Urmări cu privirea taximetrul care întorcea pe uliţă... Apoi se uită la Liuba.

Liuba se oprise în spatele lui.

— Egor... zise ea.

— Nu-mi spune nimic. Sînt treburile mele din trecut. Datorii vechii, cum s-ar spune. Ăştia n-au să mai calce pe-aici.

— Egor, mi-e frică, mărturisi ea.

— Poftim? se miră Egor.

— Am auzit că la voi... dacă pleacă vreunul de la ei, atunci...

— Vezi-ţi de treabă, i-o tăie Egor. Şi mai zise o dată: Vezi-ţi de treabă. Şezi colea, lîngă mine. Şi să nu mai vorbim niciodată despre asta. Şezi. Egor o trase de mînă. De ce stai în spatele meu? Nu se cade. Nu ştii că nu-i politicos?

Liuba se aşeză.

— Ei? o întrebă vesel Egor. Ce te-ai mohorît aşa, dimineaţa mea însorită? Hai, mai bine, să-i zicem o cîntare!

— Doamne! De-asta îmi arde mie?

Egor n-o luă în seamă.

— Hai să te-nvăţ... Ştiu un cîntec frumos. Şi începu să cînte:

Călina-i roşie,
E pîrguită...

— Îl ştiu şi eu! zise Liuba.

— Zău? Zi-l şi tu atunci. Haide.

Călina...

— Egor, rosti pe un ton de implorare Liuba. Spune-mi, pentru numele lui Dumnezeu: ăştia n-au să-ţi facă nimic?

Egor strînse din dinţi şi nu-i răspunse.

— Nu te supăra, Egoruşka. De ce te superi? Şi Liuba începu să plîngă. Cum de nu mă poţi înţelege: mi-am aşteptat atît de mult fericirea, iar ăstora odată le vine ceva în cap şi... Oare chiar m-a blestemat careva? Oare nu mă pot bucura şi eu de viaţă!

Egor o îmbrăţişă şi-i şterse lacrimile.

— Tu mă crezi pe mine?

— Mă crezi, mă crezi... Da' de spus, nu vrei să-mi spui nimic. Vorbeşte-mi pe şleau, Egor... Zău că n-am să mă înspăimînt... Poate-ar fi mai bine să plecăm de-aici?...

— O-o! urlă Egor. Păi aşa nu mai ajung eu fruntaş în muncă! În felul ăsta n-am să ajung fruntaş niciodată! Liuba, eu nu pot îndura să văd pe cineva plîngînd. Nu pot! Ai milă de mine, Liuba!

— Bine, bine. Da' totul o să fie cum trebuie?

— Totul, zise răspicat Egor. Îţi jur pe ce vrei... pe ce am eu mai scump. Hai să zicem cîntecul ăsta. Şi începu chiar el:

Călina-i roşie-e-e,
E pîrguită...

Liuba îi ținu isonul, izbuti s-o facă atît de bine, atît de frumos. Pentru o clipă, uită cele petrecute, se liniști.

Firea crăiuțului
Am deslușit-o,
Am deslușit-o,
Ah, cum e !... Cată :
Odată-l vezi
La altă poartă.

De după gard se uita la ei, ironic, Petro.

— Scrieți-mi și mie cuvintele, le zise.

— Of, Petro, se supără Liuba. Ne-ai tulburat cîntecul.

— Auzi, Egor ? Cine-a fost ăla cu mașina ?

— Un amic de-al meu. Nu vrei să încingem baia ?

— Cum să nu. Vino, mai întîi, să-ți zic ceva...

Egor se duse la gard. Petro i se plecă la ureche și începu să-i vorbească cu glas scăzut.

— Petro ! strigă Liuba. Știu foarte bine ce-i spui ! Întîi să faceți baie.

— L-am rugat să-mi verifice un jiclor, zise Petro.

— Doar mă uit nițel la jiclorul ăla, și gata, zise Egor. Pesemne că trebuie curățat.

— Vă dau eu jiclor ! Mai întîi faceți baie, zise cu asprime Liuba și intră în casă. Parcă se mai liniștise, totuși în suflet i se cuibărise teama. O teamă ce nu piere cu una, cu două : femeile care iubesc știu asta prea bine.

Egor sări gardul.

— Brandy ăsta i-o băutură scîrnavă, zise el. Mie-mi place ori șampanie, ori „Remy-Martine".

— Gustă-l mai întîi.

— Crezi că n-am gustat așa ceva ? Mie îmi place și whisky cu sifon...

Conversînd astfel, merseră spre baie.

Acum, cîmpul pe care îl arase Egor începu să fie însămînțat. Tot Egor semăna boabele. Mai bine zis, conducea tractorul, iar în spatele lui, pe treapta semănătorii, pe care stă de obicei cîte cineva, urmărind ca boabele să cadă uniform, se afla o tînără c-o lopățică în mînă.

Veni și Petro cu basculanta lui, căreia i se puseseră acum niște obloane : aduse o nouă încărcătură de boabe. Le răsturnă în cutia semănătorii. Stătu nițel de vorbă cu Egor.

— La prînz vii acasă sau iei masa aici ? îl întrebă.

— Mănînc aici.

— Că te-aș duce în sat, tot mă duc într-acolo.

— Ba nu, mi-am luat de toate... Da' tu de ce te duci acasă ?

— A cam început carburatorul să-mi tușească. Chiar că o avea ceva jiclorul ăla.

Rîseră amîndoi, gîndindu-se la „jiclorul" pe care zilele trecute îl „curățiseră" amîndoi la baie.

— Am unul acasă, l-am pus la păstrare.

— Poate vrei să mă uit și eu să văd de ce o fi tușind ?

— De ce să-ți pierzi timpul ? Jicloru-i de vină. Îmi tot face de mult necazuri, da' mi-a părut rău să-l arunc. Acu' nu mai am ce-i face : îl schimb cu ăla nou.

— Cum crezi, zise Egor și se urcă iar în cabina tractorului. Petro plecă să ducă boabe spre alte semănători.

Tractorul vui şi el şi porni mai departe.

...Egor îşi luă ochii de la tabloul de bord, se uită înainte, şi chiar acolo, înaintea lui, în dreptul pîlcului de mesteceni din marginea ogorului, zări o „Volgă", iar lîngă ea — trei bărbaţi, stînd în picioare. Egor îşi încordă privirea şi... îi recunoscu. Erau Molălăul, Buldogul şi încă unul, înalt. Dincolo, în maşină se afla Lucienne. Şedea pe bancheta din faţă, portiera era deschisă şi, cu toate că obrazul nu i se vedea, Egor o recunoscu după fustă şi după picioare. Bărbaţii stăteau în dreptul maşinii şi aşteptau ca tractorul să se apropie.

Nimic nu se schimbase în lume. Aceeaşi zi luminoasă scălda în raze ogorul, păduricea de lîngă ogor sta înfrunzită, proaspătă după ploaia ce se abătuse cu o zi înainte. Mirosea a pămînt, mireasma lui era atît de pătrunzătoare şi densă, încît îţi aducea o uşoară ameţeală. Pămîntul îşi adunase toată puterea lui primăvăratică, toate sevele lui vii, spre a da naştere unei vieţi noi. Şi dunga albăstrie, din zare, a pădurii, şi norul alb, pufos, de deasupra ei, şi soarele din înaltul cerului, toate acestea erau şi ele viaţa însăşi, o viaţă care se revărsa din belşug, n-avea grijă de nimic şi nu se temea de nimeni.

Egor reduse abia simţit viteza tractorului. Se aplecă, găsi o cheie de piuliţe, nu prea mare, una mai potrivită, şi şi-o vîrî în buzunarul pantalonilor. Trase cu coada ochiului să-şi dea seama dacă nu i se vede de sub haină. Nu i se vedea.

Ajungînd în preajma „Volgăi", Egor frînă şi opri motorul.

— Galia, du-te la masă, îi spuse ajutoarei sale.

— Păi abia am pus boabele în semănătoare, nu-l pricepu fata.

— Nu-i nimic, du-te. Mi-au venit, uite, nişte tovarăşi... de la comitetul sindical. Trebuie să stau de vorbă cu dînşii.

Galia porni spre vagonetul, care se zărea în depărtare, al brigăzii. Mergînd într-acolo, întoarse de vreo trei ori capul spre „Volgă", spre Egor.

Egor trase şi el cu coada ochiului spre cîmpul dinaintea lui... Alte două tractoare cu semănători se tîrau de cealaltă parte. Zumzetul lor egal părea că nu tulbură cîtuşi de puţin liniştea acelei luminoase şi imense zile de primăvară.

Egor coborî şi merse spre „Volgă".

Molălăul începu să zîmbească, zărindu-l încă de departe.

— Ce murdar e! exclamă, zîmbind. Îl vezi, Lucienne?

Lucienne coborî din maşină. Se uită cu o privire gravă spre Egor. Nu zîmbea deloc.

Egor mergea greoi pe ogorul arat... Se uita la musafirii săi... Nu zîmbea nici el.

De zîmbit, zîmbea doar Molălăul.

— Zău că nu l-aş fi recunoscut! continua el să se distreze. Să-l fi întîlnit altundeva, nu-l recunoşteam.

— Să nu te atingi de el, Molălăule, rosti deodată Lucienne, cu o voce uşor răguşită şi-l pironi cu un aer poruncitor, ba chiar cu ură.

Molălăul, dimpotrivă, tresări cu un fel de bucurie răutăcioasă.

— Lucienne!... Ce tot spui acolo? Ba el să nu se atingă de mine. Chiar să-i spui treaba asta. Că m-o pocni odată cu pumnul lui cucernic peste căpăţîna asta, a mea, păcătoasă...

— Să nu te atingi de el, jigodie! nu-şi mai putu ţine firea Lucienne. În curînd ai să crăpi şi tu, şi-atunci de ce...

— Gura! făcu Molălăul. Şi zîmbetul îi pieri de pe buze. În clipa aceea se văzu limpede — i se citi în ochi — că neputinciosul său spirit de răzbunare turbase, că asupra acestui ins nu mai putea avea efect nici un cuvînt al dreptăţii. Că de nu va avea pe cine să muşte, îşi va muşca, precum şarpele, propria lui coadă. Să taci, că vă pun acuşi, unul lîngă altul, mai zise el. Îmbrăţişaţi. Mă mai aleg cu un articol: pentru profanarea cadavrelor, da' mi-e totuna.

— Te rog, zise Lucienne după un moment de tăcere, te rog — nu te atinge de el. Nouă şi aşa ne vine curînd sfîrşitul, lasă-l măcar pe el să trăiască. Să are pămîntul, dacă-i place.

— Nouă să ne vină sfîrşitul, iar el să are pămîntul! Molălăul zîmbi, arătîndu-şi dinţii putrezi. Păi unde-i dreptatea? Ce, n-a făcut şi el destule?

— El a ieşit din joc... Are adeverinţa aceea.

— Ba n-a ieşit. Molălăul se uită din nou la Egor. Încă e pe drum.

Egor mai mergea şi-acum spre el. Cizmele i se înfundau adînc în pămîntul moale.

— Pînă şi mersul i s-a schimbat, zise Molălăul cu admiraţie. Are un mers de om al muncii.

— De proletar, zise prostănacul de Buldog.

— Ba de ţăran, cum o să fie de proletar.

— Păi şi ţăranii-s tot proletari.

— Ascultă, Buldogule. Tu ai patru clase şi două nări. Citeşte „Murzilka"[1] şi răsuflă pe nas. Salut, Gore, îl întîmpină el pe Egor.

[1] Revistă sovietică pentru copii.

— Şi altceva ce v-au mai spus? îşi întreba Liuba, speriată, părinţii.

— N-au mai spus nimic... Le-am zis eu cum s-ajungă acolo, răspunse bătrînul.

— La Egor?

— Da.

— Vai, mamă! ţipă Liuba. Şi ieşi în fugă din casă.

Tocmai atunci intra în curte, cu basculanta lui, Petro.

Liuba îi făcu semn să oprească, să nu mai intre.

Petro opri maşina...

Liuba sări grăbită în cabină... Îi spuse ceva lui Petro. Basculanta se dădu înapoi, făcu un ocol şi porni în viteză, uruind, săltînd peste gropile din drum.

— Petea, frăţiorul meu drag, mai repede, mai repede! Doamne, îmi zicea mie inima... Din ochii Liubei picurau lacrimi. Nu şi le ştergea. Nici nu le băga de seamă.

— Las' că ajungem la timp, îi zise Petro. Doar adineaori am stat cu el de vorbă...

— Chiar acum au trecut pe-aici... de i-au întrebat pe-ai noştri. Acum or fi acolo. Mai repede, Petea!...

Petro îşi îndemna din răsputeri bidiviul metalic.

Grupul care stătuse în dreptul „Volgăi" porni spre pîlcul de mesteceni. Femeia rămase în dreptul maşinii. Ba chiar se sui în ea şi închise toate portierele.

Grupul nu ajunse însă la mesteceni: se opri cu cîţiva paşi mai încoace. Cei patru stătură pesemne să discute între ei. Pe urmă, doi dintre membrii

grupului se duseră înapoi, spre mașină. Ceilalți doi — Egor și Molălăul — intrară în pădurice și, treptat, dispărură din vedere.

...Între timp, departe, în zare, se ivi basculanta lui Petro. Cei doi de lîngă „Volga" se uitară într-acolo. Dîndu-și seama că basculanta vine spre ei, strigară ceva celor din pădurice. De acolo, ieși însă, în fugă, un singur om, Molălăul, vîrîndu-și ceva în buzunar. Zări și el basculanta și fugi spre „Volgă". „Volga" se smulse din loc și se depărtă, luînd tot mai mult viteză.

...Basculanta ajunse în dreptul păduricii.

Liuba sări din cabină și se repezi spre mesteceni.

Spre ea venea încet Egor, ținîndu-se cu mîna de pîntece. Cu cealaltă mînă se sprijinea de mesteceni. Pe trunchiurile mestecenilor rămîneau pete de un roșu-aprins.

Dîndu-și seama că Egor e rănit, Petro sări în cabină și se luă după „Volgă". Dar „Volga" era acum prea departe. Petro întoarse basculanta.

Liuba, repezindu-se, îl sprijni pe Egor.

— Am să te mînjesc toată, zise Egor, crispat de durere.

— Taci, nu vorbi nimic. Liuba, femeie voinică, îl luă în brațe. Egor încercă să protesteze, dar durerea spori, și el închise ochii.

În clipa aceea, veni în fugă și Petro, îl luă cu grijă din brațele Liubei și-l duse spre basculantă.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, zise cu vocea lui groasă. Astea-s fleacuri... Pe front băgau și baioneta în oameni, de le ieșea prin spate, și tot rămîneau în viață. Trece o săptămînă și te văd sărind prin curte.

Egor clătină din cap și oftă: durerea îl mai lăsase.

— Aici e vorba de-un glonte, zise el.

Petro aruncă o privire peste chipul lui albit, strînse din maxilare și nu mai zise nimic. Doar își iuți pașii.

Liuba se sui prima în cabină. Îl luă pe Egor din brațele lui Petro. Și-l culcă pe genunchi, capul lui și-l lipi de piept. Petro urni cu băgare de seamă basculanta din loc.

— Mai rabdă nițel, Egorușka... dragul meu. Acuși ajungem la spital...

— Nu mai plînge, o rugă cu glas stins Egor, fără să deschidă ochii.

— Nu plîng.

— Ba plîngi. Îmi picură pe obraz. Nu trebuie.

— N-am să mai plîng, n-am să mai plîng.

Petro sucea întruna de volan, străduindu-se ca mașina să nu-l zguduie pe Egor. Basculanta însă continua să salte, iar Egor își strîmba chipul de durere, ba chiar gemu de vreo două ori.

— Petea... zise Liuba.

— Păi, mă străduiesc și eu. Da' nici prea încet nu e cazul... Trebuie să ajungem mai degrabă.

— Oprește, zise Egor.

— De ce, Egor? Trebuie să ne grăbim.

— Nu... gata. Dați-mă jos.

Îl coborîră din cabină, îl culcară jos, pe-un jerseu.

— Liuba, rosti Egor, căutînd-o cu ochii larg deschiși undeva, în cer — zăcea culcat pe spate. Liuba...

— Aici sînt, Egorușka, aici...

— Banii... rosti cu greutate Egor. Îs la mine în haină... Să-i împarți cu mama. De sub pleoapa coborîtă, îi lunecă o lacrimă, tremură o clipă în

dreptul urechii şi se rostogoli, căzu jos, în iarbă. Egor muri.

Şi stătu el astfel, ţăranul acela rus, întins pe ţarină, aproape de casa în care se născuse... Zăcu astfel, cu obrazul lipit de pămînt, de parcă ar fi ascultat ceva, pe care doar el putea să-l audă. Tot astfel îşi lipea el obrazul, în copilărie, de lemnul stîlpilor acelora de telegraf...

Liuba se prăvăli peste pieptul lui ; bocea încet, cu deznădejde.

Petro stătea în dreptul lor, plîngea şi el. Plîngea în tăcere.

Pe urmă ridică fruntea, îşi şterse lacrimile cu mîneca.

— Păi cum vine asta ?! spuse el dintr-o răsuflare şi-n glas i se simţi toată înfricoşătoarea lui forţă. Ăia chiar aşa să plece ?! Ocoli trupul lui Egor şi pe Liuba şi, fără să se mai uite în urmă, alergă greoi spre basculantă.

Basculanta scoase un vuiet şi porni de-a dreptul peste cîmp, fără să mai iasă în drum. Petro cunoştea bine toate şoselele şi drumurile din preajmă şi abia acum îşi dădu seama că poate să-i iasă „Volgăi" în cale : croind-o cu basculanta pe-o scurtătură. „Volga" avea de ocolit liziera pădurii care se întrezărea de-aici ca o dungă dreaptă, albastră... Prin pădurea aceea însă, trecea un drum de iarnă, folosit de tractoarele care scoteau din desiş arborii doborîţi. Acum, după ploaie, făgaşul acoperit de crengi rupte era chiar mai de nădejde pentru basculantă decît drumul celălalt... „Volga", fireşte, n-avea ce să caute pe acolo. De unde să cunoască cei din „Volgă" încotro duce drumul acela de iarnă ?

...Şi Petro îi tăie, într-adevăr, calea.

Basculanta ţîşni din pădure înainte ca frumoasa aceea de culoare bej să treacă pe acolo. Se văzu dintr-o dată că ea nu mai are nici o scăpare : de întors, era prea tîrziu să mai poată întoarce, căci basculanta gonea direct spre ea, de trecut pe lîngă basculantă iar îi era cu neputinţă, căci drumul era mult prea îngust... De cotit... De-o parte se înălţa pădurea, de cealaltă — pămîntul ţelinos, pîrloagă mustind de apă în urma ploii ce căzuse în ajun şi pe unde o maşinuţă ca aceea nu putea să răzbată. Celor din maşină nu le mai rămînea decît s-o ia peste pîrloagă, spre a încerca să ocolească basculanta şi să iasă din nou în drum. „Volga" părăsi drumul bătătorit şi dintr-o dată începu să se legene, cu viteză scăzută, deşi roţile i se învîrteau, patinînd şi stîrnind un vîjîit asurzitor. Acolo o şi ajunse Petro. Cei din „Volgă" nici n-apucară să sară jos... Basculanta cea truditoare se repezi la ea ca un taur înfuriat, o izbi dintr-o parte, o răsturnă şi i se opri deasupra.

Petro coborî din cabină...

De pe cîmp, dinspre tractoare, veneau în fugă spre ei oameni care văzuseră totul...

Pînă la al treilea cîntat al cocoşilor

Poveste despre Ivan-prostovan, cum a plecat el peste nouă mări şi nouă ţări să prindă la minte

Odată, la o bibliotecă, pe înserat, cam pe la orele şase, s-a iscat o discuţie între mai multe personaje ale literaturii clasice ruse. Încă fiind bibliotecara acolo, începuseră, de sus, de pe rafturile lor, să se tot uite, preocupate, la ea: stăteau cu toate în aşteptare. Spre sfîrşitul zilei de lucru, bibliotecara se apucă să discute cu cineva la telefon. Vorbi însă într-un fel cam ciudat: personajele o ascultară cu luare-aminte, dar nu pricepură mai nimic. Rămaseră mirate nevoie-mare.

— Ba nu, zicea bibliotecara. Cred că s-ar face varză. Ăla-i un fazan... Mai bine te fac o pînză. Vrei? Nu, dragă, doar ţi-am spus că-i fazan. Întîi te fac o pînză, pe urmă mergem amîndouă la Vladik... Ştiu, tu, că-i bou, da' vede măcar un „Grundig"... Vine şi Pinguinul, mai vine şi... măgarul ălălalt. Ştiu, tu, că-s fazani şi ăştia, da' ne uşchim şi noi mai devreme. Da, da, te ascult...

— Nu pricep nimic, rosti un ins cu joben — poate Oneghin, poate Ceaţki — la urechea vecinului său, un moşier cu mişcări greoaie, după toate aparenţele, Oblomov. Oblomov zîmbi:

— S-or fi ducînd şi ele la grădina zoologică.

— Bine, da' de ce-i vorba numai despre fazani?

— Mai ştii: o fi vreo ironie. Fata-i drăguţă, aşa-i? Înjobenatul se strîmbă:

— *Vulgarité.*

— Voi, ăştia, nu staţi cu gîndul decît la franţuzoaice, zise cu mustrare în glas Oblomov. Ba mie-mi place. Invenţia asta a lor, cu piciruşele, nu-i rea deloc. Aşa-i?

— Prea e... nu ştiu cum... zise un domn cam morocănos, de bună seamă un personaj cehovian. Poartă totuşi prea scurt. Nu se face.

Oblomov rîse molcom.

— Da' dumneata de ce te uiţi acolo? Nu te mai uita şi gata.

— După mine, n-au decît, se fistîci personajul cehovian. Să fie sănătoase. Mă întreb numai de ce au început-o de la picioare.

— Ce să-nceapă? nu-l pricepu Oblomov.

— Păi, renaşterea asta.

— Da' de unde o face toată lumea? îl întrebă, rîzînd, Oblomov. N-o ia, fîrtate, de la picioare?

— Dumneata văd că ţi-ai păstrat năravul, ripostă cu un dispreţ prost mascat Morocănosul.

Oblomov slobozi iar un rîs molcom.

— Tomi! Tomi! Ascultă tu! răcnea bibliotecara. Ascultă tu! Păi ăsta-i fazan! Cum? Cine are maşină? El? Vorbeşti serios? Bibliotecara tăcu multă vreme, ascultînd. Da' în ce ştiinţe? întrebă într-un tîrziu, cu glasul pe jumătate. Aiurea! Atunci să ştii că fazan sînt eu...

Amarnic se mai întristă bibliotecara... Puse receptorul în furcă, şezu nemişcată o vreme, apoi se ridică şi plecă acasă. Şi-i puse bibliotecii lacăt la uşă.

În clipa următoare, toate personajele săriră jos de pe rafturile lor, puseră mîna pe scaune.

— Repejor, repejor! îi îndemna un ins cu figură de conţopist şi cu capul chelbos. Să continuăm. Cine mai doreşte să ia cuvîntul în legătură cu Ivan-prostovan? Am însă o rugăminte: să nu vă repetaţi. Şi să vorbiţi cît mai concis. Azi va tre-

bui să luăm o hotărîre definitivă. Cine se înscrie la cuvînt ?

— Eu, dacă-mi dați voie. Era vocea Sărmanei Liza.

— Poftește, Liza, îi spuse chelul.

— Mă trag și eu tot din țărani, începu Sărmana Liza. Doar știți cu toții cît sînt de sărmană...

— Știm, știm ! se agitară ceilalți. N-o mai lungi.

— Și mi-e rușine, continuă cu elan Sărmana Liza, că Ivan-prostovan se află aici, printre noi. Cît vreți să-l mai răbdăm ?! Pînă cînd să ne tot compromită ?

— Afară cu Ivan-prostovan ! strigă cineva.

— Liniște ! rosti cu severitate Chelul cu chip de conțopist. Ce propui, Liza ?

— Propun să-și facă rost de-o patalama cum că-i băiat deștept, zise Liza.

Cei de față aprobară zgomotos.

— Așa e !

— Să ne-aducă patalamaua ! Ori să-și ia tălpășița !

— Da' repeziți mai sînteți, fraților, se auzi glasul uriașului Ilia Muromeț [1]. Mai ședea și-acum pe raftul său, căci nu se putea ridica de jos. Ați și sărit cu gura !... Cine vreți să-i dea o hîrtie ca asta ? De vorbit, vă e lesne să vorbiți...

— Cum cine ? Înțeleptul. Cel care conducea ședința lovi supărat în masă. Și-apoi, Ilia, eu nu ți-am dat cuvîntul !

— Nici nu te-am rugat, strînse din umeri voinicul. Și nici n-am de gînd să te rog. Mai închide-ți

[1] Personaj din bîlinele rusești, care, potrivit legendei, a fost în tinerețe olog.

pliscul, acolo, că te pun cît ai clipi să bei cerneală. Și să mesteci sugativă. Șobolan de arhivă ce ești !

— Iar au început ăștia, făcu pe un ton nemulțumit Oblomov. Tu, Ilia, nu știi decît să te iei la harță. Ce rău vezi în propunerea Lizei ? Să se ducă frumușel băiatul și să ne aducă patalamaua. Că mi-e și mie nu știu cum să stau cu el alături. Prea miroase a obiele... Și-apoi, cred că nici alții n-ar...

— Gura ! tună Ilia. Vezi doamne, îi e lui nu știu cum. Da' dacă-ți dau acușa cu ghioaga peste scăfîrlie, cum o să-ți fie ? Că te pot ajunge și de-aici, de pe poliță.

Și-atunci, un alt ins, după toate aparențele, unul de prisos [1], zise :

— Iacătă și gîlceava.

— Cum ? nu-l înțelese Conțopistul.

— Zic că se iscă gîlceavă, repetă Omul de prisos. O să pierim, naibii, cu toții.

— Cum ? Cine-o să piară ? îl întrebă Ilia. Nu sesizase primejdia de care vorbea Omul de prisos. Mai tacă-ți și ție gura, husarule. Să nu te altoiesc și pe tine...

— Cer satisfacție ! sări în sus Omul de prisos.

— Potolește-te, îi zise Conțopistul. Ce tot bîigui acolo ?

— Cer satisfacție : ologul ăsta m-a jignit.

— Șezi, îi zise și Oblomov. Acu' trebuie să ne gîndim ce-i de făcut cu Ivan.

Și cu toții căzură pe gînduri.

[1] Referire la tipul inadaptabilului („omul de prisos"), frecvent întîlnit în literatura rusă a sec. XIX (Oneghin, Peciorin, Rudin etc.).

Ivan-prostovan şedea într-un colţ şi-şi tot răsucea poala sumanului, închipuind un fel de ureche.

— Gîndiţi-vă, gîndiţi-vă, mormăi el. S-au găsit deştepţii !... Doctori în ştiinţe !

— Nu fi obraznic, Ivane, îi zise Conţopistul. Noi ne frămîntăm creierii pentru tine şi tu îţi iei nasul la purtare. Zi, mai bine, cum vezi treaba cu patalamaua aceea. Poate că te duci totuşi şi-o aduci.

— Cine să mi-o deie ?

— Înţeleptul. Doar trebuie făcut ceva. Aş înclina şi eu să...

— Ba eu n-aş înclina deloc ! se repezi iar Ilia. Cică ar înclina dumnealui ! N-ai decît ! Să nu te duci nicăieri, Ivane. Auzi vorbă : să aducă patalama ! Cine-a născocit treaba asta ? Liza ? Ce te-a apucat, fato ?

— Nu m-a apucat nimic ! exclamă Sărmana Liza. Dacă tu stai locului, nemişcat, la fel să stea şi alţii ? Să ştii că n-o să-ţi meargă, nene Ilia, cu propaganda asta stătătoare ! Mă alătur propunerii antevorbitorului : trebuie făcut ceva. Şi mai spuse o dată cu glas răsunător şi cu multă convingere : Trebuie făcut ceva !

Şi cu toţii căzură iar pe gînduri.

Cît despre Ilia, acesta îşi încruntă sprincenele.

— Auzi la ea : „propagandă stătătoare", mormăi el. Numai gărgăuni are-n cap fata asta. Ce soi de propagandă o mai fi şi asta ?

— Aia de care-ai auzit ! sări la el cu gura Oblomov. Una, stătătoare. „Ce soi de propagandă ?", îl îngînă el. Mai taci şi tu din gură. Bineînţeles, prieteni, că trebuie să facem ceva. Mai întîi însă trebuie să ne dumirim cam ce anume ar fi de făcut.

— Şi totuşi eu cer satisfacţie ! îşi aminti că a fost jignit Omul de prisos. Îl provoc pe guralivul ăsta (către Ilia) la duel.

— Taci ! răcni la el Conţopistul. Aici facem treabă ori ne ţinem de dueluri ? De-ajuns cu prostiile. Şi-aşa li s-a făcut la atîţia de petrecanie... Trebuie să facem treabă, nu să alergăm cu pistoalele prin hăţişuri.

Toată lumea se agită, răsunară strigăte de aprobare.

— Eu aş interzice, în general, toate duelurile ! făcu, palid la chip, Lenski.

— Laşule, îi zise Oneghin.

— Cum ai zis ?

— Că eşti laş.

— Da' tu ce-i fi, mă rog ? Nu eşti decît un trîntor. Un măsluitor ! Un desfrînat ! Un cinic !

— Hai pe Volga cu toţii ! răcni deodată un ataman viteaz. Gloată, la provă !

— Gura ! se înfurie Conţopistul. Ţi-arăt eu „gloată". Acuşi te bag în dulap : n-ai decît să răcneşti acolo cît vrei. Vă mai întreb o dată : ce facem ?

— Vino colea, la mine, Atamane, îl chemă Ilia pe cazac. Ţi-oi spune cevaşilea.

— Băgaţi de seamă, le zise Conţopistul, dacă vă apucaţi de nu ştiu ce uneltiri, să ştiţi că... vă zboară capetele. V-aţi găsit şi voi genii din popor.

— O vorbă nu poţi să scoţi ! făcu supărat şi cu amărăciune în glas Ilia. Ce aveţi, fraţilor ? Parc-aţi fi niscaiva dulăi, zău aşa : orice-ar zice omu' tot nu-i bine.

— Şi v-aş ruga să nu vă daţi aere cum că numai voi aţi fi din popor, li se adresă cu dispreţ Oneghin. Fie-vă ştiut că reprezentăm şi noi poporul.

— Să-i vezi acuşi cum o să-şi mai sfîşie la piept cămăşile, glăsui un personaj mărunt, un fel de Akaki Akakievici gogolian. Cum o să-şi mai rupă mînecile cu dinţii.

— De ce să-mi rup mînecile ? rosti cu o neprefăcută mirare atamanul cazacilor. Mai bine te pun pe tine pe-o unghie şi te strivesc ca pe-un purice.

— Gata gîlceava, zise cu tristeţe Omul de prisos. Acu n-o să mai facem nimic. Ba o să ne şi prăpădim cu toţii.

— Hai pe Volga ! răcni din nou Atamanul. Măcar să petrecem oleacă.

— Şezi ! îi zise, supărat, Oblomov. Petrecăreţule... Numai la petreceri vă stă gîndul. Trebuie să facem treabă, nu să ne ţinem de petreceri.

— Aha-a-a ! făcu deodată, cu un glas ameninţător Atamanul. Iatăcă pe cine cătam eu de-o viaţă ! Iacătă pe cine voiam eu să pun laba ! Şi-şi trase cu şuier sabia din teacă. Iacătă al cui sînge l-oi face acuşi să curgă !...

Toată lumea sări în picioare.

Akaki Akakievici zbură ca o pasăre sus, pe raftul său. Îngrozită, Sărmana Liza se lăsă spre duşumea şi-şi acoperi faţa cu poala sarafanului. Oneghin îşi încărcă febril pistolul de duelgiu, iar Ilia Muromeţ izbucni în rîs :

— Aha, aţi băgat-o pe mînecă ?! strigă el. Draci împieliţaţi ce-mi sînteţi ! Aţi băgat-o pe mînecă ?!

Oblomov încercă să se apere cu un scaun de sabia cazacului şi-i strigă cît îl ţinu gura :

— Întreabă-i, frăţioare, pe istoricii literari ! Întreabă-i !... Eu am fost om cumsecade ! Nu-s decît un trîntor fără pereche !... Da' n-am făcut rău nimănui !

— Om vedea, zise cazacul, om vedea cît eşti tu de cumsecade. Pe ăi cumsecade sabia mea nu-i taie.

Conţopistul încercă să-i aţină calea cazacului, dar acesta ridică la el sabia şi Conţopistul sări înapoi.

— Dă-n ei, cazacule ! răcnea Ilia. Varsă sînge spurcat !

Dumnezeu ştie ce s-ar mai fi întîmplat acolo, dacă n-ar fi fost de faţă Akaki Akakievici. Cînd fu zarva mai mare, el sări brusc în picioare şi strigă :

— Închis pentru inventar !

Şi toată lumea încremeni... Îşi veniră cu toţii în fire. Cazacul îşi vîrî sabia în teacă, Oblomov se şterse pe faţă cu batista. Liza se ridică de jos şi-şi rîndui, ruşinată, sarafanul.

— Netoţilor, spuse încet, cu amărăciune, Conţopistul. Parcă poţi face o treabă cu alde voi, ăştia ? Îţi mulţumesc, Akaki. Mie uite că nu mi-a trecut prin minte să închid şandramaua pentru inventar.

— Ascultă, Ilia, tu n-ai avea nişte băuturică la tine ? îl întrebă pe Muromeţ Atamanul.

— De un' să am ? zise acesta. Doar ştii că nu-s băutor.

— Mi-e inima grea, mormăi Cazacul. O să mă canonesc al naibii...

— Ia mai potoleşte-te... zise Conţopistul. A-nceput, vezi doamne, să-şi fluture sabia. Să continuăm, prieteni. Ce ziceai, Liza, mai adineaori ?

— Am propus să-l trimitem pe Ivan la Înţelept acasă, făcu Liza cu glas răsunător şi cu multă convingere. Să-i dea Înţeleptul o patalama. Iar de nu se va întoarce pînă la al treilea cîntat al cocoşilor, să-l... ştiu şi eu... să-l izgonim dintre noi.

— Şi un' să se ducă ? întrebă cu tristeţe Ilia Muromeţ.

— La anticariat, făcu Liza cu glas tăios.

— E cam aspră propunerea, observă cineva.

— Ba nu-i aspră deloc, zise tot atît de tăios Conțopistul. Nu-i aspră cîtuși de puțin. Altfel nici că se poate. Ivane...

— Ău ? făcu Ivan. Și se ridică în picioare.

— Gătește-te de drum.

Ivan se uită la Ilia.

Ilia își plecă ochii și nu zise nimic. Cazacul tăcu și el, doar că-și strîmbă chipul a durere și-și plimbă ochii peste rafturi și peste masă : pesemne că tot mai nădăjduia să găsească o sticloanță cu rachiu.

— Du-te, Vanea, rosti încet Ilia. N-ai ce-i face. Trebuie să te duci. Nu-i vezi cît sînt cu toții de... învățați ? Du-te și ține minte : nici în foc n-ai să pieri, nici în apă n-ai să te îneci... În rest nu mai garantez.

— Vrei să-ți dau sabia asta a mea ? îi propuse lui Ivan Cazacul.

— La ce-mi trebuie ? îi răspunse acesta.

— Du-te, Ivane, repetă Ilia. Du-te fără teamă. Am să fiu cu gîndul la tine... Cînd ăi fi în primejdie, am să strig : „Vanea, ia aminte !"

— Cum ai să afli că l-a ajuns primejdia ? îl întrebă Cazacul.

— Așa bine. O să-mi zică mie inima. Și-o să-mi deslușească și el glasul.

Ivan ieși în mijlocul încăperii și le făcu tuturor o plecăciune adîncă. Își adună apoi mai strîns poalele sumanului și se duse spre ușă.

— De-o fi să pier pe undeva, să nu mă pomeniți de rău, le zise din prag celorlalți.

— Domnul să te aibă-n pază, dădu glas Oblomov. Poate scapi cu viață.

— De te-ntorci cu patalama, îi spuse, tulburată, Liza, să știi că te iau de bărbat.

— Ce naiba să fac cu tine ? spuse cu grosolănie Ivan. Mai bine-mi găsesc v-o crăiasă...

— Lasă, Ivane, dădu Ilia din mînă a pagubă. Nu te lega la cap cu ăștia. Că nu-i nici unul mai breaz ca ea. La ce-ți trebuie ție patalamaua asta ? i se adresă el Lizei ? Văd că nu-ți mai găsești astîmpăr. Un' să plece băiatul în toiul nopții ? Și nici nu poți ști : i-o da Înțeleptul vostru patalama, au ba ? O fi șezînd și el acolo și...

— Fără patalama nu se poate, nene Ilia, îi spuse cu hotărîre Liza. Iar ție, Ivane, să știi că am să-ți aduc aminte într-o zi că m-ai refuzat. Ți-o plătesc eu, n-avea grijă.

— Du-te, Ivane, du-te, zise Conțopistul. Că-i tîrziu și trebuie să te-ntorci la timp.

— Rămîneți cu bine, zise Ivan și ieși pe ușă.

Și porni Ivan cale lungă, să-i ajungă.

Era întuneric beznă... Merse el cît merse și-ajunse la o margine de pădure. Nu mai știu pe unde s-o ia, se-așeză pe-o buturugă și se întristă amarnic.

— O, sărmanul de mine, își zise. Am să pier cu zile. Pe unde s-o fi aciuind, oare, Înțeleptul ăsta ? De mi-ar veni careva în ajutor.

În ajutor însă nu-i veni nimeni.

Șezu cît șezu el acolo și-ntr-un tîrziu porni mai departe. Mai merse o bucată de drum și, deodată, zări în depărtare o luminiță. Ducîndu-se într-acolo, dădu curînd de-o căscioară. În jurul căscioarei zăceau mormane de cărămizi, țigle și alte materiale de construcție.

— E careva p-acasă ? strigă Ivan.

Şi-atunci ieşi din căscioară însăşi Baba Cloanţa. Se uită la Ivan şi-l întrebă :

— Cine-i fi tu ? Şi-ncotro te duci ?

— Sînt Ivan-prostovan şi mă duc la Înţelept să-mi dea o patalama, îi răspunse Ivan. Da' nu ştiu pe unde să-l caut.

— La ce-ţi trebuie patalamaua asta ?

— Habar n-am... M-au trimis alţii să le-o aduc.

— Aşa ? făcu Baba Cloanţa. Atunci pofteşte în casă... Să-ţi tragi şi tu sufletul. Ai fi flămînzit, aşa-i ?

— Cam aşa ceva, zise Ivan.

— Haide, intră.

Şi Ivan intră.

Era o căscioară ca toate altele, n-avea nimic deosebit. Un cuptor mare, o masă, două paturi...

— Cine mai şade cu tine ? întrebă Ivan.

— Fiică-mea. Ascultă, Ivane, zise Baba Cloanţa, ce fel de prost eşti tu ? Chiar unul prost de tot ?

— Cum adică ? nu se dumiri Ivan.

— Adică eşti prost de-a binelea, ori ţi-a zis lumea aşa, la vreo supărare ? Cum îi zic şi eu lui fie-mea, cîteodată : fă, da' proastă mai eşti ! Ori ea nu-i proastă deloc. Am o fiică deşteaptă nevoie-mare. Poate s-a întîmplat şi cu tine aceeaşi poveste : s-o fi obişnuit, adică, lumea să-ţi zică „prostovan", deşi tu n-ai fi prost, ci doar aşa... niţel mai credul. Ce zici ?

— Nu pricep încotro baţi.

— Păi uite, te văd după ochi că nu eşti prost, ci doar o ţîră mai credul. Că nici nu te-am văzut bine şi mi-am zis : „Îi înzestrat cu talent flăcăul ăsta !" Ţi-e scris pe frunte că ai talent. Îţi dai,

oare, seama de talentele astea ale tale ? Sau ai ajuns să crezi şi tu că eşti prost ?

— N-am ajuns să cred nimic ! făcu supărat Ivan. Cum aş putea să cred că sînt prost ?

— Păi eu ce ţi-am zis ? Ca să vezi ce poate lumea să născocească ? Ia spune-mi, te pricepi să clădeşti o casă ?

— Cum să nu ? Am clădit destule cu-alde tătîne-meu şi cu frăţiorii mei... Da' de ce mă-ntrebi ?

— Ştii, aş vrea să-mi ridic şi eu o vilişoară. Materialele le-am adus, da' de clădit, n-are cine să mi-o clădească. N-ai vrea să faci tu o încercare ?

— Păi eu trebuie să-mi fac rost de patalamaua aia.

— La ce-ţi trebuie, mă, aşa ceva ! strigă înciudată Baba Cloanţa. Uite, ai să-mi ridici vilişoara asta, are s-o vadă lumea — că-mi vin aici tot soiul de oaspeţi — şi, văzînd-o, pac ! o să mă-ntrebe : ia spune-ne şi nouă : cine ţi-a clădit-o ? Păi, Ivan mi-a clădit-o... Pricepi ? S-ar duce vestea prin toată pădurea.

— Da' cu patalamaua ce fac ? o ţinu Ivan pe-a lui. Aia nici că mă mai primesc înapoi fără aşa ceva.

— Mare scofală !

— Păi cum ? Eu ce mă fac ?

— Rămîi fochist la vilişoara asta... Cînd ăi clădi-o, să-ţi faci şi ţie o cămăruţă la subsol... Căldurică, linişte, nici-o bătaie de cap... Cînd s-or plictisi sus oaspeţii mei, or coborî la tine : hai la Ivan, să ne zică poveşti. Şi tu să le poveşteşti cîte-n lună şi-n soare... Tot felul de bazaconii. O să am chiar eu grijă de asta. Şi-am să-ţi zic : Ivanuşka...

— Hoaşcă bătrînă, zise Ivan. Ia te uită la ea ce plasă mi-a gătit ! Cică o să-mi zică Ivanuşka. Şi eu

să-mi frîng grumazul pentru tine, așa-i ? Da p-asta n-o vrei, cotoroanțo !

— Așa, care va să zică ? rosti cu amenințare în glas Baba Cloanța. Abia acu' îmi dau seama cu cine am de a face. Simulantule ! Pierde-vară ce ești ! Huliganule ! Știi ce facem noi cu alde ăștia ca tine ? Îi pîrpălim ! Hei, care sînteți acolo ? Baba Cloanța bătu de trei ori din palme. Străjeri ! Puneți mîna pe prostovanul ăsta și legați-l de mîini și de picioare. L-om pune și pe dumnealui la pîrpălac.

Străjerii, patru zdrahoni cu fruntea lată, se repeziră la Ivan, îl legară zdravăn și-l culcară pe-o laviță.

— Te-ntreb pentru ultima oară, mai făcu o încercare Baba Cloanța, te-apuci să-mi clădești vilișoara, au ba ?

— Fii blestemată ! spuse cu mîndrie în glas Ivan. Sperietoare de ciori ce ești... Nu vezi că-ți crește păr în nas ?

— La cuptor cu el ! țipă baba. Și tropăi din picioare. Ticălosule ! Mocofanule !

— Mocofancă ești tu ! răcni, la rîndul lui, Ivan. Viperă ! Îți crește păr și pe limbă !... Trîntorițo !

— Azvîrliți-l în foc ! răcni baba cît o ținură bojocii. În fo-oc !

Străjerii îl înșfăcară pe Ivan și se-apucară să-l vîre prin gura cuptorului.

— Of, răstocitu-te-am, drăguțo, în cerdac ! începu să cînte în gura mare Ivan. Dăruitu-mi-ai hăinuță de șiac. Hop, hop tirdapupia ! Mie nu mi-e dat, hoașco, să pier în foc ! Așa că n-am nici o teamă !

Nici nu-l băgară bine străjerii în cuptor, că afară, în ogradă, se auzi un clinchet de zurgălăi.

— Vine fiică-mea ! se bucură Baba Cloanța și se uită pe fereastră. O-o, ba e chiar cu logodnicul împreună. O să aibă parte, drăguții de ei, de-o cină strașnică !

Străjerii se bucurară la rîndul lor, porniră să sară în sus, să bată din palme.

— Vine Balaurul cu trei capete, vine Balaurul cu trei capete ! strigară cu toții. Măi, ce-o să mai bem ! Măi, ce-o să mai petrecem !

Pe ușă intră fiica Babei Cloanța, pocită și ea la chip, iar la nas c-o mustață cît toate zilele.

— Phu, phu, zise ea. Miroase a suflet de rus. Cine-o fi p-aici ?

— Îs bucatele pentru cină, zise Baba Cloanța. Și rîse răgușit : hă, hă, hă !

— Ce-ai, bre, se supără fata. Rîde ca o... Te-ntreb cine-i în casă.

— Cin' să fie ? Ivan-prostovan. L-am pus la fript.

— Ei, nu ? se miră cu bucurie fata. Vai, ce surpriză !

— Închipuie-ți că nu vrea să ne fie pădurea mai frumoasă. A refuzat, parazitul, să-mi clădească vilișoara.

Fata se aplecă și se uită pe gura cuptorului. Îndată răsună dinăuntru parcă un hohot de rîs, parcă unul de plîns.

— Văleu, nu mai po-ot !... răcni Ivan de acolo. Să știți că mor de rîs, nu de para focului !...

— Ce-o fi cu el ? întrebă supărată fiica Babei Cloanța. Veni și aceasta să se uite în cuptor. Ce-o fi pățit ?

— Da' ce face ? Rîde ?

— Tu, ăla ! Ce te-a apucat ?

— Văleu, mor de rîs ! răcnea întruna Ivan. Văleu, nu mai pot !

— Zăbăucule ! făcu fata. Ce ai ?

— Mustața !... Mustața aia a ta !... Văleu, Doamne, multe minunății mai sînt pe lume ! Cum o să te poți culca, bre, cu alde bărbatu-tău ? Doar auzii că te măriți...

— Ca toată lumea... Da' de ce ? nu-l pricepu fata. Nu-l pricepu, totuși intră la idei.

— Păi așa, cu mustață ?

— Ce-are mustața ? Nu mă-mpiedică cu nimic. Dimpotrivă, m-ajută să adulmec mai bine.

— Pe tine nu te-o fi împiedicînd... Da' pe bărbatu-tău ? După ce te-i mărita, adică...

— Ce să fie cu bărbatu-meu ? Unde bați, prostovane ? Ce-ai cu bărbatu-meu ? se sperie de-a binelea fata.

— Păi cum ? Te-o săruta pe-ntuneric și s-o gîndi : „Cine dracu o fi cu mine-n pat : parcă-i soldat, da' nu-i soldat ; parcă-i muiere, da' nu-i muiere ?" Și i-o trece dragostea cît ai clipi. Unde s-a mai auzit să aibă muierea mustață ? Ce ți-e și cu zgripțuroaicele astea ? Habar n-au de nimic. Doar n-o să trăiască ăla c-o mustăcioasă ca tine. Ba cînd l-or apuca dracii, hop ! și te-o scurta de cap. Că-i știu eu pe balaurii ăștia.

Baba Cloanța și fie-sa căzură pe gînduri.

— Haide, ieși de-acolo, zise într-un tîrziu fata.

Ivan-prostovan ieși din cuptor, se scutură pe haine.

— Că bine m-am mai încălzit...

— Și ce sfat ne-ai da ? îl întrebă Baba Cloanța. Privitor la mustața asta ?

— Ce sfat să vă dau ? Dacă vrea fie-ta s-o ducă bine în căsnicie, să-și dea mustața jos.

— Da' cum s-o facă ?

— Păi dacă v-oi spune, o să mă băgați iar în cuptor.

— N-o să te băgăm, iubițelule, zise cu glas mieros fiica Babei Cloanța. Te-om lăsa să te duci unde ți-o pofti inimioara. Numai să mă scapi de mustața asta.

Și-atunci Ivan începu să se tîrguiască și să tragă de timp, cam așa cum ar face un instalator din ziua de azi, cînd l-ai chema să-ți repare grupul sanitar.

— Să știi că nu-i o treabă ușoară, zise el. Mai întîi trebuie să fac o alifie.

— Păi fă-o !

— „Fă-o !" Da' la Înțelept cînd mă mai duc ? Că pînă or cînta cocoșii a treia oară, trebuie să mă și întorc.

— Stai să ne-nțelegem, zise Baba Cloanța. Ascultă ici, la mine. Facem așa : tu-i dai jos mustața, iar eu îți aduc mătura mea și-ntr-o clipită ai să ajungi drept la Înțelept acasă. Te-nvoiești ?

Ivan căzu pe gînduri.

— Hai, n-o mai lungi ! îi zise cu neliniște în glas fata cea mustăcioasă. Că uite-acuși vine și Balaurul.

Se neliniști atunci și Ivan :

— Nu zău ? Păi cînd o intra ăsta pe ușă...

— Ce-o să facă ?

— O să mă-nghită cu opinci cu tot.

— S-ar putea, zise fata. Oare ce-i de făcut ?

— Am să-i spun eu că-mi ești nepot, găsi o ieșire Baba Cloanța. Înțelegi ?

— S-a făcut, zise Ivan. Atunci, fiți atente la mine : alifia asta a mea îi cu efect întîrziat.

— Cum adică ? întrebă nedumerită fata.

— Întîi și-ntîi te ung cu ea pe obraz. Îți pun adică o mască. Pricepi ? Pe urmă îmi iau zborul la

înțelept acasă, iar tu între timp stai cu masca pe față...

— Și dacă ai să mă tragi pe sfoară ? deveni bănuitoare fata. Ce zici de asta, măicuță ?

— Să-ncerce numai s-o facă, zise Baba Cloanța. Să-ncerce dumnealui o treabă ca asta. Cînd s-o întoarce de-acolo, îl fac piftie.

— Hătui maica mă-si ! se supără Ivan (pare-se că avea de gînd, într-adevăr, să le tragă pe sfoară). Ce ființe și astea ! Te pun eu cu de-a sila să faci așa ceva ? Vrei să umbli mai departe cu mustața, n-ai decît. Încearcă omu' să le facă un bine și tot ele sar cu gura ! Ce sînt eu pentru voi ? Un fitecine ?

— Haide, n-o lua razna. Vorbește și tu mai lămurit...

— Nu, așa zău că nu se poate, îi dădu Ivan înainte cu gura. Pe cuvînt că nu se poate. Mor naibii de inimă. Ce ființe și astea ! Rămîi, fato, cu mustață ! Rămîi așa pîn-la adînci bătrînețe ! Parc-ai fi general, nu muiere ! Ptiu ! Da' cînd ăi face copii ?... Or întinde mînuța copilașii : „Ce-ai acolo, mămico ?" Da' cînd s-or face mai mărișori ? Toată puștimea de pe uliță și-o bate joc de ei : „Mama voastră-i cu mustață, mama voastră-i cu mustață !" Cum o să-i vină copilașului ? Ușor o să-i vină cînd o auzi așa ceva ? Nici o mamă să n-aibă mustață, numai a lui să fie cu mustață ? Ce-o să le zică el celorlalți ? N-o să poată, sărmanul, să le zică nimic. O să izbucnească în plîns și-o să plece acasă... la maică-sa, aia cu mustață...

— Ajunge ! zbieră fata Babei Cloanța. Mă-nvoiesc ! Ce-ți trebuie ca să faci alifia ?

— Păi nu-mi trebuie decît un pumn de găinaț, un pumn de baligă și-un pumn de lut. Îți pun masca asta pe obraz și...

— Pe tot obrazul ? Da' de răsuflat, pe unde am să răsuflu ?

— Nu, zău, așa nu se poate ! începu din nou Ivan. Ce ființe or mai fi și astea, că nu mai înțeleg nimic !...

— Gata ! răcni fata. N-are voie omu' să pună o-ntrebare...

— N-are voie ! răcni la rîndul lui și Ivan. Cînd un meșter își face planu', n-are voie nimeni să-i tulbure. Vă mai zic o dată : îmi trebuie niște găinaț, niște baligă și un pumn de lut. Masca o să aibă o răsuflătoare. Cu asta, basta.

— Ați auzit ? li se adresă străjerilor Baba Cloanța. Un picior aici, altu-n grajd. Executarea !

Străjerii se repeziră să aducă cele trebuincioase. În clipa următoare însă, în dreptul ferestrei deschise a încăperii, apăru Balaurul și-și vîrî înăuntru tustrele capetele. Zărindu-l pe Ivan, îl aținti cu privirea. Cei din odaie rămaseră ca de piatră. După ce-l cercetă o vreme, Balaurul întrebă :

— Da' cu ăsta ce-i ?

— Mi-e nepoțel, Balaure, îi zice Ivanușka, se repezi cu gura Baba Cloanța. Ivanușka, dumnealui să știi că e nen-tu, Balaurul cu trei capete.

— Să trăiești, nene Balaure ! zise Ivan. Ce mai faci ?

Balaurul continuă să-l cerceteze cu privirea. Îl cercetă atîta vreme, încît pe Ivan îl apucară năbădăile.

— Hătui maica mă-si! făcu el, supărat. Ce te holbezi așa la mine? N-ai auzit că-s nepotul dumneaei? Am venit și eu la tușa Clonțoaia s-o întreb de sănătate. Ne-apucăm acum să ne-nfulecăm oaspeții? Bine, hai să ne-nfulecăm oaspeții! Iar cînd om avea copilași, să ne înfulecăm și copilașii! Halal de viitor tată!...

Capetele Balaurului se uitară unul la celălalt.

— Obraznic, flăcăul, zise unul dintre ele.

— Prost, prost, da' nervos, observă cel de-al doilea.

Cît despre cel de-al treilea cap, acesta se exprimă scurt și cuprinzător.

— *Languette*, zise el.

— Ți-arăt eu ție langhet! explodă orbit de spaimă Ivan. Așa langhet fac aici, să nu se vadă om cu om! Unde mi-e, tușico, paloșul fermecat? Sări de pe laviță și începu să alerge prin odaie, prefăcîndu-se a căuta paloșul acela închipuit. Ai să vezi tu acuși ce-ai să pățești! Te-ai săturat de viață?! Ivan răcnea la Balaur, dar nu se uita la el: te apuca spaima să te uiți la căpățînile acelea atît de calme. Ți-arăt eu ție, acușica!

— Asta și-a luat-o-n cap, zise capul dintîi.

— E nervos, observă cel de-al doilea. I-e frică.

Al treilea cap nu mai apucă să zică nimic. Ivan se opri în fața Balaurului și, la rîndul lui, îl măsură lung și cu multă luare-aminte.

— Gașpere! îi zise el. Acuș te-nghit eu pe tine.

Și-n clipa aceea răsună pentru întîia oară glasul lui Ilia Muromeț.

— Vanea, ia aminte! zise Ilia.

— Ce mai vrei și 'mneatale?! își ieși Ivan din fire. „Vanea" în sus și „Vanea" în jos! Veșnic ne

e frică de cîte cineva, veșnic stăm cu spaima-n suflet. O face cîte-un ticălos pe... mărețu', iar tu-ncremenești de frică-n fața lui. Nu mai vreau! Ajunge! M-am săturat! Și-ntr-adevăr, Ivan se așeză calm pe laviță, își scoase fluierul din sîn și se apucă să cînte. Poftim, înghite-mă, zise într-un tîrziu, luîndu-și fluierul de la gură. Vrei să mă-nghiți? Înghite-mă. Scîrbă ce ești! Pe urmă du-te și pupă-ți logodnica aia cu mustăți. Faceți după aia și niște copii mustăcioși și defilați cu ei în pas de marș. Vezi doamne, vrea dumnealui să mă-nfricoșeze. Da' p-asta n-o vrei?

— Dă-l naibii, Balaure, zise fata Babei Cloanța. Nu-ți pune mintea cu el.

— Păi nu vezi ce-și permite? zise capul dintîi. Nu vezi cum vorbește cu mine?

— L-a apucat și pe el disperarea. Nu știe ce face!

— Ba știu ce fac, se împotrivi Ivan, lăsîndu-și din nou fluierul. Eu știu tot. Uite-am să vă compun acușica un marș... pentru viitorul vostru batalion...

— Taci, Ivanușka, din gură, făcu Baba Cloanța cu blîndețe. Nu mai fi obraznic, nepoțelule. De ce vorbești așa?

— D-aia, că nu e cazul să mă ia dumnealui de fraier. A-nceput să-și învîrtească, vezi doamne, ochii ăia în cap. Să și-i învîrtească după ce-o avea un batalion de mustăcioși lîngă el. Nu acuma.

— Asta s-a obrăznicit de tot! strigă, aproape cu lacrimi în ochi, căpățîna dintîi. Se poate una ca asta?

— Plîngi, plîngi, îi zise cu asprime Ivan. Că noi o să rîdem. Pe sub mustață.

— Hai să n-o mai lungim, zise cea de-a doua căpăţînă.

— Bineînţeles, îi ţinu isonul Ivan. De ce s-o mai lungim ? Să n-o mai lungim deloc.

— O-o ! făcu uimită căpăţîna a treia. Ce ziceţi de el !

— Păi dar ! făcu iar, în bătaie de joc, Ivan. N-oţi fi ştiut ce-i poate pielea lui Ivanuşka !... Ia hai, mai bine, să-i zicem o cîntare. Şi se apucă să cînte iar, cît îl ţinea gura :

Răstocitu-te-am, drăguţo,
În cerdac.
Dăruitu-mi-ai hăinuţă
De şiac...

— Hai, Balaure, cu toţii în cor :

Hop, hop, tirdapupia !

Apoi tăcu, isprăvindu-şi cîntarea. În odaie se lăsă o linişte adîncă. O linişte care dură clipe lungi.

— Da' romanţe ştii să cînţi ? întrebă într-un tîrziu Balaurul.

— Ce fel de romanţe ?

— Din cele vechi.

— Cum să nu ?... Ai îndrăgit romanţele ? Bine, tataie, îţi zic şi dintr-alea, cîte vrei. Te-ngrop în romanţe. Cum ar fi asta, de pildă :

Haz-bulat cel viteaz,
Ţi-e sălaşul sărman,
Tot în aur şi-atlaz
Te-oi încinge avan.

Ce zici ? Straşnică romanţă, aşa-i ? Ivan simţi o anume schimbare în felul de a fi al Balaurului. Se duse la una din căpăţînile lui şi-o bătu uşurel pe obraz : Mă... furiosule. Botoşelu' meu, botoşel !

— Nu te-ntinde, zise Balaurul. Că rămîi ciung. Ivan îşi trase mîna.

— Ei, ei, zise el pe-un ton împăciuitor, aşa-i vorbeşti mătăluţă unui meşter ? Acuş mă supăr şi nu mai cînt nimic.

— Ba ai să cînţi, zise căpăţîna Balaurului cea mîngîiată adineaori de Ivan. Că te scurtez de cap cît ai clipi.

Celelalte două căpăţîni izbucniră în rîs. Ivan slobozi şi el un rîs mărunţel, cam lipsit de veselie.

— Atunci chiar că n-am să mai cînt deloc. Cu ce-am să mai cînt ?

— *Filet*, rosti deodată al treilea cap, cel care zisese mai adineaori *„languette"*. Era cel mai prost dintre capetele Balaurului.

— Tu nu stai decît cu gîndu' la crăpelniţă ! se înfurie din nou Ivan. Numa' şi numa' cu gîndu' la crăpelniţă. Nesătulule !

— Haide, Ivanuşka, lasă fasoanele, îi zise Baba Cloanţa. Ia şi cîntă.

— Cîntă, îi spuse şi fata. Vezi doamne, l-a apucat vorbăria. Dacă ai ureche, cîntă.

— Hai, cîntă, întări capul dintîi. Cîntaţi şi voi.

— Cine să mai cînte ? nu-l pricepu Baba Cloanţa. Noi ?

— Voi. Cîntaţi cu el împreună.

— Poate-aş cînta numai eu ? îndrăzni fata. Nu-i era cîtuşi de puţin pe plac să-i ţină isonul lui Ivan. Să cînt cu unu' ca ăsta... iartă-mă, rogu-te, dar...

— Trei, patru, o întrerupse, calm, Balaurul. Începeți.

Îți dau șa, armăsar,

glăsui Ivan. Baba Cloanța și fiică-sa îi ținură isonul :

Pușcă brează, hanger,
Și la rîndu-mi, în dar,
Soțioara ți-o cer.
Ești bătrîn și schilod,
O vei duce-n mormînt,
Al juneții izvod
Destrăma-vei cu-rînd.

Ochii rotunzi, inexpresivi, ai Balaurului se umeziră. Ca orice despot, lăcrima ușor.

— Mai departe, zise el încet.

Sub înalți chiparoși,

continuă Ivan,

Am vegheat amîndoi ;
Luna crini aburoși
Revărsa peste no-oi.

Îndată, repetă de unul singur, cu multă expresie :

Luna crini aburoși
Revărsa peste no-oi...

— Cum o duci tu, Ivane ? întrebă, mișcat, Balaurul.

— Nu pricep ? zise, cu mirare în glas, Ivan.

— Ai casă bună ?

— A-a. Păi acum locuiesc cu alții, la o bibliotecă.

— Vrei să ai casa ta ?

— Nu. La ce-mi trebuie ?

— Atunci zi-i mai departe.

Mi s-a dat cu alint...

reluă Ivan,

Veșnic fi-va a me-a...

— De asta nu-i nevoie, zise Balaurul. Sări peste asta.

— Păi cum ? făcu mirat Ivan.

— Sări, îți zic.

— Nu se poate, Balaure, zîmbi Ivan. Doar nu poți scoate slova din cîntec [1].

Balaurul se uită tăcut la Ivan. Pluti din nou o tăcere care nu prevestea nimic bun.

— Fără asta cîntecul nu mai e cîntec ! reluă, enervîndu-se, Ivan. Pricepi ? Nu mai e.

— Ba este, zise Balaurul.

— Cum o să fie ? Spune-mi și mie : cum poate să fie ?

— Foarte bine. Ba chiar o să sune mai frumos, mai laconic.

— Ia te uită de ce sînt ăștia în stare ! Uimit, Ivan își plesni palmele. Ce vor, aia fac ! Păi ăsta nu mai e cîntec, bre, nu mai e cîntec. Și eu laconic, cum zici, n-am de gînd să cînt ! Pricepi ?

— Mă Ivanușka, zise Baba Cloanța, nu fi, mă, încăpățînat.

---

[1] Cunoscută zicală rusească.

— Ia mai du-te d-aci! se-nfurie rău de tot Ivan. Cîntaţi voi dacă vă e poftă. Că eu n-am să cînt. Vedea-v-aş pe toţi cu mîinile pe piept! Vă-nghit acuş unul după altul! Cu mustăţile voastre cu tot. Iar pe dovlecii ăia trei... am să-i pun la frigare...

— O, Doamne, de cîtă răbdare ai nevoie, oftă capul dintîi al Balaurului. Cîtă energie trebuie să consumi, cîţi nervi să-ţi faci... pînă să-i poţi instrui pe alde ăştia. Nici tu educaţie, nici tu cultură...

— Despre „frigarea" aia, a zis-o bine, observă cel de-al treilea cap. Nu?

— Ia ascultă, mă, la a cui mustaţă faci tu mereu aluzie? i se adresă lui Ivan cea de-a doua căpăţînă. Tot aud întruna: mustaţă, mustaţă... Despre a cui mustaţă e vorba?

— Şi a zîmbit iar flăcăiandrul pe sub mustaţa-i cum e spicul, recită un vers dintr-un cîntecel vesel capul dintîi. Zi, Ivane, cum e mai departe cu Haz-bulat ăla?

— Ea mi s-a dat, spuse răspicat Ivan.

Din nou se făcu linişte.

— Asta-i o imagine licenţioasă, Ivane, zise capul dintîi. Asta-i non-estetică. Nu-ţi dai seama? Doar locuieşti într-o bibliotecă şi ştiu că aveţi acolo nişte băieţi de ispravă. Cine ţi-o fi împuiat capul cu chestiile astea sexuale? Doar o ai în preajmă şi pe Sărmana Liza... o fată fermecătoare, l-am cunoscut cîndva şi pe taică-său. Ţi-e cumva logodnică?

— Cine? Liza? Numai de ea duceam lipsă.

— Păi cum? Doar ştiu că te-aşteaptă.

— N-are decît. Să mă aştepte mult şi bine.

— M-da-a... Asta-i os tare, îţi rupe dinţii, zise cel de-al doilea cap. Cel de-al treilea, însă, care tot aducea vorba de mîncare, se grăbi să protesteze.

— Ba nu-i os deloc, zise el pe-un ton foarte serios. De unde os? Asta-i *languette* toată ziua. Ba poate chiar frigăruie.

— Ia să vedem mai bine ce ne mai zice romanţa noastră, îşi aduse aminte capul dintîi. Despre Haz-bulat, viteazul.

— Ălălaltu' i-a făcut seama, zise cu tristeţe Ivan.

— Cui i-a făcut seama?

— Lui Haz-bulat.

— Da' cine era celălalt?

— Păi... Ivan îşi încreţi fruntea. Zice acolo că ibovnicu' ăla tînăr i-a tăiat lui Haz-bulat beregata. Că la sfîrşit, cîntecu' sună aşa: „Capul lui cărunţit, îi zbură la pămînt".

— Uite, nici de asta nu-i nevoie. E o scenă de violenţă.

— Şi-atunci cum să fie?

Capul stătu să se gîndească.

— Cei doi se vor împăca, zise într-un tîrziu. Celălalt îi va dărui şaua şi armăsarul şi vor pleca amîndoi acasă. Pe ce raft te-ai aciuat tu la biblioteca aceea?

— Pe ăl de mai sus... În preajma lui Ilia Muromeţ şi-a Atamanului de la Don.

— O-o! se mirară toţi cei de faţă.

— Acum pricep totul, zise capul dintîi, cel mai deştept, al Balaurului. Stînd lîngă proştii ăia s-a molipsit şi el... Ia zi, ce treabă ai tu cu Înţeleptul?

— Mă duc să-mi dea o patalama.

— Ce fel de patalama?

— Cum că aş fi deştept.

Tustrele căpăţînile Balaurului rîseră cu poftă. Baba Cloanţa şi fiică-sa chicotiră şi ele.

— Da' de jucat ştii să joci ? întrebă capul cel deştept.

— Ştiu, zise Ivan. Da' nu vreau.

— Eu zic că se pricepe şi la clădit vilişoare, interveni Baba Cloanţa. C-am atacat şi tema asta...

— Linişte ! răcniră tustrele căpăţînile. Doar n-am mai dat nimănui cuvîntul !

— Văleu, făcu în şoaptă Baba Cloanţa. O vorbă n-ai voie să scoţi în casa asta.

— N-ai voie ! răcni şi fiică-sa. Şi tot la Baba Cloanţa. Că nu eşti la bîlci !

— Hai, joacă, Vanea, zise încet şi cu blîndeţe capul cel mai deştept.

— Nu joc, se-ncăpăţînă Ivan.

Capul medită cîteva clipe.

— Tu ai plecat să-ţi scoţi o patalama, nu-i aşa ? zise el în cele din urmă.

— Mă rog. Oi fi plecat.

— Şi în patalamaua aceea o să scrie : „Se adevereşte de noi... că Ivan e om deştept." Nu ? Iar dedesubt va fi c-o ştampilă ?

— Şi ce-i cu asta ?

— E că nici n-ai să ajungi acolo. Capul cel deştept se uită liniştit la Ivan. N-ai să capeţi nici un fel de patalama.

— Cum adică n-am să ajung ? Dacă am plecat într-acolo, am să ajung.

— Aş ! Căpăţîna continua să se uite la Ivan. N-ai să ajungi. Nici măcar n-ai să ieşi de aici, din casă.

Ivan rămase nemişcat. Se afla în grea cumpănă. În cele din urmă, ridică mîna şi anunţă :

— „Tinda" !

— Trei, patru, zise căpăţîna. Daţi-i drumul.

Baba Cloanţa şi fiică-sa începură să cînte :

Ah ce tindă, ce mai tindă,
Tindă nouă mi-am durat...

Cîntau, punctînd ritmul cu bătăi din palme :

Tindă nouă, azi e nouă,
Toată e din lemn de brad...

Cît despre Ivan, acesta porni roată prin odaie, tropotind din opincuţe, dar... mîinile îi spînzurau fără vlagă, nici nu şi le pusese în şolduri, nici nu-şi înălţase fruntea şi nici nu privea vultureşte în jurul său.

— Da' de ce nu priveşti vultureşte? îl întrebă capul Balaurului.

— Ba privesc, îi răspunse Ivan.

— Văd că te uiţi în duşumea.

— Mai poate cădea şi vulturul pe gînduri.

— La ce să se gîndească ?

— Păi cum să-şi ducă traiul mai departe... Cum să-şi crească vulturaşii... Zău, ai milă de mine, Balaure, izbucni Ivan. Ce mai vrei de la mine ? Ajunge...

— Aha-a ! zise căpăţîna cea deşteaptă. Uite-acum văd că ţi-a venit mintea la cap. Că prea începuseşi... să-ţi dai aere. Fiţăngăilor ! Pierde-vară ce sînteţi ! Ce-ai vrut, mă, să-mi demonstrezi cu fandoselile tale ?

Ivan tăcea.

— Hai. Întoarce-te cu faţa la uşă, porunci Balaurul.

Ivan se întoarse.

— La comanda mea, ai să zbori de-aici cu viteza sunetului.

— Treaba asta cu sunetu' îi cam prea de tot, Balaure, se împotrivi Ivan. N-am s-o pot duce la capăt.

— Te priveşte. Atenţie... Trei, patru!

Ivan ţîşni în zbor pe uşa căscioarei.

Cele trei capete ale Balaurului şi, împreună cu ele, Baba Cloanţa şi fiică-sa, izbucniră în rîs.

— Hai, vino-ncoace, îi zise Balaurul logodnicii sale, am chef să te alint oleacă.

Şi iar o porni Ivan prin desişul pădurii... Nu vedea înaintea lui nici un fel de drum, ci doar un hăţaş îngust şi şerpuit. Merse Ivan cît merse, se aşeză în cele din urmă pe un trunchi doborît şi se întristă amarnic.

— Un car de îngrăşăminte parcă mi-au deşertat ăştia în suflet, zise el necăjit. Mi-e inima grea. O să-mi iasă pe nas povestea asta cu patalamaua...

Tocmai atunci ieşi în poiană Ursul şi-şi făcu şi el loc pe trunchiul doborît.

— Te văd cam supărat, băiete, îi zise lui Ivan. Ce-ai păţit?

— Păi cum să nu fiu supărat? spuse Ivan. Am tras şi-o spaimă cumplită, a trebuit să şi cînt, să şi ţopăi... Atît de grea mi-e inima, atît sînt de necăjit, că, dacă aş muri, nu mi-ar părea rău.

— Da' unde-ai avut de pătimit atîtea?

— M-a pus naiba să mă abat pe la Baba Cloanţa.

— Ţi-ai şi găsit loc potrivit. Ce-ai cătat la ea?

— Am trecut pe-acolo în drumul meu.

— Da' încotro ai plecat?

— La Înţelept acasă.

— Ză-ău? făcu Ursul. Îi cam departe.

— Nu ştii cumva pe unde s-o iau, ca s-ajung mai repede?

— Habar n-am. De auzit despre el, am auzit, da' nu ştiu pe unde şi-o avea sălaşul. Află că mi-am părăsit şi eu bîrlogul şi-am plecat în lume.

— Te-a zgornit careva?

— Ba nu m-a zgornit, da' nici... Ce mai turavura: am luat-o eu singur la sănătoasa. Să vezi: ici, nu prea departe, se află o mănăstire. Şi de ani şi ani îşi duceau viaţa acolo o seamă de călugări. Mă pripăşisem şi eu pe lîngă ei, îmi găseam de-ale gurii, că aveau ăia o sumedenie de prisăci primprejur. Da' uite că-ntr-o zi a dat peste monahi o năpastă: au pus ochii pe mănăstirea lor o liotă de draci. Nici nu ştiu de unde s-or fi iscat atîţia. Au împrejmuit mănăstirea — că nu i-au lăsat schimnicii să intre înăuntru — şi de atunci, cît îi ziulica de mare, pun să le cînte muzica, se-mbată, se scălîmbăie...

— Da' ce vor ăştia de la călugări?

— Vor să intre în mănăstire. Numa' că-n poartă stau străjerii de veghe. Şi dracii tot caută să-i ducă de nas: ba le trimit nişte muieruşte sulemenite, ba-i îndeamnă la băutură, încearcă, adică, în fel şi chip să le ia minţile. Atîta zarvă au stîrnit prin ţinut — să iei, să fugi. Îţi stă mintea-n loc ce pot ăştia să facă. Mai ales că avîndu-i în preajmă, începi s-o iei şi tu pe urmele lor. Eu, de pildă, m-am învăţat cu tutunul... Ursul dădu la iveală un pachet de ţigări şi-şi aprinse una. N-a mai fost chip de trăit, băiete. Am întors-o eu şi pe faţă, şi pe dos: nu, zic, trebuie s-o iau din loc, că altminteri mă-nvăţ şi cu băutura. Ori ajung, naibii, la circ. Că şi aşa m-am făcut criţă de vreo două ori...

— Rău ai făcut.

— Cred şi eu. Pe Ursoaică am stîlcit-o în bătăi... Am răscolit toată pădurea să-l iau pe Leu la întrebări... Într-un cuvînt, m-am făcut de ruşine. Nu, zic, trebuie s-o iau din loc, că nu se mai poate. Şi, uite, am plecat...

— Oare n-or fi ştiind ăia pe unde şade Înţeleptul ? întrebă Ivan.

— Cine să ştie ? Dracii ? Cum să nu ştie ? Ăia, frăţioare, ştiu tot. Da' să nu-ţi bagi în cîrd cu ei, că s-a zis cu tine. Te-a luat gaia.

— Păi de ce ?

— Uite-aşa, că-ţi pierzi capu'. Dacă vrei să-ncerci, n-ai decît, numai că... Vezi şi tu, cască bine ochii. Că-s tare răi.

— Îs şi eu rău acuma... Mai rău ca un drac. Că m-a-ntors pe dos păcătosul ăla. M-a făcut una cu pămîntul.

— Cine, bre ?

— Balaurul cu trei capete.

— Te-a bătut ?

— Nu m-a bătut, da'... a fost mai rău ca o bătaie. M-a pus să cînt în faţa lui, să ţopăi... Ptiu ! Mai bine m-ar fi bătut.

— Te-a umilit, adică ?

— Păi ! Şi ce umilinţă ! De-abia, de-abia mă mai pot ţine-n frîu. Îmi vine să mă-ntorc din drum şi să le dau foc la casă. Ce zici : n-aş face bine ?

— Las-o baltă, zise Ursul. Nu-ţi aprinde paie-n cap. Doar ştii ce-i poate pielea Balaurului. Dihania dihanie rămîne. Fii cuminte şi vezi-ţi de drumul tău. Zi bodaproste c-ai scăpat cu viaţă. Şleahta lor tu n-o poţi înfrînge : te găsesc ăştia şi-n gaură de şarpe.

Tăcură amîndoi. Ursul mai trase un fum din ţigară, o aruncă jos, strivi mucul cu laba şi se ridică.

— Rămîi cu bine, băiete.

— Mergi sănătos, îi zise Ivan şi se ridică la rîndul lui de pe trunchiul prăvălit.

— Vezi să fii cu ochii în patru acolo, îi mai zise o dată Ursul. Dracii ăştia îs şi mai răi ca Balaurul. Ai să uiţi şi încotro ai plecat. De toate ai să uiţi. Ăştia-s în stare de orice. Te-mbrobodesc cît ai clipi din ochi. Nici n-apuci să te dumireşti, că te şi prind în lesă.

— Nu-i nimic, zise Ivan. M-oi descurca eu. Oi scoate-o cumva la capăt. Trebuie odată să aflu unde şade Înţeleptul... Că pîn-acum numai de încurcături am avut parte. Şi cînd te gîndeşti că pîn-or cînta cocoşii a treia oară trebuie să mă şi întorc.

— Ei, dac-aşa stau lucrurile, ia-o, băiete, la picior. Te las cu bine.

— Umblă sănătos.

Şi se duseră fiecare în drumul lui.

Din bezna pădurii Ursul mai strigă o dată :

— Auzi cum cîntă muzica ?

— N-aud nimic.

— Ia trage cu urechea... Cîntă *„Oci ciornîe"* [1]...

— Ba da. Acu' am auzit.

— Du-te într-acolo, că ei sînt, diavolii. Ia auzi-i cum mai cîntă ! O, Doamne ! oftă Ursul. Rîia pămîntului, fir-ar ei să fie ! Rîie şi nimic mai mult. Nu mai vor să trăiască pe mlaştină, nu vor şi gata, vor să se bage în chilii.

Curînd văzu Ivan drept înaintea lui o poartă şi-un gard înalt. Sus, pe poartă, sta scris :

---

[1] Ochii negri.

„Pentru draci — intrarea interzisă."

În poartă stătea un străjer înalt c-o suliță în mîini și se uita cu luare-aminte primprejur.

Iar primprejur se vădea a fi un fel de balamuc ostenit, un fel de pauză după un sabat furtunos. Unii dintre diavoli, cu mîinile vîrîte în buzunarele pantalonilor strîmți peste poate, băteau ușurel cu copitele un step lenevos, alții răsfoiau reviste cu poze, alții se apucaseră să joace cărți... Unul jongla cu niște țeste omenești. Alții doi învățau, mai deoparte, să stea cu capul în jos. Un grup mai măricel așternuse pe jos cîteva foi de jurnal, pusese deasupra niște gustări, mai multe sticle de coniac, iar acum închina întruna la păhărele, în fine, alții, patru la număr — trei chitariști și-o cîntăreață tinerică — stăteau chiar în dreptul străjerului: fata cînta cu multă măiestrie *„Oci ciornîe"*, iar chitariștii o acompaniau cu nu mai puțină îndemînare. Era tare frumușică zgripțuroaica: avea niște copite mici și frumoase și niște pantaloni pe picior, la fel de frumoși. Cu toate astea, paznicul se uita la ea foarte liniștit — nu era tulburat cîtuși de puțin. Ba chiar își zîmbea îngăduitor în barbă.

— Poftă bună! zise Ivan, oprindu-se în dreptul celor care închinau pahare.

Dracii îl măsurară din cap pînă-n picioare... Și-i întoarseră spatele.

— De ce, mă rog, nu mă poftiți la masă? îi întrebă cu asprime în glas Ivan.

Îl măsurară din nou din cap pînă-n picioare.

— Da' tu ce soi de prinț te-oi fi crezînd? îl întrebă un diavol burduhănos, cu coarne mari.

— Păi așa soi de prinț m-oi fi crezînd, c-am să intru acuș în voi ca-n varză. Oale și ulcele vă fac! Drepți!

Diavolii rămaseră cu gura căscată... Holbară ochii la Ivan.

— Ce, aveți urechile astupate?! Ivan dădu cu piciorul în sticle. Dre-epți!!

Dracul cel burduhănos sări în picioare și se repezi la Ivan. Alții însă îl apucară de subțiori și-l traseră deoparte. Înaintea lui Ivan apăru un diavol foarte elegant, de vîrstă mijlocie și cu ochelari pe nas.

— Ce s-a-ntîmplat, amice? făcu el, luîndu-l de braț. De ce facem gălăgie? Îm? Avem vreo bubiță pe undeva? Sau ce? Sau poate că sîntem indispuși? Ce ne dorește nouă sufletelul?

— O patalama, rosti înciudat Ivan.

Se apropiară de ei alți cîțiva draci... Alcătuiră un cerc în mijlocul căruia rămase Ivan, plin și-acum de ciudă.

— Continuați, vă rog, le strigă fetei și chitariștilor Elegantul. Ia spune-mi, Vanea, ce fel de patalama îți trebuie? Cu privire la ce?

— Că sînt deștept.

Diavolii se uitară unul la altul... Schimbară între ei cîteva cuvinte repezite, de neînțeles.

— Tipul e schizo, zise un drac. Ori e un aventurier.

— Nu prea pare, îl contrazise un altul. Și-o fi făcînd omul forme de angajare. De-o singură patalama ai nevoie, sau de mai multe?

— De una singură.

— Da' ce să scrie în patalamaua aceea? Că sînt patalamale de tot soiul... Caracterizări, atestate... Unele adeveresc că posezi ceva, altele că nu posezi, sînt dintr-alea cu „precum că", sînt cu „deoarece",

mai sînt şi cu „avînd în vedere că" sau „cu toate că". Pricepi ? Ţie de care ţi-au spus s-aduci ?

— Că sînt deştept.

— Nu-nţeleg. O fi vorba de vreo diplomă ?

— Ba nu. De-o dovadă.

— Bine, dar dintr-astea există sute. Sînt din cele cu „luînd în consideraţie", sînt cu „în pofida faptului că", sau cu...

— Vă fac, mă, oale şi ulcele, n-auziţi ? îşi pierdu răbdarea Ivan. Vă satur eu de glagorie. Sau m-apuc să cînt „Tatăl nostru".

— Calm, Vanea, calm, făcu îngrijorat Elegantul. De ce să facem scandal ? Noi îţi putem ticlui orice fel de dovadă, trebuie doar să ne dăm seama de care anume ai tu nevoie. Şi ţi-o ticluim cît ai zice peşte...

— Eu de dovezi măsluite n-am nevoie, spuse cu tărie Ivan. Mie-mi trebuie una dintr-alea pe care le-ntocmeşte Înţeleptul.

Şi-atunci dracii se agitară cu toţii.

— Auzi la el : îi trebuie numai dintr-alea pe care le întocmeşte Înţeleptul !

— O-o !...

— Chipurile, una măsluită nu-i convine. Ce suflet incoruptibil ! Curat Fra-Angelico !...

— Mitropolit, nu alta ! Vrea să ne cînte „Tatăl nostru". Da' „O coajă de pîine de mi-ar fi hrana" [1] n-ai vrea să ne cînţi ?

— Gura, dracilor ! Gura !... Eu vreau să ştiu ce poveste o fi aia cu oalele şi ulcelele. Nu vedeţi că ne ia de fraieri ? E un truc din cele mai primitive. Şi-apoi, cum să ne facă oale şi ulcele un înapoiat ca ăsta ?

---

[1] Cîntec rusesc de jale.

Mai veniră în preajmă şi alţi diavoli. Îl împresurară pe Ivan din toate părţile. Cu toţii căscau ochii la el şi dădeau din mîini.

— Ne-a răsturnat coniacul !

— E mitocan ! Ce-nseamnă să ne facă oale şi ulcele ? Ce-i cu chestia asta ? O fi vreun şantaj ?

— Cupa „Vulturului mare" [1] să i-o turnăm pe gît !

— Daţi în el ! Daţi în el !

Lucrurile ameninţau să ia o întorsătură neplăcută. Cercul din jurul lui Ivan se strîngea tot mai mult.

— Gura, împieliţaţilor ! Gura ! strigă el la un moment dat. Şi ridică mîna în sus. Gura, împieliţaţilor ! Vă fac o propunere !

— Gura, fraţilor, spuse Elegantul. Omul vine c-o propunere. S-o ascultăm.

Ivan, Elegantul şi alţi cîţiva draci trecură mai deoparte şi începură să discute între ei. Ivan le spunea ceva cu jumătate glas, aruncînd în răstimpuri cîte-o privire spre străjerul din poarta mănăstirii. Ceilalţi se uitau şi ei, cînd şi cînd, într-acolo.

În dreptul străjerului, fata şi chitariştii continuau să facă „de cart", doar că acum zgripţuroaica începuse să cînte cîntecelul ironic „Şi vrei să spui că eşti bărbat ?" Cînta schiţînd totodată paşi mărunţi de dans.

— Totuşi nu sînt prea convins, zise la un moment dat Elegantul. Deşi... Îm ? Ce ziceţi ?

---

[1] O cupă enormă pe care erau puşi s-o bea drept „pedeapsă" curtenii lui Petru I, care a şi iniţiat acest obicei.

— Ar' trebui verificat, dădură glas și ceilalți. Chestia nu-i lipsită de logică.

— Așa e, s-o verificăm. Nu-i deloc lipsită de logică.

— Bine. Hai s-o verificăm, i se adresă Elegantul adjunctului său. Chestia, într-adevăr, nu-i lipsită de logică. Dacă ține, atunci o să-i dăm lui Ivan ca însoțitor un drac de-al nostru și ăla o să facă în așa fel ca Ivan să fie primit de Înțelept în audiență. Să știi, băiete, că la Înțelept se ajunge foarte greu.

— Numai să fie o treabă cinstită, zise Ivan. Dacă Înțeleptul n-o să mă primească, atunci să știți că-l iau pe dracul vostru... uite cu mîinile astea, și...

— Gura, Ivane, zise Elegantul. Fără cuvinte de prisos. Totul o să fie O.K. Maestre, ai nevoie de ceva ? i se adresă el adjunctului.

— Da. De datele biografice ale străjerului, zise acesta. Adică, unde s-a născut, cine-i sînt părinții... Și pe urmă de încă o consultație din partea lui Ivan.

— Cartoteca, porunci laconic Elegantul.

Doi draci plecară în goană undeva, iar Elegantul își petrecu brațul pe după umerii lui Ivan și începură amîndoi să se plimbe încolo și încoace, discutînd între ei, cu glasul pe jumătate.

Cei doi draci reveniră cu datele. Unul dintre ei raportă :

— E din Siberia. Părinții — țărani.

Elegantul, Ivan și maestrul ținură o scurtă consfătuire.

— Precis ? întrebă la un moment dat Elegantul.

— Cum te văd și mă vezi, răspunse Ivan. Să-mi plesnească buricu' !

— Maestre ?

— Mai sînt... două minute și jumătate, răspunse maestrul, privindu-și ceasul.

— Putem începe.

Maestrul și, împreună cu el, alți șase draci — trei de sex feminin și încă trei de sex masculin — se așezară pe iarbă în apropiere și începură să-și acordeze instrumentele. Curînd și le acordară... Chiar atunci maestrul le făcu semn și cei șase glăsuiră în cor :

Prin aspra Baikalului stepă,
Ce aur ascunde sub nea,
De traista grea și de soartă
Strivit, un drumeț șchiopăta.

Aici va trebui să ne întrerupem narațiunea și, atît cît ne va sta în putință, să ne cufundăm în lumea acestui cîntec. Era o lume fermecată, plină de omenie și de tristețe. Sunetele cîntecului, deloc stridente, însă, chiar de la început, viguroase și pure, avură darul să te pătrundă pînă-n adîncul sufletului. Întregul sabat dimprejur păru că se depărtează undeva, spre zări neștiute ; diavolii, mai ales cei care cîntau, se prefăcură deodată în niște ființe minunat de frumoase, inteligente și bune ; păru că sensul adevărat al existenței lor nu mai consta în petreceri dezmățate și în tărăboi, ci în dragoste și milă.

Pe mal se oprește drumețul,
Își ia un caic de pescar
Și despre sătucul lui zice
Un cîntec duios și amar.

Ah, cum cîntau cei şase! Cum mai cîntau, bestiile! Străjerul îşi sprijini suliţa de poartă şi încremeni, ascultîndu-i. Ochii i se umplură de lacrimi, ba chiar păru năucit. Ai fi zis că nici nu mai ştie pe ce lume se află.

Lăsînd şi Baikalul în urmă,
Îşi vede măicuţa în drum.
Ajuns-am! Sînt bine tătuca
Şi bunul meu frate, acum?

Străjerul veni la cei ce cîntau, se aşeză, îşi îngropă obrazul în palme şi începu să se legene într-o parte şi-n alta.

— M-mh! zise el.

Iar pe poarta lăsată vraişte pătrunseră dracii.

Iar cîntecul curgea, îţi sfîşia inima, nimicea deşertăciunea şi mărunţişurile vieţii, chema spre necuprinsul zării, spre libertate.

Şi dracii intrau, intrau puhoi pe poarta lăsată vraişte.

Străjerului îi fu adusă o cupă uriaşă... Fără a mai sta pe gînduri, o dădu peste cap, o izbi apoi de pămînt, îşi lăsă dintr-o mişcare capul în palme şi zise iar:

— M-mh!

Tătîne-tu zace în groapă,
În recele umed mormînt.
Ţi-e dus la Sibir frăţiorul,
Din grele cătuşe sunînd.

Străjerul îşi trase una cu pumnul peste genunchi, înălţă fruntea şi lacrimile îi şiroiră pe obraz.

Ţi-e dus la Sibir frăţiorul,
Din grele cătuşe sunînd,

cîntă el cu o voce tremurată. Ah, viaţă, viaţă, oare în vis te-am visat? Trăgeţi-i, măi, o „Kamarinskaia“ [1]! Ducă-se totu' la naiba, arză-n foc să arză! Aduceţi votcă!

— Nu se poate, omule, nu se poate, îi zise cu viclenie maestrul. Că te-mbeţi şi uiţi de toate.

— Cine, eu?! răcni străjerul. Şi-l înşfăcă pe maestru de piept. Care-i ăla care vrea să mă-nveţe minte?! Tu, bărbosule?! Păi te pun cu cracii la ceafă, putoare! Oale şi ulcele vă fac pe toţi!

— De ce s-or fi înnebunind ăştia după oale şi ulcele? se miră Elegantul. Cînd unul zice că ne face oale şi ulcele, cînd altul... Ce fel de oale ai mata în vedere, stimabile? i se adresă el străjerului.

— Zît! făcu străjerul. Ziceţi, mă, „Kamarinskaia“!

— Cîntaţi-i „Kamarinskaia“, le porunci muzicanţilor Elegantul.

— Votcă! răcni străjerul.

— Votcă, repetă Elegantul.

— Poate că votcă n-ar trebui? zise prefăcutul de maestru. O să-i facă rău.

— Ba trebuie! Elegantul ridică tonul. O să-i facă bine.

— Prieten drag! urlă străjerul. Vino să te pup!

— Vin! dădu glas Elegantul. Să vezi acuşi ce ne-mbătăm! Şi pe toţi ăştia oale şi ulcele îi facem! Le arătăm noi!...

Ivan se uita mirat la dracii care-şi făceau de lucru în jurul străjerului. Cel mai mult îl uimise Elegantul.

---

[1] Dans popular rusesc.

— Hei, ce te-ai îmbăţoşat aşa ? îi strigă în cele din urmă.

— Zît ! se oţărî Elegantul. Că te fac acuşi numa' oale şi ulcele...

— Cum, cum ? întrebă pe un ton ameninţător Ivan. Şi se ridică în picioare. Pe cine vrei să faci, mă, oale şi ulcele ? Ia mai zi o dată.

— Da' tu la cine ridici coada ? i se adresă pe aceeaşi ton namila aceea de străjer. La prietenul meu ? Vezi că acuşi fac langhet din tine !

— Iar langhet ? făcu Ivan, rămînînd locului. Măi, fir-aş să fiu !...

— Ziceţi, mă, odată „Kamarinskaia" aia ! se izmeni Elegantul. Să ne joace Ivan cu foc. Haide, Ivane, zi-i !

— Du-te, mă, la dracu ! se zborşi Ivan. N-ai decît s-o joci tu... uite, cu prietenul tău împreună.

— Atunci nu-l mai trimit pe dracul nostru cu tine, zise Elegantul. Şi-l aţinti cu răutate pe Ivan. Pricepi ? Ai să ajungi la Înţelept cînd mi-oi vedea cu ceafa. N-ai să mai ajungi acolo cît îi hăul !

— Fir-ai tu să fii de lepădătură a iadului ! gîfîi plin de mînie Ivan. Păi cum vine asta, mă ? Păi se poate ? N-ai în tine pic de ruşine ? Aşa ne-a fost vorba ? Păi eu am intrat, mă, în păcat : v-am învăţat cum să pătrundeţi în mănăstire !

— Pentru ultima dată te-ntreb : joci sau nu joci ?

— O, blesteme grele ! gemu Ivan. Ce-o fi cu asta, măiculiţă, pe capul meu ? De ce-oi fi meritat eu chinul ăsta amarnic ?

— Ziceţi, mă, „Kamarinskaia", le porunci muzicanţilor Elegantul. Daţi-i drumul !

Chitariştii atacară „Kamarinskaia". Şi Ivan porni roată, cu mîinile spînzurînd, tropotind mărunt din opincuţe. Juca şi plîngea. Plîngea şi juca.

— Of, patalama, patalama, exclamă el cu ciudă şi amărăciune. Tare scump te plătesc eu pe tine ! Nici că se poate mai scump ! Of, patalama, patalama !...

Şi iată, în sfîrşit, cancelaria Înţeleptului. Ho-ho cancelarie ! Aşa cancelarie să tot stai să cauţi. De n-ar fi fost dracul cu el, Ivan s-ar fi rătăcit pe-acolo fără doar şi poate. A fost dracul grozav de binevenit. Umblară ei şi aşa destulă vreme de-a lungul a zeci şi zeci de scări şi coridoare, pînă ce ajunseră, în sfîrşit, la biroul Înţeleptului.

— Eu te las aici, o clipă, îi zise lui Ivan diavolul, după ce intrară amîndoi în anticameră. Şezi uite colo, pe scaun. Mă-ntorc numaidecît. Şi dispăru pe uşă.

Ivan se uită primprejur.

În anticameră se afla o tînără secretară, semănînd leit cu bibliotecara lui Ivan, doar că avea părul de altă culoare şi-i zicea Milka. (Pe bibliotecară o chema Galka.) Secretara bătea la maşină şi vorbea în acelaşi timp la două telefoane.

— Vai, păi asta-i o tută ! zicea într-unul din receptoare, zîmbind cu viclenie. Nu-ţi aduci aminte ? Cînd am fost atunci la Morgunovi în vizită, se-mpopoţonase c-o rochie galbenă, de sclipea pe ea, nu alta. Ce-o fi vrut să simbolizeze : poate un snop de paie ? Da' nici nu merită, dragule, să-ţi baţi capul ! Nici nu merită să-ţi baţi capul !

Şi îndată — în celălalt receptor :

— Nu-i în birou. Nu ştiu cînd rev... Şi vă rog fără ton, fără ton. E a cincea oară cînd vă spun că lipseşte. Nu ştiu.

— La ce oră ai ajuns, dragule, acolo ? La unşpe ? La marele ţanc ? Foarte interesant !... Şi dumneaei a venit singură ? S-o fi dat la tine, aşa-i ?

— Adineaori v-am spus foarte cla... Şi vă rog fără ton, fără ton. Nu ştiu.

Ivan îşi aduse aminte că atunci cînd bibliotecara lor voia să afle dacă şeful prietenei sale e la birou, o întreba la telefon cam aşa : „ştabul tău e la coteţ ?" Şi-o întrebă pe Milka la fel :

— Ia ascultă : la coteţ ţi-i ştabu' ?

Milka îi aruncă o privire piezişă :

— 'Mneata ce doreşti ?

— Păi vreau să ştiu cînd...

— În ce problemă ?

— Îmi trebuieşte o patalama cum că...

— Luni, şi miercuri, nouă, unşpe.

— Păi eu... Ivan voia să spună că patalamaua îi trebuie pînă la cel de-al treilea cîntat al cocoşilor.

Milka însă turui din nou :

— Luni şi miercuri, de la ora nouă, la unşpe. Eşti greu de cap ?

— Asta chiar că-i tută, îşi zise Ivan lui însuşi, cu glas tare. Se ridică de pe scaun şi se plimbă, în voie, prin anticameră. Aş zice chiar că-i o pupăză. Vorba Galkăi noastre : „o fleică fără sare", „o făzăniţă corcită c-un Grundig". Fii atentă, i se adresă el secretarei, îţi pun o-ntrebare cheie : ai ajuns să aştepţi peţitori ? Şi-ţi răspund tot eu : da, îi aştepţi. Să-ţi pice, vorba ceea, la marele ţanc Ivan începuse să ia avînt. Da' ia uită-te la tine, puicuţo : unde ţi-s, mă rog, bujorii din obrăjori ? În halu' ăsta vrei tu să te măriţi ? Ia întreabă-mă şi tu pe mine — că mie doar mi-e scris să umblu

veşnic după însurătoare — ia pune-mi şi tu întrebarea : m-aş însura cu tine ?

— Te-ai însura cu mine ?

— Ba ! spuse cu tărie Ivan.

Milka izbucni în rîs şi bătu din palme.

— Vai, mai vreau ! strigă ea. Mai vreau ! Hai, te rog !

Ivan nu-nţelese ce mai vrea fata.

— Mai fă aşa frumos cum ai făcut.

— Aha, se dumiri Ivan. 'Mneata crezi că eu aş fi v-un muţunache ? C-aş fi, aşa, un Vanea cu opinci ? Vorba 'mneatale, unu' greu de cap ? Ei află, scumpo, că eu îs mai înţelept ca voi. Îs mai profund, mai aproape de popor. Eu exprim năzuinţe, da' voi ce exprimaţi ? Pe dracu exprimaţi ! Sînteţi nişte gaiţe, nişte sărace cu duhul. Eu am o esenţă în mine, da' voi ? Numa' dans şi cîrpe. Şi tot dumneata-mi vorbeşti din vîrfu' buzelor ? Păi cînd m-oi supăra, cînd oi lua o ghioagă !...

Milka rîse iar cu hohote.

— Vai ce frumos faci ! Mai vreau !

— Băgaţi de seamă c-o păţiţi cu mine ! răcni Ivan. O păţiţi ! Nu mă întărîtaţi, că v-arăt eu vouă !...

Chiar atunci năvăli în anticameră dracul care plecase mai adineaori. Pătrunse înăuntru şi-l auzi pe Ivan urlînd la secretară.

— Vai, vai, vai, făcu el înspăimîntat şi începu să-l împingă spre colţul încăperii. Ce-i cu tine, bre ? Cin-ţi-a dat voie la cuvînt ? Of, of, of ! Nu poţi să lipseşti şi tu o clipă. A citit dumnealui cam prea multe prefeţe, o lămuri el pe secretară. Şezi, rogu-te, şi taci din gură, că intrăm mintenaş în audienţă. Acuşi vine şi dumnealui... Să ştii că am aranjat totul : o să intrăm primii.

Nici n-apucă diavolul să-şi sfîrşească vorba, că în anticameră intră glonţ un ins mititel, cu părul alb. „O fi însuşi Înţeleptul!" îşi zise Ivan.

— Prostii, prostii, prostii, spuse repezit bătrînul, străbătînd cu paşi mărunţi încăperea. Vasilisa [1] n-a fost niciodată în ţinutul Donului.

Dracul îşi plecă respectuos capul.

— Poftim. Intraţi, zise Înţeleptul, fără a se adresa cuiva anume. Şi dispăru pe uşa cabinetului.

— Haidem, îi făcu dracul semn lui Ivan. Vezi să nu te bagi şi acolo cu prefeţele tale. Ce-o zice dumnealui, să zici şi tu la fel.

Înţeleptul alerga de colo, colo, prin cabinet. Cum se zice în popor, tuna şi fulgera.

— De unde ?! De unde-au scornit dumnealor treaba asta ? întreba el pe cineva nevăzut şi-şi scutura pumnii. De unde ?!

— Cin-te-a necăjit, tataie ? îl întrebă Ivan cu compătimire în glas.

Înţeleptul se opri înaintea celor doi vizitatori.

— Ei ? adresă el cu glas sever dracului o întrebare de neînţeles. L-aţi tras pe sfoară pe Ivan ?

— De ce puneţi în felul ăsta problema ? zise pe-un ton evaziv diavolul. De fapt ne propusesem mai demult să...

— Ce anume ? Ce-aţi căutat voi la mănăstire ? Care vă e scopul ?

— Lichidarea primitivismului, spuse cu fermitate dracul.

Înţeleptul îl ameninţă cu degetul.

[1] Personaj din basmele populare ruseşti.

— Vă faceţi de cap ! Că doar cu baza teoretică sînteţi în pom !...

— Ei nu, să vorbim serios... zîmbi diavolul la ameninţarea deloc de temut a bătrînului. Îţi face greaţă să te şi uiţi la ei. Numai la anteriile lor dacă ne-am gîndi şi-ar fi destul.

— Vreţi să umble cu jantilici ca ale voastre ?

— De ce să umble cu jantilici ? Nimeni nu le cere aşa ceva. Dar aţi putea afirma cu mîna pe inimă că n-au rămas în mod iremediabil în urma vieţii ? O să-mi spuneţi că mă refer la modă. Ei bine, da : mă refer la modă ! Căci dacă toate corpurile cereşti îşi urmează orbitele lor prin spaţiu, dumnealor, strict vorbind, nu prea şi-o urmează...

— Nu. Aici nu cred că e cazul să ne referim la modă, vorbi grav şi cu însufleţire bătrînul. Aici e cazul să vorbim despre o posibilă influenţă a tendinţelor satano-extremiste asupra unor norme recunoscute ale moralei...

— Desigur ! exclamă diavolul, privindu-l cu admiraţie pe Înţelept. Şi, desigur, despre o posibilă influenţă pozitivă !...

— Orice fenomen, continuă fără să-l audă bătrînul, include în el două funcţii : funcţia motoare şi funcţia inhibitoare. Totul constă în gradul de excitaţie al fiecăreia din aceste funcţii. Dacă un excitant din afară ajunge la funcţia motoare, tot fenomenul face un salt şi avansează ; dacă excitantul ajunge la funcţia inhibitoare, fenomenul, ca să zic aşa, se ghemuieşte şi se retrage în el însuşi. Înţeleptul îi privi pe cei doi. De obicei, lumea nu înţelege acest mecanism...

— Păi cum ? Doar e o chestie foarte clară, zise dracul.

— Iar eu repet întruna, zise Înţeleptul, ţineţi seama de existenţa acestor două funcţii. Atenţie la funcţii! Atenţie la funcţii! Căci fiecare fenomen posedă, ca să zic aşa, două capete: unul zice „da", celălalt zice „nu".

— Eu am văzut un fenomen cu trei capete... încercă să intre în vorbă Ivan, dar ceilalţi nu-l băgară în seamă.

— Lovind unul din capete, auzim „da"; lovindu-l pe celălalt, auzim „nu". Înţeleptul îşi săltă brusc mîna în sus şi-l aţinti cu degetul pe diavol. Voi pe care din ele l-aţi lovit?

— L-am lovit pe cel care zice „da", răspunse fără ezitare dracul.

Bătrînul lăsă mîna în jos.

— Luînd în consideraţie posibilităţile potenţiale ale capetelor în cauză, reiese că acel cap care spune „da" e mai rezistent. Aşadar, e de aşteptat ca întreg fenomenul să facă un salt şi să avanseze. Poţi să pleci. Şi vedeţi ce faceţi cu teoria!... Bătrînul îl ameninţă iar pe diavol cu degetul. V-aţi cam lăsat pe tînjală. Băgaţi de seamă! Vin la voi şi vă rup urechile!...

Diavolul, dînd repede din cap şi zîmbind larg, se dădu înapoi, spre uşă. O deschise cu dosul şi, arborînd acelaşi zîmbet cuceritor, se strecură afară.

Ivan, rămas în cabinet, mai stătu o clipă nemişcat, apoi căzu în genunchi în faţa Înţeleptului.

— Tataie! exclamă el cu deznădejde în glas. Mare păcat am săvîrşit! Eu am fost acela care i-am învăţat pe necuraţi să intre-n mănăstire...

— Nu zău?... Da-ntîi scoală-te, scoală-te în picioare, porunci Înţeleptul. Mie treburile astea nu-mi plac. Ridică-te.

Ivan se ridică.

— Ei, ia spune. Cum i-ai învăţat? îl întrebă, zîmbind, bătrînul.

— Păi le-am zis să-i cînte străjerului ăluia de la poartă un cîntec de-al lui. I-au mai cîntat şi pîn-atunci de toate, însă omu' s-a ţinut tare. Şi-atunci le-am zis: cîntaţi-i, mă, unul de la el de-acasă, din ţinutul lui de baştină... Şi i-au cîntat...

— Ce i-au cîntat?

— *„Balada Siberiei"*.

Bătrînul rîse.

— Hoţomanilor! exclamă el. Şi-au cîntat frumos?

— Atît de frumos, atît de dulce, c-am simţit şi eu un nod în gît.

— Da' tu ştii să cînţi? îl întrebă repede Înţeleptul.

— Mă mai pricep şi eu... Oleacă...

— Da' de jucat, joci?

— Da' de ce mă-ntrebi? zise cu bănuială în glas Ivan.

— Păi să vezi... Bătrînelul intră într-o vizibilă agitaţie. Să-ţi spun o treabă! Am să te iau cu mine într-un loc. Ah, Vanea! Dac-ai şti ce ostenit mă simt uneori! Atît de ostenit, încît m-apucă groaza c-am să cad din picioare şi n-am să mă mai scol. Şi bagă de seamă că nu încordarea-i de vină, ci ideile. Ideile care mă copleşesc.

În clipa aceea intră pe uşă Milka, secretara. Ţinea în mîini o hîrtie.

— Raportez, glăsui ea. Vulcanul „Dzidra" e gata să erupă.

— Aha ! făcu bătrînul şi se apucă iar să alerge prin cabinet. Şi cum se manifestă ? Au loc şocuri seismice ?

— Exact : şocuri, temperatură ridicată în interiorul craterului, zgomote subterane.

— Aici putem face analogie cu o femeie gravidă, îşi stimulă ideile bătrînul. Să luăm şocurile... Dincolo există şocuri ? Există. Apoi temperatura din crater... Păi irascibilitatea femeii gravide, pofta ei de a sta la taclale, nu sînt altceva decît creşterea temperaturii din crater. Este ? Şi-acum zgomotele... Bătrînul puse frînă ideilor sale şi-şi îndreptă arătătorul spre Milka. Ia spune-mi, care este definiţia zgomotului ?

Milka nu ştia.

— Ce este zgomotul ? îl aţinti bătrînul şi pe Ivan.

— Zgomotul ?... Ivan rîse. Păi zgomote sînt de tot soiul... Dacă, de pildă, îl face Ilia, e una, iar dacă îl face Sărmana Liza, e...

— Vulgarizezi, vulgarizezi, îl întrerupse bătrînul. Zgomotul este o vibraţie a aerului.

— Păi cînd l-o pune Ilia să vibreze !... exclamă Ivan. Se fac geamurile ţăndări !

— Vezi că-ţi rup urechile ! răcni bătrînelul. Ivan tăcu. Zgomotul să ştii că nu-i numai o vibraţie mecanică, ci şi una... interioară. Există zgomote pe care urechea omenească nici nu le poate percepe...

— Urechea nu, da'... nu izbuti să tacă Ivan, însă bătrînelul îl opri cu o privire severă.

— Chiar vrei să te iau de urechi ?

— Nu mă lua, tataie, zise Ivan. N-am să mai fac.

— Să continuăm. Deci, toţi cei trei factori ai importanţei noastre analogii sînt de faţă. Concluzia ? Concluzia : să erupă. Bătrînelul îşi aţinti cu arătătorul secretara. Chiar aşa să şi notezi.

Milka, secretara, se execută. Şi ieşi pe uşă.

— Sînt ostenit, Vanea, băiete, reluă bătrînelul, ca şi cînd nu l-ar fi întrerupt nimeni. Atît sînt de ostenit, încît am uneori impresia că — gata, s-a isprăvit, n-am să mai pot pune nici o rezoluţie. Dar iată că vine cîte-un moment şi iar încep să le înşir. Cîte şapte sute, cîte opt sute de rezoluţii pe zi. Tocmai de-aceea îmi şi vine cîteodată... Bătrînelul scoase un rîs subţirel, ştrengăresc, îmi şi vine cîteodată să ciupesc... un ceas, două, de odihnă... sau mai ştiu eu ce altceva !... Şi-atunci iau o nouă decizie... decizia opt sute unu : pauză ! Se află pe-aici, prin apropiere, o crăiasă, de-i zice Nesmeiana [1]. Într-acolo o să ne şi repezim amîndoi.

În cabinet intră din nou Milka, secretara.

— Motanul siamez Tişka a sărit de la etajul opt.

— Şi-a murit ?

— A murit.

Bătrînelul căzu pe gînduri.

— Notează, porunci el apoi. Motanul Tişka şi-a pierdut răbdarea.

— Asta-i tot ? întrebă secretara.

— Tot. A cîta rezoluţie e pe ziua de astăzi ?

— A şapte sute patruzeci şi opta.

— Basta. Pauză.

Milka, secretara, dădu din cap. Şi ieşi pe uşă.

— Direcţia crăiasa, băiete ! exclamă, uşurat, Înţeleptul. Să vezi acuşi ce-o s-o mai distrăm ! Să vezi ce-o s-o mai înveselim ! Păcătuim în felul ăsta, fireşte, păcătuim, dar... Îm ? Ce zici ?

---

[1] Crăiasa Nesmeiana — Crăiasa care nu rîde (personaj din basmele populare ruseşti).

— Ce să zic ? Doar să mă pot întoarce acasă pînă or cînta cocoşii a treia oară. Că mai am de mers, slavă Domnului.

— Las' că ai timp. Şi zici că intrăm în păcat ? Ai dreptate, ai dreptate. Nu se cuvine. Îi păcat mare, aşa-i ?

— Ţi-am vorbit de alt păcat, tataie. I-am lăsat pe diavoli să intre în mănăstire, ăsta-i păcatu' meu. Şi ce păcat !

Bătrînelul medită din nou.

— Pe diavoli ? M-da, zise el cam enigmatic. Totul însă nu-i chiar aşa de simplu, dragul meu, nu-i chiar aşa de simplu cum ţi se pare. Da' de motan ce zici ? Îm ? De siamezul ăla ? Bîldîbîc, de la etajul opt ! Ei, hai să mergem.

Nesmeiana simţea că plictiseala îi trezeşte în suflet o mie de simţăminte feroce.

Un timp, stătuse culcată fără să facă nimic. Stătuse cît stătuse şi deodată scoase un urlet.

— Mă spînzur ! declară ea.

Primprejur se mai aflau o seamă de tineri : flăcăi şi fete. Stăteau şi ei culcaţi, în costume de baie, printre ficuşi, şi se bronzau la lămpile cu raze ultraviolete. La rîndul lor, se plictiseau de moarte.

— Mă spînzu-ur ! răcni din nou Nesmeiana. Nu mai po-ot !

Tinerii îşi opriră tranzistoarele.

— N-ai decît, zise unul dintre ei. Să-ţi fie de bine.

— Du-te şi adă-mi o frînghie, îl rugă ea.

Tînărul cu pricina mai stătu o vreme culcat, apoi se ridică alene în capul oaselor.

— Ai să mai vrei, pe urmă, şi-o scară ? zise el. După aia să-ţi caut şi-un cîrlig ? Mai bine îţi dau una peste bot.

— Las-o-n pace, i se adresară alţii. Las-o să se spînzure. Ne mai distrăm şi noi.

Una din fete se ridică şi aduse o frînghie. Flăcăul de adineaori aduse, la rîndul lui, o scară şi-o puse sub lustra din tavan.

— Dă jos lustra, îi sugeră cineva.

— N-ai decît s-o dai tu, se oţărî flăcăul.

Celălalt se ridică de jos şi se sui pe scară să desprindă lustra. Încetul cu încetul se puseră în mişcare cu toţii. Îşi găsiseră o ocupaţie.

— Frînghia trebuie unsă cu săpun.

— M-da, cam aşa se obişnuieşte... Da' unde-i săpunul ?

Se duseră să caute un săpun.

— Aţi găsit, mă, săpunul ?

— Am găsit, da-i de rufe... Merge ?

— Cum să nu meargă ? Ia smuciţi de frînghie. N-o să se rupă ?

— Cît tragi la cîntar, Alka ? (Alka îi zicea Nesmeianei.) Cîte chile ai ?

— Optzeci.

— Nu se rupe. Daţi-o cu săpun.

Săpuniră frînghia, îi făcură un laţ la capăt, o legară cu celălalt de cîrligul din tavan. Se dădură jos de pe scară.

— Haide, Alka.

Alka-Nesmeiana se ridică alene... trase un căscat şi se căţără pe scară. Ajunse sus.

— Rosteşte-ţi ultimul cuvînt, îi sugeră cineva.

— Vai, da' nu e cazul ! protestară ceilalţi.

— Nu mai e cazul, Alka. Nu-l mai rosti.

— Chiar că asta ne mai lipsea !

— Taci, Alka, din gură ! Lasă vorbele. Mai bine cîntă-ne ceva.

— N-am de gînd nici să cînt şi nici să vorbesc, zise Alka.

— Ei bravo. Pune-atunci mîna pe frînghie.

Alka îşi puse laţul de gît. Stătu aşa cîteva clipe.

— Dă-i un picior la scară.

Alka însă se aşeză fără veste pe treapta de sus şi scoase iar un urlet.

— Mă plictiseşte şi treaba asta-a! făcu ea pe un ton cîntător, sau poate, dimpotrivă, pe-un ton plîngăreţ.

Ceilalţi o aprobară.

— Are dreptate.

— Nu-i nimic nou: s-a mai văzut de-o mie de ori.

— Şi-i şi o chestie patologică!

— Naturalism sută la sută!

Chiar atunci intrară pe uşă Înţeleptul împreună cu Ivan.

— Ei poftim: uită-te la dumnealor, făcu bătrînelul, chicotind şi frecîndu-şi palmele. Mor cu toţii de plictiseală. Nu-i aşa, copii? li se adresă el celor din jur. Aţi încercat, fireşte, toate mijloacele ca să scăpaţi de plictiseală şi n-aţi ajuns la nici un rezultat. Este? Ce zici, Nesmeianuşka?

— Mi-ai promis data trecută c-ai să născoceşti ceva, se izmeni ea din vîrful scării.

— Şi-am născocit! exclamă vesel bătrînelul. Ţi-am promis şi-am născocit! Dumneavoastră, domnii mei, căutînd o aşa-zisă veselie, aţi uitat cu totul de popor. Şi totuşi poporul n-a cunoscut niciodată plictiseala. Poporul a rîs! A ştiut să rîdă! Au existat momente în istorie cînd poporul a alungat cu ajutorul rîsului oştiri întregi de pe pămîntul patriei. Oştirile împresurau zidurile cetăţilor, iar de după ziduri izbucneau deodată uriaşe hohote de rîs.

Duşmanii îşi pierdeau cumpătul şi o luau la sănătoasa. Trebuie să studiaţi istoria, dragii mei. Căci, mă rog... sîntem oameni subţiri, spirituali, dar... propria noastră istorie nu ne-o cunoaştem. Ce zici, Nesmeianuşka, am sau n-am dreptate?

— Da' ce zici c-ai născocit? îl întrebă crăiasa.

— Ce-am născocit? Păi m-am întors cu faţa la popor! rosti, nu fără patos, bătrînelul. Cu faţa la popor, porumbiţo! Ia spune-mi, Vanea, ce vrei să le cîntăm?

— Mie mi-e nu ştiu cum, zise Ivan, cînd îi văd pe ăştia în pielea goală. Măcar să-şi pună ceva pe ei.

Tinerii însă nu-l băgară în seamă, iar bătrînelul chicoti cu îngăduinţă, vrînd să arate că nici el nu-i încîntat de asemenea concepţii medievale despre pudoare.

— Vanea, să ştii că... Mă rog, să zicem că asta nu ne priveşte. Treaba noastră e să cîntăm şi să jucăm? Ia aduceţi o balalaică.

Fu adusă o balalaică.

Ivan o prinse în mîini. Zdrăngăni la ea, acordînd-o... Ieşi apoi pe uşă... Şi deodată năvăli în odaie — cu chiote şi fluierături — zicînd în gura mare o „ceastuşkă" [1]

Ah, scumpa mea,
Legănata mea,
Umblă şi îşi leagănă...

— O-o! făcură cu deznădejde în glas tinerii, laolaltă cu Nesmeiana. Asta ne mai lipsea! Isprăviţi odată...

— Las-o moartă, Vanea.

[1] Strigătură populară rusească.

— M-da, făcu bătrînelul. Cum ziceau negustorii, „marfa asta n-are căutare". Să-ncercăm altceva. Un joc să vă-nnebunească! Zi-i, Vanea!

— Ia mai du-te la dracu! se înfurie Ivan. Ce sînt eu pentru tine? Paiaţă? Doar îi vezi că nu se veseleşte nici unul. Şi nici mie nu-mi arde de-aşa ceva.

— Zău? Da' cu patalamaua cum rămîne? întrebă pe-un ton ameninţător bătrînul. Îm? Cu patalamaua aceea, la care rîvneşti atîta? Doar trebuie s-o şi meriţi?

— Ai întors-o, tataie? Frumos îţi şade, n-am ce zice.

— Păi cum? Ai uitat cum ne-a fost înţelegerea?

— Nu-i vezi că nu fac pic de haz? Măcar să fi făcut cîtuşi de cît, dar aşa... Mi-e şi ruşine, pe cuvînt.

— Lasă omul în pace, îi zise bătrînelului Nesmeiana.

— Haide, întocmeşte-mi patalamaua, reluă iritat Ivan. Că şi aşa am pierdut atîta vreme. Mi-e că nici n-am să ajung la timp. Cocoşii au cîntat prima oară hă-hăt de cînd!... Acuş-or cînta şi-a doua oară, iar pînă or da glas şi-a treia oară, trebuie să fiu acasă. Te gîndeşti cîtă cale mai am de făcut?

Bătrînelul însă ţinea morţiş să-nveselească tineretul. Şi se hotărî să recurgă la un procedeu foarte urît: îşi puse în gînd, adică, să-l facă pe Ivan de rîs. Atît de mult dorea păcătosul acela bătrîn să-i facă în voie „crăiesei" sale, atît de tare îl apucaseră năbădăile. Iar pe lîngă asta, îl întărîtase şi ideea că nu izbuteşte deloc să înveselească turma aceia de berbeci plictisiţi.

— Patalamaua? întrebă el, făcînd-o pe prostul. Care patalama?

— Bună ziua! exclamă Ivan. De cîte ori să ţi-o spun?

— Am uitat. Mai zi o dată.

— Cum că sînt deştept.

— A! „îşi aminti" bătrînelul, încercînd în continuare să atragă tineretul în această distracţie atît de urîtă. Da, da, îmi aduc aminte. Ai nevoie de-o patalama cum că eşti deştept! Bine, dar cum aş putea eu să-ţi dau o asemenea patalama? Ia spune

— Păi, n-ai ştampila la 'mneatale?

— Ba da, am ştampilă. Da' de unde pot să ştiu dacă eşti deştept sau prost? Eu să-ţi dau patalamaua cum că eşti deştept, iar tu, în realitate, să fii prostul proştilor? Cum o să se numească treaba asta? O să se numească fals în acte publice. Şi eu nu mă pot preta la aşa ceva. Ca să-ţi dau totuşi o patalama, va trebui să-mi răspunzi mai întîi la trei întrebări. Izbuteşti s-o faci — îţi dau patalamaua, nu izbuteşti — treaba matale.

— Fie şi aşa, zise fără chef Ivan. Deşi în toate prefeţele stă scris că nu sînt prost cîtuşi de puţin.

— Prefeţele sînt scrise de... Ştii de către cine sînt scrise prefeţele?

— Asta ce-o fi? Prima dumitale întrebare?

— Nu, nu. Asta încă nu-i o întrebare. Asta-i doar aşa, o remarcă... Prima mea întrebare este următoarea: ce-a spus Adam cînd Dumnezeu i-a scos o coastă şi-a creat-o pe Eva? Ce i-a spus în clipa aceea Adam lui Dumnezeu? Bătrînelul zîmbi şi trase cu ochiul la „crăiasa" lui şi la ceilalţi tineri din jur: încerca să-şi dea seama cam cum i-a fost primită ideea cu întrebările. În ceea ce-l priveşte pe el însuşi, părea foarte mulţumit. Ei, ia spune. Cam ce i-a spus Adam lui Dumnezeu?

— Nu-i nici asta o treabă amuzantă, făcu deodată Nesmeiana. E un banc tîmpit. O glumă nesărată.

— Aşa e. Numai copiii de la grădiniţă fac bancuri dintr-astea, glăsuiră şi ceilalţi.

— Chiar că-i idioţenie. Ce-o fi spus ăla? „Tu ai creat-o, tu să şi trăieşti cu ea" ?

Bătrînelul rîse mieros şi-l împunse cu arătătorul pe cel care vorbise.

— Eşti foarte aproape de adevăr, tinere!... Foarte aproape.

— Ar fi putut să-i zică şi altceva, mai cu haz.

— Staţi niţel... Staţi niţel... se agită bătrînelul. Să vedem ce-o să ne spună Ivan. Ia zi, Ivane, ce-a spus, oare, Adam ?

— Da' pot să-ţi pun şi eu o întrebare? zise fără veste Ivan. Că după aceea...

— Nu, nu. Mai întîi răspunde-mi ce-a zis...

— Ba nu, lasă-l să-ţi pună el întrebarea, îl întrerupse Nesmeiana. Zi-i, Vanea.

— Păi ce-ntrebare ar putea el să-mi pună? Cît costă un sac de ovăz în tîrg ?

— Întreabă-l, Vanea. Întreabă-l, Vanea. Vanea, întreabă-l. Întrea-abă-l, Vanea!

— Ei, ei! Aţi început să vă cam prostiţi. Bine, Vanea, întreabă-mă.

— Spune-mi, rogu-te, din ce pricină ai 'mneatale o coastă în plus? Şi Ivan, imitîndu-l pe bătrînel, îl aţinti cu arătătorul.

— Cum adică o coastă în plus? îşi pierdu acesta cumpătul.

— Nici un „cum adică". Răspunde-i la întrebare, se vădi brusc interesată Nesmeiana. Şi de ce, mă rog, nu mi-ai spus pîn-acum treaba asta?

— Interesant, interesant, interveniră şi ceilalţi. O coastă în plus? Curioasă treabă!

— Care va să zică, de-aici i se trage înţelepciunea!

— Vai ce interesant!

— Arată-ne-o şi nouă! Te rugăm!

Tinerii începură să-l împresoare.

— Staţi, staţi, făcu, speriat, bătrînelul. Păi se poate? Ce fel de glume sînt astea? Vă luaţi după ce zice prostovanul?

Tinerii însă strîngeau tot mai mult cercul în jurul lui. Unii îl apucaseră de haină, alţii îl trăgeau de pantaloni. Nu mai era vorba de-o glumă: se vedea cît de colo că-şi puseseră în gînd să-l dezbrace cu totul.

— Auzi dumneata: să nici nu pomeneşti de-o asemenea însuşire! Păi se poate ?

— Ţineţi, mă', haina, ţineţi haina! E cam greu să dai de coasta aia!

— Isprăviţi odată! răcni bătrînelul, încercînd din răsputeri să scape de cei ce-l luaseră în primire, dar nefăcînd prin asta decît să-i întărîte şi mai tare. Nu vă mai bateţi joc! Aici nu-i nimic de rîs, nu vă daţi seama? Nu-i cîtuşi de puţin o chestie umoristică. A făcut Ivan o glumă, iar voi... Spune-le, Ivane, c-ai glumit!

— Cred c-am şi dat de ea!... Cămaşa mă mai împiedică, mormăia unul din tineri, voinic cît un munte, sucindu-l pe bătrînel pe-o parte şi pe alta. Uite-l că poartă şi maiou. Ba nu, ăsta nu-i maiou. Sînt lenjuri dintr-alea călduroase. Sintetice. Medicale. Ţineţi, mă, cămaşa...

Înţeleptul fu dezbrăcat de haină şi de pantaloni... Apoi şi de cămaşă. Nu mai rămaseră pe el decît lenjurile acelea groase.

— Asta-i huliganism! răcnea el întruna. N-aveţi pic de umor! Cînd rîde omul? Rîde atunci cînd unui fenomen îi sînt denaturate atît scopul, cît şi mijloacele prin care el se realizează. Cînd are loc, adică, o deviere de la normă...

Flăcăul cel cît un munte îl bătu uşurel peste pîntecul rotunjor.

— Păi asta ce-i? Nu-i o deviere?

— Ia mîna! urlă bătrînelul. Tîmpiţilor! Idioţi ce sînteţi!... Habar n-aveţi de ceea ce înseamnă o treabă hazlie!... Cretinilor! Trîntorilor!

Tocmai atunci însă cineva se apucă să-l gîdile. Bătrînelul nu-şi putu stăpîni rîsul, se strădui din nou să scape din încercuire, dar turma aceea de tăuraşi şi viţele era de neclintit.

— De ce ai încercat mătăluţă să ne ascunzi povestea asta cu coasta? Îm? Ia spune.

— Care coastă, frate? Văleu, ha-ha-ha! Ce fel de coastă? Ha-ha-ha!... Vai, nu mai pot!... Păi nu vedeţi că... Ha-ha-ha! Nu vedeţi că... Ha-ha-ha!..

— Lăsaţi-l, mă, să vorbească.

— Nu vedeţi că sînteţi nişte primitivi? Asta-i umor din epoca de piatră! E o tîmpenie totul, începînd cu coasta mea şi terminînd cu strădania voastră... Ha-ha-ha! O-o-o! În clipa următoare, bătrînelul nu se mai putu abţine şi... trase un pîrţ. Un pîrţ din acela, bătrînesc, leşinat, de care el însuşi se înfricoşă, tresărind şi ghemuindu-se fîstîcit. Cît despre tineri, aceştia — mai-mai să-şi dea duhul. Acum le venise lor rîndul să rîdă. Dar ce rîs! Se ţinură de burtă, se tăvăliră pe jos. Nesmeiana se clătina primejdios în vîrful scării, voia să coboare de acolo, dar de-atîta rîs nu izbutea să facă nici o mişcare. Ivan se căţără pe trepte şi-o prinse

în braţe. Coborî şi-o culcă alături de ceilalţi — să rîdă în voie. Cît despre el, se-apucă să caute pantalonii bătrînului, îi găsi şi-ncepu să-i scotocească prin buzunare. Găsi în cele din urmă ceea ce căuta: ştampila. Şi puse mîna pe ea.

— Voi distraţi-vă mai departe, le zise celor din jur, că eu am plecat.

— De ce-mi iei ştampila? îi zise cu glas jalnic bătrînelul. Stai să-ţi întocmesc patalamaua.

— Ba nu. De-acu-ncolo am să întocmesc eu patalamale, tataie. La toţi de-a rîndul... Şi porni spre uşă. Rămîneţi cu bine.

— Asta se cheamă înşelăciune, Ivane, zise Înţeleptul. Se cheamă act de violenţă.

— Ba deloc. Ivan făcu şi el un gest plin de emfază. Act de violenţă-i atunci cînd îi tragi cuiva una peste bot.

— Vezi că acuşi emit o rezoluţie! îl ameninţă bătrînul. Vă arăt eu vouă, tuturor!

— Nu ţine, tataie! strigă cineva din grupul celor tineri. N-ai decît s-o emiţi.

— Ah, iubitule! înălţă braţele a implorare Nesmeiana. Emite-o, rogu-te! Arată-ne ce poţi!

— Bine. Emit următoarea decizie! făcu pe-un ton solemn Înţeleptul. Humorul în cauză al colectivului de proşti în cauză se consideră a fi banal, inoportun şi animalic, şi-n consecinţă i se ia dreptul de a se mai exprima calitatea denumită în continuare: haz. Punct. Totodată, micuţa mea scăpare survenită inopinat se consideră a fi nulă şi neavenită...

Şi izbucni fără veste o muzică de vis... Răsună şi un cor de glasuri însufleţite. Părea un cor în

mişcare, cîntăreţii fiind prinşi, ai zice, într-un joc săltăreţ.

O cîntare dntr-aia, diavolească :

Aliluia — hop !
Una-două — hop !
Lugu-lugu.
Lugu-lugu.
Aliluia-a !
Aliluia-a !

Ne-om lua, pornind cu zor
Peste blîndul cel popor,
Şerlac fain.
Şerlac fain.
Aliluia-a !
Aliluia-a !

Hai noroc,
Cu ranga — poc !
Sub un gard,
Sub un ocol,
Ne-om distra.
Ne-om distra.
Aliluia-a !
Aliluia-a !

De unde o fi răsunînd muzica asta de vis ? Unde-or fi cei ce se pricep să se bucure astfel ? Ehehei ! Păi la mănăstire, frăţioare ! Sînt diavolii. I-au dat afară de-acolo pe toţi călugării, şi-acum se veselesc în voie.

Cînd Ivan al nostru ajunse din nou în dreptul sihăstriei, trecuse demult de miezul nopţii. Deasupra pădurii, aproape de tot, spînzura luna. În poarta mănăstirii sta acum de strajă un diavol. Cît despre călugări, aceştia se căţăraseră în vîrful gardului şi se uitau ce se petrece în sihăstrie. Dezlănţuirea diavolilor era tocmai în toi : alcătuiseră o procesiune şi înaintau ţopăind şi cîntînd cît îi ţinea gura. Cîntarea lor răsuna pînă hăt, departe.

Lui Ivan i se făcu milă de călugări. Venind însă mai aproape, îi văzu că dau din umeri în ritmul muzicii diavoleşti. Ba chiar tropotesc uşurel şi din picioare. Numai cîţiva din ei — mai ales cei mai vîrstnici — şedeau jos, pe pămînt, şi clătinau cu amărăciune din cap... Dar şi aici se vădea o treabă ciudată : deşi clătinau din cap a tristeţe, totuşi o făceau şi ei în ritmul cîntării. Ba chiar însuşi Ivan stătu cît stătu în loc, iar apoi, aproape fără să vrea, începu şi el să dea din umeri şi să tropăie dintr-un picior, parcă ar fi fost, vorba ceea, cuprins de mîncărime.

Dar iată că ţipetele şi cîntecele din cuprinsul mănăstirii se potoliră : pesemne că diavolii osteniseră şi se opriseră să mai răsufle. Călugării se dădură şi ei jos de pe gard... Cînd, deodată, ieşi dintr-un şanţ fostul străjer al mănăstirii şi, mort de beat ce era, se duse să-şi ia în primire postul de adineaori.

— Marş potaie ! îi zise diavolului din poartă. Cum ai ajuns aici ?

Diavolul-străjer zîmbi cu îngăduinţă.

— Hai, du-te, nene, du-te şi te culcă. Ia-o din loc.

— Cu-um ?! făcu uluit monahul. Cu ce drept m-alungi, nemernicule ? Cin-te-a adus aici ?

— Du-te şi te culcă, îţi zic. După ce te-i trezi, îţi spun eu ce drepturi ai. Pleacă, n-auzi ?

Călugărul încercă să se repeadă spre diavol, dar acesta îl împunse, destul de hotărît, cu sulița.

— Pleacă, ți-am spus! Se-mbată ăștia și fac pe nebunii... N-auzi că n-ai voie să te apropii! Citește colo ce scrie în instrucțiune: nu se permite accesul nimănui, decît la zece metri distanță de poartă.

— Fir-ai tu să fii de pocitanie! se apucă să înjure călugărul. Fir-ai tu să fii de lepădătură căprească! Bine, bine... Las' că mi-oi veni eu în fire! Ți-oi arăta eu ție instrucțiune! Te spînzur pe tine de poartă, în locul ei!

— Nici să te exprimi în halul ăsta nu-i voie, îi zise cu severitate diavolul. Că te-nhaț acuș și te bag unde știu eu, să te exprimi acolo cît poftești. Se exprimă dumnealui!... Las' că ți-oi exprima eu cîteva, cu asta pe spinare... Pleacă d-aici pînă nu te-am... Pleacă, n-auzi?! Velniță ambulantă ce ești! Pleacă!

— Măi, Agathanghele! îl strigară pe călugăr ceilalți monahi. Pleacă, mă, de acolo. Că cine știe ce mai pățești. Pleacă, să nu dai de belea.

Agathanghel porni, clătinîndu-se, către ai săi. Și-ncepu să cînte din nou cu glasul lui ca din butoi:

Prin aspra Baikalului stepă,
Ce aur ascunde sub nea,
De traistă grea și de soartă
Strivit, un drumeț șchiopăta...

Dracul-străjer chicoti, petrecîndu-l cu privirea.

— Auzi la el: Agathanghel... murmură, amuzat. Ce nume! Mai bine i-ar fi zis „Agavinus". Sau și mai pe șleau: „Vermut"!

— Ce-ați pățit, fraților? li se adresă Ivan călugărilor, venind în dreptul lor. V-au dat ăștia afară?

— Ne-au dat afară, oftă unul cu barbă căruntă. Da' dac-ai ști cum ne-au dat!... Numa-n bătăi și-n batjocură. De gulerul sutanei luîndu-ne.

— Năpastă, năpastă mare a dat peste noi, oftă un altul. Nemaivăzută năpastă. Nemaipomenită.

— Trebuie s-o îndurăm, dădu glas un bătrînel ce-abia se mai ținea pe picioare, și-și suflă anevoie nasul. Să ne-ntărim sufletele și să răbdăm.

— Ce să rabzi, tataie?! strigă Ivan. Ce să rabzi?! Trebuie făcut ceva!

— Ești tînăr, flăcăule, îl potoliră ceilalți. D-aia faci gură. Cînd ăi fi mai mare n-ai să mai crîcnești. Ce poți să le faci? Ia spune. Nu vezi ce mai putere-s?

— Ne-a pedepsit Domnul pentru păcatele noastre.

— Așa e, așa e. Trebuie să răbdăm.

— O să răbdăm.

Ivan, plin de ciudă, își arse una cu pumnul peste genunchi.

— Unde mi-a fost capu' ăla tîmpit?! Unde mi-a fost?! Eu îs de vină, fraților, eu îs de vină! Eu v-am adus năpasta pe cap. Al meu e păcatu'.

— Ei haide, haide, încercară călugării să-l împace. Vino-ți în fire. Ia te uită cum s-a necăjit, sărmanul. Fii, mă, băiat cuminte.

— O-of! continuă să-și facă sînge rău Ivan. Ba chiar se porni să plîngă. Ca să vezi ce mi-am luat asupră-mi... la un singur drum ce-am făcut! Greu mă mai apasă păcatu'!

— Ei, haide, lasă... Nu te mai canoni... Ce poți să mai faci? Răbdare, dragule, răbdare.

Chiar atunci ieși pe poartă dracul cel elegant și li se adresă monahilor:

— Ascultaţi la mine, fîrtaţi. E rost de-un ciubuc. Care vrea să cîştige nişte bănuţi ?

— Cum ai zis ? Da' despre ce-i vorba ? se treziră călugării din amorţire. Care-i treaba ?

— Aveţi acolo pe pereţi o seamă de portrete. Se-nşiră pe trei rînduri...

— Alea-s icoane, bre.

— Poftim ?

— Sînt sfinţii noştri, nu portrete !

— Mă rog, trebuie zugrăvite altele. Că astea-s depăşite.

Schimnicii rămaseră descumpăniţi.

— Şi pe cine să zugrăvim în locul lor? întrebă cu glas stins cel mai bătrîn dintre călugări.

— Pe noi.

De astă dată tăcură cu toţii. Şi rămaseră aşa multă vreme.

— Mînia cerului ! glăsui deodată monahul cel bătrîn. Asta ni-i pedeapsa, fraţilor.

— Ei, ce ziceţi ? îi îndemnă Elegantul. Se află niscaiva meşteri printre voi ? Că vă dăm pentru asta o sumă frumuşică. Tot n-aveţi ce face...

— Pe ei ! răcni fără veste un călugăr. Şi alţi cîţiva săriră în picioare. Şi se repeziră cu toţii spre diavol, dar acesta intră la iuţeală pe poartă şi se tupilă în spatele străjerului. Iar ăstuia îi veniră în ajutor alţi diavoli, şi-şi întinseră înainte suliţele. Călugării se opriră.

— Sînteţi totuşi cam prea.. grosolani, le zise Elegantul, din spatele suliţaşilor. Nişte prost crescuţi. N-aveţi cei şapte ani de-acasă. Sînteţi nişte înapoiaţi. De-a dreptul sălbatici. Nu-i nimic, vă găsim noi ac de cojoc. Se întoarse apoi şi plecă de-acolo. Şi nici nu plecă bine, că-n interiorul mănăstirii izbucni din nou o muzică asurzitoare... Şi se-auzi un dupăit

sonor de copite peste-un caldarîm de piatră: se apucase, pasămite, întreaga drăcărime să bată un step colectiv în mijlocul piaţetei.

Ivan se luă cu mîinile de cap şi se înfundă în pădure.

Merse el iarăşi cale lungă să-i ajungă prin pădurea aceea, dar din urmă îl tot ajungea în zbor, se tot ţinea scai de el, îi tot biciuia urechile muzica aceea blestemată, chiotele acelea diavoleşti. Mergea Ivan şi lacrimile îi curgeau şiroaie, atît de multă amărăciune adunase în inimă, atît de multă silă...

Curînd se aşeză din nou pe trunchiul prăvălit, pe care mai şezuse o dată.

Se aşeză şi căzu pe gînduri.

Ieşi din pădure Ursul şi veni lîngă el.

— Ei, ai fost acolo ? îl întrebă el.

— Am fost, oftă Ivan. Mai bine nu m-aş fi dus...

— De ce ? Nu ţi-au eliberat patalamaua ?

Ivan nu făcu decît să dea din mînă a pagubă. Nu mai era în stare să povestească nimic.

Ursul trase cu urechea la muzica ce răsuna din depărtare... Şi pricepu totul. Fără să i-o mai spună Ivan.

— Aia de-acolo... zise el. Tot mai joacă ?

— Da' ştii unde joacă ? În mănăstire.

— Ei, nu vorbi ! făcu, uimit, Ursul. Au izbutit să intre ?

— Păi.

— Amin ! zise Ursul cu amărăciune. Acu' nu mai am încotro : trebuie s-o iau din loc. Ştiam eu că aşa o să fie.

Tăcură.

— Ascultă, băiete, reluă Ursul, tu hălăduieşti, vorba ceea, la un pas de oraş. Ia zi-mi şi mie: ce condiţii or fi la circ?

— Nu sînt rele. Drept e că nu cunosc treaba asta prea bine, da' umblă zvonu' că nu-s tocmai rele.

— Aş fi curios să ştiu cum stau ăia cu alimentaţia. De cîte ori pe zi or servi masa?

— Habar n-am. Vrei să te duci la circ?

— Păi ce să fac? Vreau, nu vreau — trebuie. În altă parte un' să mă duc?

— M-da, oftă Ivan. Ca să vezi...

— Se destrăbălează rău? întrebă Ursul aprinzîndu-şi o ţigară. Ăia din mănăstire, adică.

— Păi ce vrei să facă? Să caşte gura?

— Aşa e... Doar nu pentru asta s-au străduit atîta. Să-i vezi acu' ce-o să-şi facă de cap! Ptiu! fir-ar sufletu' mîne-si să fie!... Pe Urs îl podidi tusea. O tuse lungă, hîrîită. Te pomeneşti că nu m-or primi nici acolo. La circ, vreau să zic. M-or respinge naibii. Mi-au ajuns bojocii ca două cîrpe. Altcîndva trăgeam un pumn în fundu' sticlei — scoteam cîte-un dop cît oiştea carului. Acu' am fugărit o vacă... cho, cho, choh... nici o verstă n-am făcut şi mi-a ieşit limba de-un cot. Iar la circ o trebui poate să ridic şi haltere?...

— Acolo o să trebuiască să faci sluj, zise Ivan.

— De ce, adică? nu-l înţelese Ursul.

— Păi cum? N-ai ştiut? Acolo numai ăia capătă hrană, care se pricep să facă sluj. Orice căţelandru o ştie...

— Da' ce interes or avea ăia de-i hrănesc?

— Asta n-o mai ştiu.

Ursul căzu pe gînduri. Rămase gînditor multă vreme.

— Of, of! făcu în cele din urmă.

— Da' familie ai? îl întrebă Ivan.

— Care familie?!... exclamă cu durere în glas Ursul. Pe toţi i-am pus pe fugă. M-am îmbătat, am început să fac scandal şi şi-au luat, sărmanii, lumea-n cap. Nici nu ştiu pe unde-or mai fi. Tăcu din nou o vreme. Apoi sări în sus şi răcni de răsună pădurea:

— Paştele şi grijania! Mă-mbăt iar, iau o hulubă şi mă duc să fac praf mănăstirea!

— Ce-ai cu mănăstirea?

— Păi nu s-au băgat diavolii înăuntru?

— Nu, nene Ursule... să nu faci una ca asta... Şi-apoi, nici n-o să te lase diavolii să intri.

Ursul se aşeză din nou şi-şi aprinse, cu labele tremurînde, o altă ţigară.

— Eşti băutor? îl întrebă pe Ivan.

— Nu, nu sînt.

— Foarte rău, făcu, înciudat, Ursul. Ţi-ai mai uşura şi tu inima. Vrei să te-nvăţ?

— Nu vreau, zise cu hotărîre Ivan. Am încercat o dată, da-i amară.

— Ce să fie?

— Votca.

Ursul izbucni într-un rîs cu hohote... Şi-i trase lui Ivan un ghiont în spate.

— Mă copilandrule, mă!... Curat copilandru, zău aşa! Haide, bre, să te-nvăţ.

— Nu vreau. Ivan se ridică de pe trunchiul prăvălit. Hai c-am plecat. Uite-acuş or cînta cocoşii ăia. Rămîi cu bine.

— Mergi sănătos, îi zise Ursul.

Şi se duseră fiecare într-ale lui.

Curînd ajunse Ivan şi la căsuţa Babei Cloanţa. Era gata să-şi urmeze drumul mai departe, cînd auzi că-l strigă cineva:

— Ivanuşka! Ivanuşka! nu vrei să ne dai nici bună ziua?

Se uită Ivan primprejur — nu zări pe nimeni.

— Sînt aici, sînt aici, răsună din nou glasul. M-a-ncuiat în umblătoare.

Şi-ntr-adevăr, văzu Ivan o latrină, iar la uşa latrinei — un lacăt cît toate zilele. Glasul cu pricina venea chiar din latrina aceea.

— Cine-i acolo? întrebă Ivan.

— Sînt eu, fata Babei Cloanţa... Nu-ţi mai aminteşti: aia, cu mustăţi.

— Ba mi-amintesc. Da' de ce stai acolo? Cin' te-a încuiat?

— Scoate-mă de-aici, Ivanuşka... Descuie lacătul. Cheia vezi că-i sub preşul ăla mic din cerdac. Ia-o de-acolo şi deschide-mi uşa. Cînd oi ieşi de-aci, ţi-oi povesti tot.

Ivan găsi cheia şi descuie lacătul. Fiica cea mustăcioasă a Babei Cloanţa ieşi glonţ din umblătoare şi-ncepu să şuiere şi să scuipe:

— Aşa, care va să zică, se poartă astăzi lumea cu logodnicile?! Bine, balaure! Am să te răsplătesc eu pentru asta! Ai să mă ţii tu minte!...

— Balauru' te-a vîrît acolo?

— Păi cine altul? Ptiu, fir-ar el să fie! Lasă, lasă... scăfîrlie la cub se eşti! Am să născocesc şi eu un bulău pentru tine, scîrnăvie!

— Da' pentru ce te-a închis?

— Întreabă-l pe el! Îmi face, chipurile, educaţie. A ajuns mare colonel: să mă bage pe mine la bulău! N-ai voie să scoţi o vorbă! Minte de găină ce-i! Fata Babei Cloanţa se uită deodată

ţintă la Ivan. Ascultă, Ivane, zise ea, n-ai vrea tu să-mi fii ibovnic? Îm?

O clipă, Ivan rămase buimac, totuşi, fără să vrea, o măsură cu privirea pe logodnica aceea mustăcioasă: o fi fost ea mustăcioasă, dar din celelalte le avea din belşug, ba chiar îi prisoseau: şi pieptul, şi toate celelalte. Şi-apoi mustaţa... parcă aia era mustaţă? O dungă negricioasă pe buza de sus, nici măcar nu era mustaţă sadea, ci doar aşa, o urmă...

— N-am prea înţeles ce vrei... făcu Ivan cu glas tărăgănat. Nu ştiu cum, da' eu... nu-s prea... n-am prea...

— Vanea, ia aminte! răsună deodată glasul lui Ilia Muromeţ. Ia aminte, Vanea!

— Iar începe povestea! se-ncruntă Ivan. Iar ne legăm de Vanea!

— Care poveste? Cine se leagă? nu-l pricepu fata Babei Cloanţa. N-auzise, pasămite, glasul lui Ilia, căci nici nu-i era dat să-l audă. Ai zice că nu poţi să-ţi mai tragi răsuflarea de cîte muieri te vor de ibovnic.

— Ba nu, zise Ivan. N-o lua aşa. Voiam să zic că... treaba e... că eu...

— Ce te tot cîcîi, mă, atîta? Stă şi se cîcîie! Vrei — bine, nu — la revedere. Că-mi găsesc altu' la iuţeală.

— Da' cu Baba Cloanţa ce facem?

— A plecat călare pe mătură la nişte neamuri. Iar balauru' e dus la război.

— Haidem, se hotărî Ivan. Că mai am o juma' de ceas la îndemînă. Ne-om giugiuli şi noi oleacă.

Intrară în casă... Ivan îşi lepădă opincuţele şi se trînti în pat.

— Am ostenit, zise el. Îs frînt de oboseală. Pe unde numai n-am umblat ! Cîte treburi ruşinoase nu mi-a fost dat să văd şi să îndur !...

— Păi dar ! Nu e ca şi cum ai sta în vîrful cuptorului. Ce vrei să-ţi pregătesc : o salată sau nişte ochiuri ?

— Dă-mi să-mbuc ceva la iuţeală... Că uite-acuş se face ziuă.

— Las' că ai timp. Îţi fac nişte ochiuri, că eşti venit de la drum, să te saturi şi tu mai bine. Fata Babei Cloanţa încinse focul sub pirostriile din vatră, puse pe pirostrii o tigaie.

— O las să se mai încingă... Hai acu' şi mă pupă. Cum te pricepi tu mai bine ? Şi fata Babei Cloanţa se prăvăli peste Ivan şi începură amîndoi să se joace şi să se giugiulească. O-a, da' nu te pricepi deloc. Şi ţi-ai mai scos şi opincile !

— Cine nu se pricepe ? sări în sus Ivan. Eu ? Păi cînd m-oi dezlănţui acuş, ai să... Ţine-mă de mînă ! De mînă ţine-mă ! De-a mea, bre, nu de-a ta. Să nu se zgîlţîie. S-a făcut ? Acu' ţine-mă de ailaltă !... Mă ţii ?

— Te ţin ! Şi-acu' ?

— Dă-i drumu-u ! răcni Ivan.

— Stai oleacă : s-o fi încins tigaia aia de tot, zise fata Babei Cloanţa. Ia te uită la el ce poate ! Da' un copilaş îmi faci ?

— Da' de ce să nu-ţi fac ! se voinici de-a binelea Ivan. Şi doi, dacă vrei. Numa' să te pricepi cum să umbli cu ei. Doar ştii prea bine cîtă bătaie de cap îţi fac ăştia micii.

— Am şi-nvăţat cum să-i înfăş, se lăudă fata Babei Cloanţa. Vrei să-ţi arăt şi ţie ? Pun acuş ouăle-n tigaie şi-ţi arăt.

Ivan rîse :

— Să te vedem.

— Îi vedea mintenaş. Fata Babei Cloanţa puse din nou tigaia cu ochiuri pe foc şi reveni la Ivan. Hai, culcă-te-n pat.

— Păi de ce ?

— Să te-nfăş chiar pe tine. Culcă-te.

Ivan se culcă... Şi fata Babei Cloanţa începu să-l înfeşe în cearşafuri.

— Frumuşelu' meu, îi zicea ea, mititelu' meu. Feciorașu' mamii. Ia rîzi oleacă la mămiţica ta. Ia să vedem cum ştie băiatu' să rîdă. Ia hai...

— U-a-a, u-a-a, chirăi Ivan. Vau păpică, vau păpică-ă !

— Aşa ? Vrea băiatu' păpică ? Vrea feciorașu' păpică ? Las' c-ăi dăm acuşi... îi dăm de toate. Ia rîzi oleacă la mămiţica.

Ivan rîse din nou la „mămiţica".

— Uite-aşa-a ! Şi Fata Babei Cloanţa se duse din nou în cămară.

Nici nu ieşi însă bine afară, că pe fereastra odăii, aflată chiar deasupra patului, pătrunseră din nou cele trei capete ale Balaurului. Şi încremeniră, rămînînd cu ochii la Ivan, care zăcea, înfăşat, în vîrful patului. Rămaseră aşa multă vreme. Ivan închise ochii, cuprins de groază.

— Ututu ! rosti cu duioşie Balaurul. Ţucurelule !... De ce nu rîzi la tăticu' ? La mămica rîzi, da' la tăticu nu rîzi ? Ia rîzi oleacă... Ia hai !

— Nu mi-e a rîde, glăsui Ivan.

— A-a ! Te pomeneşti c-ai păţit ceva ? Aşa-i, ţucurelule ?

— Eu zic că da, recunoscu Ivan.

— Mămico ! strigă Balaurul. Hai că ţi-a făcut caca puişorul.

Fata Babei Cloanța scăpă din mîini tigaia cu ochiurile... Rămase înmărmurită. Tăcea.

— Ce-i cu voi? Nu vă bucurați? V-a venit tăticu' acasă și vă găsește plouați? Balaurul zîmbea cu cîteșitrei capetele. Nu vă e drag de tăticu'? Nu vă e drag, pesemne, nu vă e drag de el... Îl disprețuiți. Să știți atunci că tăticu' o să vă pape. O să vă hăpăie tăticu'. Cu osișoare cu tot! Balaurul nu mai zîmbea deloc. Cu mustăcioară cu tot! Cu căcălică cu tot! A dat strechea în voi? tună el deodată, în cor. V-ați dedat la voluptăți? La jocuri rușinoase? Dați reprezentații?... Am să-nghit tot bîlciul ăsta, cît ai clipi!

— Ascultă, Balaure, zise Ivan, pierzîndu-și aproape orice speranță, știi c-am făcut rost de ștampilă?... În loc de patalama, am făcut rost de-ntreaga ștampilă. Asta... e o treabă... nu? Așa că nu mai face gît! Nu mai face gît! Glasul lui Ivan — poate din pricina spaimei — începu să prindă încet-încet tărie și înălțime. Ce-ai de răcnești în halul ăsta? Vezi doamne, o să ne hăpăie!... O să ne pape! Na, mă, ștampila, o vezi? Uite-o ici, în pantaloni! Cască ochii dacă nu mă crezi. Cînd te-oi ștampila acuș pe tustrele căpățînile, ai să te saturi tu...

Balaurul rînji și vărsă foc pe una din guri. Flăcările se abătură peste Ivan. Ivan se potoli... Doar mai adăogă, cu glasul pe jumătate:

— Nu te juca, bre, cu focul. Astea-s glume nesărate.

Fata Babei Cloanța căzu în genunchi înaintea Balaurului.

— O, mult iubitul meu, strigă ea, fii bun și mă ascultă! Să știi că ți l-am pregătit pentru dejun. Am vrut să-ți fac o surpriză. M-am gîndit: o veni

Balaurul acasă, iar eu oi avea pentru el ceva gustos... ceva călduț... chiar în cearșaful ăsta...

— Ce bestii! rămase uimit Ivan. Ăștia te-nghit pe nemestecate și tot ei zic că așa trebuie, că așa e rînduit. Mă, ce pereche s-a adunat! Ptiu!... Înghite-mă, nesătulule! Înghite-mă, n-o lungi! Blestemu' meu pe capu' vostru!...

Dar abia se pregăti Balaurul să-l hăpăie pe Ivan, abia își căscă tustrele gurile, că-n casă năvăli ca o furtună. Atamanul cel de pe raftul bibliotecii.

— Ai cam dat de dracu, pezevenghiule! răcni el la Ivan. Ai încurcat-o! Te-au legat ăștia fedeleș!

Balaurul tresări, își înălță căpățînile.

— Ăs-sta cine-o mai fi? șuieră el.

— Hai în poiană, îi strigă Atamanul, trăgîndu-și din teacă nelipsita lui săbiuță. Că ne-o fi mai la îndemînă să ne batem. Apoi se uită din nou la Ivan. Și-și încruntă sprîncenele a mustrare. Parcă te-ar duce ăștia plocon cuiva, băgat în legăturică, zise el. Cum de-ai ajuns în halu' ăsta?

— Am greșit, Atamane... Lui Ivan îi era rușine să se uite în ochii cazacului. Am făcut-o de oaie... Scapă-mă, rogu-te, de năpastă.

— Bine. Fii liniștit, zise Atamanul. Le-am venit eu de hac și altora, mai dihai ca ăsta... Îi zbor mintenaș tustrele căpățînile. Haidem... ăsta... cum îți zice... Haidem, Balaure, să ne răfuim. Mă, da' urît mai ești, neică!...

— Ia te uită ce dejun mă așteaptă! exclamă Balaurul. Din trei feluri de bucate! Să mergem...

Și se duseră să se lupte.

Curînd răsunară din poiană izbituri grele și strigăte scurte, nedeslușite. Era o luptă pe viață și pe moarte. Se cutremura pămîntul.

Ivan şi fata Babei Cloanţa rămaseră nemişcaţi, în aşteptare.

— Ce-o fi vrut el să zică, dădu glas fata Babei Cloanţa, pomenind de alea trei feluri de bucate ? Oare nu mi-o fi dat crezare ?

Ivan nu-i răspunse. Trăgea cu urechea la zgomotul luptei.

— Să ştii că nu m-a crezut, dădu din cap fata Babei Cloanţa. Înseamnă că mă-nghite şi pe mine. În chip de felu' trei...

Ivan nu zise nimic.

Femeia tăcu şi ea o vreme.

— Da' de cazacu' ăsta ce zici ? făcu ea pe un ton mieros. Viteaz bărbat ! Cine crezi că biruie ?

Ivan tăcea.

— Eu ţin cu cazacu'. Da' tu ?

— O-o ! gemu Ivan. Am să mor. O să-mi plesnească inima.

— Ce, ţi-e rău ? îl întrebă ea cu compătimire. Stai aşa, să te desfăş. Veni la Ivan ca să-l scoată din faşă, dar se opri şi rămase gînditoare. Ba nu, să mai aşteptăm oleacă. Naiba ştie cum s-o alege cu ăştia. Să mai aşteptăm.

— Omoară-mă, rogu-te ! strigă iar Ivan. Bagă cuţitu-n mine... Nu mai pot îndura canonul ăsta.

— Stai binişor, să mai aşteptăm niţel, zise femeia. Să nu ne pripim. Totu-i acu' să nu dăm greş.

Brusc, în poiană se făcu linişte. Ivan şi fata Babei Cloanţa încremeniră cu sufletul la gură...

Uşa se deschise şi-n odaie intră Atamanul. Se clătina pe picioare.

— Voinic, tauru' ! zise el. De-abia l-am dovedit. Da' muierea pe unde-o fi ?... Aha, uite-o colo ! Ei, ce facem, frumoaso ? Să te trimit şi pe tine după drăguţu' tău ? Jigodie ce eşti !

— Ho, ho, ho ! dădu din mîini fata Babei Cloanţa. Ce mi-e şi cu cazacii ăştia ! Una-două, să te ia de beregată. Află şi tu mai întîi ce s-a petrecut p-acilea.

— Că nu vă ştiu eu cîte parale faceţi ? Atamanul îl scoase pe Ivan din faşă, apoi se întoarse din nou către femeie. Ei, ce s-a petrecut ?

— Păi dumnealui a fost cît pe ce să mă siluiască ! Atîta-i de neruşinat, atîta-i de neruşinat !... Te-oi giugiuli, zice, să-ţi pierzi şi minţile... Şi te mai las şi grea, zice, să-i fac Balaurului în necaz. Atîta-i de aprig, atîta-i de aprig, că te frige, nu alta ! Şi Fata Babei Cloanţa chicoti necuviincios. Zici că-i pălălaie, nu alta !

Atamanul se uită mirat la Ivan.

— Ivane !...

— 'Mneata îţi pleci urechea la ce-ţi spune asta ? exclamă Ivan cu amărăciune. Chiar c-ar trebui să-i facem de petrecanie, da' nu-mi vine să mă mai încarc de-un păcat. Şi-aşa am făcut... destule. Da' măcar să-şi vadă, naibii, de treabă !

— O fi el aprig, nimic de zis, reluă femeia, ca şi cînd n-ar fi auzit cele spuse de Ivan, da' bărbat mai aprig ca tine, cazacule, nici c-am mai văzut.

— Ţi-e pe plac, care va să zică, bărbatu' aprig ? o întrebă Atamanul, zîmbind cu subînţeles. Şi-şi răsuci mustaţa.

— Lasă-te, nene, păgubaş, zise Ivan. Că iar dăm de bucluc. Nu sta s-o asculţi pe vipera asta.

— De ce, bre, să dăm de bucluc ? O facem, vorba ceea, prizonieră...

— Hai să plecăm, Atamane, că-i tîrziu. Acuş om auzi cocoşii cîntînd.

— Tu ia-o din loc, zise Atamanul, că te-oi ajunge din urmă. Mai rămîn niţel cu muieruşca asta, să...

— Ba nu, zise cu hotărîre Ivan. Fără tine, nu mă mişc de-aici. Ce-o să zică Ilia ?

— Of-f ! se necăji cazacul. Bine, mă... Bine. Să nu-l supărăm pe Ilia. Ne-om mai întîlni noi, frumoaso ! Ia te uită la ea ce mustăcioasă e ! Ne-om război noi într-o zi... mustaţă la mustaţă ! Atamanul rîse zgomotos. Haidem, Vanea. Şi să-i mulţumeşti lui Ilia : el a fost cel ce-a simţit că te afli în primejdie. Şi doar te-a prevenit omu', de ce nu i-ai ascultat povaţa ?

— Păi... nu ne vezi ce aprigi sîntem ?... Ai dreptate : nu i-am ascultat-o...

Şi Ivan, împreună cu Atamanul, ieşiră pe uşă. Iar fata Babei Cloanţa mai stătu multă vreme pe laviţă, dusă pe gînduri.

— Ce-oi fi eu acuma ? zise ea, în cele din urmă, cu glas tare. Nu-s nici văduvă, nici nevastă. Trebuie să-mi caut şi eu un bărbat.

Cei de la bibliotecă îi întîmpinară pe Ivan şi pe cazacul de la Don cu multă zarvă şi veselie.

— Slavă Domnului c-aţi venit sănătoşi !

— Da' ştiu că ne-ai speriat, Ivane. Ne-ai băgat spaimă-n oase !

— Vanea ! îl chemă la ea Sărmana Liza. M-auzi, Vanea ?!

— Stai, fato, nu te repezi, îi zise Ilia. Stai să aflăm mai întîi ce-a făcut Vanea p-acolo pe unde a umblat. Ţi-ai făcut rost, mă, de patalama ?

— Ba chiar de ştampilă, zise Ivan. Uite-o. Şi le dădu celorlalţi ştampila pe care o adusese.

Toată lumea se uită la ea cu mirare. O suciră, o-nvîrtiră, o cercetară cu luare-aminte... Ştampila trecu din mînă în mînă. Ultimul la care ajunse fu

Ilia. O suci şi el în mîini multă vreme... Apoi îi întrebă pe ceilalţi.

— Şi-acu' ?... Ce facem cu ea ?

Nimeni nu ştiu ce să-i răspundă.

— Şi de ce-a trebuit să trimitem omu' la dracu'n praznic ? mai puse el o întrebare.

Nici de data asta nu găsi nimeni vreun răspuns potrivit, numai Sărmana Liza, Sărmana Liza cea progresistă, încercă să ia cuvîntul :

— Cum poţi vorbi aşa, nene Ilia ?...

— Cum pot vorbi aşa ? o întrerupse el cu asprime. Uite, vorbesc şi eu. V-am întrebat : de ce-a trebuit să trimitem omu' la dracu-n praznic ? Ştampila — uite-o colea... Şi mai departe ?

Asta n-o mai ştiu nici Sărmana Liza.

— Haide, Vanea, aşază-te la locu' tău şi stai acolo, îi zise Ilia. Că acuşi om auzi cîntatu' cocoşilor.

— Cam n-ar trebui să şedem, Ilia ! sări deodată cu gura Ivan. N-ar trebui să şedem deloc.

— Păi de ce ? se miră Ilia. Apucă-te atunci şi joacă. Ce sari aşa, în sus ! Ia te uită la el... cum e, de cînd s-a întors acasă.

— Cum sînt ? nu se astîmpără Ivan. Păi uite-aşa m-am întors : vinovat de toate celea. Parcă mai pot şedea locului !

— Păi tocmai d-aia, băiete, zise calm Ilia. Şezi acolo şi cugetă.

— Hai pe Volga cu toţii ! sări cu gura şi celălalt călător, Atamanul. Îşi smulse cuşma din cap şi dădu cu ea de duşumea. Ce să mai şedem ?! Gloată...

Dar nu mai izbuti să-şi sfîrşească chemarea lui : „Gloată, la provă !“ De pe uliţă se auzi glasul de fanfară al cocoşilor : era cel de-al treilea cîntat al lor.

Toață lumea se repezi spre rafturile bibliotecii și încremeni acolo.

— Cușma! răcni Atamanul. Mi-am lăsat cușma pe dușumea!

— Gura! făcu Ilia. Nu mișcă nimeni. Om lua-o mai tîrziu de-acolo... Acu' nu se mai poate.

Tocmai atunci scîrții o cheie în broasca ușii... Intră în încăpere tușica Mașa, îngrijitoarea. Intră și se apucă să facă curat.

— Ia te uită, o cușmă..., zise ea, ridicînd-o de jos. Ce fel de cușmă o mai fi și asta?! Ciudat mai arată... Aruncă o privire spre rafturile cu cărți. A cui o fi, oare?

Personajele însă ședeau nemișcate, tăceau mîlc... Ședea nemișcat și Atamanul, nu încerca să arate că-i a lui cușma.

Tușica Mașa o puse pe birou și-și văzu de treabă.

Aici a ajuns la sfîrșit și povestea noastră. Poate c-o mai veni cîndva și-o altă noapte... Poate că s-o mai petrece acolo cîte ceva... Dar aceea va fi o altă poveste. Iar povestea asta a luat sfîrșit.

SUMAR

Din aceeași literatură

AU APĂRUT:

RAFAEL ARAMIAN
SUB ZIDURILE ORAȘULUI MORT

IURI BONDAREV
LIMANUL

RASUL GAMZATOV
CARTEA IUBIRII. POEZII

IVAN HRIHURKO
CANALUL

ALEXEI MALÎȘEV
CANTONUL NR. XIII

B. PASTERNAK, V. KAVERIN,
M. SLONIMSKI
MEMORII

G. V. PLEHANOV
STUDII DE ESTETICĂ

VALENTIN RASPUTIN
TRĂIEȘTE ȘI IA AMINTE

VOR APĂREA :

Alejo Carpentier — Concert baroc
Herman Teirlinck — Rolanda
Karel Čapek — Destinul unui compozitor
William Golding — A doua moarte a lui Christopher Martin
Graham Greene — Miezul lucrurilor
Ferny Besson — Treptele negre
Henri Bosco — Mătuşa Martine
Romain Gary — Clar de femeie
Gunther de Bruyn — Premiul literar
Christa Wolf — Despre Christa T.
Gabrielle D'Annunzio — Povestiri din Pescara
Cesare Pavese — Plaja. Vara frumoasă
Leonardo Sciascia — Marea de culoarea vinului
G. Hernady — Fortăreaţa
Ryszard Klys — Ucideţi oaia neagră
Zofia Nałkowska — Dragostea Teresei Hennert
Dolores Medio — Noi, cei din familia Ribeiro
Kurt Vonnegut Jr. — Fii binecuvîntat, domnule Rosewater

Lector: AUREL BUICIUC
Tehnoredactor: VICTOR MAŞEK

*

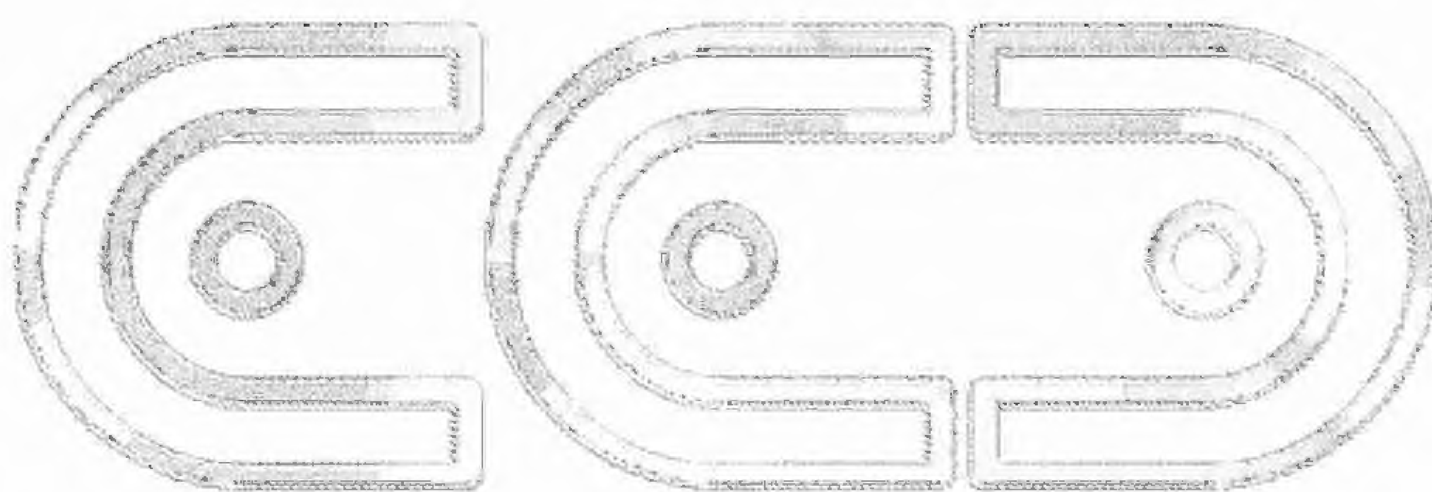
Tiraj: 25.140 ex. broşate. Bun de tipar: 16.03.1979. Coli tipar: 18,50.

*

Tiparul executat sub comanda nr. 2642
la Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
Bucureşti, Republica Socialistă România.

Scanare și prelucrare digitală

de

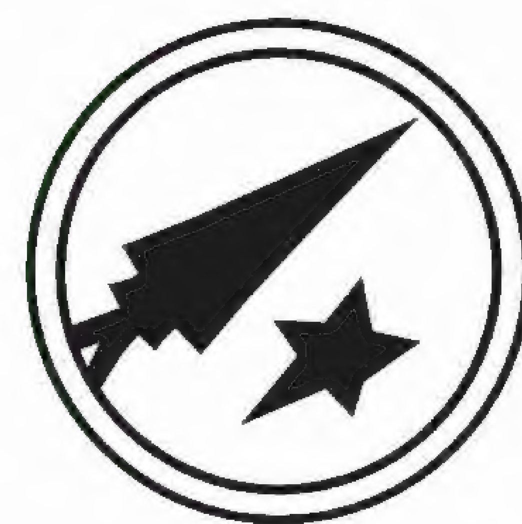
Anonim

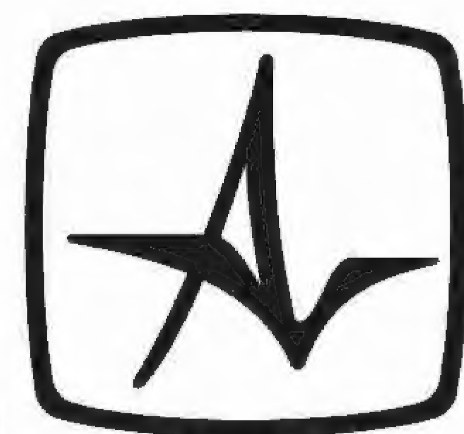

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

